Sven Wimnell 17 april 2020:
Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

Sven Wimnell 17 april 2020:
Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Framtidsplanering för världen och Sverige.**

5 Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen
6 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
8 Privat och gemensamt
8 Om planering av framtiden

10 Verksamhetsområden 1-5
11 6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter
18 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer
32 8 Språkvetenskap- Litteraturvetenskap. Skönlitteratur
34 9 Tidningar. Allmän geografi och lokalhistoria. Biografi. Allmän historia

39 **Kapitel 2: Vårbudgeten våren 2020 och artiklar med anknytning till den och dagsläget.**

40 Vårt reformarbete fortsätter vid sidan av krisåtgärderna
42 Vårbudgeten 2020 på fem minuter
50 Regeringens proposition 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition – Förslag till riktlinjer, Innehållsförteckning

63 Föreslagna riksbankslagen försvårar snabb krishantering
53 Ewa Stenberg: Tre tvistefrågor inför den fortsatta kris bekämpningen
54 Nu förbereder sig regeringen för en djup ekonomisk kris
56 Carl Johan von Seth: Sverige har råd att oroa sig för annat än underskotten
58 Enkät: Partierna om Sveriges svåra ekonomiska läge
60 FHM är ”försiktigt positiv
61 Lövin vill se en grön omställning när samhället byggs upp igen
63 Föreslagna riksbankslagen försvårar snabb krishantering
65 Värsta krisen sedan depressionen – 30-talets misstag får inte upprepas
67 Satsning på äldreomsorg kunde ha stoppat smitta

70 Trumps besked får kritik från flera håll
71 Här får han stöd för kritiken mot Kina
72 Ledare: För Trump är alla skyldiga utom han själv

74 Så kommer kapitlet om viruskrisen att skrivas

77 **Kapitel 3: Samhällen, hushåll och skolans utbildning**

78 Samhällen
79 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
82 Utvecklingens krafter
83 Systemet för mänskliga verksamheter.

86 Hushåll
87 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna
91 Religion och levnadskunskap.

93 Konsumentverkets beräkningar 2020
97 Årskostnader år 2020, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.
98 Årskostnader år 2020, pensionärer
99 Kostnader för barn 2020
100 Inkomstskatterna
102 Mer om skatter och bidrag.
105 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
107 Nyss har nämnts om kapital
108 Vad ingår i skattetabellerna?
110 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
124 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019
125 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019
126 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer
127 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader,

128 Skolorna. Förslag till förbättringar
131 Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet
149 Kursplaner
189 Läroplan, program och ämnen i gymnasieskolan

190 **Kapitel 4: DN-artiklar 5-16 april 2020 om utrikes förhållanden och 10-16 april om inrikes förhållan-den**

191 Utrikes DN-artiklar 5 - 16 april 2020
192 Det är huvudsakligen människornas verk-samheter som styr utvecklingen i världen.
194 Dn artiklar 5 april 2020
154 6 april
286 7 april
318 8 april
347 9 april
376 10 april
436 11 april
515 12 april
588 13 april
640 14 april
692 15 april
738 16 april

759 Inrikes DN- artiklar 10-16 april 2020 sid 759
760 Det är huvudsakligen människornas verk-samheter som styr utvecklingen i världen
762 10 april
877 11 april
991 12 april
1106 13 april
1200 14 april
1307 15 april
1430 16 april
-1512

1513 Inte så säkert att vaccinet är lösningen på coronakrisen

Kapitel 1: Framtidsplanering för världen och Sverige.

Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.

Det är sant till en del. Sverige har inflytande över världen genom FN, EU, internationella konventioner och genom andra organisationer som har ledaamöter över hela världen och har åsikter och förslag.

Det är inte möjligt för en enskild person utanför Peter Erikssons kontor i UD att sätta sig in allt detta, utan man får lita på att Peter Erikssons personal har koll och ordning på allt och kan bedöma om och hur det behövs förändringar i de regler som finns.

Peter Eriksson har Sida under sig och måste se till att de får uppgifter från regeringen så att de kan göra något nyttigt i världen, som de får pengar för från staten.

Man kunde önska att någon konvention kunde hindra religioner att misshaandla kvinnor och någon konvention kunde för vanligt folk minska innehavet av skjutvapen och andra dödliga vapen.

Regeringen styrning av inrikesförhållandena sker genom statliga myndigher o d och genom instruktioner till kommuner och regioner. Myndigheter o d och kommunerna styr Sverige och styr genom de instruktioner regeringen utfärdar för dem och genom deras tolkningar av det regeringen skrivit. Om instruktionera upplevs som otillräckliga bör regeringen ändra i dem.

Allt detta är mycket komplicerat och det är inte möjligt för en enskild person utanför regeringen att sätta sig in i allt, utan måste lita på att regeringens ministrar har koll på allt.

Det viktigaste för regeringen är att se till att folket får de informationer och kunkaper de behöver. Numera är alla infrmationer och kunskaper beroende av digitaliseringar. Digitaliseringsminister Anders Ygeman bör snarast visa en plan för hur digitaliseringsproblemen ska hanteras och bör snarast lösa problem som finns och kan uppstå.

Anders Ygeman har också föreslagits som planerare för framtidens Sverige och måste i det arbetet få hjälp av hela regeringen.

Kanske den viktigaste ministern i detta sammanhang är demokrati- och kulturministern. Demokrati och jämlikhet är det viktigaste i svensk politik. Kulturministern har på olika sätt hjälp av de andra mistrarna, bl a utbildning- och forkningsministrarna. Men har ansvar för informationsproblem genom s k konstnärliga verksamheter och tidningar o d, kort sagt alla informationsverksamheter som ligger utanför skolorna.

Det är i hög grad problem som hänger samman med digisaliseringsproblemen . Anders Ygeman får sätta sig in i vad kulturen och utbildningen och informationen i bred mening kräver.

Idag gäller informstionerna i hög grad coronaviruset och problem som följer med det. Men bortsett från det har tidningar och TV börjat fundera över den nya framtiden. Men funderingarna följer mest de gamla vanliga infallsvinklingarna och missar mycket av alla de problem som finns och är sammanfattade i systemet för mänskliga verksamheter som förändrar världen.

På nästa sida en förteckning över regeringen och därefter systemet för mänsklga verksamheter med underavdelningar.

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokrater och Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Privat och gemensamt

När man betraktar världen kan man finna att det finns individuella mänskliga verksamheter för individuella behov och gemensamma verksamheer för mångas eller allas behov.

Tidigare i historien har gällt att individerna var till för gemensamma verksamheter, men efter demokratins genombrott omkring 1920-talet gäller att de gemensamma verksamheterna är till för individernas behov.

Klimatet och de vilda växt- och djurliven tillhör gemensamma behov. De är omedvetet byggda eller ordnade av människornas verksamheter Och hur de utvecklas beror av gemensamma verksamheter. De tillhör alltså näringslivet och kan ses som de viktigaste av de gemensamma verksamheterna.

Skolor är byggnader i de gemensamm miljöerna, men undervisning som sker i skolorna är saker mellan människor och ingår i sociala miljöer. Fängelser är gemensamma byggnader, men det som sker mellan människor i fängelserna ingår i sociala miljöer. Samma med bostäder, byggnaderna ingår i de fysiska miljöerna, men det som sker i dem mellan människor ingår i de sociala miljöerna.

Välfärden i världens samhällen beror av de privata förhållandena i hemmen. Näringslivet utanför hemmen ingår i de gemensamma miljöerna. Utgångspunkten för välfärden i en demokrati utgår från hushållsverksamheterna.

Men regeringen har ingen planering för de verksamheterna. Regeringen bör skaffa sig en planering för det i en planering för hela Sverige. Och regeringen bör skaffa sig en planring för världen. En planering för världen bör utgå från individuella privata förhållanden precis som i planeringen för Sverige, men de gemensamma förhållandena i världen kan i praktiken vara viktigare.

Om planering av framtiden.

Enkel planering sker i fyra moment: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör eller borde det bli.

Coronaviruset har medfört att världen och Sverige är i kaos. Efter det första dödsfallet i Sverige den 11 mars 2020 har det gått tre veckor och Svenska folket har börjat fundera över hur det kommer att bli i framtiden. Man tycks räkna med att framtiden kommer att se annorlunda ut än framtiden före coronaviruset.

Det är läge att planera framtidens framtid. Viruset påverkar hela världen. I världen finns cirka 200 länder med 7-8 miljarder invånare. Sverige har cirka 10 miljoner invånare, cirka en promille av värden,

Levnadskostnaderna för förvärvsarbetande icke-pensionärer var 2019 i Sverige enligt konsumenverkets beräkningar med genomsnittliga hyror för boverkets standard: ensamstående 174 0000 kr per år, makar/sambor 269 000 kr per år lika med per dag 477 kr för ensam och 737 kr för makar/sambor.

Minsta levnadskostnader per dag för fattiga i världen brukar anges till några få dollar per dag, dvs grovt räknat en tiondel av det man räknar för Sverige.

Antalet flyktingar i världen anses vara 65 miljoner.

Planering av världen borde kunna hanteras av statsrådet Peter Eriksson, minister för bistånd och internationellt samarbete.
Hur han kan bedriva planeringav världen beror av de kunskaper han kan få in. Han bör få kunskaper från utrikesministern, handelsministern och övriga statsråd, myndigheter o sv.

Planeringen bör ses som ständigt pågående process.

Planeringen kan bedrivas dels per land, dels för varje kunskapsområde enligt systemet för mänskliga verksamheter.

Planeringen per land blir cirka 200 länder Det kan bli för mycket. Planeraren får välja vilka länder han ska ägna sig åt, det bör bli de stora starkaste länderna och konroversiella små. Till exempel:

EU och dess delar.

Ryssland, Ukraina, Syrien, Libanon, Afghanistan, Iran, Irak, Saudiarabien, Israel, Palestina, Jordanien, Jemen, Kina, Indien, Pakistan, Japan, Korea.

Nordafrika, Västafrika, Östafrika, Sydafrika.

USA, Kanada, Mexiko Mellanamerika, Sydamerika, Basilien.

Australien, Oceanien, Polarområdena, Världshaven, Rymden.

För alla verksamhetsområden 1-9 i det följande efterfrågas forskning, utbildning, myndigheter och yrkesverksamheter. Klickar man på de blå adresserna kommer man till wimnell.com årgång 2014

Beskrivningarna för områden 6-9 i det följande är hämtade från Sidorna 549-745 i
Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf
Beskrivningar om områden 1-5 finns på sidorna 107-477 och 479-548

Planeringen för Sveriges framtid föreslås här ledd av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

Han bör med ledning av verksamheterna i områdena 1-9 reda upp hur det är, kan bli och bör bli i Sverige, med medverkan från hela regeringen och dess myndigheter. Med det vetande som regeringen kan hitta.

Han bör dessutom lämna över förteckningen över verksamhetsområde 1-9 till kommunstyrelserna och regionstyrelserna med begäran att de inom förslagsvis en månad ska meddela sina länsstyrelser vilka områden som är intressanta och av betydelse för den egna kommunen och ge en uppgift om när de kan lämna en någorlunda fullständig preliminär redovisning av vad de anser.

De ska få veta, att uppgifterna ingår i en statlig ständigt pågående planering för hela Sverige, och de bör i möjligaste mån beskriva hur det är, kan bli och bör bli och sedan vartefter som tiden går komplettera och revidera. Kommunerna och regionerna bör få veta att deras beskrivningar kan göras på enkelt språk utan några byråkratiska finesser.

Det länsstyrelserna får från kommuner och regioner ska de sammanställa med egna kommentarer och leverera till regeringens planeringsledare. Regeringen ska anpassa sin planering efter kommunernas, regionernas och länsstyrlsernas åsikter och redovisa på sin hemsida hur planeringen fortgår.

SKR kan få besked om denna planering i den mån Ygeman tycker det är lämpligt. Men det är regeringen som ska stå för planeringen.

Verksamhetsområden 1-5

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällets samlade kunskaper och övergipande åsikter

SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning

SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
Övergripande statstik om verksamheter

SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
Övergripande statistik om utbildning

SW . 108 Samhällskunskap.
Övergripande om Sanhällsvetenskap

SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.
Övergripande om filosofi

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
Folkets kunskaper och åsikter

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

Därefter följer områdena 6-9

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Med teknologiska / ekonomiska verksamheter avses verksamheter som syftar till materiell nytta. Verksamheterna i avdelning 60 - 69 avser opolitiska verksamheter. Politiska verksamheter utanför de demokratiskt valdas verksamheter i 35 ingår i avdelningarna 36-39 för politiska krav och politiska planeringar.

60 Allmänt. 61 Hälso-o sjukvård, räddning. 62 Ingenjörsverksamheter. 63 Biologisk produktion. 64 Hushållsarbeten, energi- och hygienförsörjning . 651 Allmänna kontorsarbeten, datoranvändning. 652 Opolitiska offentliga verksamheter, militärväsen. 653 Handel. 654 Telekommunikationer. 655 Förlag o d. 656 Transporter. 657 Penningverksamheter. 659 Företagsekonomi, arbetsförmedling od. 659 Marknadsföring. 66/69 Tillverkning av varor och byggnader och anläggningar. 66 Kemivaror. 67 Bearbetningsvaror. 68 Komplexvaror. 69 Tillverkning av byggnader o anläggningar.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

(61: SAB V. DC 61, 636. DK 61) 610 Allmänt.
611 Människans anatomi.

612 Fysiologi.

613 Medicinska råd om enskild hygien.

614 Offentliga hygienverksamheter, räddning, sjukvårdsorganisation o d.

615 Läkemedelsbehandlingar, sköterskevård, fysikalisk terapi o d. 615A Farmakologi, läkemedelsforkning. 615 B Allmänna sjukvårdverksamheter. 615 C Personal för mottagningar, laboratorier, och öppenvård, utom läkare. 615 D Vårdpersonal för allm. medicinska och kirurgiska vårdavd., barnavd., långvård o d 615 E Vård-personal för psykiatrisk vård och vård av utvecklingsstörda, utom läkare. 615 F Personal för röntgenterapi, röntgendiagnostik och fysiklisk terapi o d. 615 G Narkoman-o alkoholistvård, förgiftning.

616/618 Läkarverksamheter o d av läkare, operationsassistenter o d 616 Allmänläkare, laboratorieläkare o d, läkare för särskilda medicinska sjukdomar, nerv- och psykiatriska sjukdomar, infektionssjukdomar o d. 616 A Allmänläkare och läkare med allmänt laboratoriearbete o d. 616 B Läkare för särskilda medicinska sjukdomar. (6161 / 6167) . 6161 Hjärt- och kärlsjukdomar (Kardiovaskulära sjukd.). 6162 Andningsorganens sjukdomar. 6163 Matsmältningsorganen sjukdomar. 6164 Sjukdomar i blodbildande organ, endokrina körtlar, lymfatiska system o d. 6165 Hudsjukdomar. Dermatologi. 6166 Urogenitala systemets sjukdomar, urologi. 6167 Rörelseappararatens sjukdomar. Muskuloskeletala sjukdomar. 6168 Läkare för nerv- och psykiatriska sjukdomar. Neurologi. Psykiatri. 6169 Läkare för infektionssjukdomar o d, smittosamma sjukdomar.

617 Kirurgiläkare. Tandläkare o d. Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Narkosläkare och operationsassistenter o d. 6171/6175 Kirurgiläkare. 6176 Tandläkare. 6177/6178 Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Oftalmiatrik. Otorinolaryngologi. 6179 Narkosläkare och operationsassistenter o d .

618 Kvinno-, barn- och ålderssjukdomar. Mödravård och vård av nyfödda o d

619 Veterinärverksamheter o d

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

620 Allmänt.
621 Ingenjörsverksamheter: maskinbyggnad, kärnteknik, elektroteknik, mekanisk teknologi. 6211 Kärnteknik, kärnenergi, atomkraft, allmänt om värmekraftmaskiner, ånga, ångkraft. 6212 Hydraulisk energi, vattenkraft. 6213El- och telekonstruktion o d, elektronik. 6214 Värmekraftmaskiner, förbränningsmotorer od. 6215 Pneumatisk energi, kylteknik, värmepumpar od. 6216 Maskiner o d för lagring o transport av gaser o vätskor. 6217 / 6219 Plastisk bearbetning, maskinelement, verktyg, verktygsmaskiner. 6217 Plastisk bearbetning, smidning, gjutteknik, valsning, dragning, värmebehandling, ytbehandling, sammanfogning, lödning, limning. 6218 Transmissioner, växlar, kuggar, lyftdon, hissar, transportdon, fästelement, smörjning. 6219 Verktyg, vektygsmaskiner, bearbetningsmetoder.

622 Gruvkonstruktioner o d.
623 Militärkonstruktioner .
624 Konstruktion av byggnader o d.
625 Konstruktion av trafikleder till lands. Järnvägar, gator, vägar o d.
626 Vattenbyggnad i allmänhet, kanaler, anläggn. för jordbruk, fiske.
627 Anläggningar i hamnar, vattendrag och öppet hav, dammar.
628 Hygienkonstruktioner, vatten och avlopp, belysning o d.
629 Transportmedelskonstruktion o d.

(SAB P delar om konstruktion . DC, DK 62, delar om konstruktion. Delar om tillverkning till 66/69)

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

630 Allmänt.
631 Allmänna lantbruksverksamheter, allmän lantbruksekonomi.
632 Växtsjukdomar, växtförädling o d.
633Växtodling (åkerbruk) o d.
634 Skogsbruk o d , frukt- o bärodling.
635 Trädgårdsodling o d.
636 Djurhållning.
637 Djurprodukter.
638 Biodling, silkesodling o d.
639 Jakt, viltvård, fiske, fiskevård, sjövård, o d.
(SAB Qd, Qe, Qf, Qg. DC, DK 63, industrier dock till 66/69)

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

640 Allmänt, övergripande verksamheter.
641 Livsmedel, matlagning.
642 Måltider, matservering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Användning av inventarier o d.
646 Personlig hygien och skönhetsvård, klädvård o d (utom tvätt o d). Qcg Umgängeskonst.
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.
648 Städnings-, rengörings- och tvät-tverksamheter o d.
649 Personvård, barnavård, hemsjukvård o d, allmänt hushållsarbete.

Verksamheterna i avdelning 64 avser opolitiska verksamheter gällande användning av bl a enskilda o gemensamma bostäder mm och enskilda o gemensamma energi- och hygienförsörjningsanläggningar od.
(SAB Qc, Qm, Ohc, delar P, Qpdb, V. DC, DK 64, delar 62. DK 687.5)
640 Allmänt 6401 Registrering kunskaper od. 6402 Visioner, mål od. 6403 Värderingar od. 6404 Samband andra sektorer. 6405 Forskning, tidskrifter. 6406 Ekonomi, organisation. 6407 Utbildning o d. 6408 ”Hushållskunskap”. 6409. Historia .640
(DC, DK) 640 Hushållsverksamheter.allmänt (DC 620, DK 62). 640 (SAB) Qc Hem och hushåll, allmänt. Delar av 640 kan ingå 641-649

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
I 652 ingår förvaltning på opolitisk nivå, tjänstemannanivå.
Verksamheterna i den politiska förvaltningen ingår i 35.
6520 Allmänt.
6521 Riksdagens opolitiska verksamheter, JO.
6522 Kommunnernas opolitiska förvaltningar, kommunförbund landstingsförbund.
6523 Regeringskansliets opolitiska veksamheter. Statliga myndigheter under departementen, länsstyrelserna.
6524 Opolitiska verksamheter i mellanfolkliga organ (FN, EU o d).
(6525-6529 militära verksamheter)
Verksamheter i speciella fack se specialfacken.
(SAB opolitiska delar av Od. DC, DK opolitiska delar av 35)

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
I 652 ingår förvaltning på opolitisk nivå, tjänstemannanivå.
Verksamheterna i den politiska förvaltningen ingår i 35. (6520-6524 civila verksamheter)

6525 Militära verksamheter i allmänhet.
6526 Infanteri, generalstab, förvaltningstjänst.
6527 Lätta trupper, motoriserade förband, kavalleri, trängförband.
6528 Artilleri, ingenjörsförband, specialförband, tygförband, flygvapnet.
6529 Flottan.
(SAB opolitiska delar av S. DC, DK opolitiska delar av 355-359)

SW . 653 Handelsverksamheter.

6530 Allmänt.
6531 Allmänna handelsfrågor. O Mått och vikt.
6533 Inrikeshandel. O Partihandel och varuförmedling, maskinuthyrning.Partihandel med råvaror, halvfabrikat, driftsförnödenheter för industrier o d, bränslen od.Konsumtionsvaruinriktad patihandel: livsmedel, drycker, textil, beklädnad, hemutrustning, cyklar, leksaker, fritidsartiklar, radio, TV, transportmedel etc.
6535 Utrikeshandel.
6537 Handelsbalans.
6538 Detaljhandel.
6539 Handeln i världsekonomin.
(SAB Qi. DC 381/382. DK 339)

6538 Detaljhandel.
O Allmänt. O Varuhushandel. O Livsmedel. O Färg och parfym. O Blommor. O Tobak, tidningar. O Bok, papper. O Bilar. O Drivmedel. O Apotek. O Systemvaror. O Konfektion, ekipering, beklädnad. O Skor. O Ur, guldsmed, fritidsvaror. O Möbler. Järnhandel. O Radio.TV. O Hushållsapparater, belysning. O Övrig hemutrustning. O Övriga sällanköpsvaror .(Enligt SNI)

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.

6540 Allmänt. O Telefoni, telegrafi. O Rundradio-TV. O Privatradio. O Navigering. O Satelliter. O Privata telenät . O Fax. O Internet od. (SAB Qjg, DC 384, del 621. DK 654 del 621). Datoranvändning i allmänhet ingår i 651.

SW . 655 Förlagsverksamheter o d.

Kunskapsförmedling, kulturspridning, förlagsverksamhet o d .
6550 Allmänt.
6555 Bokförlag, speciella frågor om bokhandel. O Telegrambyråer. O Tidnings- o tidskriftsförlag, tidningdistribution. O Musik o teaterförlag. O Bildförlag, filmförlag. O Radio-TV-bolag. O Övriga förlagsverksamheter o d.
(SAB delar A, Ad. DC delar 07, 686. DK del 655)

SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

6560 Allmänt.
6561 Gatu-och vägtransporter,
6562 Järnvägstransporter.
6563 Specialbanor.
6564 Lokala kollektivtransporter o d.
6565 Övriga landtransporter, interna transporter o d.
6566 Sjötransportter.
6567 Lufttransporter.
6568 Posten.
6569 Resebyrå, speditions- och lagringsverksamheter .
(Delar om användning av transportmedel: SAB Pr, Qjf, Qm. DC 383, 385-387, delar 62. DK656, delar 62)

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

6570 Allmänt.
6571 Bokföring, redovisning.
6572 Kontobokföring
6573 Finansplaner, budget, balanser.
6574 Konton, kostnadsberäking.
6576 Revision.

6577 Banker, pengar, börsaffärer. 65771 Banker. 65772 Sparande. 65773 Övriga låneinstitut. 65774 Pengar, valuta. 65776 Börsväsen, kapitalmarknad, värdepappershandel, fonder. 65777 Kreditväsen. 65778 Ränta.
(657: SAB Qae, Qaf, Qbc, Ok . DC, DK 657, 368, delar 336)

6578 Försäkringar. 65780 Allmänt. 65781 Sakförsäkring i allmänhet, hemförsäkring. 65782 Transportförsäkringar, trafikförsäkringar. 65783 Livförsäkringar. 65784 Socialförsäkringar. 65785 Jordbruks-o kreatursförsäkringar. 65788 Försäkring av enskilda tillgångar.

6579 Skatter od. 65791 Allmänt. 65791 Stats-o kommunbudgetar. 65792 Skatter, acciser, fiskala avgifter. O Direkta skatter, inkomstskatter, förmögenhetsskatter. O Indirekta skatter, konsumtionsskatter. 65793 Statslån, kommunlån. 65794 Övriga offentliga inkomster. 65795/65796 Offentliga utgifter. O Folkbokföring.

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

6580 Allmänt.
6581 Företagsformer, finansiering, företagsledning.
6582 Anläggningar,byggnader, produktionsmedel.
6583 Personal, mänskliga faktorer o relationer. O Intresseorganisationer. O Arbetarskydd. O Arbetsförmedling.
6585 Tillverkningsorganisation.
6586 Produktion av tjänster.
6587 Inköp, anskaffning, lager.
6588 Försäljning, distribution. 6589 Annan affärsverksamhet.
(SAB Qb, Qz, delar Oha. DC, DK 658, delar 331)

Här anges också det som står för handel

6530 Allmänt.
6531 Allmänna handelsfrågor. O Mått och vikt. 6533 Inrikeshandel. O Partihandel och varuförmedling, maskinuthyrning.Partihandel med råvaror, halvfabrikat, driftsförnödenheter för industrier o d, bränslen od.Konsumtionsvaruinriktad patihandel: livsmedel, drycker, textil, beklädnad, hemutrustning, cyklar, leksaker, fritidsartiklar, radio, TV, transportmedel etc. 6535 Utrikeshandel. 6537 Handelsbalans. 6538 Detaljhandel. 6539 Handeln i världsekonomin.
(SAB Qi. DC 381/382. DK 339)

6538 Detaljhandel.
O Allmänt. O Varuhushandel. O Livsmedel. O Färg och parfym. O Blommor. O Tobak, tidningar. O Bok, papper. O Bilar. O Drivmedel. O Apotek. O Systemvaror. O Konfektion, ekipering, beklädnad. O Skor. O Ur, guldsmed, fritidsvaror. O Möbler. Järnhandel. O Radio.TV. O Hushållsapparater, belysning. O Övrig hemutrustning. O Övriga sällanköpsvaror .(Enligt SNI)

SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

6590 Allmänt. 6591 Reklam. 65911 Reklamgenomförande. 65912 Reklamidé,utformning. 65913 Optiska reklammedel. 65914 Akustisk reklam. 65915 Demonstration, utställning. 65916 Presentreklam, rabatter. 65918 Kollektiv o enskild reklam, annonsbyråer, reklamfirmor 6592 Information, propaganda. 6593 Masskomunikation, konsumentupplysning. 6594 Opinionsundersökning, PR.
Grafiska utformningsverksamheter o d ingår i 76. Industridesign ingår i 74.
(SAB Qbm. DC, DK 659)

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
(SAB P delar som gäller varutillverkning. DC, DK 66-68 och delar av 62 som gäller varutillverkning)

66 Tillverkning av kemivaror o d.
660 Allmänt.
661 Kemikalier.
662 Explosivämnen, tändmedel, bränslen.
663 Drycker, njutningsmedel.
664 Livsmedel.
665 Oljor, olje- o asfaltprodukter, fett, vax.
666 Glas och porslin, lergods, cement, betong.
667 Färger.
668 Hygienartiklar, läkemedel, kemisk-tekniska artiklar.
669 Metaller od

67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d.
670 Allmänt.
671 Ädelmetallvaror, ädelstensvaror.
672 Enkla metallvaror av järn o stål.
673 Enkla föremål av metaller, ej ädelmetall, ej järn.
674 Trävaror .
675 Läder och skinn .
676 Pappersmassa, papper och pappersvaror .
677 Garn, tråd, textilier.
678 Plast- och gummivaror.
679 Gruvbrytning, oljeutvinning o d, tillverkning av stenvaror
Varor av avfall

68 Tillverkning av komplexvaror.
680 Allmänt.
681 Finmekaniska produkter, instrument, optik, elektronik.
682 Maskiner.
683 Maskiner och apparater för värme, ventilation, sanitet o för el o d.
684 Möbler o d.
685 Skor,lädervaror, hjälpmedel för gång o d, sportartiklar.
686 Grafiska produkter, bokbindning o d.
687 Beklädnadsartiklar.
688 Dekorationsartiklar, leksaker o d.
689 Transportmedel.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
690 Allmänt.
691.Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).
692 Byggnadsdelar.
693 Murning, betonggjutning o d.
694 Byggnadsträarbeten.
695 Olika slags byggnader och anläggningar.
696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.
697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.
698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.
699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.
Isoleringsarbeten.

(SAB P delar som gäller byggande. DC, DK 69 och delar av 62 som gäller byggande.)

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
70/78 Formgivning av fysiska miljöer, form- o bildkonst, musik.
70 Allmänt om konst och kultur, formgivning av fysiska och sociala miljöer.
71 Övergripande planering av fysiska miljöer .
72 Formgivning av byggnader, anläggningar.
73 Skulptur, museer, utställningar.
74 Formgivning av bruksföremål o d.
75 Konstmåleri .
76 Grafisk konst, teckenkonst.
77 Fotografi.
78 Musik.

79 Formgivning av sociala miljöer. Seder och bruk, nöjen, spel, sociala miljöer och verksamheter, sport.
791 Seder och bruk, film,TV,radio, offentliga fester mm.

792 Teater.

793 Sällskapsnöjen. lek.

794 Spel.

795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, sociologi, socialvård, kriminalitet, polisväsen, kriminalvård, undervisning, föreningsliv.
796 / 799 Sport, idrott o d.

Verksamheterna inom områdena 1-6 ingår som förutsättningar i de kuturella verksamheterna i områdena 7-9

Område 70 gäller allmänt om kultur och är också förutsättningar för områdena 8 och 9,

Områdena 71-78 gäller fysiska miljöer och fysiska verksamheter förknippade med det.

Område 79 gäller sociala miljöer, sociala beteenden o d.

Områdena 8 och 9 gäller speciella kulturella verksamheter med språk och litteratur.

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.
700 Allmänt.
701 Konstvetenskap. Konstteori. Estetik. Konstfilosofi.
702 Konstens tekniker. Konsthantverk.
703 Stilarter.
704 Konstnärliga motiv.
705 Konstens ändamål och användning.
706 Speciella problem beträffande konst.
707 Aktiviteter i samband med konstutövning.
708 Karakteristiska former för vissa arter av konstverk.
709 Övrigt. Andra kulturfrågor. Kombinationer av planeringar för fysiska och sociala miljöer
(SAB I, Ia, Ib, del Kt. DC, DK 70. DK 7.01-7.09)

Område 7, dvs 70-79, gäller:

70 Allmänt om konst och kultur, formgivning av fysiska och sociala miljöer. Kombinationer av planeringar för fysiska och sociala miljöer.

71/78 Formgivning av fysiska miljöer, form- o bildkonst, musik.
71 Övergripande planering av fysiska miljöer.
72 Formgivning av byggnader, anläggningar.
73-77 Föremål och bilder o d.
73 Skulptur, museer, utställningar.
74 Formgivning av bruksföremål o d.
75 Konstmåleri .
76 Grafisk konst, teckenkonst.
77 Fotografi.
78 Musik/ljud.

79 Formgivning av sociala miljöer. Seder och bruk, nöjen, spel, sociala miljöer och verksamheter, sport.
790 Allmänt.
7911 Seder och bruk.
7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.
7914-7919 Film, TV, radio, offentliga fester mm.
792 Teater.
793 Sällskapsnöjen. lek.
794 Spel.
795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, socialvård, kriminalitet, bedrägerier, diskriminering, polisväsen o d, kriminalvård o d, undervisning, mobbning, migration, integration, föreningsliv mm.

796 / 799 Sport, idrott o d.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

710. Allmänt.
711 Översiktlig samhällsplanering. Regionplanering. Generalplanering. Stadsplanering o d. 7111 Allmänna utgångspunkter och principer. 7112 Regionplanering. Generalplanering. Områdesplanering. 7113 Landsbygdsplanering. 7114 Stads- och tätortsplanering. Tätorter. Bostadsområden. 7115 Zonindelning för bebyggelse inom städer och tätorter. Stadsdelar. Byggnadskvarter. 7116 Byggnads- och stadsplanebestämmelser. 7117 Planering för trafikleder. 7118 Lednings- och kabelnät för offentligt bruk. Tekniska försörjningsnät. 7119 Övrigt.

712 Landskapsplanering. Naturvård. Trädgårdsarkitektur. Parkanläggningar. 71212 Naturen. Naturstudier. Naturskydd. Miljövård. 71214 Miljövetenskap. 7122 Allmänt om landskap. Naturreservat. Fritidsområden. Privata parker och trädgårdar. 7123 / 7129 Trädgårdsanläggningar.
713 Vägar od i landskapet.
714/716 Vatten, fiskar, vattenvård. Luft, skog, fåglar, luftvård. Mark, örter, markdjur, markvård. 714 Vatten, fiskar, vattenvård. 715 Luft, skog, fåglar, luftvård. 716 Mark, örter, markdjur, markvård.
717 Anläggningar i landskapet. 718 Kyrkogårdar. Gravplatser. Krematorier.
719 Kulturvård. Hembygdsvård.

(SAB Odg, Mua, Uh, Bgk, delar av P som gäller formgivning o d . DC, DK 71. DK 502, 504)

720 Allmänt.
721 Arkitektur och arkitektarbete i allmänhet.
722 Forntidsmiljöer. Forntidsarkitektur.
723 Medeltidsmiljöer (ca 300-1400). Medeltidsarkitektur.
724 Nya tidens miljöer och arkitektur.
725 Offentliga byggnader. Affärs- och industribyggnader. 7251 Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader. 7252 Merkantila byggnader. Affärshus. Kontorshus. 7253 Byggnader för transport- och kommunikationsväsen. 7254 Industribyggnader. Fabriker. Verkstäder. Lantbruksbyggnader. 7255 Sjukhus. Vårdhem od. 7256 Fångvårdsanstalter od. 7257 Restauranger. Serveringsställen. Badinrättningar. Parkbyggnader. 7258 Byggnader och lokaler för underhållning och sport. 7259 Diverse offentliga byggnadsverk.
726 Kyrkliga byggnader. Kultbyggnader. Begravningsanläggningar.
727 Undervisnings- och forskningsanstalter. Museer. Bibliotek.
728 Bostadshus.
729 Klimatreglering inklusive ljus, färg o ljud. Detaljer i arkitektarbeten.
(SAB Ic, Mu, delar av P som gäller formgivning o d. DC, DK 72)

725- 729 mer detaljerat:

725 Offentliga byggnader. Affärs- och industribyggnader.

7251 Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader.
72511 Riksdagslhus. Parlamentsbyggnader. 72512 Ministerier. Kanslihus. Byggnader för utländska beskickningar. 72513 Kommunala byggnader. Stadshus. Kommunalhus. Landstingshus. 72414 Byggnader för tull, skattemyndigheter och ämbetsverk med finansiella uppgifter. 72515 Domstolsbyggnader. Rådhus. Tingshus. Arkivbyggnader. 72516 Posthus. Telebyggnader. 72517 Residensbyggnader. Länsresidens. Landsstatshus. Tjänstebostäder. 72518 Militära byggnader. Kaserner. 725188 Polishus. 72519 Övriga offentliga byggnader. 725191 Brandstationer. 725192 Bårhus. 725193 Byggnader för vattenverk, avloppsverk och vattenreningsverk. 725194 Toaletter för allmänheten. Sanitära anläggningar. 725198 Elektricitetsverk.

7252 Merkantila byggnader. Affärshus. Kontorshus.
72521 Butiksbyggnader. Varuhus. Stormarknader. 72522 Byggnader med bostäder samt butiker, kontor o.dyl.72523 Kontorshus. 72524 Bankbyggnader. 72525 Börshus. Byggnader för handels- o hantverksorganisationer. 72526 Saluhallar. 72527 Salutorg. 72529 Övriga merkantila byggnader.

7253 Byggnader för transport- och kommunikationsväsen.
72531 Järnvägsstationer. Tunnelbanestationer. Godsmagasin. Övriga byggnader för spårbunden trafik.Verkstäder. Stallar. 72534 Byggnader för hamnändamål. Färjelägen.Varv. Dockor. Fyrtorn. 72535 Lagerhus. Kylhus. 72536 Silobyggnader. 72538 Byggnader för vägtrafik. 725381 Garage och parkeringshus. 725382 Verkstäder. 725383 Tvättanläggningar. 725384 Bensinstationer. 725388 Busstationer. 72439. Flygplatsbyggnader. Hangarer.

7254 Industribyggnader. Fabriker. Verkstäder. Lantbruksbyggnader.
O Byggnader för lantbruk, sädesmagasin, stallar, ladugårdar o dyl till verksamheterna 63. O Byggnader för energiförsörjning, kraftverk o d till verksamheter i 644 . O Byggnader för tillverkningsverksamheter i 66/69.

7255 Sjukhus. Vårdhem. Sociala inrättningar.
72551 Sjukhus. Lasarett. Kliniker. Barnbördshus.Vilohem. Sanatorier. 72552 Mentalsjukhus. 72553 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda. 72554 Blindinstitut. Dövstumsinstitut.72555 Vård-hem för rehabilitering. 72556 Alderdomshem. Pensionärshem. Gästhem. 72557 Barnstugor. Barnhem. 72559 Djursjukhus.

7256 Fångvårdsanstalter od.
72561 Fängelser. 72563 Korrektionsanstalter för vuxna. 72564 Uppfostringsanstalter för minderåriga. Skyddshem. 72565 Alkoholistanstalter.

7257 Restauranger. Serveringsställen. Badinrättningar. Parkbyggnader.
72571 Restauranger. Barer. Konditorier. Kiosker o.dyl. 72573 Badanläggningar. Saunas. 72574 Simhallar. Friluftsbad. 72575 Badortsbyggnader. Kasinon o.dyl. 72576 Byggnader i parker. Paviljonger o.dyl.

7258 Byggnader och lokaler för underhållning och sport.
72581 Konserthus. Konsertsalar. 72582 Teaterbyggnader mm. 725821 Operahus. 725822 Övriga teatrar.Friluftsteatrar. 725823 Musikkafeer. Varieteer. Danssalonger o.dyl. 725824 Biografer. 725826 Byggnader för sport. Cirkusbyggnader. Stadions. 72583 Samlingslokaler. Föreläsningslokaler. Konferenslokaler.72584 Biljarder. Kägelbano. Bowlingbanor. 72585 Gymnastikbyggnader. Inomhusarenor. 72586 Byggnader och anläggningar för vinter- och issport, cykel- och motorsport. 72587 Byggnader och anläggningar för vattensport. Båthus. 72586 Ridhus. Trav- och galoppbanor. 72589 Övriga idrottsanläggningar och detaljer till sådana t.ex. läktare.

7259 Diverse offentliga byggnadsverk.
72591 Utställningsbyggnader. 72592. Provisoriska och flyttbara utställningsbyggnader. 72594 Monument. Obelisker. Fontäner o.dyl. 72595 Brobyggnadsverk ur gestaltningssynpunkt. 72596 Stadsportar. Stadsmurar. Vallar. Inhägnader.

726 Kyrkliga byggnader. Kultbyggnader. Begravningsanläggningar.
7261 Hednatempel. Helgedomar. 7262 Moskeer. Minareter. 7263 Synagogor. 7264 Kapell. 7265 Kyrkor. 7266 Katedraler. Domkyrkor. 7267 Kloster. Icke-kristna kloster. Lamakloster o.dyl. 7268 Begravningskapell. Krematorier. Kolumbarier. Mausoleer. Gravvårdar. 7269 Övriga kyrkliga byggnader. Biskopssäten. Prästgårdar.Byggnader vid vallfartsorter

727 Undervisnings- och forskningsanstalter. Museer. Bibliotek.
7271 Skolbyggnader. 72712 Folkhögskolor. Internatskolor. 7273 Universitet. Högskolor. 7274 Fackskolor. Yrkesskolor. Hantverksinstitut. 7275 Forskningsanstalter. Vetenskapliga institut. Laboratorier. 7276 Vetenskapliga museer. Zoologiska och botaniska trädgårdar. 7277 Konstmuseer. Konstgallerier. Utställningsateljeer. 7278 Biblioteksbyggnader. Arkivbyggnader. Biblioteks- och arkivbyggnader för speciella användare. 72791 Observatorier. Planetarier. 72794 Radio- och televisionsstationer. Radarstationer. 72794 Ritningsbyråer. Konstnärsateljeer. Fotoateljeer.72798 Filmstudieateljeer. Byggnader för filmhögskolor.

728 Bostadshus.
7281 Bostadhus och bostäder allmänt. Bostäder i tätorter. Bostäder på den egentliga landsbygden. 72818 Provisoriska bostäder. Nödbostäder Baracker.

7282 Flerfamiljshus i flera våningar och trapphusenheter. 728222 Flerfamiljshus med stort antal trapphus och lägenheter. 728224 Flerfamiljshus med mindre än 12 lägenheter. 728226 Kollektivhus.
7283 En och två-familjshus. Villor. Radhus. Vinkelhus. 72831 Radhus. 72834 Tvåfamiljshus. Kopplade hus. 72837 Enfamiljshus. Friliggande hus. Villor. Egnahem. 72838 Marknära hus. Vinkelhus. Atriumhus.
7284 Klubbhus. Föreningshus.

7285 Hotell. Gästgivargårdar. Motell. 72851 Hotell i städer och tätorter. 72852 Hotell vid badorter o.dyl. 72853 Gästgivargårdar. Motell. 728 54 Ungdomshärbärgen.

7286 Lantgårdar. Bondgårdar.
7287 Fritidshus. Sommarvillor. Sportstugor. 72871 Weekendvåningar o.dyl.72876 Husvagnar. Trailers. 72877 Husbåtar.
7288 Borgar. Slott. Herrgårdar. 72881 Borgar (befästa). 72882 Slott. 72883 Herrgårdar.
7289 Ekonomibyggnader o d se även 7254.

729 Klimatreglering inkl. ljus,färg o ljud. Detaljer i arkitektarbeten.

Om arkitekter och arkitektarbete se även område 71

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

730 Allmänt.
731/738 Skulpturarbete.
731 Skulpturarbete. Material för konstnärlig bearbetning.
732 Primitiv, forntida , orientalisk skulptur.
733 Grekisk, romersk. skulptur.
734 Medeltida skulptur.
735 Nya tidens skulptur.
736 Sigill, medaljer, kaméer od. Heraldik, ordnar, hederstecken, flaggor, fanor, standard.
737 Numismatik (Myntlära).
738 Konstnärlig bearbetning. 7381/7388 Keramik. 7389 Metall o övriga material. 73898 Trä. 73899 Övriga.

739 Museiverksamheter, museer, utställning av konst od.
7390 Allmänt, olika slags museer.

7391 Ändamål, nytta, visningar.

7392 Byggnader, tekniska anordningar.

7393 Inventarier.

7394 Iordningställande o konservering av museiföremålen, modeller.
7395 Samlingar, utställningsföremål. 73953 Utställningsteknik, kataloger.
7396 Administration.

7397 Publikationer.

7398 Forskning. (SAB Id, Bg, Bh, Ky. DC, DK 73, 069)

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

740 Allmänt.
741 /744 Teckningens grunder, ritningsarbeten. 741 Allmänt om teckning, barnteckningar, skämtteckningar. 742 Perspektivteckning. 743 Anatomiteckning 744 Linearritning, konstruktionsritning.

745/749 Konsthantverk, industridesign. 745 Indelning efter material. 746 Sömnad, kläder, textil. 747 Inredningskonst. 748 Glas- och kristallarbeten. 749 Möbler od, övrigt, industridesign.

(SAB Ig, Ih, Mv. DC, DK 74)

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

75 Konstmåleri o d.
750 Allmänt. O Teknik. O Material. O Motiv.
(SAB Ie. DC, DK 75)

76 Formgivning av grafisk konst, trycksaker o d. Teckenkonst.
760 Allmänt. 761 Högtryck. Boktryck. Träsnitt. Metallsnitt. 762 Djuptryck. Etsning. Gravyr. 763 Plantryck. Litografi. Rotogravyr. 764 Teckenkonst.Skrift.Tecken.Symboler. 7642 Olika skriftarter. 7643 Olika skriftsystem.7645 Skrivdon. 7646 Symboler, monogram o d. 766 Nyttografik (Reklam mm, hemsidor på Internet ?). 769 Grafiksamlingar. 7699 Handskrifter. Bokrariteter. Bokkonst.
(SAB If, Ae, Af, Ihq, Kya, F.08 . DC, DK 76 , 09)

77 Fotografiskt arbete o d.
770 Allmänt. 771 Fotografisk utrustning. Lokaler. Apparatur. Material. 7711 Lokaler för fotoarbete. 7712 Inredningar, belysning mm. 7713 Kameror, förstoringsapparater. 7714 Övrig utrustning. 7715 Negativ- o positivmaterial. 7717 Kemikalier. 772 Fotometoder med oorganiska ämnen. 773 Fotometoder med organiska ämnen. 774 Elektroniska o övriga metoder. 776 Fotolitografi. 777 Plåtar för boktryck, djuptryck. Fotogravyr. 778 Fotografins användningsområden. 7781 Kopiering. 7782 Projektion. 7783 Vetenskapligt foto. 7784 Stereo. 7785 Filmning, filmklippning. 7786 Färgfoto. 7788 Trickfoto. 7789 Dokumentärfoto, konstfoto, motiv, fotosituation, format. 779 Fotosamlingar.
(SAB Pn. DC, DK 77) (Fotoverksamheter i industriell skala ingår i 686).

SW 78 Musik (konserter o d 792)

780 Allmänt. 781 Musikens teori, akustik, harmoni, form, komposition, verk, utövare. 782 Dramatisk musik. 783 Kyrkomusik o -sång. Sakral musik. 784 Vokal musik. Profan sång. 785 Instrumentalmusik, orkestrar, duo, trio etc 786 Musik för tangentinstrument:, piano, orgel, dragspel . 787 Musik: stränginstrument. 788 Musik: blåsinstrument. 789 Musik: slagverk och mekaniska instrument.
Konsertverksamheter ingår i 792.
(SAB Ij, X, Y. DC, DK 78)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

790 Allmänt. 7911 Seder och bruk.
7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.
7914-7919 Film, TV, radio, offentliga fester mm.
792 Teater.
793 Sällskapsnöjen. lek.
794 Spel.
795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, socialvård, kriminalitet, bedrägerier, diskriminering, polisväsen o d, kriminalvård o d, undervisning, mobbning, migration, integration, föreningsliv m m.
796 / 799 Sport, idrott o d.

Område 79 avser sociala miljöer, sociala beteenden od.

SW . 7911-7913 Seder och bruk.

(SAB My, Mz, Mt, Bl, Bu. DC, DK 39).
7911 Seder o bruk.
79110 Allmänt.
79111 Kläder. Dräkter. Mode. Smycken.

79112 Seder och bruk i den enskildes liv.
791121 Födelse. Dop. Omskärelse. Barndom. Manbarhetsritualer. Myndighetsförklaring 791122 Dödande av människor, t. ex. av barn, gamla och fångar. Rituella mord. Huvudjägare. Självmord, harakiri. 791123 Familjeliv. Familjens organisation. Släktskap. Patriarkat. Matriarkat.Konstlade familjerelationer. Fostbrödralag. 791124 Frieri. Äktenskapslöfte. Förlovning. 791125 Giftermål. Bröllop. Bröllopssedvänjor. Äktenskapsformer. Gruppäktenskap. Polygami. Monogami. 791126 Förhållanden mellan könen. Kärlek. Kärlekskonst. Konkubinat. Morganistiska äktenskap.Celibat: religiösa äktenskapsförbud. Prostitution. 791127 Vänskap. Gästfrihet. Fiendskap. 791128 Måltider. Mat- och dryckesvanor. 791129 Namn. Efternamn. Förnamn. Öknamn. (79113 Död, begravning , se 7956. 79114 Folkligt liv. Officiellt liv, se 7916.)

79115 Takt och ton. Etikett. Umgängesregler. Ceremoniel.
79116 Kvinnorörelsen. Kvinnans ställning i samhället.
79117 Speciella folkgrupper med hänsyn till deras seder och vanor
79118 Folktro, legender, övernaturligt, spöken, drömtydning, ordspråk, seder
79119 Krigsseder, krigsbeteenden o d.(Det är ett gammalt schema från DC-DK mest för "naturfolkens liv", som i princip kan användas även för "civilserade".)

7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.

SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

(SAB Im, Ikö . DC, DK 791).
7914 Filmkonst, filmer, filmproduktion, filmförevisningar,TV,video, radio od

7915 Vaxkabinett. Marionetteater. Skuggspel o d.
7916 Offentliga fester. Marknader.Parader.Fyrverkerier.Karnevaler.Maskerader.
79161 Festmaltider. Banketter. Offentlig utspisning. 79162 Nationalfester. Folkfester. Folknöjen. Karnevaler. Maskerader. Speciella dagar t. ex. Mors dag, 79163 Lekar. Spel. Danser. 79164 Officiella högtidligheter. Kröningar. Statsbesök. Triumftåg. Jubileer. Invigningar. 79165 Processioner. Defileringar. Demonstrationer. 79166 Marknader. 79167 Ryttarfester. Torneringar. Tvekamper. Dueller. 79169 Offentlig gästfrihet. Internationella sällskapliga relationer.
7917 Nöjesfält. Tivoli o d
7918 Menagerier. Cirkusar.
7919 -

SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

7920 Allmänt. 7922 Talpjäser. Skådespel. 7925 Operor. Operetter. Sångspel. Konserter. 7927 Varitéer. Kabareter. Revyer. Soareer. 7928 Baletter. Dansuppvisningar.
(SAB Ik . DC, DK 792)

SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

7930 Allmänt. 7932 Julfester. Födelsedags- och bröllopsfester. Firmafester. 7933 Dans. 7934 Motionslekar. Blindbock. Kurragömma. 7935 Pantlekar. 7937 Andra sällskapsspel. Intelligenslekar. Minneslekar. Frågesport. 7938 Trolleri. Tricks. Illusionistkonst.
(SAB Rc, Rd del. DC, DK 793)

SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

7940 Allmänt. 7941 Schack. 7942 Dam, kvarnspel, halma osv. 7943 Bordsspel med turinslag.Tärningsspel. Domino. Mahjong. 7944 Kortspel. 7945 Läggspel. Tålamods- och skicklighetsspel. 7948 Små målspel. Miniatyrspel för barn, t.ex.ishockeyspel. Elektroniska datorspel o d. 7949 Hasardspel, roulett, lotto, tips, toto, lotterier.
(SAB Rd del, Re. DC 794-795, DK 794)

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

Sociala miljöer, sociala relationer, sociala verksamheter, socialvård, kriminalitet, polisväsen, kriminalvård, undervisning, föreningsliv od.
Verksamhetena i 795 gäller sociala miljöer och vissa sociala verksamheter i dem. Indelningen 7915-7959 följer indelningen i 72 om formgivning av byggnader i de fysiska miljöerna. 721 gäller allmänt om formgivning av byggnader och 7951 gäller allmänt om formgivning av sociala miljöer. 722-724 gäller byggnader i olika tidsepoker och 7952-7924 sociala miljöer i olika tidsepoker , men även dagens sociala miljöer i byggnader från olika epoker. 7955-7958 gäller sociala miljöer med anknytning till byggnader i 725-728 och 7959 gäller sociala miljöer o d utan anknytning till några särskilda byggnader .

7950 Allmänt. 7951 Sociologi, socialvårdsmiljöer, socialvård, kriminologi. 7952/7958 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fysiska miljöer av olika slag. 7952/7954 Sociala miljöer i olika tidsepoker. 7955/7958 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till olika slags byggnader. 79551 -offentliga byggnader, verksamheter bl a polisväsendet. 79552 -merkantila byggnader. 79553 -transporter o kommunikation. 79554 -industri, lantbruk. 79555 - sjukhus,vårdhem. 79556 - fängelser od, verksamheter bl a kriminalvård o d.79557 - restauranger od. 79558 - fritid, underhållning, sport. 79559 - övriga byggnader. 7956 - med anknytning till död, begravning, religion. 7957 -undervisnings-, forskningsanstalter, museer, bibliotek , verksamheter bl a undervisning.7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Sociala miljöer och verksamheter i grupper, folkrörelser, föreningar.

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..

79510 Allmänt.
79511 Sociologi.
79513 Social frågor, socialt läge.
79514 Samhällets vårdproblem, socialvård. 795140 Sociallhjälpens organisation. 795141 Samhällsförhållanden som påverkar levnadsnivå: näringsstruktur, nya familjetyper. 795142 Individuella förhållanden som kan föranleda vårdinsatser: dålig ekonomi, arbetslöshet, bristande utbildning osv. 795144 Samhälleliga hjälpformer, socialvård. 7951440 Heminstitutioner, daghem, ålderdomshem, blinda etc 7951442 Materiell hjälp: understöd, barnbidrag,föräldrapenning, naturabidrag skolmåltider. 7951444 Immateriell hjälp: rådgivning, rådgivning, samtalsterapi, gruppterapi, familjeplanering mm. 7951446 Aktivering till självhjälp.7951448 Social infrastruktur, socialvårdsmiljöer. 795146 Personer i socialvård. 7951462 Socialarbetare. 7951465 Hjälpbehövande. Barn. Sjuka barn. Spädbarn. Barnavårdscentraler. Ungdomar. Fritidsgårdar. Åldringar. Utlänningar. Invandrare. Flyktingar. Sjuka.Handikappade. Blinda. Synsvaga. Dövstumma. Invalider. Rörelsehindrade. Mentalsjuka. Utvecklingsstörda. Arbetslösa. Militärer. Soldathem. Sjömanshem. Låginkomsttagare.Krigsskadade.Föräldralösa barn. Fosterbarn. Fosterhem. 79516 Kriminologi.
(SAB Oa, Oh, Oepa . DC 301, 309, 36, DK 316, 304, 308, 36, 343.9)

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

7952 Olika sociala miljöer med anknytning till fysiska forntidsmiljöer
Motsvarande byggda miljöer se 722

7953 Olika sociala miljöer med anknytning till fysiska medeltidsmiljöer.(ca 300-1400).
Motsvarande byggda miljöer se 723

7954 Olika sociala miljöer med anknytning till Nya tidens fysiska miljöer.
Motsvarande byggda miljöer se 724

7955 Olika sociala miljöer och verksamheter med anknytning till offentliga byggnader och affärs-och industribyggnader o d.
Bl a polis och kriminalvård. Motsvarande byggda miljöer se 725.
De ekonomiska verksamheterna ingår vanligen i 61/69

79551 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader.
Byggnader:
72511 Riksdagshus. Parlamentsbyggnader. 72512 Ministerier. Kanslihus. Byggnader för utländska beskickningar. 72513 Kommunala byggnader. Stadshus. Kommunalhus. Landstingshus. 72414 Byggnader för tull, skattemyndigheter och ämbetsverk med finansiella uppgifter. 72515 Domstolsbyggnader. Rådhus. Tingshus. Arkivbyggnader. 72516 Posthus. Telebyggnader. 72517 Residensbyggnader. Länsresidens. Landsstatshus. Tjänstebostäder. 72518 Militära byggnader. Kaserner. 725188 Polishus. 72519 Övriga offentliga byggnader. 725191 Brandstationer. 725192 Bårhus. 725193 Byggnader för vattenverk, avloppsverk och vattenreningsverk. 725194 Toaletter för allmänheten. Sanitära anläggningar. 725198 Elektricitetsverk.

Verksamheter:
bl a polisväsendet: O Polisverksamheter, organisation , personal o d. O Polisens övervakning av allmän ordning och säkerhet. O Övervakning av moralen, fylleri, narkotikahantering, spelklubbar porrklubbar etc. O Allmän säkerhet. O Trafikpolis.
(SAB Oepb . DK 351.7, 351.8)

79552 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till merkantila byggnader, affärshus, kontorshus.
Byggnader:
72521 Butiksbyggnader. Varuhus. Stormarknader. 72522 Byggnader med bostäder samt butiker, kontor o.dyl.72523 Kontorshus. 72524 Bankbyggnader. 72525 Börshus. Byggnader för handels- o hantverksorganisationer. 72526 Saluhallar. 72527 Salutorg. 72529 Övriga merkantila byggnader

79553 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till transport-och kommunikationsväsen.
Byggnader:
72531 Järnvägsstationer. Tunnelbanestationer. Godsmagasin. Övriga byggnader för spårbunden trafik.Verkstäder. Stallar. 72534 Byggnader för hamnändamål. Färjelägen.Varv. Dockor. Fyrtorn. 72535 Lagerhus. Kylhus. 72536 Silobyggnader. 72538 Byggnader för vägtrafik. 725381 Garage och parkeringshus. 725382 Verkstäder. 725383 Tvättanläggningar. 725384 Bensinstationer. 725388 Busstationer. 72439. Flygplatsbyggnader. Hangarer.

79554 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till industribyggnader, fabriker, verkstäder, lantbruksbyggnader.

Byggnader:
O Byggnader för lantbruk, sädesmagasin, stallar, ladugårdar o dyl till verksamheterna 63. O Byggnader för energiförsörjning, kraftverk o d till verksamheter i 644 . O Byggnader för tillverkningsverksamheter i 66/69.

79555 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till sjukhus, vårdhem, ålderdomshem, barnhem o d.
Byggnader:
72551 Sjukhus. Lasarett. Kliniker. Barnbördshus.Vilohem. Sanatorier. 72552 Mentalsjukhus. 72553 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda. 72554 Blindinstitut. Dövstumsinstitut.72555 Vårdhem för rehabilitering. 72556 Alderdomshem. Pensionärshem. Gästhem. 72557 Barnstugor. Barnhem. 72559 Djursjukhus.

79556 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fängelser od. Byggnader:
72561 Fängelser. 72563 Korrektionsanstalter för vuxna. 72564 Uppfostringsanstalter för minderåriga. Skyddshem. 72565 Alkoholistanstalter.
Verksamheter
bl a krininalvårdsverksamheter o d: O Kriminalvårdens organisation o d. O Fångvårdsanstalter. O Fängelsesystem. Ordningsregler. Fängelsevård. O Fängelsepersonal. O Straffverkställighetens olika grader. Enskild cell. Straffmildring. O Brottsförebyggande verksamhet.
(SAB Oeq. DK 343.8)

79557 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till restauranger, serveringsställen, badinrättningar, parkbyggnader.
Byggnader:
72571 Restauranger. Barer. Konditorier. Kiosker o.dyl. 72573 Badanläggningar. Saunas. 72574 Simhallar. Friluftsbad. 72575 Badortsbyggnader. Kasinon o.dyl. 72576 Byggnader i parker. Paviljonger o.dyl.

79558 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fritid, underhållning och sport.
Byggnader:
72581 Konserthus. Konsertsalar. 72582 Teaterbyggnader mm. 725821 Operahus. 725822 Övriga teatrar.Friluftsteatrar. 725823 Musikkafeer. Varieteer. Danssalonger o.dyl. 725824 Biografer. 725826 Byggnader för sport. Cirkusbyggnader. Stadions. 72583 Samlingslokaler. Föreläsningslokaler. Konferenslokaler.72584 Biljarder. Kägelbano. Bowlingbanor. 72585 Gymnastikbyggnader. Inomhusarenor. 72586 Byggnader och anläggningar för vinter- och issport, cykel- och motorsport. 72587 Byggnader och anläggningar för vattensport. Båthus. 72586 Ridhus. Trav- och galoppbanor. 72589 Övriga idrottsanläggningar och detaljer till sådana t.ex. läktare.

79559 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till diverse offentliga byggnader.
Byggnader:
72591 Utställningsbyggnader. 72592. Provisoriska och flyttbara utställningsbyggnader. 72594 Monument. Obelisker. Fontäner o.dyl. 72595 Brobyggnadsverk ur gestaltningssynpunkt. 72596 Stadsportar. Stadsmurar. Vallar. Inhägnader

7956 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till död, begravning och religion. Se även 20/29.
Byggnader :
7261 Hednatempel. Helgedomar. 7262 Moskeer. Minareter. 7263 Synagogor. 7264 Kapell. 7265 Kyrkor. 7266 Katedraler. Domkyrkor. 7267 Kloster. Icke-kristna kloster. Lamakloster o.dyl. 7268

Begravningskapell. Krematorier. Kolumbarier. Mausoleer. Gravvårdar. 7269 Övriga kyrkliga byggnader. Biskopssäten. Prästgårdar.Byggnader vid vallfartsorter.
Verksamheter bl a:
O Begravning. O Kremering. Eldbegängelse. Likbränning. O Balsamering. Mumier. Dödsmasker. O Likvaka. O Sorg. O Begravningsseder. Sorgetåg. Dödsdanser. Dödsklagan. Offer. Gravöl. (Praktiska verksamheter ingår i 614). Religiösa verksamheter ingår huvudsakligen i 20/29.
(SAB del Mz, se även 2. DC, DK 393)

SW . 7957 Undervisning o d.

Byggnader:
7271 Skolbyggnader. 72712 Folkhögskolor. Internatskolor. 7273 Universitet. Högskolor. 7274 Fackskolor. Yrkesskolor. Hantverksinstitut. 7275 Forskningsanstalter. Vetenskapliga institut. Laboratorier. 7276 Vetenskapliga museer. Zoologiska och botaniska trädgårdar. 7277 Konstmuseer. Konstgallerier. Utställningsateljeer. 7278 Biblioteksbyggnader. Arkivbyggnader. Biblioteks- och arkivbyggnader för speciella användare. 72791 Observatorier. Planetarier. 72794 Radio- och televisionsstationer. Radarstationer. 72794 Ritningsbyråer. Konstnärsateljeer. Fotoateljeer.72798 Filmstudieateljeer. Byggnader för filmhögskolor.

Verksamheter
bl a undervisning 79571 / 79578: 79571 Undervisningens organisation, skoladministration. 795710 Undervisning, allmänt. 795711 Skolledning, lärare, övrig personal . 795712 Skolorganisation. 795713 Pedagogisk metodik. Former för undervisning och utbildning. 795714 Pedagogiska system. 7895715 Skolordning, disciplinfrågor. 795716 Skolgårdar, skolbyggnader, skolinventarier, undervisningsmateriel, läromedel. 795717 Skolsociala åtgärder, skolhygien, skolhälsovård. 795718 Livet i skolan, föreningar, traditioner. 79572 Undervisningsämnen för alla stadier och skolformer. 79573 Skolundervisning, allmän grundutbildning, allmänbildande skolformer. 79574 Folkbildning, utbildning utanför skolans ram. 79576 Specialundervisning, särskolor. 79577 Fackskolor, yrkesskolor, yrkersutbildning. 79578 Universitet och högskolor.
79579 Sociala miljöer med anknytning till undervisningsanstalter, museer, bibliotek.
(SAB E, DC, DK 37)

79571 Undervisningens organisation. Skoladministration o d

79572 Undervisningsämnen för alla stadier och skolformer.

79573 Skolundervisning. Allmän grundutbildning. Allmänbildande skolformer.
Grundskola och gymnasium.

79574 Folkbildning. Utbildning utanför skolans ram.

79576 Specialundervisning. Särskolor.

79577 Fackskolor. Yrkesskolor. Yrkesutbildning.

79578 Högskolor.(Och forskningsverksamheter som inte kan placeras i särkilda fack). 795787 Forskning.

79579 Sociala miljöer med anknytning till undervisningsanstalter , museer, bibliotek mm. Bl a mobbning o d.

SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Byggnader:
7281 Bostadhus och bostäder allmänt. Bostäder i tätorter. Bostäder på den egentliga landsbygden. 72818 Provisoriska bostäder. Nödbostäder Baracker. 7282 Flerfamiljshus i flera våningar och trapphusenheter. 728222 Flerfamiljshus med stort antal trapphus och lägenheter. 728224 Flerfamiljshus med mindre än 12 lägenheter. 728226 Kollektivhus. 7283 En och två-familjshus. Villor. Radhus. Vinkelhus. 72831 Radhus. 72834 Tvåfamiljshus. Kopplade hus. 72837 Enfamiljshus. Friliggande hus. Villor. Egnahem. 72838 Marknära hus. Vinkelhus. Atriumhus. 7284 Klubbhus. Föreningshus. 7285 Hotell. Gästgivargårdar. Motell. 72851 Hotell i städer och tätorter. 72852 Hotell vid badorter o.dyl. 72853 Gästgivargårdar. Motell. 728 54 Ungdomshärbärgen. 7286 Lantgårdar. Bondgårdar. 7287 Fritidshus. Sommarvillor. Sportstugor. 72871 Weekendvåningar o.dyl.72876 Husvagnar. Trailers. 72877 Husbåtar. 7288 Borgar. Slott. Herrgårdar. 72881 Borgar (befästa). 72882 Slott. 72883 Herrgårdar. 7289 Ekonomibyggnader o d se även 7254.

SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

Organisationernas verksamheter enligt deras syften ingår i de särskilda fackområden där de är verksamma. Sociala miljöer för de här angivna typerna av sammanslutningar kan också ingå i 7951-7958.
7959 Allmänt. 79591 Olika slag av sammanslutningar. 795910 Allmänt om verksamheter i sammanslutningar. 7959101 Allmän karaktär. Grundande. Upplösning. Stadgar. 7959102 Medlemmar. Rättigheter. Skyldigheter. 7959103 Fonder. Tillgångar. 7959104 Förvaltningsorgan.Generalförsamlimng. Utskott. Styrelse. Expedition. 7959105 Verksamhet. Sammanträden. Protokoll. Publikationer över utförda arbeten. Årsberättelser. Verksamhetsberättelser. 7959106 Tävlingar. Utställningar. Prov. Diplom. Betyg. Pris. 7959107 Tillkännagivanden. Manifestationer. Kungörelser. 7959108 Personal.

795911 Officiella sammanslutningar. Akademier. 795912 Icke-officiclla, halvofficiella sammanslutningar. Allmännyttiga sällskap och föreningar. 795121 Organisationer, sällskap, rörelser med allmän inriktning. Ungdomsrörelser, t ex. scoutlörelser. 7959122 Organisationer för främjande av vetenskap och kultur. 795123 Organisationer, rörelser med speciellt syfte eller verksamhetsfält. 7951234 Organisationer, rörelser med ideologisk eller religiös inriktning. 7951235 Humanitära organisationer, rörelser med filantropiska och rehabiliterande syften. 7951236 Esoteriska, mer eller mindre hemliga . Kriminella, helt eller delvis hemliga rörelser. Ordenssällskap. Frimurare.Odd fellows, Lions m fl. 7951237 Klubbar. Sällskapsföreningar. Cirklar. Sociala klubbar. Rotary. 79513 Möten, kongresser, konferenser. 79514 Icke-permanenta utställningar. Salonger. Mässor. Världsutställningar. Allmänna internationella utställningar. Fackutställningar. Mässor. Vandringsutställningar. 79515 Affärs- och industriföretag. Firmor.79516 Vetenskapliga och tekniska insitutioner och tjänster. 79517 Festligheter. Jubileer. Mottagningar.
(SAB Kt , Bk . DC, DK 06 utom 069)

SW 796/799 Sport, idrott o d.

796 Sport. Idrott. Kroppsövningar. Gymnastik.7960 Allmänt. 7961 Lek o vederkvickelse i det fria. 7962 Motions- och skicklighetstävlingar med redskap, t.ex. krocket, bowling. 7963 Bollspel. 7964 Gymnastik. Fri-idrott. Allmän idrott. 7965 Fotvandring. Bergsbestigning. Orientering. 7966 Cykel. 7967 Motorsport. 7968 Kamp- och försvarssporter. 7969 Vintersport. 797 Vattensport. Simsport. Flygsport. 798 Ridsport. Hästsport. Sport med andra djur. 799 Sportfiske. Jaktsport. Sportskytte.
(SAB R utom Rc o Re, Qgah, Qgbh. DC, DK 796-799)

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. 81 Litteraturvetenskap. 82/89 Skönliteratur. 82 Engelsk skönlitteratur o d. 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt. 84 Fransk skönlitteratur o d. 85 Italiensk skönlitteratur o d. 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d. 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d. 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d. 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

(SAB F. DC 4. DK 80)
800: Allmänt.
801: Allmän språkvetenskap. 8010 Allmänt. 80101Språkfilosofi. Teorier om språkets ursprung, uppkomst och utveckling. 80106 Språkriktighet. 80107 Praktisk språkkännedom. Språkundervisning. 80108 Indelning av språken. Språkklasser. Språkkategorier. 801092 Programmeringsspråk. 801095 Mimiska språk. Teckenspråk. 80111 Rättskrivning. 80112 Ordklasser. 80113 Lexikon. Namnforskning. Ordforskning. 80114 Fonetik. Ljudlära. 80115 Grammatik. 80116 Metrik. Verslära. 80117 Hjälpvetenskaper. 80118 Språkvetcnskapens källor.
802: Västerländska språk och engelska. 802 Västerländska språk. 8020 Engelska.
803: Germanska språk. 8030 Tyska. Högtyska, allmänt. Jiddisch. 8031 Lågtyska. 80392 Frisiska. 803931 Holländska. 803932 Flamländska. 803936 Afrikaans. Sydafrikanska. 80395 Nordiska språk, allmänt. 80399 Isländska. 80396 Norska. 80397 Svenska. 80398 Danska. 80399 Gotiska. Östgermanska.
804: Romanska och nylatinska språk, allmänt , och franska o d. 804 Romanska och nylatinska språk, allmänt. 8040 Franska. 80490 Provensalska. Sydfranska dialekter. 80499 Katalanska.
805: Italienska o d. 8050 Italienska. 80590 Rumänska. 80599 Rätoromanska. Ladin.
806: Spanska, portugisiska, iberiska språk. 8060 Spanska. 80690 Portugisiska. 80699 Galiciska.
807: Klassiska språk. 8071 Latin. 80731 Gammallatin. 80734 Nylatin. 8075 Grekiska. 80773 Gammalgrekiska. 80774 Nygrekiska.
808: Slaviska och baltiska språk. 8081 Slaviska språk, allmänt. 8082 Ryska.Storryska. 80826 Vit-ryska. 8083 Ukrainska. Rutenska. 8084 Polska. 80850 Tjeckiska. 80854 Slovakiska. 80861Serbis-ka. 80862 Kroatiska. 80863 Slovenska. 80866 Macedoniska. 80867 Bulgariska. 80883 Lettiska.
809: Orientaliska och övriga språk, bl a lapska, finska och estniska. 809 Orientaliska språk, allmänt.
8091: Indoeuropeiska (indogermanska, ariska) språk. (Med undantag av under 803 / 808 klassificerade språk). 80911 Indiska språk. 80912 Fornindiska. Sanskrit. Vedaspråket. 80914 Nyindiska. Hindi. Bengali. Pandjabi. Marathi. Singalesiska. 80915Iranska.Persiska. 809151 Fornpersiska. Västiranska. 809155 Nypersiska. 80916 Keltiska. 809162 Iriska irländska. 809163 Gaeliska, skotska. 8091981 Armeniska. 8091983 Albanska.
8092: Semitiska språk. 809211 Babylonska. Akkadiska. Sumeriska. 809212 Assyriska. 809221 Arameiska. 809222 Palestinska. Jiddisch-palestinska. 80923 Syriska. Östarameiska. 80924 Hebreiska. 80927 Arabiska
8093: Hamitiska språk. 80931 Egyptiska. 809 32 Koptiska.

8094: Ural-altaiska språk mm. 80941/80945 Ural-altaiska språk 80941 Mandschuspråk. 80942 Mongoliska språk. 80943 Turkiska språk. Tatarspråk. 809434 Kirgiska och västliga gruppen av turkspråk. 809435 Turkiska. Osmanska. 80944 Samojediska språk. 80945 Finsk-ugriska språk. Uraliska språk. 8094511Ungerska. Magyariska. 809454 Västfinska. 8094541 Finska. 8094542 Karelska. 8094545 Estniska. 809455 Lapska. 80946 Kaukasiska språk. 80947 Hyperboreiska språk. Paleoasiatiska språk. 809475 Eskimåsprak. Grönländska. 80948 Dravidiska språk.
8095: Asiatiska språk (med undantag av förut nämnda). 80951 Kinesiska. 809524 Siamesiska. 80954 Tibetanska. 80956 Japanska. 80957 Koreanska. 80958 Arakan-Burma-språk. 80959 Austroasiatiska språk.
8096: Afrikanska språk. O Negerspråk i USA. 80961 Hottentottspråk. Nama. 80962 Buschmännens språk. San. 80963 Bantuspråk. Kafferspråk. 80966 Sudanspråk.
8097: Nord-mellanamerikanskaspråk. (Utom engelska, spanska, franska).
8098: Sydamerikanska språk. (Utom spanska och portugisiska).
8099: Austronesiska (malajo-polynesiska) språk. 80992 Indonesiska språk.Malajiska. 809923 Oceaniska språk. Melanesiska språk. 80995 Australiska språk. Papuaspråk. Tasmaniska språk.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

810: Allmänt.
811: Litteraturvetenskap / litteraturhistoria. 8110 Litterär teori, vetenskap och teknik. 81101. Litterär estetik. 81103 Tolkningar. Översättningar. 81108 Litterär verksamhet och teknik. Författande. 811085 Modern retorik.81109 Litterär kritik. 811091 Jämförande litteraturvetenskap.
8111/8119: Litteraturarter. 8111 Poesi. 8112 Dramatik. 8113 Romaner. Noveller. Berättelser. 8114 Essäer. Uppsatser. 8115 Tal. Föredrag. 8116 Brev. Verk i brevform. 8117 Satirer. Hlumoresker. Epigram. Parodier. 81182 Polygrafier. Diverse skrifter. Utdrag. Antologier. 8119 Övriga litteraturarter.
812/819: Litteraturvetenskap för olika språk. 812 Engelsk litteratur. 813 Tysk, nederländsk, nordisk litteratur o d. 81397 Svensk litteratur. 814 Fransk litteratur o d. 815 Italiensk litteratur o d. 816 Spansk, portugisisk litteratur o d. 817 Grekisk och latinsk litteratur o d. 818 Slavisk, baltisk litteratur o d. 819 Orientalisk och övrig litteratur. (Själva skönlitteraturen ingår i 82/89)
(SAB G. DC delar av 800-899. DK 81.)

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

90 Tidningar, tidskrifter, journalistik, skrifter i blandade ämnen. 91 Allmän geografi, reseskildringar. 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d. 93 Allmänt om allmän historia samt världshistoria och forntidshistoria. 94/99 Medeltidens och nya tidens historia : 94 i allmänhet och i Europa. 95 Asien. 96 Afrika. 97 Nord- och Mellanamerika. 98 Sydamerika. 99 Australien, Oceanien, polarområdena, rymdens historia.

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

905 Allmänna tidskrifter och publikationsserier. Tidningar.I den mån de inte kan ingå i särskilt fack. Årsböcker. Adressböcker, Almanackor. Kalendrar, 9051 / 9059 På olika språk. 9051 Amerikanska. 9052 Engelska (annan än amerikanska). 9053 Tyska o d. 9054 Franska o d. 9055 Italienska o d. 9056 Spanska, portugiska o d. 9057 Slaviska språk. 9058 Skandinaviska språk. 9059 Andra språk. 907 Tidningsväsen. Betydelse. Ledning. Redaktion. Journalistik. 908 Skrifter i blandade ämnen , i den mån de inte kan ingå i särskilt fack. (SAB Bb, Bd, Bs, Bt. DC 05, 07, 08. DK (05), 07, 08, (04))

905 Allmänna tidskrifter och publikationsserier. Tidningar.
Själva skrifterna. Journalistik o d ingår i 907.

907 Tidningsväsen o d.Journalistik.
Här avses det redaktionella innehållet o d.Tidningsväsen som ekonomisk verksamhet ingår i 655. Själva tidningarna och tidskrifterna o d ingår i 905.

908 Samlingsverk, skrifter med blandat innehåll, som ej ingår i särskilt fack.

Till område 90 hör "nätbedragarna" som gör lögnaktiga berättelser.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

Hit förs rent geografiska arbeten, forskningsexpeditioner, resebeskrivningaroch -rapporter, resehandböcker och arbeten som behandlar ett område ur flera olika synpunkter. Arbeten som rör ett visst ämne inom ett avgränsat geografiskt område förs under ämnet ifråga. Hembygdskunskap, arbeten rörande ett lands eller en landsdels historia, geografi, kultur, etnografi, ekonomi: klassas som geografi. Arbeten som är underlag för fysisk planering ingår i 71. Biologisk geografi ingår i 57. Geologisk geografi ingår i 55, etc. Indelningen i princip som 93/99, dvs t ex Europas geografi 914 indelas som Europas historia 94.

911 Allmän, systematisk och teoretisk geografi. 912 Kartor od. 91309 Världsgeografi. 9131/9139 Forntidsgeografi. 914 / 919 Världsdelarnas o ländernas allmänna geografi. Medeltiden o Nya tiden. 914 Europas allmänna geografi. Medeltiden och Nya tiden. 9141/9149 De enskilda europeiska ländernas geografi. Medeltiden och Nya tiden. 915 Asiens allmänna geografi. 916 Afrika. 917 Nordamerika. 918 Sydamerika. 919 Australien, Oceanien, polarområdena o rymden.
(SAB N. DC, DK 91)

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

Hit förs såväl biografier, nekrologer osv. över enskilda personer som biografiska samlingsverk. Matriklar.
920 Allmänt. 921 / 928 Biografier över personer huvudsakligen verksamma inom 11-89. 9290/9294 Biografier över personer huvudsakligen verksamma inom 90-99. 9295 Släktvetenskap. Gravskrifter. Familjenamn och deras uppkomst. Födelse-, dop-, vigsel- och dödsböcker. Mantalslängder. 9296 Heraldik. 9297 Adelsväsen. Ordensväsen . 9299 Flaggor. Fanor. Standard. (delar 9296 - 9299 kan ingå i 73 och 79)
(SAB L. DC, DK 92)

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

93 Allmänt om allmän historia samt världshistoria och forntidshistoria.
94 Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa.
941/949 De enskilda europeiska ländernas historia. Medeltiden och Nya tiden.
95 Asiens historia. Medeltiden och Nya tiden.
96 Afrikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
97 Nord-och Mellanamerikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
98 Sydamerikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
99 Australiens, Oceaniens, polarområdenas och rymdens historia. Medeltiden och Nya tiden.
(SAB K. DC, DK 93-99)

930 Historievetenskap. Historiens hjälpvetenskaper. Världshistoria.
9301Historien som vetenskap. 9302 Historiens metodlära, urkunds-lära,källstudier, kronologi. 9308 Allmänna sammanfattande historiska framställningar. 9309 Världshistoria. Krono-logiska sammanfattningar.
931/939 Forntidshistoria. 931 Forntidshistoria i allmänhet och gamla Kinaoch Japan..932 Gamla Egyptentill 640 e.Kr. 933 Gamla Palestina. Judiskafolkets historia . 934Gamla Indien. 935 Gamla Medien, Kaldéen,Assyrien, Babylonien, Mesopotanien. 936 Gamla Nord- och Västeuropa.937 Gamla Rom och Italien, Romarriket. 938 Gamla Grekland. Hellas.939 Övriga områdens forntids-historia, bl a i Amerika.
Fackhistoria ingår i respektive fack och på t ex 109, 1709, 509 etc.

940: Europas historia. Västerlandets historia.
9401 Medeltiden ca 375--1492. 9402 Nyare tiden från 1492. 9403 Första världskrigets allmänna historia 1914--1919. 9405 Europas historia efter 1919 . 94051 Tiden 1919-1929. 940 52 Tiden 1930-1939. 94053 Andra världskrigets allmänna historia 1939--1945.94055 Europas historia efter 1945.
941/949 De enskilda europeiska ländernas historia. Medeltiden och Nya tiden.
941: Storbritannien. 9410 Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland. 9411 Skottland. 9416 Nordirland. 9417 Irland, Irländska republiken.
942: 9420 England. 9429 Wales.
943: Mellaneuropas historia. 9430 Tyskland. 94301 Västtyskland.94302 Östtyskland. 94359 Luxemburg. 9436 Österrike. 9437 Tjeckoslovakien. 94371 Tjeckien, Böhmen. 94372 Mähren. 94373 Schlesien. 94376 Slovakien. 9438 Polen . 9439 Ungern .
944: Frankrike. 944949 Monaco.

945: Italien. 94544 San Marino. 945631 Vatikanstaten.94582 Malta.
946: Spanien mm. 9460 Spanien. 9469 Portugal. 94672 Andorra .
947: Sovjetunionens historia, Ryssland (med asiatiska delar), Baltiska länder. 9470 Sovjetunionen Ryssland. 94742 Estland. 94743 Lettland. 94745 Litauen. 9477 Ukraina. O Vitryssland, Moldavien.
948: Nordens historia, Skandinavien. 9480 Finland. 9481 Norge. 9485 Sverige. 9489 Danmark.
949: Övriga europeiska länders historia. 94911 Island. 94912 Färöarna. 94942 Holland Nederländerna. 9493 Belgien. 9494 Schweiz. 94949 Lichtenstein. 9495 Grekland. 94965 Albanien. 94971 Jugoslavien. 94972 Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Slovenien, Makedonien, Serbien, Bulgarien. 9498 Rumänien .

950: Asiens historia.
951/959 De enskilda asiatiska ländernas historia
951: 9510 Kina. 9515 Tibet (Kina). 95174 Inre Mongoliet (Kina). 9518 Mandsjuriet (Kina). 9512317 Hongkong (Storbritannien). 9512318 Macao (Portugal). 95173 Mongoliet. 95193 Nordkorea, Demokratiska folkrepubliken Korea. 95195 Sydkorea, Rep Korea.
952: 9520 Japan. 9529 Taiwan. Formosa (Kina).
953: 9532 Saudi-Arabien. 9533 Yemen. 9534 Sydyemen. 9535 Oman. 95362 Arabemiraten, Förenade. 95364 Qatar. 95365 Bahrain. 95368 Kuwait.
954: 9540 Indien. 954131 Bhutan. 954135 Nepal. 95487 Sri Lanka. (Ceylon). 954882 Maldiverna. 95491 Pakistan. 95493 Bangladesh.
955: Iran (Persien).
956: 9560 Turkiet. 95643 Cypern. 9567 Irak. 95691 Syrien. 95693 Libanon. 95694 Israel. Gazaområdet (Egypten). 95695 Jordanien. (Tillkommer Palestina)
957: 957 Asiatiska delen av Sovjetunionen. (Europeiska delen 947): Azerbajdzjan. Georgien. Kazakstan. Kirgisistan. Tadzjikistan. Turmenistan. Ozbekistan.
958: 9581 Afghanistan.
959: 9591 Myanmar (Burma). 9593 Thailand (Siam). 9595 Malaysia. 959513 Singapore.9596 Kambodja. 9597 Vietnam. 95973 Sydvietnam. 95977 Nordvietnam. 9598 Laos.

960: Afrikas historia.
961 / 969 De enskilda afrikanska ländernas historia
961: 9611 Tunisien. 9612 Libyen.
962: 9620 Egypten. 9624 Sudan.
963: 963 Etiopien
964: 964 Marocko. 9648 Västra Sahara. 9649 Kanarieöarna (Spanien).
965: 965 Algeriet.
966: 96612 Mauretanien. 96621 Mali. 96625 Burkina Faso (Övre Volta). 96626 Niger. 9663 Senegal. 9664 Sierra Leone. 96651 Gambia. 96652 Guinea. 96657 Guinea-Bissau. 96658 Kap Verde. 96662 Liberia. 96668 Elfenbenskusten. 9667 Ghana. 96681 Togo.96682 Benin. 9669 Nigeria.966993/94 Sao Tome och Principe.
967: 96711 Kamerun. 96718/9 Ekvatorialguinea. 96721 Gabon. 96724 Kongo.9673 Angola. 96741 Centralafrikanska republiken. 96743 Tchad.9675 Zaire. 967597 Burundi. 967598 Rwanda. 96761 Uganda. 96762
Kenya. 9677 Somalia. 9678 Tanzania. 9679 Mozambik.
968: 9680 Sydafrika. 9681 Botswana. 96834 Swaziland. 96861 Lesotho. 9688 Namibia. 96891 Zimbabwe. 96894 Zambia. 96897 Malawi.
969: 9691 Madagaskar. 96941 Comorerna. 9696 Seychellerna. 96981 Reunion (Frankrike). 96982 Mauritius. 96992 Sankt Helena. Ascension.Tristan da Cunha (Storbritannien).

970: Nord- och Mellanamerikas historia.
971/979 Enskilda nord- ochmellanamerikanska länder.
971: 971 Canada.
972: 972 Mexico. 97281 Guatemala. 97282 Belize. 97283 Honduras. 97284 El Salvador. 97285 Nicaragua. 97286 Costa Rica. 97287 Panama. 97291 Cuba. 97292 Jamaica. 97293 Dominikanska republiken. 97294 Haiti. 97295 Puerto Rico (USA). 972961 Bahamas. 972968 Turks- och Caicosöarna (Storbritannien). 97297x Antigua o Barbuda. 972971 Amerikanska Jungfruöarna. 972974 Guadeloupe o grannöar (Frankrike). 972981 Martinique o grannöar (Frankrike). 9729821Dominica. Saint Lucia. 9729824 Saint Vincent o Grenadinerna. 9729828Grenada. 972986 Barbados. 972987 Trinidad och Tobago. 972988 Nederländska Antillerna. 97299 Bermudaöarna (Storbritannien).
973/979: 973 Amerikas Förenta Stater. USA.
974 Nordöststaterna USA.
975 Sydöststaterna USA.
976 Södra centralstaterna USA.
977 Norracentralstaterna USA.
978 Väststaterna USA.
979 Pacificstaterna USA. 9798 Alaska.

980: Sydamerikas historia.
981/989: De enskilda sydamerikanska ländernas historia.
981 Brasilien.
982 Argentina.
983 Chile.
984 Bolivia.
985 Peru. 9861 Colombia. 9866 Ecuador.
987 Venezuela. 9881 Guayana. 9882 Franska Guayana. 9883 Surinam 9892 Paraguay. 9899 Uruguay.

990: Australiens, Oceaniens och polarområdenas historia.
991/999 De enskilda ländernas historia.
991: 9910 Indonesien. 99112 Kalimantan (Borneo).9912 Celebes.9913 Moluckerna..991111 Sabah. 991113 Brunei. 991114 Sarawak. 992353 Portugisiska Timor. 9914 Filippinerna.
992: 9921 Sumatra 9922 Java. 9923 Små Sundaöarna. 99231 Bali.
993: 9931 Nya Zeeland. 9932/37 Melanesiska områden. 9932 Nya Kaledonien (Frankrike). 9934 Vanuatu (Nya Hebriderna).99345 Nauru. 9935 Salomonöarna.9939 Antarktiska öar.
994: 994 Australien.
995: 995 Nya-Guinea-områden. 9954 Papua Nya Guinea.
996: 996 Polynesien. 99611 Fiji. 99612 Tongaöarna. 99614 Tavalu. 996l31 Västra Samoa. 996133 Amerikanska Samoa. 99682 Kiribati (Gilbertöarna). 9969 Hawaiiöarna (USA). (997)
998: 998 Arktis. Antarktis. 9984 Sektor av Arktis, som europeiska stater gör anspråk på. 9985 Sektor av Arktis, som Sovjetunionen gör anspråk på. 9986 Sektor av Arktis, som USA och Kanada gör anspråk på. 9988 Grönland (Danmark). 9989 Antarktis.
999: Rymden.

Kapitel 2: Vårbudgeten våren 2020 och artiklar med anknytning till den och dagsläget.

”Vårt reformarbete fortsätter vid sidan av krisåtgärderna”

DN ONSDAG 15 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200415
Det råder bred samsyn i riksdagen om lägets allvar och vikten av snabbt agerande i kampen mot det nya coronaviruset. Tack vare stort ansvarstagande från oppositionspartierna har många av de krisåtgärder vi lagt fram redan kunnat träda i kraft. Det är ett styrketecken, skriver Magdalena Andersson (S) och Per Bolund (MP).

Hela Sverige sluter nu upp i kampen mot det nya coronaviruset. Pandemin utgör ett hot mot människors liv och hälsa och i dess spår följer allvarliga ekonomiska konsekvenser. Virusutbrottet och dess följder ska mötas med samarbete och gemensamt ansvarstagande, både inom och mellan länder.

Sedan virusutbrottet har vi gemensamt lagt fram ett stort antal kraftfulla krisåtgärder för att bekämpa smittspridningen och trycka tillbaka de allvarliga konsekvenserna för företag, jobb och samhällsekonomi. Vid sidan av vårbudgeten har vi även lagt fram fem extra ändringsbudgetar som samtliga bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

Det råder fortfarande stor osäkerhet om hur snabbt och i vilken omfattning viruset kommer att spridas och hur allvarliga de ekonomiska konsekvenserna till slut blir. Sverige har tack vare starka offentliga finanser goda förutsättningar att vidta de åtgärder som krävs.

Det råder bred samsyn i riksdagen om lägets allvar och vikten av snabbt agerande. Tack vare stort ansvarstagande från oppositionspartierna har många av de krisåtgärder vi lagt fram redan kunnat träda i kraft. Det är ett styrketecken för svensk demokrati att vi kan samla oss i tider av kris.

1 Smittspridningen ska begränsas.Alla som arbetar med sjukvård och smittskyddsarbete ska ha de verktyg och resurser som behövs för att hantera och begränsa spridningen av viruset. Staten kommer att ersätta kommuner och regioner för merkostnader inom sjukvården och medel avsätts för att skyndsamt utöka antalet tester. Prestationskraven i kömiljarderna tas tillfälligt bort. Brist på pengar kommer inte att stå i vägen för en framgångsrik bekämpning av smittan.

Ju mer smittspridningen begränsas, desto mindre blir risken för att sjukvården överbelastas. Därför har karensavdraget och kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden slopats tillfälligt och resurserna för smittbärarpenningen har ökats.

2 Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka. De ekonomiska konsekvenserna av coronaviruset drabbar näringslivet mycket hårt. Många företagare upplever stor osäkerhet och vet inte om deras verksamhet kommer att överleva och hur det ska gå för deras anställda. För att stötta livskraftiga företag och minska antalet förlorade arbetstillfällen genomför vi flera krispaket.

Korttidspermittering har införts för att fler företag ska överleva och färre anställda ska bli av med jobbet. Kostnaderna minskas för alla företag genom tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter för upp till 30

anställda och slopat sjuklöneansvar, med motsvarande åtgärder för egenföretagare.
För ökad likviditet har anstånd för skatter och avgifter införts. Egenföretagare får dessutom ökade möjligheter att sätta av vinster i periodiseringsfond. Många små och medelstora företag har svårt att få lån, därför inrättas en statlig företagsakut genom att staten ställer ut kreditgarantier för lån till företag och Almi Företagspartner ökar samtidigt sin utlåning. Svenska exportföretag får också ökade möjligheter till krediter och garantier.

I några branscher har viruset slagit exceptionellt hårt och snabbt. I sällanköpshandel, hotell och restaurang införs hyresstöd där staten står för halva hyresrabatten upp till högst 25 procent av hyran, kultur- och idrottsverksamhet får ekonomiska tillskott och flygföretag kan få särskilda kreditgarantier.

3 Trygghet och omställning för den som blir arbetslös. Trots de omfattande åtgärder som vidtas för att stötta livskraftiga företag kommer många att bli arbetslösa. Arbetslöshetsförsäkringen förstärks tillfälligt med högre tak och grundbelopp och lägre krav på kvalificering för att öka den ekonomiska tryggheten för den som blir arbetslös.

Arbetsförmedlingen får mer medel för att hantera ökad arbetslöshet och antalet insatser som hjälper arbetslösa att komma i arbete ökas. För att fler ska kunna vidareutveckla sin kompetens eller ställa om till ett nytt yrke införs fler utbildningsplatser.

Studerande ska inte riskera att stå utan försörjning om undervisningen ställs in och kommer därför att få behålla beviljade studiestöd. Samtidigt slopas fribeloppet under 2020, inte minst för att underlätta för studenter som rycker in i sjukvården.

4 Fortsatt kamp mot samhällsproblemen. De samhällsproblem och långsiktiga utmaningar som Sverige står inför tar inte hänsyn till den pågående pandemin. Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottslighet utgör, bortom den pågående pandemin, samhällsproblem som ska mötas med fortsatt reformarbete.

Krisen kan få allvarliga konsekvenser för Sverige under lång tid. Så snart kampen mot smittspridningen tillåter ska den ekonomiska politiken inriktas mot att stödja en snabb återhämtning.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Vi ska fortsätta ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030. Stöden för solceller och biogas förstärks. En satsning på gröna jobb ska genomföras.

Regioner och kommuner har ett ansträngt ekonomiskt läge, både på grund av virusutbrottet men sedan tidigare även på grund av de växande behoven av inte minst äldreomsorg. I år tillför vi 20 miljarder kronor i allmänna statsbidrag, varav 12,5 miljarder kronor permanent. Så säkrar vi god tillgång till vård, skola, omsorg och kollektivtrafik i hela landet.

Brottens orsaker ska angripas och den organiserade brottsligheten ska knäckas. Rättsväsendet stärks därför med mer pengar till Kriminal-vården, Rättsmedicinalverket, Statens institutionsstyrelse och Sveriges domstolar, inklusive Migrationsdomstolarna. Vi skjuter

också till mer pengar till Säkerhetspolisen, Datainspektionen och Tullverket.
Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck kan aldrig tolereras i Sverige och många utsatta riskerar att drabbas ännu hårdare på grund av virusutbrottet. Vi stärker därför organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn.

I oroliga tider är det än mer angeläget med fri och oberoende journalistik och därför höjs det statliga mediestödet.

Vid sidan av att hantera den akuta krisen fortsätter reformarbetet i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Virusutbrottet är en kris som drabbar hela vårt land och Sverige ska möta krisen gemensamt som ett samhälle.

Magdalena Andersson (S), finansminister
Per Bolund (MP), biträdande finansminister "

Artikel från Finansdepartementet. 15 april 2020

Vårbudgeten 2020 på fem minuter

Publicerad 15 april 2020

Coronapandemin är ett allvarligt hot mot människors liv och hälsa. I spåren följer allvarliga ekonomiska konsekvenser. Regeringen, Centerpartiet och Liberalerna har i fem extra ändringsbudgetar lagt fram förslag om aktiva åtgärder för att begränsa smittspridningen och mildra de samhällsekono-miska konsekvenserna. Idag överlämnar regeringen den ekonomiska vårpropositionen och Vårändringsbudget för 2020 med ytterligare åtgärder. Samlat handlar det om åtgärder för över 100 miljarder kronor.

Minska smittspridningen och mildra de samhällsekonomiska konsekvenserna

Regeringen har under våren 2020 presenterat ett stort antal åtgärder för att stoppa smittspridningen och mildra de samhällsekonomiska konsekvenserna av virusutbrottet. Åtgärderna ska ge ökad trygghet för de som drabbas under krisen genom att begränsa smittspridningen, motverka konsekvenserna för företag och jobb samt ge möjlighet till ekonomisk trygghet och omställning för de som nu blir arbetslösa. Dessutom ska de skapa förutsättningar för återhämtning efter krisen.

Smittspridningen begränsas

Alla som arbetar med sjukvård och smittskyddsar-bete ska ha de verktyg och resurser som behövs för att hantera och begränsa spridningen av viruset. Regioner och kommuner har genom sitt ansvar för sjukvård och omsorg en avgörande roll i kampen mot

smittspridningen. Kommunsektorn tillförs därför både riktade och generella medel för att han-tera de omedelbara merkostnader som virusutbrottet medför. Prestationskraven i kömiljarderna tas bort tillfälligt. Även statliga myndigheter som deltar i att begränsa utbrottet ska ha de resurser de behöver.

Risken för att vården överbelastas minskar ju mer smittspridningen begränsas. Karensavdraget och kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden har slopats tillfälligt och resurserna för smittbärarpen-ningen har ökats.

Konsekvenser för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka

De ekonomiska konsekvenserna av coronaviruset drabbar näringslivet mycket hårt. Många företagare upplever stor osäkerhet och vet inte om deras verk-samhet kommer att överleva och hur det ska gå för deras anställda. För att stötta livskraftiga företag under krisen och minska antalet förlorade arbetstill-fällen har regeringen presenterat flera krispaket med åtgärder för minskade kostnader, stärkt likviditet och bättre finansieringsmöjligheter.

Regeringen har föreslagit ett system för stöd vid korttidspermittering. Fler företag ska överleva och färre anställda ska bli av med jobbet. En tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för de första 30 anställda under fyra månader är på plats, även egenavgifterna har satts ned. Staten kommer tillfälligt att ersätta arbetsgivarnas sjuklönekostnader och egenföretagare med F-skattsedel ersätts genom sjukpenning under dag 1 till 14 i sjukfallet.

Trygghet och omställning för den som blir arbetslös

Trots de omfattande åtgärder som regeringen har vidtagit för att stötta livskraftiga företag kommer många att bli av med jobbet. I och med rådande konjunkturläge har flera tillfälliga förändringar i arbetslöshetsförsäkringen införts för att göra det lättare att kvalificera sig och för att den ska innebära ökad ekonomisk trygghet för den som blir arbetslös. Därtill föreslås fler insatser för goda möjligheter till omställning. Arbetsförmedlingen föreslås få mer medel för att hantera en ökad arbetslöshet och säkerställa en likvärdig service i hela landet.

Medel tillförs också för att fler ska kunna delta i insatser som leder till arbete, som arbetsmarknad-sutbildning, extratjänster samt stöd– och match-ningstjänster. Därutöver föreslås fler platser på universitet och högskolor, yrkeshögskolan, yrkesvux och folkhögskolan.

Fortsatt kamp mot samhällsproblemen

Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottslighet utgör, bortom den pågående pandemin, samhällsproblem som måste mötas med fortsatt reformarbete.

Så snart kampen mot virusutbrottet tillåter ska finanspolitiken inriktas mot att stödja en snabb återhämtning. Företag som använder korttidsper-mittering och olika likviditetsstöd ska snabbt kunna återgå till fullt resursutnyttjande.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärds-land. Sverige ska fortsätta ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030. Regeringen föreslår en utökning av stödet för installation av solceller för att möjliggöra att fler kan beviljas stöd. Regeringen föreslår också en satsning på gröna jobb och en förstärkning av stödet för produktion av biogas.

Den generella och skattefinansierade välfärden stödjer ett högt arbetskraftsdeltagande, bidrar till jämlikhet och jämställdhet samt banar väg för bättre livschanser för alla. Regioner och kommuner tillförs generella resursförstärkningar för att klara av det ansträngda ekonomiska läget. Regeringen föreslår att 20 nya miljarder tillförs 2020, varav 12,5 miljarder kronor utgör ett permanent tillskott till kommunsek-torn. Resurstillskotten bidrar till en god tillgång till vård, skola, omsorg och kollektivtrafik av hög kvalitet.

Brottens orsaker ska angripas och den organiserade brottsligheten ska knäckas. Därför föreslår regeringen att rättsväsendet stärks med tillskott till bland annat Kriminalvården, Rättsmedicinalverket, Statens institutionsstyrelse och Sveriges Domstolar, inklusive Migrationsdomstolarna. Medel föreslås tillföras Säkerhetspolisen, Datainspektionen och Tullverket.

Virusutbrottet kan förvärra situationen för personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrela-terat våld och förtryck. Medel tillförs därför organi-sationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn.

I oroliga tider är det än mer angeläget att stå upp för demokrati, rättsstatens principer och de mänskliga rättigheterna. Regeringen avser att permanent tillföra medel till det statliga mediestödet.

Förslagen bygger på en politisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.
Ekonomiska åtgärder till följd av covid-19

Ändringar i extra ändringsbudgetar samt förslag i vårändringsbudgeten

De totala ändringsåtgärder för 2020 som regeringen föreslagit eller föreslår i denna vårändringsbudget uppgår till 107 miljarder kronor och beräknas försämra de offentliga finanserna med 95 miljarder kronor. Dessutom beräknas garantier för lån omfatta 230 miljarder kronor, medan de åtgärder som ska förstärka likviditeten i företagen beräknas omfatta 335 miljarder kronor.

Åtgärder i extra ändringsbudgetar under våren samt förslag i Vårändringsbudget för 2020 (miljarder kr)

Smittspridningen ska begränsas	7
Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka	67
Trygghet och omställning för den som blir arbetslös	11
Fortsatt kamp mot samhällsproblemen	22

Övrigt	1
Summa	**107**
Justering effekt offentliga finanser	–12
Summa effekt offentliga finanser	**95**
Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.	

Hela tabellen med förslag i extra ändringsbudgetarna samt förslag i Vårändringsbudgeten för 2020 i pdf
Statens budget som excel

Regeringens bedömning av ekonomins utveckling

Virusutbrottet har fått allvarliga konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen såväl i Sverige som i omvärlden. Osäkerheten i prognosen är mycket stor.

Världsekonomin liksom den svenska ekonomin bedöms gå in i en lågkonjunktur med en kraftigt negativ BNP-tillväxt 2020. De omfattande varsel och konkurser som hittills rapporterats bekräftar bilden av att arbetsmarknaden kommer att försämras markant med fallande sysselsättning och stigande arbetslöshet. Återhämtningen förväntas pågå under flera år med ett resursutnyttjande som är långt under det normala de närmaste åren.

De omfattande finanspolitiska åtgärderna och fallande skatteintäkter förväntas leda till stora underskott i de offentliga finanserna. Den offentliga sektorns finansiella sparande beräknas i år försämras till -3,8 procent av BNP. Sveriges historiskt låga skuldkvot ger dock ett bättre utgångsläge än många andra länder, och svensk ekonomi står väl rustad för att hantera en eventuell lågkonjunktur som kan följa av virusutbrottet. I takt med att ekonomin gradvis återhämtar sig, när krisen lagt sig, väntas också de offentliga finanserna bli starkare.

Nyckeltal prognos 15 april 2020

	2019	2020	2021	2022	2023
BNP, kalenderkorrigerad, procentuell förändring	1,3	–4,2	3,3	3,4	3,3
Sysselsättning, 15–74 år, procentuell förändring	0,7	–1,6	0,6	1,2	2,2
Arbetslöshet, % av arbetskraften 15–74 år	6,8	9,0	9,0	8,4	7,0
Offentliga sektorns finansiella sparande, % av BNP	0,4	–3,8	–1,4	0,1	1,5

Strukturellt finansiellt sparande offentlig sektor, % av BNP	0,4	–0,9	0,6	1,2	1,7
Anm: Försörjningsbalansen avser fasta priser. Källor: SCB och egna beräkningar					

Nyckeltal prognos 15 april 2020 som pdf
Nyckeltal prognos 15 april 2020 som excel

Nivån på utgiftstaket bör höjas

Utöver de åtgärder som redan föreslagits med anledning av smittspridningen är det i nuläget svårt att förutse vilka behov av statliga åtgärder på utgiftssidan som kan komma att uppstå framöver. Mot bakgrund av den exceptionella situationen anser regeringen att det är av vikt att kunna vidta nödvändiga åtgärder, något som den fastlagda nivån på utgiftstaket inte medger. Regeringen anser därför att en höjning av utgiftstakets nivå 2020 med 350 miljarder kronor till 1 742 miljarder kronor är motiverad.

Om riksdagsbehandlingen

Efter att den ekonomiska vårpropositionen och vårändrings-budgeten lämnats till riksdagen har riksdagens ledamöter möjlighet att lämna motioner med alternativa förslag under de följande två veckorna. Förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som ingår i vårpropositionen behandlas av finansutskottet. Förslaget till ändringsbudget, inklusive ändrade anslagsramar, inkomstberäkningar och eventuella lagförslag bereds i finansutskottet. Riksdagen fattar beslut om propositionerna under juni månad, preliminärt beslutsdatum är den 17 juni 2020.

Genvägar

- **2020 års ekonomiska vårproposition**
- **Vårändringsbudget för 2020**
- **Pressmeddelande: Regeringen överlämnar 2020 års ekonomiska vårproposition**

Dela

- **Facebook**
- **Twitter**
- **LinkedIn**
- **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Artikel**
- **Coronaviruset**
- **Ekonomisk politik**
- **Finansdepartementet**
- **Magdalena Andersson**
- **Statens budget**

Relaterat

- **Skattelättnader till småföretagare genom utökad avsättning till periodiseringsfond**
  06 april 2020 · Artikel från Magdalena Andersson, Per Bolund, Finansdepartementet

  Likviditetsförstärkning via skattekontot
  14 april 2020 · Artikel från Magdalena Andersson, Per Bolund, Finansdepartementet

  Korttidspermittering
  14 april 2020 · Artikel från Magdalena Andersson, Per Bolund, Finansdepartementet

Artikel från Finansdepartementet

Ekonomiska åtgärder med anledning av covid-19

Publicerad 16 mars 2020 · Uppdaterad 15 april 2020

För att mildra de ekonomiska konsekvenserna av virusutbrottet har flera ekonomiska åtgärder vidtagits. Åtgärderna har vidtagits för att begränsa smittspridning, minska konsekvenserna för jobb och företag samt öka möjligheterna till ekonomisk trygghet och omställning för den som blir arbetslös.

Begränsa smittspridningen

- Kommuner och regioner får kompensation
- Smittbärarpenning
- Tillfälligt slopad karensdag för fler grupper
- Ökad testning för covid-19
- Slopat läkarintyg från dag 8
- Slopat prestationskrav för kömiljarderna
- Medel till MSB för informationsinsatser
- Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket får tillskott
- Medel till Vetenskapsrådet för satsning på virus- och pandemiforskning
-

Trycka tillbaka konsekvenserna för svenska jobb och företag

Sänkta kostnader för företagen

- Tillfälligt sänkta socialavgifter
- Tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader
- Staten tar över sjuklöneansvar
- Möjlighet att korttidspermittera för att minska lönekostnader
-

Likviditetsförstärkande åtgärder

- Utökad avsättning till periodiseringsfond
- Anstånd med skatteinbetalningar
-

Enklare för företag att låna

- Utökade lånemöjligheter via Almi, Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit
- En statlig kreditgaranti för lån till företagen
- En statlig kreditgaranti för lån till flygföretagen

Stöd till vissa branscher

- Stöd till kultur och idrott
- Stöd till medier
-

Trygghet och omställning för den som blir arbetslös

- Förstärkt arbetslöshetsersättning för fler
- Stärkta förutsättningar att möta en ökande arbetslöshet
- Satsningar inom utbildningsområdet
-

Fortsatt kamp mot samhällsproblemenHöjt generellt statsbidrag till kommunsektorn

- Förlängd stödperiod för biogasstöd
- Ökad trygghet
- Stöd till barn i utsatthet och våldsutsatta barn och kvinnor
- Fler bostäder till äldre i hela landet
- 200 miljoner kronor till solcellstöd
-

Vid frågor

Frågor från media och journalister, kontakta pressekreterare.
Övriga frågor, kontakta Regeringskansliets växel 08-405 10 00, eller via kontaktformuläret nedan.

- Kontaktformulär

Genvägar

- Regeringens beslut och initiativ med anledning av nya coronaviruset
- Så kan egenföretagare ta del av åtgärder
- Råd och information - länkar till myndighetssidor
-

Se pressträffarna i efterhand

- Pressträff den 14 april
- Pressträff den 2 april
- Pressträff den 30 mars
- Pressträff den 25 mars
- Pressträff den 16 mars
- Pressträff den 11 mars
-

Ändringsbudgetar för 2020

- Vårändringsbudgeten för 2020
- Ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset
- Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset
- Kreditgarantier för lån till företag
- Åtgärder med anledning av coronaviruset
- Kreditgarantier till flygföretag med anledning av coronaviruset

In English

- Economic measures in response to COVID-19
- Facebook
- Twitter
- LinkedIn
- E-post
-

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- Arbetsmarknad
- Artikel
- Civila samhället och idrott
- Coronaviruset
- Ekonomisk politik
- Finansdepartementet
- Kommuner och regioner
- Kultur
- Näringspolitik
- Skatt och tull
- Statens budget

Proposition från Finansdepartementet

2020 års ekonomiska vårproposition

Prop. 2019/20:100

Publicerad 15 april 2020

Propositionen innehåller regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riktlinjernas syfte är att ange politikens inriktning inför budgetpropositionen för 2021.

Ladda ner:

- 2020 års ekonomiska vårproposition, prop. 2019/20:100 (pdf 4 MB)

Riktlinjerna för den ekonomiska politiken baseras på propositionens övriga innehåll, dvs. en beskrivning av finanspolitikens övergripande inriktning, en bedömning av den makroekonomiska utvecklingen och den offentliga sektorns finanser, en uppföljning och bedömning av de budgetpolitiska målen, en uppföljning av statens budget samt en bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.

I propositionen lämnas även förslag till lag om ändring i riksdagsordningen och vissa ändringar av utgiftsområdenas indelning.

Lagstiftningskedjan

Kommittédirektiv

Departementsserien

Statens offentliga utredningar

Lagrådsremiss

Proposition (1 st)

Mer om vårbudgeten

- **Vårbudgeten 2020 på fem minuter**
- **Pressmeddelande: Regeringen överlämnar 2020 års ekonomiska vårproposition**

Genvägar

- **Vårändringsbudget för 2020**
- **Redovisning av skatteutgifter 2020**
- **Tabellsamling makroekonomisk utveckling och finanser.xlsx**

Dela

- **Facebook**
- **Twitter**
- **LinkedIn**
- **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier

- **Ekonomisk politik**
- **Finansdepartementet**
- **Proposition**
- **Regeringen**
- **Rättsliga dokument**
- **Statens budget**

Relaterat

- **Vårändringsbudget för 2020, Prop. 2019/20:99**
  15 april 2020 · Proposition, Rättsliga dokument från Finansdepartementet, Regeringen

  Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder med anledning av coronaviruset, Prop. 2019/20:146
  01 april 2020 · Proposition, Rättsliga dokument från Finansdepartementet, Regeringen

  Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset, Prop. 2019/20:151
  30 mars 2020 · Proposition, Rättsliga dokument från Finansdepartementet, Regeringen

- **Extra ändringsbudget för 2020 – Kreditgarantier för lån till företag, Prop. 2019/20:142**
  26 mars 2020 · Proposition, Rättsliga dokument från Finansdepartementet, Regeringen

Regeringens proposition 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition – Förslag till riktlinjer

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen. Stockholm den 9 april 2020
Stefan Löfven
Per Bolund (Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll
Propositionen innehåller regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riktlinjernas syfte är att ange politikens inriktning inför budgetpropositionen för 2021.

Riktlinjerna för den ekonomiska politiken baseras på propositionens övriga innehåll, dvs. en beskrivning av finanspolitikens övergripande inriktning, en bedömning av den makroekonomiska utvecklingen och den offentliga sektorns finanser, en uppföljning och bedömning av de budgetpolitiska målen, en uppföljning av statens budget samt en bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.

I propositionen lämnas även förslag till lag om ändring i riksdagsordningen och vissa ändringar av utgiftsområdenas indelning.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 5
2 Lagförslag 7
3 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.....9
3.1Inledning 9
3.2 Utsikter för svensk ekonomi.....14
3.3 Det finanspolitiska ramverket.....20

4 Den makroekonomiska utvecklingen.....23
4.1Utsikterna i omvärlden 2020 och 2021 24
4.2 Tillväxtutsikterna för Sverige 2020 och 2021.....25
4.3 Osäkerhet i prognosen..... .30
4.4 Utvecklingen 2022 och 2023.....30
4.5 Alternativa scenarier.....31
4.6Prognosrevideringar 33
4.7 Utvecklingen enligt andra bedömare 34
4.8 Utvärdering av prognoser för den makroekonomiska utvecklingen.....36

5 De budgetpolitiska målen
5.1 Uppföljning av målet för det finansiella sparandet 41
5.2 Uppföljning av skuldankaret..... 42
5.3 Uppföljning av utgiftstaket och bedömning av utgiftstakets nivå för 2023..... 43
5.4 Uppföljning av det kommunala balanskravet 46

6 Inkomster..... 49
6.1 Förslag till ändrade skatteregler under våren 2020.....49
6.2 Offentliga sektorns skatteintäkter 51
6.3 Statens inkomster.....61
6.4 Uppföljning av statens inkomster 62
7 Utgifter .....
67

7.1 Utveckling av de takbegränsade utgifterna över tid 69
7.2 Utgiftsprognos för 2020 78
7.3 Förändring av de takbegränsade utgifterna 2021 och 2022 sedan budgetpropositionen för 2020.....81

8 Statens budgetsaldo och statsskulden 87
8.1 Statens budgetsaldo 88
8.2 Statsskulden 91
8.3 Uppföljning av statens budgetsaldo.....92

9 Den offentliga sektorns finanser 93
9.1 Den offentliga sektorns finanser 94
9.2 Statens finanser 99
9.3 Ålderspensionssystemets finanser.....101
9.4 Kommunsektorns finanser.....102
9.5 Den offentliga sektorns finansiella förmögenhet 108
9.6 Finansiellt sparande enligt olika bedömare.....110
9.7 Uppföljning av offentliga sektorns finanser.....111

10 Bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.....115
10.1 Långsiktiga utmaningar.....115
10.2 Vad avses med att finanspolitiken är hållbar? 116
10.3 Ett scenario för utvecklingen på lång sikt.....116
10.4 Finanspolitiken bedöms vara långsiktigt hållbar.....119

11 Ändrad fördelning av ändamål och verksamheter på utgiftsområden.....121
11.1 Digitalisering och it inom offentlig förvaltning 121
11.2 Lån till körkort 121
11.3 Ändrat namn på utgiftsområde 122

Bilaga 1
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 april 2020

Innehåll på regeringen.se

Sveriges regering
Regeringens politik
Veckans regeringssammanträde
Kalendarium
Så styrs Sverige
Sverige i EU
Rättsliga dokument
Om Regeringskansliet
Om webbplatsen
Prenumerera via e-post
Press
Kontakt
Jobba hos oss
Regeringens utlysningar
UD:s reseinformation
Other languages

Departement

Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet

Kontakt

Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00
Generellt kontaktformulär

Det här är regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats.

- Om Regeringskansliet

" Ewa Stenberg: Tre tvistefrågor inför den fortsatta krisbekämpningen

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Regeringen har presenterat det största krispaketet någonsin men oppositionen är inte nöjd. Nu ökar spänningarna mellan riksdagspartierna. Här är tre stora tvistefrågor för den fortsatta krisbekämpningen.

Sedan det nya coronaviruset lamslog landet har politiken varit ett grupparbete. Åtta partier har samarbetat i riksdagen, också Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har deltagit.

Moderaterna har varit oomtvistad oppositionsledare, med strategin att försöka ligga steget före regeringen. Men nu börjar detta politikens undantagstillstånd att lätta en aning.

Moderaternas ekonomiska talesperson Elisabeth Svantesson kom med en varning under riksdagsdebatten om vårbudgeten i går, onsdag. Hon efterlyste en ny strategi för att rädda fler jobb och fortsatte: ”om inte regeringen är beredd att gå oss till mötes är vi alltid beredd att diskutera med andra partier i riksdagen”.

Regeringen kan alltså köras över i krisbekämpningen om den inte håller tempot uppe. Och det handlar om betydligt större statsutgifter än när oppositionen drev igenom sänkt ränta för företag som lånar av staten.

Här är tre kommande politiska konflikter:

1 Hur mycket ska staten låna i krisens inledningsskede?

Oppositionspartierna vill alla satsa mycket mer. Vänsterpartiet vill framför allt ge mer pengar till kommuner och regioner medan M, KD och SD vill satsa mer på stöd till företag. Finansminister Magdalena Andersson (S) håller emot och pekar på att låneutrymmet för staten inte är obegränsat. ”Om man tror på ett krisförlopp som kan pågå i flera år då måste man vara lite mer försiktig”, sade hon på sin pressträff om vårbudgeten.

Politikerna måste alltså väga risken för dramatiskt svagare statsfinanser mot risken för förlorade företag och jobb. Resultatet kommer att färga hela 2020-talet, liksom budgetunderskott, arbetslöshet och företagsnedläggningar gjort efter tidigare kriser. Men denna gång handlar det om en kris som enligt internationella valutafonden är den största på nästan hundra år.

2 I vårbudgeten föreslår regeringen och dess samarbetspartier C och L en historisk höjning av taket för statens utgifter. Det höjs med 350 miljarder kronor för i år, vilket ger utrymme för nya krispaket (samt för att redan beslutade åtgärder blir betydligt dyrare än kalkylerat). Men när staten ska pumpa in mer pengar i företag, ska det ske utan motkrav? Ska staten kräva ägande i företagen i gengäld, så som diskuterats i andra länder? Eller ska företagen få vara med och betala i efterhand, i form av en skatt när krisen lättat?

Här har Socialdemokraterna sannolikt ett intresse och de borgerliga partierna ett helt annat.

Det kan fresta på Januarisamarbetet. Ger S vika för de båda liberala samarbetspartierna frestar det i stället på Socialdemokraternas redan dåliga förhållande till LO.

3 Vilka krisåtgärder ska vevas tillbaka när det syns ett slut på krisen? Ska a-kassan sänkas och karensdagen återinföras? Här vill sannolikt både Vänsterpartiet och Socialdemokraterna behålla nivån i a-kassan. Det är ingen valvinnare för dem att sänka ersättningen till arbetslösa. Men Centern och Liberalerna vill troligen återställa.

”I skuggan av viruskrisen växer sig socialistiska tendenser starkare”, varnade de fyra borgerliga ungdomsförbunden Muf, Cuf, Luf och KDU på Aftonbladet debatt den 2 april. ”I samma stund som behovet av offentligt ingripande försvinner, ska också krisåtgärderna göra det. Därefter måste arbetet för fri företagsamhet, minskad statlig makt och avreglering fortsätta.”

När tiden för strid åter är inne på allvar avgörs av ett osynligt och oförutsägbart virus. Ju mer död och förödelse det sprider, desto starkare blir troligen sammanhållningen mellan januaripartierna och i riksdagen .

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se"

"Nu förbereder sig regeringen för en djup ekonomisk kris

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Regeringen förbereder sig för en riktigt dyster utveckling på grund av coronakrisen. Arbetslösheten kan stiga till 13,5 procent, statsskulden öka kraftigt och tillväxten rasa. – Sanningen är att ingen vet hur djup eller hur lång den här krisen blir, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

När Magdalena Andersson på onsdagsförmiddagen lade fram regeringens vårbudget dominerades presentationen helt av den pågående coronakrisen.

Redan inför vårbudgeten har regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna enats om fem extra ändringsbudgetar till ett värde av över 100 miljarder kronor.

– De åtgärder som vi har lagt fram saknar motstycke i svensk historia men mycket talar för att beloppen kommer att växa när stödåtgärderna utnyttjas, säger Magdalena Andersson.

Nu föreslår regeringen att statens utgiftstak höjs med hela 350 miljarder kronor – ett unikt ingripande i svensk politik.

– Vi vill ta ordentlig höjd för att de åtgärder vi har presenterat kan komma att bli mycket dyrare, inte minst korttidspermitteringarna. Men vi ska också ha utrymme för nya åtgärder, säger Magdalena Andersson.

Regeringen konstaterar i vårbudgeten att coronasmittan har fått allvarliga konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen såväl i Sverige som i omvärlden. Det är mycket osäkert vart utvecklingen tar vägen, betonar Magdalena Andersson.

– Jag tror att man ska se alla prognoser just nu som räkneövningar. Så sent som för två veckor sedan lade finansministern fram en prognos över utvecklingen för svensk ekonomi. Den utgör huvudscenariot för regeringens bedömningar i vårbudgeten.

Samtidigt presenteras nu ett alternativt scenario över vad som kan hända om krisen blir mer utdragen och återhämtningen långsammare än tidigare bedömningar.

Enligt det scenariot riskerar arbetslösheten att stiga till 13,5 procent i år och fortsätta ligga kvar på 13 procent nästa år. Det ska ställas mot huvudscenariot i regeringens prognos med en arbetslöshet på 9 procent under 2020 och 2021.

– Givet det osäkra läget är det alternativa scenariot som är mera pessimistiskt kanske mer intressant, säger Magdalena Andersson.
I vårbudgeten skjuts det till 5,7 miljarder till a-kassan utöver de 5,3 som tidigare har aviserats, alltså totalt 11 miljarder kronor för att möta effekterna av den ökade arbetslösheten.

Om återhämtningen blir relativt snabb räknar regeringen med en nedgång i BNP på dryga 4 procent under 2020 medan den kan bli 10 procent vid en mer långvarig kris. I det mildare scenariot stiger statsskulden ungefär från 35 till 40 procent av BNP 2020. Blir nedgången djupare kan skulden öka till 49 procent, enligt finansdepartementets beräkningar.

Regeringens bedömning är att sviterna av coronakrisen kommer att hålla i sig under flera år framöver. Finansministerns menar dock att Sveriges finanser är tillräckligt starka för att klara av att hantera nedgången.

– Men inget land har obegränsat med resurser till sitt förfogande. Därför behöver vi göra avvägningar mellan vad vi gör här och nu men också se till att vi har utrymme för att göra fler åtgärder senare, säger Magdalena Andersson.

Moderaternas ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson anser att statens stöd till företagen måste växlas upp till 100 miljarder kronor per månad den närmaste tiden. Till exempel genom att hela arbetsgivaravgiften slopas och att företag får direkt kompensation för minskad omsättning.

– De livlinor som vi har kastat ut är för korta, de når inte alla, säger hon.

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se"

"Fakta. Ekonomisk krispolitik
Åtgärder som regeringen och samarbetspartierna C och L redan har presenterat:

Korttidspermitteringar. Kan göras upp till 80 procent av arbetstiden. Staten, arbetsgivare och anställda delar på bördan. Kostnad för staten: kan överstiga 100 miljarder kronor 2020 (prislappen beror på i hur stor utsträckning möjligheten utnyttjas.)

Sänkta arbetsgivaravgifter för upp till 30 anställda och månadslöner upp till 25 500 kr. Kostnad för staten: 33 miljarder kronor 2020
Extra generella statsbidrag till kommuner och regioner. Kostnad för staten: 15 mdr kr.

Staten tar över sjuklöneansvar för de två första veckornas sjukskrivning från arbetsgivare. Kostnad för staten: 7 mdr kr.
Tillfälligt förstärkt a-kassa där fler kan kvalificera sig och både golv och tak för ersättningen har höjts. Kostnad för staten: drygt 5 mdr kr.
Hyresrabatter för företag. Kostnad för staten: 5 mdr kr.

Utbildning på komvux, yrkeshögskolor, universitet etc. Kostnad för staten: 3 mdr kr.

Arbetsmarknadspolitik. Kostnad för staten: 2,6 mdr kr.
Slopat karensavdrag vid sjukskrivning: Kostnad för staten: 2 mdr kr.
Statliga lånegarantier: 230 mdr kr.

Anstånd med skatter: 335 mdr kr."

"Carl Johan von Seth: Sverige har råd att oroa sig för annat än underskotten

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Världsekonomin står inför den värsta nedgången sedan 1930-talet. Det kommer sätta hård press på statsfinanserna i många länder. Men Sverige har råd att oroa sig för annat.

Internationella valutafonden, IMF, gav i veckan den ekonomiska pandemikrisen ett namn: The great lockdown.

Världens största ekonomier håller bokstavligen stängt, om än i varierande grad. Och som en följd är vi nu mitt i ett krisförlopp utan motstycke sedan 1930-talets depression. IMF:s beräkningar tyder dessutom på att Europa drabbas värst. Bnp i euroområdet väntas falla med 7,5 procent i år.

Den finanspolitiska motoffensiven är också massiv. De stora västerländska ekonomierna i G7 har lanserat nödåtgärder som i snitt motsvarar 6 procent av ekonomiernas totala storlek, enligt IMF:s beräkningar. USA väntas öka sitt budgetunderskott med en tiondel av landets bnp. Det saknar också motstycke.

I den vårbudget som finansminister Magdalena Andersson presenterade på onsdagen var regeringen aningen mer optimistisk – och betydligt mer återhållsam. Svensk ekonomi krymper enligt regeringens bedömning bara med 4 procent. Arbetslösheten stiger till 9 procent. Men hur djup och långvarig den stora stängningen blir beror ytterst på pandemin. Regeringen skisserar därför också ett dystert

alternativscenario, där bnp faller med 10 procent och arbetslösheten tickar uppåt mot 13,5 procent

Även den svenska ekonomiska motoffensiven är historisk. Nödhjälpen till företag, anställda, kommuner och regioner summerar i vårbudgeten till 100 miljarder kronor – en tiondel av statsbudgeten ett vanligt år.

Den summan kan bli högre. Magdalena Andersson har lovat att ta hela notan för den pandemisjukvård som regionerna i en krigsliknande mobilisering nu försöker få till stånd. Regeringen räknar med att alltihop landar på en kostnad kring beskedliga 3 miljarder. Men med tanke på att inköpen av skyddsmateriel redan räknas i miljarder ser den siffran ut som en glädjekalkyl.

Andra krisåtgärder som staten betalar på löpande räkning – som företagens permitteringar – kan också bli dyrare än kalkylerna nu ger sken av.

Har Sverige råd med det? Utan tvekan. Och mer därtill.

Utöver de 100 miljarderna i ofinansierade krisåtgärder som regeringen lanserat kommer staten att förlora ungefär lika mycket till. Det sammantagna underskottet hamnar, enligt vårbudgeten, därför kring 200 miljarder kronor. Pengar som alltså behöver lånas.

Det är inget problem.

Staten kan just nu ta tioåriga lån med nollränta. Och Sveriges offentliga skuld ligger kring låga 35 procent av vår bnp. Den andelen stiger, enligt vårbudgetens prognos, till 40 procent i år. Ifall det dystra scenariot med högre arbetslöshet slår in hamnar vi i stället strax över 50 procent i skuldsättning på ett par års sikt.

Men inte heller det är något bekymmer. Sparsamma Tyskland har en skuld som i dag är ungefär 60 procent av bnp. Motsvarande andel i USA är över 100 procent.

”Inte ens Sverige har obegränsat med resurser”, sa Magdalena Andersson på onsdagen, och fortsatte: ”Vi måste ha pengar för att betala ut barnbidragen i december.”

Sanningen är att Sverige har mer resurser än nästan alla andra. Och som det ser ut nu kommer pandemikrisen inte rubba Sveriges statsfinanser det minsta. Vi har råd att oroa oss för annat, och det finns betydligt mer resurser för att ge stöd åt svensk ekonomi.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

"Enkät: Partierna om Sveriges svåra ekonomiska läge

DN 16 april 2020

DN frågade företrädare för samtliga riksdagspartier för att få deras kommentarer kring vårbudgeten och Sveriges ekonomiska läge.

1. Vad bör prioriteras härnäst i den ekonomiska politiken för att bemöta coronakrisen?
2. Har coronakrisen på något sätt förändrat din syn på hur samhällsekonomin bör skötas?
3. Vad är viktigast i den ekonomiska politiken just nu förutom åtgärder mot coronakrisen?

Magdalena Andersson, Socialdemokraterna
1. Det handlar helt om hur utvecklingen ser ut. Därför följer vi utvecklingen och jobbar med olika scenarion för att vara beredda. Jag har många tankar om prioriteringar men inga som jag vill delge nu.

2. Det kommer att bli en jättestor diskussion om det när det värsta krisförloppet är över. Men nu är jag mer fokuserad på att hantera det akuta krisförloppet. Att tänka mer strukturellt kommer jag att göra när det är över.

3. Just nu är det ett väldigt fokus på corona. Men det är också viktigt att fylla på så att inte solcellsstödet eller biogasstödet tar slut eller att vi inte kan bygga ut rättsväsendet. Men nu har vi över 100 miljarder i akuta krissatsningar så det är klart att inget annat kommer i närheten av det.

Per Bolund, Miljöpartiet
1.Vi behöver se till att börja rusta Sverige för att komma tillbaka efter corona. Vi har fokus på att göra ett grönt återhämtningspaket – att med stora gröna stimulanser och investeringar se till att vi får igång hjulen.

2.Det är dags att väcka frågan om vilka samhällsmål det är vi vill uppnå. När vi har ett så tydligt fokus på BNP som mått så bygger vi upp en ekonomi som bygger på just-in-time, att ta bort alla onödiga kostnader och effektivisera. Nu tycker jag att vi kan se en del kostnader med det sättet att tänka – när vi inte har byggt upp beredskapslager, en trygg försörjning av läkemedel eller andra typer av insatsvaror. Vi måste ha en bredare analys av hur vi bygger ett hållbart samhälle, inte bara stirra på högsta möjliga tillväxt på kortast möjliga tid.

3.Att se till att vi inte hamnar i ett konstant coronaläge. Om vi inte lyckas klara av klimatutmaningen är det där vi kommer att hamna. Nu har vi känt vilka effekter en kris får på vårt samhälle, nu måste vi lära oss läxan och göra allt vi kan för att inte hamna där igen.

Emil Källström, Centerpartiet
1. Det viktigaste är att vi fortsätter följa läget för de svenska företagen och är beredda att agera med ytterligare stöd för att undvika konkurser och massarbetslöshet.

2. Jag har blivit förstärkt i åsikten att vi måste i normala fall hålla mycket hårt på ett finanspolitiskt ramverk. Hade vi gått in i det här läget med en statsskuld i nivå med många av våra grannländer så hade det varit ett betydligt tuffare beting.

3. Det handlar dels om en politik för att få igång investeringarna i svenska företag igen. Dels handlar det om att vi behöver satsa ordentligt med pengar för att stärka det svenska civilförsvaret.

Mats Persson, Liberalerna
1. På kort sikt direkta stöd till företag som har drabbats mycket kraftigt av coronakrisen. På längre sikt åtgärder som gör att vi får bättre ekonomiska villkor i Sverige än i vår omvärld för svenska företag.

2. Jag tycker att man ser tjänstesektorns betydelse för det svenska samhället. Det är väldigt många som jobbar i tjänstesektorn. I svensk politik har vi historiskt haft väldigt stort fokus på industriföretagen. De är väldigt viktiga, men i en modern ekonomi är småföretagen och tjänsteföretagen också väldigt viktiga.

3. Det handlar om insatser för skolan, att bryta segregationen och att minska utsläppen.

Elisabeth Svantesson, Moderaterna
1. Det är att kasta ut livlinan längre för att rädda företag och jobb, med mer direkta stöd de kommande månaderna för att vi inte ska hamna i massarbetslöshet och djup recession. Vi tycker att vi ska lyfta bort hela arbetsgivaravgiften och ersätta de mest drabbade företagen för deras fasta kostnader.

2. Att vi haft överskottsmålet för statens finanser har tjänat oss väldigt väl eftersom vi i tider som de här kan göra satsningar och komma ur krisen med goda finanser. Jag är glad att att vi har en samstämmighet kring det finanspolitiska ramverket. Krisen stärker bilden av att det är viktigt.

3. Att stärka rättsväsendet. Kriminaliteten har inte tagit semester under de här veckorna, tvärtom. Jag vet att våld i hemmet ökar under krisen.

Jakob Forssmed, Kristdemokraterna
1.Det är att öka stödet till företagen för fasta kostnader så att vi inte får en konkursvåg och så att företagen inte känner sig tvungna att minska sina rörliga kostnader i form av personal ytterligare. Vi behöver rädda så många jobb och arbetsplatser som möjligt.

2. Vi måste när krisen är över se över våra krisverktyg. Det här är inte en kris skapad i det ekonomiska systemet. Det är inte en konkurrenskraftskris eller en strukturkris. En del av de verktyg som regeringen har använt har varit anpassade för sådana kriser med omställningsstöd, utbildningsplatser, utbyggd a-kassa. Det är inte fel men i den här krisen hade det varit bättre om vi hade haft system för att direkt lyfta av kostnader från företagen.

3. Jag tycker att det är risk att man tänker för mycket på vad vi ska göra när krisen är över. Vi är mitt i krisen. Vi har stora inkomstbortfall för företag. Vi riskerar massarbetslöshet och en konkursvåg vi inte tidigare har sett. Om vi inte klarar det bättre, då är det risk att funderingar på vad vi ska göra sedan blir av akademisk karaktär.

Ulla Andersson, Vänsterpartiet
1.Vi saknar reformer för hyresgästerna så att vi kan förhindra vräkningar. Vi saknar definitivt pengar till vård, skola och omsorg för att förhindra nedskärningar så att de som jobbar där, och som vi nu kallar hjältar, kan få fler arbetskamrater, bättre lön och bättre arbetsmiljö.

2. De senaste decennierna har skattesänkningar varit prioriterat före välfärden. Privatiseringarna av vårdsektorerna har byggt ett skört samhälle som inte klarar av att stå emot omfattande kriser. Jag hoppas att man får insikten att de här skattesänkartiderna är förbi.

3. Vi behöver satsa på ekonomisk jämlikhet. Det är bra för den ekonomiska utvecklingen och det är bra för att vi skapar bättre möjligheter för alla människor som lever i det här samhället.

Oscar Sjöstedt, Sverigedemokraterna
1. Jag tycker att man behöver göra ytterligare förändringar i systemet med korttidspermitteringar. Att staten går in och tar hela kostnadsansvaret, som norrmännen har gjort. Det hade förbättrat företagens möjligheter att undvika konkurs.

2. Staten har en stor läxa att göra när det gäller beredskap. Där har både blå och röda regeringar varit väldigt ointresserade. Man har haft systemet just-in-time-delivery på allting. När det fallerar visar det hur sårbara vi är. Finnarna valde att inte göra då och nu är vi väldigt avundsjuka på dem. Där behöver vi ta en seriös diskussion, inte bara när det gäller sjukvården utan hela kedjan med livsmedelsförsörjning och energi.

3. Att fortsätta stärka kommuner och regioner långsiktigt och varaktigt. Den frågan hänger ihop med frågan om beredskap. Det är inte i kris man utvecklar beredskap, det gör man i goda tider.

Läs mer:
KD: Regler för företagsstöd driver arbetslöshet
Finansministern: Utgiftstaket måste höjas
Carl Johan von Seth: Krisbudgeten rubbar inte Sveriges statsfinanser
Fack och arbetsgivare kräver större krispaket
DN Debatt: ”Vårt reformarbete fortsätter vid sidan av krisåtgärderna”

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Beatrice Lundborg
beatrice.lundborg@dn.se

" FHM är ”försiktigt positiv”

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

"Efter flera dagars osäkerhet om påskens utveckling kom något mer av ett facit på onsdagen. 170 nya dödsfall har registrerats, vilket innebär en nedgång om man tar hänsyn till dödsdatum. Folkhälsomyndigheten är försiktigt positiv till siffrorna.
– Om några dagar kan vi säga något med säkerhet, sade Anders Wallensten.

Totalt har nu 1 203 personer dött av covid-19 i Sverige, en ökning med 170 fall sedan tisdagen. Onsdagens siffra innehåller flera dödsfall som ägt rum, men inte registrerats, under påskhelgen. Omkring 10 till 20 nya dödsfall rapporterades dagligen under påsken.

Även antalet smittade tycks ha minskat, vilket är mer av ett facit av de senaste dagarnas utveckling. 11 927 personer har registrerats som smittade i Sverige, vilken innebär en ökning med 500.

– I Sverige har det varit påskhelg och siffrorna har varit svåra att lita på. Just nu ser det ut som att det är en bestående nedgång. Jag är försiktigt positiv, sade Anders Wallensten, biträdande statsepidemiolog på onsdagens presskonferens.

Även innan påsken sade Folkhälsomyndigheten att de såg tecken på en avmattning i smittspridningen. Men trots att de positiva tecknen hållit i sig är det än för tidigt att slå fast utvecklingen, enligt Anders Wallensten som förklarade att man ska vara försiktig med att dra slutsatser om varje dagsrapport.

– Det här är en tydlig nedgång, och om den stämmer har det skett något rejält, sade han och fortsatte:

– Vår förhoppning och sammanvägda bild är att det inte är omöjligt. Men vi behöver ytterligare några dagar innan vi kan säga något med säkerhet.

Skulle det visa sig att Sverige har gått in i en ny fas av smittspridningen är nästa stora fråga när begräsningarna kan lyftas. – Andra länder har börjat lite försiktigt. Om det här håller i sig kommer vi såklart överväga att lätta här också, säger Anders Wallensten.

Eftersom Sverige inte har stängt viktiga samhällsfunktioner som till exempel skolan är vi i ett lite annat läge än andra länder. Men Folkhälsomyndigheten vill ändå inte hålla kvar restriktionerna längre än nödvändigt, förklarar Anders Wallensten.

– De ska vara motiverade ur smittskyddssynpunkt och när de inte är det så ska de bort. Svårigheten är att när de tas bort ska det inte förvärra situationen igen. Ingen har en exakt kunskap om hur det ska göras utan det får man experimentera fram, säger han.

Amanda Dahl "

"Lövin vill se en grön omställning när samhället byggs upp igen

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

År 2020 skulle bli ”supermiljöåret” med flera avgörande globala möten för att värna klimat och miljö. Nu är de alla uppskjutna på grund av coronakrisen. Klokt, säger Isabella Lövin (MP), men hon trycker på vikten av att satsa på hållbara investeringar när världen ska starta om efter pandemin.

För mindre än ett par månader sedan var 2020 fortfarande ”Supermiljöåret”. Politiker och experter över hela världen var i full fart med att förbereda en rad globala möten för att säkra planetens framtid. De skulle staka ut vägen för hur klimatförändringen ska bromsas, den biologiska mångfalden räddas och världshaven värnas. De våldsamma bränderna i Australien med bland annat över en miljard döda djur gjorde frågorna högaktuella.

Så kom det nya coronaviruset. Världen förändrades på rekordtid. Länder fick lägga all kraft på att rädda akut hotade människoliv.

Världens stora miljö- och klimatmöten har pausats. FN:s stora klimatmöte COP26 som skulle hållas i Glasgow i november skjuts upp till nästa år, det globala mötet om den biologiska mångfalden som skulle hållas i Kina i oktober, har också skjutits upp. FN:s stora havskonferens i Portugal skjuts troligen upp.

– Världen upplever just nu en kris just som vi tidigare aldrig har upplevt. Jag tycker att det är klokt att skjuta de här mötena på framtiden, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP).

– När det gäller COP26 så var det väldigt viktigt för Storbritannien och Italien, som är medordförande, att kunna göra ett förarbete inför mötet så att vi får med hela världen på ett ambitiöst avtal.

Årets möte, COP26, är det viktigaste sedan mötet i Paris 2015. I år skulle världens länder lämna in planer på hur de ska höja ambitionerna i klimatarbetet, något som är nödvändigt för att nå målen i Parisavtalet. Mötet i Madrid förra året, COP25, blev en besvikelse, frustrationen var stor över att vissa länder bromsade förhandlingarna. Ett antal frågor sköts upp till årets möte.

Ordförande för FN:s klimatförändringsorgan, norska Marianne Karlson, säger till Climate Home news att det faktum att mötet har skjutits upp inte innebär att kraven på världens länder att komma in med mer ambitiösa klimatplaner är borta. Länderna ska fortfarande leverera sina planer i år.

– Att skruva ner klimatambitionerna nu är i det närmaste ett självskadebeteende. Vi behöver lära oss av den här krisen och vi behöver skapa något hållbart när vi bygger upp igen. Vi kan ju se vilka sårbarheter samhället har just nu, säger Isabella Lövin.

Coronapandemin har tydligt visat att beredskapen för kriser inte är tillräcklig. Vården i de flesta länder har brist på skyddsutrustning. De svenska beredskapslager som har avvecklats efter kalla kriget och EU-inträdet har plötsligt blivit efterlängtade. Många länder blickar avundsjukt mot Finland som fortfarande har en del lager.

– Jag tror att det kommer att bli en väldigt stor diskussion kring självförsörjningsgrad och vikten av att inte vara beroende av livsnödvändigt material från andra länder om vi inte har en väldigt bra upparbetad solidaritet i handelsmönstren.

Produktion, konsumtion, resor – allt har tvärstoppats. När världsekonomin ska byggas upp igen med mängder av stödpaket trycker experter på att det innebär en unik chans till omställning mot hållbarhet. Den brittiske ekonomen Nicholas Stern säger till the Guardian att ”det finns en möjlighet i återuppbyggnaden efter coronakrisen att skapa en ny attityd till ekonomisk tillväxt som är en hållbar och motståndskraftig ekonomi som är mer i harmoni med naturen”. Isabella Lövin är inne på samma linje:

– Det är väldigt viktigt att vi gör rätt vägval när vi ska bygga upp ekonomierna igen efter den här krisen. För regeringens del kommer vi att ha grön omställning i centrum för återuppbyggnaden, säger klimatministern.

Isabella Lövin har kontakt med sina kollegor i EU om klimatet även om det är på en lågintensiv nivå. Inte minst gäller det att se till att EU:s gröna giv inte ska prioriteras ned. För några dagar sedan var Sverige ett av tio länder som i ett öppet brev uppmanade EU att anta en ”grön” plan för återuppbyggnaden efter coronapandemin. I ett annat upprop har 180 politiker, företag och organisationer uppmanat till samma sak. Bland underskrivarna fanns koncerncheferna för Ikea och Volvo.

– Vi måste dra lärdomar av den här krisen. Men vi måste också se att det finns flera andra kriser som kan drabba oss och vi vet att klimatkrisen är akut. Coronakrisen och dess ekonomiska

följdverkningar kan bli förödande för delar av världens befolkning. Detsamma gäller för klimatkrisen, så vi behöver ta en ordentlig funderare på hur vi lever våra liv och se till att bygga upp världen på ett starkare och mer hållbart sätt, säger Isabella Lövin.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se"

" **Fakta. Globala klimat- och miljömöten som ställts in**
COP15, om biologisk mångfald, skulle ha hållits i Kunming i Kina. Inget nytt datum är spikat.

Klimattoppmötet i Glasgow i höst, COP26, flyttas fram till nästa år. Inget nytt datum spikat.

Förhandlingsmötet ICCM-5 om ramverk för kemikalier och avfall bortom 2020 skulle ha ägt rum i oktober i Bonn. Flyttas till den 5–7 juli 2021.

Fjärde och sista förhandlingsmötet för biologisk mångfald i havet på internationellt vatten i mars/april i New York. Inget nytt datum. FN:s havskonferens i Portugal i juni skjuts sannolikt fram. Vissa delar kan komma att genomföras virtuellt.

Förhandlingsmöte inom expertgrupp för marint skräp och mikroplaster inför FN:s miljöförsamling i maj."

”Föreslagna riksbankslagen försvårar snabb krishantering”

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

"DN. DEBATT 2020
Förslaget till ny riksbankslag skulle begränsa Riksbankens förmåga att snabbt vidta kraftfulla åtgärder i ett krisläge. Med den föreslagna lagen hade vi inte kunnat mildra effekterna av coronapandemin på svensk ekonomi så snabbt som vi gjort. I stället för att detaljreglera Riksbanken och öronmärka dess verktyg bör lagen vara mer principiell, skriver riksbanksdirektionen.

Konsekvenserna av coronapandemin blir allt tydligare. Påfrestningarna på företagen är stora – produktion och sysselsättning faller i en aldrig tidigare skådad hastighet. Riksbanken har därför beslutat om kraftfulla åtgärder. Vi kommer att fortsätta att göra vad som krävs för att mildra effekterna av coronapandemin på svensk ekonomi.

De åtgärder vi nu vidtar har stöd i nuvarande riksbankslag. Den har fungerat väl för att bedriva centralbanksverksamhet under vitt skilda förhållanden. Men nu finns ett förslag till en ny riksbankslag som, om det skulle antas av riksdagen, skulle begränsa Riksbankens möjligheter att agera kraftfullt vid en ekonomisk kris.

Lagförslaget skulle begränsa den penningpolitiska verktygslådan och leda till oklarheter om vad Riksbanken får göra. Förslaget medför att det kommer att ta längre tid för Riksbanken att agera. Tid är en bristvara i kristider. Om en centralbank inte kan arbeta snabbt ökar

risken för förlorade jobb, företagskonkurser och för en allmänt sämre ekonomisk utveckling – något vi belyser i detalj i det remissvar som vi nu har skickat in till regeringen.

Riksbanksutredningens förslag går ut på att särskilja och dra en gräns mellan Riksbankens två huvudsakliga uppdrag – penningpolitik och finansiell stabilitet. Man vill på så sätt dela upp Riksbankens verktygslåda i olika delar och i detalj reglera vilket verktyg som ska användas när, var och hur. Vi menar att detta är feltänkt.

Penningpolitik och finansiell stabilitetspolitik är sammanlänkade. De åtgärder som vidtogs under den globala finanskrisen 2008–2010 och som nu vidtas i spåren av coronapandemin syftar till att stabilisera såväl det finansiella systemet som att uppfylla penningpolitikens mål – det senare i form av en stabil utveckling av produktion, sysselsättning och inflation. Om det finansiella systemet inte fungerar kommer förändringar av räntan inte att få något genomslag på resten av ekonomin. Och omvänt, om sysselsättning, produktion och inflation är i kraftig obalans kommer detta att få allvarliga återverkningar också på det finansiella systemet.

Utöver gränsdragningen mellan Riksbankens olika verksamheter skulle den penningpolitiska verktygslådan begränsas även på andra sätt. Vi skulle inte ha kunnat genomföra det nyligen beslutade programmet för företagsutlåning via banker på upp till 500 miljarder kronor där Riksbanken medverkar till att stödja livskraftiga företag. Det förtjänar att påpekas att denna typ av program används flitigt av många centralbanker i vår omvärld.

Till detta kommer att Riksbanken bara skulle få köpa andra värdepapper än statsobligationer om det råder så kallade ”synnerliga skäl”, ett villkor som inte närmare definieras av utredningen. Viktiga delar i det program om köp av värdepapper på upp till 300 miljarder kronor som direktionen nyligen har beslutat om skulle därför också kunna ifrågasättas. Riksbanken skulle inte heller kunna utöka valutareserven om den skulle behöva låna ut amerikanska dollar eller någon annan viktig valuta i penningpolitiskt syfte. Att i lag begränsa Riksbankens möjligheter att bestämma över och använda hela sin balansräkning för att klara sina uppdrag ger inte den beslutskraftiga och starka centralbank som Sverige behöver.

Riksbanksutredningen föreslår också en ny modell för hur Riksbankens eget kapital ska bestämmas. Utredningen föreslår bland annat ett tak för hur stort detta får vara. Men hur stort eget kapital en centralbank behöver för att kunna finansiera sin egen verksamhet beror på faktorer som kan ändras snabbt, såsom efterfrågan på kontanter i ekonomin, ränteläget och vilka tillgångar och skulder centralbanken håller på sin balansräkning.

Riksbankens balansräkning är en spegelbild av den ekonomiska utvecklingen i Sverige och Riksbankens bidrag till densamma. Dåliga tider sammanfaller vanligtvis med perioder förknippade med hög risk i ekonomin i kombination med låg ekonomisk aktivitet. För att lindra skadeverkningarna av sådana perioder är det nödvändigt att Riksbanken tar på sig risk som andra inte vill eller kan bära. Och då är det nödvändigt att Riksbanken i utgångsläget har ett eget kapital som tål att risk tas över på just det sättet. Riksbanken har under sin över 350-åriga historia aldrig behövt gå till sin huvudman riksdagen för att be om mer pengar för att täcka sina kostnader eller risker på balansräkningen.

Sammantaget gör lagförslaget det svårt för Riksbanken att snabbt, flexibelt och effektivt sätta in åtgärder när så behövs och därmed ökar riskerna för svensk ekonomi. Ambitionen att modernisera och förtydliga riksbankslagen uppfylls inte. I stället för att försöka detaljreglera Riksbanken och öronmärka dess verktyg för olika ändamål bör lagen vara mer principiell. Låt Riksbanken använda sin verktygslåda och balansräkning på det sätt som är mest effektivt och till nytta för svensk samhällsekonomi.

Riksbanken är riksdagens myndighet. Det bör ligga i de folkvaldas intresse att dess myndighet kan sätta in kraftfulla åtgärder snabbt när samhällsekonomin som mest behöver det.

Stefan Ingves, riksbankschef
Cecilia Skingsley, förste vice riksbankschef
Anna Breman, vice riksbankschef
Martin Flodén, vice riksbankschef
Per Jansson, vice riksbankschef
Henry Ohlsson, vice riksbankschef

"Bakgrund. Riksbanksutredningen
Riksbankskommittén lämnade den 29 november 2019 sitt slutbetänkande ”En ny riksbankslag” till regeringen. Kommittén föreslår en genomgripande översyn av det penningpolitiska ramverket och lagen om Sveriges riksbank. Förslaget rör huvudsakligen Riksbankens ställning och verksamhet såväl i Sverige som utomlands.

Lagförslaget föreslås träda ikraft den 1 januari 2023. Slutbetänkandet har varit ute på remiss bland berörda myndigheter och organisationer fram till den 16 april 2020. "

" Värsta krisen sedan depressionen – 30-talets misstag får inte upprepas

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Plötsligt stannade allt. Så beskrivs ofta veckorna kring finanskrisen 2008. Det följande året, då avtrycket blev som störst, krympte världsekonomin med 0,1 procent.

Det var en unik händelse. Den enda gången under det senaste halvseklet som de globala bnp-siffrorna har varit röda.

I tisdags levererade Internationella valutafonden IMF en kvartalsenlig uppdatering av sina prognoser. I januari förväntades att världsekono'min i år skulle växa med 3,3 procent. Nu förutspås i stället en historisk kollaps – minus 3 procent.

Finanskrisen framstår som en krusning på vattenytan, i jämförelse med den storm vi seglat in i. Inte sedan 1930-talet har vi sett något liknande, understryker IMF:s ekonomer.

Är vi på väg mot en ny depression? Risken finns, men det behöver inte bli så. Skillnaden mellan kris och katastrof står politiken för, som förra vice riksbankschefen Karolina Ekholm konstaterade i ett inslag om pandemins effekter på ekonomin i ”Godmorgon, världen” för ett par veckor sedan.

Det gällde på 1930-talet, under finanskrisen 2008 och det gäller nu. Efter Wall Street-kraschen 1929 begicks en rad avgörande misstag. Nästan överallt var regeringar och centralbanker för snåla. Ekonomin

behövde likviditet och efterfrågestimulanser, men det bidrog inte staten med. I stället restes olika typer av handelshinder, i ett fåfängt försök att skydda egna industrier och arbetare. Där det hade behövts samarbete agerade alla i stället efter devisen ”rädda sig den som kan”. Världsekonomin kortslöts.

Det här var felsteg som beslutsfattare nogsamt undvek att göra om 2008. Ledarna för världens största ekonomier agerade tillsammans. Centralbankscheferna sänkte räntor till rekordlåga nivåer. Politikerna drev igenom stora stödpaket, och avfärdade nya tullar och importkvoter.

Den som söker finner också positiva signaler den här gången. Europeiska centralbanken (ECB) och amerikanska Fed har lovat att göra vad som krävs för att hålla ekonomin under armarna. Regeringar levererar räddningspaket vars storlek saknar historiska motsvarigheter. IMF mobiliserar stora lån till fattiga länder.

Hittills har faktiskt också handeln på det stora hela hållits öppen. Den protektionistiska impulsen slog visserligen till när det nya coronaviruset nådde Europa. Brist rådde överallt på medicinsk materiel och utrustning. Flera länder införde exportrestriktioner. Men de senaste veckorna har de lättat på dem.

Om pandemin mattas av de närmaste månaderna klarar vi oss nog undan en ny depression. Politiken har lyckats undvika de viktigaste misstagen. Kan länderna öppnas upp i sommar, ekonomierna trumma igång igen under hösten, förutspår IMF att globala bnp växer med 5,8 procent nästa år. Det kan bli en djup nedgång, men med en hyfsat snabb återhämtning.

Problemet är om vi inte lyckas tukta covid-19. Om det krävs längre nedstängningar för att få bukt med virusutbrottet. Eller om det kommer en andra våg som tvingar fram nya karantänåtgärder. IMF noterar att osäkerheten om virusets utveckling är stor – bnp-siffrorna kan mycket väl bli ännu rödare.

Vad värre är: Det skulle inte bara betyda att årets ekonomiska tapp blir större och återhämtningen nästa år mindre, utan också att tiden då politiska misstag kan begås förlängs, att sannolikheten ökar för att kris ska bli katastrof, recession förvandlas till depression.

Längre och fler nedstängningar innebär mer omfattande störningar i leverantörskedjorna. Risken ökar för att brist på annat än medicinsk materiel och utrustning uppstår. För den politiker som, till exempel, tror att det kan bli brist på vete eller ris lär exportrestriktioner ligga nära till hands.

Ju längre krisen varar, desto större blir sannolikheten att länder vänder sig inåt. Det vore livsfarligt för den ekonomiska hälsan. Handelshinder skulle ytterligare skada utbudet, öka risken för inflation och därmed också underminera staters möjligheter att stimulera ekonomin.
Att motstå varje impuls till protektionism, det kommer att vara en nyckeluppgift för politiken tills pandemin är över.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

”Satsning på äldreomsorg kunde ha stoppat smitta”

DN FREDAG 17 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200417
Det var de äldsta och sköraste som särskilt skulle skyddas från covid-19. Att svensk äldreomsorg inte skulle klara det gick att förutsäga. Regeringen kunde ha åtgärdat en del av problemen redan år 2016, men prioriterade i stället kommunernas ekonomi. Coronapandemin måste bli väckarklockan som får oss att ta bättre hand om de äldre, skriver Thord Eriksson.

Covid-19 sprids bland Sveriges äldsta och sköraste, trots att det var just de som skulle skyddas. De framtida förklaringarna till att tragiken är möjlig kommer sannolikt att handla om oklara riktlinjer om användning av skyddsutrustning, bristen på dessa skydd samt om äldreomsorgens bemanning och kompetens.

De två sistnämnda faktorerna hänger ihop och var något regeringen kunde ha gjort något åt redan våren 2016 genom att ge grönt ljus för bemanningsföreskrifter från Socialstyrelsen. I stället prioriterades kommunernas ekonomi och föreskrifterna kastades i papperskorgen.

Tre år tidigare hade hela riksdagen stått bakom beslutet att styra upp problemet med låg bemanning i omsorgen om de äldre. Riksdagens önskan om detta bottnade från början i ett tv-program som sänts i september 2010. Det var då SVT:s ”Uppdrag granskning” visade reportaget ”De inlåsta” som avslöjade att demenssjuka lämnades ensamma om natten och irrade runt i korridoren på ett kommunalt äldreboende i Piteå. Detta väckte indignation och vrede – men hur representativa var egentligen bilderna?

Några veckor efter sändningen klev inspektörer från Socialstyrelsen in på 94 demensboenden i 48 kommuner i hela landet för att ta reda på svaret. Rapporten efteråt visade att tv-reportaget hade speglat äldreomsorgens vardag.

På drygt 60 procent av de besökta boendena låstes de gamla in och lämnades ensamma, som i Piteå.

På 40 procent av de besökta boendena ansåg personalen att bemanningen var så låg att de inte kunde garantera trygghet och säkerhet nattetid. Socialstyrelsens gjorde dock en annan bedömning och kom fram till att bemanningen var för låg på nästan 70 procent av boendena. (Andelen som kommunicerades var dock lägre. Felräkningen upptäcktes först ett par år senare av tidningen Kommunalarbetaren).

Senare samma höst röstade riksdagen för att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram bemanningsregler för demensboenden. Den borgerliga regeringen var inte med på noterna utan kördes över av en ohelig allians av rödgröna partier och Sverigedemokraterna som nyss kommit in i riksdagen.

Beslutet resulterade i föreskrifter som bland annat innebar krav på att avdelningar på demensboenden inte skulle kunna tömmas på personal om nätterna. Det mest centrala var dock att varje person som beviljades äldreomsorg skulle få sina individuella behov utredda för att det alltid skulle gå att avgöra om rätt insatser gavs.

När Socialstyrelsen i början av 2012 fick uppdraget att ta fram motsvarande bemanningsregler för hela äldreomsorgen, stod hela riksdagen enad bakom beslutet.

Men en omständighet skulle snart luckra upp den politiska beslutsamheten: föreskrifterna skulle enligt Socialstyrelsen leda till kostnadsökningar för kommunerna på mellan fyra och tio miljarder kronor per år – och då omfattade den beräkningen bara demensboenden.

Samma bemanningsregler för all äldreomsorg skulle kunna leda till nästan dubbelt så höga kostnader, enligt dåvarande Sveriges kommuner och landsting.

Snart hördes klagomål från kommunpolitiker av alla kulörer. Och det jublades inte direkt hos finansminister Anders Borg (M) på finansdepartement. Där gjordes i stället upptäckten att det inte gick att göra en överprövning av kostnadsdrivande myndighetsföreskrifter, som de från Socialstyrelsen, eftersom möjligheten råkat lagstiftas bort tidigt under regeringsinnehavet.

Strax före valet 2014 återinfördes denna rättighet vilket innebar att det blev Stefan Löfvens (S) nytillträdda regering som fick ta slutlig ställning till bemanningsreglerna. Socialstyrelsen bollade nu inte längre med tvåsiffriga miljardbelopp. Enligt prognosen skulle den årliga kostnadsökningen i stället landa på mellan ett par hundra miljoner och lite drygt en miljard kronor, trots att reglerna avsåg hela äldreomsorgen. Socialstyrelsen hade en förklaring till den synbart bristande logiken:

De tidigare höga siffror som bara gällt omsorgen om demenssjuka, hade omfattat en mindre kostnad för att införa reglerna. Större delen av beloppet motsvarade i stället kostnaderna för att leva upp till socialtjänstlagens minimikrav, något Socialstyrelsen hävdade att många kommuner inte gjorde på grund av sin bristfälliga äldreomsorg. I den förklaringen doldes ett katastroflarm om Sveriges oförmåga att värna den äldsta delen befolkningen.

Men detta gjorde inget starkare intryck på den nya regeringen. Trots att Socialdemokraterna och Miljöpartiet stått bakom de båda beslut som lett till bemanningskraven, kastades dessa i soptunnan våren 2015. Regeringen gjorde i stället ett tolkningsbart tillägg i socialtjänstförordningen om att äldreomsorgen ska ha ”tillgång till personal”.

Mellan 2015 och 2018 har regeringen tillfälligt anslagit sju miljarder kronor till bemanning i äldreomsorgen. Jämfört med Socialstyrelsens bedömning av vad det skulle kosta att få äldreomsorgen att leva upp till lagens minimikrav är det en liten summa – av regeringen dock lanserad som en stor välfärdssatsning.

Mitt i coronakrisen kom häromveckan Socialstyrelsens årliga lägesrapport om vård och omsorg om äldre. Där konstateras att det tillfälliga stödet haft positiv effekt, men helhetsbilden är ändå långtifrån lugnande:

Mellan 2007 och 2019 ökade antalet personal som en äldre med hemtjänst möter under två veckor, från i genomsnitt 12 till 16 personer.

Brister i kunskap och samordning innebär risk för att de äldre utsätts för vårdskador.

Undersköterskor och annan personal i hemtjänst, hemsjukvård och på äldreboenden är sjukskrivna dubbelt så mycket som snittet i den totala arbetskraften vilket påverkar äldreomsorgens kvalitet.

Andelen av personalen som inte följer korrekta hygienrutiner uppgår till 44 procent medan 34 procent inte följer riktlinjerna om desinfektion vid patientnära arbete.

Antalet sjuksköterskor i äldreomsorgen – centrala för att sprida kompetens och rutiner kring exempelvis hygien till övrig personal – sedan 2015 sjunkit från en redan låg nivå.

Det är inte äldreomsorgens personal som ska lastas för bristerna utan ansvariga politiker på alla nivåer och i synnerhet regeringen. De senaste tio årens larm har sopats undan och aldrig lett till varaktiga förbättringar. De som smittas av covid-19 på landets äldreboenden eller genom hemtjänsten, betalar det högsta priset för det.

Thord Eriksson, journalist och författare. Har skrivit boken ”Folk dör här – en pappa, två äldreboenden och välfärdens framtid” (Natur & Kultur 2014)."

"Trumps besked får kritik från flera håll

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Om USA verkligen stryper USA:s bistånd till världshälsoorganisationen kan arbetet mot det nya coronaviruset försvåras. Donald Trumps besked får häftig kritik från FN och andra finansiärer av WHO, som Bill Gates.

WHO:s ordförande Tedros Adhanom Ghebreyesus beklagar president Donald Trumps beslut, och uppmanar till gemensam kraftsamling mot coronapandemin.

– Det här är en tid då vi bör stå enade i vår gemensamma kamp mot ett gemensamt hot, en farlig fiende, säger han.

Donald Trumps besked om att USA tillfälligt stryper landets bistånd till världshälsoorganisationen innebär att WHO kan gå miste om sin största finansiär.

Om Trump gör allvar av utspelet kan WHO:s arbete mot det nya coronaviruset försenas.

WHO, som utgör en del av FN, har till uppgift att ”förebygga och skydda alla människors hälsa”. I fjol stod USA för 553 miljoner av organisationens totala budget på 6 miljarder dollar.

FN:s generalsekreterare António Guterres, som beklagar USA:s besked, säger att WHO är ”absolut avgörande för världens försök att vinna kriget mot covid-19”.

Filantropen Bill Gates, vars stiftelse Bill and Melinda Gates Foundation är den största frivilliga finansiären av WHO efter USA, skriver på Twitter att beskedet från Trump är så ”farligt som det låter.

Deras (WHO:s) arbete bromsar spridandet av covid-19 och om det arbetet stoppas kan ingen annan organisation ersätta den. Världen behöver WHO mer än någonsin”, skriver Gates.

Ordföranden för det amerikanska läkaresällskapet, Patrice Harris, skriver i ett uttalande att beskedet är ett ”oroande steg i fel riktning”. ”Att bekämpa en global pandemi kräver internationellt samarbete och tilltro till vetenskap och data”.

Trump säger att WHO ”allvarligt misskött och mörklagt” organisationens arbete när smittan först tog fart i Kina. Enligt Trump agerade WHO allt för okritiskt gentemot Kina, för att inte stöta sig med diktaturen.

– Hade WHO gjort sitt arbete och skickat medicinska experter till Kina för att objektivt utvärdera situationen på plats och öppet kritiserat Kinas brist på transparens hade utbrottet kunnat kontrolleras med väldigt få dödsfall, sade Trump under en pressträff i Vita huset under natten till onsdagen svensk tid.

USA:s utrikesminister Mike Pompeo säger att WHO ”avstod från att kalla detta en pandemi under en rysligt lång tid eftersom Kinas kommunistparti inte ville att man skulle det”.

António Guterres säger att det möjligt att tolka WHO:s arbete på olika sätt. Men att utvärderandet av organisationen bör vänta tills smittan är under kontroll.

Exakt vad WHO behöver göra för att återfå Trumpregeringens förtroende och USA:s biståndspengar återstår att se. ”Kanske kommer WHO att förändras och kanske kommer den inte”, sade Trump.

Presidenten upplever att WHO motarbetade Trumpregeringens inreseförbud från Kina till USA som började gälla i början av februari. WHO har ifrågasatt effektiviteten i sådana reseförbud.

Trump är under häftig kritik i USA för sin passiva hållning under krisens inledande skede, då han gång på gång hävdade att viruset mirakulöst skulle försvinna från amerikansk mark. Kritiken mot Trump tycks ha fått genomslag i förtroendemätningar. Andelen amerikaner som underkänner Trumps agerande är nu större än de som står bakom presidentens arbete mot coronaviruset.

Presidentens kritik mot WHO liknar den kritik som han själv fått från många politiska kommentatorer och medicinska experter under de senaste veckorna. Trump har länge kritiserat FN och dragit in amerikanskt bistånd till andra delar av organisationen. I den meningen är provokationen mot WHO kanske inte helt överraskande. Men tidpunkten är ovanligt djärv. Presidenten sade själv förra veckan att detta kanske inte är rätt tidpunkt att äventyra WHO:s budget. Sedan kom han uppenbarligen att ändra sig.

Möjligen ska man tolka utspelet som ett försök från presidenten att rikta uppmärksamhet från antalet amerikaner som nu dött i sviterna av smittan – över 25 000 personer.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se"

" Här får han stöd för kritiken mot Kina

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Donald Trump är inte ensam i sin kritik mot att WHO har agerat för mjukt mot Kina under coronakrisen. Men få stöder beslutet att dra in medel till organisationen mitt under pågående pandemi.

Trumps besked att USA drar in sin finansiering till WHO stöter inte oväntat på kritik från Kina.

– Beslutet kommer att försvaga WHO, det internationella samarbetet mot epidemin och drabbar flera länder, sade Zhao Lijian, talesman för utrikesministeriet vid en presskonferens.

Trump får också kritik från ledare i resten av världen. Att dra in stödet under pågående epidemi anses fel. Slutsatser om hur WHO har hanterat pandemin bör vänta till senare, anser de allra flesta. WHO:s bidrag till kampen mot covid-19 anses viktigt, inte minst i fattiga länder.

Det innebär inte att Trump är ensam om att ha synpunkter på WHO:s agerande under krisen. Flera anser att hållningen gentemot Kina har varit för okritisk. WHO-chefen har strött beröm över landet. Alltifrån informationsgivning till isoleringen av provinsen Hubei har applåderats.

Det har väckt förvåning med tanke på de uppgifter som kommit fram om att de läkare som varnade för viruset i ett tidigt skede straffades snarare än togs på allvar. Det har också kommit fram uppgifter om att regimen kände till viruset långt innan allmänheten informerades.

Många höjde också på ögonbrynen när de såg en intervju som Hongkongs tv-kanal RTHK gjorde med WHO-experten Bruce Alyward. Kina blockerar Taiwan, som regimen anser är en del av Kina, som medlem i FN och WHO. När Aylward fick frågor om hur han ser på Taiwans eventuella WHO-medlemskap framstår det som om han låtsas att inte höra för att därefter avbryta samtalet. Journalisten ringer upp igen och ställer återigen frågor om Taiwan. Då väljer Aylward att snabbt gå vidare och avsluta samtalet.

En av de världsledare som har kritiserat WHO för att vara för mjukt mot Kina är Australiens premiärminister Scott Morrison. Bland annat har han tyckt det är obegripligt att inte organisationen agerar hårdare mot Kinas djurmarknader, som nu tycks ha öppnat igen. Viruset tros ha uppstått på en marknad i Wuhan.

– Men med det sagt är WHO också en viktig organisation som gör mycket viktigt arbete, också här i vårt område och vi arbetar nära dem, sade Morrison till en australisk radiostation på onsdagen.

Marianne Björklund "

" Ledare: För Trump är alla skyldiga utom han själv

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Den amerikanske presidenten är inte ensam om att skälla på Världshälsoorganisationen, WHO. Det är en byråkratisk del av FN-systemet som emellanåt har fumlat med pandemier.

Likväl missar Donald Trumps nya rallarsvingar mot WHO målet på ett spektakulärt sätt. Han påstår att coronakrisen har misskötts och mörklagts och tänker dra in USA:s bidrag. Men detta är bara hans senaste försök att avleda uppmärksamheten från sig själv.

Faktum är att WHO varnade för det nya viruset tidigt i januari. Trump skryter med det inreseförbud från Kina han införde den 2 februari, en följd av larmet. Förra veckan var han mest upprörd över att WHO inte berömde honom för det beslutet.

Men faktum är också att Trump därefter inte gjorde ett skvatt för att förbereda USA på smittan. Tvärtom. I veckor hävdade han att covid-19 inte var värre än en vanlig influensa, alternativt ett påhitt av politiska motståndare för att sabotera den ekonomiska konjunktur som skulle säkra hans återval i höst. Först den 16 mars tvärvände Trump och lät de första federala riktlinjerna om social distansering utfärdas.

Vid det här laget har snart 30 000 amerikaner avlidit. I Trumps ögon är raden av skurkar lång. Där står Kina, Demokraterna i kongressen, delstaternas guvernörer, fejkmedierna och alltså WHO. Den ende som går fri från skuld är han själv.

Ledaren för världens mäktigaste land ägnar världens största kris åt att peka ut syndabockar. Dels beror det på presidentvalet i november. Dels på att det ligger i narcissistens karaktär.

Under påskhelgen publicerade amerikanska tidningar detaljerade beskrivningar av hur Trump vilat sig genom coronakrisen. Han hade information om utbrottet i januari, inte bara från WHO utan även från nära rådgivare. Som svar använde han i måndags en presskonferens till att gräla med reportrar och visa en propagandavideo om hur duktig han hade varit.

I den andan försöker han också ta åt sig äran av de stimulanspaket kongressen och centralbanken Fed har tagit fram. På de checkar skatteverket IRS snart ska börja skicka till 70 miljoner medborgare har presidenten sett till att hans namn är väl synligt. Folk ska veta vem de har att tacka.

Delstaterna har skött det mesta av krisbekämpningen. Guvernörer har gett förhållningsorder till invånarna och stängt det som måste stängas. De har fått slita för att ragga fram skydds- och testutrustning. Andrew Cuomo i New York, med flera, har framstått som ledare att lita på. Men att andra får uppskattning ogillas i Vita huset. På tisdagen twittrade Trump om Cuomo som ”ringer varje timme” och tigger om det mesta som delstaten borde sköta. ”Jag fixade allt för honom”, hånade presidenten.

Trump har också hävdat att det är han som bestämmer när och hur USA ska öppnas igen, för en presidents befogenheter är ”totala”. Författningen säger något annat, och det brukar han själv också göra när det passar. I grunden handlar det om att delstaterna ska ta ansvaret för det som blir fel.

I slutet av mars lovade Trump att fylla kyrkorna till påsk och öppna ekonomin, för medicinen fick inte bli värre än sjukdomen. Nu har han återigen tappat tålamodet, och nytt datum är den 1 maj. En kommitté bestående av näringslivstoppar ska hjälpa till – och sannolikt ställas vid skampålen om dödstalen ökar.

”Rätta virket” heter Tom Wolfes 40 år gamla klassiker om de amerikanska astronautpionjärerna. En kris visar hur ledare är byggda. Ett virus har avslöjat Trump som den bedragare han är.

DN 16/4 2020"

" Så kommer kapitlet om viruskrisen att skrivas

DN TORSDAG 16 APRIL 2020

Skräckfilmer med hämndtema, ett drama om återfunnen passion eller en hyllning till svensk byråkrati. Så kan berättelserna om coronaviruset se ut i framtida verk. Det tror åtminstone några av de svenska författare, filmskapare och manusförfattare som DN pratat med för att få svar på frågan: Hur skriver vi kapitlet om coronakrisen?

Ett virus bryr sig inte om börsen. Det läser inte nyhetsrapporteringen. Det respekterar varken nationsgränser eller tv-tablåer, det bara drar fram där det behagar utan hänsyn till det moderna livet eftersom det har existerat sedan långt dessförinnan. Coronaviruset är med andra ord ett slags synonym för de likgiltiga och ostoppbara krafter som vår civilisation har försökt kuva så länge; som döden; som naturen.

Kort sagt lever vi just nu i ett historiskt skede, där naturens biologiska skapelse river ner de system vi människor har byggt. Så hur kommer vi att minnas och skildra vad vi nu genomlever?

Ronnie Sandahl, skapare av filmerna ”Svenskjävel”, ”Borg” och nu aktuell som manusförfattare till Hollywoodfilmen ”Perfect”, pekar på spännvidden i berättelserna som kan uppstå. Han säger att virus är demokratiska i meningen att alla kan smittas – och på samma sätt är det användbart för alla konstformer och genrer: viruset kan formas, eller mutera om man så vill, helt efter konstnärens egna preferenser, behov och tonfall.

– Ett virus skulle ju funka lika bra som grund för en fläskig actionthriller med Denzel Washington, om virusforskaren som måste rädda världen, som för en söt Sundancekompatibel dramakomedi om två autister som blir förälskade genom att kommunicera i morsekod från var sin balkong, säger han och bidrar med ytterligare en idé:

– Jag kan också tänka mig post-corona-skräckfilmer om folk som varit på skidresa till österrikiska alperna, och fem år senare kommer nån och vill utkräva hämnd för smittan. Ljudet av visselpipor och pjäxor mot after ski-golv kommer aldrig låta likadant igen.

När viruset hotar vår civilisation är det logiskt att det är berättelserna som måste gripa in, för vad bygger hela vår civilisation på om inte människans föreställningsförmåga, den som möjliggjort alla former av storskaligt samarbete? Myter binder människor samman, i och utanför kriser.

Alex Haridi, manusförfattare till tv-serier som ”Störst av allt”, ”Blå ögon” och ”Äkta människor”, tror att många kommer att känna sig - kallade att skriva den stora coronastoryn, men att de rena avbildningarna inte lär göra något stort avtryck på kulturen – mest för att det inte kommer att finnas någon aptit att läsa om det nästa år, gissar han.

Däremot ser han hur svenskars bevisade vurm för ämbetsverk, och de nya moraliska mottona om plikt och folkvett, kommer att sippra in i historier som handlar om annat än just pandemier.

– Den svenska byråkratin kommer att få ett uppsving. Det kommer att vara sexigt att följa myndigheternas rekommendationer. Hjälten kommer inte att vara en rebell som går sin egen väg utan en statlig

tjänsteman som håller sig till reglerna. Skurkarna kommer att vara de som sätter sin egen hedonistiska njutning över allmänhetens bästa.

Vi har redan sett prov på det sistnämnda, där verkligheten förpackades i en färdig dramaturgi: de egoistiskt njutningslystna storstadsmänniskorna i en karavan av suv-bilar på väg mot fjällen för att prioritera sina skidresor framför sjukvårdsväsendets väl och ve.

Över lag ser Haridi pandemin som ett aggressivt angrepp på de senaste decenniernas fokus på individualism.

– Jag misstänker att coronakrisen kommer att leda till en större vurm för kollektivismen. Historien om pandemin kommer inte att vara ”hjältens resa”, den kommer att vara ett ensembledrama.

Så vilka gestalter ska ingå i den ensemblen? Manusförfattaren Cilla Jackert (”Spung”, ”Känn ingen sorg”, kommande SVT-polisdramat ”Den tunna blå linjen”) menar att i en tid när världen känns obegriplig krävs tydliga berättelser och karaktärer; syndabockar och hjältar.

– Jag tror att vi kommer att fokusera på hjältarna. Innan vi får ett vaccin eller annan lösning och kan berätta om något koffeinstissigt forskarlag som sover i skift, så är Anders Tegnell den perfekte protagonisten. Nu har vi inte sett slutet på den här historien, men jag skriver gärna filmen om honom, säger hon.

– Men det kommer i så fall också att bli en film om de riktiga hjältarna, alla de som sliter i vården.

Många har talat om den här tiden som tillfället för en existentiell reboot av den moderna människan, och hur ett nytt, mer eftertänksamt liv kan skönjas i den påtvingade paus vi nu befinner oss i. ”Jag har kommit för att stänga ner maskinen vars nödbroms ni själva inte kunde hitta”, står det till exempel i en nyskriven dikt, ”What the virus said”, där berättarjaget är en sjukdomsframkallande mikroorganism.

Regissören Lisa Langseth, som har gjort filmerna ”Till det som är vackert”, ”Hotell” och ”Euphoria”, och nu spelar in den kommande svenska Netflixserien ”Kärlek och anarki”, nosar på något liknande.

– Den här krisen tvingar ju fram frågeställningar kring vad som verkligen är viktigt för oss och vad som faktiskt inte är det, både som individer och kollektiv. Därför tror jag att vi kommer se mer originella och radikala berättelser framöver.

Om det vill sig riktigt illa, menar hon, kan hela infrastrukturen kring dagens skapande och konsumtion av kultur hotas: tv-serier och filmer är med sina stora kostnader och långdragna inspelningstakt extremt sårbara. Och om krisen börjar skena rejält, kommer då strömningstjänsterna och de andra digitala lösningarna fortfarande att gälla?

– Om man vill vara riktigt dystopisk så kan den framtida kulturen bestå av de sagor som vi hittar på för våra barn innan de ska somna på kvällen. Vårt berättande blir då något enskilt och privat för våra allra närmaste, och inte något vi avser att dela med hela världen, säger hon och fortsätter:

– Först kan ju den tanken vara skräckinjagande, men å andra sidan, om man suger lite på det, också ganska intressant.

Kanske skriver berättelserna om vad som nu pågår också i någon mån sig själva. För våldsamheten i coronakrisen har ju med en

overklig hastighet förskjutit vår blick på tillvaron på ett sätt som annars bara brukar ske just via romaner eller filmer.

Det tänker författaren Jerker Virdborg, som ofta har skildrat ett mänskligt undantagstillstånd i sina romaner. En stor yttre katastrof, gärna vagt definierad, blir i hans berättelser fond för livet som pågår under extrema omständigheter. Han har zoomat in på det själsliga tillståndet i fästningsvalv (”Skyddsrummet Luxgatan ”), eller i ett krigshärjat land (”Svart krabba”, ”Sommaren, syster”).

Virdborg hoppas att speglingarna av krisen ska skrivas med fantasi och på håll, inte med fokus på år 2020 utan på existentiella grundfrågor.

– Vilka val gör vi när livet självt står på spel? Vilka prövningar väntar oss under en nästa och mycket värre farsot? Och varför förhåller vi oss inte mycket mer aktivt till döden även när det inte pågår en pandemi?

Virusets existens och likgiltiga framfart, och människans litenhet och sårbarhet i jämförelse, är ett tema som skräckförfattaren John Ajvide Lindqvist redan är bekant med, en konflikt han ofta återkommit till och kallar för ”Människan mot Det Andra”.

Hans roman ”Himmelstrand” – där tio personer plötsligt finner sig isolerade på en märklig plats utan kontakt med omvärlden – känns plötsligt som en framsynt fallstudie av den verklighet som nu utspelar sig.

Men när jag frågar Ajvide Lindqvist om hur han skulle gestalta coronakrisen föds en annan synopsis, om hur livet i karantän påverkar mellanmänskliga relationer.

– Personligen skulle jag skriva en berättelse om ett äldre par vars äktenskap har gått i stå. Coronan tvingar dem till isolering och hänvisning till varandra, vilket får den gamla flamman att vakna till liv. Medan världen krymper och förtvinar utanför deras fönster, växer kärleken.

Han gör en paus och smakar på det han just formulerat.

– Satan i gatan, den kom jag på *nu!* Jag och min hustru har pratat om det här, om jag någonsin skulle skriva något relaterat till coronan, och jag har tänkt att det ska jag verkligen inte. Men nu blev jag sugen.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se "

Kapitel 3: Samhällen, hushåll och skolans utbildning

Grundskolan ska ge kunskaper om samhällen och hushåll i Sverige och världen.

I det närmast följande behandlas samhällen och hushåll med hjälp av tidigare utredningar rörande projektet om samhällsplaneringens problem. Makthavarna har inte följt förslag som framförts om förbättringar av kursplanerna i grundskolan. Det har föreslagits att Religionskunskapen skulle ändras till Religion och levnadskunskap och att Samhällskunskapen och Hemkunskapen måste göras bättre.

Efter utredningarna om samhällen och hushåll visas Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet och kursplaner för skolämnena enligt www.skolverket.se 13 april 2020.

Samhällen

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Hushåll

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzg.pdf

Hushållsverksamheter.

Verksamheter på individnivå som utgör grund för välfärden.

Det är därför viktigt att regeringen kan ange det som bör ingå, privata verksamheter, privata förhållanden med anknytning till vardagsbeteenden.

Hushållsverksamheter och skatter behandlas litet mer utförligt på sidorna 57- 86 i
Sven Wimnell 16 november 2019: Levnadsförhållanden och mänskliga verksamheter som styr världen. Hushåll. Politik. Regeringar. Statsbudgeten. Skatter. Bidrag. Riksdagsdebatter. http://wimnell.com/omr36-39zzzzzn.pdf

Från sidorna 59-64 i 40zo

Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Politikområdet för hushållens verksamheter är det viktigaste för välfärden, politikområdet som i regeringen tyvärr inte har någon minister.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d. Tele. Vedeldning, vattenkraft, kärnkaft, solkraft, vindkraft, vågkraft, kolkraft, oljekraft, gaskraft.

SW . 645 Användning av inventarier o d.

SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) m m Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.

SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

641- 642 Det börjar med maten.

Till det kan räknas allt man stoppar i sig, bl a godis, sprit, tobak, droger. Man ska akta sig för farliga bakterier o d , inte äta för mycket. Äta mediciner o d. Vara vaccinerad. Anpassa sig efter sjukdomar o d. Inte äta malda elefantbetar så att djuren utrotas. Man ska röra på sig och hålla kroppen i form. Få lämplig mängd solljus.

Svenskarnas 10 miljarder måltider per år äts av alla åldrar med olika behov efter ålder och hälsotillstånd och hemma eller på arbetsplatser . skolor, på restauranger, på semestrar och resor på olika orter o s v.

Måltiderna ska vara näringsriktiga och ge avkoppling, gärna ihop med andra. Man kan laga maten själv eller äta det andra gjort.

Livsmedelsverket, folkälsomyndigheten och socialstyrelsen har mycket att säga om detta.

Enligt ett TV-program om åldrandets hemligheter i kunskapskanalen den 4 mars 2018 kl 15.30 beror människornas livslängd i världen enligt omfattande forskningar till 25% på gener och till 75% på miljön, dvs vad vi äter, hur vi bor och arbeter, dvs levnadssätt.

~~Socialministern är numera också idrottsminister~~. Skolämnet Idrott bör ge en bra utbildning om människokroppens problem.

(2020: idrotten ligger hos kulturministern)

643. När det gäller bostaden har boverket krav om hur de bör vara.

I genomsnitt bor det cirka 2 personer per bostad.

Antal hushåll	2013
Med 1 person	37,7 % av alla hushåll
2 personer	31,3 %
3	12,4 %
4	12,3 %
5	4,3 %
6	1,2 %
7+	0,8 %

Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd

Enboende		2 rum
2 personer		3
Ensamförälder och Samboende med	1 barn	3
	2 barn	4
	3 barn	5
	4 barn	6

Finns samboende i hushållet.redueras rumskravet med ett rum.

Man bör observera att många utöver permanentbostaden har fritidshus o d. Många är trångbodda. Det finns hemlösa och många bor i olika slags provisorier eller vårdhem o d. Statistiken över bostadsbrist är dålig. Det sägs att det behöver byggas 700 000 bostäder.

Det som byggs bör uppfylla boverkets krav, man ska inte i panik bygga sämre. Dåliga bostäder finns det tillräckligt av.

Utöver själva bostaden med rum och kök o d behöver hushållen förvaringsutrymmen, bl a garage och uppställningsplatser för hushållens bilar. Samt lekplatser för barnen o d.

644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.

Det finns uppgifter om sådant hos boverket.
Alla hushåll berörs av all energislag, bl a drivmedel till hushållens bilar. Energimyndigheten ger uppgifter om energi.
Med uppgörelsen om kärnkraften har det blivit mer klart om energiproblemen.

För bostädernas skötsel underhåll kan behövas hantverkare, i områdena för mänskliga verksamheter:
690 Allmänt.
691 Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).
692 Byggnadsdelar.
693 Murning, betonggjutning o d.
694 Byggnadsträarbeten.
695 Olika slags byggnader och anläggningar.
696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.
697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.
698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.
699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

SKL har bestämmelser om sopor o d.

645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.

Möbler, belysningar, kylutrustningar radio, TV, mobiltelefoner, läsplattor, datorer, gräsklippare, cyklar, motorcyklar, bilar, köksapparater, hobbyutrustning, leksaker, symaskiner o s v, som behöver köpas och skötas.

Konsumentverket kan ha upplysningar om det.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.
Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunnande och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker.
Inför valen görs det opininionsundersökningar om väljarnas tycken .
Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas , bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m.
Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöhet o d inte har något arbete att gå till ? Och kriminella o d ?

Livsmedel o d , boende, vatten-och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verklig -heter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.

Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisingen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:
Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé-och lärdomshistoria.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv-och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
    Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.

Behandlas i nästa kapitel.

648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de anväder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt men i området 64 gäller det hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

"Regeringen. Mål för social omsorg
Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i social omsorg: individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.

Omsorg om äldre människor

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Äldre och anhöriga ska kunna lita på att vården och omsorgen är bra och att det finns tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

Individ- och familjeomsorg
Målet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Socialtjänsten ska främja var och ens ekonomiska och sociala trygghet och hjälpa till med att skapa jämlika levnadsvillkor. På så sätt görs det möjligt för människor att aktivt delta i samhällsgemenskapen.

Delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet är grunden för en väl fungerande socialtjänst. Insatser inom socialtjänsten ska grundas på kunskap och ha god kvalitet. De ska även utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Kontinuitet och möjligheten att få välja hur omsorgen och stödet ska utformas och av vem man tar emot insatserna är en viktig del i detta.

Personer med funktionsnedsättning
Målen för området Personer med funktionsnedsättning är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa. Kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Publicerad 25 september 2014 · Uppdaterad 26 mars 2015"

Från konsumentverkets hemsida, "Koll på pengarna"

Konsumentverkets beräkningar 2020

Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Siffrorna kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna.

Konsumentverkets beräkningar baseras på ett basbehov av varor och tjänster och visar exempel på kostnader för detta. De individuella kostnaderna är en beräknad genomsnittskostnad för män och kvinnor. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel, särskild kost eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer. Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte in-går är till exempel boende, resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, måltider på restaurang, tobak och spel.

Använd beräkningarna
Skriv in ditt hushålls kostnader i tabellen eller använd Konsumentverkets siffror om du är osäker på hur mycket du gör av med. Flytta sedan över dina kostnader till budgeten på sidan 5. Beloppen i tabellerna har avrundats till jämna tiotal kronor.

Läs mer om Konsumentverkets beräkningar på **konsumentverket.se**

Detta innehåller kostnadsposterna

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper med mera.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator, surfplatta med mera. Vitvaror som disk- och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, streamingtjänster, dagstidning med mera.

Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkrings-belopp och bostadsort.

Storstad: över 200 000 invånare.
Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare.
Mindre tätort: under 50 000 invånare.

All mat lagas hemma: alla måltider för både barn och vuxna lagas hemma, baserat på Konsumentverkets nya matsedel. Det är en fyraveckors basmatsedel som är mer hållbar för både hälsa, klimat och miljö. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och två mellanmål. Du hittar matsedeln på Konsumentverkets webbplats.

All mat lagas hemma utom lunch vardagar: Lunch fem dagar per vecka är borträknad. Barnen äter i skolan. Du får själv lägga till vad dina luncher kostar.

Övriga matkostnader: Kostnader för exempelvis festmåltider och extra fika ingår inte i beräkningarna. Du får själv lägga till den kostnaden.

Kläder och skor: Ett basbehov av kläder och skor som används till vardags, på fritiden och vid festligare tillfällen. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid och lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift med mera.

Mobiltelefon: Kostnad för en smarttelefon med kontantkort.

Personlig hygien: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning med mera samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Barn-/ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk-och olycksfallsförsäkring som även omfattar fritid.

Kostnader. Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år. 2020

Boverkets grundprincip för bostadsytor innebär kök och vardagsrum samt ett rum per person.
Det betyder 2 rok för ensamstående och 3 rok för makar/sambor.

Hyreslägenheter 2019. Riket
2 rok 5761 kr per månad
3 rok 7147

År 2020 ökning säg1,9% (ökning 2019 1,9%. 2018 1,1%)
2 rok 5870 säg 5800 = 69600/år för ensamstående (utan barn)
3 rok 7283 säg 7200 = 86400/år för makar/sambor (utan barn)

Gemensamma kostnader enligt Konsumentverket

	1 person	2 personer
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1180	1230
Hemförsäkring		
storstad	160	180
mellanstor stad	100	120
mindre tätort	90	110
Summa gemensamma kostnader		
storstad	2060	2260
mellanstor stad	2000	2200
mindre tätort	1990	2190

Individuella kostnader per månad

	18-30år	31-60år	61-74år	75-år>
Alla mat lagas hemma	2950	2770	2490	2490
Alla mat lagas hemma utom lunch vardagar	2240	2110	1890	1890

	18-25år	26-49år	50-64år	65-år>
Kläder och skor	520	500	500	490
Fritid och lek	660	640	680	560
Mobiltelefon	350	250	240	150
Personlig hygien	500 *	500	480	480
Summa kostnader, exklusive livsmedel	2030	1890	1860	1680

*** För 18- 23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad p.g.a. fri tandvård.**

Genomsnittliga kostnader per månad 2020 för åldrar 18-65 år
Enligt konsumentverket

Individuella kostnader:

All mat lagas hemma	2790 kr
Kläder och skor	503
Fritid och lek	654
Mobiltelefon	263
Personlig hygien	493
Summa	4703 säg 4700

Gemensamma kostnader, storstad:
En person 2060 kr
Två personer 2260 kr
Med individuella kostnader:
En person 2060+ 4700 =. 6760 kr per månad = 81120 kr per år
Två personer: 2260+4700 +4700= 11660 kr per månad = 139920/ år

Med hyra för bostad:
Ensam: 81120+ 69600= 150720
Två personer: 139920+ 86400 = 226320

El ingår inte i konsumentverkets beräkningar

El. 2010 angavs: Den här posten är en uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet: 1 person 180 kWh per månad, 2 personer 240 kWh.

Fortum - ELLEVIO 2020 El i Stockholm, treårskontrakt: fast avgift ca 68 kr per mån. KWh-pris ca 0,95 kr. Gör:
1 person 68+171=239 kr per mån. 2 pers 228+68=296 kr.
Säg 1 person 240 kr. 2 personer 300 kr.

Kostnader för förvärvsarbetande: konsumentverkets förslag:
Resor med lokaltrafik 570 kr per månad
Medlemskap i fack och a-kassa 490 kr per månad =5880 kr perår

Kollektivtrafik.Månadskort på SL i Stockholm:
30 dagar**:** 930 kronor för vuxna, 620 kronor för pensionär, student, ungdom.
Biljettt för enkelresa:vuxen 37 kr, pensionär,studentm ungdom 25 kr

Säg arbetsresor för förvärvsarbetende vuxen 930 kr per månad, för 11 månader 10230 kr, säg 10000 kr som ligger under de 11000 kr som gäller i skatteverket för reseavdrag.

Hyreslägenheter 2018 (SCB)	**2 rok**		**3 rok**	
Riket	**5591**		**6904 per månad**	
Stor-Stockholm	**6244**	**112%**	**7705**	**112%**
Stor-Göteborg	**5704**	**102%**	**6859**	**99%**
Stor-Malmö	**6257**	**112%**	**7520**	**109%**
Kommuner med > 75000 inv	**5683**	**102%**	**6893**	**100%**
Kommuner med< 75000 inv	**5005**	**98%**	**6245**	**90%**
		% av riket		

Stor-Stockholm och Stor-Malmö ligger cirka 10% över riket.
De andra ligger ungefär på riket.

Bostadskostnader

Enligt Diagram 10.2, sid 225 i SCBs Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2008, hade i hyreslägenheter 2002:

Hushåll med en person
- 64 år i genomsnitt ca 1,8 rok (1,77),
65 - år cirka 2,0 rok (2,08).
Hushåll med makar, 2 personer
- 64 år cirka 2,8 rok (2,72),
65 - år cirka 3,0 rok (2,98).
(Siffrorna inom parentes från tabell 10.7 på sid 230 i årsboken).

I bostadsrättslägenheter, tab 10.7 ungefär som i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 1,95 rok,
65- år 2,46.
Makar - 64 år 2,92 rok,
65- år 3,14 rok.

I småhus är rumsantalen cika 2 rum större än i hyrslägenheter:
Ensam - 64 år 4,17 rok,
65 - år 4,19.
Makar - 64 år 4,72,
65 - år 4,64 rok.

Mot bakgrunden av dessa siffor är det rimligt att räkna med
2rok för ensam och
3rok för makar. (Utan barn).

Boverkets grundprincip för bostadsytor innebär kök och vardagsrum samt ett rum per person.

Det betyder 2 rok för ensamstående och 3 rok för makar/sambor.

Konsumentverket 2020:

Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende .

Utgifter per månad	Bo hos föräldrar	Eget boende
All mat lagas hemma utom		
lunch vardagar	2240	2240
Förbrukningsvaror	70*	130
Hemutrustning	240*	590
Medier	300*	1180
Hyra	2270*	5760
Hemförsäkring	40*	100
Summa hushållsutgifter	5160	10000
Övriga utgifter		
Personlig hygien	500	500
Kläder och skor	520	520
Fritid	660	660
Mobil	350	350
Äta lunch ute (20 ggr/månad)	1960	1960
Resor med lokaltrafik	570	570
Medlemskap i fack och a-kassa	490	490
Summa övriga utgifter	5050	5050
Total summa utgifter	10210	15050

*** En fjärdedel av hushållets kostnader eftersom beräkningen utgår ifrån ett hushåll med fyra personer.**

Per år:	122520	180600
Skillnad:	58080	

Månadskostnader år 2020, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2790	5580
Hygien	493	986
Kläder och skor	503	1006
Lek och fritid	654	1308
Mobiltelefon	263	526
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1180	1230
Hemförsäkring	160	180
Hushålls-el	240	300
Summa per månad 2020	7003	11966

Medlemskap i fack och a-kassa 490 kr per månad =5880 kr perår

Säg arbetsresor för förvärvsarbetende vuxen 930 kr per månad, för 11 månader 10230 kr, säg 10000 kr som ligger under de 11000 kr som gäller i skatteverket för reseavdrag.

Årskostnader år 2020, förvärvs-arbetande icke-pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2020 enligt månadsedovisningen.	7000	11960
2020 per år:	84000	143520
Bostadshyra per år säg : Ensam 2rok, 12x 5800	69600	
2 personer 3rok, 12x 7200		86400
Summa per år 2020, bostad + övrigt	153600	229920
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	15880	31760
Summa per år 2020: bostad + övrigt	169480	261680
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.		
Säg för enkelhets skull, avrundat	170000	262000
2 personer 154 % av ensam. Per person:	170000	131000
		77% av ensam

170000-131000= 39000kr

Pensionärer 2020.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Livsmedel. Alla mål äts hemma	2490	4980
Hygien (personlig)	480	960
Kläder och skor	490	980
Lek och fritid	560	1120
Mobiltelefon	150	300
Förbrukningsvaror	130	160
Hemutrustning	590	690
Medier	1180	1230
Hemförsäkring	160	180
Hushålls-el	240	300
Summa per månad 2020	6470	10900

Kollektiva lokalresor i Stockholm kostar för åldespensionärer med enkelbiljett 25 kr. Månadsbiljett 620 kr per månad. Det motsvarar ungefär 3 tur och returresor i veckan med enkelbiljetter för 2x25 kr tur och retur,
Säg resor 300 kr per månad = 3600 kr per år= en lokalresa per vecka = 200 kr per månad + långresor 1200 kr per år

Sjukvård Stockholms län:
Vårdkostnad 1150 kr per år (gräns i försäkringen)
Läkemedelskostnad 2350 kr per år (gräns i försäkringen)
Vård + läkemedel per år per person 3500 kr

Hemtjänst: Säg (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.

Årskostnader år 2020, pensionärer.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam.	2 personer
Summa per månad 2020	6470	10900
enligt månadsedovisningen. 2020 per år:	77640	130800
Bostadshyra per år säg :		
Ensam 2rok, 12x 5800	69600	
2 personer 3rok, 12x 7200		86400
Summa per år 2020, bostad + övrigt	147240	217200
Resor	3600	7200
Vård, läkemedel	3500	7000
Hemtjänst.	1200	1800
Summa per år 2020: bostad + övrigt	155540	233200
Säg för enkelhets skull, avrundat	156000	233000
2 personer 149 % av ensam. Per person	156000	116500
		75% av ensam
Pensionärer i % av förvärvsarbetande:	92%	89%

Kostnader för barn 2020

Att beräkna genomsnittskostnader för barn är komplicerat , kräver mycket arbete och kan inte genomföras här.

Några av konsumentverkets sffror som rör barnkostnader:

Hushållets gemensamma kostnader per månad

	3 pers	4 pers	5 pers	6 pers	7 pers
Förbrukningsvaror	240	280	350	400	445
Hemutrustning	850	940	1030	1160	1250
Medier	1240	1290	1300	1410	1460
Hemfösäkring					
storstad	210	260	300	330	340
mellanstor stad	140	170	190	210	210
mindre tätort	120	170	160	180	148
Summa gemen-samma kostnader					
storstad	2540	2770	2980	3300	3510
mellanstor stad	2470	2680	2870	3180	3380
mindre tätort	2450	2660	2840	3150	3350

Individuella matkostnader per månad.

All mat lagas hemma

6-11mån	1 år	2-5år	6-9år	10-13	14-17	18-30år
870	950	1220	1780	2230	2590	2950

Övriga individuella kostnader per månad

	0 år	1-3år	4-6år	7-10år	11-14	15-17	18-25
Kläder, skor	690	690	950	950	700	570	520
Fritid, lek	110	200	410	530	530	610	660
Mobiltelefon	-	-	-	150	170	250	350
Personlig hygien	500	650	140	170	250	370	500*
Barn-o ung-domsförsäkr.	190	190	190	190	190	190	-
Summa kostnader	1490	1730	1690	1990	1840	1990	2030

Barntillsynskostnader, dagis, fritidsgårdar: kostnader varierar mycket efter antal barn, åldrar, inkomster och kommuner.

Skatter

Skatter på inkomster kan hämtas på skatteverket.se.

Punktskatter o d ingår i konsumentverkets priser.

Inkomstskatterna

Sverige var under 1800-talet ett utpräglat klassamhälle. Sverige styrdes av kungen med hjälp av de fyra stånden i riksdagen, adel, präster, borgare och bönder. Någon plats för arbetare fanns inte.

Ståndsriksdagen avskaffades 1865 och ersattes med ett tvåkammarsystem. Arbetare med inkomst eller förmögenhet som var tillräckligt stor fick rösta, men det var till föga hjälp.

Socialdemokratiska partiet bildades 1889 och hade som första mål åttatimmarsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet på 1910-talet. Rösträtten ökade steg för steg, först för män och sist för kvinnor som med full rätt kunde rösta första gången 1924 (?). Det året fick de också komma in i läroverk, tidigare hade det inte varit möjligt. Kommuner hade möjlighet att i stället ordna kommunala flickskolor för realskolenivån.

Parlamentarismens principer att riksdagen skulle ha det översta ansvaret för styrningen av Sverige och inte kungen genomfördes informellt på 1910-talet men blev inte lag förrän 1974 då talmannen fick en central roll när en ny regering ska bildas.

På 1920-talet hämtades statsministern ibland från de borgerliga partierna, ibland från socialdemokraterna , men 1932 hade socialdemokraterna blivit så starka att de kunde inneha statsministerposten i 44 år till 1976.

Före andra värdskriget rådde en tradition att kvinnornas främsta uppgift var att bli gifta och försörjda av en man. De blev då “hemmafruar” med uppgift att sköta hushåll och barn, med hjälp av pigor om mannen hade hög inkomst.

Att föda barn utan att vara gift ansågs som skamligt. De som råkade ut för det försökte se till att de kunde föda i hemlighet någonstans, som "obemärkt". Tidningen Husmodern innehöll massor av annonser om det.

När de fått barnet gällde det att skaffa inkomster till försörjning eller adoptera bort. Det var ont om yrken för kvinnor: sjuksköterskor, sjukvårdsbiträden, barnmorskor. lärarinna på småskolor, hushållsarbete, butiksbiträde, serveringspersonal, enklare kontorsarbtete, skrivmaskinsarbete o d, hantverk i kvinnovänligt arbete, sömmerska, textilarbetare, man kunde inte bli polis, militär eller präst. Blev man gift med en general eller prost blev man generalska eller prostinna.

Under kriget fick kvinnor överta mäns arbete när de var inkallade. I början av 1900-talet var jordbruket den största branschen. med teknikens utveckling miskade behovet av arbetskraft i jordbruket, städerna växte. Kvinnorna blev mer och mer självständiga.

Efter kriget beskattades makar gemensamt enligt regler om sambeskattning. Det ogillades mer och mer och det kom krav om särbeskattning. Allmänna skatteberedningen gjorde en stor utredning om det men kom inte med förslag om hur det skulle gå till. Ett par andra statliga utredningar gav heller inte förslag och finansminister Gunnar Sträng åtog sig att lösa problemet. Han kom med 1970 års skattereform. Förslaget minskade antalet statliga skatteskikt och marginalskatterna för de högsta inkomster sänktes. “Dynamiska effekter” skulle göra att statens skatteinkomster inte skulle bli för låga.

Skatteomläggningen borde i möjligaste mån ske så att skatten blev efter förmåga. Ett problem var att förvärvarbetande make med

hemmafru utan inkomst skulle få samma skatt som förvärvsarbetande ensamstående. Det löstes med ett hemmamakeavdrag. Avdraget var inte idexreglerat och realvärdet minskade vartefter med inflationen. När realvärdet kommit nära noll avskaffades det, men då hade de flesta hemmafruarna försvunnit.

Ett annat problem var att de lägsta rimliga levnadskostnaderna för förvärvsarbetande makar då som nu inte var dubbelt så stora som för förvärvsarbetande ensamstående utan bara cirka 150%. Det hade gått att lösa med olika storlekar på grundavdrag för makar och ensamma, men det accepterades inte. Grundavdraget blev lika stort per person, men det sattes relativt lågt. Det medförde att de med de lägsta lönerna fick orimligt höga skatter, något som partierna inte kompenserat tillräckligt för.

Ett annat problem var att kapitalinkomstskatten inte blev väl ordnad. Kvar blev att skuldräntor fick avdrag med den marginaleffekt som blev för arbetsinkomsterna och således större ju större inkomsterna var, vilket inte var bra. Det förbättrades något av statsminister Torbjörn Fälldin (C) i förslag 1982, som genomfördes av socialdemokraterna eftersom Fälldin förlorade valet 1982

I skattereformen 1990 fick kapitalinkomstskatten nuvarande form med statlig skatt 30% oavsett inkomstens storlek. Den sattes till 30% för att ungefär motsvara kommunalskatterna som ligger ungefär där.

De flesta betalar ingen statlig inkomstskatt, bara kommunal inkomstskatt. Kapitalinkomstskatten på 30 % är för de flesta ungefär som kommunalskatten.

Progessiviteten i inkomstskattesystemet ombesörjs av den staliga inkomstskatten som 2017 börjar vid inkomst cirka 38000 kr per månad. I sista minuten 1990 gjordes i skattereformen på förslag av LO en ändring av reglerna för kommunalskatten. För att lindra skatten för de lägsta inkomsterna bestämes att grundavdraget vid låga inkomster skulle ökas ett antal procent upp till inkomt litet över 100 000 kr per år, istället skulle sedan grundavdaget minska en viss procent vid inkomst däröver.

Inkomtsskattesystemet består enligt detta av en kommunalskatt som med nyss nämnda undantag är lika med den skatt kommunerna bestämmer samt en statlig skatt vid inkomst över en viss nivå som riksdagen avgör. Till det en kapitalinkomstskatt på 30% oavsett arbetsinkomstens storlek. Man bör observera, att skuldräntor (negativ kapitalinkomst) bör medge avdrag 30%.

Kvar står sedan att de med de lägta inkomsterna får orimligt höga skatter på grund av att grundavdraget inte når upp till lägsta rimliga levnadskostnader.

Från omr 36-39zz sid 32 m m (Nedbantat)

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barn kostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru. Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmamakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster. Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmamakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmamakeavdraget bort när hemmamakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra. I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska forsätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna. Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.....

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta in-komsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostads-bidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna ma-kar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är rege-ringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf
Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år, Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.

2019 är kostnaden per barn cirka 46 000 kr per år inklusive antagna tillsynskostnader för småbarn.

Se senare utredning: Sven Wimnell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019. http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Reglerna för bostadstilläggen för pensionärer är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.....

I det man bör göra ingår intresse och förbättringar för de lägsta inkomsterna och minskning av gapet mellan fövärvsarbetande och andra.

Vi har offentliga verksamheter och privata verksamheter för hushållen och för näringsverksamheter.

Socialdemokraternas fiender är inte näringsverksamheterna utan de andra partierna. Därför bör socialdemokraterna inte beskatta näringslivets kapital utan beskatta näringslivets kapitalinkomster. Till kapialinkomster hör vinster.

Alla verksamheter bör omges av lämpliga restriktioner som hindrar skador och leverans av onyttigheter. Näringslivet ska hålla god arbetsmiljö, goda löner och trygghet i anställning. Vinster bör beskattas, men att beskatta kapitalet lär inte ha mycket gott med sig, bara leda till onödigt krångel. När kapital säljs kan finns skäl att ta ut skatt, men då är ju kapitalet en vara. .....

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbetande åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften och istället minska jobbskatteavdragen med 100 kr per månad utom för låga inkomster och pensionärer.

Skattesystemet innehåller inte bara inkomstskatter utan också andra skatter, och välfärdsfördelningen beror också på gemensamma saker som bekostas med skattemedel, t ex skolor, försvar och bidrag av olika slag. Inkomstskattesystemet är en viktig faktor eftersom det reglerar hushållens tillgång till pengar som behövs för hushållens levnadskostnader.

Hur de gemensamma anordningarna påverkar välfärden för de olika hushållen är oklart och något som de politiska partierna inte försöker redovisa. men gärna spekulerar om.

<u>Ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn. 2017</u>
De som tjänar 6000-7000 kr i månaden har 2017 underskott i hushållsbudgeten på 80-90 tusen kr per år och betalar 10-12 % av inkomsten i skatt.

De som tjänar 16-17 tusen kr per månad 2017 har efter skatt så att de nätt och jämt klarar hushållsbudgeten och betalar 20-21 % av inkomsten i skatt.

De som tjänar 55-60 tusen kr per månad 2017 har efter skatt överskott på 270-300 tusen kr per år och betalar 35-37 % av inkomsten i skatt. Dagens Nyheter har som oberoende liberal den 21mars 2017 huvudledare där det nämns att två nationalekonomer i tankesmedjan Timbro nämnt 75% marginalskatt på de högsta inkomsterna. "Skatterna är en fråga om såväl rättvisa som ekonomiska realiteter" skriver ledaren. Men ledaren beskriver inte viktiga realiteter om fördelningen av inkomstskatterna på olika inkomstnivåer och marginalskatter för lägre inkomster som också kan vara stora.

De stora underskotten vid de lägsta inkomsterna beror på att inkomstskattesystemet inte är konstruerat efter bärkraft utan efter krav om särbeskattning. Grundavdraget är inte satt med hänsyn till levnadskostnader utan är en byråkratisk konstruktion som inte har med levnadskostnaderna att göra. Systemet är gjort med hänsyn till fördelningar vid högre inkomster. Det negativa utfallet vid de lägsta inkomsterna måste kompenseras med bidrag för att få bättre fördelning efter bärkraft. Bostadsbidrag är därvid lämpligt. **Se utredningar för senare år.**

Nyss har nämnts om kapital:

"Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

Ränteavdrag och kapitalinkomstskatter bör ligga kvar på 30%

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

Vad ingår i skattetabellerna?

I beräkningen av skattetabellerna ingår kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift, begravningsavgift och avgift till registrerat trossamfund. Även den nya public service-avgiften är inkluderad i skattetabellerna för 2019. Avdrag och skattereduktioner för grundavdrag, allmän pensionsavgift, jobbskatteavdrag och skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning ingår också i tabellerna.

Kolumn 1
Avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år om inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.

Ensamstående förvärvarbetande är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

Ensamståendes levnadskostnader per år 2019 är 174000kr
En makes/sambos kostnad är 134500 kr, dvs 39500 kr lägre och därför blir överskottet för en make 39500 kr högre för en ensamstående. Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x39500kr= 79000kr mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Underskott tillsammans för ett par makar blir på motsvarande sätt 79000 kr lägre än för en ensamstående

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.
Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika inkomst Överskott/år	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748 *	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	665944	720 000

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31

Decilgrupp	2016	2017	2019 antagande. cirka samma årliga ökning som 216-217. Månad ca	
1	11 855	12 096	13 000	1083
2	96 357	99 028	104 000	8667
3	177 761	183 315	194 000	16167
4	241 790	249 625	265 000	22083
5	289 357	298 285	316 000	26333
6	327 932	337 863	358 000	29833
7	366 546	377 964	401 000	33417
8	414 336	426 988	452 000	37667
9	486 239	499 991	527 000	43917
(9,5				ca 57000)
10	789 273	809 306	849 000	70750

Statistiken är inte uppdelad efter esamstående och makar/sambor. Men ensamstående behöver 2019 inkomst 19000 och makar var för sig 14000 per månad för att klara hushållsbudgetarna på plus. Genomsnitt cirka 16000 kr

Det betyder att cirka 30 % av inkomsttagarna inte klarar sig.

Inkomstskattesystemet är inte uppbyggt efter skatteförmåga och inget talar för att svenska folket vill ha det.

Brister i detta system kompenseras i någon mån av bidrag av olika slag, bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för ensamma och makar/sambor med barn.

Ungdomar utan barn kan få ungdomsbostadsbidrag. Äldre utan barn har några år fått bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort, det bör snarast återinföras. Det kan enkelt ske genom att höja åldersgränsen för bidrag. Ungdomsbidragen avtrappas med 33,33% av viss stigande inkomst. I ett nytt bidrag för äldre kan det vara 33,33 % eller 20%, som gälller för barnbostadsbidrag.

Se senare utredning: Sven Wimnell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

http://wimnell.com/omr36-39zzs1.pdf sid 34:

Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

För inkomståren 2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 och 2014 har undersökts hur stora underskotten och överskotten blir i hushålls-butdgetarna för förvärvsarbetande med inkomster mellan 6000 och 60 000 kr per månad, för ensamma och makar med líka stora inkomster.

Underskott och överskott avser det som återstår av inkomsten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnads-kostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kost-naderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Skillnader mellan 2006 och 2014 redovisas i tabellen till höger.

Den borgerliga alliansen har menat att jobbskatteavdragen mest tillfallit låg- och medelinkomsttagare, men tabellen visar att
*** underskotten har ökat för inkomster 13000 och lägre,**
*** att överskotten har minskat för inkomster 14000-25000 och**
*** att överskotten har ökat för inkomster 26000 och högre och med cirka 23000-32000 kr per år för inkomser 35000 och högre.**

Den nya regeringen vill minska jobbskatteavdragen för inkomster 50000 kr och högre och sänka inkomsgränsen för statlig skatt till 35000 kr. Det tycks finnas överskott att ta av.

Försämringarna för inkomster 25000 och lägre borde åtgärdas.

2006-2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan inkomstskatt betalats och det betalats för de minsta rimliga levnadskostnaderna enligt konsumentverkets belopp. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	2006 Över-skott/år	2014	Skillnad	
6001	-64356	**-80536**	**-16180**	**Underskottet har ökat**
7001	-55524	**-71200**	**-15676**	**Underskottet har ökat**
8001	-46692	**-61864**	**-15172**	**Underskottet har ökat**
9001	-37920	**-52528**	**-14608**	**Underskottet har ökat**
10001	-29880	**-43192**	**-13312**	**Underskottet har ökat**
11001	-22176	**-34072**	**-11896**	**Underskottet har ökat**
12001	-14532	**-25612**	**-11080**	**Underskottet har ökat**
13001	-6888	**-17524**	**-10636**	**Underskottet har ökat**
14001	756	**-8716**	**-9472**	**Överskottet har minskat**
15001	8400	**-268**	**-8668**	**Överskottet har minskat**
16001	16044	**8180**	**-7864**	**Överskottet har minskat**
17001	23688	**16280**	**-7408**	**Överskottet har minskat**
18001	31332	**25076**	**-6256**	**Överskottet har minskat**
19001	38976	**33524**	**-5452**	**Överskottet har minskat**
20001	46200	**41624**	**-4576**	**Överskottet har minskat**
21001	53844	**50072**	**-3772**	**Överskottet har minskat**
22001	61488	**58520**	**-2968**	**Överskottet har minskat**
23001	69132	**66968**	**-2164**	**Överskottet har minskat**
24001	76776	**75416**	**-1360**	**Överskottet har minskat**
25001	84420	**83864**	**-556**	**Överskottet har minskat**
26001	92124	**92324**	**200**	**Överskottet har ökat**
27001	98424	**100772**	**2348**	**Överskottet har ökat**
29001	109704	**117668**	**7964**	**Överskottet har ökat**
30001	115344	**126008**	**10664**	**Överskottet har ökat**
35001	143544	**166208**	**22664**	**Överskottet har ökat**
40001	171240	**196712**	**25472**	**Överskottet har ökat**
45001	196440	**224912**	**28472**	**Överskottet har ökat**
50001	221640	**253112**	**31472**	**Överskottet har ökat**
55001	246840	**278972**	**32132**	**Överskottet har ökat**
60001	272040	**304172**	**32132**	**Överskottet har ökat**

2006. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4200 kr per mån = 50400 kr per år för ensam och 5100 kr per mån för makar/sambor= 61 200kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 120 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 180 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**		**Årsinkomst per person**
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Överskott/år		Överskott/år		
6001	1364	16368	4637	55644	-64356		-68712 (55644x 2-180000)		
7001	1628	19536	5373	64476	-55524		-51048		84 000
8001	1892	22704	6109	73308	-46692		-33384		96 000
9001	2161	25932	6840	82080	-37920		-15840		108 000
10001	2491	29892	7510	90120	-29880		240	kris-	120 000
11001	2849	34188	8152	97824	-22176		15648	gräns	132 000
12001	3212	38544	8789	104468	-14532		20936		144 000
13001	3575	42900	9426	113112	- 6888		46224		156 000
14001	3938	47256	10063	120756	756	kris-	61512		168 000
15001	4301	51612	10700	128400	8400	gräns	76800		180 000
16001	4664	55968	11337	136044	16044		92088		192 000
17001	5027	60324	11974	143688	23688		107376		204 000
18001	5390	64680	12611	151332	31332		122554		216 000
19001	5753	69036	13248	158976	38976		137952		228 000
20001	6151	73812	13850	166200	46200		152400		240 000
21001	6514	78168	14487	173844	53844		167688		252 000
22001	6877	82524	15124	181488	61488		182976		264 000
23001	7240	86880	15761	189132	69132		198264		276 000
24001	7603	91236	16398	196776	76776		213552		288 000
25001	7966	95592	17035	204420	84420		228840		300 000
26001	8324	99888	17677	212124	92124		244248		312 000
27001	8799	105588	18202	218424	98424		256848		324 000
29001	9859	118308	19142	229704	109704		279408		348 000
30001	10389	124668	19612	253344	115344		290688		360 000
35001	13039	156468	21962	263544	143544		347088		420 000
40001	15731	188772	24270	291240	171240		402480		480 000
45001	18631	223572	26370	316440	196440		452880		540 000
50001	21531	258372	28470	341640	221640		503280		600 000
55001	24431	293172	30570	366840	246840		553680		660 000
60001	27331	327972	32670	392040	272040		604080		720 000

2008. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4300 kr per mån = 51 600 kr per år för ensam och 5200 kr per mån för makar/sambor= 62 400kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 124 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 186 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**		
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Överskott/år		Överskott /år		
6001	836	10032	5165	61980	-62020		-62040 (61980x2-186000)		
7001	1074	12888	5927	71124	-52876		- 43752		**Ensams**
8001	1338	16056	6663	79956	-44044		-26088		**förbättring**
9001	1602	19224	7399	88788	-35212		-8424		**på skatten**
10001	1910	22920	8091	97092	-26908		8184	kris-	**2006 - 2008**
11001	2230	26760	8771	105252	-18748		24504	gräns	3428
12001	2551	30612	9450	113400	-10600		40800		3932
13001	2872	34464	10129	121548	- 2452		57096		4436
14001	3193	38316	10808	129696	5696	kris-	73392		4940
15001	3513	42156	11488	137836	13856	gräns	83672		5456
16001	3834	46008	12167	146004	22004		106008		5960
17001	4155	49860	12846	154152	30152		122304		6464
18001	4475	53700	13526	162312	38312		138624		6980
19001	4796	57552	14205	170460	46460		154920		7484
20001	5149	61788	14852	178224	54224		170448		8024
21001	5470	65640	15531	186372	62372		186744		8528
22001	5790	69480	16211	194532	70532		203064		9044
23001	6111	73332	16890	202680	78680		219360		9548
24001	6435	77220	17569	210892	86828		235784		10052
25001	6766	81192	18235	218882	94820		251764		10400
26001	7097	85164	18904	226848	102848		267696		10724
27001	7428	89136	19573	234876	110876		283752		12452
29001	8247	98964	20754	249048	125048		312096		15344
30001	8777	105324	21224	254688	130688		323376		15344
35001	11427	156468	23574	282888	158888		379776		15344
40001	14077	168924	25924	311088	187088		436176		15848
45001	16874	202488	28127	337524	213524		489048		17084
50001	19774	237288	30227	362724	238724		539448		17084
55001	22674	272088	32327	387924	263924		589848		17084
60001	25574	306888	34427	413124	289124		640248		17084

2009. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4450 kr per mån = 53 400 kr per år för ensam och 5420 kr per mån för makar/sambor= 65 040kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 130 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 195 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	729	8748	5272	63264	-66736		-68472 (63264x2-195000)	
7001	977	11724	6024	72288	-57712		- 50424	**Ensams**
8001	1225	14700	6776	81312	-48688		-32376	**förbättring**
9001	1474	17688	7527	90324	-39676		-14352	**på översk.**
10001	1745	20940	8256	99072	-30928		3144 kris-	**2006 - 2009**
11001	2055	24660	8946	107352	-22648		19704 gräns	- 472
12001	2365	28380	9636	115632	-14368		36264	+164
13001	2676	32112	10325	123900	- 6100		52800	788
14001	2986	35832	11015	132180	2180	kris-	69360	1424
15001	3297	39564	11704	140448	10448	gräns	85896	2048
16001	3607	43284	12394	148728	18728		102456	2684
17001	3918	47016	13083	156996	26996		118992	3308
18001	4228	50736	13773	165276	35276		135552	3944
19001	4539	54468	14462	173544	43544		152088	4568
20001	4881	58572	15120	181440	51440		167880	5240
21001	5191	62292	15810	189720	59720		184440	5876
22001	5502	66024	16499	197988	67988		200976	6500
23001	5812	69744	17189	206268	76268		217536	7136
24001	6123	73476	17878	214536	84536		234072	7760
25001	6437	77244	18564	222768	92768		250536	8348
26001	6768	81216	19233	230796	100796		266592	8672
27001	7100	85200	19901	238812	108812		282624	10388
29001	7761	93132	21240	254880	124880		314760	15176
30001	8091	97092	21910	262920	132920		330840	17576
35001	10444	125328	24557	294684	164684		394368	21140
40001	13094	157128	26907	322884	192884		450768	21644
45001	15759	189108	29242	350904	220904		586808	24464
50001	18659	223908	31342	376104	246104		557208	24464
55001	21559	258708	33442	401304	271304		557208	24464
60001	24459	293508	35542	426504	296504		658008	24464

2010. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							**Makar lika inkomst**	
Mån lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år		Överskott /år	
6001	687	8244	5314	63768	-70232		-73464 (63768x2-201000)	
7001	918	11016	6083	72996	-61004		- 55008	**Ensams**
8001	1149	13788	6852	82224	-51776		-36552	**förbättring**
9001	1380	16560	7621	91452	-42548		-18096	**på översk.**
10001	1644	19728	8357	100284	-33716		-432 kris-	**2006 - 2010**
11001	1943	23316	9058	108696	-25304		16392 gräns	-3128
12001	2244	26928	9757	117084	-16916		33168	-2384
13001	2545	30540	10456	125472	- 8528		49944	-1640
14001	2846	34152	11155	133860	- 140	kris-	66720	-896
15001	3147	37764	11854	142248	8248	gräns	83496	-152
16001	3448	41376	12553	150636	16636		100272	592
17001	3749	44988	13252	159024	25024		117048	1336
18001	4050	48600	13951	167412	33412		133824	2080
19001	4351	52212	14650	175800	41800		150600	2824
20001	4682	56184	15319	183828	49828		166656	3628
21001	4983	59796	16018	192216	58216		183434	4372
22001	5284	63408	16717	200604	66604		200208	5116
23001	5585	67020	17416	208992	74992		216984	5860
24001	5886	70732	18115	217380	83380		233760	6604
25001	6201	74412	18800	225600	91600		250200	7180
26001	6532	78384	19469	233628	99628		266256	7504
27001	6863	82356	20138	241656	107656		282312	9232
29001	7524	90288	21477	257724	123724		314448	14020
30001	7854	94248	22147	265764	131764		330528	16424
35001	10134	121608	24867	298404	164404		395808	20860
40001	12784	153408	27217	326604	192604		452208	21364
45001	15434	185208	29567	354804	220804		508608	24364
50001	18323	219876	31678	380136	246136		559272	24496
55001	21223	254676	33778	405336	271336		609672	24496
60001	24123	289476	35878	430536	296536		660072	24496

2011. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4700 kr per mån = 56 400 kr per år för ensam och 5700 kr per mån för makar/sambor= 68 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 134 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 201 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	680	8160	5321	63852	-70148		- 73296
7001	911	10932	6090	73080	-60920		- 54840
8001	1142	13704	6859	82308	-51692		- 36384
9001	1373	16476	7628	91536	-42464		- 17928
10001	1630	19560	8371	100452	-33548		- 96 kris-
11001	1930	23160	9071	108852	-25148		16704 gräns
12001	2231	26772	9770	117240	-16760		33480
13001	2532	30384	10469	125628	- 8372		50256
14001	2833	33996	11168	134016	16 kris-		67032
15001	3134	37608	11867	142404	8404	gräns	83808
16001	3435	41220	12566	150792	16792		100584
17001	3736	44832	13265	159180	25180		117360
18001	4037	48444	13964	167568	33568		134136
19001	4338	52056	14663	175956	41956		150912
20001	4669	56028	15332	183984	49984		166968
21001	4970	59640	16031	192372	58372		183794
22001	5271	63252	16730	200760	66760		200520
23001	5572	66864	17429	209148	75148		217296
24001	5873	70476	18128	217536	83536		234072
25001	6181	74172	18820	225840	91840		250680
26001	6510	78120	19491	233892	99892		266784
27001	6843	82116	20167	242004	108004		283008
29001	7504	90048	21497	257964	123964		314928
30001	7834	94008	22167	266004	132004		331008
35001	9931	119172	25070	300840	166840		400680
40001	12581	150972	27420	329040	195040		457080
45001	15231	182772	29770	357240	223240		513480
50001	18054	216648	31947	383364	249364		565728
55001	20954	251448	34047	408564	274564		616128
60001	23854	286248	36147	433764	299764		666528

2012. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 4900 kr per mån = 58 800 kr per år för ensam och 6000 kr per mån för makar/sambor= 72 000 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 142 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 216 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	660	7920	5341	64092	-77908		- 87816
7001	891	10692	6110	73320	-73178		- 69360
8001	1122	13464	6879	82548	-59452		- 50904
9001	1353	16236	7648	91776	-50224		- 32448
10001	1591	19092	8410	100920	-41080		- 14160 kris-
11001	1891	22692	9110	109320	-32680		2640 gräns
12001	2192	26304	9809	117708	-24492		19416
13001	2493	29916	10508	126096	-15904		36192
14001	2794	33528	11207	134484	-7516	kris-	52968
15001	3095	37140	11906	142872	872	gräns	69744
16001	3396	40752	12605	151260	9260		86520
17001	3697	44364	13304	159648	17648		113296
18001	3998	47976	14003	168036	26036		120072
19001	4299	51588	14702	176424	34424		136848
20001	4630	55560	15371	184452	42452		152904
21001	4931	59172	16070	192840	50840		169680
22001	5232	62784	16769	201228	59228		186456
23001	5533	66396	17468	209616	67616		217296
24001	5834	70008	18167	218004	76004		203232
25001	6135	73620	18866	226392	84392		236784
26001	6451	77412	19550	234600	92600		253200
27001	6782	81384	20219	242628	100628		269256
29001	7445	89340	21556	258672	116672		301344
30001	7775	93300	22226	266712	124712		317424
35001	9565	114780	25436	305232	163232		394464
40001	12215	146580	27786	333432	191432		45o864
45001	14865	178380	30136	361632	219632		507264
50001	17578	210396	32423	389076	247076		562152
55001	20478	245736	34523	414276	272276		612552
60001	23378	280536	36623	439476	297476		662952

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	575	6900	5426	65112	-79888		- 89776
7001	779	9348	6222	74664	-70336		- 70672
8001	982	11784	7019	84228	-60772		- 51544
9001	1185	14220	7816	93792	-51208		- 32416
10001	1388	16656	8613	103356	-41080		- 13288 kris-
11001	1651	19812	9350	112200	-32800		4400 gräns
12001	1916	22992	10085	121020	-23980		22040
13001	2180	26160	10821	129852	-15148		39704
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	kris-	57344
15001	2683	32196	12318	147816	2816	gräns	75632
16001	2948	35376	13053	156636	11636		93272
17001	3240	38880	13761	165132	20132		110264
18001	3504	42048	14497	173964	28964		127928
19001	3769	45228	15232	182784	37784		145568
20001	4060	48720	15941	191292	46292		162584
21001	4325	51900	16676	200112	55112		180224
22001	4590	55080	17411	208932	63932		197864
23001	4855	58260	18146	217752	72752		215504
24001	5120	61440	18881	226572	81572		233144
25001	5384	64608	19617	235404	90404		250808
26001	5655	67860	20346	244152	99152		268304
27001	5946	71352	21055	252660	107660		285320
29001	6529	78348	22472	269664	124664		319328
30001	6819	81828	23182	278184	133184		336368
35001	8269	99228	26732	320784	175784		421568
40001	10654	127848	29347	352164	207164		484328
45001	13104	157248	31897	382764	237764		545528
50001	15554	186648	34447	413364	268364		606728
55001	18244	218928	36754	441084	296084		662168
60001	20944	251328	39057	468684	323684		717368

2014 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6200 kr per mån för makar/sambor= 74 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 222 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	629	7548	5372	64464	-80536		- 93072
7001	851	10212	6150	73800	-71200		- 70672
8001	1073	12876	6928	83136	-61864		- 55728
9001	1295	15540	7706	92472	-52528		- 37056
10001	1517	18204	8484	101808	-43192		- 18384 kris-
11001	1757	21084	9244	110928	-34072		-144 gräns
12001	2052	24624	9949	119388	-25612		16776
13001	2378	28536	10623	127476	-17524		32952
14001	2644	31728	11357	136284	-8716	kris-	50568
15001	2940	35280	12061	144732	-268	gräns	67464
16001	3236	38832	12765	153180	8180		84360
17001	3561	42732	13440	161280	16280		100560
18001	3828	45936	14173	170076	25076		118152
19001	4124	49488	14877	178524	33524		135048
20001	4449	53388	15552	186624	41624		151248
21001	4745	56940	16256	195072	50072		168144
22001	5041	60492	16960	203520	58520		185040
23001	5337	64044	17664	211968	66968		201936
24001	5633	67596	18368	220416	75416		218832
25001	5929	71148	19072	228864	83864		222000
26001	6224	74688	19777	237324	92324		218808
27001	6520	78240	20481	245772	100772		269544
29001	7112	85344	21889	262668	117668		303336
30001	7417	89004	22584	271008	126008		320016
35001	9067	108804	25934	311208	166208		400416
40001	11525	138300	28476	341712	196712		461424
45001	14175	171700	30826	369912	224912		517824
50001	16825	201900	33176	398112	253112		574224
55001	19670	236040	35331	423972	278972		625944
60001	22570	270840	37431	449172	304172		676344

2016 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5300 kr per mån = 63 200 kr per år för ensam och 6450 kr per mån för makar/sambor= 77 400 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 149 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 232 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	630	7560	5371	64452	-84548		- 103096
7001	852	10224	6148	73788	-75212		- 84424
8001	1074	12888	6927	83124	-65876		- 65752
9001	1296	15552	7705	92460	-56540		- 47080
10001	1518	18216	8483	101796	-47204		- 28408 kris-
11001	1760	21120	9241	110892	-38108		-10216 gräns
12001	2056	24672	9945	119340	-29660		6680
13001	2352	28224	10649	127788	-21212		23576
14001	2647	31764	11354	136248	-12752	kris-	40496
15001	2943	35316	12058	144696	-4304	gräns	57392
16001	3239	38868	12762	153144	4144		74288
17001	3535	42420	13466	161592	12592		91184
18001	3831	45972	14170	170040	21040		108080
19001	4127	49524	14874	178488	29488		124976
20001	4452	53424	15549	186588	47588		141176
21001	4748	56976	16253	195036	46036		158072
22001	5044	60528	16957	203484	54484		174968
23001	5340	64080	17661	211932	62932		191864
24001	5636	67632	18365	220380	71380		208760
25001	5932	71184	19069	228828	79828		225656
26001	6228	74736	19773	237276	88276		242552
27001	6524	78288	20477	245724	96724		259448
29001	7115	85380	21886	262632	113632		293264
30001	7423	89076	22578	270936	121936		309872
35001	9073	108876	25928	311136	166208		390272
40001	11376	136512	28825	343500	194500		455000
45001	14026	168312	30975	371700	222700		511400
50001	16682	200184	33319	399828	250828		567656
55001	19581	234972	35420	425040	276040		618080
60001	22631	271572	37370	448440	299440		664880

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam							Makar lika inkomst
Mån.	Prelskatt		Efter skatt		Över-		Överskott
lön	/mån	/år	/mån	/år	skott/år		/år
6001	622	7464	5379	64548	-90452		- 109904
7001	844	10128	6157	73884	-81116		- 91232
8001	1066	12792	6435	83220	-71780		- 72560
9001	1288	15456	7713	92556	-62444		- 53888
10001	1510	18120	8491	101892	-53108		- 35216
11001	1743	20916	9258	111096	-43904		-16808 kris-
12001	2038	24456	9963	119556	-35444		112 gräns
13001	2334	27888	10667	128004	-26996		17008
14001	2630	31560	11371	136452	-18548		33904
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	kris-	50800
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	gräns	67696
17001	3518	42216	13483	161796	6796		84592
18001	3814	45768	14187	170244	15244		101488
19001	4110	49320	14891	178692	23692		118384
20001	4435	53220	15566	186792	31792		134584
21001	4731	56772	16270	195240	40240		151480
22001	5027	60324	16974	203688	48688		168376
23001	5323	63876	17678	213136	57136		187272
24001	5619	67428	18382	220584	65584		202168
25001	5915	70980	19086	229032	74032		219064
26001	6211	74532	19790	237480	82480		235960
27001	6507	78084	20477	245928	90928		252856
29001	7096	85152	21905	262860	107860		286720
30001	7394	88728	22607	271284	116284		303568
35001	9044	108528	25957	311484	156484		383968
40001	11199	134388	28802	345624	190624		452248
45001	13849	166188	31152	373824	218824		518648
50001	16499	197988	33502	402024	247024		565048
55001	19333	231996	35668	428016	273016		617032
60001	22383	268596	37618	451416	296416		663832

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.

Ensam Mån. lön	Över-skott/år		Makar lika inkomst Överskott /år		skillnad per person ensam-	en make
6001	-90452		- 109904		-54952	35500
7001	-81116		- 91232		-45616	35500
8001	-71780		- 72560		-36280	35500
9001	-62444		- 53888		-26944	35500
10001	-53108		- 35216		-17608	35500
11001	-43904		-16808	kris-	-8404	35500
12001	-35444		112	gräns	56	35500
13001	-26996		17008		8504	35500
14001	-18548		33904		16952	35500
15001	-10100	kris-	50800		25400	35500
16001	-1652	gräns	67696		33848	35500
17001	6796		84592		42296	35500
18001	15244		101488		50744	35500
19001	23692		118384		59192	35500
20001	31792		134584		67292	35500
21001	40240		151480		78740	35500
22001	48688		168376		84188	35500
23001	58136		187272		93636	35500
24001	65584		202168		101084	35500
25001	74032		219064		109532	35500
26001	82480		235960		117980	35500
27001	90928		252856		126428	35500
29001	107860		286720		143360	35500
30001	116284		303568		151784	35500
35001	156484		383968		191984	35500
40001	190624		452248		226124	35500
45001	218824		508648		254324	35500
50001	247024		565048		282524	35500
55001	273016		617032		308516	35500
60001	296416		663832		331916	35500

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år		Makar lika inkomst Överskott/år	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500		-140000	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236		-121472	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960		-102920	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684		-84368	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408		-65816	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168		-47336	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952		-28904	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204		-11408 *	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804		5392	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296		22408	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776		39448	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268		56464	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	*	73504	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772		90544	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932		106864	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252		123904	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960		140920	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480		157960	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000		175000	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508		192016	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028		209056	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536		226072	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576		260152	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084		277168	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836		358672	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036		439072	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628		504256	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828		560656	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044		615088	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472		665944	720 000

2017 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5200 kr per mån = 62 400 kr per år för ensam och 6400 kr per mån för makar/sambor= 76 800 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 155 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 239 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i % av inkomst	
							1 1 008 kr/mån Decilgrupp
6001	622	7464	5379	64548	-90452	10,4	
7001	844	10128	6157	73884	-81116	12,1	
8001	1066	12792	6435	83220	-71780	13,3	2 8 252 kr/mån
9001	1288	15456	7713	92556	-62444	14,3	
10001	1510	18120	8491	101892	-53108	15,1	
11001	1743	20916	9258	111096	-43904	15,8	
12001	2038	24456	9963	119556	-35444	17,0	
13001	2334	27888	10667	128004	-26996	18,0	
14001	2630	31560	11371	136452	-18548	18,8	
15001	2926	35112	12075	144900	-10100	19.5	3 15 276 kr/mån
16001	3222	38664	12779	153348	-1652	20,1	
17001	3518	42216	13483	161796	6796	20.7	
18001	3814	45768	14187	170244	15244	21,2	
19001	4110	49320	14891	178692	23692	21,6	
20001	4435	53220	15566	186792	31792	22,2	4 20 802 kr/mån
21001	4731	56772	16270	195240	40240	22.5	
22001	5027	60324	16974	203688	48688	22,8	
23001	5323	63876	17678	213136	57136	23,1	* Medianinkomst
24001	5619	67428	18382	220584	65584	23,4	23 467 kr/månad
25001	5915	70980	19086	229032	74032	23,7	2017 enl SCB
26001	6211	74532	19790	237480	82480	23,9	(20-64 år)
27001	6507	78084	20477	245928	90928	24,1	* Medelinkomst
29001	7096	85152	21905	262860	107860	24,5	27 450 kr/månad
30001	7394	88728	22607	271284	116284	24.6	2017 enl SCB
35001	9044	108528	25957	311484	156484	25,8	
40001	11199	134388	28802	345624	190624	28,0	9 41 666 kr/mån
45001	13849	166188	31152	373824	218824	30.8	
50001	16499	197988	33502	402024	247024	33,0	
55001	19333	231996	35668	428016	273016	35,2	
60001	22383	268596	37618	451416	296416	37,3	10 67 442 kr/mån

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19.0	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1	720 000

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzj.pdf

Om värnskatten

Agenda började för hösten den 25 augusti 2019 och hade bl a en intervju med den nya liberalledaren Nyamkon Sabuni.

Expressen skrev om intervjun:
Sabuni: – Det viktigaste från vår sida är att vi gör det som är bäst för Sverige: att vi säkrar goda förutsättningar för företagande, för arbetsmarknaden så att vi får fler i arbete, och att vi säkrar kompetensen.

Hon menar att den budgetram som finansministern presenterat ger utrymme både för sänkta marginalskatter och satsningar på rättsväsendet, som är en hjärtefråga för L.

Partiet har stridit hårt för att slopa värnskatten, något som beräknas kosta 6 miljarder kronor.
– Så statiskt är det inte, säger Nyamko Sabuni.

– Genom att ta bort värnskatten kan vi få fler att vilja avancera men också att vilja jobba lite mer.
Agenda: Varför inte satsa de där miljarderna på kommunerna?
– Vi har också pengar som vi kommer att satsa på kommunerna.

Den s k värnskatten avskaffas sista decmber 2019. Den ger cirka 6 miljarer kr till statskassan.

Jag föreslår att en ny värnskatt införs fr o m 1 januari 1920 med samma regler som för den gamla värnskatten som avskaffas, men att skatten tillförs försvarsdeparrtementet.

Värnskatten 2019

Enligt finansepartmentet promemoria Fi2019/02421/S1 Avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt (s.k. värnskatt) juni 2019:

Nuvarande lydelse:
"För fysiska personer är den
statliga inkomstskatten på beskattningsbara förvärvsinkomster
– 20 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger en nedre skiktgräns, och
– 5 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger en övre skiktgräns.

Skiktgränserna bestäms med utgångspunkt i en nedre skiktgräns på 490 700 kronor för beskattningsåret 2019 och en
övre skiktgräns på 689 300 kronor för beskattningsåret 2019."

Den övre gränsem motsvarar 57441 kr per nånad

Skatter finns redovisade i

Sven Wimnell 20 februari 2019:
Samällsplaneringens problem. Något av det viktigaste och artiklar 23 januari - 15 februari om inre svenska förhållanden.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzza.pdf

Där finns följande tabell

2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5700 kr per mån = 68400 kr per år för ensam och 7000 kr per mån för makar/sambor= 84000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 174 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 269000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	626	7512	5375	64500	-109500	10,4	72 000
7001	854	10248	6147	73764	-100236	12,2	84 000
8001	1081	12297	6920	83040	-90960	13,5	96 000
9001	1308	15696	7693	92316	-81684	14,5	108 000
10001	1535	18420	8466	101592	-72408	15,3	120 000
11001	1765	21180	9236	110832	-62168	16,0	132 000
12001	1997	23964	10004	120048	-53952	16,6	144 000
13001	2268	27216	10733	128796	-45204	17,4	156 000
14001	2568	30816	11433	137196	-36804	18,3	168 000
15001	2859	34308	12149	145704	-28296	19.0	180 000
16001	3149	37788	12852	154224	-19776	19,7	192 000
17001	3440	41280	13561	162732	-11268	20,2	204 000
18001	3730	44760	14271	171252	-2748	20,7	216 000
19001	4020	48240	14981	179772	5772	21,2	228 000
20001	4340	52080	15661	187932	13932	21,7	240 000
21001	4630	55560	16371	196452	24252	22,0	252 000
22001	4921	59052	17080	204960	30960	22,3	264 000
23001	5211	62532	17790	213480	39480	22,7	276 000
24001	5501	66012	18500	222000	48000	22,9	288 000
25001	5792	69504	19209	230508	56508	23,2	300 000
26001	6082	72984	19919	239028	65028	23,4	312 000
27001	6373	76476	20628	247536	73536	23,6	324 000
29001	6953	83436	22048	264576	90576	24,0	348 000
30001	7244	86928	22757	273084	99084	24,1	360 000
35001	8848	106176	26153	313836	139836	25,3	420 000
40001	10498	125976	29503	354036	180036	26,2	480 000
45001	12782	153384	32219	386628	212628	28,4	540 000
50001	15432	185184	34569	414828	240828	30,7	600 000
55001	18164	217968	36837	442044	268044	33,0	660 000
60001	21045	252540	38956	467472	293472	35,1	720 000

2019 är skatten 33 % av inkomsten vid inkomst 55000 och 35,1 60000

Inkomst 60000 månad = 720 000 per år ligger 30 700 över 689 300 och värnskatten blir 5% av det = 1535 kr som är 0,21% av 720 000 Skatten blir 35,1-0,21= cirka 34,9 av inkomsten.

Vid inkomst 100 000 kr/månad = 1200 000 kr per år är inkomsten 480 000 kr högre och värnskatten 24 000 kr högre= 25535 kr som är 2,1 % av inkomsten. Vid inkomst mellan 60 000 och 100 000 kr per månad är alltså värnskatten 0.21 - 2,1 % av inkomsten. Vid 70 000 cirka 0,9%

Ensam barnlös med inkomst 18-19 000 kr/månad, och som efter skatt knappt har till rimliga levnadskostnader 174 400 kr, betalar 21 %av inkomsten i skatt.

Den med månadsinkomst 60 000 har överskott i hushållsbudgeten på 293 473 kr sedan rimliga levnadskostnader betalats. Och , räknat på 2019, betalar bara 34,9 %av inkomsten i skatt sedan värnskatten tagits bort.

Man kan nog säga att borttagandet av värnskatten är en onödig lyx för dem med de höga inkomsterna.

Ensamma med inkomster under 19 000 kr per månad har underskott i hushållsbudgetarna. Ensam med inkomst 60 000 kr/ månad har överskott 293457 kr på året.

Cirka 35 % av inkomsttagarna ha inkomster under 19 000 kr.

För den med månadsinkomst 60 000 kr och överskott 293473 kr minskar skatten med 0,21 av inkomsten när värnskatten tas bort, det är inte troligt att man arbetar mer för det. Om inkomsten är 70 000 kr/månad = mitt- eller medel för de 10%med de största inkomsterna, minskar skatten med 0,9%% av inkomsten och det får nog inte vederbörande att arbete mer.

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31

Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Personer folkbokförda i Sverige både 2017-01-01 och 2017-12-31 (SCB)

Decilgrupp	2016	2017	2019 antagande. cirka samma årliga ökning som 216-217. Månad ca	
1	11 855	12 096	13 000	1083
2	96 357	99 028	104 000	8667
3	177 761	183 315	194 000	16167
4	241 790	249 625	265 000	22083
5	289 357	298 285	316 000	26333
6	327 932	337 863	358 000	29833
7	366 546	377 964	401 000	33417
8	414 336	426 988	452 000	37667
9	486 239	499 991	527 000	43917
(9,5				ca 57000)
10	789 273	809 306	849 000	70750

Statistiken är inte uppdelad efter esamstående och makar/sambor. Men ensamstående behöver 2019 inkomst 19000 och makar var för sig 14000 per månad för att klara hushållsbudgetarna på plus. Genomsnitt cirka 16000 kr
Det betyder att cirka 30 % av inkomsttagarna inte klarar sig.

Inkomstskattesystemet är inte uppbyggt efter skatteförmåga och inget talar för att svenska folket vill ha det.

Brister i detta system kompenseras i någon mån av bidrag av olika slag, bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för ensamma och makar/sambor med barn.

Ungdomar 18-29 år utan barn kan få ungdomsbostadsbidrag. Äldre utan barn har några år fått bostadsbidrag, men de har i ovist nit tagits bort, det bör snarast återinföras. Det kan enkelt ske genom att höja åldersgränsen för bidrag till 65 år. Ungdomsbidragen avtrappas med 33,33% av viss stigande inkomst.

Se senare utredning: Sven Wimnell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Innehåll i: Sven Wimnell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

Sida

2 **Innehåll**

6 **Botadsbidrag för barnfamiljer och barnlösa i förvärvslivsåldrar**

7 Årskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
7 Konsumentverket: Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende

8 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Skatter och marginalskatter
8 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Överskott och underskott
9 Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år
10 Från skatteverket.se Inkomståret 2019
11 Vad ingår i skattetabellerna?

12 **Bostadsbidragen för barnfamiljer**
12 Kostnader för barn 2019
13 Socialförsäkringsbalk (2010:110) t.o.m. SFS 2018:1952 Avd. G BostadsstödAVD.13
14 Bostadsbidragen
15 2019. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn. Tabell
15 Ett resonemang om inkomster vid avtrappningsbörjan.
16 Levnadskostnader
17 SCB-statistik 2013 om antalet hushåll

17 Barnkostnader. Ensam med 1 barn.
19 Kostnad för ett barn. Genomsnitt för åldrar 0-18 år. Ensam förälder.
19 För makar/sambor med 1 barn

20 Stockholm barntillsynskostnader
22 barnomsorgsguiden.se
23 Försäkringskassan 2019. Aktuella belopp.

24 Ensam med 2 och 3 barn
25 Makar/sambor med 2 och 3 barn
26 Barnkostnader. Sammanfattning.
27 Förslag för 2019
27 Socialförsäkringsbalken om kapital

28 **Bostadsbidrag för barnlösa. ickepensionärer.**
29 forsakringskassan.se Bostadsbidrag till unga (under 29 år)
30 Socialförsäkringsbalk (2010:110). Kapitler om barnlösa

31 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar.

31 Ungdomsbostadsbidragen. Barnlösa 18 - 29 års ålder.
32 Socialförsäkringsbalken om kapital

34 **Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.**
35 Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension
38 Fastställd förvärvsinkomst 2017.Andelen personer efter inkomst och kön

41 Regeringen:Tydligare mål och uppföljning för Pensionsmyndigheten
42 Promemoria Socialdepartementet. Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer
42 Innehåll
43 Inledning
48 Förslag för ett förbättrat grundskydd
59 Promemoria Socialdepartementet Socialförsäkringsenheten Förbättrat grundskydd för pensionärer Promemoria 1 februari 2019 Tabell 4.2 Typfall med effekter av förslagen

59 Verkan av kapital
61 I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.
61 Om en lång historia om pensionärer

63 Regeringskansliet. Blocköverskridande överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner
67 Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner
75 Stora möjligheter att få fler över 65 år att jobba vidare

78 Socialförsäkringsbalk (2010:110)
81 66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare
84 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader. Kapitler i socialförsäkringsbalken

84 Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019
84 Fakta om bostadstillägg
98 pensionsmyndigheten.se 1 april 2019. Som mest kan garantipensionen bli 8 254 kronor för ensamstående och 7 363 kronor i månaden för gifta

99 Garantipensioner. Ensam 2019
99 Bostadstillägg Ensam 2019
99 Marginaleffekter av skatt och bostadstillägg 2019
100 2019. Ensam pensionär över 65 år Två tabeller

101 Månadskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
101 Pensionärer 2019 Månadskostnader
102 Årskostnader år 2019, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
102 Årskostnader år 2019, pensionärer.
103 Årskostnaderna för pensionärer 2020
103 Ensam väntad ändring 2020

106 Tabell 33 Skatteavdrag för månadslön 2019 Tabell 33
112 Från pensionsmyndigheten.se 21 mars 2019
Sidor i pensionsmyndigheten.se

120 **Kopior av tidigare utredningar om systemet för pensionärernas pensioner och bostadstillägg.**
121 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
122 Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.
123 Bostadstillägg för pensionärer
123 I samband med småhus finns två sätt att bo. (8 april 2004).
124 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia. (8 april 2004).
I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.
130 Andra påpekanden o förslag. (8 april 2004.)

131 Summa marginaleffekt 2004. (Från sid 3405)
132 Ingen i regeringen eller riksdagen har visat tillräckligt intresse för de lägsta inkomsterna.
133 Januari 2013: Förslagen för bostadstilläggen på sid 95 i http://wimnell.com/omr36-39zq.pdf bör bli att man helt slopar reglerna som föreskriver att kapital/förmögenheter och fastigheter ska påverka bostadstilläggen.
136 Så beräknar vi dina inkomster
Från pensionsmyndigheten 6 feb 2013
138 Så beräknar vi din bostadskostnad (6 feb 2013)
140 Så mycket kan du få i bostadstillägg
141 Så beräknar vi ditt bostadstillägg
143 Avtrappningsregler

144 Många anser att pensionärerna halkar efter i välfärden. Att öka bostadstilläggen något och sänka skatten något för dem är gott och väl, men det är dags ta bort den grovt snedvridande effekten av regeln att 15% av kapital ska ses som inkomst. Regeln bör snarast tas bort.

145 **Kopior av tidigare utredningar om mänskliga verksamheter som styr världen.**

146 **Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?**

148 **Inkomstskatterna**
150 Mer om skatter och bidrag.
153 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
156 Nyss har nämnts om kapital

157 **Statsråd och myndigheter**
157 Politikområden för politiken 21 januari 2019
159 Myndigheter
178 Länsstyrelserna

184 **Befolkning och bostäder**
184 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.
185 641- 642 Det börjar med maten.
185 643. När det gäller bostaden har boverket krav
186 644. Teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.
186 645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.
186 646 Utveckling av de inre verkligheterna
189 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
189 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
189 649 Personvård: barn, hemsjukvård o d

190 SCB Statistiska Centralbyrån. Om allt och hyror

196 Befolkningsstorlek per kommun, 2015
197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
197 Antal hushåll efter hushållstyp

202 De föreslagna nya lägenhetstyperna
204 Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
205 Bostad 2 rum och kök i större skala
206 Bostad 3 rum och kök i större skala
207 Fyra rum och kök.
208 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
209 Bostad 2 rum och kök med större sovrum
210 Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning

211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
212 Det är viktigt med rejäla balkonger
213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
214 Trångboddhet

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Enligt gällande regler för barnfamiljernas bostadsbidrag ska de trappas av med 20% av den del av inkomsten som överstiger 150 000 kr per år.

Det bör höjas till 200 000 kr per år= 16 666 kr per månad.

För ensamma med 1, 2 och 3 barn räcker då inkomsterna efter skatt till levnadskostnader ungefär enligt konsumentverkets beräknade kostnader mm och hyror för lägenheter enligt boverkets krav.

Enligt beräkningarna i det föregående ligger den lämpliga inkomstgränsen för ensamma på cirka 17000 kr per månad= 204 000 kr per år

För makar/sambor med 1 barn skulle avtrappningen kunna börja vid cirka 14 000 kr per månad, för 2 barn vid inkomst cirka 16 000 kr och för 3 barn vid cirka 17 000 kr. För enkelhets skull kan man nog sätta gränsen till 16 666 kr per månad = 200 000 kr/ år.

Marginalskatten i avtrappningsperioderna är cirka 30%, bostadsbidragen avtrappas med 20% och barntillsynsavgifterna ligger kanske på 2-4% av inkomsterna. Summan blir marginal-effekter cirka 52-54%.

Om inkomstgränsen för avtrappnings början höjs med 50000 kr innebär det att avtrappningarna minskar med 10000kr under året. Om man behåller gränsen vid 150000 kr betyder det att levnadskostnad 174000 kr för ensam förälder minskar till 164000 kr. För makarna minskar 269000 till 259000.
Men vill man ha mer exakt måste man räkna mer exakt.

<u>Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar.</u> <u>Förslag för 2019</u>

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år.
<u>Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.</u>

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam.
16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar.
Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000kr på året i förhållande till ensam.
Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x39500kr= 79000 kr mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: 41000+49320= 90320 per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.
Kontroll:
Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgänsen 164400x2 minus 49320= 279480. 139740 per make.

Kontroll:
Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

<u>De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:</u>
<u>170 000 för ensam = 14157 kr /månad och</u>
<u>140 000 för make = 11667 kr/månad.</u>

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker
För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna kblivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Socialförsäkringsbalken

Kapitel 97

"**Förmögenhet**

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

I den sammanlagda förmögenheten ingår förmögenhet för varje försäkrad samt för varje barn som avses i 96 kap. 4, 5 a och 9 §§. I fråga om barn som avses i 96 kap. 5 a § ska dock endast hälften av den förmögenhet som tillhör barnet ingå i den sammanlagda förmögenheten. *Lag (2017:1123).*

7 § Tillägg för makars förmögenhet ska fördelas på makarna i förhållande till deras respektive andel av den sammanlagda förmögenheten.

Tillägg för barns förmögenhet ska fördelas lika mellan makar.

8 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner, om inte annat följer av 9 och 10 §§.

Förmögenheten beräknas per den 31 december det år som bostadsbidraget avser. "

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas. Regeln bör avskaffas även för bostadsbidrag till personer utan barn och för pensionärernas bostadstillägg.

Detta bör gälla också för ungdomsbostadsbidragen och bidragen till äldre barnlösa

Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstilägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innbär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereforman 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de har räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

När det gäller bostadstillägg finns i socialförsäkringsbalken följande:

- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Skolorna. Förslag till förbättringar

Här ska betraktas vad www.skolverket.se 13 april 2020 har nu.

Kriminaliteten bland ungdomar kunde ha blivit mindre om alla fått bra utbildning i skolan.

Religionskunskapen bör ändras till **Religion och levnadskunskap** i princip enligt det som står därom i det nyss visade avsnittet om hushåll. Det bör stå om gunddragen om samhällen och hushåll och om laglydighet och kriminalitet. Det som står i skolverkets inledande värdegrund och uppdrag bör finnas med.

Hemkunskapen hsndlar i skolverkets kursplan mest om att laga mat. Men mer finns i ett hushåll. Ämnet bör kompletteras med sådant som står om hushållsverksamheter i avsnittet om hushåll.

Samhällskunskapen behöver förbättras grundligt. I Skolverkets Inledning finns mycket vackert om vad skolorna ska göra, bl a står om skolans uppdrag: "En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang." Men Samhällskunskapen och hela upplägget med alla skolämnen ger ingen överblick och inget sammanhang.

Samhällskunskapen bör klargöra om samhällen och hushåll och utgå från den samhällsbeskrivning som Systemet med mänskliga verksamheter ger.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företegsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet

Läroplanen innehåller fem delar: skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen, förskoleklassen, fritidshemmet samt kursplaner som kompletteras med kunskapskrav. Läroplanens första del gäller även för förskoleklassen och fritidshemmet, medan den andra delen gäller i tillämpliga delar för dessa verksamheter.

Innehåll

- 1 Skolans värdegrund och uppdrag
- 2 Övergripande mål och riktlinjer
- 3 Förskoleklassen
- 4 Fritidshemmet
- 5 Kursplaner
-
-
- Lyssna
  Del 1 och 2 (pdf)

1 Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmänsklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell

mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.

Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet..

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och

aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv - värden, traditioner, språk, kunskaper - från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

Skolan ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande och undersökande arbete samt lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska även sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.

Utbildningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla digital kompetens och ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor.

Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själva och andra. Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former - såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet - som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker.

Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

2 Övergripande mål och riktlinjer

I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete.

2.1 Normer och värden

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt, och
- i arbetet med normer och värden uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.
-

2.2 Kunskaper

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem.

Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. För att elever i behov av stöd för att nå kunskapskraven i matematik, svenska och svenska som andraspråk i lågstadiet ska få det tidigt och anpassat efter sina behov finns det i 3 kap. skollagen (2010:800) bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och i lågstadiet. Kapitlet innehåller även bestämmelser om stöd för att eleverna ska ha möjlighet att nå kunskapskraven i alla

ämnen och årskurser samt om elevernas utveckling mot utbildningens mål i övrigt.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska i tal och skrift samt ges möjligheter att kommunicera på något ytterligare främmande språk på ett funktionellt sätt,
- kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken,
- har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud, och
- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven

- utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,

- upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,

- får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,

- får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling,

- successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,

- får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang, och

- får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,

- visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,

- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och

- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inlärning och för sitt arbete i skolan,

- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,

- verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,

- svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer,

- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, och

- förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

2.4 Skola och hem

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren ska

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och

- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iaktta respekt för elevens integritet.

2.5 Övergång och samverkan

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och

lärande. Skolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar.

Riktlinjer

Läraren ska

- i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande,
- i samverkan med arbetslaget i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar,
- vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

2.6 Skolan och omvärlden

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och

- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.7 Bedömning och betyg

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnesspecifika kunskapskrav för olika betygssteg.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- utvecklar ett allt större ansvar för sina studier, och

- utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.

Riktlinjer

Läraren ska

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,

- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,

- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och

- vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,

- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,

- alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero,

- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,
- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,
- undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger,
- samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande,
- samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
- formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,
- samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning,
- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens,
- skolans internationella kontakter utvecklas, och
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

3 Förskoleklassen

Förskoleklassens syfte och centrala innehåll

Undervisningen i förskoleklassen ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i förskoleklassen samt hur undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att ställas i den aktuella obligatoriska skolformen.

Syfte

Undervisningen i förskoleklassen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande. Undervisningen ska ta sin utgångspunkt i elevernas behov och intressen samt i det kunnande och de erfarenheter som eleverna tidigare har tillägnat sig, men också kontinuerligt utmana eleverna vidare genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetssätt, uttrycksformer och lärmiljöer som gynnar övergången från förskola till skola och fritidshem. Därigenom ska undervisningen i förskoleklassen bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande samt förbereda eleverna för fortsatt utbildning.

Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetssätt. I undervisningen ska eleverna genom leken ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva olika identiteter, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera.

Undervisningen ska uppmuntra och utmana eleverna att pröva egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling.

Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla kreativitet, nyfikenhet och tilltro till sin egen förmåga.
Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen.

Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva sin identitet och sina uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska principer, arbetssätt och processer genom att de får vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med tal- och skriftspråk genom att ge dem möjligheter att läsa, lyssna på samt skriva och samtala om såväl skönlitteratur som andra typer av texter och händelser. Dessutom ska undervisningen i de vardagliga aktiviteterna på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för matematik och förståelse för hur matematik kan användas i olika situationer. Eleverna ska därför utmanas och stimuleras att använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem på olika sätt med olika uttrycksformer samt för att utforska och beskriva sin omvärld. Vidare ska undervisningen bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Undervisningen ska även

utmana och stimulera elevernas intresse för olika tider, platser och kulturer.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla sitt intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet kan påverka hälsa och välbefinnande.

Genom undervisningen i förskoleklassen ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,
- använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, och
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- Samtala om innehåll och budskap i olika typer av texter.
- Berättande texter, sakprosatexter och texter som kombinerar ord, bild och ljud.
- Bokstäver och andra symboler för att förmedla budskap.
- Rim, ramsor och andra ordlekar.
- Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer.

- Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig.
- Tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck.
- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Matematiska resonemang och uttrycksformer

- Enkla matematiska resonemang för att undersöka och reflektera över problemställningar samt olika sätt att lösa problem.
- Naturliga tal och deras egenskaper och hur de kan användas för att ange antal och ordning. Del av helhet och del av antal.
- Matematiska begrepp och olika uttrycksformer för att utforska och beskriva rum, läge, form, riktning, mönster, tid och förändring.

Natur, teknik och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom observationer, mätningar och samtal om iakttagelser. Hur elevnära företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder eller enkla tabeller och diagram.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.
- Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, rättvisa och könsroller.
- Naturen och människors levnadsvillkor på hemorten och andra platser under olika tider, utifrån elevernas erfarenheter och intressen.
- Sortering och gruppering av växter och djur samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Kemiska och fysikaliska fenomen som är bekanta för eleverna, till exempel övergång från is till vatten, friktion och synliga astronomiska fenomen.
- Några vanliga tekniska lösningar i elevernas vardag, hur de är uppbyggda, fungerar och skulle kunna förbättras.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Initiera, organisera och delta i lekar av olika slag.
- Fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.
- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer.
- Kost, sömn och fysisk aktivitet och hur de påverkar hälsa och välbefinnande.

4 Fritidshemmet

Fritidshemmets syfte och centrala innehåll

Undervisningen i fritidshemmet ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i fritidshemmet. Begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet.

Syfte

Undervisningen i fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Detta ska ske genom att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter, men också att eleverna kontinuerligt utmanas ytterligare genom att de inspireras till nya upptäckter. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetssätt,

uttrycksformer och lärmiljöer som integrerar omsorg och lärande.

Undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetssätt. I undervisningen ska eleverna genom leken ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva sin identitet, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera. I undervisningen ska eleverna uppmuntras och utmanas att pröva egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling.

Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla kreativitet, nyfikenhet och tilltro till sin egen förmåga. Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen.

Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva identiteter och uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska principer, arbetssätt och processer

genom att de får vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer. Dessutom ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.

Vidare ska undervisningen bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att använda matematik för att beskriva omvärlden och lösa vardagliga problem. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Genom att eleverna får vistas i natur och samhälle ska undervisningen också stärka deras möjligheter att ta del av ett aktivt förenings-, kultur- och friluftsliv i närmiljön. Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla ett intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet och utevistelse kan påverka hälsa och välbefinnande.

Genom undervisningen i fritidshemmet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- ta hänsyn till personliga behov av balans mellan aktivitet och vila,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, samt
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- Samtala om olika typer av texter.
- Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama.
- Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig.
- Tolka och samtala om olika estetiska uttryck.
- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Natur och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder.
- Matematik som redskap för att beskriva vardagliga företeelser och för att lösa vardagliga problem.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.
- Etnicitet, könsroller, kroppsideal och konsumtion samt kritisk granskning av hur dessa företeelser framställs i medier och populärkultur.
- Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.
- Närsamhällets och föreningslivets utbud av aktiviteter och platser för kultur, fritid och rekreation.
- Orientera sig i närmiljön och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Initiera, organisera och delta i lekar av olika slag.

- Idrotter och andra fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.

- Utevistelse under olika årstider, samt närmiljöns möjligheter till vistelse i naturen och på andra platser för fysisk aktivitet och naturupplevelser.

- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer. Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.

- Livsstilens betydelse för hälsan, till exempel hur kost, sömn och balansen mellan fysisk aktivitet och vila påverkar det psykiska och fysiska välbefinnandet.

5 Kursplaner

- Bild
- Biologi
- Engelska
- Fysik
- Geografi
- Hem- och konsumentkunskap
- Historia
- Idrott och hälsa
- Kemi
- Matematik
- Moderna språk
- Modersmål
- Modersmål - finska som nationellt minoritetsspråk
- Modersmål - jiddisch som nationellt minoritetsspråk
- Modersmål - meänkieli som nationellt minoritetsspråk
- Modersmål - romani chib som nationellt minoritetsspråk
- Musik
- Religionskunskap
- Samhällskunskap
- Slöjd
- Svenska
- Svenska som andraspråk
- Teckenspråk för hörande
- Teknik

Övriga kursplaner

- Dans
- Judiska studier

I kurplanerna i det följande fungerar inte länkarna på slutet rörande centralt innehåll och kunskapskrav. Man får istället använda länken 1. Kursplan i början.

Bild

Innehåll

- 1. Kursplan - Bild
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-

- Lyssna
  Kursplanen i bild (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i bild (word)
-

Kursplan - Bild
Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som har till syfte att informera, övertala, underhålla och ge oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet. Genom att arbeta med olika typer av bilder kan människor utveckla sin kreativitet och bildskapande förmåga.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och kan tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur där film, foto, design, konst, arkitektur och miljöer ingår.
I undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla kunskaper om hur man framställer och presenterar egna bilder med olika metoder, material och uttrycksformer. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar sin kreativitet och sitt intresse för att skapa. Den ska också uppmuntra eleverna att ta egna initiativ och att arbeta på ett undersökande och problemlösande sätt.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur bildbudskap utformas i olika medier. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att diskutera och kritiskt granska olika bildbudskap och bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om bilder i olika kulturer, både historiskt och i nutid. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att använda sina kunskaper om olika typer av bilder i det egna bildskapandet.

Genom undervisningen i ämnet bild ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att
- kommunicera med bilder för att uttrycka budskap,
- skapa bilder med digitala och hantverksmässiga tekniker och verktyg samt med olika material,
- undersöka och presentera olika ämnesområden med bilder, och
- analysera historiska och samtida bilders uttryck, innehåll och funktioner.

Centralt innehåll
I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9
Kunskapskrav
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Biologi

Innehåll

- 1. Kursplan - Biologi
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav

-
- Lyssna
  Kursplanen i biologi (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i biologi (word)
-

Kursplan - Biologi
Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, naturbruk och miljö. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om biologiska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och naturen. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av systematiska undersökningar. Som en del av systematiska undersökningar ska eleverna, genom praktiskt undersökande arbete, ges möjlighet att utveckla färdigheter i att hantera såväl digitala verktyg som annan utrustning. Eleverna ska ges förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor.

Genom undervisningen ska eleverna också utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och värderas med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i biologi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med biologins begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur dessa utvecklas i samspel med erfarenheter från undersökningar av naturen och människan. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund samt få perspektiv på hur den har utvecklats och vilken kulturell påverkan den har haft.
Genom undervisningen i ämnet biologi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet,
- genomföra systematiska undersökningar i biologi, och

- använda biologins begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara biologiska samband i människokroppen, naturen och samhället.
-

Centralt innehåll
I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav
Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Engelska

Innehåll

- 1. Kursplan - Engelska
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i engelska (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i engelska (word)
-

Kursplan - Engelska
Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Engelska språket omger oss i vardagen och används inom så skilda områden som politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar därför individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet engelska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i engelska språket och kunskaper om områden och sammanhang där engelska används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talad och skriven engelska, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om och förståelse för olika livsvillkor samt sociala och kulturella företeelser i områden och i sammanhang där engelska används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i talat språk och texter från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Genom undervisningen i ämnet engelska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- förstå och tolka innehållet i talad engelska och i olika slags texter,
- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Fysik

Innehåll

- 1. Kursplan - Fysik
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i fysik (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i fysik (word)

Kursplan - Fysik

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i fysik har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som energiförsörjning, medicinsk behandling och meteorologi. Med kunskaper om energi och materia får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet fysik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om fysikaliska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att ställa frågor om fysikaliska företeelser och sammanhang utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av systematiska undersökningar. Som en del av systematiska undersökningar ska eleverna, genom praktiskt undersökande arbete, ges möjlighet att utveckla färdigheter i att hantera såväl digitala verktyg som annan utrustning. Eleverna ska ges förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor.

Genom undervisningen ska eleverna också utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och värderas med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i fysik har betydelse.

Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör energi, teknik, miljö och samhälle.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med fysikens begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur de formas i samspel med erfarenheter från undersökningar av omvärlden.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla perspektiv på utvecklingen av naturvetenskapens världsbild och ges

inblick i hur naturvetenskapen och kulturen ömsesidigt påverkar varandra.

Genom undervisningen i ämnet fysik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i fysik för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle,
- genomföra systematiska undersökningar i fysik, och
- använda fysikens begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara fysikaliska samband i naturen och samhället.

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Geografi

Innehåll

- 1. Kursplan - Geografi
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i geografi (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i geografi (word)

Kursplan - Geografi

Förutsättningarna för liv på jorden är unika, föränderliga och sårbara. Det är därför alla människors ansvar att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig. Samspelet mellan människan och hennes omgivning har gett upphov till många olika livsmiljöer. Geografi ger oss kunskap om dessa miljöer och kan bidra till förståelse av människans levnadsvillkor.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet geografi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om geografiska förhållanden och utvecklar en geografisk referensram och ett rumsligt medvetande. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om, och kunna göra jämförelser mellan, olika platser, regioner och levnadsvillkor. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla en medvetenhet om de sammanhang där geografiska kunskaper är viktiga och användbara.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om vilka mänskliga verksamheter, och av naturen framkallade processer, som påverkar jordytans former och mönster. Den ska även bidra till att eleverna får erfarenheter av att tolka och bedöma konsekvenser av olika förändringar som sker i det geografiska rummet.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med hur man växlar mellan olika tids- och rumsperspektiv. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om hur människa, samhälle och natur samspelar och vilka konsekvenser det får för naturen och människors levnadsvillkor. Undervisningen ska ge eleverna kunskap om kartan och kännedom om viktiga namn, läges- och storleksrelationer så att de kan orientera sig och dra slutsatser om natur- och kulturlandskap och om människors levnadsvillkor. På så sätt ska eleverna ges möjlighet att se världen ur ett helhetsperspektiv.

Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper i att göra geografiska analyser av omvärlden och att presentera resultaten med hjälp av geografiska begrepp.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om varför intressekonflikter om naturresurser uppstår. Undervisningen ska också medverka till att eleverna utvecklar kunskaper om hur vi kan påverka framtiden i riktning mot en mer acceptabel levnadsmiljö för alla.

Genom undervisningen i ämnet geografi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,
- utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen,
- göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker, och
- värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Hem- och konsumentkunskap

Innehåll

- 1. Kursplan - Hem- och konsumentkunskap
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i hem- och konsumentkunskap (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i hem- och konsumentkunskap (word)
-

Kursplan - Hem- och konsumentkunskap

Livet i hem och familj har en central betydelse för människan. Våra vanor i hemmet påverkar såväl individens och familjens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbetet i hemmet ger människor viktiga verktyg för att skapa en fungerande vardag och kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. I en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett kunnande som rör mat och måltider. Undervisningen ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin initiativförmåga och kreativitet vid matlagning, skapande av måltider och andra uppgifter i hemmet.

Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om konsumtionens villkor, om sparande, krediter och lån. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att göra välgrundade val när det gäller privatekonomi och kunna hantera olika problem och situationer som en ung konsument kan ställas inför.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om, och ges möjligheter att reflektera över, jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kulturella variationer och traditioner i olika hushåll.

Genom undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang,
- hantera och lösa praktiska situationer i hemmet, och
- värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling.

Centralt innehåll

I årskurs 1-6

I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6

Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

I årskurs 1–6

Mat, måltider och hälsa

- Recept och instruktioner och hur de kan läsas och följas samt vanliga ord och begrepp för bakning och matlagning.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta.
- Planering och organisering av arbetet vid tillagning av måltider och andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid bakning och matlagning och hur dessa används på ett säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Olika verktyg som stöd för planering av varierade och balanserade måltider samt hur måltider kan fördelas över en dag.
- Måltidens betydelse för gemenskap.

Konsumtion och ekonomi

- Ungas ekonomi, sparande och konsumtion.
- Skillnaden mellan reklam och objektiv konsumentinformation.
- Jämförelser av några vanliga varor, till exempel utifrån jämförpris.

Miljö och livsstil

- Några olika miljömärkningar av produkter och deras betydelse.
- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.
- Olika mattraditioner, till exempel vid firande av högtider.

I årskurs 7–9

Mat, måltider och hälsa

- Jämförelser av recept och beräkning av mängder vid matlagning. Skapande av egna recept.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta. Hur valet av metod påverkar arbetsprocessen och resultatet.
- Planering och organisering av arbetet vid matlagning och andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid bakning och matlagning och hur dessa används på ett funktionellt och säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Individuella behov av energi och näring, till exempel vid idrottande, samt hur måltider kan komponeras efter olika behov.
- Hur man kan arrangera måltider och måltidens betydelse för gemenskap och välbefinnande.

Konsumtion och ekonomi

- Ungas privatekonomi, till exempel att handla över Internet, att låna pengar, att handla på kredit eller avbetalning och att teckna abonnemang.
- Hushållets ekonomi och att beräkna kostnaden för boende, konsumtion, resor och krediter.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Reklamens och mediernas påverkan på individers och gruppers konsumtionsvanor.

- Ställningstaganden vid val av varor och tjänster, till exempel vid inköp av kläder, livsmedel och resor utifrån perspektiven ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.
- Jämförelser av produkter utifrån några olika aspekter, till exempel pris och kvalitet.

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Hur man kan hushålla med och ta vara på livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet.
- Tvätt och rengöring samt olika rutiner och metoder för detta.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör privatekonomi, mat och hälsa.
- Olika mattraditioner, deras ursprung och betydelse.

Historia

Innehåll

- 1. Kursplan - Historia
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i historia (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i historia (word)
-

Kursplan - Historia

Människans förståelse av det förflutna är inflätad i hennes föreställningar om samtiden och perspektiv på framtiden. På så sätt påverkar det förflutna både våra liv i dag och våra val inför framtiden. Kvinnor och män har i alla tider skapat historiska berättelser för att tolka verkligheten och påverka sin omgivning. Ett historiskt perspektiv ger oss redskap att förstå och förändra vår egen tid.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar såväl kunskaper om historiska sammanhang, som sin historiska bildning och sitt historiemedvetande. Detta innebär en insikt om att det förflutna präglar vår syn på nutiden och därmed uppfattningen om framtiden. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska förhållanden, historiska begrepp och metoder och om hur historia kan användas för olika syften. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar historiska kunskaper om likheter och

skillnader i människors levnadsvillkor och värderingar. Därigenom ska eleverna få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. De ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på historia och bidra till att de utvecklar kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom historiskt källmaterial och möten med platser och människors berättelser. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla förmågan att ställa frågor till och värdera källor som ligger till grund för historisk kunskap. Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna utvecklar förståelse för att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet.

Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på sina egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar.

Genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap,
- reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv, och
- använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Idrott och hälsa

Innehåll

- 1. Kursplan - Idrott och hälsa
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i idrott och hälsa (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i idrott och hälsa (word)
-

Kursplan - Idrott och hälsa

Fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Att ha färdigheter i och kunskaper om idrott och hälsa är en tillgång för både individen och samhället.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Genom undervisningen ska eleverna få möta många olika slags aktiviteter. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka sin hälsa genom hela livet. Eleverna ska även ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor samt ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Eleverna ska genom undervisningen också utveckla kunskaper om begrepp som beskriver fysiska aktiviteter och ges förutsättningar att ta ställning i frågor som rör idrott, hälsa och livsstil. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att under hela sin skoltid kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om risker och säkerhetsfaktorer i samband med fysiska aktiviteter och hur man agerar i nödsituationer.

Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil,
- genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer, och
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

Centralt innehåll
I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Kemi

Innehåll

- 1. Kursplan - Kemi
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i kemi (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i kemi (word)
-

Kursplan - Kemi
Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i kemi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, resurshushållning, materialutveckling och miljöteknik. Med kunskaper om materiens uppbyggnad och oförstörbarhet får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet kemi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om kemiska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att ställa frågor om kemiska processer och materiens egenskaper och uppbyggnad utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av systematiska undersökningar. Som en del av

systematiska undersökningar ska eleverna, genom praktiskt undersökande arbete, ges möjlighet att utveckla färdigheter i att hantera såväl digitala verktyg som annan utrustning. Eleverna ska ges förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. Genom undervisningen ska eleverna också utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och värderas med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i kemi har betydelse.

Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör energi, miljö, hälsa och samhälle.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med kemins begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur dessa formas i samspel med erfarenheter från undersökningar av omvärlden. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att utveckla perspektiv på utvecklingen av naturvetenskapens världsbild och ges inblick i hur naturvetenskapen och kulturen ömsesidigt har påverkat varandra.

Genom undervisningen i ämnet kemi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i kemi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle,
- genomföra systematiska undersökningar i kemi, och
- använda kemins begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara kemiska samband i samhället, naturen och inuti människan.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Matematik

Innehåll

- 1. Kursplan - Matematik
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i matematik (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i matematik (word)
-

Kursplan - Matematik

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhälleliga, sociala, tekniska och digitala utvecklingen. Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen och inom olika ämnesområden. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för matematik och tilltro till sin förmåga att använda matematik i olika sammanhang. Den ska också ge eleverna möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper för att kunna formulera och lösa problem samt reflektera över och värdera valda strategier, metoder, modeller och resultat. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper för att kunna tolka vardagliga och matematiska situationer samt beskriva och formulera dessa med hjälp av matematikens uttrycksformer.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förtrogenhet med grundläggande matematiska begrepp och metoder och deras användbarhet. Vidare ska eleverna genom undervisningen ges möjligheter att utveckla kunskaper i att använda digitala verktyg och programmering för att kunna undersöka problemställningar och matematiska begrepp, göra beräkningar och för att presentera och tolka data.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förmågan att argumentera logiskt och föra matematiska resonemang. Eleverna ska genom undervisningen också ges möjlighet att utveckla en förtrogenhet med matematikens uttrycksformer och hur dessa kan användas för att kommunicera om matematik i vardagliga och matematiska sammanhang.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska sammanhang där viktiga begrepp och metoder i matematiken har utvecklats. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjligheter att reflektera över matematikens betydelse, användning och begränsning i vardagslivet, i andra skolämnen och

under historiska skeenden och därigenom kunna se matematikens sammanhang och relevans.

Genom undervisningen i ämnet matematik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera och lösa problem med hjälp av matematik samt värdera valda strategier och metoder,
- använda och analysera matematiska begrepp och samband mellan begrepp,
- välja och använda lämpliga matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- föra och följa matematiska resonemang, och
- använda matematikens uttrycksformer för att samtala om, argumentera och redogöra för frågeställningar, beräkningar och slutsatser.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Moderna språk

Innehåll

- 1. Kursplan - Moderna språk
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i moderna språk (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i moderna språk (word)
-

Kursplan - Moderna språk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet moderna språk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i målspråket och kunskaper om områden och sammanhang där språket används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal

och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om och förståelse för olika livsvillkor samt sociala och kulturella företeelser i områden och i sammanhang där språket används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i talat språk och texter från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Genom undervisningen i ämnet moderna språk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där språket används.

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val
I årskurs 4–6, inom ramen för språkval
I årskurs 7–9, inom ramen för språkval
I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val, kinesiska
I årskurs 4–6, inom ramen för språkval, kinesiska
I årskurs 7–9, inom ramen för språkval, kinesiska

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6, inom ramen för elevens val
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9, inom ramen för elevens val
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6, inom ramen för språkval
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9, inom ramen för språkval
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6, inom ramen för elevens val, kinesiska
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9, inom ramen för elevens val, kinesiska
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6, inom ramen för språkval, kinesiska
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9, inom ramen för språkval, kinesiska

Modersmål

Innehåll

- 1. Kursplan - Modersmål
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i modersmål (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i modersmål (word)
-

Kursplan - Modersmål utom nationella minoritetsspråk
Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika områden.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om sitt modersmål. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska bidra till att eleverna erövrar kunskaper om modersmålets uppbyggnad och blir medvetna om modersmålets betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på modersmålet. I undervisningen ska eleverna möta och få kunskaper om skönlitteratur, annat estetiskt berättande och olika former av sakprosa på modersmålet. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk, sin identitet och förståelse för omvärlden.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter. De ska även stimuleras till att uttrycka sig genom andra estetiska uttrycksformer.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna därför ges möjligheter att utveckla sina kunskaper om kulturer och samhällen där modersmålet talas. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar ett jämförande förhållningssätt till kulturer och språk.

Genom undervisningen i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att
– formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
– använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande,
– anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
– urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
– läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, och
– reflektera över traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor i områden där modersmålet talas utifrån jämförelser med svenska förhållanden.

Centralt innehåll
I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9
Kunskapskrav
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Modersmål - finska som nationellt minoritetsspråk
Modersmål - jiddisch som nationellt minoritetsspråk
Modersmål - meänkieli som nationellt minoritetsspråk
Modersmål - romani chib som nationellt minoritetsspråk

Musik

Innehåll

- 1. Kursplan - Musik
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i musik (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i musik (word)
-

Kursplan - Musik
Musik finns i alla kulturer och berör människor såväl kroppsligt som tanke- och känslomässigt. Musik som estetisk uttrycksform används i en mängd sammanhang, har olika funktioner och betyder olika saker för var och en av oss. Den är också en viktig del i människors sociala gemenskap och kan påverka individens identitetsutveckling. I vår tid förenas musik från skilda kulturer och epoker med andra konstformer i nya uttryck. Kunskaper om och i musik ökar möjligheterna att delta i samhällets kulturliv.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet musik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper som gör det möjligt att delta i musikaliska sammanhang, både genom att själva musicera och genom att lyssna till musik.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig musik som uttrycksform och kommunikationsmedel. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskap att använda röst, musikinstrument, digitala verktyg samt musikaliska begrepp och symboler i olika musikaliska former och sammanhang.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en musikalisk lyhördhet som gör det möjligt att i samarbete med andra skapa, bearbeta och framföra musik i olika former. Undervisningen ska ge eleverna både möjlighet att utveckla en tilltro till sin förmåga att sjunga och spela och ett intresse för att utveckla sin musikaliska kreativitet.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att uppleva och reflektera över musik. Elevernas erfarenheter av musik ska utmanas och fördjupas i mötet med andras musikaliska erfarenheter.

Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sina kunskaper om och förståelse för olika musikkulturer, såväl den egna som andras.

Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- spela och sjunga i olika musikaliska former och genrer,
- skapa musik samt gestalta och kommunicera egna musikaliska tankar och idéer, och
- analysera och samtala om musikens uttryck i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang.

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Religionskunskap

Innehåll

- 1. Kursplan - Religionskunskap
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i religionskunskap (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i religionskunskap (word)
-

Kursplan - Religionskunskap

Människor har i alla tider och alla samhällen försökt att förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Religioner och andra livsåskådningar är därför centrala inslag i den mänskliga kulturen. I dagens samhälle, som är präglat av mångfald, är kunskaper om religioner och andra livsåskådningar viktiga för att skapa ömsesidig förståelse mellan människor.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Genom undervisningen ska eleverna bli uppmärksamma på hur människor inom olika religiösa traditioner lever med, och uttrycker, sin religion och tro på olika sätt. Undervisningen ska allsidigt belysa vilken roll religioner kan spela i samhället, både i fredssträvanden och konflikter, för att främja social sammanhållning och som orsak till segregation.

Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att kunna tolka kulturella uttryck med anknytning till religiösa traditioner.

Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskap om hur man kritiskt granskar källor och samhällsfrågor med koppling till religioner och andra livsåskådningar.

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur olika religioner och livsåskådningar ser på frågor som rör kön, jämställdhet, sexualitet och relationer. Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur människors värderingar hänger samman med religioner och andra livsåskådningar. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa,
- analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,
- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller, och
- söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet.

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan, i digitala miljöer och i sportsammanhang.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt införandet av jordbruk.
- Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder.
- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi och hur man kan se på dem i vår egen tid.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd samt några av de vanligaste psalmerna.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och matvaror.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information, såväl med som utan digitala verktyg.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor över till exempel närområdet och skolvägar, såväl med som utan digitala verktyg. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i religionskunskap ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4–6

Religioner och andra livsåskådningar

- Ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendomen och i de andra världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Centrala tankegångar bakom ritualer, levnadsregler och heliga platser i kristendomen och de andra världsreligionerna, till exempel som de uttrycks i religiösa berättelser i Bibeln och andra urkunder.
- Berättelser från fornskandinavisk och äldre samisk religion.
- Begreppen religion och livsåskådning.

Religion och samhälle

- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu. Kristna högtider och traditioner med koppling till kyrkoåret, till exempel sånger och psalmer.
- Hur spår av fornskandinavisk religion kan iakttas i dagens samhälle.

Identitet och livsfrågor

- Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.

- Hur olika livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i religioner och andra livsåskådningar.
- Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Etik

- Några etiska begrepp, till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.
- Vardagliga moraliska frågor som rör flickors och pojkars identiteter och roller, jämställdhet, sexualitet, sexuell läggning samt utanförskap och kränkning.
- Frågor om vad ett bra liv kan vara och vad det kan innebära att göra gott.

- I årskurs 7–9

Religioner och andra livsåskådningar

- Centrala tankegångar och urkunder inom kristendomen samt utmärkande drag för kristendomens tre stora inriktningar: protestantism, katolicism och ortodoxi.
- Centrala tankegångar och urkunder i världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Varierande tolkningar och bruk inom världsreligionerna i dagens samhälle.
- Huvuddragen i världsreligionernas historia.
- Nya religiösa rörelser, nyreligiositet och privatreligiositet samt hur detta tar sig uttryck.
- Sekulära livsåskådningar, till exempel humanism.

Religion och samhälle

- Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.
- Sambandet mellan samhälle och religion i olika tider och på olika platser.
- Religionernas roll i några aktuella politiska skeenden och konflikter utifrån ett kritiskt förhållningssätt.
- Konflikter och möjligheter i sekulära och pluralistiska samhällen, till exempel i frågor om religionsfrihet, sexualitet och synen på jämställdhet

Identitet och livsfrågor

- Hur olika livsfrågor, till exempel meningen med livet, relationer, kärlek och sexualitet, skildras i populärkulturen.
- Hur religioner och andra livsåskådningar kan forma människors identiteter och livsstilar.
- Riter, till exempel namngivning och konfirmation, och deras funktion vid formandet av identiteter och gemenskaper i religiösa och sekulära sammanhang.

Etik

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang, till exempel dygdetik.
- Etiska frågor samt människosynen i några religioner och andra livsåskådningar.
- Etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, till exempel frihet och ansvar.

Samhällskunskap

Innehåll

- 1. Kursplan - Samhällskunskap
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i samhällskunskap (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i samhällskunskap (word)
-

Kursplan - Samhällskunskap

Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen. I dag står människor i olika delar av världen inför både möjligheter och problem kopplade till digitalisering, globalisering, hållbar samhällsutveckling och interkulturella relationer. Kunskaper om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss och ta ansvar för vårt handlande i en komplex värld.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor, betydelsen av jämställdhet, hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck och hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten.

Undervisningen ska ge eleverna verktyg att hantera information i vardagsliv och studier och kunskaper om hur man söker och värderar information om samhället från olika källor. Genom undervisningen ska eleverna också ges förutsättningar att utveckla kunskaper om hur man kritiskt granskar samhällsfrågor och samhällsstrukturer. Eleverna ska vidare ges möjlighet att utveckla kunskaper om samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Genom undervisningen i ämnet samhällskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar,
- analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller,
- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet, och
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan, i digitala miljöer och i sportsammanhang.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt införandet av jordbruk.
- Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder.
- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi och hur man kan se på dem i vår egen tid.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd samt några av de vanligaste psalmerna.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och matvaror.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information, såväl med som utan digitala verktyg.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor över till exempel närområdet och skolvägar, såväl med som utan digitala verktyg. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4–6

Individer och gemenskaper

- Familjen och olika samlevnadsformer. Sexualitet, könsroller och jämställdhet.
- Sociala skyddsnät för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.
- Urfolket samerna och övriga nationella minoriteter i Sverige. De nationella minoriteternas rättigheter.

Information och kommunikation

- Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur sexualitet och könsroller framställs i medier och populärkultur.
- Hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte, såväl i digitala som andra medier, med ett källkritiskt förhållningssätt.
- Hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Rättigheter och rättsskipning

- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder samt kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

och fördelning

- Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion.
- Det offentligas ekonomi. Vad skatter är och vad kommuner, landsting och stat använder skattepengarna till.
- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till, och konsekvenser av, välstånd och fattigdom.
- Digitaliseringens betydelse för individen, till exempel ökade möjligheter till kommunikation och elektronisk handel.

och politiska idéer

- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas. Det lokala beslutsfattandet, till exempel i elevråd och föreningar. Hur individer och grupper kan påverka beslut, till exempel genom att rösta i allmänna val eller skapa opinion i sociala medier.
- Politiska val och partier i Sverige. Riksdagen och regeringen och deras olika uppdrag. Politiska skiljelinjer i aktuella politiska frågor som har betydelse för eleven.

I årskurs 7–9

Individer och gemenskaper

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.
- Sveriges befolkning, dess storlek, sammansättning och geografiska fördelning. Konsekvenser av detta, till exempel socialt, kulturellt och ekonomiskt.
- Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet, pensionssystemet och arbetslöshetsförsäkringen. Vilket ekonomiskt ansvar som vilar på enskilda individer och familjer och vad som finansieras genom gemensamma medel.
- Immigration till Sverige förr och nu. Integration och segregation i samhället.

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser eller dagstidningar.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.
- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normuppfattning och lagstiftning påverkar varandra. Kriminalitet, våld och organiserad brottslighet. Kriminalvårdens uppgifter och brottsoffers situation.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens och det offentligas ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper.
- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.
- Digitaliseringens betydelse för samhällsutveckling inom olika områden, till exempel påverkan på arbetsmarknad och infrastruktur samt förändrade attityder och värderingar.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Politiska ideologier och hur skiljelinjerna i det svenska partiväsendet har utvecklats.
- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort. Sveriges grundlagar.
- Några olika stats- och styrelseskick i världen.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.
- Individers och gruppers möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.

Slöjd

Innehåll

- 1. Kursplan - Slöjd
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i slöjd (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i slöjd (word)
-

Kursplan - Slöjd

Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet, och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet. Dessa förmågor är betydelsefulla för både individers och samhällens utveckling.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.
Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och att ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion och om hur dessa kunskaper kan kombineras med medvetna val av material och teknik. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls estetiska uttryck. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder.

Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker,
- välja och motivera tillvägagångssätt i slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,
- analysera och värdera arbetsprocesser och resultat med hjälp av slöjdspecifika begrepp, och
- tolka slöjdföremåls estetiska och kulturella uttryck.

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Svenska

Innehåll

- 1. Kursplan - Svenska
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i svenska (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i svenska (word)
-

Kursplan - Svenska

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjligheter att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken.

Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, och
- söka information från olika källor och värdera dessa.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1
Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1, för elever i specialskolan som läser enligt grundskolans kursplan i ämnet
Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Teckenspråk för hörande

Innehåll

- 1. Kursplan - Teckenspråk för hörande
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i teckenspråk för hörande (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i teckenspråk för hörande (word)
-

Kursplan - Teckenspråk för hörande

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ger också större möjligheter att ingå i skilda sociala och kulturella sammanhang. Kunskaper i teckenspråk är en förutsättning för att på ett naturligt sätt kunna verka bland döva och andra teckenspråkiga.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet teckenspråk för hörande ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i svenskt teckenspråk och kunskaper om de sammanhang där teckenspråket används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå teckenspråk i både möten med människor och teckenspråkiga texter, att kunna formulera sig och samspela med andra på teckenspråk och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare.

I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med teckenspråk ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om och förståelse för livsvillkor samt kulturella och sociala företeelser i det teckenspråkiga samhället och andra sammanhang där teckenspråk används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i teckenspråk från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation.

Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Genom undervisningen i ämnet teckenspråk för hörande ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- avläsa och förstå teckenspråk och olika slags teckenspråkiga texter,
- formulera sig och kommunicera på teckenspråk,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda på teckenspråk,

- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, samt
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser bland döva och andra teckenspråkiga i olika sammanhang och situationer, nationellt och internationellt.

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val
I årskurs 4–6, inom ramen för språkval
I årskurs 7–9, inom ramen för språkval

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6, inom ramen för elevens val
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9, inom ramen för elevens val
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6, inom ramen för språkval
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9, inom ramen för språkval

Teknik

Innehåll

- 1. Kursplan - Teknik
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i teknik (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i teknik (word)
-

Kursplan - Teknik

Tekniska lösningar har i alla tider varit betydelsefulla för människan och för samhällens utveckling. Drivkrafterna bakom teknikutvecklingen har ofta varit en strävan att lösa problem och uppfylla mänskliga behov. I vår tid ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardags- och arbetslivet och många av dagens samhällsfrågor och politiska beslut rymmer inslag av teknik. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet teknik ska syfta till att eleverna utvecklar sitt tekniska kunnande och sin tekniska medvetenhet så att de kan orientera sig och agera i en teknikintensiv värld. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för teknik och förmåga att ta sig an tekniska utmaningar på ett medvetet och innovativt sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om tekniken i vardagen och förtrogenhet med ämnets specifika uttrycksformer och begrepp. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man kan lösa olika problem och uppfylla behov med hjälp av teknik. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla egna tekniska idéer och lösningar.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att teknisk verksamhet och den egna användningen av tekniska lösningar har betydelse för, och påverkar, människan, samhället och miljön. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla tilltro till sin förmåga att bedöma tekniska lösningar och relatera dessa till frågor som rör estetik, etik, könsroller, ekonomi och hållbar utveckling.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om teknikens historiska utveckling för att de på så sätt bättre ska förstå dagens komplicerade tekniska företeelser och sammanhang och hur tekniken påverkat och påverkar samhällsutvecklingen. Undervisningen ska även bidra till elevernas förståelse för hur teknik utvecklas i samspel med andra vetenskaper och konstarter.

Genom undervisningen i ämnet teknik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- identifiera och analysera tekniska lösningar utifrån ändamålsenlighet och funktion,
- identifiera problem och behov som kan lösas med teknik och utarbeta förslag till lösningar,
- använda teknikområdets begrepp och uttrycksformer,
- värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö, och

- analysera drivkrafter bakom teknikutveckling och hur tekniken har förändrats över tid.
-

Centralt innehåll

I årskurs 1-3
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav

Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Dans

Innehåll

- 1. Kursplan - Dans
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i dans (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i dans (word)
-

Kursplan - Dans

Den klassiska baletten och den moderna nutida dansen är viktiga delar i det svenska kulturlivet. Dansarutbildningen bidrar till att förvalta och utveckla detta kulturarv och sätta in dansen i vår egen tid. Den förberedande dansarutbildningen ger en grund för elever som vill bli yrkesdansare.

Ämnets syfte

Undervisningen i dans ska syfta till att ge eleverna förutsättningar att utveckla sådan teknisk färdighet och konstnärlig uttrycksförmåga att de ska kunna gå vidare till och genomföra yrkesdansarutbildningen på en av de två profilerna, klassisk balett eller modern nutida dans.

Undervisningen i dans ska också syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i scenisk dans där klassisk balett och modern nutida dans utgör de två huvudgenrerna. Undervisningen ska kompletteras med andra genrer som kan såväl bredda som utmana elevernas förmåga till

konstnärligt uttryck i dans. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin dansteknik vilket innebär en utvecklad rörelsevokabulär, variationer i rörelsekvaliteter, samt spatial och musikalisk lyhördhet i enlighet med den klassiska balettens och den moderna nutida dansens formspråk, konstnärliga uttryck och konventioner, liksom för andra dansgenrer. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla dansteknikken genom kompletterande träningsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla fantasi och kreativitet, skapa rörelser i nuet och undersöka dansens rörelsemöjligheter. Eleverna ska också ges förutsättningar att träna och utveckla kroppsminnet.

Undervisningen ska vidare syfta till att eleverna utvecklar scenisk kunskap och gestaltningsförmåga med olika konstnärliga förhållningssätt i klassisk balett- och modern nutida dans samt inom andra dansgenrer. Eleven ska ges förutsättningar att utveckla kunskaper om arbetsprocessens olika delar fram till det sceniska framförandet av en koreografi, samt om betydelsen av samverkan mellan olika yrkesgrupper för att sceniskt arbete ska fungera. Eleverna ska också ges inblick i och förståelse för arbetslivets villkor i kontakter med scenmiljöer och relevanta yrkesgrupper.

Genom undervisningen ska eleverna även ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att förhålla sig till olika former av instruktioner och vara en del av en konstnärlig helhet där dansteknik och musikalitet ingår, liksom att kommunicera med publiken.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förmågan att tolka, memorera och gestalta koreografiskt material.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förmågan att variera gestaltningar efter olika konstnärliga förhållningssätt och sammanhang.

Eleverna ska ges förutsättningar att träna och arbeta självständigt med dansteknisk och konstnärlig problemlösning. Genom undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att samarbeta med en partner och i grupp. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla sin förmåga att ta ansvar för och reflektera över träningsprocess och resultat. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar en förtrogenhet med dansens koder och konventioner liksom förmågan att kommunicera med dansens begrepp och uttryck.

Eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hälsa och livsstil, ergonomi och andra faktorer som påverkar kropp och träning samt om hur en god arbetsmiljö kan främjas. Utbildningen ska även ge eleverna förutsättningar att ta ställning i frågor om könsmönster, jämställdhet och identitet i relation till dansens traditioner i repertoar och utövande. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som rör etiskt förhållningssätt och upphovsrätt i relation till scenkonstnärligt arbete.

Genom undervisningen i ämnet dans ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- använda dansteknik, formspråk, stil och konstnärliga förhållningssätt i klassisk balett, modern nutida dans och andra dansgenrer,
- anpassa dansteknik till musikaliska aspekter och till rum och sammanhang,
- improvisera och skapa rörelser i nuet,

- tillämpa arbetsprocessens olika delar fram till det sceniska framförandet av en koreografi och att då använda dansens koder och konventioner,
- tolka och memorera dansteckniskt och koreografiskt rörelsematerial,
- förhålla sig till olika former av instruktioner, samspela med andra och vara en del av en konstnärlig helhet där dansteknik och musikalitet ingår,
- ta ansvar för och reflektera över träningsprocessen och resultatet utifrån faktorer som påverkar kropp och träning, och
- kommunicera med dansens begrepp och uttryck.
-

Centralt innehåll
I årskurs 4-6
I årskurs 7-9

Kunskapskrav
Kunskapskrav för slutet av årskurs 6
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Judiska studier

Innehåll

- 1. Kursplan - Judiska studier
- 2. Ämnets syfte
- 3. Centralt innehåll
- 4. Kunskapskrav
-
- Lyssna
  Kursplanen i judiska studier (pdf)
-
- Lyssna
  Kursplanen i judiska studier (word)
-

Kursplan - Judiska studier
Det judiska folket har genom historien levt integrerat såväl som segregerat, i kulturell blomstring såväl som under förtryck. Judiska studier bidrar till kunskaper om judisk religion, kultur och tradition och till förståelse för hur dessa har utvecklats i möten med olika samhällen och bidragit till tänkande och samhällsliv i Europa och andra delar av världen. Judiska studier bidrar även till att stärka den judiska minoritetens möjligheter att bevara och utveckla sin identitet som en del i det svenska samhället. Den judiska gruppen har status som nationell minoritet enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

Ämnets syfte
Undervisningen i ämnet judiska studier ska syfta till att eleverna utvecklar en medvetenhet om judiskt liv och judisk identitet i Sverige och världen i dag och i det förflutna. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om judisk religion

och kultur och om hur dessa har utvecklats i möten med olika folk, religioner och majoritetssamhällen.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om judendomen som både en religiös tradition och ett sätt att leva och tolka omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna få insikter i judendomens historia och centrala skrifter och i den tradition av texttolkning, diskussion och ifrågasättande som har gett upphov till en mångfald av tolkningar och bruk. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att reflektera över olika förhållningssätt inom judendomen till etiska frågor.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om judisk historia och därmed stärka deras möjligheter att tolka samtiden och få perspektiv på framtiden. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla en referensram som innefattar kunskaper om centrala historiska förhållanden, skeenden och gestalter.

Undervisningen ska behandla utvecklingslinjer vad gäller judars levnadsvillkor, migration och relationer till olika majoritetssamhällen.

Undervisningen ska även behandla hur förtryck och förföljelser under olika tidsperioder har påverkat det judiska folket. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om hur myter och historia har använts och används för olika syften.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att reflektera över vad olika judiska identiteter kan innebära för människors sätt att tänka och leva. Vidare ska undervisningen belysa judars möjligheter att bevara och vidareutveckla sin minoritets kultur, traditioner, språk och religion i Sverige, även i jämförelse med vilka möjligheter som finns för andra minoriteter. Genom undervisningen ska eleverna även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om Israels betydelse för judisk identitet och om staten Israels tillkomst, utveckling och samhällsliv.

Undervisningen ska också ge eleverna kunskaper om hur man kritiskt granskar historiska och nutida källor samt relevanta samhällsfrågor.

Genom undervisningen i ämnet judiska studier ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- analysera judendomen som religiös tradition, dess centrala skrifter, olika tolkningar och bruk samt etiska förhållningssätt,
- analysera det judiska folkets historia med hjälp av en historisk referensram och insikter i hur historia har använts och används för olika syften,
- reflektera över hur kultur, identitet och tänkande har utvecklats genom judars möten med olika samhällen, och
- söka information om judisk kultur, historia och religion och värdera källornas relevans och trovärdighet.

Centralt innehåll
I årskurs 7-9

Kunskapskrav
Kunskapskrav för slutet av årskurs 9

Läroplan, program och ämnen i gymnasieskolan

Här hittar du läroplanen och ämnesplaner för gymnasiet samt information om gymnasieprogrammen och övergripande information om undervisningen i gymnasiet.

Läroplan för gymnasieskolan
Så använder du styrdokumenten i gymnasieskolan
Hitta program, ämnen, kurser
Gymnasieprogrammen
Yrkesutgångar
Yrkespaket för introduktionsprogram
Gymnasiearbetet
Ämnesplaner på engelska

Gymnasieprogrammen

Inom gymnasieskolan finns 18 nationella gymnasieprogram: sex högskoleförberedande program och 12 yrkesprogram. Det finns också sex riksrekryterande gymnasieprogram och fem introduktionsprogram.

Nationella program
Barn- och fritidsprogrammet
Bygg- och anläggningsprogrammet
Ekonomiprogrammet
El- och energiprogrammet
Estetiska programmet
Fordons- och transportprogrammet
Handels- och administrationsprogrammet
Hantverksprogrammet
Hotell- och turismprogrammet
Humanistiska programmet
Industritekniska programmet
Naturbruksprogrammet
Naturvetenskapsprogrammet
Restaurang- och livsmedelsprogrammet
Samhällsvetenskapsprogrammet
Teknikprogrammet
VVS- och fastighetsprogrammet
Vård- och omsorgsprogrammet
Riksrekryterande utbildningar
Flygteknikutbildningen
Marinteknikutbildningen
Sjöfartsutbildningen
Tågteknikutbildningen
Utbildningen samiska näringar
Yrkesdansarutbildningen
Gymnasieingenjör - vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år
Introduktionsprogram
Introduktionsprogram
Utbildningar inom övriga hantverk
Utbildningar övriga hantverk
Senast uppdaterad 28 januari 2020

Högskolor och universitet

Kapitel 4: DN-artiklar 5-16 april 2020 om utrikes förhållanden och 10-16 april om inrikes förhållanden

Utrikes DN-artiklar 5 - 16 april 2020

Inrikes artiklar sid 759

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företegsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

5 april 2020

Hur har livet med Corona påverkat handel och nöjesliv

Rörlighetstrender för platser som restauranger, kaféer, köpcentrum, temaparker, museer, bibliotek och biografer.

Baslinjen är medianvärdet för motsvarande veckodag 3 januari – 6 februari 2020.

Grafik: DN. Källa: Google.

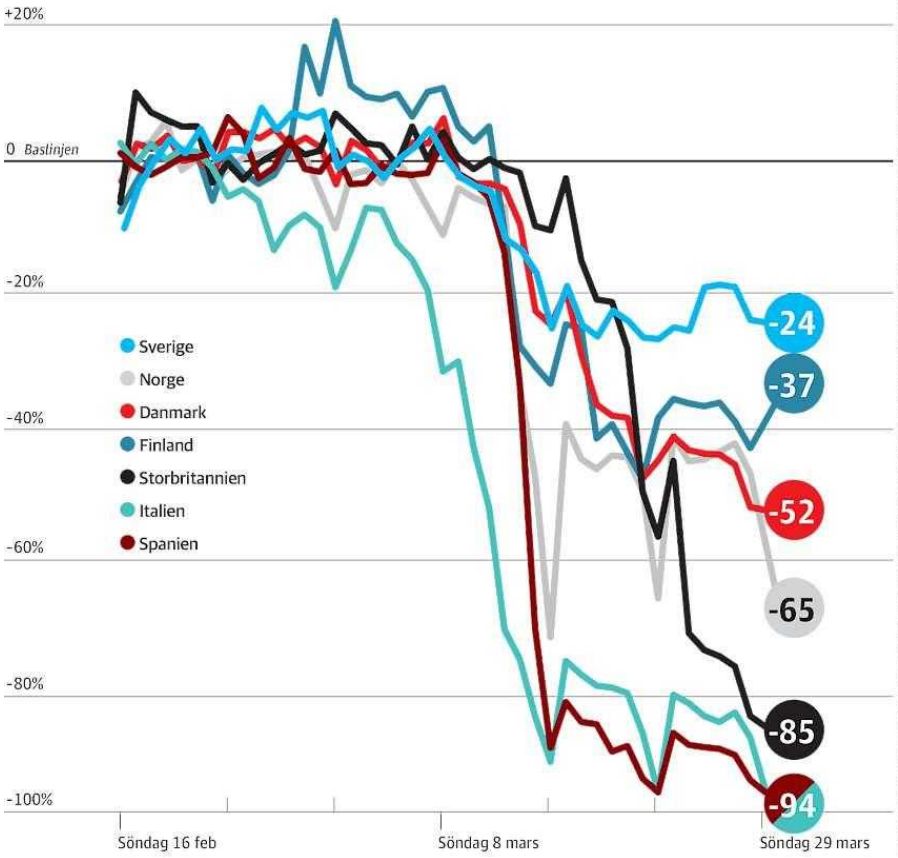

Påverkan på annan handel

Livsmedelsbutiker, marknader, livsmedelslager, jordbrukare och apotek.

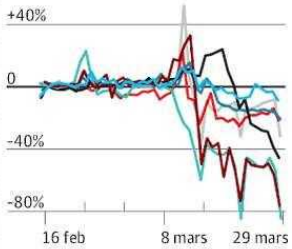

Så mycket mer är vi hemma

Vistelse i egen bostad.

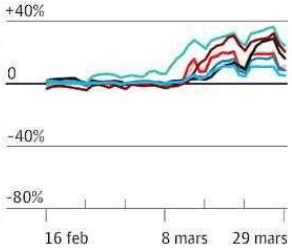

Så mycket mindre är vi på jobbet

Fysisk närvaro på jobbet.

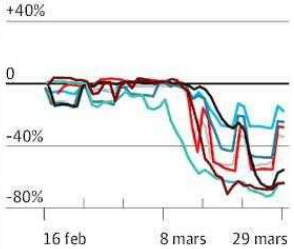

Sverige isolerar sig mindre i jämförelse med Europa

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Svenskarna shoppar mindre och stannar hemma mer i coronakrisen. Men jämfört med andra nordiska länder har vi gjort små förändringar – och ställda mot förändringarna i Sydeuropa är de minimala. Det visar nya data från Google.

Med hjälp av data från Telias mobilnät kunde DN nyligen visa hur svenskar har dragit ner på sina besök i stadskärnorna sedan det nya coronaviruset började sprida sig i landet. På vissa platser var skillnaden dramatisk.

Men nu kommer nya data från Google som tyder på att de förändringar vi ser i Sverige är små jämfört med andra länder. Faktum är att Sverige i högsta grad sticker ut, både i ett

europeiskt och nordiskt perspektiv.
Det gäller exempelvis besök i shoppingcenter, bibliotek, museer och liknande. Här syns en nedgång i Sverige med omkring en fjärdedel. Förändringen är tydlig, men liten jämfört med andra nordiska länder:
Jämför man med södra Europa, där några av de värst drabbade länderna och de mest drastiska åtgärderna finns, är skillnaden enorm: I både Italien och Spanien har dessa besök minskat med 94 procent. I Storbritannien skedde nedgången relativt sent. Men nu är den dramatisk: Minus 85 procent.
Ännu mindre skillnad ser man i svenskarnas besök på matbutiker och apotek. Minskningen med 10 procent är minimal jämfört med andra länder.
I andra nordiska länder är förändringen större.
Att de som kan ska arbeta hemma har varit en av rekommendationerna för att minska smittspridningen i samhället. Och visst syns en minskning på arbetsplatserna i Sverige: 18 procent mindre än jämförelseperioden i januari och

februari. Men även det är en mindre förändring än andra i nordiska länder.
I Italien, Spanien och Storbritannien ser man samma mönster som för övriga kategorier – en betydligt större nedgång. Här syns mer än en halvering.
Att få fler att iaktta social distans betyder att många människor kommer tillbringa mer tid hemma. Och mycket riktigt, Googles statistik visar att svenskarna tillbringar mer tid i bostadsområden. En ökning som dock är mindre än andra länders.
Sifforna för förändringar bygger på en jämförelse med de fem veckorna mellan den 3 januari och 6 februari i år. Mätningen gjordes fram till den 29 mars.
Uppgifterna kommer från Googles karttjänst, och de användare som har funktionen för platshistorik aktiverad i sin mobil. Som Google betonar i rapporten motsvarar det inte alla användare och speglar inte nödvändigtvis hela befolkningen utan ska ses som en fingervisning.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

Ewa Stenberg: Det riskerar att bli ett Svarte Petter-spel av episka mått

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Ingen regering har genomfört så omfattande åtgärder på så kort tid sedan kriget.
Ändå avviker Sverige från andra länder. Vår liberala strategi för att bekämpa smittspridning har hårda kritiker, men än så länge är det politiska stödet i riksdagen i det närmaste totalt.

Analys. DN:s politikkommentator

Inom loppet av tre veckor gick politiker runt om i världen från att säga ”det är som en vanlig influensa” till att utlysa undantagstillstånd.
Politikerna vet att historien kommer att hålla dem ansvariga för vad de gör denna vår och de vill inte gå till eftervärlden för att ha varit vårdslösa med människoliv.
Nu riskerar den fransman som går ut utan att ha sina papper i ordning böter eller till och med

fängelse. Finland har aktiverat sin beredskapslag och hela Nylandregionen är avspärrad och satt i karantän. Norge och Danmark stängde sina skolor för snart tre veckor sedan.
Men det finns ett land som avviker. Där skidanläggningarna fram till nyligen varit öppna och där grundskolornas gårdar fortfarande är fyllda av lekande barn.
Den svenska modellen för virusbekämpning bygger på att övertyga människor genom expertutlåtanden, myndighetsråd och en statsminister som uppmanar alla att göra sin plikt: ”Påskkärringarna får ställa kvasten på parkeringen”, inskärpte Stefan Löfven till exempel på en presskonferens i tisdags.
I den svenska modellen för virusbekämpning ingår också att samhällsfunktionerna ska hållas igång så långt det bara går, hjulen ska snurra på. Det ger ekonomin bättre förutsättningar när detta är över.
Men det finns tecken på att frivillighetslinjen inte räcker. Äldreboendena har numera fått besöksförbud. Men en

undersökning från Sveriges Radios Ekoredaktion visar att smittan redan hunnit spridas på äldreboenden i minst 90 kommuner.
På onsdagen offentliggjordes också en förordning med handfasta uppmaningar om att inte åka buss och tunnelbana i rusningstid och att personer över 70 år inte ska gå ut och handla alls.
Samma dag registrerades fler nya dödsfall i covid-19 i Sverige än vad Norge redovisade totalt samma dag. Norge redovisade sammanlagt 43 döda på onsdagen, Sverige redovisade en ökning med 59 avlidna, (och 239 döda totalt). Sverige har nästan dubbelt så stor befolkning, men också med hänsyn till det är skillnaden stor.
Frågan är om de skilda dödstalen är utslag för att smittspridningen började tidigare här i Sverige, för slumpen eller om de indikerar att Sveriges liberala strategi inte varit lika effektiv för att bromsa smittspridningen som Norges - tuffare linje?
Den ansedda medicinska tidskriften The Lancets chefredaktör skriver i en ledare att

många länder fortfarande inte följer Världshälsoorganisationen WHO:s rekommendationer om testning, karantän, smittspårning och social distans. En del bara försöker minska antalet dödsfall genom att skydda äldre och riskgrupper, påpekar the Lancet och skriver: ”Den långsamma reaktionen i länder som Storbritannien, USA och Sverige framstår nu som allt mer oförståndig.”

I Sverige finns det kritiker som velat ha snabbare och mer ingripande åtgärder. Men i riksdagen har alla partier i stort sett accepterat att låta myndigheterna och dess experter stå för vägvalen i pandemin.

Den partiledare som distanserat sig mest är inte oväntat Jimmie Åkesson (SD). I ett videosamtal med det spanska högerextrema partiet Vox parlamentariske ledare Ivan Espinosa de los Monteros på onsdagen beskrev Åkesson den svenska strategin och sade att han hoppas att det är rätt strategi, ”vi vet inte än, ingen vet ännu”.

Sverigedemokraterna argumenterade tidigare för att Sverige skulle stänga skolorna,

men nu stödjer SD regeringens strategi. ”Stefan Löfven, ni står inte ensamma i detta, vi möter det som ett enat land”, sa Jimmie Åkesson när han höll ett tal till nationen på Youtube i torsdags förra veckan.
Oppositionsledaren Ulf Kristerssons budskap var tydligt när han höll tal på partiets digitala Sverigemöte den 20 mars: ”Moderaterna kommer självklart samarbeta med regeringen i den pågående krisen. Regeringspartier och oppositionspartier behöver kunna enas om åtgärder som får mycket långsiktiga konsekvenser. Nu lägger vi andra politiska frågor åt sidan.”
Men den alltigenom stöttande linjen har skavt inom Moderaterna. Partiet har tagit som vana att försöka gå före regeringen och föreslå åtgärder. Eftersom det går snabbare att ta fram förslag i opposition än att skriva propositioner och förordningar har Ulf Kristersson flera gånger förekommit ministrarna.
Moderaterna föreslog till exempel ytterligare satsningar på kommuner och regioner för 15 miljarder, vilket Januaripartierna

presenterade på torsdagsförmiddagen.
Även om oppositionen kritiserat regeringen för att vara långsam är riktningen i de politiska förslagen densamma mellan partierna. Kristdemokraterna har också skruvat ner konfliktnivån. ”Det här är en kris som vi i Sverige behöver ta oss igenom tillsammans.”, skrev Ebba Busch på Facebook efter att ha berömt regeringen för tisdagens partiledarsamtal. KD lägger också många egna förslag, det som framhålls oftast är ett samlat statligt ledarskap för sjukvården.

Hittills har pandemin trotsat de gamla politiska konfliktlinjerna. I några länder, som Danmark och Finland, kör socialdemokratiska statsministrar en stenhård linje. I Sverige alltså en mjukare.
Bristen på ideologisk konflikt i virusbekämpningens spår underlättar samarbetet mellan de svenska partierna. Likaså det faktum att S-ledda och borgerliga regeringar har deltagit i att rusta ner den svenska krisberedskapen.
Nu ökar förtroendet för sjukvården, Folkhälsomyndigheten och

statsministern, enligt färska opinionsmätningar.
Men vartefter tiden går och dödstalen stiger oroas alla politiker av frågetecknen kring hur detta nya och oberäkneliga virus bäst ska stoppas.
Skulle det visa sig att den svenska modellen av virusbekämpning inte levererar kommer det att bli ett Svarte Petter-spel av episka mått om vem som bär ansvaret.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Karin Bojs: Riktiga proffs räknar med stor osäkerhet

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Riktiga proffs känns igen på att de redovisar osäkerhet. Till skillnad från hobbyepidemiologer som inte

kan räkna ordentligt och debattörer som handplockar fakta för att styrka sina egna teser.

Inte nog med att vi har drabbats av själva sjukdomen covid-19, av smittskyddsåtgärder som begränsar våra liv och av ekonomisk kris som följer i åtgärdernas spår.

Förutom dessa påfrestningar måste vi dras med amatörer som tvärsäkert delger omvärlden sina beräkningar om det nya coronaviruset. Oftast saknar de erforderliga kunskaper i statistik och sjukdomsspridning.

Ett annat gissel är debattörerna, som visserligen utgår från professionella epidemiologers beräkningar, men som läser rapporterna selektivt.

På engelska kallas det för ”cherry picking” – körsbärsplockning – när man väljer ut fakta man själv gillar och bortser från sådant som talar emot ens egen övertygelse.

Det har varit mycket körsbärsplockning i debatten de senaste dagarna.

Frågor som alla gärna vill veta svaret på är till exempel: Hur illa kan det bli? Hur länge måste vi

begränsa våra liv? Och i vilken mån hjälper våra åtgärder? Professionella forskare försöker besvara sådana frågor med hjälp av matematiska modeller. I modellerna lägger de in kända fakta. Men eftersom så mycket i epidemins förlopp är okänt lägger de också in en rad antaganden.
På Imperial College i London finns till exempel en inflytelserik forskargrupp som leds av Neil Ferguson. De blev mycket omtalade efter en rapport i mitten av mars med beräkningar om hur många dödsfall det nya coronaviruset kan orsaka i USA och Storbritannien.
I veckan publicerade Neil Fergusons grupp en ny rapport, om hur många liv som har räddats av vidtagna åtgärder i 11 europeiska länder.
Många liv, får man hoppas, med tanke på alla dokumenterade negativa effekter såsom social isolering, ökad hustrumisshandel, fler sexuella övergrepp på barn, hälsovådligt stillasittande och ekonomisk kollaps.
Och ja, så verkar vara fallet enligt rapportens uppskattningar.

Fram till den 31 mars har de 11 europeiska länderna undvikit 59 000 dödsfall, tack vara åtgärder som att isolera smittade personer, stänga universitet, förbjuda folksamlingar, upprätthålla social distans mellan människor och mer eller mindre stänga hela samhällen och länder.
Men felmarginalen är stor, spannet ligger mellan 21 000 och 120 000 dödsfall som har undvikits.
Sverige skulle till exempel ha undvikit mellan 12 och 250 dödsfall, enligt denna modell. Danmark mellan 15 och 200. Norge mellan 1 och 38. Storbritannien mellan 73 och 1 000. Italien mellan 13 000 och 84 000.
”Det finns en hög grad av osäkerhet i dessa uppskattningar. Det är för tidigt att se någon betydande påverkan i många länder…”
Skriver alltså Neil Ferguson, som är en av världens mest framstående experter på modellering av sjukdomsförlopp.
En grupp på Harvard University i USA, med bland annat Marc Lipsitch som medförfattare, har räknat på hur ”social

distansering” – såsom att stänga krogar och arbetsplatser och förbjuda sammankomster – bör disponeras för att sjukvårdens kapacitet ska räcka till.
En begränsad period av mycket kraftfulla åtgärder räcker inte, visar Harvardgruppens beräkningar. Även om man lyckas stoppa smittspridningen för en period, kommer smittan tillbaka i en ny våg framåt hösten. Som den gjorde för spanska sjukan.
Ett alternativ kan vara att ”knäppa på” och ”stänga av” åtgärder anpassat efter hur belastad sjukvården blir. Men då kan man å andra sidan behöva hålla på fram till år 2022, skriver Marc Lipsitch och hans medförfattare. Så att ropa efter ”slutdatum” som vissa debattörer är ganska världsfrånvänt. Vi befinner oss i en kris som kommer att bli långdragen.
Hur långdragen? Det vet ingen. Men de professionella forskarnas modeller kommer att ge allt bättre svar ju mer nya data från verkligheten de kan plocka in.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

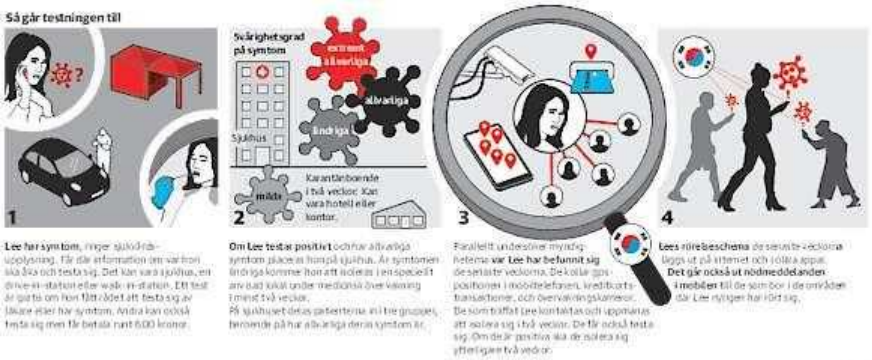
Så går testningen till
Svårighetsgrad på symtom
varianter i Kina/Italien
allvarliga
lindriga
Sjukhus
milda
Karantänboende i två veckor. Kan vara hotell eller kontor.
1
2
3
4
Lee har symtom, ringer sjukvårdsupplysning. Får där information om var hon ska åka och testa sig. Det kan vara sjukhus, en drive-in-station eller walk-in-station. Ett test är gratis om hon fått det att testa sig av läkare eller har symtom. Andra kan också testa sig men får betala runt 600 kronor.
Om Lee testar positivt och har allvarliga symtom placeras hon på sjukhus. Är symtomen lindriga kommer hon att isoleras i en speciellt anvisad lokal under medicinsk övervakning i minst två veckor.
På sjukhuset delas patienterna in i tre grupper, beroende på hur allvarliga deras symtom är.
Parallellt undersöker myndigheterna var Lee har befunnit sig de senaste veckorna. De kollar gps-positioner i mobiltelefoner, kreditkortstransaktioner, och övervakningskameror.
De som träffat Lee kontaktas och uppmanas att isolera sig i två veckor. De får också testa sig. Om de är positiva ska de isolera sig ytterligare två veckor.
Lees rörelseschema de senaste veckorna läggs ut på internet och i olika appar.
Det går också ut nödmeddelanden i mobilen till de som bor i de områden där Lee nyligen har rört sig.

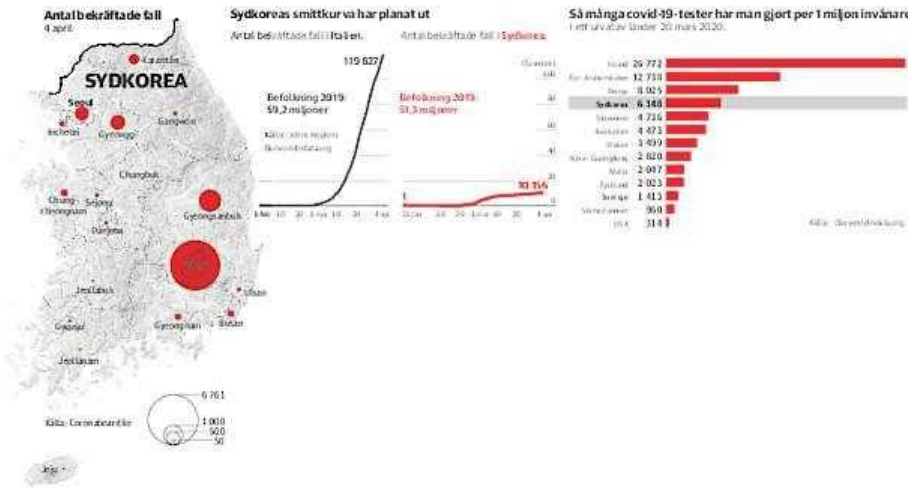
Antal bekräftade fall
4 april
SYDKOREA
Seoul
Karantän
Incheon
Gyeonggi
Gangwon
Chungbuk
Chungcheongnam
Sejong
Daejeon
Gyeongsangbuk
Jeollabuk
Ulsan
Gwangju
Gyeongsangnam
Busan
Jeju
Jeju
6 761
1 000
500
50
Sydkoreas smittkurva har planat ut
Antal bekräftade fall i Italien.
Antal bekräftade fall i Sydkorea.
119 627
Befolkning 2019: 59,2 miljoner
Befolkning 2019: 51,3 miljoner
10 156
Så många covid-19-tester har man gjort per 1 miljon invånare
i ett urval av länder 20 mars 2020.
Island 26 772
Förenade kungariket 12 759
Italien 8 025
Sydkorea 6 148
Tyskland 4 716
Kanada 4 473
Japan 3 499
Sydkorea 2 820
Malta 2 087
Tyskland 2 023
Sverige 1 415
Storbritannien 960
USA 318

På plats i landet som testar och testar i sin kamp mot corona

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Testa, spåra, isolera – det är mantrat för smittbekämpningen av covid-19 i Sydkorea.

Världens blickar riktas mot landet som utvecklat en enorm kapacitet för att testa befolkningen.
DN:s Marianne Björklund besökte landet och lät testa sig i en av hundratals walk-in-stationer.
Varningsmeddelanden om personer som upptäckts smittade tjuter i hennes mobil flera gånger om dagen.

Seoul/Daegu.

”Säg aaaa”. Jag sticker in huvudet genom en rund öppning i en glasruta. På andra sidan fönstret står två personer som i sina vita

skyddsdräkter, munskydd och skyddsglasögon för tankarna till en science fiction-film. Jag öppnar munnen och känner plötsligt en provsticka kittla långt upp i näsgångarna. Innan jag hinner reagera är det dags att gapa igen: nu körs stickan ner i halsen. Lika snabbt som kräkreflexen kommer är det över.

På mindre än en minut har jag testats för det nya coronaviruset i Sydkorea – landet som gjort sig känt för sina många tester.

Jag har inga problem att få tillstånd att testa mig. Trots att jag är en utländsk journalist, utan några symtom. Det säger en del om den testkapacitet som Sydkorea byggt upp. Landet har i bekämpningen av det nya coronaviruset utfört över 400 000 tester och kan göra 20 000 per dag, fler per capita än de flesta andra länder.

– Det är viktigt att testa patienter i ett tidigt stadium och det har vi gjort. Det gör att vi kan ta hand om dem som har symtom. Vi isolerar dem och behandlar dem. På det sättet minskar vi också antalet nya smittade, säger Jun Byungyool, tidigare chef för Sydkoreas motsvarighet till

Folkhälsomyndighet och professor i smittskydd.
Än så länge har han rätt.
Sydkoreas kurva över antalet nya smittade har planat ut. Från en topp i februari när som mest 909 nya fall bekräftades på en dag har antalet nya infekterade varit runt 100 om dagen de senaste veckorna. Landet har gått från att vara näst värst drabbat i världen till nummer 14 med drygt 10 000 bekräftade fall.
Och det utan vägspärrar, militärer på gatorna, regioner i karantän eller andra tvångsåtgärder som satts in i stora delar av världen.
Testa, spåra, isolera, behandla och informera har varit ledorden.
Det är en lugn eftermiddag på teststationen utanför sjukhuset Seoul Metropolitan Seobak, en av över 600 teststationer i Sydkorea som även har drive-in-stationer och små telefonkioskliknande bås man kan testa i. Bergen tornar upp sig bakom de fem tälten som de som testar sig slussas igenom. Rader med stolar med två meters mellanrum står utställda om det skulle komma många samtidigt. Håll avståndet! Det är den ständiga uppmaningen i Sydkorea sedan den 22 mars i år.

– Ett tag, när antalet nya smittade nådde sin topp här i Sydkorea, exploderade efterfrågan på att bli testad. Det rådde något av panikstämning, men nu har det lugnat ner sig. I dag har vi haft 29 personer, för någon vecka sedan runt 90 om dagen, säger Kim Buyeon, ansvarig läkare vid teststationen.
Mitt prov finns nu i ett rör som skickas till laboratorium, Sydkorea har över hundra som kan leverera svar inom sex timmar.
Om mitt test är positivt påverkar det inte bara mig, som genast hamnar på sjukhus, eller om symtomen är milda, i karantän på ett ställe anvisat av myndigheterna.
Det påverkar också mängder av människor i min närhet. Eller rättare sagt: som tidigare var i min närhet. Nästa steg i det som kännetecknar Sydkoreas strategi i kampen mot det nya coronaviruset sätts i så fall in: spårningen.
– Ett positivt svar meddelas direkt till Seouls stad som söker upp personer som du har träffat de senaste veckorna. De kommer tvingas isolera sig och efter två

veckor måste du testa dig igen, även om du känner dig frisk, berättar Kim Buyeon.
Mitt hotell skulle få slå igen portarna i två dagar för att sanera. All dess personal skulle få frågan om de talat med mig och om de i sådana fall hade ansiktsmask på sig. Om de inte hade det måste de också testa sig.
Hela min vistelse i Sydkorea skulle kartläggas. Genom mobiltelefonen skulle varje steg jag tagit sedan jag landade på Seouls flygplats spåras, minsta inköp av dumplings registreras, övervakningskameror gås igenom och spårning av vilka kontakter jag har haft.
All denna information skulle sedan läggas ut på internet och i appar som varnar för att en smittad rört sig i området. Varningsmeddelanden om personer som upptäckts smittade vibrerar och tjuter ilsket i min mobil flera gånger om dagen under tiden i Sydkorea.
Namn skrivs inte ut i meddelandena. Men det är en enorm mängd privat information som myndigheterna har tillgång till. Det väcker frågor om privat integritet. Ska en person verkligen

behöva lämna ut så detaljerade uppgifter om sitt liv?
– Det är sant att den privata integriteten har varit uppe till diskussion och efter att flera kritiserat de detaljerade uppgifterna har vi slutat att ange varje steg en smittad har tagit dag för dag. I stället går vi bara ut med var den personen rört sig, utan att specificera vilka dagar. Det vi vill uppnå är att andra ska veta vilka ställen som har varit exponerade för viruset, säger professor Jun Byungyool.
En viktig förklaring till att Sydkorea kunnat sätta in alla dessa åtgärder så snabbt är att landet drabbades hårt av viruset mers för fem år sedan. Regeringen fick kritik för att den agerat saktfärdigt. 38 personer dog, och skräcken spred sig i landet. Som en följd av detta stiftades lagar som i kristider gav Folkhälsomyndigheten rätt att få tillgång till invånarnas kreditkortstransaktioner, mobiltelefonsamtal, gps, resekort och övervakningskameror. Nya lagar tillät också snabbspår för att ge licens till företag att tillverka testutrustning, i dag är de fem i landet.

Länge såg Sydkoreas strategi kring covid-19 ut att fungera bra. Landet hade runt fyra fall om dagen.
Men så kom explosionen. Den 19 februari upptäcktes patient 31, en medlem i den kristna sekten Shincheonji i staden Daegu. Hon hade trots feber gått på gudstjänster och varit i kontakt med över 1 000 människor. På kort tid hade Daegu över 2 500 fall och sjukhusen blev överbelastade.
För att avlasta vården bestämde regeringen i samråd med experter att patienter skulle placeras på olika ställen beroende på hur sjuka de var. De med mildare symtom sattes i karantän på hotell eller i sovsalar för att sjukhusen skulle kunna koncentrera sig på de allvarligare fallen.
– Vi delade in patienterna i fyra grupper. De 80 procent som bara har milda symtom skickades inte till sjukhusen utan till andra ställen där de fick medicinsk övervakning. De övriga 20 procenten, från måttligt drabbade till kritiska, fick komma till sjukhus. De placerades på avdelningar där de fick den bästa behandlingen utifrån sina

symtom. På så sättet minskade vi pressen på sjukhusen, berättar Jun Byungyool.
Sydkorea kan nu tillverka så mycket testutrustning och analysera resultaten så snabbt att land efter land ber om hjälp. 121 länder har antingen velat importera utrustning eller få hjälp på annat sätt. Det finska hälsoföretaget Mehilainen flyger de kommande två veckorna över 18 000 prover till Sydkorea, som har 118 laboratorier för att analysera resultat. Men testerna och spårningen är inte allt.

”Sätt på er masken och skrik halleluja!”
Joshua Cho, präst i Seoul city church, mässar från en scen ut över en parkeringsplats. I bilarna sitter församlingsmedlemmar och tutar samtidigt som de skriker amen och viftar med händerna genom bilrutorna när Joshua Cho säger något som får dem exalterade.
Kyrkan har ordnat en drive-in-gudstjänst i tider när två meters distans mellan människor rekommenderas. Avslutningen på predikan går i coronavirusets spår:

– Snälla stanna hemma trots att det är en vacker dag och körsbärsträden blommar, säger Joshua Cho innan han välsignar alla i vården som jobbar med patienter insjuknade i viruset. De besökare jag talar med efter gudstjänsten berättar att de ska köra raka vägen hem. Drive-in-gudstjänsten är ett exempel på hur viruset fått sydkoreanerna att ändra livsstil, utan hot om straff (även om en del kyrkor brutit mot uppmaningen att undvika folksamlingar och hållit gudstjänst ändå).

– En av de viktigaste anledningarna till att det gått så bra, är att medborgarna har tagit till sig råden från experter och förstått vad de ska göra. De har följt reglerna utan något tvång – det är väldigt överraskande. Som du ser har vi inte stängt ner för att få det att fungera. Vi försöker minimera utbrottet på ett balanserat sätt, säger Jun Byungyool och gör en svepande rörelser över kaféet vi ses på. Råden liknar de i många andra länder: tvätta händerna ofta, undvik folksamlingar, stanna hemma så mycket som möjligt och

ha på dig munskydd i områden med trängsel.
Samtidigt är tiomiljoners- staden Seoul långt ifrån nedsläckt. Förvånansvärt många är ute på gatorna. Nattlivet har inte avstannat i populära Hongdae i Seoul. Visserligen trängs inte folk på klubbarna, men restaurangerna är inte tomma, gatumat säljs och klädaffärerna har en del kunder.
Men det är inte samma brusande aktivitet som normalt. Kollektivtrafiken har gått ner med 40 procent. Att den mest sedda filmen just nu, ”Judith”, setts av 10 000 i det bioälskande landet med 50 miljoner invånare tyder på att många väljer att hålla sig hemma.
I staden Daegu sticker kors upp mot himlen mellan höghusen som ser ut som tändstickor i skyn. Runt 30 procent av sydkoreanerna är kristna. Daegu är känt för sina goda äpplen och för att ha haft en stor textilindustri, innan produktionen flyttade till Kina. Nu har 2,5-miljonersstaden blivit omtalad av en annan anledning. Det var här antalet smittade i covid-19 började öka snabbt i februari

sedan en kvinna i den kristna sekten Shincheonji gick på gudstjänster trots att hon hade feber. Över hälften av alla fall i det nya coronaviruset kan kopplas till sekten och Daegu.
På dörren till Shincheonji-kyrkans grå byggnad sitter en gul lapp från stadsförvaltningen om att samling där är förbjuden tills vidare.
Kyrkan och dess medlemmar har rört upp ilskna känslor. Deras hemlighetsmakeri försvårade spårningen och sekten pekas ut som orsaken till att spridningen av viruset tog fart i Sydkorea. Nu påverkar det alla.
– Det är så självviskt att gå runt med feber till olika gudstjänster. Nu har vi virus i hela landet, säger en kvinna om driver en närbutik mitt emot kyrkan.
Hon har förlorat 70 procent av sin försäljning och det som hänt har påverkat henne djupt.
– Jag är orolig och nervös, samtidigt som jag är deprimerad. Jag trodde det här skulle ta slut snart. Men nu uppstår nya kluster med smittade och det är omöjligt att leva ett normalt liv.
Daeguborna är påverkade av viruset och dess spridning. De kan inte slappna av och många

påpekar att nya smittade har upptäckts i staden på ålderdomshem och sjukhus.
– Min försäljning har gått ner över 90 procent på grund av det här, säger Choi Seong Hui som säljer herrkläder i Dongseongnu, shoppingdistriktet som brukar vara så trångt att man knappt kommer fram.
Nu sitter lappar med uppmaningar att bära munskydd på var och varannan dörr. En affär skyltar med att den är ”coronafri” och köpmannaföreningen har satt upp en stor banderoll som uppmanar fastighetsägarna att sänka hyran.
Choi Seong Hui lever på besparingar och räknar med att de dåliga tiderna biter sig fast de kommande månaderna. Överallt finns skyltar på dörrar om att det är stängt på grund av viruset.
Invånarna i Daegu kan långt ifrån slappna av. Stämningen är spänd. Nya kluster upptäcks med jämna mellanrum. Nyligen visade sig 228 personer vara smittade på ett äldrehem och ett mentalsjukhus som finns i samma byggnad.
Några män som vaktar parkeringen utanför den smittade

byggnaden berättar att de häller rengöringsmedel över sig själva med jämna mellanrum i rädsla för viruset.
– Jag häller en flaska över hela kroppen när jag kan. Jag är orolig för att det är fler smittade där inne, säger Lee Byungtae Som.
Unga i Seoul börjar dock bli trötta på ett liv utan nöjen. På marknaden Namdaemun dit många turister brukar ta sig spelar gruppen Shijosae in en video där de härmar olika OS-grenar. De sticker inte bara ut för sina teatrala gester, utan också för att de inte har något munskydd.
– Vi bryr oss inte om corona. Här i friska luften är det inget problem, säger en av dem kaxigt.
Men affärerna i området håller sig för skratt.
– Det här är mycket värre än sjukdomen mers. Vi är ett känt ställe och klarar oss med en nedgång på 50 procent och på att vi gör hemleveranser. Men jag är orolig och hoppas jag inte behöver säga upp någon av mina tolv anställda, säger Kwon Oh Hui medan rykande bakplåtar med dumplings fyllda med kött och kimchi bärs ut till hans försäljningsplats.

Och trots att världen tittar på Sydkorea som ett positivt exempel kan landet långt ifrån andas ut. Smittskyddsexperten Jun Byunyool räknar med att den spända stämningen kommer vara kvar länge till.

– Nu har vi fall som kommer från Europa och USA, det kommer 30–50 patienter där ifrån varje dag. Dessutom uppstår hela tiden nya kluster på äldreboenden och andra ställen. Därför måste vi fortsätta vara på vår vakt.

Nyligen beslutade regeringen att inte öppna skolorna som var tänkt i veckan, utan i stället ha undervisning online. Dessutom förlängs rekommendationen att undvika folk-samlingar.

– Jag tror kanske det stabiliserar sig i juli eller augusti. Men det kommer inte vara normalt då heller, säger Jun Byunyool.

Han har fascinerat följt hur Sverige hanterat viruset och är skeptisk till strategin.

– Om Sverige gjorde rätt borde ni ha lägre antal nya smittade. Ingen kan garantera utvecklingen längre fram. Men jag skulle ge rådet att testa fler, så snart som möjligt och så snabbt som möjligt. Separera sedan de smittade i olika grupper

så snart som möjligt, punktmarkera dem och behandla dem. Det kan fungera att självisolera när antalet smittade inte är så många. Men smittspridningen kan explodera, som den gjorde i Sydkorea.
Han ägnar hela dagarna sedan utbrottet med att prata om covid-19. Vad gäller de unga som vill festa och syns i Hongdae rycker han på axlarna.
– Unga är unga. De lyssnar inte. Men den typ av total nedstängning som gjordes i Kina är inte möjlig för sydkoreaner. Trots att vi inte har varit så hårda som i många andra länder klagar sydkoreaner, de lider av att inte kunna vara närmare varandra. Det enda vi kan göra är att informera så mycket som möjligt.
Morgonen efter att jag testat mig plingar det till i min mobil. Meddelandet är kort: jag har testats negativt.
Hotellet behöver inte tömmas, receptionisten behöver inte isoleras. De personer jag har intervjuat de senaste dagarna kommer inte att få några samtal från myndigheterna. Jag är frisk. Just nu i alla fall.
Marianne Björklund

Av
/Marianne Björklund
/Maria Westholm
Marianne Björklund är DN:s Asienkorrespondent. Tidigare har hon bland annat skrivit om besvikelsen i Tokyo efter att OS blev uppskjutet.
Maria Westholm är nyhetstecknare på Dagens Nyheters grafikredaktion. Hon har tidigare gjort grafik på hur virusutbrottet minskar Kinas utsläpp.
dn.se/av/ marianne-bjorklund
dn.se/av/ maria-westholm

USA anklagas för att roffa åt sig skydd mot viruset

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Den tyske delstatspolitikern Andreas Geisel sällar sig till skaran som anklagar USA för att köra över andra i kampen mot det nya coronaviruset. Han hävdar att tysk polis blivit

berövad 200 000 professionella skyddsmasker.

– Vi betraktar detta som ett slags modern piratverksamhet. Så beter man sig inte mot transatlantiska partner. Vilda västern-metoder ska inte tas till ens under globala kriser, säger Andreas Geisel, inrikesminister i delstaten Berlin, i ett uttalande enligt Der Spiegel. Berlinska myndigheter hade beställt 200 000 så kallade N95-masker som är till för professionellt bruk, men på en flygplats i Bangkok ska leveransen ha omdirigerats till ett fraktplan med adress USA. Maskerna tillverkas i Kina av en underleverantör till amerikanska industrikoncernen 3M. Amerikanska aktörer, inklusive Vita huset, har på senare tid anklagats från flera håll för att spela fult i konkurrensen om viktig smittskyddsutrustning. Parisregionen Île-de-Frances president Valérie Pécresse sade till BFMTV på fredagen att det liknar en internationell skattjakt.

– Jag hittade ett tillgängligt lager av masker och amerikanerna – jag talar nu inte om regeringen – bjöd över oss. De erbjöd tre gånger över priset och att förskottsbetala,

men det kan jag inte göra. Jag använder skattebetalares pengar och kan bara betala vid leverans efter att ha kontrollerat kvaliteten, sade Valérie Pécresse.
Närmast identiska påståenden har också yttrats av regionspresidenterna Rénaud Muselier och Jean Rottner från Provence-Alpes-Côte d'Azur respektive GrandEst. De amerikanska tilltagen uppges ske i sista stund på själva startbanan.
Kanadas premiärminister Justin Trudeau har nåtts av motsvarande uppgifter och efterlyst en utredning. Brasiliens hälsominister Luiz Henrique Mandetta hävdar att affärer med både handskar och masker gått i stöpet i sista stund.
– I dag skickade USA 23 av sina största fraktplan till Kina för att plocka upp material som de skaffat sig. Många av våra köp, som vi hoppats få bekräftade, har omintetgjorts. Hela världen vill också ha de här sakerna, det är ett problem med hyper-efterfrågan, sade Mandetta på onsdagen.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Katrine Marçal: Labours byte av partiledare spelar mindre roll

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Labour utsåg som väntat brexittalespersonen Keir Starmer till ny partiledare på lördagen. Vem är han och spelar partiledarbytet någon roll för partiet som gjorde ett katastrofval i december? DN:s medarbetare i Storbritannien, Katrine Marçal, svarar på tre frågor.

London.

1. Vad har hänt?

Det brittiska Labourpartiets medlemmar har valt Keir Starmer till ny partiledare. Keir Starmer vann en majoritet av rösterna redan i den första omgången och är därmed Storbritanniens nye oppositionsledare.

2. Vem är Keir Starmer?
Han är en 57-årig människorättsjurist som har suttit i parlamentet för Labour sedan 2015. De senaste åren har han blivit känd som partiets talesperson gällande brexit. Han uppfattas ha gjort bra ifrån sig i den rollen och anses vara en kompetent och kunnig person. En del inom Labours vänsterfalang hånar honom för att han lät sig adlas av drottningen 2014. Keir Starmer har under partiledar-striden därför återkommande tryckt på att han minsann kommer från arbetarklassen. Han är mer av en mittenpolitiker än Labours förre ledare Jeremy Corbyn.

3. **Spelar det någon roll?**
Inte på kort sikt. Det brittiska Labourpartiet har inte vunnit ett enda nationellt val sedan Tony Blair avgick 2007. Förra året gjorde partiet sitt sämsta val sedan 1930-talet. Det är med andra ord en lång väg tillbaka till makten. Det är inte heller särskilt sannolikt att Boris Johnson kommer att bjuda in Labour till en samlingsregering för att hantera den pågående pandemin. Boris Jonson har en tillräckligt stor

majoritet själv i parlamentet.
Däremot har premiärministern öppnat upp för någon form av lösare samarbete över blockgränserna.
Keir Starmer lär välkomna detta.
Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Färre dödsfall för andra dagen i rad i Spanien

SÖNDAG 5 APRIL 2020

809 personer i Spanien dog mellan fredag och lördag efter att ha blivit smittade av coronaviruset. Det är andra dagen i rad som antalet dödsfall minskar.

Premiärminister Pedro Sánchez meddelar att regeringen vill förlänga de rigorösa regler som införts för att begränsa smittspridningen.
– Regeringen ska återigen be om parlamentets godkännande för att en andra gång förlänga nödläget, fram till midnatt lördagen den 25 april, säger Sánchez i ett tv-framträdande.
Spanien är ett av de värst drabbade länderna i världen och hittills har över 11 700 människor dött och nästan 125 000 personer bekräftats smittade.
TT-AFP-Reuters

Tillsammans med pastorerna och religiösa ledare manar vi till en dag av fasta för brasilianarna för att befria Brasilien från denna ondska.

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Brasiliens president Jair Bolsonaro har utlyst söndagen till en nationell dag för fasta och bön för att ”befria Brasilien från denna ondska”, det vill säga coronaviruset.
Bolsonaro har konsekvent tonat ner faran med viruset och gått mot såväl sin egen hälsominister som de lokala guvernörer och borgmästare som infört egna restriktioner. Hans hantering av krisen ogillas av en majoritet av befolkningen, enligt två färska opinionsmätningar.
TT-Reuters

Färre intensivvårdas i Italien

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Italien. För första gången sedan coronaviruset slog till mot Italien minskar antalet patienter som intensivvårdas för covid-19. Det senaste dygnet fick 3994 personer intensivvård, en minskning med 74 personer jämfört med föregående dygn.

– Det är väldigt viktiga nyheter, säger Angelo Borrelli, chef för institutet för civilskydd.
Drygt 680 personer har avlidit i sviterna av virussjukdomen de senaste 24 timmarna. Det totala antalet dödsfall sedan utbrottet nådde Italien är därmed uppe i drygt 15 360.
Cirka 125 000 har konstaterats bära på coronaviruset i Italien, varav omkring 21 000 nu är virusfria.
TT-AFP-Reuters

Så träffas heterosexuella par i USA

Grafik: DN Källa: Financial Times

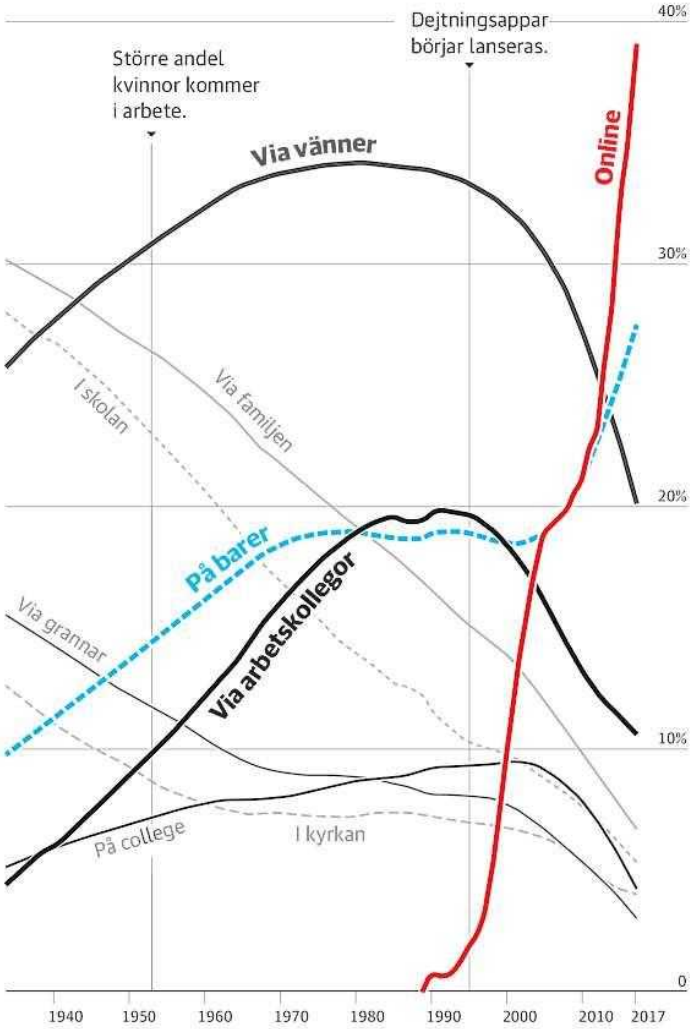

Kärlekslivet – en internationell miljardindustri

SÖNDAG 5 APRIL 2020

Runt om i världen använder miljontals människor dejtningsappar för att hitta kärleken, och det ser ut att ha

ökat i coronatider. Bakom varje app finns det ett företag. I själva verket är ditt kärleksliv en internationell mångmiljardindustri.
Nu utmanar en svensk uppstickare de internationella drakarna.
Att välja och vraka mellan dejtningsappar kan kännas som en djungel. En av de mest populära på marknaden är mobilappen Tinder. Tjänsten har över 50 miljoner användare i världen.
Nu utmanar den svenska uppstickaren Relate med värdebaserad dejtning. Två av investerarna är H&M-toppen Karl-Johan Persson och Kivragrundaren Stefan Krook.
– Jag har pratat med många som uppger att de mår dåligt av ytligheten på appar som Tinder, säger grundaren och vd:n Philip Jonzon Jarl.
På Tinder väljer och sorterar användarna mellan olika profiler. Baserat på foton av den andra personen kan användaren välja att gilla eller ogilla personen. I appen Relate får användarna blicka inåt mot sig själva, tillägger Philip Jonzon Jarl.

– För att lyckas hitta en livspartner behöver du förstå dig själv. I appen får användarna kartlägga och beskriva vad som är viktigt för dem, säger han.
Relate beskriver sig som värdebaserad dejtning. Med det menas att användare svarar på frågor och sedan matchas ihop med personer som delar samma värderingar. Till exempel kan användarna få skatta hur pass viktig familjen är. En annan fråga skulle kunna vara hur du ser på en särskild samhällsfråga.
Varje dag matchas användaren med fem andra personer. I motsats till Tinder vill Relate att matchningarna ska vara ganska begränsade.
– Ju fler personer du får upp desto svårare blir det att fatta rätt beslut. Valmöjligheterna är helt enkelt för många. Då är risken också större att du ångrar beslutet, säger Philip Jonzon Jarl.
I dag finns det flera andra dejtningstjänster som låter användarna svara på frågor. Bland annat hemsidan E-darling. Vad som sticker ut med Relate är att tjänsten är en hybrid mellan en digital app och fysiska träffar, enligt Philip Jonzon Jarl.

Varje månad anordnas fysiska möten för användarna. Dock har träffarna upphört nu under coronakrisen.
De senaste veckorna har Relate märkt av ett ökat användande av appen. Användarna skickar tredubbelt så många meddelanden. Dessutom ökade själva användandet med 40 procent. En teori är att fler sitter hemma under coronautbrottet.
18 procent av alla svenskar bor i ensamhushåll, enligt siffror från SCB 2018. Så länge den trenden håller i sig kan efterfrågan på dejtningsappar hålla i sig, enligt Jonas Andersson Schwarz. Han är mediesociolog och docent vid institutionen för kultur och lärande på Södertörns högskola.
– Så länge vi har goda ekonomiska tider kommer vi nog att fortsätta betala för apparna, säger han.
I dag erbjuder de flesta apparna ett sorts premiemedlemskap. Med det menas varianter av apparna med fler funktioner eller där begränsningar tagits bort.
På Tinder kan gratisanvändare gilla ett begränsat antal personer per dygn. Den som betalar kan däremot gilla hur många som helst. Likaså garanteras

användaren att fler personer kommer att få upp dem i sina flöden.
– Konsumenter betalar för det här, men frågan är vad de egentligen får?
Den frågan ställer sig Jonas Andersson Schwarz. Det han syftar på är att många appföretag är privata. Därför är det svårt att kontrollera hur sanna förmånerna är. Till exempel om du faktiskt dyker upp i fler personers flöden.
– Om du handlar en produkt i butiken kan du alltid lämna tillbaka varan, om den visar sig vara trasig. I apparna är det väldigt svårt för användaren att kontrollera sanningshalten, säger Jonas Andersson Schwarz.
Bakom Tinder står företaget Match group. Bolaget äger mer än 45 dejtningstjänster över hela världen. Hemsidan Match, som även har namngett bolaget, såg dagens ljus redan 1995.
2019 omsatte Match group motsvarande cirka 20 miljarder kronor. Hur stora intäkter de enskilda tjänsterna drar in är okänt. Förra året skedde ett trendbrott. Appen Tinder redovisades – och hade dragit in

motsvarande närmare tolv miljarder kronor.
En annan drake ute på marknaden är bolaget Spark networks services. Under det första halvåret 2019 omsatte bolaget motsvarande cirka 519 miljoner kronor. Det är den senaste rapporten som det Berlin-baserade företaget har delat med sig av. I jämförelse med samma period 2018 är det en minskning med 4,5 procent.
Totalt äger företaget ett tiotal olika dejtningssajter. En av hem-sidorna är Elitsinglar. Omkring 2 600 svenskar använder hemsidan varje vecka, enligt deras egna siffror. Sajten har uppmärksammats för sin nisch. Målgruppen är akademiker och andra högutbildade singlar. Av samma anledning kostar ett medlemskap mellan 159 och 699 kronor i månaden. Summan skiljer sig åt beroende på hur länge du är medlem.
– I dag finns det framför allt två olika dejtningsappar. Antingen erbjuder de något i stil med Tinder, som är rätt så flörtigt. Det andra alternativet är tjänster som Elitsinglar och Relate. Då försöker man att marknadsföra sig som ett

seriösare alternativ, säger Jonas Andersson Schwarz.
Även Relate tar betalt för vissa tjänster. Som tidigare nämnts anordnar de sociala evenemang. Medlemmarna möts upp i verkligheten och kan bli matchade med varandra på plats. Inträdet kostar ungefär 150 kronor.
– Evenemangen är framför allt en tillväxtstrategi för oss. Hittills har vi inte börjat gå med vinst eftersom vi är en startup, säger Philip Jonzon Jarl.
Förra året tog bolaget in fem miljoner i kapital. Till våren är målet att ta in ytterligare åtta till tio miljoner. Dessutom planerar de att lansera en premiumversion. Betalande medlemmar ska då få fler matchningar per dag. Modellen ska lanseras före årsskiftet 2021 och priset förväntas ligga någonstans mellan 70 till 150 kronor.
– För några år sedan fanns det ett starkt motstånd mot att betala för appar. Jag tycker det märks att den uppfattningen har börjat förändras. Det finns en stark betalningsvilja för att kunna hitta kärleken, säger Philip Jonzon Jarl.
Även Jonas Andersson Schwarz tycker sig se att konsumenter

betalar mer för appar. En förklaring är att flera stora appar nu har slagit igenom ordentligt. Två exempel är Spotify och Storytel.
– När apparna är nya på marknaden är det viktigaste att få många användare. I väntan på det lägger investerarna in mer pengar. När konsumenterna blir vana vid att använda appen börjar det kosta pengar, säger han.
Ett exempel är dejtningsappen Bumble. Tjänsten lanserades 2014. Två år senare lanserade Bumble sin första premiumversion. Kostnaden skiljer sig åt beroende på vilken slags prenumeration du väljer, men priset ligger mellan 99 och 1 195 kronor. För det priset kan användare ångra att de tryckte bort en annan användare. Innan en matchning är det även möjligt att se vem som har gillat din profil.
Hur mycket appen är värd är okänt. Den amerikanska affärstidningen Forbes bedömer att prislappen ligger omkring motsvarande tio miljarder svenska kronor.
Premiumerbjudanden är ett sätt att få konsumenter att betala.

Dock finns det fler alternativ. I vissa fall försvåras möjligheten att använda gratisversionen, enligt Jonas Andersson Schwarz.
– Till exempel Spotify. Förut var deras gratisversion inte helt oanvändbar. Nu är det få som använder den. Mellan låtarna dyker det upp reklam stup i kvarten och det är omöjligt att söka på låtar, säger han.
Jonas Andersson Schwarz tillägger:
– Folk bränner en massa hundralappar ute på stan en kväll. Då tycker man inte att det är så farligt att betala nån hundring för en app.
Alla dejtnings- tjänsterna erbjuder även en gratisversion.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Så här mycket kostar dejtningsapparna

Tinder
Målgrupp: Alla.
Ägare: Match group.
Användare: 50 miljoner i världen.

Abonnemang: Tinder plus och Tinder guld.
TINDER PLUS
Obegränsat med gillningar.
Du kan använda upp till fem supergillningar per dag – gör att andra användare ser att du har gillat dem innan de har gillat dig.
Användare kan ångra sitt senaste svep.
Möjligt att hitta användare i hela världen.
Du är en av topprofilerna i ditt geografiska område i cirka 30 minuter.
Inga annonser.
Pris: 55 kronor för en månad, 209 kronor för 6 månader, 319 kronor för 1 år.
TINDER GULD
Alla funktioner på Tinder plus.
Se vem som gillar dig innan ni har matchat.
Nya toppval, användare, dyker upp varje dag.
Pris: 89 kronor för 1 månad, 329 kronor för 6 månader, 499 kronor för 1 år.
Match.com
Målgrupp: Alla (genomsnittsåldern är mellan 25 och 45).
Ägare: Match group.
Användare: Okänd.

Abonnemang: Match premium och Boostpaket.
MATCH PREMIUM
Chatta med andra medlemmar via privata meddelanden.
Se vem som skickat en gillning till dig.
Se alla dina ”senaste händelser” och senaste besökare.
Reklamfritt.
Pris: 299 kronor för 1 månad, 595 kronor för 3 månader, 895 kronor för 6 månader.
BOOSTPAKET
När du köper en ”boost” visas din profil i listan över populära singlar och högst upp i sökresultatet.
Antigen köper du en boost eller flera i ett paket.
Pris: Mellan cirka 20 kronor och 30 kronor.
Elitsinglar
Målgrupp: Akademiker och karriärister.
Ägare: Spark networks services.
Användare: 13 miljoner i världen.
Abonnemang: Premium-medlemskap.
ELITSINGLAR PREMIUM
Obegränsade meddelanden.
Se alla bilder på användare.
Se alla profilbesökare.
Föreslås oftare för andra användare.

Möjlighet att verifiera din profil.
Se när dina meddelanden blivit lästa.
Upp till 20 extra partnerförslag per dag.
Pris: 24 månader: 159 kronor per månad.
12 månader: 299 kronor per månad.
6 månader: 499 kronor per månad.
3 månader: 699 kronor per månad.
Bumble
Målgrupp: Ingen uttalad.
Ägare: Bumble trading inc.
Användare: 22 miljoner i världen.
Abonnemang: Bumble boost och Bumble spotlight.
BUMBLE BOOST
Se alla som har gillat dig.
Förläng dina matchningar med 24 timmar.
Matchas på nytt med utgångna matchningar.
Pris: 99 kronor för en vecka, 195 kronor för en månad, 429 kronor för tre månader och 1 195 kronor för obegränsad tid.
BUMBLE SPOTLIGHT
Bli sedd av fler användare.
Betala för varje puff med två poäng.

Pris: 339 kronor för 30 poäng, 239 kronor för 15 poäng, 85 kronor för 5 poäng.
Her
Målgrupp: Kvinnor och icke-binära, personer som inte identifierar sig som varken män eller kvinnor.
Ägare: Dattch ltd.
Användare: 4,5 miljoner användare i världen.
Abonnemang: Her premium.
HER PREMIUM
Se vilka användare som är inloggade just nu.
Se vem som har gillat din profil.
Ändra din geografiska plats.
Obegränsat svepande bland profiler.
Ångra bortsvepta profiler.
Detaljsök efter singlar, till exempel utifrån personers könsidentitet.
Pris: 159 kronor för en månad, 819 kronor för 6 månader, 1 029 kronor för ett år.
Grindr
Målgrupp: Hbtq-personer.
Ägare: Nearby buddy finder.
Användare: Okänt.
Abonnemang: Grindr xtra och Grindr unlimited.
GRINDR XTRA
Reklamfritt.
Se upp till 600 användare.

Välj att bara se aktiva användare.
Obegränsat med blockeringar och favoriter.
Skicka flera foton på en och samma gång.
Pris: 189 kronor för 1 månad, 345 kronor för 3 månader, 895 kronor för 1 år.
GRINDR UNLIMITED
Se obegränsat antal användare.
Se vem som har besökt din profil.
Inkognitoläge (besök andra profiler anonymt).
Ångra skickade meddelanden.
Pris: 1 månad för 489 kronor, 3 månader för 949 kronor, 1 år för 2 995 kronor.

Badoo
Målgrupp: Ingen uttalad.
Ägare: Badoo trading limited.
Användare: 200 miljoner användare i världen.
Abonnemang: Badoo premium och Badoo credits.
BADOO PREMIUM
Se vilka som har gillat dig.
Ta reda på vilka som har lagt till dig som ”favorit”.
Besök profiler i inkognitoläge (anonymt).
Få dina meddelanden uppflyttade i i profilernas inkorg.
Pris: 30 kronor per vecka.
BADOO CREDITS

Din profil visas högst upp i vinjetten ”folk i närheten”.
Du betalar med poäng.
Pris: 35 kronor för 100 poäng, 159 kronor för 550 poäng, 319 kronor för 1 250 poäng och 649 kronor för 2 750 poäng.
E-darling
Målgrupp: Singlar som söker långvarigt förhållande.
Ägare: Affinitas GmbH, del av Spark networks som äger Elitsinglar.
Användare: Okänt.
Abonnemang: Premium – light, classic och comfort.
PREMIUM LIGHT
Kommunicera utan begränsningar.
Läs och ladda ner andras personlighetsprofiler.
Pris: 599 kronor i tre månader, 1 797 kronor totalt.
PREMIUM CLASSIC
Kommunicera utan begränsningar.
Läs och ladda ner andras personlighetsprofiler.
Se alla foton.
Se alla dina profilbesökare.
Se vem som har öppnat dina meddelanden.
Pris: 249 kronor i 12 månader, 2 998 kronor totalt.

PREMIUM COMFORT
Kommunicera utan begränsningar.
Läs och ladda ner andras personlighetsprofiler.
Se alla foton.
Se alla dina profilbesökare.
Se vem som har läst dina meddelanden.
Pris: 449 kronor i 6 månader, 2 694 kronor totalt.
Relate
Målgrupp: Singlar i Stockholm som söker långvarigt förhållande.
Ägare: Valuesmatch AB.
Användare: Okänt.
Abonnemang: Lanseras under 2020. Anordnar fysiska träffar med 150 kronor i inträde.

Käre Emmanuel Macron

SÖNDAG 5 APRIL 2020

I veckan skrev den franska författaren Annie Ernaux ett öppet brev till den franske presidenten Emmanuel Macron. Hon menar att coronapandemin blottat den skriande ojämlikheten i samhället – och att människor nu önskar en värld där de grundläggande behoven är tryggade för alla.

Cergy den 30 mars 2020

Min käre general,
som leder våra härar/förlåt att jag besvärar/ men jag har gjort mitt val. Denna inledning säger dig säkert något, du som älskar litteratur. Det är början på Boris Vians sång ”Desertören” som skrevs 1954, mellan kriget i Indokina och kriget i Algeriet. Men vad du än säger så befinner vi oss inte i krig i dag, den här fienden är inte människa, inte vår nästa, den varken tänker eller vill

något ont, den känner inga gränser eller sociala skillnader, den reproduceras urskillningslöst genom att hoppa från person till person. Vapnen, eftersom du nu gillar krigsretoriken, är sjukhussängarna, respiratorerna, skyddsmaskerna, testerna, det är antalet läkare, forskare och sköterskor.
Men ända sedan du kom till makten i Frankrike har du ignorerat sjukvårdens rop på hjälp och orden man kunde läsa på en banderoll på en demonstration i november – ”Staten räknar sina pengar, vi kommer att få räkna de döda” – får i dag en tragisk klang. Du har valt att lyssna på de som applåderar att staten drar sig tillbaka och i stället förespråkar resursoptimering, flödesreglering och hela den blodfattiga teknokratiska jargong som långsamt suger musten ur verkligheten.
Ändå är det ju i stort sett den offentliga sektorn som just nu ser till att landet fungerar: sjukhusen, utbildningsväsendet och de tusentals lågavlönade lärarna, elverket, posten, tunnelbanan och järnvägarna. Och de som du nyss kallade värdelösa är nu värda allt,

de som fortsätter att tömma våra sopor, knappa in våra varor i kassan, köra ut vår pizza, som ansvarar för det liv som är lika nödvändigt som det intellektuella: det materiella livet.
”Återhämtningsförmåga”, vilket märkligt ordval, det handlar ju om återuppbyggnad efter en skada. Så långt har det inte gått. Se upp herr president, för vad denna tid i karantän, denna omkastning av tingens ordning, kan leda till. Det är en tid som lämpar sig för omprövningar. En tid för att önska sig en bättre värld. Inte din tid! Inte en tid då beslutsfattare och finansmän redan oblygt tar upp den gamla visan ”arbeta mer”, upp till 60 timmar i veckan.
Vi är många som inte längre vill ha den värld av skriande ojämlikheter som epidemin blottar. Många som i stället önskar en värld där de grundläggande behoven – nyttig mat, vård, bostad, uppfostran, utbildning – är tryggade för alla, en värld som de många solidaritetshandlingarna just nu visar är möjlig. Herr president, du ska veta att vi inte längre kommer att gå med på att bli bestulna på våra liv, vi har bara ett, och ”inget

går upp mot livet” – en annan låt, av Alain Souchon.
Vi kommer inte heller att gå med på att få våra demokratiska rättigheter, som i dag är begränsade, nedtystade, en frihet som gör att mitt brev – i motsats till Boris Vians, som var förbjudet i radio – kan läsas upp denna morgon på en riksradiokanal.
Annie Ernaux

6 april 2020

Två år sedan protesterna mot Ortega – nu är demokratin död

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Några stridsvagnar rullade aldrig in. Någon radiosändning där en junta deklarerade att det gamla styret tvingats bort hölls aldrig. På pappret har lite förändrats. Val genomförs regelbundet –

Nicaragua är formellt fortfarande en demokrati.
I praktiken har ändå allting ändrats. En modern sorts kupp har ägt rum.
Folkstyret fungerade aldrig perfekt. Nicaragua är ett av Centralamerikas fattigaste länder. Först i decennier plågat av Somozadynastins diktatur, sedan under 1980-talet av sandinisternas socialistiska vanstyre och ett blodigt inbördeskrig.
Men när den gamle gerillaledaren Daniel Ortega 2006 vann tillbaka makten – redan 1985 steg han in i presidentpalatset första gången – hade fria val hållits flera gånger. Demokratin höll på att ta form.
Det har Ortega ändrat på. Högsta domstolen fylldes snabbt med ledarens lakejer. Inför valet 2011 konstaterade juristerna att lagen som förbjöd en andra mandatperiod på raken inte gällde presidenten.
Fem år senare blockerades den svåraste motståndaren från att ställa upp. Statsanställda pressades att rösta på Ortega, enligt demokratiinstitutet Freedom House.

För två år sedan tröttnade folk på det tilltagande förtrycket. En snål pensionsreform blev gnistan som tände elden.
Hundratusentals människor gick ut på gatorna. Ortega svarade med blodigt våld. Polisen sköt skarpt mot demonstranterna. Beväpnade milisgrupper förföljde de som satt sig upp mot presidenten.
Kyrkor och universitet, dit människor tagit sin tillflykt, ringades in, belägrades och besköts.
Människorättsorganisationen Human Rights Watch konstaterar att mer än 300 personer dödades.
Sedan dess har tumskruvarna vridits åt ytterligare i Nicaragua. Flera organisationer som bevakar mänskliga och medborgerliga rättigheter har kastats ur landet.
Förra hösten stängdes en av landets sista oberoende tidningar, El Nuevo Diario. Den förbjöds inte, men regeringen såg till att något papper inte levererades. Då är det svårt att gå i tryck.
Under några veckor i april 2018 befann sig Nicaragua i de internationella mediernas blickfång – när demonstrationerna fick huvudstaden Managuas gator att

gunga. USA och EU fördömde regeringens våld.
Sedan dess har landet fallit i skugga. Men vi får inte glömma vad som hänt. Det är en isande illustration av hur det går till nu för tiden när demokratin kuppas bort.
I teorin förändras lite – i verkligheten tar en ensam ”stark man” ett järngrepp om makten.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Dela

Kommunistdiktaturens mjuka makt blir aldrig stor

USA levde gott på sin mjuka makt, “soft power”, efter andra världskriget. Det handlade om kulturimperialism i form av Hollywood, Elvis Presley och annat världen älskade, men också om det amerikanska sättet att leva. En vital demokrati och ekonomisk kraft var helt enkelt attraktivt.
Den som lockar allierade behöver inte alltid använda stridsvagn för att få sin vilja fram, och när det krävs går det lättare att få hjälp. Under lång tid var det USA världen hoppades på när en global kris utbröt.
Kina har aldrig haft någon soft power, förutom i maoistiska vänstersekter födda på 1960-talet. Språket är förstås ett hinder. Men framför allt väljer väldigt få diktaturen som livsstil, om valet finns. Inte ens i Hongkong.
I Afrika, Mellanöstern och Latinamerika är visserligen kinesiskt kapital populärt. Mer eller mindre auktoritära regimer tar gärna emot investeringarna, särskilt som de inte åtföljs av tjafs om mänskliga rättigheter. Fast gott anseende inhöstar Peking

ändå mest hos den härskande klicken.

Coronakrisen öppnar möjligheter. Den kinesiska propagandamaskinen har försökt sälja sin samhällsmodell, förklarat hur enpartistaten är överlägsen västerlandet när det gäller att strypa virus och studsa upp igen ekonomiskt. Dessvärre undergrävs argumentet av att regimen ägnade veckor åt att tysta larmsignaler och mörklägga smittan, för att därefter låsa in miljoner medborgare i karantän. Inte bara Pekings nättroll utan även dess diplomater har sedan hävdat att viruset egentligen uppstod i USA eller Italien. Det viktiga var att vakta Kommunistpartiets herravälde, inte att skydda befolkningen. Demokratier i närheten som Sydkorea och Taiwan har dock med öppna metoder och väl så god framgång bekämpat covid-19. Kina har också ansträngt sig att framstå som filantrop genom att skicka mediciner, skyddsutrustning och hela läkarlag till länder i nöd. Europeiska politiker, inte bara Ungerns despot Viktor Orbán, har förklarat sig tacksamma.

Fallet Tjeckien, som DN rapporterat om (31/3), sätter saken i perspektiv. Vad som såg ut som kinesiska hjälpsändningar var snarare ett försök att sälja tillbaka varor Kina tidigare fått i gåva av tjeckerna. Både Spanien och Nederländerna har också varit tvungna att skicka tillbaka leveranser från Kina av defekt skydds- och testutrustning. Donald Trump är ingen vidare reklampelare för USA. Och hittar kineserna coronavaccinet är det givetvis en välgärning. De var först på bollen, och har massor av forskare att mobilisera med statlig piska. Men något kinesiskt ”way of life” blir inte coolare för att viruset besegras. Tvärtom längtar de flesta som bor där efter mer frihet.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Det nedstängda EU

Coronapandemin leder till exceptionella åtgärder i de flesta EU-länder. I 18 av dem råder i dag utegångsförbud, ofta med några få undantag som att handla mat eller besöka anhöriga. I de två hårdast drabbade länderna, Spanien och Italien, har också all "icke nödvändig produktion" stoppats.

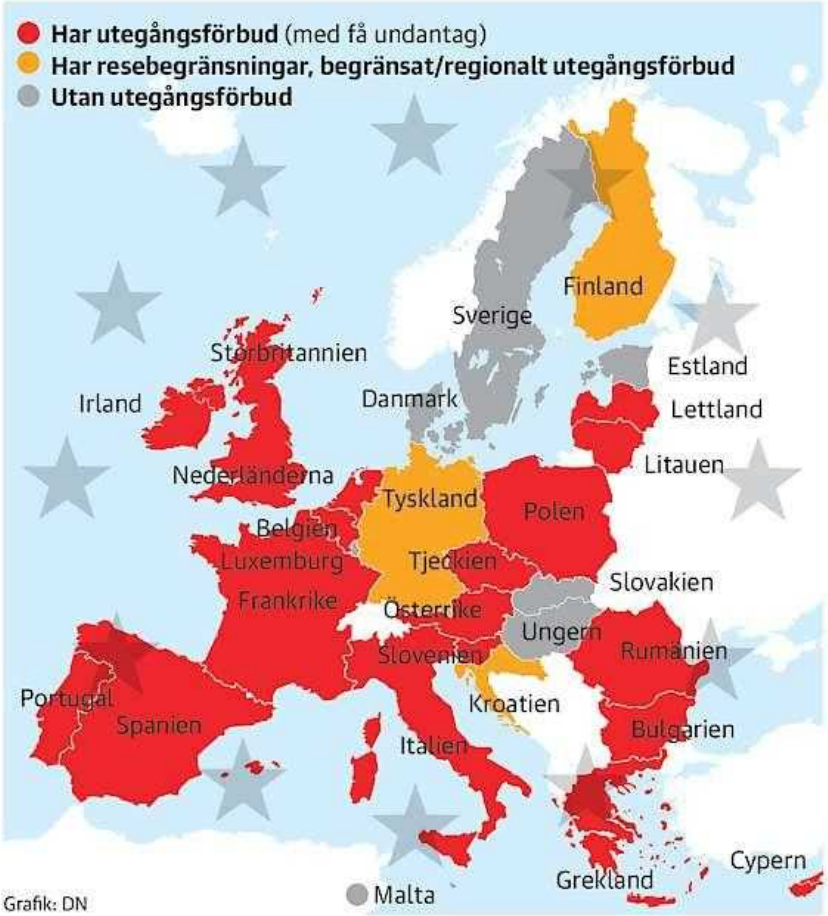

Grafik: DN

Risken för oroligheter ökar i stängt Europa

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Plötsligt gick 20 personer ut från en Lidl-affär i Palermo med fullastade kundvagnar som de vägrade att betala för. Polis tillkallades och kaos utbröt. Hur länge ska tålamodet räcka för

Europas instängda befolkningar? Utegångsförbudet har gällt i snart en månad i Italien och flera andra länder har lika strikta regler. DN har pratat med människor i ett Europa där frustrationen börjar bryta fram.

Sverige är fortfarande undantaget. Men i resten av nästan hela Europa är verkligheten något som bara för ett par månader sedan skulle ha setts som en dålig science fiction-film. Eller som en beskrivning av livet i någon av 1900-talets totalitära diktaturer.

Människor kan när som helst stoppas av polis och straffas för att de joggar eller sitter för nära varandra på en parkbänk. Lekplatser är avspärrade. I länder som Italien och Frankrike får man inte gå ut utan att fylla i en särskild blankett.

Att hela befolkningar mer eller mindre spärras in i sina hem är det sätt regeringar har valt för att stoppa coronapandemin i de värst drabbade länderna.

Hellre göra för mycket än att bli anklagad för att ha gjort för lite – så resonerar många europeiska ledare. Även i flera länder där

smittan hittills bara har skördat enstaka dödsoffer, som Kosovo och Litauen, råder undantagstillstånd.
Men varnande röster höjs nu för att vissa av de åtgärder som sätts in hotar frihet och demokrati.
I Ungern har premiärminister Viktor Orbán använt pandemin som ursäkt för att sidsteppa parlamentet och styra med dekret på obestämd tid. ”Falsk information” om smittan kan straffas med fem års fängelse.
Organisationen Privacy international rapporterade häromdagen att 23 länder världen över spårar medborgare elektroniskt genom deras mobiltelefoner, 14 av dem via särskilda appar. Det gäller bland annat Kina och Sydkorea, men spårningsappar av olika slag är också på gång i europeiska länder som Polen och Slovakien.
I flera länder förekommer angiveri, att människor skvallrar på varandra till polisen, ibland i organiserad form. Likaså att människor som bryter mot karantänen hängs ut offentligt med namn.
Så långt har det kanske inte gått i Europa än, även om borgmästaren

i den italienska staden Acerra häromdagen gick ut i sociala medier och pekade ut en ung kvinna för att ha rört sig ute trots att hon var smittad – varpå en hotfull folkhop belägrade huset där kvinnan bodde.
Den stora förändringen för de flesta européer är ändå olika grader av förbud mot att lämna hemmet.
Men trots att reglerna vänder upp och ner på nästan allas liv har de tuffa åtgärderna ofta starkt stöd. I Italien, som levt under strikta karantänsregler sedan den 10 mars, ger 63 procent regeringen godkänt för hanteringen av krisen så här långt.
I Tyskland har regeringens hårda linje mot coronapandemin lett till något av en comeback för den avgående Angela Merkel som ”landsmoder” – hela 75 procent tycker att hon sköter krisen på ett bra sätt. Även Frankrikes president Emmanuel Macron har fått en uppgång i popularitet, om än från en låg nivå.
De allra flesta medborgare följer dessutom reglerna, även i de länder där de är som mest ingripande.

I Frankrike hade polisen häromdagen stoppat totalt mer än 3,7 miljoner människor sedan undantagstillståndet infördes. Bara cirka 225 000 av dem, eller 6 procent, rapporterades för regelbrott.
Ett exempel från Italien: av de 246 829 personer som stoppades av polis i torsdags straffades sammanlagt 7 768 eller drygt 3 procent, enligt inrikesministeriets hemsida.
Men även om de flesta lyder är frågan hur länge folks tålamod kommer att räcka.
För också människor som i grund och botten är positiva till hårda tag mot viruset känner sig pressade. Så här säger Felix Pöchhacker, en 25-årig musiker i Wien, till DN:
– Precis som många andra är jag tacksam över att regeringen agerade så snabbt och handlingskraftigt.
– Men alla poliser är inte särskilt trevliga. Jag hotades själv med böter när jag satt på en parkbänk med en kompis. Trots att vi höll två meters avstånd, vilket reglerna föreskriver, så blev vi åthutade.
Det finns också folk som håller på

och anmäler sina grannar för ditten och datten. Sånt är överdrivet, men på det stora hela tycker jag ändå att åtgärderna är bra.
Att få sin frihet inskränkt sätter psykologisk press på många – och utegångsförbuden får ibland tragiska konsekvenser. I Frankrike har anmälningarna om misshandel i hemmet ökat med 32 procent på två veckor.
Över hela Europa sitter nu uttråkade och frustrerade människor i sina lägenheter och funderar på när det normala livet kommer tillbaka.
En av dem är Martin Lexell, en svensk lärare som bor i Madrid sedan många år tillbaka.
– Visst är vi alla frustrerade. Väldigt många jag känner har redan förlorat sina jobb. Och det här innesittandet går ju helt emot Madridbornas livsstil som i mycket går ut på att sitta på uteserveringar och umgås.
Själv går Martin Lexell en gång i veckan och handlar mat. Vid ingången till affären möts han av poliser, och det är en in, en ut som gäller.
– Folk respekterar ändå detta skulle jag säga. Spanjorerna har

varit med om mycket och är mentalt förberedda på kriser och uppoffringar. För tio år sedan blev det massarbetslöshet under finanskrisen. Och äldre minns ju Francodiktaturen.
Just minnet av tidigare umbäranden kommer upp till ytan i flera länder i samband med coronakrisen. I Storbritannien talar man mycket om Nazitysklands luftkrig 1940 och den nationella sammanhållning som skapades när bomberna föll. Som DN:s Katrine Marçal skrev från sin by utanför London häromdagen: ”Det är som att bli ”tvångsrekryterad in i en modern simulering av den heroiska brittiska hemmafronten under andra världskriget.”
Vissa frestas ändå att bryta mot reglerna. Just i Storbritannien – där man inte behöver fylla i blanketter för att gå ut – oroar sig regeringen över tecken på att fler kör bil och använder kollektivtrafiken.
Det fick en desperat Boris Johnson att twittra i onsdags: ”Gårdagens data visar att fler rör sig ute än tidigare. Jag ber er att inte lämna hemmet om det inte är

absolut nödvändigt. Det kan verkligen rädda liv.”
Från södra Italien – som ännu inte är särskilt hårt drabbat av epidemin – kommer samtidigt oroande rapporter.
I en video från staden Bari, som fått stor spridning, syns en man utanför ett stängt bankkontor. Han kan inte få ut sitt socialbidrag och skriker åt en polis:
– Vi har inga pengar kvar! Kom hem till mig och titta i köket. Det finns ingen mat! Ni är vidriga!
I Syditalien är arbetslösheten långt högre än i det rika Norditalien. Och de som arbetar gör det ofta i den informella sektorn eller som daglönare. Det innebär att karantänsreglerna slår mycket hårdare mot folks ekonomi.
För en vecka sedan gick en grupp på 20 personer ut från en Lidl-affär i Palermo med fullastade kundvagnar som de vägrade betala för. Polis tillkallades och kaos utbröt som varade i flera timmar.
En Facebookgrupp bildades och uppmanade folk att plundra affärer med mottot ”slut på hemmasittandet, vi måste äta!”. Det har gått så långt att beväpnad polis har satts in för att bevaka

mataffärer på Sicilien. Palermos borgmästare varnade i en intervju för tidningen La Stampa för att maffian – som också har drabbats av utegångsförbudet – kan sätta i gång upplopp:
– Vi måste agera snabbt. Oron kan lätt övergå i våldsamheter.
Ingmar Nevéus
Dela

Erik de la Reguera: De franska revolutionärerna förstod något centralt

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Är vi på väg att tröttna på att vara instängda i Frankrike? Ja, det är vi så klart.

Ingen vill vara instängd.
Ingen vill behöva känna oro för att bli bötfälld – eller rent av fängslad i upp till sex månader – bara för att man glömt ta med sig ett noga ifyllt formulär när man går utanför dörren.
Det är ett stort ingrepp i ens privata och offentliga liv.
Ingen vill behöva säga till sina barn att de som absolut mest får vara ute en timme per dag – och att de då måste vara försiktiga och hålla avstånd till alla vuxna de möter.
Jag avundas inte föräldrarna till vår lilla granne i lägenheten ovanför, som kutar runt, runt mellan rummen på kvällarna.
Jag avundas inte grundskollärarna som försöker hålla kontakt med elever på distans (uppemot 10 procent av eleverna har tappat kontakten med lärarna enligt utbildningsministern, som varnar för ökade klyftor).
Jag avundas inte de tusentals franska kvinnor och barn som tvingas leva instängda, dygnet runt, med en våldsam och manipulativ man.
Och jag avundas inte de som varken kan arbeta på distans eller

på plats, och som med ångest nu ser sina bankkonton tömmas.
Trots det är en majoritet av fransmännen fortfarande beredda att utstå den lagstadgade hemkarantänen. Alternativet kan ju vara att insjukna i en åkomma som ibland kan vara livshotande – eller smitta någon annan som kan vara betydligt mer sårbar än en själv.
Slutdatum för utegångsförbudet i Frankrike är den 15 april. Men mycket tyder på att det förlängs.
I så fall kommer regeringen att hävda – och kanske med all rätt – att förlängningen är legitim.
En sak är säker: det som sociologen John Torpey har kallat ”statens legitima monopol av reglering av rörlighet” dras just nu till sin spets.
I den franska revolutionen var ”friheten att röra sig, stanna på en plats och lämna den” ett kärnvärde. Denna grundläggande frihet listades högst upp i den nya republikens författning 1791 – högre än yttrande-, press-, religions- och mötesfrihet.
Det var knappast en slump.
Alla som läst eller sett filmversionen av Victor Hugos ”Les Misérables” vet att det länge

rådde hårda inskränkningar i rörelsefriheten i Frankrike.
Riktigt där är vi så klart inte i dag.
Men vi behöver inte blicka längre än till Ungern för att se hur auktoritära ledare utnyttjar nödläget för att drastiskt stärka sin makt och kontrollapparat.
De franska revolutionärerna förstod något centralt: hur kan vi yttra oss, mötas och ifrågasätta de styrande på allvar, om vi inte ens får gå utanför dörren?
”Via sociala medier”, kanske någon svarar.
Men kom ihåg, skärmtid kan numera också vara ett sätt att kontrollera att vi verkligen, verkligen sitter hemma.
Och om det är något rörelser som Gula västarna visat, så är det att vissa delar av befolkningen inte tas på allvar förrän de hörs och syns i tusental ute på gator och torg.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Militär till New York – stor ökning av dödsfall väntas

MÅNDAG 6 APRIL 2020

USA:s storstäder stålsätter sig för en vecka av massdöd till följd av det nya coronaviruset. Staden New York låter läkarstuderande praktisera yrket i förtid och sms:ar efter sjukvårdsvolontärer.

Donald Trumps tonläge under presskonferenserna var länge soligt.

Men nu har till och med den önsketänkande presidenten anlagt en dystrare ton, mer i samklang med den rådande verkligheten.

Under den kommande veckan lär antalet döda skjuta i höjden i storstäderna New York, New Orleans och Detroit, befarar experterna.

– De kommande två veckorna är extraordinärt viktiga, sade läkaren Deborah Brix, som koordinerar

Vita husets specialstyrka mot det nya coronaviruset.
Brix uppmanade amerikaner i dessa områden att inte gå till matbutiken eller apoteket.
Staden New York har hittills registrerat 115000 smittade fall. Fram till och med söndagen hade 3 500 personer dött. 630 av dem miste livet under lördagen.
Guvernören Andrew Cuomo befarar att situationen blir än värre under de kommande sju dagarna, då dödskurvan väntas slå i taket.
Både delstatsregeringen i New York och den federala regeringen försöker nu trumma ihop tillräckligt med sjukvårdspersonal för att kunna hantera kulmen av katastrofen.
Cuomo räknar med 85 000 sjukvårdsvolontärer, varav 22 000 kommer att resa in från andra delstater. I lördags drev Cuomo igenom en exekutiv lag som gör det möjligt för läkarstudenter att praktisera yrket trots att man ännu inte tagit examen eller fått sin licens.
I fredags kväll lokal tid skickade staden New York ut sms till alla sina invånare i vilket man efterlyste medicinsk personal.

Borgmästaren Bill de Blasio tror sig behöva 45 000 ytterligare sjukvårdsarbetare under april och maj månad.
Trump sade i lördags att han avser att skicka 1 000 militärsjukvårdare till New York, utöver de 1 200 militärer som redan arbetar på den stora sjukhusbåten Comfort som lagt till i en hamn i New York för att assistera den ordinarie sjukvården.
Mässhallen Javits Convention Center på Manhattans västra sida har byggts om till sjukhus med 4 000 bäddar. Det var tänkt att Javits center skulle vårda vanliga sjuka, till exempel patienter som genomgått lättare kirurgiska ingrepp.
Men i takt med att antalet smittade växer har Javits Center i stället blivit ett sjukhus för patienter som utvecklat covid-19.
Samma sak tycks vara på väg att hända med sjukhusbåten Comfort. Den ursprungliga intentionen att hålla båten isolerad från viruset har misslyckats, enligt uppgift i Washington Post.
Det råder laddad stämning mellan Trump och guvernörerna som

representerar de värst drabbade delstaterna. Trump sade i helgen att han tittat på en av Andrew Cuomos presskonferenser från New York. Trump fann Cuomos attityd ”okej” men inte ”älskvärd”.

Delstatsregeringarna har upplevt sig övergivna av Vita huset, till exempel när det gäller försök att få tag i tillräckligt många respiratorer. Även om Trump försökt kompensera sin inledande lojhet genom att mobilisera bland annat militären tycks inte heller de resurserna fungera helt som regeringen hade tänkt.

Donald Trump närde tidigare ambitionen att det amerikanska samhället skulle återgå till det normala under påskhelgen, med öppna butiker och fullsatta kyrkor.

Vita husets medicinska experter lyckades övertyga honom om motsatsen. Men i helgen gav Trump röst åt ett slags kompromiss. Presidenten hoppas nu på friluftsgudstjänster där besökarna håller ”social distans”. En vision som direkt motsäger Deborah Brix stränga order om att amerikaner bör hålla sig inomhus.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Michael Winiarski: Ett val mitt i pandemin blir ett dåligt skämt

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Det polska parlamentet ska i dag, måndag, rösta om en lag som innebär att presidentvalet den 10 maj enbart ska ske med poströstning. Om förslaget fälls kan högerregeringen spricka.

DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski svarar på tre frågor om vad det innebär.

1. **Hur kommer det sig att de styrande i Polen vill ha presidentval mitt under rasande virusepidemi?**

– Av rent politiska maktskäl. Det styrande högernationalistiska partiet Lag och rättvisa (PIS) och dess ledare Jaroslaw Kaczynski ser coronapandemin som ett lägligt tillfälle att skaffa sig absolut makt. Det är därför han till varje pris vill driva igenom valet nu – det är en chans som kanske aldrig återkommer. I detta

läge kommer inte heller EU att bry sig. Förebilden är Ungerns premiärminister Viktor Orbán, som har använt coronakrisen för att få igenom en lag som ger honom diktatoriska befogenheter. PIS hävdar att partiet värnar om demokratin och att poströstningen ska göra att valet inte kommer att innebära någon smittrisk. Oppositionen menar att Kaczynski är i färd med att försöka sig på en statskupp. Därför manar det största oppositionspartiet Medborgarplattformen (PO) till valbojkott den 10 maj.

2. Polen är till stora delar lamslaget av coronakrisen. Kan då ett val bli rättvist och fritt och betraktas som legitimt?

– Nej, det tror ingen opartisk bedömare. Valet blir ett dåligt skämt, ungefär som under kommunismen när det bara fanns ett parti. Dessutom är det grundlagsstridigt att ändra i vallagen närmare än sex månader före ett val. Bara sittande presidenten Andrzej Duda driver valkampanj, medan oppositionskandidaterna är osynliga i statsmedierna. De flesta experter, de må vara medicinska,

juridiska eller politiska, har under de senaste dygnen sett det som självklart att presidentvalet inte kan och bör genomföras den 10 maj. Liksom hela 90 procent av polackerna. Valdeltagandet lär bli historiskt sett lågt, kanske ned mot 10 procent. Det går inte att genomföra en säker och trovärdig rösträkning med befolkningen i karantän – och det är posten som ska sköta röstningen, inte valnämnder. Därmed får den president som ”vinner” extremt låg legitimitet.

3. Vad är alternativet?

– Att valet skjuts upp. Så såg det också ut att kunna bli. Jaroslaw Gowin, en av koalitionsparterna i regeringen sade så sent som i fredags nej till val den 10 maj. Hans förslag var att valet skjuts upp i två år och att sittande presidenten Andrzej Dudas mandatperiod förlängs från fem till sju år. Det försatte Kaczynski i ett svårt läge; utan Gowins 18 parlamentsledamöter förlorar PIS-regeringen sin majoritet. Men i helgen har det läckt ut uppgifter om att Gowin kan ha ändrat sig, och kommer att stödja PIS lagförslag om val 10 maj med

poströstning. PIS-regeringen överlever då krisen. Om inte väntar en politisk jordbävning med oförutsägbara följder.
Michael Winiarski

Två grekiska flyktingläger i karantän

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Grekland. Ytterligare ett migrantläger i Grekland har satts i karantän. Lägret, Malakasa, ligger i knappt fyra mil från Aten och har stängts för in- och utpassering i två veckor sedan en afghansk man bekräftats smittad.Ett utbrott pågår redan på en

migrantanläggning i Ritsona där 23 personer har smittats.
TT-AFP

Leia hittad död på norskt zoo

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Norge. En lejonhona på Kristiansands djurpark i Norge har dött efter att ha fastnat i en matanordning. Maten hade hängts upp med en vajer gjord för att aktivera djuren. Det var i fredags som besökare upptäckte att honan, som hette Leia, hade fastnat i den och larmade personalen. Personalen skyndade sig in i inhägnaden, så snart de

andra lejonen förts bort, men då var det redan för sent.
TT

Vicepresident ber om ursäkt för lik på gatan

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Vicepresident Otto Sonnenholzner har bett om ursäkt sedan minst 150 kroppar plockats upp från gatorna i stad Guayaquil.

Staden är den i Ecuadors som drabbats hårdast av coronaviruset och på sociala medier har bilder på övergivna kroppar cirkulerat.

Anhöriga till människor som har avlidit har vädjat till myndigheterna om hjälp med att ta hand om kvarlevorna, då det råder utegångsförbud i landet 15 timmar om dygnet och stadens borgmästare Cynthia Viteri beskrev situationen som helvetisk.
– Det ligger lik i hemmen, på trottoarerna, i gathörnen. Bårhusen är överbelastade av alla dödsoffer, sade Cynthia Viteri, enligt nyhetsbyrån Efe.
TT-AFP

Boris Johnson till sjukhus för ny provtagning

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Storbritanniens premiärminister Boris Johnson fördes på söndagskvällen till sjukhus för ny coronaprovtagning.

Den extra provtagningen gjordes för att Johnson hade fortsatta symtom av covid-19 tio dagar efter

det att han testats positivt för coronaviruset. ”På hans läkares inrådan har han blivit inskriven på sjukhus för tester”, enligt Johnsons talesperson på Downing Street.
”Det är en ren försiktighetsåtgärd”, fortsätter talespersonen som tillägger att Johnson har hög feber, rapporterar BBC.
Johnson uppges ha passat på att tacka det brittiska sjukvårdssystemet för dess insatser under coronakrisen när han togs emot på sjukhuset.
TT

Ryss sköt ihjäl högljudda ungdomar

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Ryssland. En man i Ryssland har skjutit ihjäl fem unga personer från sin balkong. Anledningen var att de ”talade högljutt på gatan nedanför hans fönster”, enligt polisen.
Mannen, som bor i den lilla staden Elatma, runt 20 mil sydöst om Moskva, gick ut på balkongen

för att säga till ungdomarna som han ansåg väsnades i lördags. Ett bråk uppstod och mannen grep då tag i sitt jaktgevär och sköt de fyra männen och kvinnan utanför. ”De dog alla av sina skador på plats”, säger polisen i ett uttalande. Den misstänkte skytten, som är 32 år, har gripits.
TT-AFP

British Airways stoppar alla flyg till Sverige

MÅNDAG 6 APRIL 2020

Alla kommersiella flygningar mellan Sverige och Storbritannien avbryts från och med den 9 april 2020. Det uppger brittiska ambassaden i Stockholm. British Airways blir därmed det sista

flygbolaget som stänger trafiken mellan länderna. Alla andra kommersiella flygbolag har redan gjort det.
Ambassaden uppmanar brittiska medborgare som befinner sig på besök i Sverige att genast resa hem så att de inte blir strandsatta.
DN

7 april 2020

Norge: Det betyder att vi har epidemin under kontroll

TISDAG 7 APRIL 2020

Norge har bromsat smittspridningen så att varje coronainfekterad norrman nu i snitt överför viruset till mindre än en person.

– Det betyder att vi har coronaepidemin under kontroll, säger hälsoministern Bent Høie.

Samtidigt varnar han för att släppa på restriktionerna för snabbt.

Regeringens mål har varit att varje smittad person ska smitta max en annan person. Nu beräknas smittspridningen ha minskat till 0,7 andra personer – därmed anser sig regeringen ha kontroll på epidemin.

Hälsominister Bent Høie tackar alla som följer myndigheternas råd.

– Innan de stränga åtgärderna infördes smittade varje smittad 2,5 nya personer. Om den här utvecklingen hade fortsatt hade vi sett samma utveckling i Norge som på andra platser i Europa, säger han enligt Verdens Gang.

Om ovanstående beräkningar stämmer innebär det att utbrottet inte längre växer i Norge och man kan vänta sig att antalet inlagda på sjukhus kommer att minska. Men ministern varnar för att släppa på begränsningarna för snabbt.

– Åtgärderna har gjort att vi har fått ett fast övertag. Det måste vi behålla, säger han.
Hälsoministern poängterar samtidigt att det är viktigt att fortsätta med social distansering och hygienåtgärder.
– Talen visar också att det ska väldigt lite till för att vi ska mista kontrollen igen.
Regeringen kommer att återkomma om andra åtgärder som stängda skolor och barnomsorg – det är inte säkert att de åtgärderna måste vara lika länge, menar han.
Norska Folkehelseinstituttets chef Camilla Stoltenberg kallar det för ett stort framsteg, men påpekar att det finns en osäkerhet.
– Men vi uppfattar att vi har en positiv utveckling, och att det syns i modellen, säger hon enligt NRK.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Mette Fredriksen: Danmark kan börja öppna efter påsk

TISDAG 7 APRIL 2020

Danmarks statsminister tillkännagav på måndagskvällen att det danska samhället kan börja öppnas upp efter påsk. Första steget i den långsamma återgången till det normala är att delvis öppna landets skolor.

– Vi ska hitta den hårfina balansen och det är det vi försöker göra nu, sade Mette Fredriksen.

Den danska regeringen kommer att öppna förskolor, fritids och skolor upp till klass 5 från och med onsdag den 15 april, meddelade Mette Fredriksen på en presskonferens på måndagskvällen.

Hon menar att skolöppningen är det första av många steg, innan

landet är tillbaka i normal verksamhet.
– Om vi ska ha en chans att öppna Danmark kontrollerat måste vi hitta den hårfina balansen och det är det vi försöker göra nu. Vi vet inte än när vi kommer ha fast mark under fötterna. Återöppnar vi Danmark för snabbt riskerar vi att smittan sprider sig så snabbt att vi måste stänga igen. Öppnar vi för sent kan det också få allvarliga konsekvenser, säger hon på presskonferensen.
Planen för hur öppningen ska gå till baseras på expertmyndigheternas utlåtande, enligt statsministern.
Mette Fredriksen säger att allt nu hänger på hur väl den danska befolkningen håller sig till de råd och restriktioner som utfärdats av myndigheterna.
Samtidigt förlänger regeringen sitt förbud mot offentliga folksamlingar på över tio personer och stängningen av Danmarks gräns till den 10 maj. Även reserestriktionerna och hemskolning för de äldsta eleverna kommer att ligga kvar till den 10 maj.

Förbudet mot större folksamlingar kommer att ligga kvar till augusti. Det betyder att inga festivaler kommer få arrangeras i Danmark under sommaren, säger statsministern.
– När det gäller försiktighetsåtgärder har vi hela tiden sagt att vi hellre går för långt än för kort. Nu när vi ska börja öppna upp samhället är det tvärt om: nu går vi hellre ett steg för kort än för långt, säger statsministern.
På måndagen är 503 personer inlagda på sjukhus i Danmark, på grund av covid-19. Av dessa behöver 139 personer respirator. Totalt har 187 personer dött.
Amanda Dahl

Johnsons tillstånd försämrat – intensivvårdas på sjukhus

TISDAG 7 APRIL 2020

Storbritanniens premiärminister Boris Johnson har förts till en intensivvårdsavdelning på ett sjukhus i London.

Utrikesminister Dominic Raab leder regeringen under Johnsons frånvaro.

För en och en halv vecka sedan, den 27 mars, meddelade Boris Johnson att han insjuknat i covid-19 och isolerat sig i premiärministerbostaden på Downing Street i London. Redan då hade han feber och hosta, och tillståndet har sedan gradvis försämrats. De andra ministrarna har försökt bevara bilden av en premiärminister som deltar aktivt i videokonferenser och insatserna mot covid-19, men anonyma rådgivare har uppgett

för brittiska medier att Johnson sett alltmer medtagen ut.
Flera läkare ska också ha varit oroade för hans andning.
Strax efter drottning Elizabeth II:s tal till nationen i söndags kväll fördes premiärministern till St Thomas-sjukhuset i centrala London, där han enligt uppgifter i tidningen The Times ska ha fått syrgas och genomgått en rad undersökningar.
Sannolikt rörde det sig om lungröntgen och andra undersökningar som är svåra att göra i premiärministerbostaden.

På måndagen blev Boris Johnson formellt inlagd ”för observation”.
”På min läkares inrådan åkte jag i går till sjukhus för att genomgå rutinundersökningar, eftersom jag har symtom orsakade av coronavirus. Jag är vid gott mod och håller kontakt med mitt team, medan vi tillsammans kämpar för att bekämpa viruset och hålla alla trygga”, skrev Boris Johnson (eller hans pressansvariga) på Twitter.
Ännu vid 19-tiden på måndagen svensk tid uppgav utrikesminister Dominic Raab att Boris Johnson ledde regeringens arbete och var ”bekväm” på sjukhuset.

Bara drygt två timmar senare sa dock en talesperson för den brittiska regeringen till flera brittiska medier att situationen hastigt ändrats:
– Under kvällen har premiärministerns tillstånd försämrats och efter inrådan från hans medicinska team har han förts till en intensivvårdsavdelning på sjukhuset. Premiärministern får utmärkt vård av vår sjukvårdspersonal, sa den icke namngivna talespersonen enligt Sky News.

Att Johnson nu förts till en intensivvårdsavdelning beskrivs som ”en försiktighetsåtgärd”, om han skulle behöva en respirator för att kunna andas. Att premiärministerns tillstånd är allvarligt är dock uppenbart. Frågorna började hopa sig redan när han sökte sjukhusvård samma kväll som drottningen höll tal till nationen – något monarken bara gjort fyra gånger tidigare under sina 68 år på tronen.
Men trots att den biträdande hälsoministern Nadine Dorries och biträdande utrikesministern James Duddridge antydde att

Johnson kunde komma att träda åt sidan tillfälligt, var den officiella linjen under hela måndagen att allt var väl med premiärministern.
Enligt Sky News var Johnson på måndagskvällen fortfarande vid medvetande. Men han ska nu ha bett utrikesminister Dominic Raab att ersätta honom ”där det så behövs”.
Redan på morgonen ledde Raab ett möte med den särskilda kommitté som samordnar insatserna mot det nya coronavirusets spridning, och han väntas nu även leda ett regeringssammanträde på tisdagen.
Även Boris Johnsons gravida partner Carrie Symonds har fått symtom och är sedan en vecka tillbaka isolerad, men hon uppges må efter omständigheterna väl.
Samtidigt fortsätter hundratalsmänniskor att avlida varje dag i covid-19. Fler än 5 300 personer har nu avlidit i sjukdomen i Storbritannien.
Liksom i Italien, Spanien och flera andra europeiska länder finns indikationer på att antalet nya dödsfall per dag börjar plana ut. Men läget är fortfarande mycket

ansträngt inom vården och ingen vågar dra några säkra slutsatser. Uppemot 750 000 britter har anmält sig som frivilliga för att hjälpa till i krisen, och från och med tisdagen kommer flera tusen av dem att tilldelas uppgifter via en särskild app. Det kan då handla om att bistå äldre och andra utsatta personer, transportera sjukvårdsmateriel, eller – för de som tidigare arbetat i vården – att rycka in och arbeta där det tillfälligt behövs extra personal.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Folkhälsomyndigheten i USA: Använd munskydd

TISDAG 7 APRIL 2020

USA:s nationella folkhälsomyndighet uppmanar nu alla amerikaner att bära munskydd när de besöker matbutiker, apotek och andra platser där det är svårt att

upprätthålla den ”sociala distansen”.
Landets generalläkare visar hur enskilda medborgare själva kan konstruera masker av gamla handdukar och klädesplagg för att inte konkurrera med sjukvården om material.
Ta en avlagd handduk eller t-shirt. Vik persedeln från båda sidor mot mitten. Fäst två gummisnoddar runt och du har ett munskydd. USA:s generalläkare Jerome Adams, den amerikanska arméns högste läkare, demonstrerar hur man skapar en hemmagjord mask i en informationsfilm utlagd på folkhälsomyndighetens hemsida. USA stålsätter sig för vad som kan bli den dödligaste veckan hittills för landet under coronakrisen. Vita husets specialstyrka mot viruset uppmanar människor att hålla sig borta från varuhus och apotek. Men måste man gå ut bör man bära skydd runt munnen. Samtidigt uppger flera delstatsregeringar att de har brist på masker. Därför instruerar landets folkhälsomyndighet (CDC) människor att skapa sina egna skyddsmaterial av gamla klädesplagg och trasor.

När helgen var över hade 9 500 personer i USA dött till följd av coronaviruset. Nästan hälften, omkring 4 000, bodde i New York. Över 333 000 personer i USA uppges vara smittade. Antalet döda är redan tre gånger så stort som efter terrorattackerna den 11 september 2001, det moderna USA:s värsta trauma.
Anthony Fauci, den ledande medicinska experten i Vita husets specialstyrka, sade under söndagen att mörkertalet är mycket stort. Så många som hälften av alla smittade i USA kan vara utan symtom, bedömer Fauci. Därför uppmanar myndigheterna alla människor att bära mask, helt oavsett om man känner sig sjuk.
President Trump gav röst åt folkhälsomyndighetens uppmaning att bära mask i offentligheten. Men han underströk samtidigt att det är frivilligt.
– Du kan göra det. Du behöver inte göra det. Jag väljer att inte göra det. Det är bara en rekommendation, frivilligt, sade presidenten.
Presidentens halvhjärtade uppmaning att bära mask visar att

det fortfarande löper en spricka mellan Trump och Vita husets medicinska experter.
Men även generalläkaren, som visar hur man gör sin egen mask, har tidigare sagt att masker inte är effektiva när det gäller att förhindra smittospridning.
”Seriöst, människor – SLUTA KÖP MASKER”, twittrade Jerome Adams så sent som den 29 februari i år.
Generalläkaren ingår i Vita husets så kallade insatsstyrka mot coronaviruset. Hans dubbla budskap är typiskt för regeringens oförsiktiga hantering av coronakrisen. Det tog många veckor för Trumpregeringen att ta smittan på allvar. Inre strider skakar fortfarande specialstyrkan.
Amerikaner uppmanas att skapa sina egna masker eftersom sjukhus i vissa delstater fortfarande har brist. I fredags larmade Wisconsin den federala katastrofmyndigheten Fema. Delstaten behöver ytterligare 190 000 masker.
Det pågår huggsexa mellan olika delstater för att få material från den federala regeringen. Vissa delstater har fått exakt vad de efterfrågat medan andra

fortfarande har stora underskott. Enligt en rapport i Washington Post har Fema varit mer tillmötesgående mot delstater som styrs av republikanska guvernörer.
Florida, där den Trumpallierade republikanen Ron DeSantis är guvernör, fick redan efter tre dagar de 430 000 masker som delstaten efterfrågade. Andra sydstater som Oklahoma och Kentucky har fått mer material än de efterfrågat. Medan demokratiskt styrda delstater som Illinois, Massachusetts och Maine endast har tilldelats bråkdelar av vad man behöver. Men mönstret är inte entydigt. Georgia har inte fått allt delstaten behöver, trots att den styrs av republikanen Brian Kemp.
I takt med att antalet döda skjuter i höjden fortsätter Trump att utmåla malariamedicin som en möjlig lösning på krisen, trots att de medicinska experterna inte vågar förorda sådan medicin mot covid-19.
– Om det fungerar skulle det vara en skam att inte prova det tidigt. Vad har man att förlora, frågade Donald Trump under en

presskonferens i Vita huset i söndags.
Under samma konferens hindrade Trump doktor Fauci från att svara när experten fick en fråga av en reporter om huruvida malariamedicinen fungerar.
Trump sade att Fauci redan svarat på den frågan femton gånger. Att Trump kritiserar journalister under presskonferenserna är inget nytt. Men Fauci brukar åtminstone själv få svara när han får direkta frågor.
Trumpregeringen har beställt 29 miljoner doser av malariamedicinen, utifall den skulle visa sig fungera mot det dödliga viruset.
Även om dödstalen skjuter i höjden i veckan kan statistiken vara missvisande, enligt uppgifter i New York Times. Sannolikt är antalet amerikaner som dött till följd av smittan långt högre än vad staten gör gällande.
New York Times hänvisar till ambulanspersonal som säger att många människor som dött i sina hem inte testas för corona trots att de visat uppenbara symtom. En begravningsentreprenör i Virginia säger att han tog hand om tre personer som dött av smittan,

men att corona endast angavs på en av dödsattesterna. Människor som dog till följd av lunginflammation i februari och mars borde i själva verket listas som coronafall, säger läkare till New York Times.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Europeisk Marshallplan sätter EU:s solidaritet på prov

TISDAG 7 APRIL 2020

Coronavirusets framfart sätter solidariteten i EU på prov. För att hindra att Europa går in i en djup och långvarig lågkonjunktur vill flera EU-

ledare ha ett omfattande stödprogram, en Marshallplan, för kontinenten.
EU:s 27 finansministrar ska på tisdagen försöka ena sig om det behövs en sådan Marshallplan.
Spaniens premiärminister Pedro Sánchez är en av dem som efterlyst en Marshallplan för Europa, alltså att mobilisera ekonomiska medel som får samma betydelse som de amerikanska insatserna efter andra världskriget. Då, 1948–1952, pumpades nästan 13 miljarder dollar in i 16 europeiska länder.
– Efter andra världskriget räckte inte Europas ekonomiska resurser till och den politiska sammanhållningen fungerade inte. Marshallplanen var, utifrån amerikanskt egenintresse, ett medel för att öka den europeiska integrationen, säger Ian Lesser, amerikan och chef för Bryssel-kontoret för organisationen The German Marshall Fund, GMF, vars syfte är att stärka de trans-atlantiska relationerna.
Han tillägger:

– Men vill Europa ha en Marshallplan i dag måste man ordna den på egen hand.
Hur en sådan europeisk plan ska se ut tvistar EU-länderna om. Nio euroländer har föreslagit gemensamma obligationer, döpta till coronaobligationer. Då skulle länder som Italien kunna låna till en betydligt lägre ränta eftersom alla euroländer garanterar lånen.
Spaniens premiärminister Pedro Sánchez skriver i en debattartikel i Frankfurter Allgemaine Zeitung: ”Om viruset inte stannar vid gränserna, då kan inte heller finansieringsmekanismerna göra det”.
Men Nederländerna och Tyskland säger blankt nej till gemensamma obligationer.
– Jag kan inte se någon omständighet som gör att Nederländerna kan gå med på ett finansiellt instrument som euroobligationer. Det är mot hela syftet med euron, sade Nederländernas premiärminister Mark Rutte nyligen.
Eurogruppens ordförande, Portugals finansminister Mário Centeno, föreslår inför tisdagens möte att medel som finns i

stödfonden ESM, som byggdes upp efter finanskrisen 2008, används. Nackdelen med ESM, ur bland annat Italiens synvinkel, är att lånen är kopplade till krav på reformer tänkta att stärka ekonomierna inför kommande kriser.

Italien är i akut behov av pengar, inte av att till exempel EU-kommissionen skickar experter som går igenom vilka ekonomiska reformer landet behöver.

– Den nordsydliga konflikten som fanns efter finanskrisen riskerar att upprepas. Då var det en finanskris. Nu handlar det, utöver en finanskris, om en samtida global kollaps av den reala ekonomin samt en hälsokris, säger Ian Lesser på GMF.

Han framhåller att det som händer nu är betydligt mer utmanande för EU och dess framtid.

– Om Europeiska unionen inte svarar på utmaningen kommer invånarna med rätta att fråga vad som är värdet med den.

Vad ska ledare för länder i Nordeuropa göra för att blidka motstånd som kan finnas i nationella parlamenten och bland egna invånare?

– Det ska göra som ledare alltid måste göra under sådana här förhållanden – de ska leda. Det måste lägga fram att saken gäller vad som är bäst långsiktigt. Att som nu sätta nationella intressen främst är inte hållbart. Det är inte bra för välståndet eller från en säkerhetssynpunkt, säger Ian Lesser.

Han tror att Europas ledare i slutändan kommer överens. Han pekar till exempel på att Tyskland redan tagit ekonomiska beslut som bryter mot landets långa tradition av att hålla inflation och statsskuld nere.

Inom Nederländerna och Tyskland finns dessutom de som ifrågasätter regeringschefernas agerande. I Nederländerna har 78 ekonomer skrivit en debattartikel där de beskriver regeringens hållning som kontraproduktiv och att landet måste eftersträva en gemensam europeisk finansiering för att klara krisen. Ledaren för en av Ruttes koalitionspartier i regeringen är inne på samma linje.

Tyska utrikesministern Heiko Maas och finansministern Olaf Scholz, båda socialdemokrater, skriver i en debattartikel som

publicerats i fem sydeuropeiska tidningar att Europa måste stå enade tillsammans mot viruset. De vill att stödfonden ESM justeras så att Italien, Spanien och andra euroländer fritt kan använda den mot coronaviruset. Ministrarna förslår också en ny fond, som ska spänna över hela Europa och garantera lån.
Maas och Scholz skriver även att de stödjer EU-kommissionens initiativ om en fond som stöttar arbetstagare som måste gå ned i arbetstid. Planen med den fonden är att EU-länderna ska garantera 25 miljarder euro. Utifrån de garantierna ska kommissionen låna upp 100 miljarder euro, cirka 1100 miljarder kronor, för medlemsstaternas räkning.
Pia Gripenberg

Fakta. Europeiska stabiliseringsmekanismen (ESM)

ESM skapades 2012 och är en institution inom EU med uppgift att bevara den finansiella stabiliteten i euroområdet – i dag 19 medlemsstater. Sverige är inte med.
ESM:s uppgift är att tillhandahålla finansiell hjälp i form av lån till

länder i euroområdet som har eller riskerar att få allvarliga finansiella problem. Stödet ses som ett komplement till andra ekonomiska reformer och åtgärder på nationell och EU-nivå. Totalt tillåts ESM låna ut 500 miljarder euro. Källa: NE.se

Dela

Österrike lättar på restriktioner

TISDAG 7 APRIL 2020

Österrike kommer steg för steg att lätta restriktionerna som införts för att minska spridningen av coronaviruset. Snart ska butiker och restauranger få öppna på nytt, samtidigt som kraven på att bära ansiktsmask i offentligheten skärps.

Jämfört med många andra länder valde Österrike att tidigt stänga ner stora delar av samhället i syfte att minska spridningen av det nya coronaviruset. Därför kommer landet snabbare ha tagit sig ur den värsta krisen, enligt förbundskansler Sebastian Kurz som under måndagen presenterade en färdplan för att lätta restriktionerna.
– Men det kan bara ske om alla konsekvent respekterar åtgärderna, sade han iförd munskydd under en presskonferens.

I Österrike har samtliga restauranger, kaféer och butiker som inte säljer livsnödvändiga varor hållit stängt sedan flera veckor. Även skolor, universitet och idrottsanläggningar har varit igenbommade. Men från och med 14 april ska restriktionerna lätta steg för steg. Till en början ska affärer med en mindre butiksyta än 400 kvadratmeter få öppna igen, liksom byggvaruhus och trädgårdsbutiker.
Från 1 maj ska även större butiker, köpcentrum och frisörer få slå upp portarna, men endast om de kan garantera säkerheten

för kunderna och att antalet personer som vistas i lokalerna begränsas. I mitten av maj ska hotell och restauranger få ta emot gäster, medan det dröjer till mitten av maj innan skolorna öppnar igen.
Samtidigt meddelade Sebastian Kurz att kraven på att bära ansiktsmask som infördes i förra veckan ska utvidgas. Inom kort ska masktvånget inte bara gälla i större matbutiker utan även i kollektivtrafiken, och arbetsgivare uppmanas att dela ut masker till sina anställda.

På måndagsmorgonen hade 12 000 österrikare bekräftats smittade med covid-19 och 220 avlidit. Sammanlagt hade 111 000 test genomförts, jämfört med knappt 37 000 test som utförts i Sverige.
Även i Tyskland pågår diskussionerna om när restriktionerna ska upphävas. Enligt ett dokument från inrikesdepartementet, som nyhetsbyrån Reuters har tagit del av, ska det ske när en smittad person statistiskt sett smittar färre än en annan person.

Tysklands förbundskansler Angela Merkel vill dock inte nämna ett datum när det kan bli aktuellt att lätta på restriktionerna.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Polens regering lyckades få igenom poströstning

TISDAG 7 APRIL 2020

Efter att Polens styrande högerparti Lag och rättvisa (PIS) först drabbades av ett svidande bakslag, då parlamentet inte stödde ett

förslag om att ta ställning till en lag om enbart poströstning i presidentvalet den 10 maj, genomdrev PIS en ny omröstning, som gav ett knappt ja.

Inför öppen ridå spelades det politiska dramat upp i sejmen, det polska parlamentets underhus. PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynski hade satsat allt på ett kort: att partiets lagförslag om att valet ska genomföras på utsatt datum den 10 maj, i ett läge när landet befinner sig mitt i en virusepidemi och många polacker sitter i karantän.

Kaczynski har drivit frågan till sin spets, trots att premiärminister Mateusz Morawiecki har sagt att coronaepidemin väntas nå en höjdpunkt i maj eller juni. Regeringens kritiker ansåg att Kaczynski genom att insistera på den 10 maj varit redo att offra människors liv och hälsa för att säkra att den sittande presidenten Andrzej Duda (PIS) ska få en ny mandatperiod.

Poströstning anses av många experter kunna bli en lika riskabel smittspridare som reguljär röstning i vallokaler. Polen har 30 miljoner röstberättigade, och

därmed ska miljoner valsedlar, som kan ha virus på sig, hanteras av såväl väljare som brevbärare och valarbetare.
– Polen är väl det enda landet som istället för att bekämpa en epidemi som härjar bland vår befolkning ägnar sig åt val, sade senatens talman Tomasz Grodzki, som tillhör liberala oppositionspartiet Medborgarkoalitionen (KO). Samtliga oppositionspartier vill att valet skjuts upp. Det kräver också en av PIS partner i den regerande högerkoalitionen, vice premiärminister Jaroslaw Gowin från partiet Porozumienie. Gowin försökte förhandla fram en kompromiss med Kaczynski under hela helgen, men när det misslyckades valde han att avgå från regeringen.
Under måndagen röstade sejmen – många ledamöter gav sina röster på distans – om att ta upp lagförslaget på dagordningen. Sex av PIS-klubbens ledamöter stödde inte regeringens förslag, däribland Gowin (en av tre som lade ned sina röster) och tre andra som röstade emot. Det gav det överraskande resultatet 228 ja

mot 228 nej. Därmed föll PIS-förslaget.

Sejmen ajournerades därefter till en kvällssession, och vid det laget hade Kaczynski sett till att det fanns tillräckligt med röster för det lätt modifierade förslaget. Siffrorna blev nu 230 för och 226 mot. Nu kan faktiskt valet flyttas fram en vecka, till den 17 maj, för att en poströstning ska hinna organiseras. Ett annan överraskande och omstritt inslag i lagen är att det blir rösttvång i valet – med böter för den som inte lämnar in sin valsedel.

Michael Winiarski

Vill göra om plan till vårdavdel-ningar

TISDAG 7 APRIL 2020

Storbritannien.

Gör om passagerarplan till intensivvårdsavdelningar under coronapandemin. Det föreslår en grupp experter inom medicin, teknik och luftfart i Storbritannien – som tror att plan av typen A380

och A340 skulle kunna tömmas och fyllas med intensivvårdsplatser på sju till tio dagar.
Planen ska flygas dit de behövs för att sedan behandla patienterna på marken, enligt förslaget från gruppen Caircraft som hoppas att brittiska regeringen ska vara intresserad.
TT-Reuters

Fyra områden i Kenya isoleras

TISDAG 7 APRIL 2020

Kenya.
Uhuru Kenyatta, Kenyas president, beslutar att fyra områden, däribland huvudstaden Nairobi, ska isoleras för att begränsa spridningen av coronaviruset. Kuststaden Mombasa samt distrikten Kilifi och Kwale omfattas också av

karantänsreglerna, som ska gälla i tre veckor.
Kenya har tidigare infört utegångsförbud mellan klockan 19.00 och 5.00 för att begränsa smittan.
Omkring 160 bekräftade fall av smittan har registrerats i Kenya, de flesta i huvudstaden. Sex människor har avlidit i sviterna av covid-19 i landet.
TT-AFP-Reuters

Kistorna tar slut i Ecuador

TISDAG 7 APRIL 2020

Ecuador.
Så många har dött i covid-19 i Ecuadors andra största stad Guayaquil att kistorna att begrava offren i tar slut.
Bara de allra dyraste kistorna finns nu att få tag på, men de kostar 400 dollar, eller drygt 4 000 svenska kronor.
Nu får staden hjälp. En donation innebär att 1 000 kistor av

kartong skänks, för att invånarna ska kunna begrava sina döda på ett värdigt sätt.
180 människor har hittills rapporterats döda i sviterna av coronaviruset i landet.
TT-AFP

8 april 2020

Katrine Marçal: En premiärminister kan inte lämna sitt jobb till någon annan

ONSDAG 8 APRIL 2020

Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab har blivit ombedd att kliva in och leda regeringsmöten tills Boris Johnson tillfrisknar. Det är dock inte Dominic Raab som styr landet. En premiärminister kan inte lämna över sitt jobb till någon annan i Storbritannien. Premiärministern är nämligen tillsatt av drottningen.

London.

Boris Johnson har valt att inte ha någon vice premiärminister, en post som oftast inte brukar tillsättas ändå. Därför har uppgiften att leda

regeringsmötena gått till den nuvarande utrikesministern i stället.
Om en brittisk premiärminister skulle avlida är det upp till drottningen att be en ny person att bilda regering. Hon skulle med största säkerhet be den person som regeringen i ett sådant läge skickade fram. Han eller hon hade agerat som premiärminister tills det styrande partiet valde en ny ledare som drottningen sedan formellt hade kunnat lämna över regeringsbildandet till.
Dominic Raab har alltså inget mandat att agera som premiärminister i Boris Johnsons ställe, bara att ”kliva in där det kan behövas”. Därför förväntas regeringen i hög grad fatta beslut gemensamt i väntan på att Boris Johnson tillfrisknar. Men det finns många obesvarade frågor som till exempel vem som just nu har de brittiska kärnvapenkoderna.
Situationen blir än mer komplex av att parlamentet som premiärministern svarar mot är stängt på grund av pandemin. Risken för att viruset ska sprida sig i de faktiskt rätt små salarna i Westminsterpalatset anses vara

för stor. Parlamentarikerna har alltid suttit tätt i bänkarna och man har inte lyckats hitta ett sätt att sköta arbetet på samma sätt på distans än.
Det är Dominic Raab som har fått den tunga uppgiften att försöka balansera sig fram i dessa nya konstitutionella vatten. Detta samtidigt som han hanterar den största kris som Storbritannien har stått inför i fredstid.
Dominic Raab är en 46-årig jurist som har suttit parlamentet i tio år och gjorde sig känd som en passionerad brexitör. Han har rört sig in och ut ur olika regeringar i många år. Han blev sparkad av Theresa May. Sedan kom han tillbaka. Sedan avgick han. Ett tag var han till och med brexitminister: Det var å andra sidan en post med hög rörlighet. Dominic Raab kandiderade till partiledare för de konservativa 2019 och stödde så småningom Boris Johnson när han själv insåg att han inte skulle kunna vinna. Dominic Raab uppfattas stå ganska långt till höger i det konservativa partiet. Han är inte särskilt känd bland vanligt folk i Storbritannien trots att han har

varit Storbritanniens utrikesminister sedan juli 2019. Men just nu är det i någon mån han som faktiskt leder Storbritannien.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Boris Johnsons tillstånd skakar om britterna

ONSDAG 8 APRIL 2020

Boris Johnson är allvarligt sjuk, mitt i den värsta hälsokrisen på årtionden i Storbritannien. Premiärministern är fortfarande kvar på den intensivvårds-

avdelning i London som han fördes till i måndags.
Han får bland annat hjälp med syretillförseln.
Premiärminister Boris Johnsons tillstånd beskrevs på tisdagskvällen som ”stabilt”, efter ett dygn som skakat om stora delar av det brittiska samhället.
– Han är vid gott mod och får standardbehandling för syretillförsel. Jag är övertygad om att han kommer att klara sig. För om det är något jag vet om premiärministern, så är det att han är en kämpe, sa utrikesminister Dominic Raab vid en presskonferens.
Boris Johnson har enligt regeringen varken fått mekanisk respiratorbehandling eller ”non-invasiv ventilatorbehandling” – ett samlingsbegrepp för behandling med tättslutande mask eller huva.
På frågan om han diagnosticerats med lunginflammation svarade en talesperson tidigare på tisdagen: ”Så är inte fallet, nej”.
Att den 55-årige premiärministern ligger kvar på intensivvårdsavdelningen på St Thomas-sjukhuset i centrala

London tolkas ändå av många som att tillståndet är allvarligt.
– Ett av skälen till att man befinner sig på en intensivvårdsavdelning är så klart att man kan få alla sorters behandling där, om så skulle behövas, sa kabinettsminister Michael Gove vid lunchtid.
Någon timme senare meddelade Gove att även han nu isolerar sig, eftersom en nära anhörig till honom fått symtom som tyder på covid-19. Gove ska inte själv ha känt av några symtom hittills.
Den som nu samordnar regeringens arbete är utrikesminister Dominic Raab. Strax innan premiärminister Johnson togs till intensivvård i måndags kväll fick utrikesministern i uppgift att ersätta honom ”där det så behövs”.
Det sker i ett läge då Storbritannien står inför den värsta hälsokrisen sedan andra världskriget.
– Vi tappar inte fokus för detta. Vi fortsätter kampen för att stoppa coronaviruset, sa Dominic Raab på tisdagskvällens presskonferens.

Totalt har 6159 avlidit i covid-19 sedan epidemin tog fart i landet. Enbart på tisdagen rapporterades 786 människor ha avlidit – och de närmaste dagarna beskrivs som kritiska för vården.
Boris Johnson är en av tusentals patienter som vårdas på sjukhus i landet. Antalet intensivvårdsplatser har utökats kraftigt på kort tid, men den brittiska regeringens vetenskapliga rådgivare, Patrick Vallanc, sa på tisdagen att det ännu är osäkert om platserna kommer att räcka.

Enligt Paul Hunter, professor i medicin vid University of East Anglia, tyder den nationella statistik som finns på att de covid 19-patienter med lunginflammation som behöver intensivvårdsbehandling löper ovanligt hög risk att avlida.
– Tyvärr dör omkring hälften (50,1 procent) av dem som behöver intensivvård. Det är mycket högre än för annan viral lunginflammation (22,4 procent). Varför det ser ut på det här viset och hur mycket högre den här siffran vore utan intensivvård är

ännu inte klargjort, säger Hunter till tidningen The Telegraph.
Drottning Elizabeth II sände på tisdagen en varm hälsning till Boris Johnsons anhöriga, och inte minst till premiärministerns partner Carrie Symonds som är gravid i sjätte månaden och som den senaste veckan varit isolerad efter att även hon fått ”lindriga symtom”.
”Hennes majestät sa att hon tänker på dem och att hon hoppas att premiärministern är fullständigt återhämtad inom kort”, stod det i kommunikén från brittiska hovet.
En rad länders ledare har framfört liknande välönskningar, däribland Sveriges statsminister Stefan Löfven.
Frankrikes president Emmanuel Macron har också framfört sitt ”fulla stöd till Boris Johnson, hans familj och det brittiska folket i denna svåra stund”.
Än finns inga läkemedel som har bekräftats fungera effektivt mot covid-19. USA:s president Donald Trump erbjöd ändå i måndags att ge britterna tillgång till olika experimentella behandlingar som två amerikanska läkemedelsbolag tagit fram.

Han nämnde inte exakt vilka behandlingar eller företag det rör sig om, men sa att ”vi har redan kontaktat Boris läkare”.
På tisdagen svarade den brittiska regeringen i påtagligt kylig ton på erbjudandet: ”Vi är övertygade om att premiärministern får bästa tänkbara vård i vårt offentliga sjukvårdssystem (National Health Service). Det är hans läkare som avgör vilken behandling han ska få”, sa en talesperson för regeringen.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Bakgrund. Boris Johnson fördes till sjukhus tio dagar efter han insjuknat i covid-19

3 mars. Vid en presskonferens säger Boris Johnson: ”Jag var på ett sjukhus i går kväll där jag tror det fanns några coronapatienter. Jag skakade hand med alla, och jag kommer att fortsätta skaka hand”.
27 mars. Boris Johnson berättar i ett videoklipp på Twitter att han

testats positivt för covid-19 och fått ”milda symtom” – feber och hosta – som då pågått i ett dygn. Han isolerar sig i premiärministerbostaden.

30 mars. Flera brittiska tidningar rapporterar att Johnson ”hostat och sluddrat sig igenom” ett regeringssammanträde som hållits via videolänk.

1 april. Premiärministern postar ett nytt videoklipp på Twitter där han nämner dagens dödstal och säger att ”vi kommer att besegra detta virus tillsammans”.

2 april. Johnson står på tröskeln till premiärministerbostaden och deltar i applåderna för vårdarbetarna. En del kommentatorer noterar att han ser ganska medtagen ut.

3 april. I stället för att lämna isoleringen efter sju dagar, blir Johnson kvar i sjuksängen. ”Jag har fortfarande feber och därför måste fortsätta isolera mig”, säger han i ett nytt videoklipp.

4 april. Boris Johnsons partner, Carrie Symonds, berättar att hon också varit sjuk, men att hon nu är på bättringsvägen. Symmonds är gravid i sjätte månaden. En del rådgivare till Johnson uppges

oroa sig för att han arbetar för mycket.

5 april. Hälsominister Matt Hancock säger på morgonen att Johnson ”är okej” och fortsätter leda regeringen. På kvällen, efter drottning Elizabeth II:s tal till nationen, förs premiärministern till St Thomas-sjukhuset i London.

6 april. I ett textmeddelande på Johnsons twitterkonto meddelas att han förts till sjukhus för att genomgå ”rutinundersökningar” och är ”vid gott mod”. På kvällen uppger en regeringstalesman att hans tillstånd snabbt försämrats och han förts till en intensivvårdsavdelning, där han får syrgas. Johnson ska ha varit vid medvetande och bett utrikesminister Dominic Raab att ersätta honom ”där det så behövs”.

7 april. Vid lunchtid uppger ministern Michael Gove att Boris Johnson fortfarande befinner sig på intensivvårdsavdelning och att han får viss hjälp med syretillförseln, men inte är kopplad till en respirator.

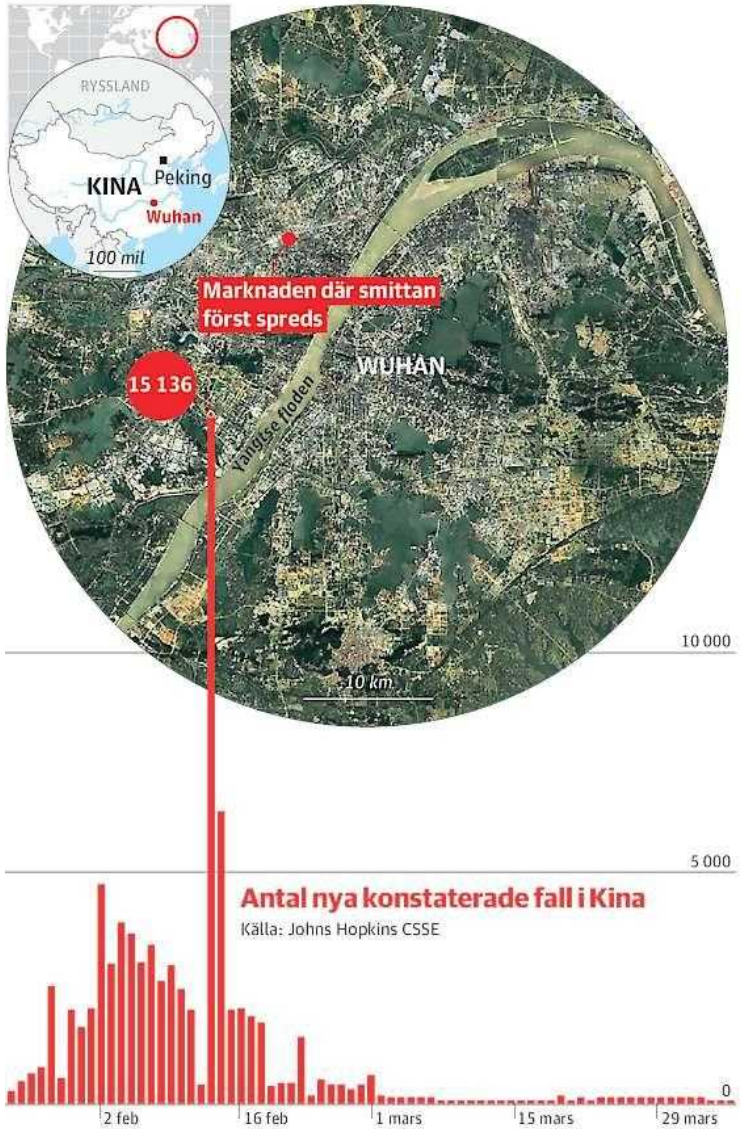

Grafiken bygger på den officiella statistiken som har ifrågasatts. Det finns rapporter som tyder på att både antalet döda och smittade kan vara flera än vad som angetts.

Här började krisen – nu släpps invånarna ut

ONSDAG 8 APRIL 2020

Nu släpps invånarna i Wuhan där det nya coronaviruset först bröt ut fria. Från och med i dag, onsdag, får de lämna staden. DN har pratat med 36-åriga Wang Xuefeng som suttit 76 dagar i föräldrars lägenhet. Han

har ”bevis” i mobilen på att han är frisk, en ”grön kod”. Men är orolig för att den ska ändras till gul eller röd om han går ut.

Det är en kollektiv lättnad för Wuhanborna som sedan 24 januari suttit instängda i sina hem. Medan resten av världen kämpar med att få bukt med spridningen av covid-19 släpps nu restriktionerna steg för steg i staden där utbrottet började. Flera av invånarna har de senaste dagarna gått ner till Yangtzefloden, tagit av sig ansiktsmasken och ropat högt i något sorts befrielsevrål efter att de tillåtits lämna sina hem i några timmar.

Bostadsområden har förklarats virusfria och alla invånare som har en ”grön kod” i mobilen – ett bevis på att de är friska – får gå ut en stund. Nästa steg tas på onsdagen när Wuhans invånare för första gången sedan nedsläckningen får lämna staden. Men 36-åriga Wang Xuefeng som räknat ut att han nu suttit inne i sina föräldrars lägenhet i 76 dagar vågar ännu inte ta några risker.

– Jag har en grön kod i mobilen. Men risken är att den ändras till

gul eller röd om jag går ut och råkar på någon som är smittad. Gul eller röd kod innebär att han är farligt gods på gatorna – det vill säga riskerar att bära på viruset – och för Wang Xuefengs är det viktigt att han förblir virusfri så att han kan åka tillbaka till Tyskland där han bor och där hans fru befinner sig.

– Min plan är att åka 19 april, men då gäller det att jag har den gröna koden.

Han och resten av Wuhans invånare har nu tillbringat två månader utan dagsljus, motionerat minimalt och haft få sociala kontakter.

Nu börjar ljuset i tunneln att skönjas. Wang Xuefeng kan se fler folk ute på gatorna från fönstret i föräldrarnas lägenhet. Det är vår, det blommar och temperaturen i Wuhan är redan över 20 grader, berättar han.

Tunnelbanan i staden har återupptagit sin trafik, med restriktionen att passagerarna måste sitta med två säten mellan sig, och affärer har börjat slå upp portarna, även om kunderna än så länge är få.

För Wuhan har det varit en resa utan dess like. Det var här på en fiskmarknad som det nya coronaviruset tros ha uppstått. En efter en upptäcktes besökare som varit på fiskmarknaden ha ett mystiskt virus. Läkare noterade att den vanliga behandlingen för lunginflammation inte bet.
Ändå skulle det dröja innan de politiska ledarna i den vibrerande elvamiljonersstaden reagerade. Långt efter att det första fallet upptäcktes i december pågick livet som vanligt. Flygplan fortsatte att lyfta mot storstäder som New York, Moskva, Paris och London. Tillverkningsindustrin gick för fullt och stadens ledare höll en jättebuffé för 40 000 människor samtidigt som antalet smittade på sjukhusen ökade.
Men 24 januari verkar regimen ha insett allvaret och då tog man till med storsläggan. Wuhan stängdes av från omvärlden och kort därefter var hela provinsen Hubei, där Wuhan är huvudstad, isolerad. Över 50 miljoner människor sattes i karantän i ett sällan skådat åtgärdsbatteri.
Då var smittspridningen redan igång och den skedde snabbt. Precis som sjukhus i delar av

Europa och USA nu kämpar med viruset spreds bilder på överbelastade sjukhus i Wuhan. Patienter låg i korridorerna, sjuka invånare kämpade för att få en sjukhussäng, det rådde brist på skyddsutrustning och vårdpersonalen gick på knäna. Storstäder i Kina som Peking och Shanghai förvandlades till spökstäder och sjukvårdspersonal skickades in från hela landet för att avlasta Wuhan. Samtidigt såg världen fascinerat på när nya sjukhus byggdes upp i rekordfart. Januari präglades också av en för Kina ovanlig frispråkighet i sociala medier. Ilskan var stor när uppgifter kom om att regimen meddelat Världshälsoorganisationen (WHO), men inte allmänheten, om viruset redan 31 januari. Ilska väckte också det faktum att läkare som varnade för ett sars-liknande virus kallades till polisen och tvingades lova att inte ”fara med elakartade rykten”.

– Det klart det hade varit bättre om politikerna hade reagerat tidigare, säger Wang Xuefeng som i övrigt inte vill uttala sig om politik.

Nu börjar Kina skönja ett liv efter covid-19. Under tisdagen rapporterade landet för första gången sedan i januari noll dödsfall i viruset. I Wuhan har endast två nya fall rapporterats de två senaste veckorna. Enligt den officiella statistiken kommer det stora hotet för Kina nu från resenärer som anländer till Kina. Nästan alla nya smittade fall de senaste veckorna har varit importerade. För att undvika en ny våg har Kina därför förbjudit alla utländska medborgare från att resa in i landet och de kineser som anländer måste genast testa sig.

Tvivel råder dessutom kring den officiella statistiken. Många ser med misstänksamhet på att antalet smittade i Wuhan plötsligt gick ned efter att Kinas ledare Xi Jinping besökte staden 10 mars för första gången sedan virusets utbrott.

Tydligt är att regimen nu vill få igång ekonomin, som rasat till följd av de åtgärder som sattes in för att bekämpa viruset. Kommunistpartiets legitimitet vilar på en ständig förbättring i levnadsstandard och riskerar att

försvagas om folk får det sämre. Men balansgången är svår. På senare tid har både turistattraktioner och barer öppnat någon dag för att sedan stänga igen. Riktigt trygga i att smittspridningen är över kan inte de kinesiska ledarna vara.
Wang Xuefeng säger att han suttit inne så länge nu att han vant sig.
– Jag läser böcker, programmerar och följer nyheterna om viruset.
Han har ett företag i Tyskland som har utvecklat en mjukvara som han även fortsatt att arbeta med under sin tid i karantän. Passande nog har han dessutom övat franskan genom att läsa Albert Camus bok ”Pesten”, som handlar om vad en epidemi innebär för människans liv, på originalspråk.
– Jag har också en motionsapp och gör lite benböj och övningar för ryggen.
Frun har han bara träffat via nätet sedan januari. Nu ser han fram emot en återförening i Tyskland.
– Men jag är inte särskilt optimistisk. Jag tror inte det här är slut förrän viruset försvinner från vår planet. Från början var min plan att vara tillbaka i Tyskland i början av februari för

att sedan åka till Kina igen för förstamajfirande. Men jag tror inte jag kan åka tillbaka på länge. Eller kanske jag inte alls kan lämna Kina.
Wang Xuefeng vågar som människor över hela världen sedan covid-19 började sprida sig inte ta något för givet. Han ser ingen anledning att fira att Wuhan börjar återgå till någon sorts normalitet.
– Nej, allt är så osäkert. De öppnar vissa saker ibland, sedan stänger de. Varför skulle vi fira.
Han hör fåglarna sjunga utanför fönstret, och funderar på att ta lite luft ändå.
– Jag kanske gör det. Men jag vill inte riskera min gröna kod.

Marianne Björklund

Poströstning bäddar för kaos och valfusk

ONSDAG 8 APRIL 2020

Analys

Presidentvalet i Polen ska enbart ske med poströstning, enligt en vallag som parlamentet hastigt har röstat igenom. Kritiker anser att valet omöjligt kan genomföras på ett demokratiskt och säkert sätt. Det krävs månader att organisera en poströstning, men det är bara drygt fyra veckor kvar till den 10 maj.

Det är första gången i Polens historia som ett traditionellt röstande i vallokaler ska ersättas helt med poströstning. Många befarar att den korta tiden som återstår bäddar för kaos och öppnar för utbrett valfusk. Valsedlar med valkuvert ska distribueras till 30 miljoner röstberättigade personer i vanliga brev – inte rekommenderade. Det

betyder att ingen kan kontrollera vem som faktiskt får försändelsen, och vem som avger rösten.
Coronapandemin innebär också att miljontals väljare riskerar sin hälsa och sina liv.
Kritiken mot den bråda och kaotiska behandlingen av den nya vallagen är utbredd. Det står till exempel klart att den högerpopulistiska regeringen har brutit mot flera regler i såväl grundlagen som i vallagen. Nya förslag lades till lagtexten strax före de tre omröstningarna. Bland annat att valdagen, om sejmens (underhusets) talman så beslutar, kan flyttas fram en vecka – från det nyss så ”heliga” 10 maj till den 17 maj.
Syftet med detta tillägg är lätt att genomskåda: efter sejmens beslut ska senaten (överhuset) dryfta lagförslaget. Det kan den göra under max 30 dagar, vilket sannolikt blir fallet eftersom oppositionen har knapp majoritet (51–49) i senaten. Då är vi framme vid 7 maj – tre dagar före valdagen.
Det finns de inom oppositionen som hoppas att Högsta domstolen eller Författningstribunalen skulle kunna sätta stopp för denna lag.

Men det är ett fåfängt hopp; regeringspartiet Lag och rättvisa (PIS) har under snart fem år packat dessa statsorgan med lojala politruker som gör allt vad partiledaren Jaroslaw Kaczynski vill.

En annan brist är avsaknaden av en valrörelse. Enbart den sittande presidenten Andrzej Duda (PIS) kampanjar, genom att ständigt synas i statstelevisionen.

– Ett autentiskt val kräver en autentisk kampanj, men de regler som införts på grund av pandemin gör det omöjligt att bedriva en kampanj. Jag insisterar på att lagstiftarna beaktar följderna av sitt beslut, påpekar Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, chef för OSSE (Europeiska säkerhets- och samarbetsorganisationen).

Michael Winiarski

Ikea och Ingka

Ikea-sfären innehåller två parallella och juridiskt separerade företagskoncerner. Inter Ikea äger konceptet och varumärket Ikea; Ingka Group driver majoriteten av varuhusen. Båda koncernerna ägs och kontrolleras av stiftelser som etablerats av grundaren Ingvar Kamprad.

Ikea drabbas hårt när varuhus hålls stängda

ONSDAG 8 APRIL 2020

Ikeas globala försäljning har drabbats hårt av viruspandemin – nedgången har vissa veckor varit 70 procent. Sverige är ett av bara några få länder med öppna varuhus. Möbeljätten tror inte på någon ordentlig återhämtning förrän tidigt i höst.

Ingka group är den del av Ikea-sfären som driver de allra flesta varuhusen – företaget står för cirka 90 procent av möbeljättens försäljning. Resten sköts av olika andra franchisetagare. Jesper Brodin är vd för Ingka Group:

– Vi står mitt i någonting som ingen har upplevt förut – med svåra hälsomässiga och ekonomiska effekter samtidigt. Vi är i gott sällskap när det gäller att ha underskattat den här typen av kriser. Den skapar förstås stor oro

men kräver också att vi hittar nya lösningar, säger han till DN.
Ingka Group driver i dag 376 stora varuhus runt om i världen, plus ett antal mindre butiker. Totalt är det 400 enheter – 300 av dem är nu stängda. Bara på den största enskilda marknaden, Tyskland, står mer än 50 varuhus stilla. Man har öppet bara i Sverige, Norge, Finland, Japan, Sydkorea, Kina och Australien.
– Det blir förstås ett dramatiskt bortfall, vissa veckor handlar det om uppemot 70 procents intäktstapp. Detta samtidigt som vi måste prioritera säkerheten för våra anställda och kunder, säger Jesper Brodin.
Det bortfallet kommer att räknas i många tiotals miljarder i år. De 400 varuhusen och butikerna omsatte senaste räkenskapsåret motsvarande 396 miljarder kronor.

Är 2020 ett ekonomiskt förlorat år för Ingka Group?

– Det beror på hur man ser det, men det är väl inte så vi uttrycker det. Vad vi pratar om är hur vi kan säkra så många jobb så länge som möjligt, hur vi kan hjälpa våra leverantörer och hyresgäster, och

vad vi kan göra för nytta för samhället i stort.

Hur går er e-handel nu?

– Den står för merparten av vår försäljning nu, men kompenserar förstås inte för tappet under den extrema stängningsperiod vi har nu. I normala fall står e-handeln för drygt 10 procent av vår försäljning – men nu har den femfaldigats på vissa marknader.

Vad händer med de 160 000 anställda?

– Det skiljer mellan marknader och vilken typ av tjänster det handlar om – i flera länder har vi utnyttjat stoppen till att vidareutbilda folk inom bland annat e-handel. Men överallt finns olika typer av stödpaket som tas fram av myndigheter och företag. Även om vi när detta är över inte omedelbart kan komma tillbaka till den ekonomi som rådde före corona handlar det nu om att uthärda så länge som möjligt och rädda så många jobb som möjligt.

Hur hjälper ni era leverantörer?

– Redan från början hjälpte vi dem att ställa om sin produktion, en del gör skyddsutrustning, och vi kan på olika sätt förbättra deras ekonomi, till exempel genom att ändra betalningsvillkoren. Och på

de 45 shoppingcenter vi äger i världen efterskänker vi hyran för våra hyresgäster – för att ha kvar dem när det här tar slut.
– På samma sätt försöker vi stötta de småföretag och sociala entreprenörer vi har som partners. Allt handlar om hur länge detta dröjer, men vi försöker att se det optimistiskt, att vi ska vara igång inom överskådlig tid.
Ja, vad är överskådlig tid?
– Ja, det är väl vår viktigaste fråga just nu, och vi bygger scenarier. Vi utgår från att stängningen blir längre än en månad som i Kina. Sedan är ambitionen att trappa upp under tre månader, först till 50 procent av försäljningen, sedan till 90 procent. Där kan vi vara i september. Då börjar en ny tid, men vi kommer att ha ytterligare ett år av utmaningar från viruset.
Hur hjälper ni till i samhället?
– Vi försöker bidra i smått och stort överallt där vi är verksamma och gick nyligen ut med ett paket på 26 miljoner euro. Vi bidrar med bäddlinnen, skyddsutrustning, vi öppnar våra restauranger för pensionärer och utsatta grupper. I Sverige för vi en nära dialog med både Röda korset och Socialstyrelsen kring hur vi

bäst kan hjälpa till. Vi har vi bland annat gett ansiktsmasker, sängar och behållare för handsprit till sjukhus runt om i Sverige.

Hur planerar ni framåt?

– Vi är ju finansiellt starka, Ingvar (Kamprad) byggde det här starkt och föreberett för kris, men det är klart att vi måste anpassa den finansiella kostymen och stoppa några projekt. Men samtidigt kommer vi att accelerera annat, som hållbarhetsarbetet och de digitala satsningarna. Det är ett pussel vi lägger nu – men bitarna förändras vecka från vecka.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fakta. Ikea-familjens två ben

Ikea-sfären innehåller två parallella och juridiskt separerade företagskoncerner. Inter Ikea äger konceptet och varumärket Ikea. Ingka Group driver majoriteten av varuhusen. Båda koncernerna ägs och kontrolleras av stiftelser som etablerats av grundaren Ingvar Kamprad.

Svenska Ikea har 20 varuhus. De omsatte senaste räkenskapsåret närmare 18 miljarder kronor.

9 april 2020

Tegnell slår tillbaka mot Trumps kritik

TORSDAG 9 APRIL 2020

Donald Trump hotar att dra in USA:s stödpengar till Världshälsoorganisationen, som han anklagar för att ha agerat för släpphänt i pandemin och stå för nära Kina. Samtidigt säger han att Sverige lider av att inte ha infört hårda restriktioner.

– Vi delar inte hans uppfattning, säger statsepidemiolog Anders Tegnell om Trumps uttalande.

När USA:s president Donald Trump i tisdags höll sin dagliga presskonferens om coronakrisen och fick frågan vilket råd han vill ge till ledare i världen som är skeptiska till pandemin och är emot social distansering svarade han:

– Jag tror inte de är så många. Nästa alla som har gjort så stänger nu. Storbritannien var ett exempel. Nu pratar de om Sverige, Sverige lider svårt.

Han tycktes sedan med en något kryptisk formulering referera till det experter kallar flockimmunitet:
– Sverige gjorde det. ”Flocken”, de kallar det ”flocken”. Det är ett sätt att göra det, men hittills har nästan alla länder gjort som vi. Om vi inte hade gjort det hade vi förlorat hundratusentals fler människor.
Såväl den svenska statsepidemiologen Anders Tegnell som utrikesminister Ann Linde (S) kommenterade på onsdagsmorgonen Trumps referens till Sverige.
– Man ska inte ta det här på allvar, sade Tegnell till SVT.
Han konstaterade att Sverige inte är hårdare drabbat än USA.
– Det är såklart väldigt jobbigt i Sverige, inte minst i sjukvården. Men jämfört med situationen i New York, där jag råkar ha en släkting som jobbar, så fungerar det bra, sade Tegnell.
Ann Linde intervjuades i TV4 och avfärdade där den amerikanska presidentens ord om vad som händer i Sverige.
– Han har rena faktafel. Vi har inte alls någon strategi om flockimmunitet. Vi gör väldigt mycket

för att få smittspridningen att minska, sade hon.
Anders Tegnell fick åter frågan om den amerikanska presidentens uttalande på myndigheternas presskonferens under onsdagen. Han svarade då med att hylla svensk sjukvård.
– Vi delar inte hans uppfattning. Visst lider vi. Alla lider nu på olika sätt. Men den svenska sjukvården tar hand om det här på ett mycket bra sätt. Svensk sjukvård är en av de bästa i världen och fortsätter att vara det.
Trump var skarpt kritisk mot Världshälsoorganisationen, WHO, som han menade agerade för släpphänt i början, till exempel genom att kritisera de reserestriktioner mot Europa och Kina som Trump vidtog. Redan tidigare på dagen hade han gått till hårt angrepp mot WHO i ett Twitterinlägg, där han skrev att organisationen ”verkligen klantade sig”.
– De verkar ha varit väldigt Kina-centrerade och är alltid på Kinas sida. Vi måste titta närmare på det, sade Trump under presskonferensen.
När presidentens medicinska expert Anthony Fauci, som i

vanlig ordning var med på presskonferensen, fick frågan om hur han såg på WHO gick presidenten emellan och svarade själv att Fauci ”respekterar WHO, och det är bra”.

– Men de gav oss några riktigt dåliga kort, sade Trump.

På onsdagen tillbakavisade WHO anklagelsen om ”Kinacentrering”:

– Det var absolut nödvändigt i den tidiga fasen av utbrottet att få full tillgång till så mycket som möjligt, att vara på plats och arbeta med kineserna för att få ett grepp om det här, sade Bruce Aylward, rådgivare till WHO:s generaldirektör, enligt TT-AFP.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Så förändrade krisen USA:s sjukvårds-system på nolltid

TORSDAG 9 APRIL 2020

Pandemin har förändrat USA:s sjukvårdssystem över en natt, med gratis virustester och statliga nödbidrag till sjukhus. ”Det kanske framstår som statlig sjukvård, men vad har vi för alternativ i en pandemi?” frågar sig Ted Yoho, republikansk kongressledamot. Men hälsoexperter varnar för att reformerna är otillräckliga för den historiska krisen. USA har färre läkare, färre sjukhussängar och fler i riskgrupper per capita än jämförbara länder.

När de första oroliga amerikanerna började uppsöka sjukhus för att få virustester i januari blev många nekade. Sjukhusen saknade utrustning för tester eller var osäkra på om

sjukförsäkringarna täckte testerna. De som väl testades fick ofta hem räkningar på tusentals dollar, en vanlig påföljd i ett sjukvårdssystem där patientavgifterna kan vara skyhöga även för den som har en bra sjukförsäkring. Flera amerikaner som tvingades i karantän på sjukhusen efter att ha testats positivt fick räkningar på mer än 4 000 dollar, 40 000 svenska kronor.

Men i takt med att det började stå klart att pandemin kan drabba miljontals i USA har kongressen, Vita huset och en rad delstatsregeringar genomfört radikala åtgärder som tillfälligt förändrar stora delar av USA:s sjukvårdssystem.

Virustester är numera gratis i hela landet. Stora delar av den vård som behövs för patienter är också kraftigt subventionerad av statliga program. Samtidigt får sjukhus över landet gigantiska stödpaket från staten för att utveckla infrastruktur för drabbade och för att kunna hantera den nya belastningen av patienter.

Dessa plötsliga reformer står i bjärt kontrast till det ideologiska motstånd mot statlig inblandning

i sjukvården som präglat den nationella debatten kring sjukvård under det senaste halvseklet i USA. När Barack Obama genomförde sin sjukvårdsreform 2010 demonstrerade hundratusentals republikaner i Washington mot vad de kallade ett ”socialistiskt sjukvårdssystem”, då reformen expanderade statlig finansiering av sjukvård och sjukförsäkringar.
Men när det under våren stod klart för amerikanska myndigheter hur allvarligt pandemin kommer att slå mot landet var det i stället republikaner på delstatsnivå som först vädjade om federal hjälp. ”Det här kanske framstår som statlig sjukvård, men vad har vi för alternativ i en pandemi?” frågade sig Ted Yoho, republikansk kongressledamot i Florida, som nu står bakom de avgiftsfria, skattefinansierade virustesterna.
Uttalandet var överraskande då Floridas republikaner ägnat de senaste tio åren åt att försöka stoppa Barack Obamas sjukvårdsreform, just med argumentet att staten inte ska få

mer befogenheter över sjukvården i USA.
”Det enda som krävdes var en historiskt unik pandemi och plötsligt förvandlades vi till Danmark”, skriver kolumnisten Farhad Manjoo i New York Times.
Kraven på omfattande reformer av sjukvården hördes först från delstaternas regeringar. New Yorks delstatsguvernör Andrew Cuomo gav tidigt i vintras besked att de allmänna sjukvårdsprogrammen Medicare och Medicaid skulle expanderas i delstaten, så att stora delar av vården för drabbade blev gratis.
Kaliforniens guvernör Gavin Newsom följde snart efter med ett liknande initiativ.
Kongressledamoten Ruben Gallego, demokrat från Arizona, skrev i februari ett lagförslag för att implementera liknande reformer över hela USA. Det federala krispaket på två tusen miljarder dollar som röstades igenom i mars innehöll också gigantiska statliga subventioner till sjukvårdsindustrin för att garantera just avgiftsfria tester och subventioner av vården av drabbade.

Krispaketet innehöll även mer än 150 miljarder dollar i nödbidrag till sjukhus och andra institutioner som förmedlar sjukvård under krisen, samt ytterligare resurser på delstatsnivå för att expandera produktion av utrustning, respiratorer och skyddsmasker. Dessutom innehöll paketet – som röstades igenom utan protester från Vita huset eller från Republikanerna som har majoriteten i senaten – 13 miljarder dollar som stoppar de planerade nedskärningarna i Medicare och Medicaid som Trump tidigare genomfört. Hälsoexperter säger att det som händer nu är att lokala myndigheter och den federala regeringen, i sista stund, försöker fylla enorma tomrum i den amerikanska sjukvårdens infrastruktur.
Chuck Schumer, Demokraternas ledare i senaten, kallar det en ”Marshallplan för amerikansk sjukvård”, en referens till krispaketet för att bygga upp västeuropeiska länder efter andra världskriget.

Många av reformerna i amerikansk sjukvård den här våren har varit en del av Demokraternas önskelista i flera decennier, men det krävdes en historisk humanitär katastrof för att få den federala regeringen att genomföra dem.
Dit hör även betald sjukfrånvaro, som nu erbjuds för de flesta arbetare i USA efter krispaketet i mars.
Från Vita huset har vi börjat höra retorik som tidigare förknippats med vänsterdemokrater som Elizabeth Warren och Bernie Sanders.
– Om du är sjuk ska du kunna stanna hemma. Vi vill göra det väldigt, väldigt tydligt att vi står på alla hårt arbetande amerikaners sida, sade vicepresidenten Mike Pence under en presskonferens där Vita huset lade fram sitt stöd för betald sjukledighet i mars.
Även på delstatsnivå har omfattande reformer införts för att låta den offentliga sektorn hantera pandemins kostnader. Delstaten Indiana har exempelvis stoppat alla patientavgifter för personer som får Medicaid, den allmänna sjukförsäkringen för

låginkomsttagare. I delstaten New York har det tagits fram en statligt producerad handsprit, som sedan i februari distribuerats till institutioner, skolor, större arbetsplatser och offentliga mötesplatser.
– Det handlar om en rad omfattande förändringar, när det gäller nya resurser för att skydda de som saknar sjukförsäkring, statliga medel till sjukhusen för att täcka vården av smittade, och lösare regler för att använda Medicare och Medicaid över delstatsgränser. Och för tjänster som tidigare inte täckts av de statliga sjukvårdsprogrammen, som exempelvis medicinsk vård på distans, säger Emily Gee, sjukvårdsexpert på tankesmedjan Center for American Progress, till DN.
De nya, tillfälliga reglerna har gjort det lättare att testas och få akutvård, men en historisk kris väntar fortfarande amerikansk sjukvård. Skildringarna inifrån sjukhus i de hårdast drabbade regionerna präglas av infernaliskt kaos. Överbelastningen riskerar att bli värre här än i exempelvis Italien. Hälsoexperter poängterar därmed vikten av att

restriktionerna för social distansering fortsätter.
I alla länder talar experterna om vikten av att ”platta ut kurvan” för virusets spridning, vilket skulle göra det lättare för sjukvården att hantera krisen. I få länder är detta mer akut än i USA. Siffrorna från andra länder tyder på att dödstalen tydligt står i relation till den sjukvård som finns till hands.
– Vi har dålig kapacitet för den här sortens tillströmningar, för alla som behöver intensivvård och sjukhussängar. Social distansering är väldigt problematiskt. Det skadar företag, arbetare och vänder upp och ner på hela samhället. Men för USA är det nödvändigt för att platta ut kurvan, eftersom våra sjukhus inte alls har kapacitet, säger Emily Gee.
Det råder inga tvivel om att en historisk humanitär kris väntar i USA. Vita husets krisgrupp för pandemin gav i veckan en prognos på 240 000 döda, vilket den beskrev som ett optimistiskt scenario. Det bygger på att stora delar av landet respekterar restriktioner och social distans. Andra prognoser varnar för mellan 1,5 och 2,2 miljoner döda

om restriktionerna inte följs. Krishärdar finns nu i New York, delstaterna Washington, Florida och Kalifornien men har under förra veckan även etablerats i bland annat Louisiana, Texas, Michigan och Georgia.
Att USA ser ut att bli det land som kan drabbas värst i världen beror, enligt hälsoexperter, på att landet haft unikt dåliga förberedelser för en pandemi.
Det amerikanska sjukvårdssystemet har en kombination av höga kostnader och låg kapacitet, som gör landet särskilt sårbart för pandemins konsekvenser. Fler är sjuka i USA än i andra rika länder eftersom de inte har råd med sjukvård. Det innebär att fler är i riskgrupper för att drabbas allvarligt av viruset, vilket i sin tur leder till ytterligare överbelastning av sjukhusen. USA har även sämre siffror än de flesta jämförbara länder på nästan alla mätbara faktorer för förebredelser på en pandemi.
USA har fler sjuka i riskgrupperna, färre läkare, färre sjukhussängar, färre respiratorer och färre sängplatser för

intensivvård per capita än de flesta andra jämförbara länder. Det största problemet med sjukvården i USA förblir, enligt flera hälsoexperter, de höga kostnaderna. Det gör att många inte söker vård i tid och sedan måste tas in på intensivvård. Redan innan krisen anlände hade USA proppfulla sjukhus, med en belastning på i snitt 95 procent i början av året.

”Oavsett hur du väljer att mäta det så ligger USA långt efter andra länder”, skriver Jen Kates, direktör för globala hälsofrågor på sjukvårdsinstitutet Kaiser Family Foundation i USA, i en färsk rapport.

Martin Gelin

Studio DN.

Missa inte DN:s dagliga nyhetsfördjupande podd.
I torsdagens avsnitt pratar programledaren Sanna Björling med DN:s USA-korrespondent Martin Gelin om hur coronakrisen påverkar sjukvården i USA, och varför USA inte har någon allmän sjukvårdsförsäkring.

Podden är gratis för alla. Lyssna i DN-appen eller på Radioplayeller andra poddplattformar.
I DN-appen kan du välja att ladda ner och lyssna offline.

Viruset slår allra hårdast mot afroameri-kaner

TORSDAG 9 APRIL 2020

Under det senaste dygnet har nästan 2 000 personer i USA dött till följd av det nya coronaviruset. Men landets afroamerikanska minoritet tycks starkt överrepresenterad bland dödsoffren.

Det saknas ännu en övergripande nationell statistik utifrån etnicitet. Men siffror inifrån USA:s stora städer antyder att coronaviruset dödar svarta i mycket högre utsträckning än vita.
Donald Trump kommenterade utvecklingen under en presskonferens på tisdagen.
– Varför är det tre eller fyra gånger så många i det svarta samhället jämfört med andra människor? Det är svårt att förstå, och jag gillar det inte, men vi kommer ha statistik de kommande två, tre dagarna, sade presidenten.
Sjukdomar som högt blodtryck, diabetes och astma gör svarta mer sårbara för viruset.
– Det finns inget vi kan göra åt detta just nu förutom att ge dem med komplikationer så god vård som möjligt, sade Fauci.
I sydstaten Louisiana, som rymmer den hårt drabbade storstaden New Orleans, utgör svarta 32 procent av delstatens befolkning. Men svarta står för omkring 70 procent av dödsfallen till följd av coronaviruset.
I delstaten Michigan, där Detroit ligger, utgör svarta 14 procent av

befolkningen – men 41 procent av alla döda till följd av smittan.
I Detroit, där 79 procent av befolkningen är afroamerikansk, är andelen med diabetes dubbelt så hög som i landet i stort och 36 procent av befolkningen lever under fattigdomsgränsen.
Enligt en sammanställning i Washington Post har distrikt med svart majoritetsbefolkning registrerat sex gånger så många döda till följd av det nya coronaviruset som distrikt med vit majoritet.
Huvudstaden Washington DC är representativ: av de 22 personer som dött till följd av smittan fram till och med tisdagen denna vecka var 60 procent afroamerikaner.
Forskare säger att en lägre andel svarta har sjukförsäkringar än vita, vilket kan innebära att afroamerikaner är mindre benägna att söka vård. Många har också arbeten som gör det svårare för dem att stanna hemma.
– Om man går ut och ser vilka som fortfarande arbetar verkar inte datan särskilt förvånande, säger Elaine Nsoesie, professor vid epidemiologi vid Boston University, till New York Times.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Martin Gelin: Sanders avhopp förhindrar en utdragen konflikt

TORSDAG 9 APRIL 2020

New York. Bernie Sanders har avslutat sin kampanj för att bli Demokraternas presidentkandidat. Sedan ett dussintal framstående demokrater enades bakom Joe Biden i början av mars har det varit svårt för Sanders att hitta en rimlig väg till nomineringen. Nu hoppar han av för att undvika ett ideologiskt inbördeskrig i partiet och för att slippa fortsatta primärval som riskerar att förvärra pandemin i USA.

Vänsterdemokraten Bernie Sanders har lagt ner sin

presidentkampanj. Han inledde året med en rad starka segrar, då han fick flest röster i de tre första delstaterna: Iowa, New Hampshire och Nevada. Men efter Joe Bidens jordskredsseger i South Carolina, den första delstaten i den amerikanska södern som röstade i primärvalet, hoppade alla andra mittendemokrater omedelbart av sina kampanjer för att ställa sig bakom Biden. De samlade partiet för en enad offensiv som blev omöjlig att stoppa. Under den så kallade supertisdagen i början av mars vann Biden avsevärt fler delegater och det fanns inte längre någon rimlig chans för Sanders att bli partiets kandidat.

Nu hoppar han av för att ena partiet mot Donald Trump, men även för att förhindra en utdragen primärvalsprocess som riskerar att förvärra spridningen av det nya coronaviruset i USA.

I tisdags genomförde Wisconsin, trots protester från demokrater och lokala politiker, sitt primärval efter att Republikanerna i delstatsregeringen i princip tvingat igenom valet under kontroversiella omständigheter. Såväl hälsoexperter som lokala

ledare för Demokraterna varnade för oerhörda hälsorisker om folk gick till vallokalerna just nu, under en period då pandemin är som värst i USA.
Att Bernie Sanders hoppar av kampanjen får därmed betraktas som en humanitär handling, som innebär att amerikaner inte kommer att behöva riskera sin hälsa för att gå och rösta under våren.
Men framför allt handlar det om att ena partiet och undvika ett ideologiskt inbördeskrig som skulle kunna försämra chanserna att vinna mot Donald Trump i höstens presidentval.
Nu står Sanders inför samma utmaning som 2016: att övertyga sina mycket lojala anhängare att stödja ännu en mittendemokrat från etablissemanget, Joe Biden.
Sanders har mobiliserat en ny generation av amerikaner som aldrig tidigare varit politiskt aktiva och som längtar efter radikala reformer. För att Biden ska vinna behöver han inte bara få deras röster, utan även deras engagemang och aktivism.
Sannolikt kommer Sanders att pressa Biden ideologiskt i en rad

avgörande frågor, inte minst sjukvården, som just nu står inför en historisk kris i USA, då miljontals amerikaner förväntas bli smittade av det nya coronaviruset de kommande månaderna.
På grund av restriktionerna kopplade till pandemin i USA har Sanders inte kunnat driva en traditionell kampanj på en dryg månad. Han höll sitt sista kampanjtal den 9 mars och har sedan dess förlitat sig på videosända tal, samtidigt som de gräsrotsaktivister som drev hans kampanj inte har kunnat ägna sig åt traditionella kampanjverksamheter för att få ut väljare. Det gjorde det i princip omöjligt för Sanders att fortsätta valkampanjen.
Sanders två presidentkampanjer har väsentligt förändrat den politiska debatten i USA. Han har etablerat en rad vänsterradikala förslag som självklara debattämnen och har lyckats flytta Demokraterna till vänster som parti. Även om hans egna anhängare betraktar både Hillary Clinton och Joe Biden som trötta mittendemokrater så står de i sakfrågorna till vänster om den

politik som Barack Obama förespråkade som president. Det beror till väldigt stor del på Bernie Sanders och den landsomfattande vänsterrörelse han skapat.
Men hans kampanj lyckades aldrig bredda väljarkoalitionen utanför de väljargrupper som gav honom starkt stöd redan i det förra valet, 2016, då han var förvånansvärt nära att besegra Clinton.
Sanders hade ett enormt underläge bland svarta väljare och bland kvinnor i medelåldern. I de villaförorter där många tidigare republikaner har gått över till Demokraterna för att de ogillar Trump har Biden mobiliserat nya väljare, vilket Sanders inte lyckades med.
För den amerikanska vänstern är det bekvämt att se Bidens seger som en konspiration bland etablissemanget, men de måste även fundera på varför Sanders inte lyckades nå ut till nya väljargrupper. Hans kompromisslösa tonläge engagerade den unga vänstern, en bred latinamerikansk arbetarklass och oberoende väljare som vill se radikala förändringar, men han

lyckades inte nå Demokraternas kärnväljare.
Politiska kampanjer handlar om att bygga koalitioner och där har Sanders ännu inte lyckats hitta ett nytt recept för amerikansk vänster.
Det blir nu sannolikt en uppgift för den yngre generation som blivit politisk aktiva just på grund av Bernie.
Martin Gelin

Johnsons tillstånd förbättrat

TORSDAG 9 APRIL 2020

Storbritanniens premiärminister Boris Johnson vårdas fortfarande på intensivvårdsavdelningen på St Thomas-sjukhuset i London. Hans tillstånd ska ha förbättrats.

Boris Johnson lades in på intensivvårdsavdelningen i

måndags och han har bland annat behandlats med syrgas och hans tillstånd beskrivs som stabilt.
Under onsdagen kunde Johnson sitta upp i sängen och kommunicera med vårdpersonalen, berättade finansminister Rishi Sunak vid en presskonferens på onsdagen.
Biträdande hälsominister Edward Argar sa i ett uttalande att premiärministern har det bra och är vid gott mod.
Den brittiska regeringen har hittills förnekat att det skulle råda något ”beslutsvakuum” på grund av premiärministerns sjukdom.
Under onsdagen rapporterades ytterligare 936 dödsfall i Storbritannien vilket gör att 7 095 personer nu har avlidit till följd av covid-19.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Spanien har missat tusentals dödsfall – äldre avlidna utanför statistiken

TORSDAG 9 APRIL 2020

Det spanska oppositionspartiet Partido Popular lämnade på onsdagen in en interpellation till kongressen med krav på total revidering av coronastatistiken.
Allt fler data pekar på att antalet döda i Spanien – officiellt 14 555 – ligger på betydligt mer än det dubbla.
Konservativa Partido Populars talesperson i kongressen, Cayetana Alvarez de Toledo, som ligger bakom initiativet, sade:
– En normal nation måste kunna räkna sina döda!

Sedan förra veckan har det klarnat för spanjorerna att epidemin skördat långt fler dödsoffer än vad som speglas i myndigheternas siffror.
Det började med att begravningsentreprenörer i regionerna Madrid och Kastiljen-La Mancha berättade för radiostationen es.radio att de under februari och början av mars varit långt mer upptagna än vanligt denna årstid, med upp till tre gånger så många begravningar.
Inga av dessa fall, mest äldre som lidit av andningsbesvär, registrerades som coronaoffer. Epidemin hade då ännu inte blivit en riksangelägenhet.
I början av denna vecka meddelade la Generalitat, den katalanska regeringen, att endast de dödsfall som inträffat på sjukhus bokförts som coronafall – en mycket kraftig underrapportering.
Samtidigt medgav den spanske hälsovårdsministern Salvador Illa att bara de som fått coronadiagnos medan de var i livet tagits med i statistiken.
Det betyder att den spanska tragedins mest omskrivna och

skakande dödsfall, de tusentals gamla som avlidit på ålderdomshem utan någon vård, hamnat utanför summeringen. Regionen Kastiljen-La Mancha redovisade i måndags sammanlagt 744 offer för epidemin. Då ingrep regionens Högsta domstol och korrigerade siffran uppåt till 1 921. Flera andra regioner har börjat ompröva sin statistik och skickar in nya siffror till Madrid.
Under dygnet tisdag/onsdag steg det officiella dödstalet åter något, till 757, efter att ha sjunkit i flera dygn.

Allt detta är mycket besvärande för landets vänsterkoalition, som efter en sorglös inställning fram till den 10 mars successivt skärpte direktiven.
Det är dock för tidigt att säga om den bristfälliga statistiken är ett utslag av medveten förvrängning, som högerextrema Vox hävdar. Med nära tusen dödsfall om dagen och akut brist på alla sorters utrustning, kunde krisen inte ha avlöpt utan statistiska missar och grymma bieffekter.
En kvinnlig chefsläkare på ett sjukhus i Madrid säger till DN:

– Vi hade begränsade diagnostiska verktyg och begränsad personal. Det är givet att vi satte in de testresurser vi hade på personal och på dem som kämpade för sina liv, hellre än att sätta rätt etikett på redan avlidna! Regeringen, som lagt kongressens arbete på is, vägrade fram till i måndags att svara på direkta frågor om krisen. Inför virtuella presskonferenser fick medierna lämna in skrivna frågor som sedan sovrades, lästes upp och besvarades, utan möjlighet till uppföljande frågor.

Efter att flera hundra ledande journalister, också från regeringstrogna El País, protesterat och hotat bojkotta presskonferenserna, ändrade regeringen formatet och lovar nu att besvara frågor i direktsändning.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Borgmästarens order: Varannan damernas i mataffären

TORSDAG 9 APRIL 2020

Italien. Kvinnor får handla mat på tisdagar, torsdagar och lördagar. Övriga veckodagar är det männens tur. Den ordningen har borgmästaren Gianmaria Ceria i den lilla italienska orten Canonica d'Adda lagt fast för att "skydda den allmänna hälsan" i virustiderna. Att bryta mot förordningen kan medföra böter på upp till 400 euro.

TT-AFP

1

10 april 2020

LEDARE:Flyg-kata-strofen som polarisera de Polen

FREDAG 10 APRIL 2020

Kaczynskis död ett dråpslag för alla polacker, löd rubriken i DN. Det var den 10 april för tio år sedan, och flygplanet hade störtat i tät dimma utanför Smolensk i västra Ryssland. Samtliga 96 ombord omkom, däribland Polens president Lech Kaczynski, centralbankschefen, befälhavarna för försvarets vapenslag och många andra höga tjänstemän.

Olyckan skulle bli ett nationellt trauma. Planet gick i småbitar, och även det politiska landskapet skulle det kommande decenniet präglas av allt djupare sprickor. För Polens starke man, den döde presidentens tvillingbror Jaroslaw Kaczynski, har det betytt långa kliv i auktoritär riktning. Passagerarna var på väg till högtidlighållandet av 70-årsminnet av massakern i Katyn, där Stalins hemliga polis mördade över 20 000 polska officerare och intellektuella i andra världskrigets början. Dådet skylldes på Nazityskland. Ryssland hade genom seklerna regelbundet invaderat för att avskaffa Polen, och Sovjetkommunismen hade gjort det till en lydstat. Moskva blev omedelbart föremål för Jaroslaw Kaczynskis och hans parti PIS misstankar. Premiärminister Donald Tusk och hans Medborgarplattformen pekades ut som politiskt ansvariga, de hade ju försökt tina upp relationerna med den fruktade grannen i öst. Både polska och ryska utredare kom fram till att haveriorsaken var dåligt väder och misstag i cockpiten. Jaroslaw Kaczynski och

PIS blev däremot besatta av konspirationsteorier om attentat. Inrikesdebatten förgiftades. Politiska motståndare blev dödsfiender.
PIS återerövrade makten 2015. - Andrzej Duda, Lech Kaczynskis förre juridiske rådgivare, valdes till president och partiet fick egen majoritet i parlamentet.
Statstjänstemän anklagades för slarv i samband med flygkatastrofen, en ny haveriutredning sattes i gång och den döde ledaren togs upp ur graven för ny obduktion.

Parallellt startade en gradvis nedmontering av den polska demokratin. Rättsväsendet stöptes om och PIS införde lagar för att kunna stoppa in lojalister i högsta domstolen. Den statliga - televisionen och radion rensades på misshagliga journalister och gjordes om till regeringspartiets propagandakanaler.
Under våren har coronapandemin tjänat som förevändning för att skärpa kontrollen över det politiska systemet. Presidentval är planerat till den 10 maj, och PIS vägrar skjuta upp det. I parlamentet har en ny lag

trumfats igenom, med knapp marginal, som möjliggör en procedur med enbart poströstning.
Detta strider mot författningen. Fältet lämnas fritt för fusk. Och Andrzej Duda är den ende kandidat som, uppbackad av stats-tv, kan bedriva en riktig valkampanj i skuggan av viruset.
PIS är nationalistiskt, emot aborter och homosexuella och lierat med katolska kyrkan. Den ekonomiska agendan lutar åt vänster, med vidlyftiga bidrag och skäll på storfinansen. Avståndet mellan liberala stadsbor och konservativ landsbygd exploateras maximalt. Polen har haft god ekonomisk nytta av EU. Men i veckan fastslog EU-domstolen att det senaste försöket att straffa obekväma domare strider mot alla principer om oberoende och opartiskhet. Unionen måste slå vakt om sina värderingar. Passar de inte landets potentater har de inget i EU att göra.
Flygkraschen 2010 var en personlig tragedi för Jaroslaw Kaczynski, men också en händelse han medvetet har utnyttjat för att koncentrera makten i sina händer. Olyckan förklarar en del av hans politiska rörelse. Men

den är självfallet ingen ursäkt för att trampa på medborgerliga fri- och rättigheter.

DN 10/4 2020

Martin Gelin: Nu behöver Biden bygga en bro mellan vänstern och mitten

FREDAG 10 APRIL 2020

Joe Biden är nu ensam kvar som presidentkandidat för - Demokraterna. Om inget dramatiskt inträffar blir det ett val mellan honom och Donald Trump. För att undvika en upprepning av Hillary Clintons nederlag måste Biden nu mobilisera såväl Bernie Sanders vänsteranhängare som

besvikna republikaner i konservativa villaförorter.

New York.

I skuggan av den landsomfattande krisen med det nya coronaviruset i USA har Demokraterna avslutat sitt primärval. Bernie Sanders kom i onsdags med beskedet att han lägger ner sin presidentkampanj, vilket betyder att Joe Biden har vunnit, även om han inte formellt lär utses till presidentkandidat förrän på sommarens partikonvent i Wisconsin.

Sedan i början av mars lyckades Joe Biden ena hela partiets ledarskap, mittendemokrater och tunga veteraner bakom sig. Det är i sig ett tecken på hans styrka som politiker och det kontaktnät och förtroende han byggt upp under flera decennier som senator, samt åtta år som vicepresident med Barack Obama. Men nu är hans utmaning att undvika de misstag som kostade Hillary Clinton presidentvalet 2016.

Precis som Clinton är Biden en mittendemokrat som uppfattas som en etablissemangspolitiker, i en politisk tid då radikala uppstickare tenderar att stjäla allt offentligt utrymme. Bidens

svårigheter att göra sin röst hörd har märkts under de senaste veckornas hantering av pandemin, då hans hårda kritik mot Trump sällan väckt uppmärksamhet.
Bidens relativt diplomatiska tonläge har svårt att bryta igenom den brusande kakafoni som präglar den amerikanska politiska debatten, där Trump varje dag lyckas skapa rubriker med nya kontroversiella utspel och kommentarer.
Ideologiskt måste Biden nu bygga en bro mellan partiets energiska vänsterflank och de moderata mittenväljare som ogillar Trump och är redo att stödja Demokraterna. I partiets historiskt starka valresultat i mellanårsvalet 2018 var det den senare kategorin som avgjorde. Även om unga vänsteraktivister är mer högljudda så var det villaförorternas mittenväljare som faktiskt tog sig till vallokalerna och gav Demokraterna segern i kongressvalet, med den största marginalen sedan 1974.
Bidens starka valresultat i precis samma områden i årets primärval tyder på att han har goda chanser att vinna avgörande mängder av mittenväljare och före detta

republikaner som är besvikna på Trump. I såväl Florida som Michigan, två av valets allra viktigaste delstater, fick Biden exempelvis avsevärt fler röster i årets primärval än Donald Trump fick i Republikanernas primärval för fyra år sedan.
Det är anmärkningsvärt eftersom Biden knappt drivit kampanj i dessa delstater. Mycket tyder därmed på att det finns en stark entusiasm bland väljarna för att få bort Trump från Vita huset. Även bland den amerikanska söderns svarta väljare har Biden i primärvalet fått väljarstöd som är jämförbart med Barack Obamas siffror. Det kan innebära att delstater som Georgia och North Carolina är inom räckhåll för kampanjen.
Men Biden kan inte heller ignorera de unga väljare som Bernie Sanders lyckades mobilisera. När han utser en vicepresidentkandidat kan det exempelvis vara riskabelt att välja en annan mittendemokrat, vilket lär göra vänstern besviken.
Den rådande krisen i det amerikanska sjukvårdssystemet har skapat en ny, landsom-fattande, debatt om

välfärdspolitiken och det sociala skyddsnätet här. Opinions-mätningar visade tydligt, redan innan pandemin, att sjukvården är presidentvalets allra viktigaste fråga.
Där har Biden länge nöjt sig med vaga löften om att försöka bevara Barack Obamas sjukvårdsreform. Lyckas han formulera ett mer slagkraftigt budskap i denna viktiga fråga kan han bli svår att besegra i presidentvalet.

Martin Gelin

Fem fakta om Joe Biden

Redan som 29-åring valdes han som senator och satt i USA:s kongress från 1973-2009, där han representerade delstaten Delaware.
Vicepresident under Barack - Obamas tid i Vita huset, 2009–2017. Biden hade en nyckelroll i sjukvårdsreformen, stimulans-åtgärderna efter finanskrisen och stödpaketet till bilindustrin i Detroit. Under Obamas valkampanj 2012 formulerade Biden sin egen slogan: “Detroit is alive and Bin Laden is dead.”

Bidens privatliv har präglats av tragedier. 1972 förlorade han sin fru Neilia och dotter Naomi i en bilkrasch. Hans son Beau avled i en hjärntumör 2015.
På dödsbädden ska Beau ha sagt till Joe att han måste lova att fortsätta arbeta politiskt. Biden framställer ofta sin presidentkandidatur som ett försök att hålla sitt löfte till sonen.
Biden hade problem med att stamma under sin uppväxt och retades för det under skolåren. Under tal och debatter i dag stakar han sig ofta, vilket hans långvariga medarbetare och vänner säger beror på stamningen.
Biden har lovat att nominera en kvinna som vicepresidentkandidat. Blir han president säger han även att han kommer att nominera en svart kvinna till Högsta domstolen, vilket vore historiskt.

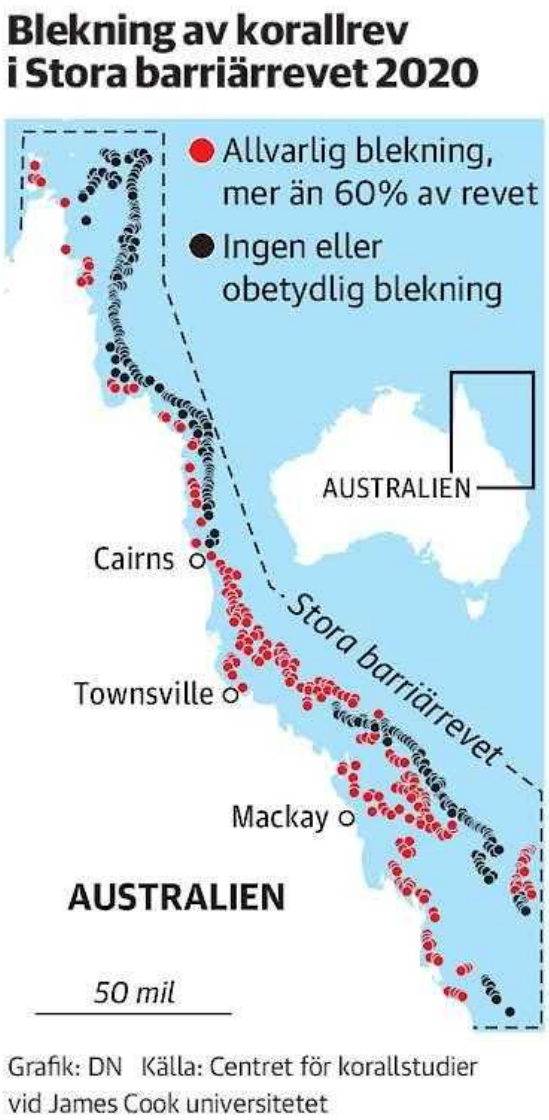

Stora barriärrevet drabbat av kraftig korallblekning

FREDAG 10 APRIL 2020

Stora barriärrevet i Australien har drabbats av massiv korallblekning för tredje gången på fem år. Klimatförändringen leder till allt varmare hav och

årets blekning är mer utbredd än tidigare. En expert kallar det för ”ett rop på hjälp från revet”.

– Vi är chockade över att se den storskaliga blekningen den här sommaren – den tredje på bara fem år. Alla blekningar har sammanträffat med temperaturrekord som orsakats av den globala uppvärmningen, säger Terry Hughes, chef för centret för korallstudier vid James Cook universitetet i australiska Townsville.

Han är en av de forskare som under nio dagar i slutet på mars från ett flygplan studerade över tusen olika korallrev i Stora barriärrevet. I deras rapport visar en karta att mer än en fjärdedel av reven har drabbats av kraftig blekning i år, det betyder att mer än hälften, 60 procent, av korallerna på de individuella reven har blekts.

– För första gången har en allvarlig blekning av koraller inträffad i alla tre sektorer av det Stora barriärrevet – den norra, centrala och nu även stora delar av den sydliga sektorn, säger Terry Hughes.

Korallblekning i stor skala orsakas av att korallerna stressas av

toppar i havsvattentemperaturen under ovanligt varma somrar. I år var den månatliga ytvattentemperaturen i februari den högsta som har noterats sedan mätningarna startade år 1900.

Världshaven tar upp en stor del av den extravärme som utsläppen av växthusgaser leder till vilket leder till surare hav. De allt varmare och surare haven är ett reellt hot mot världens korallrev.

FN:s klimatpanel IPCC har i en rapport konstaterat att för korallerna är det en avgörande skillnad om den globala medeltemperaturen höjs med 1,5 grader jämfört med 2 grader. De skulle minska med 70–90 procent redan vid 1,5 grader medan så gott som alla, mer än 99 procent, skulle försvinna vid 2 grader.

– Blekningarna är en tydlig signal att Stora barriärrevet ropar på snabb hjälp och för oss att göra allt vi kan, säger David Wachenfeld, chefsforskare vid Stora barriärrevets marinparks ledning till The Guardian.

Stora barriärrevet är världens största system av korallrev. Den första stora blekningen här inträffade 1998 som då var det

varmaste år som har uppmätts. Sedan dess har massiva korallblekningar inträffat under 2002, 2016, 2017 och nu i år 2020, samtidigt har den globala medeltemperaturen stigit och många temperaturrekord slagits. Det senaste decenniet är det varmaste som har uppmätts. År 2019 var det näst varmaste året som har uppmätts. Varmaste året hittills var 2016, som präglades av en ovanligt stark El Nino – ett väderfenomen med en värmande effekt.

– Det är mycket oroande att korallblekningar inträffar allt oftare. Det tar tio år eller mer för de snabbast växande korallerna att återhämta sig.

Återhämtningen efter blekningen 2017 är fortfarande i ett tidigt skede och har nu hindrats av en ny blekningshändelse, säger Terry Hughes.

– Efter fem stora blekningar så minskar antalet rev som än så länge har undgått allvarlig blekning. De reven befinner sig långt ut till havs långt upp i norr och i de avlägsna delarna av den södra sektorn.

Vid blekningen 2016 dog mer än hälften av korallerna i grunda

vatten i de norra delarna av Stora barriärrevet. Hur stor del av korallerna som har dött vid årets blekning är ännu oklart.

– Blekta koraller behöver inte nödvändigtvis dö. På rev med mild blekning förväntar vi oss att korallerna överlever och börjar återfå färgen de kommande veckorna. Men, om temperaturerna är tillräckligt höga, kan många koraller dö väldigt snabbt. I oktober kommer vi att återvända till samma rev som vi nu har undersökt för att kontrollera hur många koraller som har dött och vilka som överlevde, säger Terry Hughes.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Världens största system av korallrev

Stora barriärrevet är världens största system av korallrev. Det sträcker sig längs Australiens nordöstra kust från Nya Guinea till sydöstra Queensland; cirka 2 300 kilometer långt. Det består av över

2 900 individuella rev, och 900 öar.
Revet går i nordväst–sydöstlig riktning cirka 10–300 km från kusten. Den yttre barriären ligger längst ut på kontinentalsockeln, utanför vilken djupet snabbt ökar till mer än 1 000 meter. Källa: Nationalencyklopedin

Ensam påsk för påven på Petersplatsen

FREDAG 10 APRIL 2020

Rom. Påve Franciskus påskfirande på Petersplatsen uppmärksammas normalt i hela världen. Men den här påsken liknar ingenting annat och påven kommer att vara en ensam man på det jättelika torget. I stället utökar Vatikanen sina digitala sändningar.

– Så fort Coronaviruset blev en verklighet så insåg påven att de troende inte längre kan gå i kyrkan som tidigare. Då har påven valt att istället komma hem till de troende, säger Charlotta Smeds som jobbar på Vatikanradion. Påve Franciskus har på så sätt utökat sina direktsändningar för att vara nära de troende. Det gjorde han så fort coronautbrottet var ett faktum. Påvens morgonmässa från kapellet Sankta Marta klockan sju kan nu ses över hela världen. I de mässor som firas har påven valt att vända sina ord och tankar till de som är sjuka, de som har förlorat anhöriga, människor som sitter i fängelse och ansvariga som tvingas fatta svåra beslut. Under påskens gudstjänster framträder påven inne i Sankt Peterskyrkan, troligen endast assisterad av några medhjälpare såsom skedde i söndags som var palmsöndagen. Däremot kan den traditionella långfredagsprocessionen förstås inte äga rum såsom den brukar runt amfiteatern Colosseum. I stället har man en korstågsandakt på Peterplatsen med de 14 traditionella stationerna. Påsknattens mässa sänds för

första gången direkt från Peterskyrkan av Sveriges television.
Aldrig i modern tid har vi sett liknande arrangemang i Vatikanen. En ensam påve på Petersplatsen, liksom inne i kyrkan.
Det är också ovanligt att påven lämnar Vatikanen; med undantag för resor och ett par högtider då han framträder inne i Rom. Men nu under fastetiden valde han att åka till en kyrka för att be för att denna pandemi ska ta slut. Valet gick förstås till den berömda ikonen ”Det romerska folkets räddning” som påven alltid besöker i kyrkan Santa Maria Maggiore före eller efter resa utanför Rom.
Redan den 15 mars gick påve Franciskus till fots genom Rom för att komma till kyrkan San Marcello. Här vördas ett träkrucifix från 1400-talet som mirakulöst klarade sig från en brand. Krucifixet betraktas sedan dess av de troende som undergörande. År 1522, då det som kallats ”den stora pesten” bröt ut, bars korset i processioner till dess att pesten upphörde. Ett kors som påven nu har valt att ha

vid sin sida under denna annorlunda påsk.

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

EU enades om jättelikt stödpaket: ”Historiskt”

FREDAG 10 APRIL 2020

EU:s finansministrar enades sent på torsdagskvällen om ett stödpaket på motsvarande 5 000 miljarder kronor. Dessutom kommer en särskild stimulansfond att göras tillgänglig senare.

– Det är ett historiskt paket som visar att Europa kan stå enat under den här krisen och det är en framgång för det europeiska samarbetet. Det är också bra för svenska företag, säger Sveriges finansminister Magdalena Andersson i en kommentar till DN.

Enligt Magdalena Andersson är paket riktat till de länder vars ekonomi har drabbats hårdast av coronasmittan:

– Beslutet är viktigaste för de länder som är hårdast drabbade som Italien och Spanien framför allt och kanske också Frankrike.

– För svensk del kommer svenska företag att få ökade lånemöjligheter i den Europeiska investeringsbanken, säger Magdalena Andersson.

En särskild insats på 1 000 miljarder kronor kommer att avsättas för att stödja ländernas olika säkerhetsnät för anställda som mist sina arbeten.

2 000 miljarder kronor satsas på små och medelstora företag via den Europeiska investeringsbanken. Ytterligare 2 400 miljarder kronor kommer också att finnas tillgängliga för euroländerna. Pengarna ska

satsas på ländernas sjukvård och de kostnader som covid-19 fört med sig.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Ursprungs-befolkningar riskerar att drabbas hårt

FREDAG 10 APRIL 2020

Ursprungsbefolkningar runt om i världen riskerar nu också att drabbas hårt av coronapandemin. Många av dem har inte tillgång till sjukvård eller möjlighet att minska risken att smittas

genom att använda tvål och vatten.

I Myanmar har myndigheterna beslutat släppa ett stort antal fängslade rohingyer som gripits anklagade för att ha lämnat delstaten Rakhine, något som är olagligt.

Människorättsorganisationen Amnesty international har kallat myndigheternas förbud för apartheid.

Nu riskerar rohingyerna att utsättas för coronasmitta i de överfulla fängelser som de sitter i. Världshälsoorganisationen, WHO, har tidigare betecknat just fängelser som möjliga spridningskällor och i en rad länder har fångar som dömts till kortare straff för mindre allvarliga brott släppts i förtid eller tillfälligt.

I onsdags beslutade därför en domstol i Myanmar att dra tillbaka alla anklagelser och släppa 128 rohingyer som anklagats för att ha lämnat delstaten för att förhindra att smittan ska få fäste, skriver AFP.

I Brasilien ökar också oron för hur Amazonas ursprungsbefolkningar kan drabbas. 0,5 procent av Brasiliens befolkning utgörs av

dessa grupper som ofta lever utanför det vanliga samhällets skyddsnät.
Tidigare i veckan konstaterades en 15-årig pojke ur yanomamifolket, som finns på gränsen till Venezuela, smittad av coronaviruset. Pojken har förts till sjukhus och vårdas på en intensivvårdsavdelning.
Hittills har sju personer ur ursprungsbefolkningen bekräftats smittade i Amazonas, Pará och Roraima, skriver The Guardian. Men mörkertalet är stort och myndigheternas möjligheter att kontrollera hur smittan drabbar dessa grupper är ofta liten.
– Om smittan hittar in i byarna kommer den att orsaka väldigt många dödsfall, säger Sofia Mendonça, en brasiliansk allmänläkare som arbetar med ursprungsbefolkningar, till tidningen.
När yanomamifolket drabbades av en mässlingsepidemi på 1960-talet dog 9 procent av de som smittats. När de äldre dör förlorar stammarna kunskap och historia, konstaterar Sofia Mendonça.
Också i Peru, där 121 personer hittills har avlidit, är oron stor. I

en artikel som återpublicerats på Linnéuniversitetets webbplats konstaterar Luis Felipe Rodríguez Jiménez, som arbetar för gratistidningen Wayka i Peru, att det närmaste sjukhuset för många i landets ursprungsbefolkning i vanliga fall ligger sju timmar bort – och nu står transporterna stilla.
I Australien konstaterar regeringen i en särskild handlingsplan att aboriginerna och befolkningen i Torressundet mellan Australien och Papua Nya Guinea ”löper större risk att dö under en pandemi”.

I Indonesien rapporteras hur ursprungsbefolkningar på flera håll tagit till gamla ritualer med bland annat djuroffer för att åkalla förfädernas andar som sedan ska förhindra coronaviruset att ta sig in i deras byar, skriver Jakarta Post.
Men andra åtgärder liknar mer dem som används också i resten av världen. I en av stammarna isoleras den sjuke i en hydda nedströms längs en flod för att inte smitta övriga i stammen.
– Hur länge de sjuka måste stanna där beror på, det kan handla om veckor eller månader. Men om

personerna återhämtar sig kan de återvända till stammen, berättar en stammedlem för tidningen.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Spanien förlänger nödläget till maj

FREDAG 10 APRIL 2020

Spanien kommer sannolikt att förlänga det nationella nödläget till den 26 april, meddelar premiärminister Pedro Sánchez.
Över 15 000 spanjorer har ryckts bort av viruset. Men

dödstalen fortsätter att bromsa in.

Hälsodepartementet rapporterade på torsdagen att 683 människor avlidit i sviterna av coronaviruset det senaste dygnet. Det är något färre än de föregående två dagarna då antalet legat över 700, rapporterar hälsodepartementet. Före det minskade antalet döda fyra dagar i rad.

Enligt den officiella sammanräkningen har 15 238 människor avlidit. Men det verkliga antalet befaras vara betydligt högre, eftersom avlidna på vårdhem och äldreboende inte alltid testas och ingår i statistiken. Över 150 000 människor har bekräftats vara smittade i Spanien.

Pedro Sánchez anser att de senaste siffrorna inger hopp om att landet närmar sig början på en nedgång i smittspridningen.

– Elden börjar komma under kontroll, sade han på torsdagen i det nästan tomma parlamentet; ledamöterna deltar på distans.

Det nationella nödläget infördes den 14 mars. Folk får bara lämna sina hem för att ta sig till jobbet eller köpa mat och medicin.

Pedro Sánchez kommer att be parlamentet om en förlängning av nödläget med två veckor till – till och med den 26 april. Han uppmanar alla sidor i den politiskt djupt splittrade nationen att sluta upp bakom en pakt för ekonomisk återupplivning. Tanken är att enas om en ny Moncloa-pakt. Döpt efter premiärministerpalatset i Madrid ingicks en pakt 1977 för att styra om Francodiktaturens statligt styrda ekonomi i marknadsvänlig riktning. Oppositionsledaren Pablo Casado från högerpartiet PP anser att vädjandet om en pakt är hycklande. Men han står bakom att förlänga det nationella nödläget.

TT Reuters

Oro för corona i al-Hol-lägret: ”Det kan bli explosions-artat”

FREDAG 10 APRIL 2020

Nära 70 000 flyktingar trängs i al-Hol-lägret i nordvästra Syrien. Oron för ett utbrott av det nya coronaviruset är överhängande.

– Om covid-19-smittan får fäste här riskerar det att bli explosionsartat, säger den svenske sjuksköterskan Fredrik Runsköld som arbetat i lägret.

Fredrik Runsköld har tjänstgjort i nio veckor på det fältsjukhus som upprättats strax utanför lägret. Nu är uppdraget slutfört. Han tillhör Internationella röda korset (ICRC), men har arbetat för den svenska avdelningen av Röda korset, i samarbete med syriska Röda halvmånen.

Nio veckor är ingen särskilt lång tid, men sett i perspektiv av coronavirusets snabba utbredning över världen är det en evighet.

– När jag anlände hit i slutet av januari var ju coronaviruset nästan bara en angelägenhet för Kina, konstaterar Fredrik Runsköld när DN når honom via meddelandeappen WhatsApp. Sedan dess har farsoten spritts snabbt. För två och en halv vecka sedan konstaterades det första - fallet i Syrien. Än så länge har spridningen varit måttlig – färre än 20 fall och två döda.

Ändå är oron stor i lägret. Syriens sjukvård ligger i spillror efter nio år av krig, och landets miljontals

internflyktingar bor i regel trångt och har dålig tillgång till hygien. Det stora problemet för Fredrik Runsköld och hans kollegor är att de inte har möjlighet att testa - patienterna eftersom sådan utrustning saknas.
– Får vi in patienter med symtom som påminner om covid-19 tar vi på oss skyddsdräkter. Vi har också organiserat om intag och mottagning för att bättre skydda mot eventuell smitta. Vi försöker lära ut social distansering och har utökat tvättmöjligheterna för besökande patienter. Men osäkerheten finns där ändå, säger han.
al-Hol-lägret var i stort mediefokus för ett år sedan, när de sista resterna av terrororganisationen IS ”kalifat” fallit. En del av flyktingarna i lägret har flytt från ”kalifatet” men det finns de som fortfarande sympatiserar med IS. Andra är syriska och irakiska internflyktingar.
Betydligt mer än hälften av dem som bor i lägret är barn.
Diskussionen om vem som ska ta hand om flyktingarna i al-Hol har pågått sedan dess men befinner

sig just i ett slags limbo, nu när bekämpningen av coronaviruset tar alla resurser i anspråk. Fredrik Runsköld berättar att det mesta av sjukvården han utfört har rört sedvanliga och odramatiska fall: ”vanliga” influensavirus, blindtarmsoperationer, bråck, arm- och benbrott. Men också födslar.

– Vi fungerar ungefär som ett mindre sjukhus i ett litet svenskt samhälle, säger han.

Tillgången till mediciner och utrustning har hittills inte varit något stort problem, bortsett från testkiten för coronaviruset, men i takt med att länder stängt sina gränser riskerar förhållandena att ändras, säger Fredrik Runsköld.

När detta skrives är han på väg till Sverige – via bil till Beirut i Libanon, och därifrån med ett flyg till Stockholm som mellanlandar i Warszawa.

– Om det inte blir så att vi blir stoppade i första vägspärren och får vända tillbaks förstås, tillägger Runsköld.

Erik Ohlsson

Fakta. al-Hol

När terrororganisationen Islamiska staten (IS) förlorade

sina sista fästen i Hajin och al-Baghuz i nordöstra Syrien, under våren 2019, lämnade fler än 64 000 personer området, enligt hjälporganisationen Rädda Barnen.
De flesta tog sig till al-Hol, som är det största av lägren i nordöstra delen av landet.
Där lever nu omkring 68 000 personer, enligt Rädda Barnen. 67 procent uppges vara barn och ungefär en fjärdedel kvinnor.
De lokala syrienkurdiska myndigheterna har uppmanat västländer att ta tillbaka medborgare som rest till Syrien för att ansluta sig till IS, och deras anhöriga som också befinner sig där.
DN

Så blev Tyfoid-Mary okänd som USA:s farligaste kvinna

FREDAG 10 APRIL 2020

Under tidigt 1900-tal kopplades flera utbrott av tyfoidfeber i New York till den irländska kocken Mary Mallon. För att hon inte skulle sprida

sjukdomen tvingades hon tillbringa stora delar av sitt liv i isolering – för att ”skydda den allmänna hälsan”.

Allting började med en hemgjord persikoglass.

Sommaren 1906 sker ett utbrott av tyfoidfeber i en välbeställd familj som hyrt ett sommarhus i Oyster Bay utanför New York. Sex av elva familjemedlemmar blir sjuka i bakteriesjukdomen –som annars framför allt drabbar fattiga och ofta sprids genom vatten som förorenats med bakterier.

För att få reda på hur familjen smittats anlitar husets ägare en hygieningenjör, George Soper, för att spåra smittan. Han gör ett digert arbete med att kartlägga omständigheterna kring utbrottet. Först vänds hans misstankar mot en kvinna som sålt skaldjur på stranden – men han inser snart att sjukdomen i stället borde ha kommit från någon som haft närmare kontakt med familjen. Kan det vara kocken, den unga irländska Mary Mallon, som kom till familjen någon månad före utbrottet? Kan hon ha smittat familjen genom maten hon lagade?

George Soper vet att tillagad mat inte borde kunna sprida smitta eftersom den hettas upp till så höga temperaturer att bakterierna dör. I stället fokuserar han på efterrätten: glass med färska persikor som tillagats av Molly Mallon en söndag kort innan utbrottet.
”Jag drog slutsatsen att det var ett troligt sätt för bakterierna att spridas från kocken till familjen”, beskriver George Soper själv i en vetenskaplig artikel om fallet.
Insikten att persikoglassen var en trolig smittspridare kom att förändra livet för Mary Mallon, som innan hon dör ska få öknamnet ”Tyfoid-Mary” och kallas för ”USA:s farligaste kvinna”.
Hur blev det så?
○ ○ ○
Efter insikten om persikoglassen kartlägger läkaren George Soper Mary Mallons tillvaro innan hon kom till familjen i Oyster Bay. Han hittar åtta tidigare arbetsgivare – i sju av de familjerna har tyfoidfebersutbrott skett i samband med att Mary Mallon arbetat som kock.

Våren 1907 har George Soper även lyckats spåra Mary Mallon, som nu arbetar hos en ny arbetsgivare i New York. Han kräver att få testa hennes avföring för tyfoidbakterier. Själv vägrar hon tro att hon skulle bära på de livsfarliga bakterierna – hon har ju alltid varit frisk.
– Hon kämpade, slogs och svor. Jag bad polisen att plocka in henne i ambulansen. Det gjorde vi och det blev en våldsam resa till sjukhuset, kommer Josephine Baker, en läkare som var med för att hämta Mary Mallon, senare beskriva situationen.

Resultatet från testerna visar att Mary Mallon bär på sjukdomen, trots att hon själv aldrig har märkt att hon har den. Fram tills dess tros hon ha smittat 22 personer, varav en person har dött.
”Historiens mest ökända tyfoidbärare hade just blivit intagen. Trots att hon inte begått något brott betydde detta att Mary Mallons liv som en fri kvinna i stort sett var över”, skriver historikern Janet Brooks i en forskningsartikel om hur myndigheterna i början av 1900-talet höll Mallon isolerad i

karantän för att skydda resten av samhället.

○ ○ ○

2020 har Tyfoid-Marys öde åter blivit ett samtalsämne i USA. Kan man tvinga en frisk person att sätta sig i karantän för att skydda samhället från smitta?

Frågan ställdes av bland andra Washington Post efter att medier rapporterat om amerikanska ungdomar som i början av covid-19-epidemin ändå flockades på barer för att fira S:t Patrick's day, eller festade på Floridas stränder för att fira spring break, vårlovet, mitt i en pågående pandemi.

År 1996 beskrev historikern Judith Leavett hur amerikaner har svårt att ta till sig Mary Mallons öde, i sin bok ”Typhoid Mary: Captive to the public's health”:

”Det är väldigt svårt för de flesta amerikaner att sätta sig in i en situation där deras frihet hotas i ett försök att skydda samhället. Som samhälle stigmatiserar vi de sjuka och smittbärande.”

Trots att tester visade att Mary Mallon bar på bakterierna ville hon själv inte tro på resultaten.

Eftersom man trodde att bakterierna kom från hennes gallblåsa blev hon erbjuden att operera bort den. När Mary Mallon vägrade blev hon i stället förd till en ö nära Bronx – där hon isolerades.
”Hon sågs som ett hot mot samhället,” skriver Washington Post.
I tre år hölls hon kvar på ön. Hon fick mat levererad som hon själv tillagade. Läkare besökte henne och tog prover för att studera smittan. Mary Mallon har själv i dagboksanteckningar beskrivit situationen – hur hon led av stigmatiseringen och isoleringen.
”Jag har i själva verket varit ett tittskåp för alla. Praktikanter har kommit och träffat mig för att fråga ut mig om saker som hela världen redan känner till,” skriver hon och fortsätter om sin läkare William Park:
”Jag undrar vad han hade tyckt om att bli förödmjukad, beskriven i en journal och kallad Tyfoid-William” frågar hon sig.
Redan när hon blir isolerad skriver tidningarna om hennes öde. En artikel innehåller en illustration där Mallon iklädd

förkläde lägger människoskallar i en kastrull – och hon får öknamnet ”Tyfoid-Mary”.
Men efter tre år släpps hon från isoleringen, efter att hennes jurister menat att isoleringen saknar grund. Frisläppandet görs med villkoret att hon slutar arbeta som kock, vilket hon till en början accepterade. Hon får jobb som tvätterska men får inte tillnärmelsevis den inkomst hon tidigare varit van vid. Efter en tid börjar hon återigen att arbeta som kock – denna gång under falskt namn.

Fem år efter att hon släpptes från ön hittas hon, även denna gång av George Soper. Han har anlitats för att spåra ett utbrott av tyfoidfeber på ett sjukhus – där han hittar Mary Mallon som kock.
Hon har brutit mot villkoren och förs tillbaka till isolering. Fram till sin död i ett slaganfall tillbringar hon över 20 år isolerad i sin enrumsbungalow på ön.
Mary Mallons öde, och hennes öknamn Tyfoid-Mary är i dag synonymt med någon som med flit sprider sjukdom. Men Mary Mallon var långt ifrån den enda smittspridaren av tyfoidfeber i

New York när hon isolerades. Experter tror att hundratals personer utan symtom gick runt på gatorna, omedvetna om att de kunde sprida smitta.
Så varför blev just hon ökänd?
○ ○ ○
– Det är tusenkronorsfrågan, den som ingen kan svara på, säger James Colgrove, professor i sociomedicin vid Columbiauniversitetet till tidningen The Smithsonian, om varför just Mary Mallon isolerades.

Men historiker som kartlagt händelserna tror att det kan ha att göra med hennes ursprung och bristen på kontakter i USA. Mary Mallon kom ensam från Irland till New York i slutet av 1800-talet och levde ömsom med vänner, ömsom hos de familjer hon arbetade för. Hon hade ingen känd familj i USA. Hon har beskrivits som intelligent, en kvinna som gärna läste Charles Dickens och som jobbade hårt på de arbeten hon fick. Ofta arbetade hon övertid för att ta hand om de som blivit sjuka i tyfoidfeber –

sjukdomen som hemsökte hennes olika arbetsplatser.
”Hon var blond med klarblå, friska ögon och en distinkt mun och käke”, beskriver läkaren George Soper henne.
Mary Beth Keane, som skrivit en roman baserad på historien om Mary Mallon, skriver i Time att ”frågan om karantän är en fråga om diskriminering”. Hon beskriver Mary Mallon som ”envis och intelligent” och fortsätter: ”Fallet Mallon handlade lika mycket om köns- och klassfördomar som det gjorde om tyfoid. Kanske till och med mer.”
Mary Mallon identifierades så tidigt som i början av 1900-talet som en ”superspridare”. En term som kommit tillbaka i flera moderna epidemier – och som stigmatiserat människor som av olika skäl spridit smitta.
Mary Mallon själv accepterade aldrig att hon kunde bära på smittan: antingen för att hon vägrade tro på det, eller för att hon inte kunde förstå att hon som var symtomfri kunde smitta andra med en dödlig sjukdom.
Men rollen som ”superspridare” har funnits kvar. Under hiv-epidemin utmålades en

kanadensisk flygvärd som en superspridare av hiv. Vid sarsutbrottet diskuterades hur superspridare, bland dem en kinesisk liten pojke, låg bakom en stor del av smittspridningen.
Och Mary Mallon var långt ifrån den sista att sättas i karantän för att stoppa spridning till större grupper av människor. Vi ser det i dag med covid-19 när hela befolkningar har utegångsförbud. Människor med milda symtom uppmanas eller tvingas att stanna hemma för att inte riskera att smitta någon annan.

Under sarsutbrottet beskrev Judith Wyatt denna påtvingade karantän av människor:
”Det är individer som sätts i karantän, isoleras, vars frihet tas ifrån dem i syfte att skydda den allmänna hälsan. Mary Mallon är bara ett extremt exempel.”
Och om det inte varit för en hemgjord persikoglass och en läkares detektivarbete hade Tyfoid-Mary kanske aldrig upptäckts.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Fakta. Människor i Sverige får isoleras för att minska smitta

Enligt den svenska smittskyddslagen ska den enskilde medverka till att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar. Om man misstänker eller vet att man bär på en smittsam sjukdom är man skyldig att vidta åtgärder för att skydda andra mot smittorisk.
Om det finns risk för spridning får smittskyddsläkare besluta att den som antas ha utsatts för smitta ska hållas i karantän. Det innebär att personen förbjuds att lämna det område eller den byggnad där den finns.

I Sverige får man isolera personer som bär på allmänfarlig sjukdom om personen inte är beredd eller i stånd att underkasta sig de åtgärder som krävs för att förebygga eller minska smittspridningen, eller om man har anledning att anta att personen inte följer de förhållningsregler som beslutats. Isolering får bara meddelas om det finns en påtaglig risk för att andra människor kan smittas.

Johnson flyttad från intensiven

FREDAG 10 APRIL 2020

Storbritannien.

Boris Johnson, Storbritanniens premiärminister, mår bättre och flyttades på torsdagskvällen från intensivvårdsavdelningen.

– Premiärministern har under kvällen flyttats från intensivavdelningen och ska övervakas noggrant under de tidiga stadierna av sitt återhämtande, säger enligt en talesperson för premiärministern till BBC.

När 55-årige Johnson lades in hade han fortfarande feber och hosta trots att det gått tio dagar sedan han testats positivt för coronaviruset. Han flyttades till intensivvårdsavdelningen på måndagen efter att hans hälsa försämrats.

DN-TT-Reuters

107-åring överlevde coronaviruset

FREDAG 10 APRIL 2020

Nederländerna. För en tid sedan besökte 107-åriga Cornelia Ras en gudstjänst i Nederländerna. Kort därefter insjuknade hon och 40 andra som närvarat i covid-19. Nu har hon, mot alla odds, överlevt viruset.

När kvinnan insjuknade den 17 mars, dagen efter hon fyllt 107 år, trodde inte familjen att hon skulle överleva. Av de 40 personer som insjuknade vid gudstjänsten har tolv avlidit, men Cornelia Ras klarade sig.

– Hon tar inga mediciner, klarar av att gå och går ner på knä varje kväll för att tillbe gud. Som det ser ut nu kommer hon kunna fortsätta med det, säger hennes systerdotter Maaike de Groot.

TT-AFP

Ministern oroad för att USA ska bunkra medicinsk utrustning

FREDAG 10 APRIL 2020

USA kan stoppa export av kritisk medicinsk utrustning ytterligare. Därför ska EU:s handelsministrar träffas i veckan för att diskutera amerikanernas upptrappade bunkringsförsök.

– USA är en för stor marknad för att vi inte ska vara oroliga om det här blir verklighet i för stor utsträckning. Då måste vi agera från EU:s sida och reagera, säger Anna Hallberg (S).

Amerikanska företag som exporterar kritisk medicinsk utrustning kan få sina transporter stoppade vid gränsen framöver. Sent på onsdagskvällen lade USA:s myndighet för inrikes

säkerhet (Department of homeland security) fram ett förslag om som ger landet större kontroll över vad som lämnar landet. Katastrofmyndigheten FEMA kommer att övervaka och bestämmer vilka gods som ska stanna i landet och vad som kan exporteras.
EU:s handelsministrar och kommissionärer ska träffas nästa vecka för att diskutera hur de allt hårdare amerikanska restriktionerna ska hanteras.
Sveriges utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S) är inte överraskad över USA:s ställningstagande, säger hon till DN.
– USA är en för stor marknad för att vi inte ska vara oroliga om det här blir verklighet i för stor utsträckning. Då måste vi agera från EU:s sida och reagera.
Stora svenska aktörer inom medicinteknik och skyddsutrustning har tidigare varnat för vad en ökad amerikansk protektionism kan få för konsekvenser för försörjningen av skydds- eller intensivvårdsutrustning i Sverige.
”Jag förutsätter att Sverige som stat och som medlemsland i EU

tittar på detta väldigt noggrant nu och att man gör allt man kan. Det utgår jag från”, sa Anna Lefevre - Skjöldebrand i en tidigare DN-intervju.
Anna Hallberg säger att Sverige har en god dialog med USA, och att hon inte är orolig för problem med dem eller andra på lång sikt.
– Men det är klart att kortsiktigt, till exempel det som hänt på den inre marknaden nu med leveransstopp, är det väldigt bekymmersamt. Vi måste lösa det och regeringen är på frågan i högsta grad verkligen.
Vad är det för risk du ser på kort sikt?
– Jag har varit orolig flera gånger sista veckorna därför att leveranser har stoppats till den inre marknaden och till Sverige. Det försvårar vårt arbete i sjukvården i de här länderna och i vårt land, säger Anna Hallberg.
Det svenska bolaget Mölnlycke health care fick i förra veckan en jätteleverans av andningsmasker från Kina beslagtagen och stoppad i Frankrike, som infört strikta exportrestriktioner. Maskerna var på väg till hård coronadrabbade

Spanien och Italien men hölls i av Frankrike i flera dagar.
Till släpptes lasten, efter vad Anna Hallberg beskriver som hårt arbete från den svenska regeringens sida.
– Det har varit kontakter på många nivåer och intensiva kontakter som till slut ledde till att vi fick loss de här leveranserna i Frankrike. Det har varit ett väldigt pragmatiskt och ”hands on” arbete från vår sida.
Vad har Sverige för förhandlingsposition gentemot USA då, om produkter som ska hit fastnar där?
– EU är världens största största ekonomiska region. Om vi samlas och koordinerar oss och har en enhetlig röst mot tredje land så är vi oemotståndliga i vår styrka och storlek. Det är just det som jag med flera andra länder är med och försöker driva nu, säger Anna Hallberg.
Hon ser flera skäl till den ökade protektionismen kring sjukvårdsmateriel och utrustning i världen. Dels handlar det om att länder faktiskt vill säkra tillgång till utrustningen som på många håll sinar. Men det kan också vara

av mer symboliska skäl, tror ministern.
– Man vill visa en handlingskraft gentemot sina medborgare och det är många länder som väljer den vägen. Då måste vi sträcka ut handen och visa att vi levererar det som USA behöver om de kan göra samma sak tillbaka, säger Anna Hallberg.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fakta.

Fler länder håller allt hårdare på skyddsmateriel och vårdutrustning när de egna lagren sinar.

Frankrike som infört strikta - exportrestriktioner på vårdprodukter stoppade förra veckan fyra miljoner skyddsmasker för det svenska bolaget Mölnlycke, som skulle leverera till hårt drabbade Italien och Spanien.
I USA har man nyligen upptäckt brist på bland annat andningsskydd och tagit i bruk en gammal lag från Koreakriget som gör det möjligt för landet att stoppa export och tvinga inhemska företag att öka sin produktion.

Lång dags letande efter Bach

FREDAG 10 APRIL 2020

Hur ska man ta del av musikhistoriens mest kända gestaltning av Kristi lidande om man inte vill använda Spotify? Det är långfredag och teknik-historikern Nina Wormbs ägnar sig åt en intensiv jakt på ”Matteuspassionen”.

En av de mest kända tolkningarna av berättelsen om Jesu lidande och död är ”Matteuspassionen” av Johann Sebastian Bach, ”den femte evangelisten”, förmodligen uruppförd långfredagen 1727. De påföljande 100 åren hördes den inte utanför Leipzig, men Felix Mendelssohns uppförande i Berlin 1829 blev omtalat och bidrog till återupptäckten av Bach. Det första svenska uppförandet var 1890, och då endast delar. I vår tid framförs ”Matteuspassionen” regelmässigt under påsken, och inte sällan på svenska. Det är –

under normala omständigheter – bara att bänka sig i rätt kyrka. Det är dock inte alltid så lätt att få tillgång till musik bara för att den finns. Det är en sanning jag fått erfara de senaste månaderna genom mina försök att tillgodogöra mig detta magnifika verk. Kören jag sjunger i beslöt för ungefär ett år sedan att delta i ett projekt omkring ”Matteus-passionen”. Datum spikades, nya sångare lånades in, nothäften à 823 gram importerades och distribuerades och så satte vi i gång. Under en ledning som förenade entusiasm med tålamod har vi sedan november tuggat oss igenom allt som kör 2 ska sjunga, på tyska.

”Matteuspassionen” var inte ett verk som jag hade någon relation till innan. Nu tycker jag att det är lite konstigt, som med det mesta man lär sig. Bach har annars varit mycket närvarande och det började tidigt, främst genom populärkulturen. Mitt favoritprogram som liten var den tecknade franska serien ”Det var en gång” som sändes i tv på 1970-talet och som hade början av ”Toccata och fuga i d-moll” som intro, sedermera en av mina mest

spelade lp-skivor. Kanske fick ”Beppes godnattstund” med ”Air” som signatur en ännu större spridning bland mina klasskompisar i lågstadiet. Senare fick jag både spela och sjunga Bach. Varenda pianoelev har väl någon gång fått ”Jesu bleibet meine Freude” eller ett stycke ur ”Das wohltemperierte Klavier” i läxa. Med tiden blev det förstås annat, men alltså inte ”Matteuspassionen”. På detta ska nu rådas bot.
Jag blir snabbt förtjust i den snabba och bombastiska satsen 27b, ”Sind Blitze, sind Donner in Wolken verschwunden”, och känner mycket snart ett starkt behov av att lära mig inte bara min stämma utan att få sjunka in i verket i sin helhet.
Jag beger mig till mitt närmaste varuhus för att köpa verket på cd, men kan inte hitta skivavdelningen. Faktum är att Åhléns inte ens har centraliserad information om vad som finns i varuhuset. Till slut upplyser mig en gammal trotjänare att nej, det hade man slutat med. Någonstans i bakhuvudet hade jag kanske registrerat detta, men nu fick jag svart på vitt. Jag börjar gå in i de

musikaffärer jag passerar på mina promenader i huvudstaden. Det är nitlott överallt. Flera av de affärer jag stöter på för inte ens klassisk musik. Bach?
”Matteuspassionen”?
En del säljer inte längre cd-skivor utan har gått över till lp, eller tillbaka till kanske man ska säga. Det är oklart vad som är utveckling här. Jag överväger att i stället söka verket på vinyl men inser att tröskeln är ännu högre. Ett försök att få en begagnad förstärkare att tala med begagnade högtalare, en lånad tuner och min gamla skivspelare hade till slut fått mig att förstå att skivspelaren vad dömd, kanske på grund av oförsiktig behandling vid ett antal flyttar, eller för att den helt enkelt hade varit för rasslig från början. Inga blixtar och dunder som försvinner i molnen via vinyl alltså. I alla fall inte utan stora nya investeringar i infrastruktur.
Det går förstås att beställa på nätet men mitt nu rätt akuta behov lägger fingrarna emellan och jag frågar i stället min vän S om han möjligen kan ha den i sina stora samlingar. Medan S letar bland sina otaliga album undrar

han lite förvånat om den inte finns på Spotify. Jag måste genast erkänna att det gör den säkert, men jag har inte Spotify och jag har inte lust att skaffa det heller. Mitt svar möts med en viss skepsis. Varför inte? Jag måste tänka efter för att svara på denna enkla fråga och inser att jag har flera skäl.

Inledningsvis är jag mycket tveksam till om det verkligen är hållbart att strömma samma sak flera gånger. Den datakapacitet som passionen tar i Spotifys servrar och i nätet är inte försumbar, den finns. Och eftersom jag kommer att lyssna på denna om och om och om igen säger min magkänsla att det inte är det bästa sättet för mig. Jag får visserligen inför mig själv – och S – erkänna att jag inte sett en livscykelanalys på upprepad lyssning av ”Matteuspassionen” i Spotify jämfört med produktionen och användningen av en cd-skiva. Men jag vet däremot att trots den rådande diskursen om digitaliseringen som vår frälsning, där framträdande egenskaper är närmast gudomlig renhet och ofelbarhet, så drar den mer och mer resurser. Enligt en rapport

från Future Earth förra året fyrdubblades världens datatrafik mellan 2010 och 2015 och koldioxidavtrycket från den digitala sektorn, inklusive elanvändning, är 5 procent av det totala avtrycket. Blixtar och dunder försvinner inte i molnet alltså.
Det andra skälet är att jag djupt ogillar kommersiella aktörer som får monopolposition. Det är en sorts paradox att den digitala tekniken med sina låga investeringskostnader resulterat i så många i globala *de facto*-monopol. Mitt sista skälvande argument låter än mer idealistiskt i vårt Orwellska samhälle, men jag tycker att det är min ensak vilken musik jag har i öronen. Jag har ingen lust att ge ett kommersiellt och globalt företag tillgång till den datan.
Under denna utläggning har S hittat Bach och jag får låna en inspelning från 1993 där de knappa tre timmarna är utspridda på lika många cd-skivor. Jag går genast hem för att kopiera dem till min dator och börjar lyssna. Det är underbart! Långsamt växer en förståelse för de olika delarna och hur de sitter ihop fram. Jag

markerar särskilt de stycken kör 2 ska sjunga och trycker på repeat. Men jag är ändå inte riktigt nöjd. Jag skulle vilja lyssna på musiken när jag är ute och rör på mig. Lösningen är förstås att föra över filerna till min telefon, men nu stöter jag på patrull igen. Faktum är att det är en gammal patrull; här har jag misslyckats tidigare. Min Iphone vill inte riktigt tala med min Mac, trots att de ju är väldigt nära släkt med varandra och egentligen skulle ha alla förutsättningar. Men det är något gammalt groll mellan dem, kanske den lösning som Apple kallar Icloud. Mitt moln är nämligen fullt. Jag är osäker på när jag gav tillåtelse att flytta saker från min telefon till ett moln, för jag gör regelbundna kopior av min telefon till en dator, men här står jag. Jag funderar på om det går att överföra genom en sladd, och ungefär samtidigt inser jag att det ändå inte skulle funka eftersom min telefon är två år gammal nu, vilket betyder att om jag använder den på min trettiominutterspromenad till jobbet, och det är kallt ute, så är batteriet slut när jag kommer fram.

Bland sladdarna ligger emellertid en liten fin silvrig sak som det står Jens of Sweden på. Det är en mp3-spelare som jag fick av min pappa när jag disputerade 2003. Han var superimponerad och förklarade för mig att i denna lilla apparat kunde jag lagra alla Beethovens symfonier. Kan du tänka dig!? Vad kan passa bättre just nu än att överföra ”Matteuspassionen” till denna enhet. Jag skrider till verket och efter lite trixande lyckas jag. Allt ligger där och jag tar mig ut för att beskåda Stockholm en dag när det faktiskt inte finns ett moln på himlen. Jag är nästan lika nöjd som pappa över att kunna använda en gammal sak som fortfarande tycks funka.
Men det blir en promenad ackompanjerad inte av drillarna i sopranstämman utan av det vanliga bruset från en storstad. Trots att jag faktiskt minns hur man ska navigera bland de få knapparna på spelaren – en blygsam uppsättning där det är viktigt hur man trycker och inte att – så förblir det tyst. På displayen står ”No files”.
Det är oklart varför filerna nu inte kan omvandlas till musik i mina

öron, men det beror sannolikt på att det inte är mp3-filer utan ett annat format. När jag öppnar en av dem i datorn och söker vidare verkar det som om de är så kallade ACC-filer, som enligt Wikipedia är en kodning som utvecklats för att ersätta mp3. Jag tänker att jag kanske kunde rippa om skivorna men spara i ett mp3-kompatibelt format, men ger till slut upp. Jag är egentligen ingen defaitist, men det här verkar inte riktigt vara meningen.
Jag söker i stället meningen i själva musicerandet. Vi övar varje vecka och har extrainsatt internat. Den gamla och den nya kören svetsas samman och i mitten av februari får vi möta dirigenten. Under två rep i församlingshemmet sjunger vi med kör 1 och basarna dånar Lass ihn kreuzigen. Sen möts kör och orkester i -kyrkan. Det är fantastiskt. Vi övar särskilda passager, det sliter i åttondelarna hos stråket och jag missar en insats med ”O Mensch…” trots att det är utropstecken i mina noter. När vi unisont utbrister att det alltså var guds son i en av verkets höjdpunkter, då stannar tiden.

Två dagar senare meddelas att vi måste ställa in. Köpta biljetter återbetalas. Kanske kan det ske nästa år. Vår kör, som repar i en lokal i ett äldreboende, står snart utan samlingsplats, och bland medlemmarna finns flera i riskgrupp. Allt sätts på paus.
Jag öppnar min dator och trycker på play. Åtta stämmor, två orkestrar, solister och orgel sveper in den ensamma människan i musik och berättelse som spänner över sekler och millennier. Det må vara en klen tröst i jämförelse med att dela upplevelsen med hundratals andra i Tyska kyrkan. Men det är i alla fall en tröst.
Nina Wormbs

Johann Sebastian Bach, 1685–1750.
TT

11 april 2020

Finland och Schweiz kombinerar globalise-

ring och beredskap

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Nyligen kom beskedet att Finland öppnar sitt nationella beredskapslager. Där finns olja, spannmål – och mediciner och utrustning för sjukvården. Ungefär ett halvår ska allting räcka.
En särskild myndighet har ansvar för att hyllorna är fulla. Den underhåller statens egna depåer

och belägger privata aktörer med krav på egna lager. Därmed klarar man sig på egen hand ett tag, när internationella leveranser uteblir. I resten av Europa kastar man avundsjuka blickar mot vårt östra grannland. Inte minst vi i Sverige. Här rapporteras redan dagligen om bristen på skyddsutrustning. Även viktiga mediciner kan ta slut. Vi försöker få i gång egen produktion, men det tar tid. Ett ordentligt beredskapslager hade kunnat ge oss värdefull tid.
Finland är dock inte det enda landet som är redo. Schweiz är det också. Även där har en särskild myndighet ansvar för att förråden är fyllda. I övrigt är systemet mer decentraliserat. Någon statlig lagerlokal finns inte. Privata företag ansvarar för depåerna. Myndigheterna spikar riktlinjer, och bidrar med ekonomiskt stöd.
Pandemin har visat att globaliseringen inte är någon bra idé, hävdar vissa. Internationella leverantörskedjor gör oss chanslösa när en kris slår till. Nu står vi här med för få andningsmasker och skyddsrockar.
Finland och Schweiz bevisar motsatsen.

Det handlar om två länder som är lika integrerade i den internationella ekonomin som vårt land. Och som begripit att det inte finns något motsatsförhållande mellan globalisering och ordentlig beredskap.
För ett litet land som Sverige är - specialisering på det vi gör bäst och ett intensivt utbyte med andra det bästa redskapet för att skapa välstånd.
När vi har tagit oss igenom pandemin kommer en nyckelfråga att vara hur vi ska fortsätta använda oss av samma verktyg, utan att göra oss sårbara när krissituationer uppstår.
Som tur är utgör Finland och Schweiz tydliga exempel på att det går – de erbjuder dessutom två olika modeller som vi kan lära oss av.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Doktor Tedros – en trygghets-symbol i coronakampen eller en foglig diktaturkrama-re?

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Född i Etiopien, uppvuxen med revolutionen för ögonen, delvis utbildad i Umeå. Nu omstridd chef för Världshälsoorganisationen (WHO).

Tedros Adhanom Ghebreyesus har blivit ansiktet utåt för den globala kampen mot coronavirussmittan.

Doktor Tedros, som WHO-chefen kallas, håller regelbundna presskonferenser om covid-19-bekämpningen från FN:s Europahögkvarter i Genève. Precis som vår statsepidemiolog

Anders Tegnell gör på sitt håll i Stockholm.
Det finns en del andra likheter mellan Tedros och Tegnell:
De har mer eller mindre mot sin vilja kastats in i mediernas strålkastarljus. Ingen av dem har några naturliga förutsättningar för att bli estradörer. Tegnell med sina noppiga tröjor och sin ämbetsmannaprosa, Tedros med lågmäld, accenttyngd engelska och konfektionskostymer.
Samtidigt har bägge fått mycket uppskattning för sin anspråkslösa stil. Men de har också blivit måltavlor för från kritik: Tegnell för att inte rekommendera tillräckligt långtgående åtgärder, Tedros för att svassa för diktaturer som Kina och Saudiarabien.
De kan luta sig mot gedigen erfarenhet på fältet: Tegnell från ebolans Kongo på 1990-talet, Tedros i kampen mot malaria i Etiopien.
Men det finns naturligtvis skillnader också. Anders Tegnell arbetar på en svensk statlig myndighet med 450 anställda. Tedros är chef för ett FN-organ som har 194 medlemsländer. Och när Tegnell var nybakad läkare, i

mitten av 1980-talet, var Tedros aktiv medlem i gerillarörelsen Tigreanska folkets befrielsefront (TPLF) som med vapen i hand stred för att störta Etiopiens Moskvatillvände diktator Mengistu.
Tedros Adhanom Ghebreyesus föddes 1965 i Asmara i nuvarande Eritrea och växte upp under enkla förhållanden i Tigrayprovinsen i norra Etiopien. När han var sju avled hans tre år yngre bror hastigt. Lillebrodern fick ingen diagnos men drabbades förmodligen av mässling.

– Jag accepterade det inte då och jag accepterar det inte nu, sade Tedros nyligen i en intervju med det amerikanska nyhetsmagasinet Time.
Han reflekterade över orättvisan att en barnsjukdom som betraktas som harmlös i den rika delen av världen kan vara akut livshotande i ett fattigt land som Etiopien.
Som ung vuxen lät Tedros frihetskampen i Etiopien stå tillbaka för en internationell akademisk karriär. Efter en magisterexamen i immunologi i London började han doktorandstudier i

samhällsmedicin vid universitetet i Nottingham. En utbildning som förde Tedros till universitetet i Umeå på sensommaren 1997. Professor Peter Byass, som var Tedros handledare, föreslog Sverigevistelsen. Byass tjänstgör parallellt vid universiteten i Nottingham och i Umeå.

– Han arbetade med sin doktorsavhandling som skulle behandla relationen mellan malaria och den hastiga utbredningen av vattenreservoarer för konstbevattning, säger Peter Byass till DN.

– Det fanns en kurs vid Umeå universitet som tog upp fältepidemiologiska metoder. Jag tyckte den skulle passa bra för Tedros.

Vad fick du för intryck av Tedros?

– Han var mycket målmedveten. Smart och fokuserad. Lite av en ledartyp, utan att för den skull göra så mycket väsen av sig. Jag följde med honom när han gjorde fältarbeten i Etiopien på 1990-talet. Han besökte byar som var hårt drabbade av malaria. Tedros var ju bara några år över trettio då, men han hade ett naturligt och

avspänt sätt att närma sig byarnas äldste och befolkningen i stort.

Trodde du då att din student skulle sluta som chef för Världshälsoorganisationen?

– Jag tänkte ju redan på den tiden att den här killen kommer att gå långt. Så om jag ska vara ärlig blev jag inte jätteförvånad när jag fick höra om utnämningen. (Tedros tillträdde som WHO-chef sommaren 2017).

Hur tycker du han har lyckats i sin roll som världens röst i covid 19-pandemin?

– För det första måste man förstå WHO:s roll. De kan ju bara komma med rekommendationer för hur pandemin ska bekämpas, sedan är det upp till varje nation att ta till sig råden. Samtidigt måste WHO:s anvisningar vara precisa och relevanta för att organisationen ska bibehålla sin auktoritet och trovärdighet. Med det perspektivet tycker jag att Tedros gör ett alldeles utmärkt jobb. Jag har svårt att se att någon annan skulle klara det bättre, säger Peter Byass.

Vad tyckte Tedros om Umeå?

– Han trivdes bra. Jag minns att han var mycket fascinerad av de

långa ljusa nätterna när solen knappt går ned.
När Tedros erövrat sin doktorshatt, det var år 2000, återvände han till Etiopien för en politisk karriär. ”Hans” rörelse TPLF fanns nu i regeringsställning och det tog inte många år innan Tedros utnämndes till hälsominister. Efter sju år på den posten (2005 till 2012) verkade han som utrikesminister fram till 2016. När Tedros valdes till generaldirektör för Världshälsoorganisationen i en sluten omröstning bland medlemsländerna blev han den förste WHO-chefen från Afrika och den förste på posten som saknar läkarexamen.
Alla FN-organ är beroende av medlemsstaternas politiska stöd och ekonomiska bidrag. Det finns numera en högljudd FN-kritisk falang bland världens beslutsfattare, främst företrädd av USA:s president Donald Trump och hans brasilianske kollega Bolsonaro. Den som är högste ansvarig för en av FN:s största fackorganisationer får räkna med att varje steg fingranskas.

Ett av Tedros första beslut som WHO-chef var att utnämna Zimbabwes åldrande diktator Robert Mugabe till goodwillambassadör för organisationen. Det framstår som en gåta hur Tedros kunde tro att den då 93-årige tyrannen Mugabe, ökänd för människorättsbrott och korruption, skulle kunna tillföra kampen för världshälsa något. Efter en hård internationell kritikstorm drogs utnämningen tillbaka, men klavertrampet var noterat.
Inte heller under den pågående covid-19-pandemin har Tedros gått fri från kritik. I slutet av januari, när Kina stod i centrum för coronautbrottet, reste WHO-chefen till Peking och träffade den kinesiske presidenten Xi Jinping. Efter mötet prisade Tedros Kinas bekämpning av coronasmittan. Han nämnde dock inte att det kinesiska ledarskapet till en början gjorde allt för att dölja coronavirusets effekter: kritiker belades med munkavle eller kastades i fängelse. Mörkläggningen anses ha fördröjt omvärldens reaktioner på smittan med flera veckor.

Men Tedros har också en annan sida än den timida. Det har visat sig ett par gånger den senaste veckan.
Dels när han ombads kommentera ett förslag från franska forskare att Afrika skulle kunna användas som ”testområde” i arbetet att ta fram ett vaccin mot det nya coronaviruset.
– Jag fördömer förslaget på starkast möjliga sätt och kan försäkra er att det aldrig kommer att förverkligas, sade en synbart upprörd Tedros som kallade idén ”skamlig” och ”skrämmande”.
Och dels på onsdagens pressmöte i Genève, då Tedros gick ut i ett känsloladdat angrepp mot rasistiskt anstuckna kommentarer som förekommit i coronadebatten:
– Jag är stolt över att vara svart eller ”neger” som en del säger. Jag bryr mig personligen inte om sådana angrepp, eftersom jag inte känner mig mindre värd. Men jag tolererar inte att hela gemenskapen av svarta förolämpas, att Afrika förolämpas (...) då har en gräns passerats.
Erik Ohlsson

Tedros Adhanom Ghebreyesus.

55 år, född och uppväxt i Etiopien. Examen i mikrobiologi från universitetet i Asmara, därefter studier i Storbritannien, Danmark och Sverige. Hans doktorsavhandling som lades fram år 2000 tar upp malarians spridning via bevattningsdammar. Hälsominister i Etiopien mellan år 2005 och 2012, utrikesminister 2012-2016. Valdes till generaldirektör i Världshälsoorganisationen (WHO) i maj 2017.
År 2018 utsågs Tedros till hedersdoktor vid Umeå universitet. Han är gift och har fem barn.
Dela

Erik Esbjörnsson : Svår balansgång att vara chef över WHO

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Att leda Världshälsoorganisationen WHO är ett uppdrag som kräver lika stora färdigheter inom diplomati som folkhälsa. WHO-chefen, Tedros Adhanom Ghebreyesus, har försökt att reformera en tungrodd organisation men frågan är om han kommer att lyckas.

Bättre hälsa för alla, överallt – så lyder den ambitiösa målsättningen för WHO, organisationen som grundades den 7 april 1948. Detta datum firas varje år som Världshälsodagen, men i år var

det inga fanfarer som satte tonen för firandet.
Det nya coronaviruset har fått global spridning och det finns lika många strategier som det finns regeringar. WHO som ska samordna insatserna har dragits in i ett ordkrig mellan de två mäktigaste medlemsländerna USA och Kina.
Skulle Donald Trump göra verklighet av hotet om indragna medel till WHO är det inte första gången organisationen tvingas lägga om budgeten. WHO har 8 500 anställda fördelade på 150 kontor i 194 medlemsländer. Men budgeten på 44 miljarder kronor är bara marginellt större än till exempel sjukvårdsbudgeten i Västra Götalandsregionen. Hela 80 procent finansieras av donationer som varierar från år till år.
Smittskyddsforskaren Peter Piot, som är rektor för ansedda universitetet London School of Hygiene & Tropical Medicine, sade till DN om 2014 års ebolautbrott att det var ett ”andra fiasko” för WHO. Det första fiaskot var aids, enligt Piot.
WHO anses ha varit så handlingsförlamat under 1990-

talet att man tvingades bryta ut aidsbekämpningen och skapa den separata organisationen UNAIDS. Ebolautbrottet visade att organisationen 20 år senare fortfarande är tungrodd. WHO-chefen Doktor Tedros, Tedros Adhanom Ghebreyesus, sade vid sitt tillträde 2017 att WHO:s anställda var utleda på reformer. Två år senare sjösatte han ett omfattande reformprogram som ska göra WHO mer alert vid stora kriser. Men coronapandemin har gett WHO:s sju direktörer annat att tänka på.

Sju direktörer? Ja, det är så ledarskapet i organisationen brukar beskrivas. När WHO grundades existerade redan den panamerikanska hälsoorganisationen PAHO, som hade snarlikt syfte. För att WHO inte skulle inkräkta på PAHO:s territorium införlivades PAHO i WHO med mycket starkt självbestämmande. Övriga delar av världen fick sina egna regionala organ. Detta arrangemang existerar än i dag och innebär att samma länder som gemensamt utser högsta chefen, samtidigt

nominerar sina egna regionala chefer.

Det innebär att Tedros står ensam i krisen och kan knappast räkna med uppbackning från någon av de sex regioncheferna, som egentligen ska vara hans underordnade. Stöter han sig med Kina eller USA, kan han glömma sina ambitioner om att göra WHO mer effektivt. Denna balansgång blir svårare för varje dag.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Flera länder lättar på restriktioner trots varningar om att toppen inte är nådd

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Butiker öppnar igen och professionella fotbollsspelare har börjat träna. Runt om i

Europa börjar det normala livet sakta återvända – men samtidigt höjs varningar för att toppen av pandemin inte är nådd.

På skärtorsdagen kunde invånarna i Tjeckien för första gången på flera veckor kliva in hos bygghandlare och cykelreparatörer. De tillhör några få branscher som fått öppna sina butiker när landet gradvis släpper på sin rigida hållning mot det nya coronaviruset.

Invånarna får sedan i torsdags jogga och cykla ute. Gruppsporter är fortsatt förbjudna. Efter påsk ska fler branscher få öppna sina butiker.

– Vi kan nu slå fast att vi någorlunda väl kan hantera pandemin, det är inte pandemin som hanterar oss, sade hälsominister Adam Vojtech vid en presskonferens tidigare i veckan.

Landet luckrar även upp förbudet mot att passera landets gränser. Sedan början av mars har enbart tjecker som arbetar i ett annat land kunnat passera gränsen. Från 14 april får de som har en rimlig anledning resa från landet, men de måste respektera två

veckors karantän när de
återvänder.
Danmark kommer den 15 april att öppna förskolor, fritids och skolor från klass från 0 till 5.
– Om vi ska ha en chans att öppna Danmark kontrollerat måste vi hitta den hårfina balansen och det är det vi försöker göra nu. Vi vet inte än när vi kommer ha fast mark under fötterna. Återöppnar vi Danmark för snabbt riskerar vi att smittan sprider sig så snabbt att vi måste stänga igen. Öppnar vi för sent kan det också få allvarliga konsekvenser, säger statsminister Mette Frederiksen.
I Österrike ska mindre butiker få öppna den 14 april, liksom byggvaruhus och trädgårds-butiker. Från 1 maj ska även större butiker, köpcentrum och frisörer få slå upp portarna om de kan garantera säkerheten för kunderna och att antalet personer som vistas i lokalerna begränsas. Samtidigt utvidgas kraven på att bära ansiktsmask till kollektivtrafiken och arbetsgivare uppmanas att dela ut masker till sina anställda.
I Norge upphävs det så kallade hytteförbudet efter påsk. Förbudet ledde till ett ramaskri när det

infördes för att skydda sjukvården i mindre kommuner. Den 20 april blir det åter tillåtet för norrmännen, om det är nödvändigt, att åka till fritidshus som ligger i en annan kommun än hemkommunen och även övernatta där.
Förskolorna ska öppna samma datum, liksom frisörer och skönhetssalonger. En vecka senare ska en del av skolorna komma i gång.
Statsminister Erna Solberg manar ändå till fortsatt försiktighet.
– Vi är fortfarande långt från halvlek om vi ska likna detta vid en fotbollsmatch. Men med bra lagspel har Norge lyckats få kontroll över viruset, säger hon till nyhetsbyrån NTB.
Europeiska smittskyddsmyndigheten, ECDC, konstaterar i en färsk rapport att några länder inom EU-EES-området rapporterar färre smittade och döda. Men myndigheten skriver också att många länder enbart testar svårt sjuka. Därför måste man vara försiktig med att dra slutsatser.
”Trots tidigare tecken från Italien och Österrike att antalet smittade och döda sjunker, finns inga

indikationer på EU/EES-nivå att toppen på pandemin är nådd”, skriver ECDC.
I ett mejl till DN skriver myndighetens talesperson att man i dagsläget inte har tillräckligt underlag för att lämna en prognos när toppen kan nås.
Det finns ljusglimtar, men även mörka moln, runt om i Europa. Så här är läget under påskhelgen i ett urval länder:
Belgien: Fler patienter som har haft covid-19 lämnar nu sjukhusen än nya smittade som läggs in. På tisdag får regeringen sin första rapport från en expertgrupp hur nedstängningen av landet gradvis ska hävas.
Cypern: De restriktioner som finns för invånarna blir kvar till åtminstone den 30 april.
President Nicos Anastasiades sade i onsdags att ljuset i tunneln syns, men att det är för tidigt att lätta på restriktionerna.
Finland: inga planer finns på att lätta på restriktionerna i de delar av landet där fallen är få.
Justitieminister Anna-Maja Henriksson säger till Yle att smittspridningen och dödsfallen ökar. ”Under de närmaste veckorna blir det antagligen

tuffare än det som vi har upplevt hittills.”
Frankrike: I östra Frankrike har situationen börjat stabiliseras, men på intensivvårdsavdelningarna i Paris är läget fortfarande extremt ansträngt. På måndag väntas Emmanuel Macron tillkännage att utegångsförbudet förlängs april månad ut.
Grekland: Har sett att smittspridningen minskar. En talesperson för hälsoministern varnar dock för att börja lätta på restriktionerna eftersom åtgärderna mot viruset är ”mer av ett maratonlopp än ett sprintlopp”.
Italien: De tuffa reglerna som begränsar italienarnas rörlighet och möjlighet att resa förlängdes på långfredagen och gäller nu till den 3 maj.
Nederländerna: Antalet patienter inom intensivvården har blivit något färre. Landets sjukvårdssystem är under hård press och medborgare vårdas även i Tyskland.
Polen: Premiärminister Mateusz Morawiecki ska efter påsk meddela när åtgärderna mot covid-19 ska trappas ned. De som

gäller nu har förlängts och löper till åtminstone 19 april. Från 16 april måste alla bära ansiktsmask utomhus.
Rumänien: En av landets bilfabriker ska börja sin produktion igen den 21 april, men enligt president Klaus Iohannis är Rumänien inte i det läge att man kan börja planera för att trappa ned på restriktionerna.
Schweiz: Den 16 april presenterar regeringen sin plan för hur landet gradvis ska återgå till det normala, sade president Simonetta Sommaruga nyligen.
Nuvarande nedstängning är förlängd till den 26 april.
Spanien: Nedstängningen är förlängd till den 26 april. Premiärminister Pedro Sánchez sade på skärtorsdagen att ”branden börjar bli under kontroll”.
Storbritannien: Regeringens vetenskapliga rådgivare räknar med att dödsfallen stiger i åtminstone två veckor till.
Tyskland: Hälsominister Jens Spahn har flaggat för att landet gradvis kan öppnas efter påsk. Förbundskansler Angela Merkel ska på onsdag diskutera frågan med regeringscheferna för

delstaterna. Redan före påsk har fotbollsspelarna i de två högsta divisionerna återvänt till sina träningsplaner inför att ligaspelet ska återupptas i början av maj.
Pia Gripenberg

Europeiska medier: Klyftan mellan nord och syd består trots krispaket

LÖRDAG 11 APRIL 2020

”Injektion”, ”djärvt” och ”solidariskt” är ord som på fredagen används om det

historiskt stora krispaketet i EU. Men flera europeiska medier konstaterar att klyftan mellan nord och syd om finansiellt ansvar består. Knäckfrågan om särskilda krisobligationer skjuts till nästa toppmöte.

Efter flera misslyckade försök och totalt 16 timmars mötestid klarade EU:s finansministrar sent på torsdagskvällen att få igenom ett historiskt omfattande stödpaket för att rädda unionens ekonomi under och efter coronakrisen.

Det handlar om hjälp till regeringar i form av lån från stödfonden ESM som ska gå till sjukvård och andra covid-19-kostnader, hjälp till företag i form av kreditgarantier från Europeiska investeringsbanken och hjälp till enskilda i form av ett tillfälligt system för att finansiera korttidsarbete.

Med alla delar är åtgärderna värda drygt 500 miljarder euro, ungefär tio gånger mer i svenska kronor.

Formellt är det eurogruppen som fattat beslutet, men även Sveriges finansminister Magdalena

Andersson (S) och övriga sju finansministrar utanför eurozonen har deltagit.
– Det blir en väldig injektion i den europeiska ekonomin, sade Magdalena Andersson efteråt. Hon var dock inte säker på att Sverige skulle använda sig av de stora europeiska lånemöjligheter som nu erbjuds.
Eurogruppens ordförande, Portugals finansminister Mário Centeno, kallade förslagen i paketet ”djärva och ambitiösa”.
– De hade varit otänkbara för några veckor sedan. Vi kan alla minnas hur vi svarade på förra decenniets finanskris, när Europa gjorde för lite, för sent. Denna gång är det annorlunda, sade han.
Kommentarerna kontinenten över om det historiska beslutet präglas delvis av en fortsatt klyfta mellan nord och syd. Den handlar om finansiellt ansvar.
Medlemsländer i söder, som Italien och Spanien, har drivit på för att införa särskilda coronaobligationer som skulle smeta ut kreditrisken på alla länder. Länder i norr, med Tyskland och Nederländerna i spetsen, säger bestämt nej till

något sådant. Greklands skuldkris avskräcker.
Frågan om speciella krisobligationer är dock inte avförd från dagordningen. Det blir stats- och regeringscheferna som får avgöra hur det ska bli med den saken vid nästa toppmöte.
”Spanien och Italien slipper tvångströja från EU men får inte sin högsta önskan uppfylld”, skriver danska Politiken i en analys, medan finländska Helsingin Sanomat konstaterar att framför allt Italien och Nederländerna ”stått på varsin sida i kampen”. Enligt Helsingforstidningen sade finansminister Katri Kulmuni efter mötet att det är viktigt för Finland att varje medlemsland ansvarar för sin egen finanspolitik.
I Tyskland sätter Süddeutsche Zeitung följande rubrik om krispaketet: ”Handlingskraftigt och solidariskt mitt i värsta krisen”. Tidningen citerar finansminister Olaf Scholz (SPD), som talar om ”en stor dag för europeisk solidaritet och styrka”.
Franska Le Figaro skriver om stridsäpplet coronaobligationer och konstaterar att särskilt

Frankrike, Italien och Spanien varit för, medan Tyskland, Nederländerna och andra främst nordliga länder inte velat höra talas om dessa.
Längre söderut ges ungefär samma bild i italienska Il Tempo: ”Eurogruppen kom fram till ett avtal. Men inga coronaobligationer – länderna i norr vill inte ha dem. Vi lyckades slösa tid i det här spelet också”. ”Ministrarna enades om en text ... men utan att nämna möjligheten till gemensamma lån för återhämtningsfasen”, skriver El Mundo i Madrid. En annan stor tidning i den spanska huvudstaden, El País, menar att beslutet i praktiken fattades tack vare en pakt mellan Frankrike, Tyskland, Spanien, Italien, Nederländerna och Portugal.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Fakta. Krispaketet

Stöd till regeringar:
240 miljarder euro, över 2 100 miljarder kronor, i nödlån genom stödfonden ESM.

Kan sökas av euroländer som hamnar i finansiell nöd på grund av coronakrisen.
Enda villkoret är att pengarna används till sjukvård eller andra direkta eller indirekta kostnader som uppstått på grund av pandemin.

Stöd till företag:

200 miljarder euro i kreditgarantier genom Europeiska investeringsbanken EIB.
Kan sökas av företag i hela EU.

Stöd till anställda:

100 miljarder euro är värdet på de obligationer som EU-kommissionen ger ut.
Pengarna ska finansiera program för att förhindra massuppsägningar.

Forskarnas snabba analyser ska hjälpa finska regeringen

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Genom att analysera stora mängder data hoppas en grupp professorer i Finland att man ska kunna hjälpa den finländska regeringen att fatta bättre ekonomiska beslut när coronakrisen drabbar landets ekonomi.

– Vi gör det för att regeringen ska träffa rätt i sina stödåtgärder, säger Otto Toivanen, en av professorerna bakom ”The situation room” som gruppen kallar sig.

Gruppen består av omkring tio professorer i ekonomi och initiativet till att bilda den togs den 13 mars varefter gruppen skickade ett skriftligt förslag till finansdepartementet fem dagar senare. I tisdags gick gruppen ut officiellt med sitt arbete som

dessutom läggs ut på en webbplats där alla kan ta del av det den kommer fram till.
En av grundarna är professor Otto Toivanen vid universitetet i Aalto. Toivanen är direktör för Helsinki Graduate School of Economics, ett två år gammalt gemensamt initiativ av Aalto universitet, Helsingfors universitet och Svenska Handelshögskolan.
– Vi frågade oss om vi som ekonomer kunde vara till någon hjälp under den här coronakrisen. Så vi kontaktade finansdepartementet och departementet för arbete- och industri och frågade om de ville ha någon hjälp, och bara en vecka senare hade vi skapat den här gruppen med omkring tio professorer, berättar Otto Toivanen som själv är professor i nationalekonomi vid Aalto Universitet.
– Vårt huvudmål är att analysera vad som är vettigt att göra och vad som inte är det och att använda vår verktygslåda för att ta fram siffror som sedan kan utnyttjas för ekonomiska beslut så att regeringen ska träffa rätt i sina stödåtgärder.

Informationen som gruppen använder sig av kommer bland annat från samtal med statsanställda som frågar efter råd. Men framför allt tar gruppen in data från till exempel skattemyndigheterna och socialförsäkringssystemet. Där finns data om bland annat arbetslöshetsunderstöd och andra typer av välfärdsunderstöd samt uppgifter om uppsägningar och permitteringar. Men man tar också in uppgifter från arbetsmarknadsdepartementet och från de beslut som regeringen tar.

Och man gör detta snabbt. Något som gör att gruppen kan få svar på följande frågor inom några dagar:

- Vilka har permitterats?
- Vilka har sagts upp?
- Vilka företag har begärt att få statligt stöd?
- Vilka företag har fått ett sådant stöd?
- Vilka företag har gått i konkurs?
- Vilka företag skjuter upp sina skatteinbetalningar?

Enligt Otto Toivanen kommer alla dessa uppgifter att hjälpa den finländska regeringen i sitt arbete för att lindra effekterna genom att

gruppen kan måla upp en betydligt säkrare bild av vad som egentligen händer med landets ekonomi under krisen.

– Det som gör vårt arbete unikt är att vi kan sammanställa en stor mängd data från en rad källor, säger Otto Toivanen.

Uppgifterna är i sig inte unika. Det som gör ”The situation rooms” arbete ovanligt är att forskarna nu kan behandla mycket av materialet i realtid. Uppgifter som tidigare gjordes tillgängliga efter ett eller ett par år strömmar i många fall in i systemet dag för dag.

– Nu kan jag se vem som permitterades i onsdags i förra veckan och vilket företag personen arbetade för och hur det går för just det företaget. Trots att regeringen producerar sådana data sedan länge har uppgifterna inte använts så här tidigare.

Så detta är ett sätt att arbeta som kanske borde användas hela tiden?

– Vi har diskuterat detta inom gruppen och en sak som skulle kunna bli verklighet är att staten tar vara på dessa data och bättre följer landets ekonomi också efter

coronakrisen. På så sätt kan politikerna bättre beslut.
Även om informationen är detaljerad och färsk syns aldrig några enskilda individers namn. Däremot kan forskarna exempelvis se om det är en man eller kvinna, vilken utbildning personen har, vilka familjeförhållanden personen lever under och var personen bor. Och hur det går för företaget som sade upp personen.
– Genom att sammanföra dessa data kan vi ge regeringen och de statsanställda en betydligt rikare bild av vad som egentligen händer i Finland just nu. I Sverige ser ni dagligen i tidningarna hur många som har friställts den senaste veckan, vi kan se vilka dessa människor är, säger Otto Toivanen.
Otto Toivanen menar att allt detta kan användas för att rikta den ekonomiska hjälpen till rätt företag. Samhället ger redan företag indirekt hjälp genom att det har blivit lättare för firmor att permittera personal tillfälligt. Också andra åtgärder hjälper företag fast de är riktade till individer.

– Det är inte givet att regeringen ska ge alla företag hjälp bara för att de riskerar att gå i konkurs, du vill kunna rikta hjälpen. Och regeringen kan också vilja rikta sin hjälp till vissa hushåll. Där kan vi hjälpa till med data så att beslutet blir enklare.
– Vi kan också fortsätta följa de företag som får statligt stöd och jämföra med dem som inte får det och de som permitterar personal med dem som inte gör det, säger Otto Toivonen.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Vem kan trösta amerikanerna?

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Det är inte många som kan stoltsera med att ha gett namn åt en tidsenhet.
Men när president Donald Trumps kommunikationschef Anthony Scaramucci sparkades efter bara elva dagar i Vita huset, fick denna udda summa dagar ett namn: ”en scaramucci”.
I veckans nummer av DN Lördag berättar den före detta Vita huset-

medarbetaren för Björn af Kleen varför han har svängt från Trumpvän till att kalla honom för ett ”chefsvirus”.
Presidenten, som han en gång såg som ”en rolig kille att hänga med”, har nu bokstavligen hundratusentals amerikanska liv i sin hand. I dag har USA flest kända fall i världen av det nya coronaviruset. Presidentens egen expertgrupp bedömer att landet under de närmaste månaderna – lågt räknat – kommer att se mellan 100 000 och 240 000 döda.

När de första covid-19-fallen konstaterades i februari viftade presidenten bort saken, spådde en ”fantastisk framtid”. Han lovade landets kristna att de skulle kunna ses i ”fullpackade kyrkor” nu till påsken.
I New York Times podd The Daily beskrivs hur guvernörerna – som tidigare har hamnat i skuggan av presidenten – nu i stället är de som kliver fram. Staten New Yorks guvernör Andrew M Cuomos dagliga presskonferenser har blivit invånarnas nya lägereld. Här svarar han ledigt på alla frågor, hojtar till experterna när

han behöver hjälp – ”jag minns inte hur många smittade vi har bland sjukhuspersonalen?” – men kanske viktigast av allt: han erbjuder tröst. Han pratar om New York-familjen, som är vänlig, hjälpsam, tålmodig:
– Ingen – ingen! – kan hantera detta på egen hand.
Vems ledarstil som får störst effekt kan komma att avgöras under de kommande många dagarna.
Eller förlåt: ”scaramuccis”.

Matilda E Hanson
matilda.e.hanson@dn.se

Intressant just nu:
Jag får inte nog av att följa 19-åriga Esty, spelad av Shira Haas, i Netflixserien "Unorthodox". Känslostormarna som det ansiktet med små, små medel förmedlar.

Susanne Ljung: Trump är faktiskt inte så orange som du tror

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Under coronakrisen framträder den amerikanske presidenten Donald Trump framför kamerorna varje dag. Men fotografier som togs tidigare i våras, särskilt det här intill, visar att han inte är fullt så orange som somliga gör gällande.

De var onekligen skrämmande, fotografierna av den amerikanske presidenten Donald Trump med ansiktet färgat i en ovanligt stark nyans av ostbåge.

Det som gav rysningar var emellertid inte själva färgen, även om det finns en hel del att säga om den också. Det var snarare den tydligt synliga skarven mellan det

bjärta och det bleka som väckte förvåning, och visst obehag.
För det faktum att Donald Trump saknar grundläggande kunskaper i konsten att välja rätt sorts foundation för att skapa illusionen av en jämn och naturlig hudton är inget nytt under solarielampan. Det är inte heller hans ovilja att skaffa hjälp av en professionell makeupartist. Även i kosmetiska frågor anser han sig uppenbarligen veta bäst själv.
För när Washington Post i början av december förra året publicerade ett stort reportage om de erfarenheter som anställda utan arbetstillstånd inom Trump Organization gjort, både före och under hans presidentkampanj, framkom även en hel del högintressanta fakta om Trumps skönhetsprodukter.
I sitt sovrum ville han nämligen att det alltid skulle finnas två fulla tuber, och en halv, med ansiktsmakeup från ett schweiziskt billigt märke vid namn Bronx Colors. Färgen var, enligt en hushållerska i den spansktalande personalen, *una naranja espantosa*, det vill säga en fruktansvärd orange färg.
Märket ifråga lät snart meddela

att det måste i så fall röra sig om en av deras concealer, det vill säga en produkt man använder sparsamt för att dölja blemmor eller tona ner rodnader, och i det här fallet, dämpa blå toner i huden. Det är inget som man smetar ut över hela ansiktet. Om man inte heter Donald Trump, vill säga.
Snacket hur han färgsätter sig själv har emellertid länge gått på sparlåga. Det har onekligen funnits annat att tänka på.
Men det han nu gav en glimt av var något helt annat än bara smink. Något mer oroväckande. För han såg ut att ha förvandlats till en samtida version av Bette Davis i filmen ”Vad hände med Baby Jane?”
Det är den film från 1962 där Bette Davis och Joan Crawford spelar två systrar som lever tillsammans i ett märkligt beroendeförhållande till varandra. Joan Crawford har rollen som - Blanche, en tidigare firad Hollywoodstjärna som blivit förlamad efter en bilolycka och sedan dess är beroende av sin syster, spelad av Bette Davis. Även hon har haft en karriär, men som barnstjärna. En tid som hon på

äldre dagar försöker återskapa genom att klä sig i volang-klänningar och locka håret som en liten flicka.
Hon sminkar sig även som förr, i ett fåfängt försök att se ung ut.
I sin självbiografi ”This ’n that” skrev Bette Davis att hon bestämde sig för att lägga den masklika mejken på egen hand, då ingen makeupartist skulle ha vågat få henne att se så grotesk – och skrämmande – ut som hon gör.
För poängen är att det skulle se ut att vara en sminkning utförd av en människa som inte har alla hästar hemma, men vägrar att inse det.
Att Donald Trumps senaste makeupförsök
leder tankarna till en film där den invalidiserade Blanche bjuds på en död råtta till lunch av den rått skrattande Baby Jane i skräcksminkning, kan förstås vara en slump. Eller inte.
Oavsett vilket så illustrerar bilderna på den ovanligt hårt orangesminkade Donald Trump bokstavligen den djupa glipa mellan fejk och verklighet som han skapat under sin tid som president. Men det skrämmande

med just dessa bilder är att de kan tolkas som om han slutat bry sig om att ens försöka dölja den.

Susanne Ljung
lordag@dn.se

&

Washington Posts reporter David Fahrenthold, som var en av reportrarna bakom det stora reportaget om de anställda i Trump Organization, lät på Twitter meddela att Bronx Colors hade tagit reda på exakt nyans av märkets Boosting Hydrating Concealer i ”Orange” – BHC06. Märket ifråga arrangerade snart därefter en rea på produkten. Sajten kraschade tillfälligtvis. Makeup rent generellt är inte lätt att tvätta bort från kläder, i synnerhet inte vita skjortor. De byts ofta i hushållet hos Trump. Svärfadern, Viktor Knavs, får ta över en del. Han har samma storlek som Donald Trump.

Anthony Scaramucci: Trump är ett virus. Ett chefsvirus.

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Vita husets tidigare kommunikationschef Anthony Scaramucci sågar Donald Trumps hantering av coronakrisen.

– Han har agerat på gränsen till kriminellt, säger Scaramucci i en exklusiv intervju i sitt hem på Long Island utanför New York.

På Anthony Scaramuccis köksö i villan på Long Island tronar ett par splitternya jesussandaler i guld från det italienska modehuset Valentino.

Skorna är en gåva från Anthony Scaramucci till hustrun Deidre, som inte alltid har haft det så lätt.

Sommaren 2017 tackade Anthony Scaramucci ja till att bli Donald Trumps kommunikationschef.

Utan att först rådslå med sin hustru. Deidre Scaramucci avskyr Donald Trump.
Hon var dessutom gravid i nionde månaden med parets gemensamma barn.
När sonen föddes några veckor i förtid befann sig redan Anthony Scaramucci med presidenten på ett scoutläger i Virginia.
Han sms:ade sina gratulationer till Deidre: ”Gratulerar. Jag ber för vårt barn”.
Deidre Scaramucci ansökte om skilsmässa.
Anthony Scaramucci blev kortvarig som kommunikationschef. Efter elva dygn fick han sparken.
Anthony och Deidre lappade ihop relationen.
Paret är nu i färd med att flytta in i ett nybyggt trevåningshus i Manhasset, ett prydligt villa-område på Long Islands norra strand.
Men Anthony Scaramucci säger att han fortfarande arbetar på att återfå sin hustrus fulla förtroende efter sveket i Washington.
– Jag kampanjar för att bli återvald i mitt äktenskap.
Guldskorna på köksön, fortfarande invirade i prassligt

presentpapper, utgör en del av valkampanjen.
Sandalerna kostade över 10 000 kronor, enligt prislappen som fortfarande sitter kvar på den röda skokartongen.
Long Island är en vindpinad sandbank som skjuter ut i Atlanten strax nordost om New York, full av strandnära villor där förmögna New York-bor tar skydd under sommarhalvåret.
Anthony Scaramucci är en av halvöns mer provokativa personligheter. En 56-årig opportunist med en glappkäft av Donald Trumps storlek. Men numer ägnar Scaramucci dagarna åt att gissla presidenten.
Vanligtvis pendlar Scaramucci till Manhattan över dagen, körd av sin privatchaufför.
Men coronaviruset har tvingat hans finansföretag Skybridge Capital att tillfälligt stänga igen. Direktören är nu fast med sin familj.
Barn, barnflickor, hantverkare och hustru delar på syret i den stora villans öppna planlösning.
Det tär på familjesamvaron.
”The Mooch”, som han kallar sig själv, verkar en smula lättad över att få besök.

Så lättad att en halvtimmes avtalat intervjutid sväller till ett par timmars samtal.
Mötet kulminerar sedan med en bilutflykt i Anthony Scaramuccis monstruösa Rolls Royce.
– Eftersom min fru är så jävla förbannad därhemma ska jag verkligen ta mig tid och visa er lite historia, säger han.
Vi åker genom Port Washington, grannsamhället där han växte upp som son till en arbetare på det lokala sandtaget. Long Island stod för grundmaterialet till Manhattans skyskrapor. Andra generationens invandrare – italienare, irländare och östeuropeiska judar – blandade cementen.
Anthony Scaramucci visar oss startpunkten för sin klassresa: som elvaåring inledde han en karriär som cyklande utdelare av lokaltidningen Long Island Newsday. Han var en smord försäljare. Även hushåll som inte prenumererade fick tidningar. När de vant sig vid lyxen återkom ynglingen med en räkning: ”Jag hoppas frun uppskattade tidningen. Vill ni ha daglig leverans eller räcker det med söndagsupplagan?”

Scaramucci kör upp sin väldiga bil på sin mammas smala garageuppfart. Han växte upp i ett vitt hus med träliknande paneler och gröna fönsterluckor. När han ringer in till den 82-åriga matriarken svarar hon med omisskännlig vresighet:

– *Anthony!! I'm bored!!*

Det känns som att ta plats i ett avsnitt av Sopranos.

Till slut har också Deidre Scaramucci fått nog.

När eftermiddagen övergår i tidig kväll kommer hustrun ångande i en svart Range Rover för att hämta hem sin man.

– Vi är uttråkade.

Hon låter de två sönerna löpa amok runt pappans kostymklädda ben.

– Du tvingar oss att sitta i karantän medan du själv kör runt och träffar halva världen.

Anthony Scaramuccis elva dagar långa karriär som presidentens kommunikationschef gav namn åt en ny tidsenhet: ”en scaramucci”. Klarar man sig 33 dagar i Vita huset har man tillryggalagt ”tre scaramucci”, ett bevis på lång och trogen tjänst i Donald Trumps Washington.

”Scaramuccieran”, som reportrar gycklande kallade perioden, blev så kortvarig eftersom kommunikationschefen gjorde ett fatalt nybörjarmisstag.
Frustrerad efter en halv vecka i tjänst ringde Scaramucci upp en namnkunnig politisk reporter på tidskriften New Yorker i syfte att försöka täppa till en läcka.
Anthony Scaramucci påstår att samtalet var ”off record”. Men reportern Ryan Lizza slog på bandspelaren.
Förmiddagen därpå återgav han Scaramuccis svada i en artikel på New Yorkers hemsida.
I telefonsamtalet hotade Scaramucci med att avskeda hela Vita husets kommunikationsavdelning, de 35 personer som han just hade blivit chef över.
Han gav också målande beskrivningar av maktkampen inne i Vita huset.
Steve Bannon, Trumps dåvarande chefsstrateg, ägnade dagarna år att ”suga sin egen kuk”, antydde Scaramucci.
Det amerikanska folket hade inte hört så grovt språkbruk inifrån presidentpalatset sedan Richard Nixons paranoida

bandupptagningar i Ovala rummet publicerades i kölvattnet av Watergateskandalen.
Artikeln i New Yorker sammanföll med att John Kelly, den trestjärniga generalen, installerades som ny stabschef, befattningen som kontrollerar all in- och utgående trafik från presidentens kontor.
John Kelly skulle inrätta militär disciplin i Västra flygeln.
Generalen uppfattade inte ”The Mooch” som en tillgång.
Tvärtom förkroppsligade Scaramucci Trumps kaotiska första halvår vid makten.
Ansvarslösheten, självöverskattningen, klantigheten.
Den ”mest löjeväckande, för att inte säga katastrofala” rekryteringen i ”Vita husets moderna historia”, skriver journalisten Michael Wolff i boken ”Fire and fury”.
John Kelly svors in som ny stabschef klockan åtta på morgonen den 29 juli.
Vid 9.37, efter en timme och 37 minuter i tjänst, kallade generalen till sig Anthony Scaramucci.
”Scaramuccieran” var över.

Vid 14.30 kommunicerades beslutet till pressen.
Att hans avsked inte läckte ut under de fem timmar som förlöpte mellan 9.37 och 14.30 tar Scaramucci som intäkt för att ”Scaramuccieran” var en framgång.
Scaramuccis uppdrag från Trump var att täppa till läckorna.
Mission accomplished.

Hur mycket läcker Trump själv?

– Mister Trump läcker väldigt mycket information men han är ju presidenten. Han får göra det.
Scaramucci liknar Trump vid ett ”virus”.
– Lite annorlunda än covid-19 men likafullt ett virus. Ett chefsvirus. Den exekutiva grenen av regeringen för vidare hans nonsens och vansinne. Trumps ledarstil genomsyrar nu hela regeringen och det republikanska partiet. I den meningen påminner han om ett virus.
Förnedringen i Vita huset gjorde Scaramucci mer ”ödmjuk och insiktsfull”, säger han.
Men han späker sig inte längre.
– Det är inte så att jag går upp varje morgon och sparkar mig själv i arslet för att jag fick

sparken från Vita huset, säger han.
Han respekterar John Kellys beslut. Generalen fick också sparken till slut. Och de två har framträtt tillsammans på scen. Då säger Scaramucci att Kelly ”räddade mitt äktenskap och min karriär på Wall Street”.
Han var länge förbannad på Ryan Lizza, reportern som också har en bakgrund på Long Island. Deras pappor, Al Scaramucci och Frank Lizza, rörde sig i samma italienska arbetarkretsar.
Man hugger inte en landsman i ryggen.
Men bitterheten har lagt sig.
– Den där kommentaren om Steve har ju blivit legendarisk, säger Scaramucci förtjust.
Han syftar på sitt citat i New Yorker: ”Jag är inte Steve Bannon, jag försöker inte suga min egen kuk… Jag är här för att tjäna landet.”
– Den resulterade dessutom i en av de roligaste repliker som jag hörde yttras i Vita huset.
Morgonen då artikeln publicerades gick någon upp till Steve Bannons kontor och sade: ”Jag visste inte att du ägnade dig åt bikramyoga härinne.”

Scaramucci säger att trätobrodern Bannon är det ”slutgiltiga beviset på att Gud finns”.
– Steve är en av de mest belästa människor som jag någonsin träffat. Han är ofattbart väl-artikulerad och väldigt, väldigt karismatisk. Farlig. Men för att rädda civilisationen har Gud gjort Bannon så jävla ful att han aldrig skulle kunna ta över ett land. Tänk på det när du sitter hemma i Skandinavien med dina sjuka ateistiska tankar.
Likt andra Trumpmedarbetare som fått sparken lovade Scaramucci att fortsätta slåss för sin president från ”utsidan”.
Han skrev en inställsam bok om sin tid med Trump, ”Trump. The blue-collar president” (*Trump. Arbetarnas president*). Han försvarade presidenten på tv, under universitetsaftnar och på konferenser med republikanska finansiärer.
Men en dag fick han nog.
Sommaren 2019 började Scaramucci i stället kritisera Trump. Först lite försiktigt. Sedan i allt skarpare ordalag.
Under coronakrisen har Scaramucci klivit fram som en av

USA:s mest frispråkiga Trump-ätare.
– Han har gjort något som jag tror är på gränsen till kriminellt, säger Scaramucci om Trump.
Han syftar på Trumps uteblivna reaktion på smittan. Under flera veckor utmålade presidenten pandemin som en ickefråga för USA.
Två dagar efter att den första amerikanen hade upptäckts med corona i delstaten Washington sade Trump att USA hade ”läget under total kontroll. Allt kommer att bli bra”.
En vecka senare skrev två tidigare medicinska experter i Trumpregeringen en debattartikel i Wall Street Journal där de uppmanade presidenten att agera för att försöka begränsa vidden av katastrofen.
Bland annat behövde regeringen ta initiativ till ett test, vilket många andra länder redan hade gjort, skrev experterna.
Men Trump väntade sex veckor med att agera.
Experter säger att Trumps passivitet kommer att gå till historien som ett fatalt

misslyckande av den amerikanska regeringsmakten.
USA har nu flest antal kända smittade fall i världen.
Trumps oförmåga att handla gjorde det svårare för delstatsregeringar att skaffa sig en överblick av smittan. Vilket i sin tur kan ha gjort det svårare för dessa institutioner att skaffa fram livsnödvändigt material. Att rädda liv.
Trump valde att inte agera för att hålla nere statistiken, säger Anthony Scaramucci.
– Han fattade ett aktivt beslut om att strypa tillgången på test, hävdar han.
Lek med tanken, säger Scaramucci, att vi skulle smittas och ”falla ned döda här i min soffa”.
– Vi är döda. Men testades aldrig. Så vi ingår inte i statistiken. Fattar du vad den horungen har gjort? Han syftar på presidenten.
– Man måste inse att hans beteende är en psykopats beteende. Det kommer att komma ut. Någon kommer att slå larm. Någon kommer att fråga sig vad som egentligen hände på det där

jävla mötet där Trump fattade beslut om att strypa testerna.

Varför agerade Trump så oansvarigt?

– Jag fattar presidentens impuls. Han vill bli återvald. Om han öppnar upp dörrarna och låter alla springa ut så kommer de hälsosamma att klara sig och de gamla att dö. Men det är inte säkert att sjukdomen fungerar så. Min egen brorsdotter ligger just nu på Mount Sinai Hospital, säger Anthony Scaramucci.

Den 10 februari, elva dagar efter att Världshälsoorganisationen utlyst globalt nödläge, föreslog Trump att budgeten till USA:s nationella folkhälsomyndighet skulle bantas med 16 procent, skriver Guardian. Han uppmanade delstaterna att själva jaga rätt på livsavgörande respiratorer när de bad om akut hjälp från den federala regeringen.

Trump är en återfallsförbrytare, säger Scaramucci. Presidenten lär inte av sina misstag. Han eggas av sin egen upplevda ”straffrihet”.

Se mönstret, säger Scaramucci: Trump ringde och pressade Ukrainas president om Joe Biden dagen efter att Rysslands-

utredningen var över. Han friades i senatens riksrättegång. Sedan gick det inte många veckor förrän han började underdriva riskerna med viruset och tvärsäkert utmåla USA som ett lyckligt undantag från den globala katastrofen: ”Det kommer försvinna”, sade Trump om viruset. ”En dag – det är som ett mirakel – det försvinner.”

– Trump är omöjlig som president eftersom han inte litar på någon. Han har inget självförtroende och väldigt låg självkänsla. Och då står man inte ut med att någon annan får uppmärksamhet. Man kan inte delegera. Man kastar alla man känner sig underlägsen inför i självhatets vulkan.

Scaramucci säger att Mike Pence just nu äventyrar sin ställning hos Trump. Genom att försöka uppträda professionellt, svara på reportrars frågor, ge röst åt den vetenskapliga expertisen, har vicepresidenten utmanat Trump. Pence leder Vita husets specialstyrka mot coronaviruset.

– Mike Pence försöker verkligen lösa problemet. Och stjäl därigenom något av strålkastarljuset från Trump. Gör aldrig det! Det finns bara plats för en stjärna på scenen.

På Twitter skriver Scaramucci att man borde upprätta en yta av ”social distans” mellan Trump och varenda tv-kamera i Amerika. ”Många liv och miljarder skulle räddas.”
Presskonferenserna i Vita huset är som att ”bevittna verbala olyckor”, säger han.
– Man undrar när presspodiets airbag ska lösas ut och rädda oss alla från det här.
Väljare kommer att överge Trump, förutspår Scaramucci. Inte bara liberala republikaner som han själv, som röstade på Trump för att han utlovade skattesänkningar och avregleringar. Även ”väckelsekristna”, som röstade på Trump av ”moraliska” skäl.
– Lincoln yttrade den här fantastiska meningen om att amerikanerna ibland anklagas för att inte vara tillräckligt smarta. Men att de har bra näsor. De kan känna stanken från ett ruttet kadaver i källaren.
Varför kände inte Scaramucci stanken tidigare?
Inför valet 2016 ställde sig Scaramucci först bakom guvernören Scott Walker.

Sedan Jeb Bush. Men när det republikanska etablissemangets kandidater dukade under såg han en öppning i Trump.
”The Mooch” och ”The Donald” var ytligt bekanta i New York, från gränslandet mellan pengar, underhållning och politik.
Scaramucci tyckte Trump var kul.
– En rolig kille att hänga med, sällskapssjuk, bra humor.
Likheter finns: två stolta kappvändare som kan slänga käft tills solen går upp.
Port Washington, där Scaramucci föddes, ligger bara på andra sidan bron från Queens, Trumps barndomslandskap.
Scaramucci hade länge donerat pengar till republikanska politiker. Trumpkampanjen satte honom på uppdraget att smörja kontakten med rika människor som han själv.
Sammantaget skänkte Scaramucci motsvarande tio miljoner kronor ur sin egen förmögenhet till presidentkandidaten Trump.
– Har du en spypåse? Jag vill spy när jag tänker på det. Det är pengar som jag kunde ha gett till mina barn, säger han.

Under kampanjen ingick Scaramucci i en kommitté som utformade Trumps finanspolitik. Efter valsegern granskade han förslag på ministrar och lade fram en strategisk plan för Trumps första dagar i Vita huset. Scaramucci får det att låta som om Trump uppvaktade honom och att han föll pladask för makten.

– Han utsåg mig till medlem av den exekutiva övergångsgruppen utan att ens meddela mig först, säger Scaramucci om Trump.

Steve Bannons bild är annorlunda. I boken ”Fire and fury”, som ger uttryck för Bannons perspektiv, skriver Michael Wolff att Scaramucci står redo med en kaffe när chefsstrategen Bannon anländer till kontoret morgonen efter valvinsten.

Scaramucci hade siktet inställt på makt.

”Scaramucci var knappast den ende snyltaren och jobbsökanden i byggnaden, men få var lika envisa som han”, skriver Michael Wolff. ”Han tillbringade dagarna med att luska efter möten att bli inbjuden till, eller besökare att hänga på. Lätt gjort, för alla andra

jobbsökanden letade ju efter någon att prata in sig hos, så han blev snart nog något av en inofficiell mottagningskommitté.”
Efter hans olycksaliga period som kommunikationschef fortsatte Scaramucci ungefär som tidigare. Han höll kontakt med några av sina vänner i Vita huset (han står fortfarande nära finansministern Steve Mnuchin). Han lovordade Trumps skattesänkningar och företagarvänlighet.
Men högsommaren 2019 dristade han sig till att kritisera Trumps ledarskap. I början av augusti sköts 22 människor ihjäl i El Paso, Texas. Trump reste dit för att trösta sitt folk. Men uppträdde ”frånvarande och nonchalant”, säger Scaramucci.
– När han skulle fotas med föräldrarna till en bäbis som hade skjutits ihjäl körde han upp sin tumme i luften som om han befann sig på en republikansk välgörenhetsgala.
Strax därefter for Trump ut i en rasistisk salva mot fyra kvinnliga kongressledamöter med minoritetsbakgrund. ”Åk hem”, sade Trump till dem, trots att tre av kvinnorna var födda i USA och

en amerikansk medborgare sedan barnsben.
Scaramucci kunde plötsligt identifiera sig med offren.
– Min farmor blev tillsagd att åka hem när hon kom hit som italienare 1923. Det var skyltar på butikernas fönster: inga italienare behöver söka. Hon fick inget jobb. (Utrikesministern) Mike Pompeo och (presidentens personliga advokat) Rudy Giuliani är båda italiensk-amerikanska. Jag kan säga med rätt stor visshet att någon av deras familjemedlemmar har blivit uppmanad att åka hem. Spola fram bandet i 100 år och samma president som hävdar att han ska återuppväcka den amerikanska drömmen säger åt fyra kongresskvinnor att åka hem. Det är rasism. Man kan som Fox News ägna sig åt mental akrobatik och hävda att presidenten egentligen försökte säga något annat. Men där går min gräns.
Scaramucci är stolt över sina italienska rötter.
– Om man suttit runt min mammas köksbord, käkat makaroner och blivit slagen i skallen med en träslev, så har man lärt sig att säga vad man har på

hjärtat, berättade han i en podcast häromdagen.
Han visar gärna upp insidan av sina kavajer: Brioni.
Han färgar håret i Berlusconis extravaganta anda. Tonen han eftersträvar är *Latin America dictator brown*.
– Jag brukade köra *Cuban leader black*. Men det såg ut som skit på tv.
Det skiner om det.
– Jag toppar med hårspray. Lita på mig, jag vet exakt vad jag sysslar med.
När Trump och ”The Mooch” rök ihop kunde presidenten inte hålla sig ifrån att dra in Deidre Scaramucci i striden.
Trump visste förstås att Deidre ansökt om skilsmässa som straff för makens uppdrag i Vita huset. Att äktenskapet fortfarande var skört.
”Han sa att hans fru drev honom till vansinne…” twittrade Trump om Scaramucci. ”De skulle skilja sig.”
– Så gör man fan inte mot en italienare på Long Island. Man attackerar inte min fru eller min mamma eller min syster eller min dotter. Fattar du? Detta är USA:s president med 150 miljoner

följare på sociala medier. Som attackerar en hemmafru i förorten som ägnar sig åt att uppfostra två små barn. Inte ens maffian gör sånt. Maffian går inte på ens hustru.
Scaramucci har hört alla följdfrågor.
Han vet att han blundade när Trump angrep andra.
Och fick nog först när skiten stänkte på de sina.
Det finns, säger Scaramucci, tre faser i republikanska politikers relation till Trump.
– Först hatar du honom. Du inser att han kommer spränga partiet i luften. Sedan fattar du att, helvete, den här jäveln kommer att vinna valet. Jag har varit republikan hela mitt liv. Trump är republikan. Låt oss spela för laget. Där befinner sig fortfarande (de republikanska senatorerna) Mitch McConnell och Lindsey Graham. De kysser röv på Air Force One. Men det har ett pris. Kolla på stackars (republikanske kongressledamoten) Kevin McCarthy. Han ser ut som han är 200 år gammal. Han har ljugit för Trump under tre års tid. Det bryter ned ens kropp på ett väldigt ohälsosamt sätt.

”The Mooch” befinner sig i tredje fasen. Där man inser hur genuint farlig presidenten faktiskt är. Han accepterar att bli kallad hycklare och opportunist, säger han.
– Men 62,8 miljoner människor röstade på Trump tillsammans med mig. Jag skulle föredra om vi gav dessa människor möjlighet att avprogrammera sig själva från Trumpkulten, snarare än att bara döma dem. Vi måste försöka konstruera en avfartsramp för Trumpväljare. Det är många därute som vill ta ett steg bort från snubben men som är rädda för att erkänna att de begått ett misstag.
Hur ska de avprogrammeras?
I höst tänker Scaramucci turnera genom mellanvästerns insomnade industrilandskap för att sjunga Joe Bidens lov. Det var där, i nordöstra Pennsylvania, som hans farfar en gång invandrade från Italien och etablerade sig som kolgruvearbetare.
Scaramucci vill vara till nytta.
– Jag vill inte överdriva min betydelse här i världen men jag tror att folk kan relatera till mig eftersom jag är en arbetarklassunge som dragit in

lite deg. Jag lever den amerikanska drömmen. Men jag är också en kille med brister. Om jag kan möta en massa människor längs vägen, som begick samma misstag med Trump som jag gjorde, så kanske jag kan övertyga några av dem.
Det räcker med en eller två procent, säger han.
Den amerikanska arbetarklassen är ingen ”monolit”.
– Republikanerna inbillar sig att han vann en jordskredsseger 2016 i stil med Ronald Reagan 1984. När Trump i själva verket fick färre röster än Hillary Clinton och därmed förlorade den allmänna rösten (*the popular vote*).
Scaramucci har kört oss till resterna av sandtaget där hans pappa slet.
Där står nu påkostade bronsstatyer av arbetare med upprullade skjortärmar.
Solen spricker igen molnen.
Gubbarna skiner.
– Jag ska prata med varenda en som representeras av de här statyerna. Jag ska förklara varför Trump utgör en fara för vårt land. Landet som de älskar.
Kommer de att lyssna på dig?

– Några kommer att göra det. Om vi ger honom fyra år till – fyra år utan maktbegränsningar – kommer han att paralysera hela regeringen. Han är verkligen ett virus.
Scaramucci har donerat pengar till Lincoln project, ett nätverk av republikaner som vill störta Trump. George Conway, make till Trumps rådgivare Kellyanne Conway, är en av dissidenterna. Scaramucci befinner sig i ett ”politiskt ingenmansland”, säger han.
– Republikanerna hatar mig. Och Demokraterna tycker att jag borde ha lämnat Trump tidigare. Men om båda är förbannade kanske det betyder att jag är på väg mot något slags sanning. Det är vad jag säger till min son, som studerar vid Stanford Business School och får mycket skit på grund av mig.
Vi återvänder hem.
Snickaren, som färdigställer de sista detaljerna på det nya huset, har slagit sig ned i soffan med de två barnen.
Scaramucci tar förtjust in scenen: hantverkarna som familjemedlemmar.

Även Deidre Scaramucci brukade vara en av Anthonys anställda, på Skybridge Capital. De blev ett par ”före metoo”, har hustrun förtydligat för Washington Post. Nu ställer hon fram hembakade cupcakes och verkar beredd att förlåta maken för ännu en dag av besvikelser.

När jag står där i den splitternya villan, komplett med elektriska eldstäder och eggande kikhål mellan badrummets jacuzzi och herrskapets sovkammare, får jag känslan av att iaktta en framtida presidentfamilj.

Ska du kandidera till president inför 2024?

– Det vore jävla kul, vore det inte, säger Anthony Scaramucci.

Jag frågar Deidre.

Är du redo?

– Hade du frågat mig för fem år sedan skulle jag ha skrattat rakt ut. Men med Melania Trump som first lady... Jag tror jag matchar hennes intelligens. Kan hon agera så kan väl jag. Dessutom är jag amerikanska.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Chiles ögon

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Sedan protesterna i Chile inleddes förra året har 460 personer förlorat synen. De flesta har träffats i ansiktet av hagelskott som militärpolisen avfyrat. Olyckshändelser, menar polisen – men läkare tror att polisen medvetet siktar mot ögonen för att skrämma bort folk från gatorna.

DN har träffat tre personer som förlorat ett öga under protesterna.

När Camilo blir skjuten i ögat säger han att det känns som om en vattenballong sprängs i ansiktet.

Camilo Gálvez är 24 år och kommer från Santiagos fattigaste och farligaste förort – Puente Alto.

Fredagen den 15 november förra året är han på väg hem från jobbet som sopbilsförare. Det är en historisk dag. Efter en månads oavbrutna protester mot Chiles höga levnadskostnader har landets konservativa president Sebastián Piñera gett med sig och lovat en folkomröstning om att

skriva en ny grundlag. Den rådande grundlagen skapades under Pinochet-diktaturen och anses vara grunden till Chiles orättvisa samhälle.
– Det var en sådan seger, säger Camilo Gálvez.
Han tar tunnelbanan till kulturcentret Gabriela Mistral och går uppför huvudgatan som leder till Plaza Italia där folk har samlats för att fira det historiska beslutet. Äntligen ska arvet från Pinochet upphöra. Han går på trottoaren när han hör en smäll och blir blöt i ansiktet.
– Det kändes som om en vattenballong sprängts. Allt blev suddigt och det kändes som om jag var under vatten. När jag tog mig för ansiktet insåg jag att det blöta var blod.
Trettio meter framför honom gömmer sig en polispatrull bakom palmerna vid Plaza de Carabineros de Chile, karabinjärernas torg. Trots att det inte finns några demonstranter på gatan har de skjutit honom. Några frivilliga räddningsarbetare, som hjälper till under demonstrationerna, rusar till undsättning och tar Camilo till

sjukhus. När han kommer till akuten är den full av andra personer som också skottskadats.
– Har du sett filmen om Pearl Harbor? Så såg det ut. Överallt låg skadade personer. Som efter en massaker.
Först på natten röntgar läkarna honom och lägger märke till något märkligt. Kulan som sitter kvar i hans öga är ingen gummikula. Den är av bly. Endast ett tunt hölje runt kulan är av plast. Enligt chilensk lag får inte polisen använda blykulor mot demonstranter. Den enda ammunition som kan användas är gummikulor, som endast får avlossas mot personer som utgör ett dödligt hot.
– Jag fattar inte varför de sköt mig!? Jag utgjorde ingen fara. Kom ensam. Bar inget plakat. Var inte maskerad.
Från det att militärdiktaturen upphörde 1989 – när general Augusto Pinochet avsattes vid en folkomröstning – har det gått fort för Chile. Då levde 40 procent av landets befolkning i fattigdom. Nu, tre decennier senare, anses endast 8,6 procent vara fattiga. Chile har blivit Sydamerikas

rikaste, mest utvecklade och skötsamma land.
Men av OECD:s 36 medlemsstater är Chile det ekonomiskt mest ojämlika landet. De skarpa inkomstklyftorna gör att underklassen fått det allt svårare. Skolor, sjukvård, vägar och vatten har privatiserats. Det är mot den bakgrunden som miljontals chilenare protesterar.
Förutom försvarsmakten är det endast en sektor som inte förändrats de senaste 30 åren – Los Carabineros – Chiles militärt organiserade poliskår. Den bildades 1927 och styrs av generaler. Under Pinochet-diktaturen var det karabinjärernas uppgift att gripa oliktänkande och föra dem till tortyrkamrarna. När Chile åter blev en demokrati 1990 reformerades inte poliskåren. Samma personer som deltagit i massarresteringar av lärare och studenter fick uppgiften att skydda landets medborgare och demokratiska institutioner. Till och med karabinjärernas symbol – två gevär som korsar varandra – förblev oförändrad.
Deras skjutande har nu lett till att Camilo Gálvez förlorat sitt högra öga och bär en plastprotes i

väntan på att ett glasöga ska bli klart. Han är sjukskriven från sitt jobb som sopbilsförare och lär inte få tillbaka jobbet när sjukskrivningen är över.
– Det går inte att köra sopbil med ett öga. Mitt synfält har begränsats.
Camilo bor hemma hos sin 52-åriga mamma i ett radhus på 40 kvadratmeter. Hon arbetar som barnflicka hos en familj i andra änden av åttamiljonerstaden och sover över där.
– Hon är bara hemma en dag i veckan.
Familjen hon jobbar för bor i stadsdelen Vitacura och har ytterligare tre tjänstefolk – ett hembiträde, en trädgårdsmästare och en chaufför.
– De rika i Chile har det bra, säger Camilo.
En människorättsadvokat, som också företräder andra personer som förlorat ett öga under protesterna, driver Camilos fall mot staten. Problemet är att karabinjärerna nekar till att de skjuter med blyhagel mot ansiktet. General Berta Robles, en av polischeferna i Santiago, säger till DN att ”ordern är att skjuta från

midjan och nedåt”. Hon menar att de 455 fallen med personer som träffats i ögonen är enskilda olyckshändelser. ”Antagligen har de träffats av kulor som studsat mot marken och upp i ögonen”, säger hon.
– Skitsnack! Det fanns inget grus på den kulan som läkarna plockade ur mitt öga, säger Camilo.
På andra våningen i det chilenska läkarförbundets huvudkontor i Santiago har läkaren Henrique Morales sitt kontor. Han är ordförande för läkarförbundets råd för mänskliga rättigheter och har följt ögonskadorna i flera år. 2013 inträffade sex fall när paintball legaliserades i Chile. Sedan dess har det skett ungefär ett fall om året att någon demonstrant träffats av polisens skott i ögat.
– Vad vi ser nu är något helt annat. Det finns en systematik. Under protesternas första tre dagar träffades 27 personer i ögat. Det är ingen tillfällighet, säger han.
Henrique Morales misstänker att polisen medvetet siktar mot demonstranternas ögon.

– Det påminner om taktiken som Israel använde under Intifadan. Man vill undvika dödsoffer, men ändå oskadliggöra. Målet är att skrämma bort folk.
Under den första Intifadan, mellan 1987 och 1993, skadades 154 demonstranter i ögat av den israeliska försvarsmakten. Under endast fyra månader i Chile har 460 skadats i ögat.
– Vi håller ett mycket sorgligt världsrekord, säger Henrique Morales.
Inte långt från karabinjärernas högkvarter på huvudgatan La Alameda har Chiles främsta organisation för mänskliga rättigheter, INDH, sitt kontor. De har registrerat övergrepp som polisen begått sedan protesterna inleddes i höstas och gjort 1 631 anmälningar om avrättningar, tortyr och våldtäkter.
Anmälningarna har även lämnats till FN:s kommission för mänskliga rättigheter som fördömer karabinjärernas agerande och kräver att Sebastián Piñeras regering ser till att skjutandet upphör.
– Problemet är att Piñera inte säger något. Inte ens hans kvinnominister har tagit upp

våldtäkterna. I stället fördömer hon demonstranterna, säger Beatriz Contreras, chef för INDH. Hon menar att tystnaden kring övergreppen, som är de värsta sedan Pinochetdiktaturen, kan ses som ett godkännande.
– Det är som om regeringen säger: ”Fortsätt, fortsätt. Vi backar er.”
Men övergreppen är väldokumenterade. Demonstranter har skickat in videos där karabinjärerna skjuter urskillningslöst in mot folksamlingar, vilket är förbjudet. Vad som underlättar identifieringen är att varje karabinjär bär ett nummer på sin hjälm.
– Vi vet vem som begått övergreppen. Frågan är bara vem som ska ställas inför rätta? Om vi går på den enskilde polisen kan hans straff bli en dags avstängning. Men om vi stämmer presidenten och inrikesministern, som har det yttersta ansvaret för karabinjärerna, kan det bli en helt annan typ av straff.
I förorten La Pintana hoppar en svartvit katt upp i knäet på den prisbelönta 29-åriga dokumentärfilmaren Nicole Kramm. Katten heter Caos och är

synskadad på ena ögat. Det är hennes ägare också. Under nyårsafton blev Nicole Kramm skjuten i ögat när hon gick med sin kamera mot Plaza Italia för att filma det kollektiva nyårsfirandet som demonstranterna arrangerat.
– Jag hörde en smäll och kände att jag fick något i ögat. Typ, en sten.
Hon tog sig för ansiktet och såg blod på sina händer. Smärtan blixtrade till. Hennes kompisar fotograferade polispatrullen som låg gömd bakom några palmer vid karabinjärernas torg, samma plats där polisen stod när de sköt 24-årige Camilo Gálvaz.
– Jag tänkte: ”Nej, nej, nej! Det får inte vara ögat. Det får inte vara ögat.”
När hon kom till akuten under nyårsnatten berättade hon för personalen att hon skjutits av karabinjärerna.
– Vet du vad läkaren sa? ”Är du säker på att det var karabinjärerna?” Vad tror han!? Vem annars springer omkring och skjuter människor med hagelbössor!?

Dagen efter fick hon beskedet. Hon hade tappat 95 procent av synen på vänster öga.
– Jag bara grät, grät och grät. Jag är dokumentärfilmare. Jag behöver mina ögon. Detta är en katastrof för mig.
På köksbordet har hennes pojkvän samlat några av de hagelskott som hittats på marken där polisen stått och skjutit. På plasthylsorna står det ”Perdigon Goma”, gummikula, men när pojkvännen öppnar hylsan rinner det ut tolv blykulor på köksbordet. Kulorna har inte ens ett plasthölje runt sig. Nicole Kramm tar blykulorna i sin hand och visar upp.
– Detta är olagligt!
Hennes pojkvän har tagit reda på vilket bolag det är som säljer ammunitionen till karabinjärerna. Bolaget heter TEC Mr och tillverkar hagelskott åt chilenska jägare. Jaktbolaget fick sin licens 1983, under Pinochetdiktaturen. Att blykulor kunnat förpackas i hylsor där det står ”gummikula” visar hur lite insyn samhället har i karabinjärernas verksamhet.
– De gör som de själva vill, säger hon.

Vänsterpolitikern och journalisten Beatriz Sánchez, som fick 20 procent av rösterna vid senaste presidentvalet, menar att ansvaret för karabinjärernas systematiska stympningar av demonstranter ligger hos presidenten och inrikesministern.
– De enda som kan säga till karabinjärerna att sluta skjuta är de. Men de säger inget. De låter karabinjärerna stå ovan lagen. Och detta sker i ett land där vi trodde att övergrepp aldrig mer skulle kunna förekomma.
Återigen upplever vi människorättsbrott för att folk kräver ett rättvisare Chile.
När protesterna bröt ut den 18 oktober förra året var det en höjning av kollektivtrafikavgifter som blev gnistan som tände missnöjet över att privatiseringarna gjort att levnadskostnaden skjutit i höjden. Till slut fick under- och medelklassen nog. En del var så arga att de satte fyr på byggnader, vandaliserade tunnelbanestationer och plundrade varuhus. President Sebastián Piñera, som är en av Chiles mest förmögna företagare,

blev tagen på sängen. För honom var Chile ”en oas i det oroliga Latinamerika”. I ett tv-sänt tal dagen efter förklarade han krig mot upproret.
”Vi är i krig mot en mäktig, orubblig fiende som inte respekterar någon eller något”, sa Piñera.
För 59-åriga hembiträdet Glória Moraga blev det droppen. Dagen efter deltog hon och några väninnor i en demonstration i hennes hemstad Chillán med 165 000 invånare, 40 mil söder om Santiago.

– Det var en helt fredlig och fin demonstration, berättar Glória Moraga.
När hon efter någon timme gick hemåt såg hon en kille ligga med neddragna byxor på gatan. En polispatrull stod en bit bakom. När hon gick fram för att se hur det var ställt med killen hörde hon en smäll. PANG! Hon tog sig för ansiktet.
– När jag tittade på handen var den full av blod och glassplitter från mina glasögon. Jag svimmade, berättar Glória Moraga.

När hon vaknade upp låg hon på gatan omgärdad av människor som berättade att en ambulans var på väg.
– De sa att polisen skjutit mig i ögat. Men hur? Jag hade inte gjort något.
Hon tar sig för lappen som sitter över hennes förlorade öga.
– Jag protesterade mot höga levnadskostnader och förlorade ett öga. Det ska inte stoppa mig. Jag kommer fortsätta protestera tills jag faller.

Henrik Brandão Jönsson

Sårade i siffror

Sjukhusen i Chile har tagit emot 3 765 sårade under protesterna. Mer än hälften av dem – 2 122 – har fått vård för skottskador. 34 personer har omkommit i samband med oroligheterna och mer än 10 000 har gripits, varav många är ungdomar. Karabinjärer har också skadats. Enligt deras statistik har fem poliser fått ögonskador i samband med att demonstranter kastat sten mot dem.
Källa: INDH, Reporte de datos 18 febrero de 2020

FN fördömer karabinjärernas agerande och skriver i sin rapport till Chiles regering:
”Skarp ammunition får endast användas mot personer som utgör ett överhängande dödligt hot eller riskerar att allvarligt skada en polisman. Urskillningslöst skjutande in i folkmassor är aldrig tillåtet.”
Källa: Report of the Mission to Chile 30 Oct–22 Nov 2019, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner

12 april 2020

Farlig kamp om reglerna

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Ett dåligt omen inför höstens presidentval. Så sammanfattas bäst det val som hölls förra veckan i Wisconsin.

På väljarnas dagordning stod kampen om vem som ska bli Demokraternas kandidat – som nu är över sedan Bernie Sanders dragit sig ur – samt en rad lokala poster.
Det utvecklades till en partipolitisk strid om demokratins mest grundläggande spelregler: hur valet skulle genomföras, och hur det påverkades av att det skedde mitt i en epidemi.
Guvernören Tony Evers, som tillhör Demokraterna, ville skjuta på valdagen för att minska risken för smittspridning.
Delstatskongressen, där Republikanerna bestämmer, sa nej eftersom det inte går att pausa demokratin. Och de fick stöd av Wisconsins högsta domstol, som domineras av konservativa jurister.
En federal domstolsinstans krävde sedan att poströster skulle räknas så länge de inkommer före helgen, så att de som inte längre ville rösta i vallokalen i stället skulle kunna göra det med brev.
Det sa i sin tur den federala h ögsta domstolen nej till, eftersom det skulle ändra valets förutsättningar på ett oacceptabelt sätt. Där bestämmer domare som

fått sin plats av republikanska presidenter.
Polariseringen är redan stor i USA. Det spiller ofta över i konflikter om valprocessens utformning, huruvida väljarna behöver visa id-handlingar, till exempel. Donald Trumps ständiga och ogrundade påståenden om fusk förgiftar situationen ytterligare. Inte blir det bättre av att samma konfliktlinjer syns i domstolarna.
Pandemin gör allting svårare. Om alla ska kunna rösta och göra det - säkert krävs justeringar. Strids-frågorna blir fler.
Risken är alltså stor att Wisconsins konflikter också kommer att prägla höstens presidentval. Det skulle skada både presidentens och det demokratiska systemets legitimitet.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Ledare: Pandemin får inte leda till ett förlorat årtionde

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Det här skulle bli ett bra år för Colombia. ”Tillväxten ser bra ut, inflationen gör det också, liksom räntorna”, konstaterade Citibanks Latinamerikachef i november, i en artikel i Financial Times som förklarade varför framtiden såg så ljus ut för landet.
De offentliga finanserna var sedan tidigare välskötta. Nu väntade äntligen avkastningen på det fredsavtal som slutits med Farcgerillan några år tidigare, i form av bland annat ökad turism.

Men i veckan tvingades Colombia plötsligt att be den Internationella valutafonden, IMF, om hjälp. Månaden innan hade peson fallit som en sten. Räntorna på statsobligationerna hade skjutit i höjden: vid årsskiftet var de 6 procent, i mitten på mars toppade de på 9.

Det säger en hel del om det ekonomiska läget i det globala syd.

Coronapandemin slår just nu urskillningslöst mot Latinamerikas ekonomier. Det spelar ingen roll om länderna skött sig, haft ordning på statsfinanserna och öppnat upp mot omvärlden, eller inte. IMF varnar för att regionen står inför den djupaste ekonomiska nedgången sedan 1980-talet, då en skuldkris tvingade fram ett ”förlorat årtionde” av stagnation. 14 länder har gjort som Colombia och vänt sig till den internationella valutafonden för att få stöd.

Bilden är densamma i många av utvecklingsländerna i Afrika, Syd- och Sydostasien.

Coronaviruset har i de flesta fall nått den fattiga världen senare än Europa och USA. Spridningen har inte kommit lika långt.

Men redan nu har mer eller mindre drastiska karantänåtgärder införts. Det gäller för i stort sett hela Latinamerika – inklusive Brasilien och Mexiko, vars ledare länge blundade för smittan. Sydafrika, Malaysia och, framför allt, Indien är andra viktiga utvecklingsländer som stängt ner.

Det är sannolikt klokt. Viruset har skapat lidande i den rika världen. Ännu värre blir det om det biter sig fast i länder med svagare sjukvårdssystem.

Men på samma sätt som sjukdomen kan göra större skada där skapar också nedstängningarna större ekonomiska påfrestningar. Fallande efterfrågan här leder till lägre priser på de råvaror som utgör de viktigaste delarna av många latinamerikanska och afrikanska länders export.

På flera håll utgörs en tredjedel av ekonomin av den informella sektorn. Ännu större andel av arbetarna håller till i den. Där täcks man inte av sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar.

Samtidigt innebär den globala osäkerheten att investerare flyr till den säkra dollarn, lokala valutor

sjunker, vilket gör det svårare att betala räntorna. På många håll – inklusive Colombia – är oljan viktig för att statsbudgeten ska gå ihop. Priset har halverats sedan årsskiftet. Centralbankernas förmåga till kvantitativa lättnader är dessutom mindre än i norr. Många brottas fortfarande med inflation.

För att den fattigare delen av världen ska klara av pandemins ekonomiska påfrestningar kommer det att krävas omfattande stödpaket från IMF och andra instanser. Villkoren måste dessutom vara rimliga. Pandemin får inte följas av en skuldkris.

Det vore ohyggligt sorgligt om 2020-talet blir ett förlorat årtionde för utvecklingsländerna.

DN 12/4 2020

Karin Bojs: Därför måste vaccin få ta sin tid

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Ett vaccin mot coronavirus hjälper oss knappast på kort sikt. Men för kommande vågor av covid-19 kan vaccin rädda liv. Som skedde med svininfluensan för tio år sedan.

Krönika

Typiskt för epidemier är att de böljar fram i vågor. Pesten kom och gick i Europa i århundraden. Spanska sjukan kom huvudsakligen i tre vågor, varav den andra vågen skördade flest dödsoffer i Sverige. Det var sent på hösten, i oktober och november 1918.

Ingen vet säkert hur den nuvarande pandemin av covid-19 kommer att bete sig. Forskare försöker beräkna smittans framfart i matematiska modeller. Men än så länge är många faktorer okända. Därför rymmer alla professionellt utförda modeller stor osäkerhet. Det märker var och en som besvärar sig med att läsa originalstudier (och inte bara tror på tvärsäkra utspel i medier).

Vi kan i alla händelser räkna med att covid-19 har kommit till mänskligheten för att stanna lång tid framöver. Smittan kommer att cirkulera över världen många varv.

Just nu befinner vi oss i första varvet. Det måste vi tyvärr rida ut till stor del med metoder som mänskligheten har använt sig av sedan medeltiden och längre tillbaks. Såsom isolering, karantän och fysiskt avstånd mellan människor.

Lyckligtvis har sjukvården utvecklats sedan medeltiden, och vi vet mycket mer om vikten av handtvätt och annan hygien.

Ett av den moderna tidens allra största framsteg är vaccin. De kommer att hjälpa oss den här

gången också. Men det kommer att ta tid. Med största sannolikhet finns inte något färdigt och testat vaccin att tillgå förrän första vågen av covid-19 redan är överstånden.
I ett kommande nummer av den vetenskapliga tidskriften Immunity skriver Florian Krammer, som är professor i vaccinologi vid Mount Sinai i New York, en översikt som redan ligger öppen på nätet för läsning. Han redogör för vaccinförsök i USA, Storbritannien, Kina, Indien med flera länder. För sex olika grundmetoder, till exempel vaccin som bygger på dna, på rna, på protein, på levande virus och på avdödat virus.
Alla dessa metoder har sina för- och nackdelar.
Den vaccinkandidat som ligger längst fram är framtagen av företaget Moderna och USA:s institut för hälsa, NIH. Det befinner sig i vad som inom läkemedelstestning kallas för fas 1. Det innebär att forskare testar ett litet antal försökspersoner, för att se om vaccinet är något så när säkert. Därefter följer fas 2 och 3, när de testar fler försökspersoner för att se om vaccinet är

tillräckligt effektivt för att ha ett existensberättigande, och undersöker biverkningar och säkerhet mer noggrant.
Sedan tillkommer utmaningen att skala upp storskalig produktion som täcker efterfrågan.
Även om ett vaccin testas enligt alla gällande regelverk kan sällsynta biverkningar uppenbaras senare, när väldigt många människor vaccineras.
Det var troligen vad som hände med Pandemrix, som användes mot den så kallade svininfluensan för tio år sedan. Diagnosen narkolepsi ökade kraftigt hos både vuxna och barn.
Sambanden mellan vaccin och narkolepsi är dock inte så solklara som man kan få intryck av i medierna. Även influensan i sig själv ökar risken för den autoimmuna, neurologiska sjukdomen. Också i Kina, som inte genomförde någon vaccinationskampanj, ökade fallen av narkolepsi.
Om den ökade risken för narkolepsi hade varit känd från början, hade Pandemrix sannolikt inte blivit godkänt.

Den första säsongen räddade vaccinet nog inte ens några människoliv. Det framgår i en jämförelse mellan de olika nordiska länderna, där Danmark vaccinerade minst (6 procent) och Sverige mest (60 procent).
Men efter ett år syns faktiskt en skyddande effekt. Då hade Danmark fler dödsfall i svår influensa, jämfört med övriga nordiska länder. Någonstans runt dubbelt och tre gånger så många.
Pandemrix verkar helt klart ha räddat en hel del människoliv, även om priset räknat i biverkningar kanske blev alltför högt.
Av detta lär vi oss två saker: Vaccin måste få ta tid. Slutsatser om vad som är rätt och fel när en sjukdom drabbar samhället måste också få ta tid.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Rena händer räddar liv, insåg Ignaz Semmelweis

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Den ungerske läkaren Ignaz Semmelweis var den förste som förstod att handhygien kan rädda människoliv.

”Det finns beprövade saker som vi alla kan göra för att skydda oss själva och andra: håll avstånd,

tvätta händerna, hosta eller nys i armvecket och undvik att röra ansiktet”, upprepade generaldirektören Tedros Adhanom Ghebreyesus på Världshälsoorganisationen WHO:s presskonferens om läget för covid-19-pandemin på måndagen.
Varje gång vi följer råden och går in i badrummet för att tvätta händerna bör vi skänka en tacksamhetens tanke till Ignaz Semmelweis.
Ignaz Semmelweis var en ung ungersk läkare som arbetade på det allmänna sjukhuset, Allgemeines Krankenhaus, i Wien på 1840-talet. Ett halvsekel tidigare hade det byggts om från fattighus till sjukhus. Då hade staden runt 250 000 invånare, och hälften av alla barn som föddes var utomäktenskapliga. Enligt samtida uppskattningar fanns det mellan två och tiotusen prostituerade i Wien, och ensamstående kvinnor hade mycket svårt att försörja sig och sina barn.
De allra fattigaste kvinnorna fick föda på en av det allmänna sjukhusets två förlossningsavdelningar. Priset de

betalade var att bli studieobjekt för läkarstudenter eller barnmorskeelever. Det hände att de blivande mödrarna bönade och bad om att få komma till barnmorskeeleverna på klinik 2, eftersom det var välkänt i staden att dödligheten i barnsängsfeber var mycket högre bland dem som förlöstes av läkarstudenterna på klinik 1.

Det bekymrade Ignaz Semmelweis. Han blev chef för klinik 1 i juli 1846, och började jämföra dödstalen. På hans klinik dog mer än 10 procent av de nyförlösta mödrarna, medan färre än 3 procent dog på klinik 2. Semmelweis gjorde vad han kunde för att ta reda på vad det kunde bero på och undersökte bland annat om det var något fel på själva lokalerna genom att låta klinikerna byta plats med varandra. Men det ändrade ingenting.

På våren 1847 dog hans vän och kollega Jacob Kolletschka i symtom som liknade barnsängsfeber, efter att ha blivit stucken i fingret av en student under en obduktion. Semmelweis började misstänka att läkarstudenterna hade med sig

någon slags sjukdomspartiklar på händerna från lik de obducerat till de födande kvinnorna. Därför införde han att alla skulle tvätta händerna med klorerad kalk innan de hjälpte till vid förlossningarna.
– Dödstalen sjönk remarkabelt, från 12 procent till 2,4 procent. Och han gjorde allt på ett modernt vetenskapligt sätt. Han förde statistik på sina patienter, så att han hade fakta och siffror. Dessutom kunde han jämföra med den andra förlossningskliniken. I dag använder vi ju randomiserade studier för att jämföra behandlingar, men då var det något nytt. Det var riktigt smart, säger Peter Nilsson, avdelningschef vid enheten för medicinens historia vid Lunds universitet.
Handtvätten fungerade, även om Ignaz Semmelweis inte visste något om vad det var studenterna förde med sig från bårhuset till förlossningsavdelningen.
– Bakterieläran var ännu inte utvecklad. Han hade ingen aning om vad det var, utan drog bara en slutsats från sina observationer, säger Peter Nilsson.

– Det var typiskt för den tiden att man började bli nyfiken på orsaker. Det är självklart för oss, men var inte alls självklart på 1800-talet, säger Daniel Larsson, sjukdomshistoriker vid institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet.
Den engelske läkaren John Snow arbetade på ett liknande sätt när han studerade ett utbrott av kolera i Soho i London 1854.
– Han tog en karta och satte ut prickar för alla som hade dött, och såg att prickarna hamnade runt en vattenpump på Broad Street. Han drog slutsatsen att koleran måste komma från vattnet i pumpen. Den hade inte bara att göra med smuts eller att folk var omoraliska, säger Daniel Larsson.
Även den tyske läkaren Rudolf Virchow verkade i samma anda. År 1848 skickades han från Berlin till Övre Schlesien där det pågick en tyfusepidemi.
– När han kom tillbaka till Berlin med sin rapport sa han: Det som behövs är hygien, sociala reformer och utbildning, alltså socialmedicinska åtgärder. Det preussiska parlamentet hade förväntat sig att han skulle hitta

på en ny medicin, säger Peter Nilsson.
På klinik 1 på Allgemeines Krankenhaus i Wien kunde Ignaz Semmelweis snart visa att han fick ännu bättre resultat om även lokalerna och de medicinska instrumenten rengjordes med klorkalk. Men det medicinska etablissemanget i Wien var ovilliga att acceptera hans teorier om sjukdomspartiklarna.
– Man måste komma ihåg att det alltid är svårt att få genomslag för nya idéer och ny kunskap i det medicinska vetenskapssamhället, och sedan även i resten av samhället. Dit är det ett jättesteg, säger Daniel Larsson.
Semmelweis återvände till Ungern 1850 och fortsatte sitt arbete där. Så småningom började han skriva arga brev till sina motståndare där han anklagade dem för att mörda de nyförlösta kvinnorna.
Sommaren 1865 drabbades han av ett nervsammanbrott, eller möjligen demens, och togs in på ett sinnessjukhus i Wien. Bara två veckor senare dog han, 47 år gammal, efter att ha blivit slagen av personalen när han hade blivit våldsam.

– Klorlösningen måste ju ha varit väldigt uttorkande för händerna i längden. Kanske hade det gått bättre för hans idéer om han hade förespråkat något enklare, som att tvätta händerna med varmt vatten och tvål. Det kanske hade varit lättare för hans kollegor att smälta, säger Peter Nilsson.
Det kan också ha funnits politiska orsaker till att Semmelweis idéer motarbetades. Han var aktiv liberal i en konservativ tid, och dessutom icke-österrikare.
– År 1848 bröt den ungerska revolutionen ut, ett uppror mot det österrikiska styret. Och så finns det en ungersk läkare med liberala idéer i Wien. Folk kanske undrade vilken sida han egentligen stod på. Han blev nog ännu mer mobbad av sina österrikiska kollegor, eftersom det var ett så politiskt laddat ögonblick i historien, säger Peter Nilsson.
Först 1879, 32 år efter Semmelweis genombrott och 14 år efter hans död, lyckades fransmannen Louis Pasteur övertyga den medicinska akademin i Paris om att barnsängsfeber orsakas av streptokocker.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

President Niinistö: ”Finland värderar att skydda sig”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Man kan inte rekommendera att folk inte ska gå ut och äta om restaurangerna ändå håller öppet. Reglerna måste vara

tydliga, säger Finlands president Sauli Niinistö. Niinistö hade en aktiv roll när Finland gick in för hårda restriktioner för att stävja coronaviruset.

I en intervju med DN förklarar han varför.

I vanliga fall tar Finlands president Sauli Niinistö emot journalister på sitt residens Talludden i Helsingfors. Nu intervjuar DN presidenten per telefon. Han befinner sig i ett avgränsat område – hela Nyland är avspärrat fram till den 19 april. Restaurangerna och kaféerna i Finland är stängda, skolorna undervisar på distans.

– Just nu ser det ut som att vår politik har fungerat. Vi har låga dödssiffror och antalet personer som intensivvårdas är också lågt. Hittills ser det ut att ha gått bra, säger presidenten, och tillägger blixtsnabbt:

– Ser ut! Vi är klokare efteråt.

Att Finland har gått in för så kraftiga restriktioner mot coronaviruset – betydligt kraftigare än i Sverige – är precis vad Niinistö själv har arbetat för. Redan den 9 mars kallade han riksdagsgruppernas ordföranden

till Talludden för att diskutera hur Finland skulle stävja coronautbrottet. Han var aktiv i kulisserna för att regeringen skulle ta beredskapslagen i bruk. Beredskapslagen ger Finlands regering stora befogenheter att bland annat besluta om vem som ska få vård och läkemedel.
En sådan lag kan bara antas om landet försätts i undantagstillstånd. Det har Finland aldrig gjort i fredstid. Men den 16 mars meddelade regeringen att undantagstillstånd införs och skolorna stänger.

– Det var lätt att konstatera att man behöver undantagstillstånd. Och där gjorde jag min del. Jag var aktiv och varnade, säger Niinistö.
Enligt kritikerna borde Niinistö ha hållit sig mer i bakgrunden, eftersom Finlands president i huvudsak ansvarar för utrikespolitiken. Inrikesfrågor tillhör regeringens bord.
– Att förklara undantagstillstånd måste man göra tillsammans med regeringen. Jag anmälde till regeringen att vi borde göra det. Regeringen hade sedan ett mycket större arbete då det gällde att gå

igenom lagstiftningen och utarbeta alla nödvändiga åtgärder. De gjorde allt förberedande arbete över ett vecko- slut, svarar Niinistö och fortsätter:
– Hur hade man tänkt om jag hade varit tyst hela tiden? Jag är ju president.
Sedan coronan bröt ut har Niinistös roll som landsfader blivit allt starkare. Han uppmanar finländarna till omtänksamhet och solidaritet. Samtidigt har han mycket lite tålamod med oförsiktighet och läxar upp personer som tror att de har motståndskraft mot coronan.
– Den sortens mod tar slut senast vid sjukbädden, dundrade Niinistö i en Yle-intervju.

Ni är inte rädd för att läxa upp folk?

– Jag tycker inte om attityden ”jag klarar mig, låt coronan komma”. Jag ville väcka krismedvetenhet. Men jag ville också få finländarna att förstå att man kan hålla fysiska avstånd men ändå vara nära varandra i tanken.
Samtidigt, konstaterar Niinistö, har finländare precis som svenskar en tradition av att vara laglydiga. Trots detta ansåg regeringen det nödvändigt att

spärra av Nyland och Helsingfors, stänga ner restauranger och införa distansundervisning i skolorna.

Varför tror inte Finland på frivillighet, om folk ändå är bra på att följa rekommendationer?

– Vi började också med rekommendationer. Men man kan inte rekommendera folk att de inte ska gå ut och äta om restaurangerna ändå håller öppet. Då tänker ju folk: ”Restaurangen är öppen, jag går in”. Det behövs reglering här. Om det finns tydliga regleringar är det lättare att få folk att agera som de ska.

Den viktigaste frågan i Finland nu är hur man ska kunna öppna efter nedstängningen utan att det kommer en ny, stor smittovåg. Enligt planerna avlägsnas spärrarna kring Helsingfors och Nyland den 19 april. Skolorna ska öppna den 13 maj, restaurangerna först i slutet av maj.

Niinistö säger att svaret är att öka testandet.

– Det handlar om att skapa fördämningar. Att bromsa upp nya smittovågar genom att testa och hitta personer som bär på corona utan att veta om det själva. Då kan fler människor arbeta och

leva sina liv normalt. Om det lyckas behöver det inte ta så lång tid. Vi trappar upp testandet i Finland nu.

Att Sverige och Finland har helt olika strategier när det gäller coronan är något som Niinistö har noterat. Vem som har rätt vill han inte säga.

– Jag kan inte ta ställning till Sveriges strategi. Man litar på den i Sverige. Min uppfattning är att experterna i Sverige och Finland är av olika åsikt. Efteråt vet vi vilken politik som var den bästa.

De här omfattande restriktionerna blir mycket dyra för Finland. Är det värt priset att rädda liv om man samtidigt förstör andra liv?

– Det hjälper inte ekonomin om fler människor dör. Och det är inte sagt att det blir dyrare att införa restriktioner än att låta bli. I Finland tror vi att genom snabbare avgränsningar får vi fortare situationen under kontroll. Då kan vi också snabbare övergå till ett vanligt liv, eller åtminstone till en nivå där vi kan hålla alla hjul snurrande. Vi tror att det lönar sig i längden. Men det vet ingen än.

Att Finland har två krig i sin närhistoria tror Niinistö spelar viss roll.
– Vi har inte så många människor kvar från krigstiden, men att vara beredd sitter djupt i finska minnet. Jag talar nu om försörjningssäkerheten. Det är en specialitet i Finland. Det är också lättare att införa beredskapslagar i Finland, men inte var det lätt här heller. Det krävde ett omfattande arbete att studera alla lagar. Men faktum kvarstår: Finland har värderat att vara i skydd. Man ser det också i vår obligatoriska värnplikt.

Finland har ett av Europa mest välförsedda beredskapslager. Samtidigt förbjuder finländsk lag att man delar med sig till grannländer.

Kan Finland tänka sig att ändra på lagen och dela med sig till Sverige om ett kritiskt behov uppstår?

– När det gäller skyddsutrustning för att bekämpa coronan så har vi själva inte tillräckligt. Att vi över huvud taget hade extra utrustning beror på att man köpte in den under sars för tio år sedan. Men det räcker ändå inte, vi har stor brist. Det diskuteras mycket i

Finland just nu hur vi ska klara situationen. Vad gäller mat och energi, den sortens vardagliga förnödenheter, så finns det kanske möjligheter. Det har vi betydligt mer av.
Niinistö har själv varit aktiv och tagit diplomatisk kontakt med Kina för att få in mer skyddsutrustning. Än så länge vet han inte om det verkligen har lett till något.
– Alla länder i Europa har samma problem. Man har beställt en massa, men inget kommer.
Gång på gång har Sauli Niinistö sagt till allmänheten: Vi klarar det här. Och det håller han fast vid. Samtidigt poängterar han att coronan inte försvinner, även om man lyckas bromsa smittspridningen.
– Coronan kommer att gömma sig kvar någonstans. Faran för en ny våg försvinner inte. Helt fria är vi inte förrän ett vaccin har utvecklats. Det här är en katastrof, men kanske den ändrar på våra tankegångar, kanske inser folk i världen att på ett gemensamt hot måste man svara gemensamt.
Nu gör man det inte, konstaterar Sauli Niinistö.

– Alla är fortfarande för överraskade.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Coronan och ekonomin i Finland

I Finland har 49 personer dött i corona och 80 personer intensivvårdas. I relation till befolkningsmängden ligger Finland på den lägsta dödlighetsnivån i Norden. Sverige har fyra gånger fler personer som är intagna på sjukhus än Finland, räknat till befolkningsmängden.

Samtidigt har arbetslösheten i Finland ökat explosionsartat. I början av april hade 6 233 personer blivit arbetslösa och 20 764 permitterats. Enligt de mest pessimistiska beräkningarna kan Finlands bnp minska med 5 procent år 2020. Exporten räknas gå ned med minst 10 procent.

Sauli Niinistö.

Ålder: 71 år.
Bakgrund: Jurist.
Medlem av Finlands riksdag 1987–2003 och 2007–2011.

Ordförande för borgerliga Samlingspartiet 1994–2001.
Justitieminister 1995–1996.
Finansminister 1996–2003.
Riksdagens talman 2007–2011.
Finlands president 2012-2018 och 2018-2024.
År 2004 överlevde Niinistö och sonen Matias tsunamin i Khao Lak genom att klamra sig fast vid en telefonstolpe.
Niinistö har skrivit flera böcker, bland annat ”Viiden vuoden yksinäisyys” (Fem år av ensamhet) om tiden som änkling.
Hans hustru dog i en bilolycka 1995.
Niinistö gifte om sig med Jenni Haukio 2009. Han är far till tre söner.

Kärleken vet inga gränser – så träffas paren i ett stängt Europa

SÖNDAG 12 APRIL 2020

För att minska spridningen av coronaviruset har flera länder i Europa stängt gränserna och rest staket mot sina grannländer.

Längs den tysk-schweiziska gränsen stoppar nu två parallella stängsel kärlekspar som bor på varsin sida av gränsen att kramas och pussas. Jämförelserna med kalla kriget är många.

Tänk att vakna en morgon bara för att upptäcka att kvarteret du bor i har förvandlats till en återvändsgränd. Att plötsligt upptäcka hur vänner, släktingar och förälskelser befinner sig på andra sidan av en ogenomtränglig gräns som bevakas av beväpnade poliser.

Det var verklighet för Berlinborna som den 13 augusti 1961 såg sin stad delas av taggtråd och murbruk. Bilderna från bygget av Berlinmuren har skrivits in i historieböckerna tillsammans med berättelserna från förtvivlade människor som över en natt skildes åt från sina anhöriga.
I coronavirusets tidevarv har bilderna som visar hur människor skils åt på när nya staket och stängsel reses blivit skrämmande aktuella på nytt. För att minska smittspridningen av det nya coronaviruset har de flesta länder i Europa stängt sina gränser och infört strikta bestämmelser för vem som tillåts resa in eller inte. För vänner, familjer och kärlekspar som lever i gränsområdena innebär det svåra påfrestningar.
Kanske allra tydligast märks den nya tillvaron i staden Konstanz i södra Tyskland som sedan årtionden vuxit i hop med grannorten Kreuzlingen i Schweiz, som tack vare sina många kanaler, vindlande gränder och restauranger kallas för Lilla Venedig.
Över en natt förvandlades invånarnas liv dramatiskt.

I mitten av mars reste tysk polis ett enklare staket som såg till att människor som tidigare obehindrat kunnat röra sig mellan de två stadshalvorna nu mötte en återvändsgränd. Endast gifta par som kunde uppvisa ett vigselbevis tilläts passera. Ogifta kärlekspar fick i stället hitta andra sätt att umgås på. Hjärtskärande bilder från gränsen visar hur människor åtskilda av det nya staketet ställt sig på tå för att kunna kramas och kyssas över staketet. Andra lämnade över kaffe och choklad till anhöriga.
Det skulle de inte ha gjort.
Efter en solig helg då människor vallfärdat till den stängda gränsen noterade de lokala myndigheterna hundratals regelbrott. I kantonen Thurgau där Kreuzlingen ligger råder förbud mot folksamlingar om fler än fem personer. På den tyska sidan gäller förbud mot fler än två personer att samlas.
Lösningen blev att bygga ytterligare ett stängsel.
Sedan i helgen löper nu två staket av samma typ som brukar användas kring byggarbetsplatser parallellt med varandra. Det betryggande säkerhetsavståndet mäter två meter, närmare än så

kommer man inte varandra. Att kramas, kyssas eller räcka varandras händer är inte längre möjligt.
– Det är en extrem påfrestning, säger Peter Lorenz, till den schweiziska tidningen Blick. Han bor på den tyska sidan av gränsen medan flickvännen lever på den schweiziska.
– Man kan bara ses vid gränsen. Det är lite som det brukade vara i Östtyskland, säger han.
Under de knappa 30 år som Berlin-muren, som egentligen bestod av två parallella murar, delade staden i två halvor kallades avståndet mellan de två murarna för dödsremsan. Nu kallas området mellan stängslen som avskärmar Schweiz från Tyskland för ”säkerhetsvallen”.
Om Berlinmuren byggdes för att förhindra östtyskarna att fly till väst, är de nya stängslen till för att minska smittspridningen av ett nytt virus.
– Det handlar ju inte om att förnedra människor. Utan om att skydda dem, säger Caroline Leuch vid Kreuzlingens kommun till tidningen Südostschweiz.

Hur länge det dröjer innan staketen tas ner igen och livet kan återgå till det normala vet ingen.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Utegångsförbud infört i Turkiet efter tusentals nya fall per dygn

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Totalt utegångsförbud råder i Turkiets städer sedan natten till lördagen. Den plötsliga kursomläggningen, från en halvöppen till en hermetiskt

sluten modell, speglar coronaepidemin galopperande framfart i landet, med minst 3 000 förmodade nya fall per dygn.

Påbudet gäller 31 provinser och omfattar alla storstäder. Beskedet om utegångsförbudet kom mindre än en timme innan det trädde i kraft, och utlöste en hektisk köprush.

– Köerna erbjöd rikliga tillfällen för smittspridning, säger en turkisk biolog till DN.

För två veckor sedan beordrades alla under 20 och över 65 år i karantän, och folksamlingar förbjöds. Men dekretet har ofta ignorerats på ett flagrant sätt, med stora bröllop och andra fester.

Det officiella Turkiet har gått igenom flera stadier under epidemin. Det dröjde länge, till den 11 mars, innan myndigheterna alls erkände att farsoten nått landet. Att Turkiet dittills skulle ha skonats väckte stort tvivel, med tanke på landets intensiva trafik- och handelsförbindelser med Iran, regionens svårast drabbade land. Turkar som sade emot den

officiella versionen greps och åtalades.
En läkare i Izmir, som inte trädde fram med namn, sade redan i mitten av mars till Deutsche Welle att offer för covid-19 systematiskt ges dödsorsaker som ”lunginflammation” och ”smittsam sjukdom”.
Michael Tanchum vid Trumaninstitutet i Jerusalem hävdade den 20 mars att den turkiska smittutvecklingskurvan var brantare än Italiens, en beräkning som verkar stå sig.
Enligt hälsovårdsdepartementet i Ankara hade på lördagen 47 000 personer smittats och drygt tusen avlidit i sjukdomen. Den turkiske finansanalytikern Inan Dogan, som i mars gjorde en mycket träffsäker förutsägelse av mortaliteten i USA, beräknar att en halv miljon turkar är smittade.
De verkliga siffrorna är dock höljda i dunkel. Det turkiska läkarförbundet TTB, som visat stort kurage under krisen, anklagade på fredagen myndigheterna för att sopa stora kategorier dödsoffer under mattan och för att ignorera internationella riktlinjer ifråga om hur dödsoffer skall klassificeras:

”Det är förvisso glädjande om dödligheten bromsats, men den stora ökningen av antalet smittade rimmar inte med en stabil dödssiffra”. TTB har meddelat att dess medlemmar ser troliga coronaoffer bokföras under andra rubriker.
Turkiet nåddes av smittan efter ett tufft ekonomiskt år, då regeringen i flera omgångar öst ur sin valuta-reserv för att backa upp den vacklande lokala valutan.
President Recep Tayyip Erdogan slog från första stund fast att den viktigaste patienten inte var de smittade turkarna, utan näringslivet, ”vars hjul måste fortsätta rulla”. Framför allt gynnas bankerna och de många entreprenörer och byggmästare som står nära regeringspartiet AKP. Turkietkännaren Halil Karaveli från Silk Road-institutet säger till DN:
– Regimens preferenser under krisen understryker dess extrema företagarvänlighet. Arbetsgivarna har fått skattelättnader och stimulanspaket, men löntagarna kan påtvingas tjänstledighet under vilken de får nöja sig med 58 kronor om dagen.

Småföretag och enmansföretagare, som sysselsätter miljoner turkar, har dock ännu inte utlovats något konkret bistånd. Turkiet har heller inte råd att erbjuda dem särskilt mycket. Erdogan vill inte vädja till den internationella valutafonden IMF om hjälp, eftersom han i alla år anklagat tidigare regeringar för att ha gått i IMF:s ledband. Kontakter på hög nivå äger rum mellan Ankara och Washington ifråga om möjligheterna till ett amerikanskt nödlån.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Vårdpersonal sparkad

15 000 läkare, sjuksköterskor, forskare och andra offentligt anställda inom sjukvården har avskedats sedan kuppförsöket sommaren 2016. De är misstänkta för band till den terrorstämplade Gulen-rörelsen, som deltog i kuppförsöket. De allra flesta av de sparkade förnekar samröre med gulenisterna.

En av de experter som nu tvingas agera passiv åskådare är Dr Mustafa Ulasli, landets främsta expert på coronaviruset. Ulasli, som förgäves vädjat till myndigheterna att få delta i kampen mot epidemin, har aldrig åtalats.

Hungersnöd och fattigdom hotar i stängt Indien

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Indien med 1,3 miljarder invånare kommer att vara stängt i ytterligare två veckor för att hejda spridningen av coronaviruset.

Samtidigt höjs varningar om att åtgärderna leder till

hungersnöd och att 400 miljoner människor riskerar att falla ned i djup fattigdom.
På lördagen kom beskedet att isoleringen av Indien förlängs till slutet av april. Det innebär att de flesta arbetsplatser kommer att hållas stängda och människor som lämnar sina bostäder utan tillåtelse riskerar att attackeras av poliser beväpnade med käppar. När premiärminister Narendra Modi den 24 mars satte världens näst folkrikaste land i karantän ledde det till att stora delar av Indiens redan pressade arbetsmarknad kollapsade. Nio av tio arbetstillfällen finns i den informella sektorn och de hårda restriktionerna ledde till att chaufförer, daglönare på byggen och i fabriker och hushållsarbetare blev av med sin inkomst över en natt. Tiotals miljoner migrantarbetare såg ingen annan lösning än att lämna storstäderna. De började gå mot sina hembyar, ofta sträckor på över 25 mil, i 35-gradig hetta. Enlig en ny rapport från International Labour Organization, ILO, är de hårda restriktionerna på väg att skapa en humanitär katastrof i Indien.

400 miljoner människor som har livnärt sig inom den informella sektorn riskerar att falla djupare ned i fattigdom. Siffror från Centre For Monitoring Indian Economy visar att arbetslösheten i Indien ökat från drygt 8 procent i mitten av mars till 23 procent. Enligt Parul Sharma, svensk-indisk människorättsjurist med fokus på Sydasien, kan Indien vara på väg mot undernäring och svält i coronabekämpningens spår.

– Indien har de senaste 20 åren arbetat bort undernäring bland befolkningen. Just nu är dock prognosen att det kommer att finnas en hungernödsproblematik de närmsta fem åren, säger Parul Sharma, som på lördagsmorgonen fick rapporter från flera samarbetsorganisationer i Indien. När hindunationalisten Narendra Modi aviserade hårda tag mot coronaviruset vände han sig till medelklassen och glömde enligt Parul Sharma bort den fattigaste halvan av befolkningen, som saknar förutsättningar att följa rekommendationerna.

– För Modi består Indien av hinduer av en viss klass och kasttillhörighet. Ur ett

socioekonomiskt perspektiv är premiärministerns beslut förhastade. Det finns ingen plan för de hundratals miljoner arbetarna inom den informella sektorn och de mer än 90 miljoner indier som bor i slumområden. Modi glömmer också bort att mer än 200 miljoner människor saknar tillgång till en toalett och rent vatten.

Regeringen har lovat matsubventioner och kontantstöd till de mest utsatta, men enligt uppgifter i indiska medier har hjälpen svårt att nå fram trots att frivilligorganisationer, civilsamhället och staten arbetar tillsammans.

Parul Sharma säger att Indiens väg ur coronakrisen är en satsning på det inhemska jordbruket, som traditionellt är den viktigaste näringen i landet. De senaste årtiondena har enorma ytor med jordbruksmark använts till att bygga fabriker och skapa it-städer. Omvälvningen har lett till att lantarbetare sökt sig till städerna i jakt på jobb.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Fakta. Sjukvården eftersatt

Indien har 7 529 bekräftade coronafall. 242 människor har avlidit.
Mörkertalet i världens näst folkrikaste land tros vara stort, då väldigt få personer har testats.
Det förekommer uppgifter om att en tredjedel av de tiotals miljoner migrantarbetare som lämnat storstäderna bär på viruset.
Indien är ett av de länder som satsar minst på sjukvården, med mindre än 1,5 procent av bnp. Det finns 20 sjukvårdare per 10 000 invånare.

Johnsons återhämtning ”går mycket bra”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Storbritannien. Storbritanniens premiärminister Boris Johnsons återhämtning från covid-19 går mycket bra, enligt Downing Street. Samtidigt fortsätter coronaviruset skörda liv och under lördagen dog över 900 personer i landet. Nästan 10 000 personer har avlidit och runt 75 000 bekräftats smittade av viruset i Storbritannien.

För tre veckor sedan införde man restriktioner och regler om social distansering.

TT-Reuters

Turister flygs hem från virusdrabbat fartyg

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Uruguay. Efter två veckors ovisshet har passagerare på kryssningsfartyget Greg Mortimer fått gå iland och borda ett plan med destination Australien.

Det australiska fartyget med 217 passagerare, varav 128 har testats positivt för coronaviruset, har legat för ankar utanför Montevideo i Uruguay sedan den 27 mars. Under den tiden har åtta personer tagits i land och förts till sjukhus i Montevideo för intensivvård.

Efter en överenskommelse har nu 112 australiska och nyzeeländska passagerare ombord skickats hem.

TT-AFP-Reuters

Bolsonaro fortsätter mingla – trots epidemin

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Brasilien. Ingen kan anklaga Jair Bolsonaro för att inte leva som han lär. Brasiliens president kritiserar inte bara sin hälsominister och de guvernörer som infört restriktioner – han minglar också med anhängare mitt under pågående coronakris. Häromdagen passade Bolsonaro på att uträtta ärenden i Brasilia. Och genom tv-teamet som följde honom i hasorna fick hela Brasilien se hur obekymrad presidenten är om riskerna för smittspridning.

TT-AFP-Reuters

19 600 döda i covid-19 i USA – flest i världen

SÖNDAG 12 APRIL 2020

USA. Dödssiffran i USA steg på lördagen till över 19 600. Det innebär att landet nu har flest döda i covid-19 världen. Italien har länge varit det mest drabbade landet och hade på lördagen 19 468 döda.

De senaste fyra dagarna har runt 2 000 personer per dag avlidit i USA. Delstaten New York är hårdast drabbat. På lördagen rapporterades där 738 nya dödsfall. Det innebär att den totala dödssiffran i delstaten är 8 627. Guvernör Andrew Cuomo säger att kurvan verkar plana ut i delstaten, men betonar att situationen är fortsatt extrem.

– Det här är otroliga siffror som visar på en otrolig förlust och smärta, säger Cuomo på en presskonferens. **Evelyn Jones**

97 procent av flyget borta i april

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Coronavirusets spridning slår hårt mot svensk flygtrafik och många flygbolag har helt eller delvis stoppat sin trafik. Nya siffror från Swedavia visar på en nästan helt utplånad flygtrafik på storflygplatserna.

Under mars reste drygt 1,3 miljoner resenärer via Swedavias tio flygplatser. Det är en minskning med 60 procent jämfört med samma månad 2019, enligt ett pressmeddelande från Swedavia. Nedgången tilltog under mars och har fortsatt i april, med en minskning på hittills cirka 97 procent. Flera av Swedavias flygplatser saknar i dag helt reguljär flygtrafik.

”Förutsättningarna för att bedriva reguljär flygtrafik, men också kommersiell flygplatsverksamhet har i princip upphört. Men vi gör vårt yttersta för att upprätthålla Sveriges tillgänglighet för den persontrafik som fortfarande

finns, men också samhällsviktigt flyg såsom post- och frakt- samt ambulansflyg” säger Jonas Abrahamsson, Swedavias vd och koncernchef, i pressmeddelandet.

TT

Pandemin kan vara en portal till en ny värld

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Den 24 mars införde premiärminister Narendra Modi utegångsförbud i Indien. Från midnatt skulle 1,38 miljarder indier hålla sig inomhus – med noll förberedelser och fyra timmars varsel. Inför en förfärad värld blottade Indien sin brutala ojämlikhet. Men

pandemier kan tvinga människor att bryta med det förflutna för att i stället föreställa sig världen förnyad, skriver författaren Arundhati Roy.

Vem kan nu använda uttrycket ”bli viral” utan att känna en svag rysning genom kroppen? Vem kan fortfarande kasta en blick på vad som helst – ett dörrhandtag, en pappkartong, en påse grönsaker – utan att för sitt inre se hur det kryllar av dessa annars osynliga, odöda, spöklika plumpar med sugfötter som bara väntar på att få fäste i våra lungor?

Vem kan utan att samtidigt fyllas av fasa föreställa sig att kyssa en främling, hoppa på en buss eller skicka sitt barn till skolan? Vem kan tänka på helt vanliga nöjen utan att göra en riskkalkyl? Vem av oss är inte en fuskande epidemiolog, virolog, statistiker och profet? Vilken forskare eller läkare ber inte i hemlighet om ett mirakel? Vilken präst förtröstar inte på vetenskapen, åtminstone i hemlighet?

Och samtidigt som viruset sprids, vem blir ändå inte upplyft av vågen av fågelsång i städerna, påfåglarnas dans vid

trafikkorsningarna, skyarnas tystnad?
Antalet fall i världen närmar sig på ett illavarslande sätt en miljon. Nästan 50 000 människor har redan dött. Enligt prognoserna kan de döda komma att räknas i hundratusental, kanske blir dödssiffran ännu större än så. Viruset har färdats fritt längs handelns och det internationella kapitalets upptrampade leder och den fruktansvärda sjukdom det fört med sig har låst in människor i länder, städer och hem.
Men till skillnad från flödet av kapital eftersträvar viruset maximal spridning, inte profit, och det har därför oavsiktligt i viss mening kastat om flödet. Det har gjort narr av migrationskontrollerna, den biometriska tekniken, den digitala övervakningen och alla andra varianter av dataanalys och det har – hittills – slagit hårdast mot de rikaste, mäktigaste nationerna i världen och fått kapitalismens motor att hacka och stanna. Det kan kanske vara ett tillfälligt stopp, men det kommer ändå att ge oss tid att bestämma om vi vill reparera den eller se oss om efter en bättre motor.

Makthavarna som har ansvaret för att hantera pandemin gillar att tala om krig. Och de använder inte kriget som metafor, de menar det bokstavligt. Men om detta verkligen vore ett krig, vilket land skulle då vara bättre rustat än USA? Om det inte var munskydd och skyddshandskar som frontsoldaterna behövde utan skjutvapen, smarta bomber, bunkerknäckare, ubåtar, stridsflygplan och atombomber, skulle vi då ha en bristsituation? Natt efter natt är vi några som från andra sidan av jorden med svårförklarad fascination följer de presskonferenser som New Yorks guvernör håller. Vi tar del av statistiken och får höra om överfulla amerikanska sjukhus, underbetalda och utarbetade sköterskor som tvingas tillverka munskydd av sopsäckar och gamla regnrockar och riskerar allt för att kunna ge de sjuka vård. Vi hör om delstater som tvingas bjuda över varandra i jakten på respiratorer, läkare som måste välja vilken av patienterna som ska få tillgång till en ventilator och vem som ska lämnas att dö. Och vi säger till oss själva: ””Herregud! Detta är Amerika!”

Tragedin är omedelbar, verklig, enorm och den utspelas framför våra ögon. Men den är inte ny. Tåget har skenat i åratal innan det kraschat.
Vem minns inte videorna som dokumenterade *patient dumping* – hur sjuka människor utan några andra plagg på kroppen än sina patientrockar i hemlighet dumpades i något gathörn? Sjukhusdörrarna har alltför ofta varit stängda för USA:s fattiga medborgare. Det har inte spelat någon roll hur sjuka de varit eller hur mycket det har lidit. I alla fall inte förrän nu. I virusets tid kan ju en fattig persons sjukdom påverka också det rika samhällets hälsa.
Och vad ska man säga om mitt eget land, mitt stackars fattig-rika land, Indien, svävande någonstans mellan feodalism och religiös fundamentalism, kastväsende och kapitalism, styrt av högerextrema hindunationalister?
Det första covid-19-fallet i Indien inrapporterades den 30 januari, bara dagar efter att den ärade hedersgästen vid paraden på Republikens dag, regnskogsätaren och covid-förnekaren Jair Bolsonaro lämnat Dehli. Men det

fanns så mycket att göra under februari att viruset inte kunde ges utrymme i det styrande partiets arbetsschema. Donald Trump skulle avlägga officiell visit den sista veckan i månaden. Han hade lockats hit med löftet om en publik på en miljon på en idrottsarena i delstaten Gujarat. Allt detta slukade pengar och tid och de flesta indier fick inte höra talas om något som kallades handsprit.
Den 11 mars slog WHO fast att covid-19 var en pandemi. Två dagar senare, 13 mars. förklarade den indiske hälsoministern att corona inte var en ”hälsokris”. Till sist, 19 mars, talade premiärministern Narendra Modi till nationen. Han hade lånat manualen från Frankrike och Italien. Han informerade oss om vikten av ”social distansering” (lätt att ta till sig för ett samhälle format av kastsystemet) och utropade 22 mars till dagen för ”folkets utegångsförbud”.
Han sa ingenting om vilka krisåtgärder regeringen skulle vidta, men bad att folk skulle gå ut på sina balkonger och ringa i klockor och slå på grytor och

kastruller för att hylla dem som arbetade i sjukvården. Han nämnde inte att fram till det ögonblicket hade Indien exporterat skyddsmateriel och andningshjälpmedel i stället för att behålla utrustningen för den indiska sjukvårdspersonalen och de indiska sjukhusens räkning.
Den 24 mars, klockan 20.00, framträdde Modi på nytt i tv för att meddela att det från och med midnatt rådde utegångsförbud i hela Indien. Marknaderna skulle stängas. Alla transporter, offentliga såväl som privata, bli otillåtna. Han sa sig ha fattat detta beslut inte bara som premiärminister utan också som vår familjeäldste.
Och vem annars kan besluta att en nation på 1.38 miljarder människor ska låsas in med noll förberedelser och fyra timmars varsel, och göra detta utan att ha konsulterat de delstatsregeringar som kommer att tvingas hantera följderna av beslutet? Hans metoder ger definitivt intrycket att Indiens premiärminister betraktar medborgarna som en fiendestyrka, som måste besegras genom överraskningsanfall och aldrig går att lita på.

Och inlåsta blev vi. Många företrädare för hälsovården och många epidemiologer har applåderat åtgärden. I teorin har de kanske rätt. Men ingen av dem kan rimligen stötta den katastrofala bristen på planering och förberedelser som förvandlade världens mest omfattande och repressiva nedstängning till något som resulterade i raka motsatsen till vad som varit avsikten.
Mannen som älskar skådespel skapade alla skådespels moder. Inför ögonen på en förfärad värld trädde Indien fram i all sin skam – hon blottade sin brutala, strukturella, sociala och ekonomiska ojämlikhet, sin hårdhjärtade likgiltighet inför lidandet. Nedstängningen fungerade som ett kemiskt experiment som gör tidigare dolda ting synliga. När butiker, restauranger, fabriker och byggarbetsplatser stängdes, och när såväl de rika som medelklassen barrikaderade sig i sina slutna bostadsenklaver, började våra städer och metropoler göra sig av med de invånare som tillhörde arbetarklassen –

migrantarbetarna – som vore de nu bara en oönskad bokföringspost.
Många som drivits bort av sina arbetsgivare och hyresvärdar inledde den långa marschen hem till byarna; miljoner utfattiga, hungriga, törstiga människor, unga och gamla, män, kvinnor, barn, sjuka, blinda, funktionsnedsatta, som inte hade någon annanstans att ta vägen, som inte hade någon som helst tillgång till allmänna kommunikationer. De vandrade i dagar, mot Budaun, Agra, Azamgahr, Aligahr, Lucknow, Gorakhpur – hundratals kilometer bort. Några dog längs vägen.
De visste att de vandrade hemåt för att kanske dö en långsam svältdöd. Kanske visste det till och med att de kunde bära viruset med sig, och i så fall skulle infektera sina familjer, föräldrarna och farföräldrarna där hemma, men de var i desperat behov av om inte kärlek så i alla fall en smula hemkänsla, trygghet och värdighet, likaväl som mat.
Under vandringen blev några av dem brutalt misshandlade och förödmjukade av polisen som

beordrats att strikt upprätthålla utegångsförbudet. Unga män tvingades göra grodhopp längs motorvägen. Utanför staden Bareilly föstes en grupp samman och dränktes i kemisk lösning från en slang.
Några dagar senare stängde regeringen delstatsgränserna också för människor till fots, i rädsla för att den flyende befolkningen skulle sprida viruset till byarna. Människor som hade vandrat i dagar stoppades och tvingades återvända till läger i de städer de just hade tvingats lämna.

Hos äldre personer väckte det som pågick minnen från folkförflyttningen 1947, när Indien delades och Pakistan föddes. Men nu var det en exodus som drevs fram av klassklyftor, inte av religion. Ändå handlade detta inte om de fattigaste i Indien. De som gav sig ut på vägarna hade (i alla fall fram till nu) arbeten i staden och hem att återvända till. De arbetslösa, de hemlösa och de förtvivlade blev kvar där de var, i städerna och på landet, där nöden och rädslan härskade redan innan denna tragedi inträffade.

Inrikesministern Amit Shah höll sig borta från offentligheten under alla dessa förfärliga dagar.
När utvandringen från Dehli inleddes kunde jag, genom att använda ett presskort från ett magasin jag ofta skriver för, köra till Ghazipur vid gränsen mot Uttar Pradesh. Det var en biblisk scen. Eller kanske ändå inte. Folkmassor i den storleksordningen ryms inte i Bibelns förställningsvärld. Nedstängningen som skulle tvinga fram fysisk distans mellan människor hade åstadkommit raka motsatsen, en ofattbar fysisk förtätning, Så ser det ut också i Indiens större och mindre städer: Huvudgatorna kan vara tomma, men de fattiga har stängts in i överfulla slumkvarter och kåkstäder.
Varenda en av de människor på vandring som jag talade med oroade sig för viruset. Men för dem var det mindre verkligt, mindre närvarande, än den hotande arbetslösheten, hungern, polisvåldet. Bland alla människor jag pratade med den dagen, inklusive en grupp muslimska skräddare som bara några veckor tidigare överlevt den

antimuslimska pogromen, var det särskilt en man och det han sa som gjorde mig orolig. Han var snickare, hette Ramjeet och tänkte gå hela vägen till Gorakhpur nära gränsen till Nepal.
”Ingen hade kanske berättat för Modi om oss när han bestämde sig för att göra det här. Han kanske inte känner till oss”, sa han. ”Oss”, det är detsamma som ungefär 460 miljoner människor.
I Indien (liksom i USA) har delstatsregeringar visat sig förstå krisen bättre och ha varmare hjärtan. Fackförbund, andra organisationer liksom privatpersoner distribuerar mat och annan nödhjälp.
Centralregeringens har reagerat senfärdigt på deras vädjanden om ekonomiskt stöd. Det visar sig att premiärministern Modis nationella hjälpfond inte har kontanter tillgängliga.Men matpaket med hans bild har börjat dyka upp. Dessutom har han delat med sig av sina yoganidra-videor, där en förskönad, animerad Modi med drömkropp demonstrerar yogapositioner, *asanas*, som ska hjälpa människor att hantera den

stress som följer med
självisoleringen.
Narcissismen är djupt störande.
Kanske borde en av positionerna
vara en önske-asana i vilken Modi
ber sin franska kollega om lov att
backa från det djupt
problematiska köpet av stridsplan
av Rafale-typ för att i stället
kunna använda de 7,8
euromiljonerna till akut
katastrofhjälp för miljoner
hungriga människor.
Fransmännen skulle säkert visa
förståelse.
Medan nedstängningen fortsätter
har leverans-kedjor brustit, lagren
av mediciner och andra
nödvändiga varor sinar. Tusentals
långtradarchaufförer har varit
strandsatta längs motorvägarna
med ont om vatten och mat.
Skördeklara grödor ruttnar på
fälten. Den ekonomiska krisen är
här. Den politiska krisen
fortsätter. De etablerade medierna
har integrerat covid-
rapporteringen i sin destruktiva
antimuslimska kampanj. Tonläget
antyder att muslimer har
uppfunnit viruset och medvetet
spridit det som en form av jihad.
Covidkrisen är fortfarande på väg.
Eller inte. Vi vet inte. Om och när

den kommer kan vi lita på att alla de förhärskande fördomarna rotade i religion, kast och klass finns på plats för att möta den. Det finns experter som förutspår att antalet covidfall kommer att kunna räknas i miljoner. Andra tror att sjukdomen kommer att kräva en betydligt blygsammare tribut. Allt vi vet är att rusningen till sjukhusen ännu inte har börjat.
Indiens offentliga sjukvård är otillräcklig för nära en miljon barn som dör av diarréer och undernäring varje år, för hundratusentals tuberkulospatienter (en fjärdedel av alla fall i världen).För en enorm undernärd och bräcklig befolkning med så försvagat allmäntillstånd att också triviala sjukdomar kan bli dödliga.
Det kommer att vara omöjligt för denna sjuvård att hantera en kris ens i närheten av något som liknar den som nu pågår i Europa och USA. All hälsovård har mer eller mindre ställts in när sjukhusen har omdirigerats till virustjänst. De hundratals cancerpatienter, kända som cancerflyktingar, som lever på gatorna runt det gigantiska sjukhuset All India

Institute of Medical Science i Delhi har drivits bort som boskap. Människor kommer att insjukna och dö i sina hem. Vi kommer kanske aldrig att få veta något om dem. De kanske inte ens blir statistik. Vi kan bara hoppas att studierna som säger att viruset gillar kyla är korrekta (även om andra forskare betvivlar detta.)
Aldrig har människor längtat så irrationellt och så intensivt efter en förbrännande, skoningslös indisk sommar.
Vad är det som har drabbat oss? Det är ett virus, visst, och i sig självt har det inte något moraliskt ärende. Men det är definitivt mer än ett virus. Somliga tror att detta är guds sätt att få oss att göra bättring. Andra att det är en kinesisk konspiration som syftar till världsherravälde.
Men vad det än är så har det tvingat de mäktiga på knä och fått världen att stanna på ett sätt som inget annat hade kunna efterlikna. I vårt inre störtar vi oss fortfarande fram och tillbaka. Vi längtar efter att få återvända till ”normaliteten”. Vi försöker sy ihop framtiden med vårt förflutna och vägrar acceptera att de slitits isär. Men revan existerar. Och

mitt uppe i denna fruktansvärda förtvivlan erbjuder den oss en möjlighet att se med andra ögon på den domedagsmaskin vi byggt åt oss själva. Inget kunde vara värre än en återkomst till normaliteten.
Historiskt har pandemier tvingat människor att bryta med det förflutna för att i stället föreställa sig världen förnyad. Det är inte annorlunda den här gången. Vi står inför en portal, en passage mellan en värld och nästa.
Vi kan göra valet att släpa våra kadaver genom den; våra fördomar och vårt hat, vår girighet, våra databanker och döda idéer, våra döda floder och våra skyar tunga av rök. Vi kan också välja att gå genom den med lätt bagage, redo att föreställa oss en annan värld. Redo att kämpa för den.

Arundhati Roy

Arundhati Roy.
Författare, samhällsdebattör och fredsaktivist.
Född 1961 i Indien och bosatt i Delhi.
Debuterade 1997 med romanen ”De små tingens gud” och fick som första indier Bookerpriset.

Hon skänkte prispengarna samt intäkterna från boken till välgörenhet.
Efter debuten har hon arbetat med samhällsfrågor och mänskliga rättigheter och främst skrivit essäer och artiklar.
2017 återkom hon till romankonsten med ”Den yttersta lyckans ministerium” (Brombergs).

Djur är aliens med en räv bakom örat

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Djur är lika oberäkneliga som virus. Att umgås med dem kan kännas som att be om problem, men kontakten med det främmande djuret är också en övning i komplicerad kärlek. Aase Berg funderar över relationen mellan människa och djur i coronakrisens spår

Frans de Waal
”Mamas sista kram. Djurens känsloliv och vad de kan lära oss om oss själva”
Övers. Joakim Retzlaff, Volante
I den sociala isoleringens tid finns det en aktivitet jag inte kan släppa – min ridning. Vi tränar utomhus, så smittrisken är låg. Det ingår dessutom i jobbet, eftersom jag skriver på en bok om kontakten med djur, eller snarare: glappkontakten. Men att rida är ändå alltid riskabelt.
Mycket riktigt går ett ridpass snett, och jag blir avkastad. Om det ändå hade funnits en vettig förklaring, som att hästen skyggar för ett spöke och tappar mig, det måste man hålla sin balans beredd på. Men nej. Det är dessutom en varelse jag funkar fint med rent rytmiskt. Det är som med sex: Vissa kroppar synkar. Varje kropp har sin egen rörelsepoesi, sin egen musikalitet. Men denna samstämmighet är ingen garanti. Jag råkar förmodligen ge en skev signal. Plötsligt ställer sig hästen på frambenen och kickar båda bakbenen uppåt i luften, jag tappar fästet och flyger, roterar ett

halvt varv och landar pang bom på rygg.
Smärtan i ländryggen ökar successivt. Taxin till sjukhuset glider genom Stockholm – tomma bussar, döda gator. Vem är sugen på att åka till akuten ens i normala fall? Nu är det som att be om corona.
Förutom den uppenbara kopplingen mellan virus och djur – ät inte fladdermöss, pussa inte bältdjur och ge fan i att slicka på sköldpaddor – så är djuren lika oberäkneliga som virus. De är aliens med en räv bakom örat.
Som i filmen ”Mars attacks”, där USA:s president har skickat en välkomstkommitté för att ta emot de utomjordingar som är i antågande. Även om marsianerna verkar tillmötesgående på gränsen till insmickrande, så är deras tålamod begränsat. När nån härlig hippie släpper loss en vit duva som flaxar framför näsan på dem sliter de upp sina högteknologiska laserbazookor och utplånar triumfatoriskt hånskrattande den amerikanskt vimpelviftande folkmassan. Samtidigt upprepar de en enda, väl inövad replik: ”We come in peace!”

Det är precis samma sak som våra sällskapsdjur säger till oss.
Att umgås med djur är att be om problem, men kontakten med främlingen är också en övning i komplicerad kärlek. Jag vågar påstå att ingen äkta kärlek kan uppstå utan inslag av oro, ensamhet och syntax error. Ingen trygghet heller. Coronakrisen iscensätter en liknande prövning: att behålla tilliten till verkligheten trots en opålitlig motpart.
Jag slår ihjäl tiden i akutens väntrum genom att titta på den oavbrutet fascinerande dokumentären ”Tiger king” på Netflix. Tigrarna, lejonen och aporna i huvudpersonen Joe Exotics djurpark gestaltar ägarens personlighet (bindgalet charmig narcissist, knarkare, rättshaverist, bigamist, presidentkandidat, potentiell mördare och possessiv ”djurvän”) och det bisarra amerikanska samhället, men tyvärr framgår det varken hur vanskötta djuren är, eller hur livsfarliga. Joe Exotic och hans stab av crystal meth-slavar drar sig inte för klibbig närkontakt med djuren. Skötaren Saff har visserligen fått armen avbiten,

men det verkar inte vara någon big deal.
Som motröst kan man läsa boken ”Mamas sista kram” av Frans de Waal, som kommer ut på svenska i dagarna. De Waal skriver om en gammal forskare som får en kram av den döende schimpansen Mama. De har känt varandra i fyrtio år, men detta är första gången de möts utan ett galler emellan: ”Ingen människa vid sina sinnens fulla bruk skulle gå in i en bur med en vuxen schimpans”.
”Mamas sista kram” handlar om djurens emotioner (känsloreaktioner som går att avläsa i beteenden), och om deras integritet, självmedvetande och planeringsförmåga. Tanken att de enbart är driftstyrda maskiner anses nuförtiden vara förlegad. Bara en sån sak som att råttor skrattar med ett högfrekvent ljud om man leker med dem och kittlar dem!
Förra året utkom också Eva Meijers bok ”Djurens språk” ut i Sverige. Meijer visar att de flesta arter har en betydligt mer avancerad kommunikation än man tidigare trott, språk som inte går att undersöka om man inte

utgår från djurens specifika sinnen i stället för att, som tidigare, använda människans perception och intelligens som måttstock.
Meijer redovisar gedigna forskningsresultat, bland annat om ömsesidig altruism hos djur. Ändå stör jag mig på vissa exempel. Jag orkar inte höra fler solskenshistorier om godhjärtade delfiner. Eller om gulliga pandor, som i praktiken lär vara jävligt otrevliga. Jag föredrar i så fall historien om hunden som genom lexigram (en sorts symbolsystem) meddelar hur han ser på övriga familjemedlemmar. Familjemarsvinet, som hunden snällt brukar leka med, hamnar överraskande nog inte i kategorin ”lek” utan anses kort och gott vara ”mat”.
Djur är inte människor. Men människor är djur. De Waal blev förresten forskare genom att studera sina polare i hippierörelsen. Det var ingen större skillnad mot apberget.
Det är numera rätt vedertaget att djur har empati, men, som De Waal skriver: ”Empati är en neutral förmåga, som kan användas ont eller gott /…/ För

att vara en effektiv torterare måste man veta var det smärtar mest.” Omsorg och grymhet är två sidor av samma mynt.
Det är snarare oförutsägbarheten som definierar en främling, än att hen är tydligt ond hela tiden. Meijer nämner späckhuggaren Tilikum som exempel på denna glitch i förtroendet. Just nu går dessutom en dokumentär om Tilikum på SVT Play: ”Blackfish”.

Ett djur som rör vid tränarens kropp med en gest av samförstånd, det djuret kan i nästa ögonblick bli en okontaktbar mördarmaskin, just för att det känner människans sårbara punkter.
Tilikum dödade tre personer. Mycket pekar på att han var medveten om vilken skada hans styrka och kroppsvikt (5,6 ton) kunde orsaka. Kanske ruttnade han på att tillbringa största delen av sitt liv i en vattenfylld container, ständigt misshandlad av matriarkatets honor. Men om något är banal antropomorfism, så är det att kalla honom ”psykotisk”, vilket Meijer med flera gör.

Djurens empati liknar alltså människans, det vill säga den aktiveras ibland men inte alltid. Dessutom kan djur, precis som människor, skada andra för nöjes skull. De Waal går så långt som att påstå att djur kan begå mord. En ny, oväntad likhet. Den grymmaste varelsen är, som alla vet, människan.
Det avsiktslösa coronaviruset kommer inte ens i närheten av människans beräknande blodtörst. Ändå är viruset kanske den mest oförutsägbara främlingen, en blind kraft bara.

För att fylla den blinda meningslösheten med mening kommer förstås prästerna och de troende rasslande med håven, som vanligt i katastroflägen. Men tillit kan inte approprieras. Kyrkan är en honungsfälla. Gud är placebo. Och uttrycket ”Det finns inga ateister i skyttegravarna” är en bluff.
Inne på akuten kan jag konstatera att det absolut inte råder något krigstillstånd. Personalen är kolugn och avståndet till andra patienter är mer än acceptabelt. Röntgen visar inga krossade kotor eller nerver. Men att jag inte blev

värre skadad – jag är trots allt rätt gammal och ingen atlet och bör helst undvika platt fall från närmare två meters höjd – ska inte tolkas som osårbarhet. Jag måste akta mig för överlevarens hybris, känslan av att vara utvald på grund av intjänad karma eller godhetspoäng. Jag har helt enkelt haft tur.

I lägen när man inte har tur däremot, då finns det bara en sak att göra: bygga en ny trygghetszon på grunden av förändrade förutsättningar. Trygghet uppnås inte genom kontroll, utan genom tilltro till sin egen anpassningsförmåga.

Om vi ska översätta beteendet till coronapolitik, så motsvaras denna rörliga trygghet av Folkhälsomyndighetens rekommendationer eller av Stefan Löfvéns nylanserade, fullkomligt underbara strategi ”folkvett”.

Till och med jag själv är ett oberäkneligt djur, och mitt liv är, liksom hästryggen, ett gungfly. Vi är inte vänner. Vi kommer aldrig att bli vänner. Min kropp är en alien och immunförsvaret sysslar med sitt. Jag tar en risk bara genom att finnas till.

Läkaren säger att det kan ta veckor innan ryggsmärtan är borta. Då ska jag upp på hästen igen. Och jag ska viska i hans rävröda och mjuka öra: ”We come in peace!”

Aase Berg

13 april 2020

Medborgare ställer sig på barrikaderna mot ryska sopor

MÅNDAG 13 APRIL 2020

En dryg mil från Östersjöns strand planerar ryska myndigheter att dumpa en miljon ton sopor om året.

Två gigantiska avstjälpningsplatser ska ta hand om avfall från Leningradområdet. Det kan leda till allvarliga följder för Finska viken.
Men de ryska invånarna ställer sig i vägen för soporna.
– Vi måste börja sopsortera i Ryssland. Annars blir vi aldrig av med de här avstjälpningsplatserna. Ingen vill bo på ett sopberg.
Kirill Maljusjkin drar upp luvan över huvudet. Vi kisar genom snögloppet. Nedanför våra fötter breder ett gigantiskt sår i landskapet ut sig – ett sandtag som är tre gånger tre kilometer stort. Här, mitt på den smala landtunga mellan Ryssland och Finland som heter Karelska näset, planerar tjänstemännen för Leningradområdet, som distriktet kring S:t Petersburg heter, att dumpa en miljon ton sopor om året. Totalt ska en areal på 416 hektar fyllas med avfall.
Bara ett femtontal kilometer bort ligger Östersjöns strand.
Planerna avslöjades i början av året av en grupp miljöaktivister i Pervomajskoje, nordväst om S:t Petersburg. Före kriget hette

orten Kivennapa, på svenska Kivinebb – ett namn med anor från 1400-talet. Området tillhörde Finland fram till vinterkriget 1939 då Sovjetunionen anföll Finland. Efter andra världskriget tillföll det Sovjetunionen.

Nu mobiliserar invånarna för att stoppa myndigheternas planer. De förbereder sig på ett nytt slag i det riksomfattande krig som pågår i Ryssland, och som har döpts till sopkriget. Det går i korthet ut på att Ryssland håller på att dränkas i avfall, eftersom konsumtionen under de senaste 20 åren har mångfaldigats, samtidigt som de ryska myndigheterna har misslyckats kapitalt med att utveckla avfallshanteringen. Över 90 procent av soporna dumpas osorterade på enorma avstjälpningsplatser. De omgärdas i sin tur av korrupta affärsstrukturer där transportföretag, avfallsföretag och tjänstemän delar på vinsten.

– Det går att göra pengar på sopsortering också. Problemet är att det tar tid. Man måste lära människor hur det går till. Våra myndigheter är helt enkelt inte intresserade, de vill göra det

enkelt för sig, säger Kirill Maljusjkin.
Att soptippen just på Karelska näset skapar en sådan debatt beror på att naturen i området är mycket känslig. Stora delar av landtungan består av sandmark, som släpper igenom all vätska. Stället där de gigantiska avstjälpningsplatserna ska byggas var ursprungligen planerat som naturskyddsområde. Det hade en hög, vacker sandås täckt med urskog: Torninmäki på finska, Basjennaja gora på ryska. Men för några år sedan lyckades ett företag utverka tillstånd att gräva ett sandtag i området.
Sandåsen finns inte mer. Kvar står en gigantisk grop, som myndigheterna alltså beslöt att fylla med sopor.
Planerna avslöjades i början av året av Larisa Bojkova, jurist i Pervomajskoje. I likhet med många av dem som protesterar mot avfallsplanerna är hon inflyttare från S:t Petersburg. Hon tillhör den typen av urban medelklass, van vid att hitta information och utkräva ansvar, som växer i Ryssland.

– I slutet av året meddelade S:t Petersburg att de ska börja diskutera var de nya soptipparna ska ligga. Jag gick in på nätet och insåg att de tänker bygga dem hos oss. Beslutet var redan fattat. Men de hade låtit bli att gå ut med det. Bojkova slog på stora trumman. Hon skapade en grupp på sociala medier och inom kort hade tusentals människor gått med. Det platta, ledarlösa nätverket på Karelska näset kräver dels att avstjälpningsplatsen ska stoppas, dels att myndigheterna inför fungerande sopsortering.

– Folk är redo att sortera. Men tjänstemännen vill fortsätta på samma sätt som de alltid har gjort. Gräva en gigantisk grop, dumpa alla sopor i gropen och komma undan med ett minimum av ansträngningar, säger Bojkova.

– Varför bygga en avstjälpningsplats högt på en urgrävd ås så allt rinner neråt? undrar Kirill Maljusjkin.

– Om de börjar dumpa sopor här kommer en massa förorenat vatten att rinna rätt genom sandlagren. Det hamnar i Systerbäck och därifrån ut i Finska viken.

Blir soptippen verklighet kommer den att ligga bara några kilometer från Maljusjkins hem. Själv är han ursprungligen inflyttare, med ett brinnande intresse för både historien och miljön på Karelska näset. På sin fritid har han läst in sig så väl att han kan alla de gamla finska namnen på byarna som rinnande vatten. Tillsammans med några grannar har han satt upp skyltar för att hindra folk från att dumpa sopor olagligt.
Jussi Reinikainen är specialforskare på Finlands miljöcentral. Han säger att ska man bygga en soptipp i en sandås förutsätter det mycket dyra investeringar för att minimera miljöriskerna.
– Enligt EU:s direktiv om deponering av avfall får vatten inte rinna obehandlat ut från en avstjälpningsplats. Det måste finnas minst en meter jordlager av lera eller annan tät jordmån som inte släpper igenom vatten, allt vatten måste samlas upp och behandlas. Sand- och grusmarker släpper igenom vatten och därför måste man bygga en hård botten först om man ska placera en soptipp där. Jag känner inte till det här ryska projektet eller de

lokala förhållandena i området i detalj, men dyrt blir det om man ska man bygga en soptipp i en sandås och samtidigt minimera miljöriskerna.
Huruvida de ryska myndigheterna är beredda att göra sådana investeringar är oklart. De har inte gett ut några detaljer om bygget. När jag ringer upp Pervomajskoje kommun är beskedet att ingen soptipp är under planering. Detta trots att Leningradområdet själv gick ut med sådana planer i ett pressmeddelande i början av året.

– Vi planerar ingen avstjälpningsplats i det gamla sandtaget, säger Aleksander Filanov, sakkunnig.
Men det står på Leningradområdets hemsida att det ska byggas två avstjälpningsplatser och en fabrik i området?
– Det finns inga beslut, säger - Filanov och lägger på luren.
Kampen mot soporna har lett till att invånarna nu själva gör myndigheternas jobb. I ett villaområde utanför Pervomajsk har två unga kvinnor, Maria Filippova och Jekaterina

Pratskovitj, på egen bekostnad hyrt in en container som samlar in plast, glas, metall och papp. Var sjätte vecka töms kärlet och innehållet förs direkt till fabriker som använder det som råvara. Projektet går över all förväntan.
– Vi placerade ut containern i slutet av november. Vid första tömningen hade vi samlat ihop 500 kilo, andra gången 1 100 kilo och tredje gången 1 400 kilo. Folk lär sig snabbt. Det är struntprat att det inte går att lära ryssar sortera sopor. Myndigheterna borde bara göra det lätt för folk och placera ut sorteringskärl överallt, säger Maria Filippova. Tillsammans med Jekaterina Pratskovitj lägger hon också regelbundet ut små filmer om sopsortering på sociala medier.
– Den äldre generationen som minns återanvändningen på Sovjettiden förstår vad det här handlar om. Och den yngre generationen kring 20 är också intresserad. De mest skeptiska är folk mellan 30 och 40. De är helt övertygade om att allt ändå sänds till en avstjälpningsplats, konstaterar Maria Filippova.

Många soptippar i Ryssland är proppfulla. Eftersom det är mycket lönsamt att ta emot sopor försöker ägarna röja mer utrymme genom att olagligt bränna avfall. I Koltusji ett tiotal kilometer öster om S:t Petersburg har osorterade sopor bränts sedan 2015, vilket ledde till svåra luftföroreningar. Efter upprepade protester ingrep till sist myndigheterna. Nu ska soptippen avlägsnas helt och hållet.

I takt med att medborgare över hela Ryssland demonstrerar mot avstjälpningsplatser – det mest kända exemplet är Sjies i Archangelsk-området – försöker myndigheter åtgärda problemet. Inte genom sopsortering utan genom Kremls favoritmetod, nämligen att starta gigantiska projekt med så kallade supermoderna avfallsbrännverk. Sopaktivisterna motsätter sig kategoriskt de här brännverken.

– Det leder bara till att mängden sopor ökar ytterligare, säger Maria Filippova.

– Vad vi behöver är lagstiftning om sopsortering.

Anna-Lena Laurén

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Om de börjar dumpa sopor här kommer en massa förorenat vatten att hamna i Systerbäck och därifrån ut i Finska viken.

Kirill Maljusjkin, vars hus ligger några kilometer från den - tilltänkta avstjälpningsplatsen på Karelska näset.

Fakta.

Fyra miljoner hektar sopor på ryskt territorium

Mängden sopor som produceras i Ryssland växer med tre procent varje år. Endast 5–7 procent av avfallet återanvänds. Resten deponeras på avstjälpningsplatser, som i dag upptar en yta motsvarande 4 - miljoner hektar i Ryssland, enligt ryska ministeriet för naturresurser.

Att så mycket sopor deponerats utan sortering har lett till problem med bränder, senast i Koltusji utanför S:t Petersburg där en två hektar stor avstjälpningsplats - började brinna den 6 mars. Branden är nu släckt och det övre lagret av sopor avlägsnat.
Att Ryssland inte har lyckats införa fungerande sopsortering är framför allt ett resultat av stela strukturer samt korruption. Det är mycket lönsamt att arrendera mark, göra det till en avstjälpningsplats och ta betalt för att deponera sopor. Ju större mängd sopor, desto större vinst.

I varje region slåss företagen om denna marknad. Företagen betalar mutor till ledande tjänstemän för att få de lukrativa kontrakten.
Enligt ett statligt projekt ska 36 procent av avfallet i Ryssland återanvändas år 2024.

64 av 150 på äldreboende utanför Milano har gått bort under krisen

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Äldreboendena har visat sig vara särskilt utsatta för spridningen av coronaviruset i Italien.

I Mediglia, en liten kommun utanför Milano, har 64 av de 150 boende på ett hem dött de senaste veckorna.

– De äldre har rätt att bli räddade och få vård som alla andra, säger Carlo Borghetti, viceordförande för regionfullmäktige i Lombardiet.

Paolo Bianchi, borgmästare i Mediglia, svarar först inte i telefonen eftersom han inte kan tro att någon från Sverige skulle vilja få tag i honom. Men han är högst medveten om att någonting anmärkningsvärt har hänt i kommunen som han företräder.

Mediglia har 12 000 invånare, på senare tid har 72 dött. 64 av dem bodde på ett och samma äldreboende i området Mombretto.
– Gudskelov har situationen stabiliserats. Vi vet inte om problemet är löst, men nu har det nästan gått en vecka och ingen har dött, säger borgmästaren.
Kommuninvånarna i övrigt har klarat sig relativt bra från det nya coronaviruset, trots att de bor i den allra mest virusutsatta regionen, Lombardiet.
– Vi hade haft åtta döda annars, vilket självklart är tragiskt i varje enskilt fall men åtta döda under en vintersäsong med influensa är en normal situation. Tyvärr är äldreboendena de värst drabbade, eftersom viruset slår hårdare mot äldre än mot barn.
På kommunen upptäckte de vad som höll på att hända när de såg dödsfallen som registrerades.
– Vi visste från början att det var en kritisk och svår situation. Siffrorna som kommunen får är de bäst uppdaterade. Om någon dör eller föds så får vi veta det i realtid, säger borgmästare Bianchi, som tillhör det

postfascistiska partiet Italiens bröder.
Det är inte fastställt att de döda i Mediglia hade covid-19. Ingen vet hur många som har dött av viruset på boendena i Italien, eftersom många inte har testats. Men Italiens motsvarighet till Folkhälsomyndigheten (ISS) håller nu på att göra en översikt över situationen.
Enligt myndigheten finns det cirka 4 500 äldreboenden i Italien, med ungefär 300 000 boende totalt. Medelåldern är 85 år och 60 procent lider av någon form av demens.
Anläggningen Borromea i Mediglia är privat, i likhet med de flesta äldreboenden i landet.
Av de 19 575 personer som hittills ingår i myndighetens översikt är det 57 döda som testat positivt under februari och mars. Men ytterligare 666 hade influensaliknande symptom, och myndighetens forskare tror att minst hälften av dem kan ha dött av viruset, skriver La Stampa.
– Situationen är mycket allvarlig, för tyvärr har viruset tagit sig in på många anläggningar, även om alla självklart inte är i samma

situation, säger Carlo Borghetti i Lombardiets regionfullmäktige. Precis innan vi hörs vid har han suttit i samtal med ett äldreboende för att få den senaste lägesbilden.

– När man inte gör tester så vet man inte vem som dör av viruset, men antalet döda i jämförelse med tidigare år gör det uppenbart att det är på grund av det. Det går inte att förklara på något annat sätt. Det är uppseendeväckande siffror. 20 döda på ett ställe, 30 på ett annat, det är inte bara i Mediglia. Det är tunga siffror, säger han.

Carlo Borghetti menar att en del misstag gjordes i Lombardiet som kan förklara att fler tycks ha dött på äldreboendena där än i andra regioner.

Den 8 mars beslutade regionen att äldreboenden skulle kunna ta emot äldre patienter som skrevs ut från sjukhusen.

– Många sade nej tack, men många tog emot de här patienterna. Jag säger att det var ett misstag, för det är en illusion att man skulle kunna separera patienterna. Äldreboendena är inte utrustade som sjukhus. Det räcker inte att stänga en dörr.

I den intilliggande regionen Veneto bestämde man i stället att alla som skulle flytta in på äldreboende var tvungna att ha ett certifikat som visade att de inte var smittade.
Men beslutet är självklart inte den enda förklaringen till att smittan kommit in på äldreboenden, säger Carlo Borghetti.
– Regionen sade till de privata hemmen att de skulle skaffa masker. Men masker gick inte att få tag på, och särskilt de första veckorna hade personalen inte tillgång till tillräcklig skyddsutrustning. Den gick till sjukhusen.
– Äldreboendena är inte skyddade på samma sätt. Men de boende har samma värdighet som patienterna på sjukhusen, säger Carlo Borghetti.
Bland de boenden i Italien som svarat på hälsomyndighetens formulär säger 86 procent att de har haft svårigheter att skaffa personlig skyddsutrustning, 36 procent att de har brist på personal och 27 procent att de inte vet hur de ska göra för att isolera de smittade från de övriga boende.

Carlo Borghetti är ingenjör, och jobbade i 14 år med standarder för kvalitetsledning på äldreboenden.
– Det här är en väldigt viktig fråga, för tusentals dör. Vi kan inte tänka att man räddar de unga och lämnar de äldre för att dö. Det är inte demokrati, det är inte civilisation, säger han.
Carlo Borghetti och hans Demokratiska partiet (PD) tillhör oppositionen i det högerstyrda Lombardiet. Den 30 mars togs till slut viktiga beslut för att stödja och skydda äldreboendena, säger han. Nu måste nya boende och personalen testas för viruset.
Besöksförbud har progressivt blivit hårdare.
– Problemet för äldreboendena är dubbelt. Det är gästerna, och sedan är det läkare, sjuksköterskor, personal. Personalen går hem och kommer tillbaka, och om någon är positiv tar de med sig viruset.
Man jobbar ständigt på att utöka kapaciteten för att testa, och har gått från tre laboratorier till 22 som jobbar med det i Lombardiet. De ska bli ännu fler.
I Mediglia talar de anhöriga till de boende om att bilda en kommitté

och på något sätt anmäla äldreboendet.
Boendet själv har svarat i pressmeddelanden, där de säger att de från och med den 22 februari, två dygn efter att den italienska ”patient ett” upptäcktes i orten Codogno, har infört alla de åtgärder som krävs av myndigheterna, och satt de som inte har symptom i säkerhet.
55-åriga Milva Ulturales mamma Gilda, 87 år, är en av de som dog. Dottern, en av tolv syskon, säger till Corriere della Sera att hon inte tror att personalen var ärliga med hur hennes mor mådde.
– Vi fick organisera begravningen och kremeringen på telefon. Alla i karantän. Jag minns att när jag var och hälsade på min mamma i början av mars så hade inte personalen ens masker på sig. De hade dem runt halsen. ”Annars blir de äldre rädda.” Vet ni varför jag vill veta sanningen nu? För att hon hade gjort det för sina barn, säger Milva Ulturale.
Borgmästaren Paolo Bianchi säger att han inte kan bedöma om boendet agerat rätt eller inte, han är inte läkare.
– Jag har pratat med anhöriga som absurt nog har tackat mig för

att ha informerat dem. De visste såklart att deras släktingar hade dött, men inte att så många andra gjort det, säger han.

Malena Johansson
malena.johansson@dn.se

Fakta. Förlängd stängning

Italiens premiärminister Giuseppe Conte har under påskhelgen beslutat att förlänga stängningen av det italienska samhällslivet till den 3 maj.
De hårda restriktionerna i Italien har bland annat inneburit stängning av stora delar av landets affärer och produktion.

Från och med tisdagen kommer dock bland annat bokhandlare och affärer som säljer barnkläder att kunna öppna sina butiker.

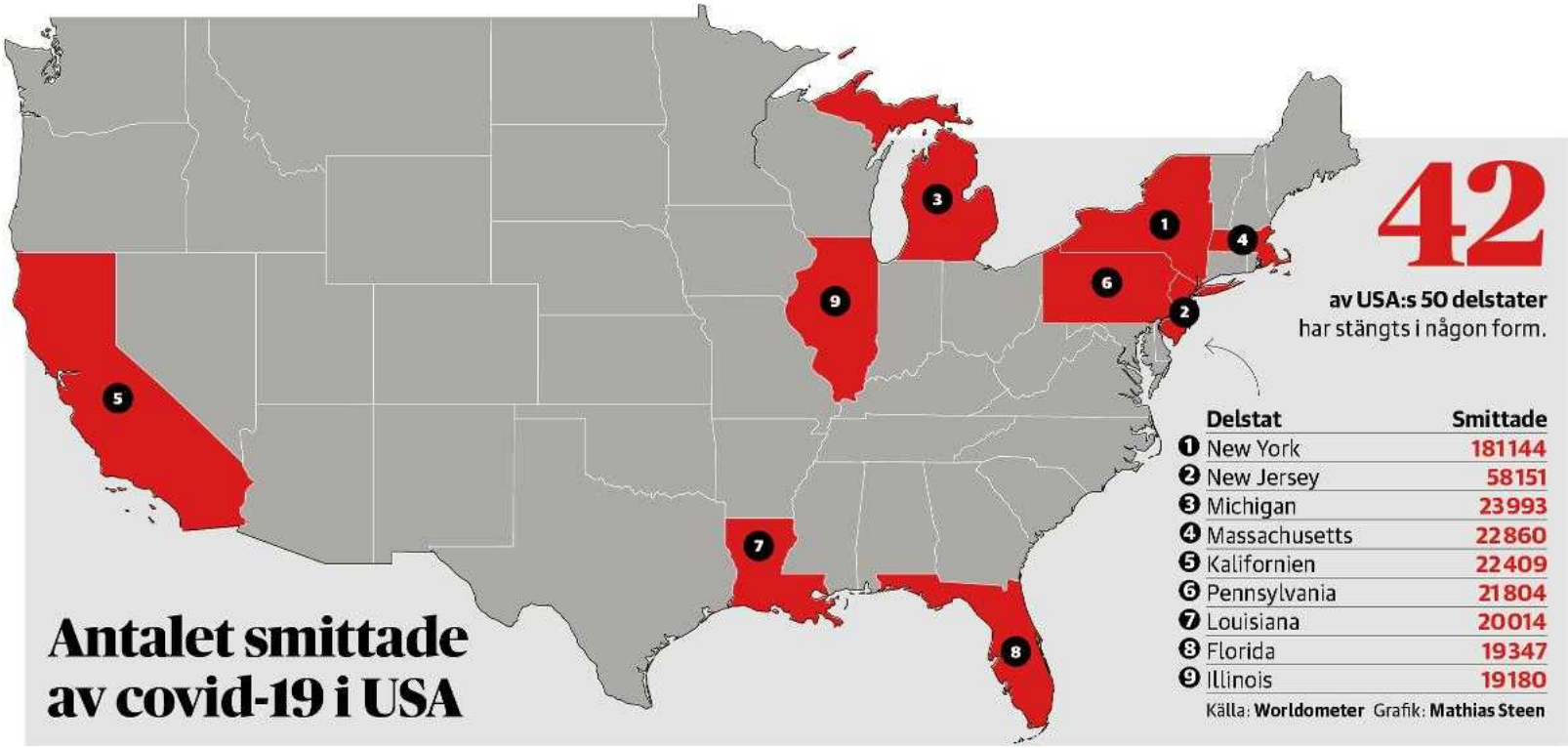
Antalet smittade av covid-19 i USA
42
av USA:s 50 delstater har stängts i någon form.
Delstat | Smittade
1 New York 181144
2 New Jersey 58151
3 Michigan 23993
4 Massachusetts 22860
5 Kalifornien 22409
6 Pennsylvania 21804
7 Louisiana 20014
8 Florida 19347
9 Illinois 19180
Källa: Worldometer Grafik: Mathias Steen

Var tredje smittad i världen finns i USA – 20 000 avlidna

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Nästan var tredje coronasmittad i världen återfinns i dag i USA. Med mer än 20 000 dödsfall och fler än halv miljon bekräftat smittade stod de flesta av USA:s kyrkor tomma under påskhelgen.

President Donald Trumps förhoppning om fullsatta kyrkor till påsk slutade med att många församlingar beslutade sig för att sända gudstjänster över nätet eller med församlingsmedlemmarna sittande i sina bilar utanför kyrkan.

Några gick sin egen väg och samlade flera tusen:

– Vi låter varken satan eller ett virus stoppa oss, sa pastor Tony Spell som uppmanade sina 2 000 församlingsmedlemmar att komma till Life Tabernacle

Church nära Baton Rouge i Louisiana på påskdagen.
I åtta delstater har gudstjänster betecknats som samhällsviktiga och tillåtits.
Med 2 000 döda per dag de senaste fyra dagarna har 42 av landets 50 delstater stängts i någon form. Fem delstater har inga restriktioner – North Dakota, South Dakota, Nebraska, Iowa och Arkansas. Samtliga har ännu relativt få bekräftade fall.
Av USA:s på söndagen runt 534 000 bekräftade smittade återfinns de flesta i delstaten New York, i södra Georgia och i staden New Orleans.
New York har drabbats hårdast. Med 923 bekräftat smittade per 100 000 invånare på söndagen och totalt 9 385 döda är delstaten ungefär dubbelt så hårt drabbad som grannstaten New Jersey.
Ungefär 75 procent av dödsfallen har inträffat i New York City och delstatens guvernör Andrew Cuomo har i dagliga presskonferenser vädjat till den federala regeringen om hjälp, framför allt med respiratorer.
Men kurvan ser nu ut att vända något nedåt även om dödsfallen

varje dag fortfarande ligger på drygt 700 döda.
President Trump har vid upprepade tillfällen påstått att USA testar mest i världen, något som är sant om man ser till hur många människor som testats för coronaviruset – 2,7 miljoner – men sett till tester per capita ligger USA på plats 42.
Smittspridningen i USA är mycket ojämn, såväl geografiskt som när det gäller vilka delar av befolkningen som drabbas.
I en intervju med CNN på söndagen konstaterade läkaren Rochelle Walensky, chef för avdelningen för infektionssjukdomar vid Massachusetts General Hospital, att viruset drabbar grupper som har det sämre socialt och ekonomiskt och ofta lever tätt tillsammans. En av dessa grupper är den afroamerikanska delen av befolkningen.
Data som publiceras av den nationella reklamfria radion NPR visar att delstater som Louisiana och Michigan samt städer som Milwaukee, Chicago och New York har en övervikt av afroamerikaner bland de döda. USA:s högste smittskyddsläkare, Anthony

Fauci, sa tidigare i veckan att denna skillnad inte är något nytt för covid-19:
– Dessa skillnader har alltid funnits när det gäller den afroamerikanska delen av samhället. Den pågående krisen sätter detta i extra stark belysning.
En annan grupp som är särskilt utsatt är de omkring 900 000 papperslösa immigranter som saknar sjukvårdsförsäkring och dessutom nu ofta förlorar sina jobb. Många tvekar att söka hjälp eftersom de fruktar att de ska kastas ut ur USA om myndigheterna får kännedom om dem.
Samtidigt som president Donald Trump vill att de amerikanska delstaterna ska starta sina företag igen den 1 maj varnar Anthony Fauci för ett sådant beslut. Donald Trump har kritiserats för att vilja gå för fort fram.
Smittskyddsläkare, som Anthony Fauci, som vid upprepade tillfällen sagt att det är virusets spridning som måste avgöra när detta är möjligt. Enligt Fauci går det inte att starta ekonomin för snabbt, landet måste återgå bit för bit i ett långsamt tempo.

– Jag lovar att lyssna på experterna, har Trump hittills sagt.
Många som förlorar sina jobb förlorar samtidigt sin sjukförsäkring som ofta är kopplad till företaget de varit anställda på. Och fler än 16 miljoner anställda har mist sina jobb de senaste veckorna. Det innebär att var tionde amerikansk arbetare inte längre har något jobb att gå till. Ytterligare fem miljoner anställda beräknas ha hamnat i samma situation bara under de senaste dagarna.

Sent på lördagskvällen svensk tid meddelade den amerikanska skattemyndigheten IRS att man betalat ut de första stödpengarna till de amerikanska skattebetalarna. Pengar som kommer att nå 99 procent av befolkningen där alla som tjänar mindre än motsvarande 680 000 kronor före skatt får 11 000 kronor var och gifta par 22 000 tillsammans plus 4 500 kronor per barn.
Men pengarna kommer inte att räcka, menar kongressledamoten Pramila Jayapal (D) som tillsammans med sin

republikanske kollega Josh Hawley vill se mer pengar till dem som drabbats:
– Vi behöver ett förslag som kan matcha krisen, säger Jayapal till Wall Street Journal.
Enligt de förslag som Jayapal och Hawley tagit fram ska de företag som tvingas stänga eller drabbats av krisen på andra sätt kunna få pengar från den federala regeringen för att kunna fortsätta betala ut löner. Men också för att kunna betala sin egen hyra. Garantin skulle sträcka sig åtminstone tre månader framåt.

Samtidigt är ett nytt stort räddningspaket på gång. Den kommande veckan hoppas demokrater och republikaner i kongressen att komma överens om ett sådant.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Boris Johnson tackade sina vårdare i film

MÅNDAG 13 APRIL 2020

På söndagen fick den brittiske premiärministern Boris Johnson lämna sjukhuset. I en film han lade upp på Twitter tackade han sjukvården för att ha räddat hans liv.

– Det är svårt att hitta ord för att beskriva min tacksamhet, sade premiärministern.

I veckan har britterna hållit andan efter att premiärminister Boris Johnson förra söndagen förts till sjukhus. Han hade då varit bekräftat sjuk i covid-19 tio dagar innan han blev inlagd med hög feber och ihållande hosta.

I måndags fördes han till intensivvårdsavdelning där han fick syrgas för att få hjälp med andningen, men han behövde inte få vård i respirator. I tre dygn vårdades han sedan på intensiven, och på lördagen fick han återgå till en vanlig avdelning.

På söndagen fick Johnson lämna sjukhuset. I en film på Twitter

tackar en något sliten premiärminister vårdpersonalen för att ha räddat hans liv, och säger att han inte hittar ord för att beskriva sin tacksamhet för vården han fått.
– Det kunde ha gått åt båda håll, säger Johnson om hans tid på sjukhuset.
Boris Johnson passade också på att tacka den brittiska befolkningen för att de hållit den sociala distanseringen i kampen mot coronaviruset.
Twitterklippet var första gången han syntes på film sedan han den 3 april på samma plattform berättade att han blivit sjuk i covid-19. Bristen på bilder på Johnson har lett till spekulationer att om hans tillstånd varit värre än regeringen har velat erkänna.
Premiärministerns fästmö Carrie Symonds ska föda parets barn om två månader. Även hon tackar vården i ett uttalande.
– Det fanns riktigt mörka stunder förra veckan, säger hon.
Enligt ett uttalande från regeringen kommer Boris Johnson inte genast att återgå till sitt arbete. På inrådan av hans medicinska team kommer han att tillbringa tid för att återhämta sig

på sitt landställe i Buckinghamshire i södra England.
– Jag har sett det personliga modet hos inte bara läkare och sjuksköterskor, utan hos alla. Han tar tillfället i akt att tacka två sjuksköterskor i synnerhet.
– För anledningen till att min kropp till slut började ta emot syre, var för att de kontrollerade mig under varje sekund av nätterna och att de vidtog de åtgärder som behövdes, säger Johnson.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Nederländernas inställning till krisen väckte ilska i grannländerna

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Nederländernas ”intelligenta lockdown” skapade ilska i grannlandet Belgien, som ville stoppa holländare från att besöka gränsstäder.

Men sedan Nederländernas befolkning framgångsrikt följt restriktionerna, är det nu grannlandets turister som uppmanas att hålla sig undan.
– Stanna i Belgien, stanna i Tyskland. Kom inte till Nederländerna, sade premiärminister Mark Rutte inför påsken.
Måndagen den 16 mars höll Nederländernas premiärminister Mark Rutte ett tv-sänt tal till befolkningen. Han förklarade regeringens strategi för att hantera utbrottet, och nämnde precis som Storbritannien då gjorde ordet ”befolkningsimmunitet”.
– Vi kan försena spridandet av viruset och samtidigt bygga upp en befolkningsimmunitet på ett kontrollerat sätt, sade Rutte.
Det tog bara någon dag för Mark Rutte att backa från uttalandet. Han menade då att han missförståtts när han pratade om befolkningsimmunitet.
– Målet med vår strategi är att säkerställa att hälsosektorn kan stå ut, att gamla och sårbara skyddas så mycket som möjligt. En sidoeffekt av det är immunitet, som kommer att byggas upp

långsamt men som inte är ett mål i sig.
Sedan dess har Nederländerna talat om en ”intelligent lockdown”. Skolor, universitet, barer och restauranger hålls stängda – men butiker kan fortsätta hålla öppet. Företag, som frisersalonger och massageinstitut, vars verksamhet kräver att kunderna har mindre avstånd mellan varandra än 1,5 meter måste också vara stängda.
Men till skillnad från i grannlandet Belgien är inte den nederländska befolkningen tvingad att hålla sig hemma: även om de uppmanas att göra det.
Enligt Irish Times är linjen en som har högt folkligt stöd i landet – trots att Nederländerna har haft relativt höga dödssiffror.
I slutet på mars oroade sig ändå grannlandet Belgien för vad de upplevde var en alltför avslappnad inställning till smittspridningen.
– De låter viruset löpa fritt, sade Belgiens hälsominister Maggie de Block om strategin till tidningen De Morgen.
Ilskan spred sig i de belgiska gränsstäderna, och på flera håll skärpte man gränskontrollerna för att se till att människor inte

korsade gränsen för att turista eller shoppa, trots att icke-nödvändiga resor var förbjudna. Borgmästaren i badorten Knokke-Heist skrädde inte orden om sitt grannland – och den risk som deras förhållningssätt var för hans stad.

– Den nederländska regeringen är inkompetent och löjlig i sin respons till coronakrisen. Nederländerna gör ingenting, så vi måste skydda oss själva, sade Leopold Lippens i slutet på mars, enligt en artikel i Politico.

I Tyskland gick myndigheterna i de städer som gränsar till Nederländerna ihop och varnade förbundskansler Angela Merkel för att öppna gränser till Belgien skulle kunna skapa mer smittspridning i Tyskland – eftersom Nederländerna inte införde striktare restriktioner. De krävde att Tyskland skulle stänga gränserna, rapporterade Der Spiegel.

När antalet fallav covid-19 började öka i Nederländerna skärpte landet sina restriktioner: Från att ha inskränkt större folksamlingar gick man över till att inte tillåta samlingar på fler än två personer på allmän plats. Det finns dock

undantag: till exempel vid bröllop och begravningar och religiösa eller ideologiska möten – där 30 personer får samlas, men de måste hålla avstånd mellan varandra.
Människor får fortfarande lämna hemmet för att gå ut med hunden, handla eller göra ärenden – men uppmanas att göra det en och en.
– Vi tycker att vi håller huvudet kallt. Vi vill inte överreagera, låsa in alla i deras hem. och det är lättare här att hålla generationer isär eftersom morföräldrar inte bor hemma med sina barn, säger Louise van Schaik vid Clingendael-insitutet för internationella relationer till BBC.
Premiärminister Mark Rutte har trots relativt höga dödstal i landet fortsatt att försvara Nederländernas strategi. I början på april menade han att han tror att hans befolkning gillar att bli ”behandlade som vuxna”.
Nederländerna har relativt höga dödstal utifrån befolkningsstorlek. Under söndagen hade 2 737 personer avlidit.
Mark Rutte verkar enligt en studie från universitet i Twente ha rätt i att befolkningen tycker att restriktionerna är bra. Enligt

studien följde 99 procent av deltagarna riktlinjerna om att hålla 1,5 meters avstånd till andra. 93 procent av befolkningen stannar hemma så mycket som möjligt.
I Belgien, där man oroade sig för Nederländerna, har man sett högre dödstal än i gannlandet. Där har 3 600 personer avlidit i covid-19, trots att landet har en mindre befolkning än Nederländerna.
Att länder som gränsar till varandra ilsknar till över olika inställningar till hur man ska hantera epidemin kan kännas igen även här. Den norske vicehälsodirektören Espen Nakstad har sagt att Sveriges strategi är ”helt fel” och norrmän som reser över gränsen till Sverige måste sitta i karantän i två veckor efter att de återvänder till landet. Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell har i sin tur menat att Norge fokuserar för mycket på ”allt som är konstigt i Sverige”.
Inför påsken arbetade Nederländerna hårt med att försöka stänga ner stränder och parker inför den stundande påshelgen – en period då många utländska turister, ofta från

Belgien och Tyskland, brukar vallfärda till landet för att njuta av stränder och blommande tulpaner. Förra året stod tyska turister för 43 procent av Nederländernas inkomster från turism.
Mark Rutte påminde holländarna om att fortsätta hålla sig hemma så mycket som möjligt inför påsk.
– Och om ni går ut, gå då inte till platser där många människor samlas samtidigt, sade han enligt Netherland Times.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Fakta. Nederländernas restriktioner

• Evenemang med fler än tre personer, som inte bor i samma hushåll är förbjudna till den 1 juni. Vissa undantag finns.
• Människor måste hålla minst 1,5 meters avstånd till andra människor. Butiker och andra verksamheter måste se till att besökare håller dessa avstånd. Böter kan ges om man bryter mot reglerna.
• Skolor håller stängt, förutom barnomsorg för barn till människor med samhällsviktiga arbeten.

• Restauranger och barer är stängda. Även verksamheter som tillhandahåller tjänster där man inte kan hålla avstånd är stängda.
• Människor uppmanas att hålla sig inne så mycket som möjligt.
Riktlinjerna gäller till den 28 april.

Kreativ corona-kamp i Uganda

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Jorden runt

Uganda utlyste utegångsförbud för att dämpa coronautbrottet, men i huvudstaden Kampala

tog invånarna chansen och passade på att använda den tomma motorvägen för kvällsgympa. Nu har president Yoweri Museveni släppt sin egen video som uppmuntrar till träning hemma.

Hade det varit en politisk manifestation hade nog inte Yoweri Museveni tvekat att sända in kravallpolis med tårgas och gummikulor. Det är så Ugandas auktoritäre ledare vanligtvis handskas med medborgare som inte följer order. Bara under det senaste året har oppositionsanhängare utsatts för flera våldshandlingar av säkerhetsetablissemanget.

Men efter att hundratals - Kampalabor setts trotsa utegångsförbudet och använda den nu - tomma motorvägen norr om staden för kvällsgympa, valde - presidenten att gömma piskan för att i stället ta fram morötterna.

Kanske har han lyssnat på Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell, som betonar att frivillighet är bättre än förbud för att skapa hållbarhet i åtgärderna.

I onsdags twittrade Museveni att motionsaktiviteterna måste upphöra och att det går lika bra

att träna inomhus och lovade dessutom att han själv skulle visa hur det går till. ” Jag ska göra en video åt er”, skrev han.
Sagt och gjort – påföljande dag sågs presidenten jogga runt i -träningskläder på den röda heltäckningsmattan i presidentpalatset i Entebbe. Sedan gick han ner på golvet och gjorde ett drygt 20-tal armhävningar för att poängen skulle gå hem. Inte dåligt för en 75-åring.
Man kan föreställa sig en viss besvikelse hemma hos hiphop-stjärnan Kanye West, som häromåret hälsade på Museveni under en Ugandaresa och då gav presidenten ett par Yeeze-sneakers från den egna skokollektionen. Museveni var barfota i veckans träningsvideo. Den 75-åriga ledaren har styrt Uganda i 34 år och vill självklart visa att han är vid god vigör inför nästa års planerade val. Inte ens en av fyra ugandier har levt under någon annan president och bland yngre väljare är stödet för oppositionspolitikern Bobi Wine stort.
Bobi Wine, vars riktiga namn är Robert Kyagulanyi, är en musiker

som gjort politisk karriär och nu är parlamentsledamot. Men under coronapandemin har han åter tagit upp sin tidigare sysselsättning och släppt en låt som är späckad med information om covid-19.

Efter träningsvideon kan Museveni pusta ut, i dubbel bemärkelse. Hans video sprids som en löpeld över Afrika. Under hashtaggen #MuseveniChallenge uppmanar invånare i andra länder sina respektive presidenter att göra armhävningar på golvet. Bobi Wine får fundera på nästa drag.

Det är inte bara Bobi Wine som sjunger om corona. Liberias president George Weah, på 1990-talet en av världens bästa fotbolls-spelare, släppte i veckan videon till sin hit ”Let’s Stand Together to Fight Coronavirus”.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Dela

Ambulanser får stå i kö vid sjukhus

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Trycket på sjukhusen i Moskva med omgivande kommuner börjar nå bristningsgränsen och ambulanser måste vänta i timmar på att komma fram med nya patienter.

Antalet bekräftat smittade i hela Ryssland steg på söndagen till 15 770 och antalet döda till 130. En ambulansförare berättar hur han stått i kö i 15 timmar för att lämna en patient som misstänks ha smittats av coronaviruset, skriver Reuters.

President Putins talesperson Dmitrij Peskov säger att ”situationen i Moskva och St Petersburg är ganska ansträngd eftersom antalet sjuka fortsätter öka”.

– Det är ett mycket stort inflöde av patienter och vi ser hur sjukhusanställda i Moskvaområdet arbetar under extremt och hjältemodigt, säger Peskov.

Moskvas borgmästare Sergej Sobyanin meddelade tidigare under påskhelgen att ett kontrollsystem införts där den som ska resa genom staden måste ha ett särskilt tillstånd, skriver Pravda. Sobyanin sa också att Moskva var långt ifrån toppen av smittspridningen.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Kim Jong Uns syster stiger i graderna

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Nordkorea. Ledaren Kim Jong Uns yngre syster Kim Yo Jong har fått en nyckelposition i den mäktiga politbyrån i Nordkorea, rapporterar statliga medier. Kim Yo Jong har länge varit en av sin brors närmsta rådgivare och återutsågs i lördags till suppleant i politbyrån, under ett möte som

Kim Jong Un ledde. Systern petades från posten som suppleant i fjol, enligt analytiker efter de strandade förhandlingarna mellan Kim Jong Un och USA:s president Donald Trump.
TT-AFP

Nekas mer tid för regerings-bildning

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Israel. Presidenten i Israel nekar ledaren för Blåvita alliansen, Benny Gantz, mer tid för att bilda regering, enligt presidentämbetet. Gantz har trots tidigare löften att inte samarbeta med rivalen och ledaren för Likud, Benjamin Netanyahu, öppnat för en sådan regeringsöverenskommelse med

hänvisning till coronautbrottet. Han bad därför president Reuven Rivlin om mer tid för att ro samarbetet i hamn, men fick alltså nej.

TT-AFP

Andra dödsfallet i ebola på kort tid

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Kongo-Kinshasa. I Kongo-Kinshasa har det andra dödsfallet av ebola sedan i fredags registrerats, uppger Världshälsoorganisationen (WHO). Detta sedan en elva

månader gammal flicka på söndagen dukat under för sjukdomen. Innan helgen hade det gått drygt sju veckor sedan det närmast föregående ebolafallet, och hade det inte varit för de två nya dödsfallen så hade utbrottet formellt förklarats vara över på söndagen.
Fler än 2 200 personer har dött sedan ebolautbrottet startade i augusti 2018.
TT-Reuters

Tjernobyl-bränder för radioaktiv rök mot miljonstaden

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Radioaktiv rök från omfattande skogsbränder i trakterna kring den havererade kärnkraftsreaktorn i Tjernobyl

riskerar att svepa in över miljonstaden i Kiev.
En stor och ännu okontrollerad skogsbrand härjar inne i den så kallade förbjudna zonen, runt kärnkraftsverket Tjernobyl som exploderade 1986. Den förhöjda radioaktiviteten i området har tagits upp av växter och träd, och när de brinner kan den spridas med vinden, skriver New York Times.
Normalt sett innebär inte radioaktiviteten i röken någon hälsofara när den skingrats i luften, och enligt ukrainska myndigheter är nivåerna i storstaden Kiev fortfarande låga. Nu befarar dock Kateryna Pavlova, chef för den myndighet i Ukraina som övervakar zonen, i en intervju med New York Times att de okontrollerade bränderna kan sätta eld på lämningar från hanteringen av olyckan, förorenade redskap och fordon. Det skulle kunna höja radioaktivitetsnivån i röken.
Juan Flores

Från Tallinn till Helsingfors på 20 minuter – under vatten

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Med tåg från Helsingfors till Tallinn på 20 minuter – och därifrån ut i Europa. Angry Birds-profilen Peter Vesterbacka har satt i gång ett jätteprojekt för att förena två huvudstäder via en undervattenstunnel. Den största delen av finansieringen får han från Kina. Men lokalpolitikerna i Helsingfors är kritiska – för orealistiskt, menar de.

Drömmen ser ut så här: på julafton 2024 kliver de första passagerarna på snabbtåget som färdas via en tunnel under Finska viken. På vägen passerar tåget konstgjorda öar med bostäder för tusentals människor. Sträckan är närmare 100 kilometer lång men resan tar bara 20 minuter.

Och kanske om ytterligare några år – om järnvägen mellan Estland

och Polen blir klar – kan man snabbt ta sig från Helsingfors till Berlin.
Peter Vesterbacka, som var en av hjärnorna bakom mobilspelet Angry Birds, säger att jultomten självklart är den första passageraren.
– Vi är före vår egen tidtabell.
Också miljöbelastningsutredningen startar tidigare än planerat.
Projektet går under namnet Finest Bay Area Development och har redan samlat finansiärer från Dubai och Kina.
Vesterbacka är inte den enda som haft visioner om en förbindelse mellan Tallinn och Helsingfors.
Redan 1871 skissade några ingenjörstudenter från Finland upp ett – kanske något humoristiskt – förslag på en bro som hölls upp av ballonger. Men diskussionen tog fart i slutet av 90-talet, då järnridån fallit, och de två städerna närmade sig varandra. Då blev det tal om en tunnel som kunde skapa den utvidgade metropolen ”Talsinki”.
Det är ungefär 80 kilometer mellan städerna. I dag reser de flesta passagerare, sammanlagt

ungefär nio miljoner per år, med färja. Det handlar inte bara om turism – många finländare studerar eller jobbar i Estland, eller tillbringar somrarna där. Och många ester arbetar i Finland.
Peter Vesterbacka tror att en tågförbindelse kunde ge upp till 50 miljoner passagerare inom 2030-talet. Han vill förena Helsingfors-Vanda flygplats med motsvarande flygplats i Tallinn.
– Man kan se det som två terminaler i samma flygplats, med en smidig tågförbindelse emellan. Jag ser inte det som att tunneln är poängen här. Vi vill skapa en region som lockar talang och begåvning, säger han.
Peter Vesterbacka är också en av grundarna bakom det nordiska startup-evenemanget Slush, där 40 000 personer deltog i fjol.
Hans snabba tidtabell – fem år – uppskattas inte av alla.
– Rörelsen mellan Helsingfors och Tallinn är stor och det finns definitivt en potential i en tunnel. Men jag förstår helt enkelt inte varför man lanserar en tidtabell som inte på något sätt – hur man än vrider på det – är trovärdig, säger Helsingfors biträdande

borgmästare Anni Sinnemäki, som ansvarar för stadsplanering. Hon säger att kalkylerna är orealistiska och inte heller förankrade i det politiska beslutsfattandet.
– Även om man skulle lyckas med det tekniska – borra hundra kilometer, bygga konstgjorda öar, hållplatser – vilket i sig är omöjligt – så går det inte att göra miljökonsekvensbedömningen eller planeringen av markanvändningen så snabbt. Det handlar om ett jättelikt bilateralt projekt där två regeringar och städer är inblandade. Nu jämför Vesterbacka med Kina där så här stora projekt genomförs snabbt, men där ser beslutsprocessen helt annorlunda ut.
Anni Sinnemäki är inte kategoriskt emot ett tunnelbygge. Det finns konkurrerande tunnelutredningar som startats gemensamt av de båda ländernas myndigheter. Men ingen av dem har en så ambitiös tidtabell. Dessutom står den planerade tågförbindelsen mellan Tallinn och Polen – Rail Baltica – och stampar på stället. Den skulle förena de baltiska länderna med Centraleuropa.

– Om Rail Baltica realiseras är en tunnel till Tallinn mycket mera motiverad, eftersom det skulle öppna upp för tågförbindelse från Helsingfors till Europa, säger Sinnemäki.

En annan stor fråga är finansieringen. I december i fjol meddelade Vesterbacka att en investerare i Dubai, en byggfirma, kommer in med 100 miljoner euro, motsvarande en miljard kronor.

Men den största potten skulle en Londonbaserad kinesisk investeringsfirma stå för, Touchstone Capital Partners. Sammanlagt skulle Finest Bay Area Development få 15 miljarder euro (150 miljarder kronor), varav en tredjedel skulle vara direkt investering, och två tredjedelar lån. Samma investeringsfirma planerar bland annat vindmöllor i Ukraina, men är i övrigt relativt okänd. Googlar man på företaget ger det inte träffar till andra nyhetsartiklar utom tunnelprojektet. Många skeptiker kopplar investeringen till ”den den nya sidenvägen” där Kina försöker skaffa sig ekonomiskt inflytande världen över.

När Peter Vesterbacka får frågan varför kineser är intresserade av att investera i en liten region i norra Europa säger han att svaret är enkelt: det handlar om pengar.
– Finland är norra Europas närmaste granne till Kina, Indien och Japan. Det är en marknad med fem miljarder människor. Våra partner ser det här som en bra investering, säger han.
Om tunneln realiseras blir det den mest ambitiösa i världen. Ingen tågförbindelse under vatten är lika lång. Sammanlagt skulle man använda sexton borrar, beställda från Kina. En del har jämfört projektet med Kanaltunneln mellan England och Frankrike, som är 50 kilometer lång. Den tunneln överskred sin budget med 80 procent och har drabbats av många problem under åren.
– Världen har gått framåt sedan Kanaltunneln byggdes och tekniken är en annan. Men det är också en annan typ av förbindelse. Jag ser Helsingfors–Tallinn-projektet mera som en metroförbindelse i en metropol, säger Vesterbacka.
En utredning om miljöbelastningen har inletts, och den lovas vara klar nästa år.

– Ett så här stort projekt har Helsingfors aldrig genomfört. Bara själva schaktningen skulle ha direkta konsekvenser för miljön. Då borde man kunna motivera det med att tåget blir ett alternativ till flyg- eller båttrafik, säger Anni Sinnemäki.

Philip Teir
philip.teir@gmail.com

Fakta. Framtidsmetropolen ”Talsinki”

Det bor drygt en miljon invånare sammanlagt i Tallinn och Helsingfors. Nio miljoner passagerare rör sig mellan städerna årligen.

Projektet Finest Bay Area vill skapa nytt boende för 50 000 personer och bygga en konstgjord ö i Finska viken.

Det finns också planer på att skapa en snabbare tågförbindelse mellan Helsingfors och St Petersburg.

Tunneln mellan Helsingfors och Tallinn skulle kosta omkring 15 miljarder euro, motsvarande 150 miljarder kronor.

14 april 2020

Ledare: Nu märks det hur akut vi behöver

globali-seringen

TISDAG 14 APRIL 2020

Världshandelsorganisationen (WTO) presenterade häromdagen scenarier för världsekonomins utveckling. Även med ett optimistiskt scenario kommer handelsutbytet att minska betydligt i volym.
Det finns ingenting gott i denna utveckling – ändå höjs röster för en varaktig omställning, ett brott

med globalisering och internationellt utbyte också efter krisen.
Det är en både futtig och farlig dröm, vilket framgår redan under dagens akuta omständigheter. När logistikkedjorna bryts hotar brist på en rad olika förnödenheter, inom kort bland annat de kemikalier som är nödvändiga för vattenförsörjningen. På kort tid har transportkostnaderna stigit med omkring 25 procent, och ökningen kommer att påverka affärsmodeller också framöver.
Protektionism förvärrar problemen. Flera stater har valt att fördyra den medicinska utrustning som det nu råder brist på genom rejäla tullpåslag. Den genomsnittliga tullnivån för sådan skyddsutrustning bland WTO:s medlemmar är 11,5 procent och i några länder 27 procent. Handtvål har ett tullpåslag på hela 27 procent i genomsnitt, och några länder gör denna nu livsviktiga förnödenhet hela 65 procent dyrare att importera. Att bygga upp egna lager har alltså medvetet försvårats.
Läget har ytterligare förvärrats av akuta åtgärder.
Exportrestriktioner i kristid är ett

sätt att skjuta sig själv i foten. EU:s exportstopp har bland annat hindrat insatsvaror att lämna EU som varit nödvändiga för tillverkning av ventilatorer i Schweiz – som EU-länder importerar därifrån. Liknande vådaskott har avlossats förut och vi känner dess effekter. När matbrist tillfälligt uppstod 2008 vidtog länder snabbt liknande åtgärder, vilket förvärrade krisen. Hela 30 procent av prisökningen på vete berodde på sådana skyddsåtgärder.

Priset den här gången är inte bara ekonomiskt. Ansiktsskydd har tagits i beslag och inte nått behövande i Italien och Spanien. Exporthinder är förstås också ett dråpslag mot alla de fattigare länder i världen som saknar egen tillverkning och möjligheter därtill. Liv sätts på spel och långsiktigt äventyras tillit och samarbetsvilja mellan länder.
Vi behöver samtidigt inte gå längre än till sjukvården för att se det orealistiska i varje vision om nationell självförsörjning. All den viktiga utrustning som nu akut behövs – från respiratorer och

mätutrustning till skyddshandskar och ansiktsmasker – är högspecialiserad tillverkning, där de tre ledande exportländerna står för mellan 65 och 80 procent av hela den globala marknaden, enligt den amerikanska tankesmedjan Peterson Institute. Ledande exportländer som Schweiz och USA är också ledande importländer, både för insatsvaror och för egen konsumtion. Ett enda land kan inte vara självförsörjande på all högteknologi och kan knappast vara ledande genom att isolera sig från internationellt utbyte. Visst kan man tillverka mer själv i en nödsituation, men det är knappast vägen framåt. Att tillverka skyddsvisir i en Volvofabrik är välkommet nu, men knappast optimalt för framtiden.

Kort sagt är vi beroende av den globala handeln, både i den akuta situationen och för att kunna bygga upp våra ekonomier när krisen är över. Uppfattningen att framtiden ligger i att göra saker själva och inte lita på andra innebär att ge upp varje ambition om förbättring för oss själva och för andra, i utbyte mot i bästa fall

lite temporär och huvudsakligen illusorisk säkerhet.
DN 14/4 2020

Samarbete med Kina avslutas av kommuner

TISDAG 14 APRIL 2020

Sju svenska kommuner har under det senaste året avslutat sina samarbetsavtal med kinesiska städer. Anledningen är utvecklingen gällande mänskliga

rättigheter i landet. Det visar en granskning av Sveriges Radio. Av de 290 tillfrågade kommunerna har 24 fortsätt att ha ett samarbete med Kina.

TT

I Ryssland sprids konspirationer om viruset av intellektuella

TISDAG 14 APRIL 2020

I Ryssland är konspirationsteorierna kring coronaviruset utbredda. Men den här gången är det inte strömlinjeformade trollfabriker

utan frilansande forskare och intellektuella som spelar huvudrollen. De lyfter misstankar om att ”någon” – nästan alltid USA – drar nytta av katastrofen.

– Ni förstår ju att det inte kan handla om något naturligt virus. Det finns flera tusen virus, men på människan biter bara 20–30. Och amerikanerna har ju själva erkänt att de skapade ett coronavirus år 2014, säger Igor Nikulin per telefon från en förort utanför Moskva.

Han ger en intervju på stående fot när jag ringer. Igor Nikulin är mikrobiolog, utbildad på Lomonosovinstitutet för kemiska teknologier. På senare tid har han fått en synlig roll både i ryska och utländska medier. Teorin han lanserar avfärdas av den stora majoriteten internationella forskare som en myt: Att coronaviruset som leder till covid-19 är en amerikansk skapelse, inte ett virus som förekommer naturligt hos djur.

Ryssland är konspirationsteoriernas förlovade land. Den internationella rörelse som påstår att hiv inte existerar har i Ryssland fått det förledande

namnet hiv-dissidenter.
Vaccinationsmotståndet växer. Att corona skulle vara ett konstgjort virus är en teori som många ryssar, om inte tror på bokstavligen, ändå håller för möjlig.
Det är där personer som Nikulin kommer in. De som sprider rykten och obekräftade teorier just nu är inte främst en strömlinjeformad, avlönad armé nättroll, utan fri-lansande akademiker och intellektuella. De lyfter upp påstådda samband som ger logiska ramar. Men framför allt uttalar de misstankar som den ryska allmänheten ofta hör, inte minst ur Kremls mun. De här misstankarna handlar oftast om att ”någon” – nästan alltid USA och det globala kapitalet – drar nytta av olika katastrofer.
Zachar Prilepin, en av Rysslands mest kända och kritikerrosade nutidsförfattare, är coronaskeptiker. Han är en nationalbolsjevik som tidigare kritiserade Putinregimen men blev dess allierade efter Krim-annekteringen. I Komsomolskaja Pravda säger Prilepin att pandemin ”helt klart är ett

resultat av att vissa krafter vill ha den”.
– Kanske vill de pröva vissa länder och deras ekonomier, kanske hela kontinenter och stormakter. Kanske de bara vill förstöra den kinesiska ekonomin. Och inte bara den kinesiska, säger Zachar Prilepin.
Han uttalar sig på ett typiskt kryptiskt sätt. Den här sortens propagandister säger aldrig konkret vilka ”krafter” de avser. Hela poängen är att alla ska förstå ändå.
Till saken hör att när det gäller just coronaviruset har varken Putin eller någon annan högt uppsatt person lanserat några konspirationsteorier. Däremot har Putineliten i åratal underblåst den här typens teorier i andra sammanhang, till exempel när det gäller det nedskjutna MH17-planet i Ukraina.
När man har hört en misstanke tillräckligt många gånger blir den så bekant att man, om inte anammar den helt och hållet, uppfattar den som allmän kunskap. Därför reagerar folk i Ryssland ofta inte på påståenden som i våra samhällen ter sig närmast barocka. I stället rycker

de på axlarna. Varför inte? Vem vet? När allting är möjligt blir konspirationsteorier en del av mainstream, vilket märks till exempel i mina Whatsapp-trådar där ryska vänner glatt delar skämt om att det är samma ”krafter” som både har sänkt oljepriserna och spritt coronaviruset.
Mikrobiologen Viktor Nikulin är numera pensionerad, men säger att han fortfarande föreläser ”för slutna cirklar”. Han har dessförinnan representerat Ryssland i FN-kommissionen för biologiska vapen. Dessutom ingick han i en arbetsgrupp för att kontrollera konventionen för biologiska vapen mellan Ryssland, Storbritannien och USA 1998–2003.
Nikulins viktigaste argument är en artikel från 2015 i den respekterade amerikanska tidskriften Nature. Artikeln finns fortfarande på nätet, men Nature har lagt till en fotnot på slutet att man är medveten om hur artikeln utnyttjas för att bekräfta icke verifierade teorier. Texten informerar om ett coronavirus som amerikansk forskning tog fram efter sars-epidemin. Att amerikanska forskare fördjupar

sig i dessa virus efter sars och mers är inte förvånande. Men Nikulins taktik går ut på att svänga på bevisbördan: Eftersom USA har tillverkat ett sådant virus är USA nu skyldigt att bevisa att det inte är deras corona som orsakat dagens pandemi.
De flesta ryska forskare håller inte med Nikulin. I en intervju med den statliga tv-kanalen Rossija 24 säger Sergej Netiosov, professor i virologi vid Novosibirsks universitet, att Nikulins teorier inte stämmer.
– Jag var själv med om att skapa olika virus under sovjettiden. Och jag kan säga med säkerhet att om man skapar ett virus på ett artificiellt sätt så lämnar det alltid spår efter sig. De här spåren finns inte på det aktuella coronaviruset. Det ser vilken biolog som helst, säger Sergej Netiosov.
I samma program intervjuas Igor Nikulin, i egenskap av ”militär expert”. Medan Netiosov avvisar spekulationerna kallar Nikulin dem ”helt realistiska”.
Det finns också en nationalkonservativ, antiglobalistisk strömning i den ryska debatten som välkomnar coronaviruset. Aleksandr Dugin är

en panslavistisk sociologiprofessor och nationalbolsjevik som vill sprida det globala ryska inflytandet. På sin blogg skriver han att coronaviruset är att betrakta som en frälsning.

– Den här epidemin betyder slutet för globaliseringen. Det enda sättet att överleva är genom att sluta sig. Att stänga gränserna, stänga ekonomin och stoppa importen. Coronaviruset är slutet för liberalismen.

Anna-Lena Laurén

Martin Jönsson: Infodemin om smittan sprids snabbare än viruset

TISDAG 14 APRIL 2020

Huvudsyftet för varje påverkanskampanj är att så tvivel och skapa splittring. Coronakrisen är inget undantag.

Fultolkningar och billiga förvanskningar av fakta - dominerar de inlägg som granskats om coronaviruset, enligt en genomgång från Reuters Institute for the Study of Journalism.

Trollfabriker, finns de? Ja, - absolut: mobilfarmer med botar som spottar inlägg och blåser upp fejkkonton likaså.

Men den viktigaste delen av påverkanskampanjer är sällan så - organiserad som man kan tro: den är en ohelig allians av några centrala opinionsbildare och en mängd frivilliga och ofrivilliga arbetare i den konspiratoriska och desinformativa vingården. Det är mängden och frekvensen inlägg som skapar den chimär av osäkerhet och upphetsad polarisering som är fakta- och kunskapsresistensen moder – och som ofta leder till en våg av hat och hot, av det slag som exempelvis drabbat både Folkhälsomyndighetens Anders

Tegnell och WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Grebreyesus.
Coronasmittan är den perfekta häxbrygden för en infodemi. Den är global, den har stora element av osäkerhet och den kan orsaka väldigt stor politisk skada. Därför har den omfamnats av så många, från new age-profiler och företag som vill sälja meningslösa produkter till intellektuella, politiker och en bred krets av hobbyepidemiloger. Cristina Tardaguila på International Fact Checking Network har konstaterat att covid-19 är de största utmaning faktagranskare någonsin ställts inför.
Reuters Institute for the Study of Journalism har precis publicerat en rapport om infodemin. Enligt deras genomgång handlar merparten (59 procent) av de inlägg som faktagranskats om coronaviruset om förvanskningar och fultolkningar av statistik och fakta, snarare än om rent fejk. 38 procent av de granskade publiceringarna är rakt igenom falska. Så kallade ”deep fakes”, med fabricerade videor och ljudupptagningar, är relativt ovanliga, medan ”cheap fakes” –

väldigt grova fulklippningar – dominerar. Påverkans-kampanjerna är inte särskilt subtila: de flagranta lögnerna tycks räcka, det är inte minst Donald Trumps dagliga maratonpresskonferenser tydliga exempel på.

Betydelsen av vad ledande politiker säger framgår också tydligt av Reuters-rapporten. Av de granskade fallen står uttalanden från politiker för mer än två tredjedelar av engagemanget i sociala medier, trots att de utgör en ganska liten del av innehållet.

Coronakrisen visar också hur lite de stora plattformsföretagen lärt sig av de senaste årens intensiva debatt om påverkanskampanjer. Av de falska påståenden som granskats i Reuters genomgång ligger 59 procent kvar på Twitter, utan varningar, trots att fakta-granskande organisationer dömt ut dem som felaktiga. På Youtube är andelen 27 procent, på Facebook 24 procent.

Den som fortsätter sprida den här sortens fejk och propaganda, oavsett om vi pratar om plattformsföretag eller individer, gör sig skyldig till att öka riskerna

för att fler drabbas av smittan. Det sociala avståndstagandet gäller inte bara i den fysiska verkligheten, det måste också i mycket högre grad prägla den digitala världen.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se

Fem exempel på falska påståenden som sprids om coronaviruset:
Att patent från 2015 visar att viruset är tillverkat i USA.
Att viruset skulle vara skapat i ett labb i Wuhan och rymt därifrån.
Att amerikanska militären tagit viruset till Kina.
Att olika produkter kan ”bota” covid-19 eller skydda mot smittan.
Att 5G-nätet ligger bakom spridningen av covid-19.

von der Leyen: Äldre kan tvingas isolera sig året ut

TISDAG 14 APRIL 2020

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen säger i en intervju att Europas äldre kanske måste hållas isolerade hela året ut.

– Jag vet att det är svårt och att isoleringen är en börda, sa von der Leyen.

Det är i en intervju med tyska Bild am Sonntag som Ursula von der Leyen varnar för att framtagandet av ett godkänt vaccin kan dröja ändå fram till nästa år. Innan dess kan inte Europa återgå till det liv som fördes innan coronakrisen blev ett faktum.

– Jag vet att det är svårt och att isolering är en börda, men det är en fråga om liv och död, vi måste fortsätta vara disciplinerade och tålmodiga, säger hon i intervjun.

Enligt von der Leyen kommer barn och yngre att kunna röra sig mer fritt än äldre och personer med underliggande sjukdomar.
Ursula von der Leyen konstaterar också att hon inte vill ange något exakt datum för när de insatser som införts i medlemsländerna kan komma att lättas på.
– Medlemsländerna befinner sig i mycket olika stadier av pandemin och varje land beslutar för sig, sa hon i Bild-intervjun.
I Sverige har Folkhälsomyndigheten rekommenderat alla över 70 år att begränsa sina nära kontakter och stanna hemma så mycket som möjligt. I Sverige finns drygt 1 500 000 personer som är över 70 år enligt statistik från SCB.
Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell är det svårt att säga något säkert om von der Leyens uttalande. Han konstaterar dock att Sverige måste börja sköta skyddet av de gamla bättre:
– Vi behöver helt klart sköta äldreboende bättre men man kan kanske lätta på en del annat, säger han till DN.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Inbördeskriget trappas upp samtidigt som viruset sprids

TISDAG 14 APRIL 2020

Inbördeskriget i Libyen har förvärrats. Krigsherren Khalifa Haftar försöker erövra huvudstaden Tripoli och attackerar civila bostadsområden. Samtidigt har det nya coronaviruset fått fäste i landet. FN vädjar förgäves om vapenvila.

– Vi är räddare för coronasmittan än för kriget.

Det säger Ibrahim Aljali till DN, via telefon från Tripoli.

Ibrahim Aljali är 43 år och arbetar som tjänsteman på jordbruksdepartementet. Han bor i Janzur, en förstad strax väster om Tripoli.

Precis som alla andra libyer har Ibrahim Aljali och hans familj levt med konsekvenserna av nära nio års inrikeskonflikt. Det innebär bland annat långa köer till bensinmackarna (i Afrikas

oljerikaste land), stängda banker och brist på kontanter, ständig rädsla för kidnapparligor som polisen inte rår på.
Och nu har ytterligare ett allvarligt orosmoment tillkommit – covid-19. För snart två veckor sedan rapporterade Libyens hälsoministerium om det första konstaterade fallet, och förra helgen konstaterades det första dödsfallet – en 85-årig kvinna. Myndigheterna har fattat en rad beslut som man hoppas ska begränsa smittan.
– Moskéerna har stängt, skolorna med. Bröllopsfester har förbjudits. Det är ovillkorligt utegångsförbud på kvällarna, och vi handhälsar inte längre, säger Ibrahim Ajali till DN.
Ökningen av antalet coronasmittade i Libyen är än så länge inte i närheten av den mardrömsstatistik som flera länder i Europa visar upp. Ändå finns en molande skräck på gränsen till panik för viruset bland Libyens befolkning. Skälet till oron är dels det oförsonliga inbördeskrig som pågår, dels det sorgliga skicket på Libyens sjukvård. Eftersom hälsovården är eftersatt i det

krigshärjade landet tror många bedömare att det finns ett stort mörkertal av covid-19-smittade och kanske också av döda.
Libyens tidigare envåldshärskare Muammar Khaddafi, som störtades 2011, berömde sig om att bygga ett välfärdssamhälle med gratis sjukvård för alla libyer. Men bristen på organisation gjorde att standarden på sjukhusen var låg. Rika libyer reste utomlands när de blev sjuka. Efter Khadafis fall har sjukvården försämrats ytterligare, främst på grund av de inbördes konflikter som det senaste året eskalerat till ett fullskaligt inbördeskrig.
För drygt ett år sedan, i början av april 2019, inledde den nu 76-årige generalen Khalifa Haftar sin offensiv mot huvudstaden Tripoli. Haftar har en stark maktbas i östra Libyen och kontrollerar den så kallade Libyska nationella armén (LNA), en paraplyorganisation av miliser som får stöd av bland annat Egypten, Förenade Arabemiraten och Ryssland.
Enligt den brittiska hjälporganisationen International Rescue Committee (IRC) har den

pågående offensiven slagit hårt mot Libyens sjukvård.
– Under de senaste tolv månaderna har vi dokumenterat 62 attacker mot sjukvårdsinrättningar i Libyen. En femtedel av sjukhusen och klinikerna i landet har tvingats stänga helt, och de som finns kvar har stor brist på specialistsjukvård och på utrustning, säger Tom Garofalo som är IRC:s landansvarige för Libyen.
Till det kommer att 150 000 libyer är på flykt i sitt eget land, och de hundratusentals migranter från länder i Afrika – ingen vet riktigt hur många de är – som tagit sig till Libyen i hopp om att kunna fortsätta till Europa över Medelhavet.
Ett kort tag såg det ut som om de två stridande parterna – Haftars LNA-armé och den FN-stödda samförståndsregeringen i Tripoli – skulle kunna enas om en humanitär vapenvila på grund av coronaviruset. Men den preliminära överenskommelsen som träffades den 21 mars bröts ganska omgående. Sedan dess har striderna trappats upp.
Haftars styrkor beskjuter de östra delarna av Tripoli med artilleri

och det förekommer också flygangrepp och attacker med drönare. De västra delarna av huvudstaden är ännu så länge fredade, men Ibrahim Aljali säger till DN att han hör artillerimullret och bombattackerna i den andra delen av huvudstaden.
Inbördeskriget i Libyen har mer och mer blivit en arena för regionala stormakter. Turkiet stöder aktivt samförståndsregeringen (förkortad GNA) med både vapen och trupper. Sedan några månader finns förband ur den Turkietstödda så kallade Syriska nationella armén i Libyen. Ryska legosoldater ur den ökända Wagnergruppen strider på Khalifa Haftars sida.
I början av året tog Tyskland och Frankrike ett krafttag för att försöka få slut på det libyska inbördeskriget, när den tyska förbundskanslern Angela Merkel kallade till ett toppmöte i Berlin. Men de två huvudmotståndarna, Fayez al-Sarraj, chef för samförståndsregeringen (förkortad GNA), och LNA-ledaren Khalifa Haftar vägrade mötas öga mot öga. I stället inledde Haftar en blockad av

Libyens exporthamnar för olja. Något som ytterligare försämrar Libyens beredskap för ett coronautbrott, eftersom oljan är landets enda inkomst av betydelse.
Berlinmötet slutade i fiasko och kort därefter avgick FN:s särskilda sändebud för Libyen, libanesen Ghassan Salamé, eftersom han inte fick gehör för sina fredssträvanden.

Erik Ohlsson

Fakta. Rivalerna om makten i Libyen

Samförståndsregeringen GNA, ”Government of National Accord”: Stöds av FN och leds av Fayez al-Serraj. Stöds även militärt av Turkiet.
Libyska nationella armén (LNA): Leds av generalen Khalifa Haftar, tidigare lojal med mångårige envåldshärskaren Muammar Khaddafi. Haftar anser att GNA är för eftergivet mot islamister. LNA stöds av bland andra Egypten, Förenade Arabemiraten och Ryssland.
Tobrukregeringen: Sitter i Tobruk i östra Libyen och har sin grund i parlamentet som valdes efter att

Khaddafi störtats 2011. Stöder LNA.

Jihadister: Framför allt IS, som tidvis kontrollerat delar av Libyen men nu fördrivits och återgått till gerillakrig.

Stammar: Libyen har cirka 140 stammar. Deras lojalitet mellan de större maktblocken är flytande. Samma sak gäller för de beväpnade kriminella grupperingar som finns i de större städerna.

Flera döda i tornador i Mississippi

TISDAG 14 APRIL 2020

Minst elva människor har omkommit i samband med att tornador dragit fram i Mississippi i södra USA. Myndigheterna har utlyst nödläge med anledning av ovädret.

Virvelvindarnas skador beskrevs av lokala medier som katastrofala,

och den nationella vädermyndigheten har utfärdat sin högsta varning för tornador. Vädret beräknas vara fortsatt ostadigt i delstaten, och fler starka tornador kan uppstå.
Mississippi har utlyst nödläget ”för att skydda invånarnas hälsa och säkerhet under de allvarliga tornador och stormar som drabbar delstaten”, skriver guvernören Tate Reeves på Twitter.
”Vi mobiliserar alla tillgängliga resurser för att skydda vårt folk och deras egendom”, skriver han.
Ovädren väntas fortsätta under natten i Mississippi och även i grannstaterna Alabama och Georgia.
”Kraftiga tornador, omfattande skadliga vindar och stora hagel är möjliga”, förutspår stormvarningscentralen Storm Prediction Center.
Reeves uppmanade på söndagen invånarna att ta ovädret på allvar, och påminde även om att vidta försiktighetsåtgärder för att bromsa spridningen av coronaviruset för de som kan bli tvungna att bege sig till härbärgen för att skydda sig mot stormarna.
TT

Hemliga vapnet i kampen mot coronaviruset: Tester för lax

TISDAG 14 APRIL 2020

För 20 år sedan hotade ett virus i Färöarnas laxodlingar att slå ut landets största exportindustri. Vad ingen anade då var att de åtgärder som sattes in för att rädda laxen skulle komma att användas för att rädda människoliv i dag, under coronapandemin.

Bara två europeiska länder har hittills klarat sig utan dödsfall i covid-19. Det är Malta och Färöarna, ögruppen i Atlanten med 50 000 invånare som är en självstyrande del av Danmark. Här upptäcktes coronaviruset först den 4 mars. Sedan dess har 183 personer konstaterats smittade. 107 har tillfrisknat, och bara två personer har behövt vårdas på sjukhus. Ingen har dött.

Färöarna framstår som en sorts Sydkorea i miniatyr. Precis som det asiatiska landet har ögruppen satsat stenhårt på att testa befolkningen och spåra alla som har varit i kontakt med smittade. Nästan 10 procent av färingarna har testats för coronaviruset – av allt att döma den högsta andelen i Europa. I huvudstaden Torshavn finns en drive-in-station för provtagning av sydkoreansk modell.

Bakom framgången ligger en idé som Debes Hammershaimb Christiansen fick i januari. Han arbetar på Färöarnas motsvarighet till Livsmedelsverket, och drog sig till minnes en epidemi som hade drabbat landets laxodlingar runt år 2000.

Då spred sig influensaviruset ISAV bland laxen i Nordatlanten. För Färöarna, som får 90 procent av sina exportinkomster från fisk, var det ekonomisk katastrof.

– Det var i stort sett ingen lax kvar, allt försvann mycket snabbt, säger Hammershaimb Christiansen till danska public service-radion DR.

Lösningen då var att snabbt ta prover för att skilja smittade laxar

från friska. Idén nu var att man kanske kunde modifiera den gamla testutrustningen och använda den i coronapandemin.
– Prover från lax eller människa, metodmässigt är det ingen skillnad, säger Hammershaimb Christiansen.
Kristina Háfoss, tidigare finansminister på Färöarna, berättar för sajten Euractiv att anpassningen av utrustningen var klar redan i slutet av februari – alltså innan smittan nådde öarna.
– Om vi hade behövt sända proverna till Danmark för analys skulle det ta flera dagar att få resultat. Då skulle vi inte kunna jobba som vi gör nu.
Uppåt 600 personer per dag kan nu provtas och få svar. Parallellt med det intensiva testandet har myndigheterna satsat stenhårt på spårning och isolering.
Ingmar Nevéus

Boris Johnson avvaktar läkarsvar

TISDAG 14 APRIL 2020

Storbritannien. Det är fortfarande oklart när Storbritanniens premiärminister Boris Johnson, som skrevs ut från sjukhuset i söndags, kan återuppta sitt arbete. Johnson kommer att följa sina läkares råd på den punkten, enligt hans talesperson, som inte vill gå in på hur lång tid återhämtningen kan ta.

55-årige Johnson meddelade den 27 mars att hade testat positivt för covid-19. Den 5 april lades han in på sjukhuset S:t Thomas i London.

TT-Reuters

Danmark på gång att öppna skolor

TISDAG 14 APRIL 2020

Danmark. I dag öppnar cirka hälften av Danmarks kommuner sina skolor och förskolor. Övriga kommuner följer efter i veckan, enligt Kommunernas Landsförening. Öppningen sker dock med vissa begränsningar, exempelvis ska elever sitta med minst två meters mellanrum i klassrummen. De måste också tvätta händerna när de kommer till skolan och efter varje rast. Föräldrar med barn på förskolan ska lämna och hämta utomhus.

DN

Kinesisk hjälp del av maktspel i Afrika

TISDAG 14 APRIL 2020

Coronakrisen kan rita om den geopolitiska kartan i Afrika. Kontinentens band till Kina stärks när jätten flyttar fram sina positioner och använder mjuka maktmedel för att vinna respekt. För Kina handlar det om att i Afrika nå politiska snarare än ekonomiska mål.

Den 22 mars landade ett fraktflygplan från Ethiopian Airlines på bolagets hemflygplats i Etiopiens huvudstad Addis Abeba. Ombord fanns 100 ton medicinsk materiel som skulle användas i kampen mot det nya coronaviruset. Avsändaren var den kinesiska mångmiljardären Jack Ma, som byggt sin förmögenhet på e-handelsbolaget Alibaba. Totalt har Ma lovat 20 000 testkit, 100 000 ansiktsmasker, 1 000 skyddsdräkter och 1 000 visir –

till vart och ett av Afrikas 54 länder.
Det är ett av de mest omtalade filantropiska initiativen från kinesiskt håll som vi hittills sett i Afrika. Det är talande för den nyordning som är i vardande och kan förstärkas av den pågående krisen.
Eric Olander, Kinakännare som driver sajten China Africa Project, säger att de kinesiska insatserna är en del av ett maktspel som pågår på många plan samtidigt.
– Det ska noteras att nästan inget stöd kommer direkt från den kinesiska regeringen. I stället är det den privata sektorn, samt statligt ägda företag som är aktiva i Afrika, och kinesiska företagsorganisationer på plats som står för donationerna, säger Olander på telefon från Saigon där han nu befinner sig:
– Samtidigt sker allt koordinerat med staten och alla ambassadörer hjälper till att skapa uppmärksamhet med en otrolig disciplin. På så sätt minimerar man riskerna om det skulle uppstå en backlash, samtidigt som man får all positiv pr, säger han.
Det har gått 20 år sedan Kina grundade Focac, Forum för

kinesiskt-afrikanskt samarbete, som signalerade att den röda draken börjat få upp ögonen för den snabbt växande kontinenten. Då var Kinas totala handel med Afrika värd knappt 10 miljarder dollar. Afrika har sedan dess vuxit ikapp Kina befolkningsmässigt och har i dag drygt 1,3 miljarder invånare. Handeln med Kina har tjugofaldigats till närmare 200 miljarder dollar.

Frankrike, USA och Storbritannien stod tillsammans för 83 miljarder dollar i direktinvesteringar under åren 2014–2018. Jämförelsevis omfattade Kinas investeringar i Afrika under samma år 72 miljarder dollar.

Ett samarbete mellan Öst och Syd spirar. Symtomatiskt för denna omorientering är att ett annat uppmärksammat flygplan, som landade i sydafrikanska Polokwane den 14 mars, hade 146 studenter ombord som evakuerats från utbrottets tidigare epicentrum Wuhan.

Vid millennieskiftet reste årligen 2 000 afrikaner för att plugga i Kina. När krisen bröt ut fanns 5 000 afrikanska utbytesstudenter bara i Wuhan och hela Kina tar

årligen emot 80 000 afrikanska studenter, fler än USA och Storbritannien tillsammans.
Den geopolitiska utvecklingen kan liknas vid ett triangeldrama där ett frånvarande Europa kommit hem för att upptäcka att Afrika tröttnat på förhållandet och börjat flörta med en ny beundrare.
Kina brister enligt många västländer i respekten för mänskliga rättigheter och förlänger livslängden hos auktoritära regimer. Men i Afrika minns man att demokratiska värdegrunder knappast var något krav på samarbete med Väst under de första decennierna av självständighet – detta var något som kom efter kalla krigets slut.
Och de senaste årens ökande migration har fått EU-länder att göra upp med både krigsherrar och diktatorer för att minska de berömda volymerna.
Ännu är det fördel Väst när det gäller det kulturella inflytandet som förstärks av strömningsstjänster som Netflix som vaket arbetar för att skapa mer innehåll genererat i och för Afrika. Men det digitala landskapet är föränderligt. Inom e-handel är det Jack Mas Alibaba

som är det största hotet mot den nigerianska marknadsledaren Jumia, inte Amazon.
Och inom nyhetsförmedlingen har Kina skridit framåt med tv-kanaler som CGTN och Star Times. Den senare når 100 miljoner tittare.
– Vi kan tycka att det är uppenbar propaganda. Men se på nyhetsbyrån Xinhua News, deras byråtexter plockas upp av den lokala pressen och det är ingen som tänker på avsändaren när deras telegram dyker upp i en lokal tidning, säger Olander.

Den växande skuldsättningen bland afrikanska stater har stärkt Kinas grepp om många afrikanska länder. Kina har byggt det ena infrastrukturprojektet efter det andra under de senaste tio åren, bekostade med generösa lån som nu kan bli svåra att betala tillbaka. Men att ta över kontrollen över lokal infrastruktur för att länderna inte kan betala ger nya problem och skapar dålig pr.
Eric Olander ser det som osannolikt med en kinesisk skuldavskrivning för dess afrikanska motparter. Han tror snarare på ett scenario där man

skjuter upp avbetalningarna långt fram i tiden, men med politiskt bindande klausuler gömda i det finstilta.
– Låt säga att man säger att skulderna inte behöver betalas förrän om 99 år, jag bara tar ett påhittat exempel här. Då är det nästan givet att Kina skriver in en klausul på sidan 253 om att ”avtalet inte gäller om landet sårar det kinesiska folkets känslor” vilket är en omskrivning för att gå emot Kina inom känsliga ämnen som Tibet, Taiwan, Tiananmen och så vidare. Det är detta inflytande man vill åt.
– Se bara på vad som hände i natt. Hela afrikanska unionen gick ut i starkt försvar av WHO-chefen Tedros som anklagats av Trump för att vara för mycket pro Kina. Det var i praktiken Kinas linje som hela AU drev.
Dela

Marianne Björklund: Kina försöker dölja mörkläggning med ansiktsmasks-diplomati

TISDAG 14 APRIL 2020

Peking. Med ”ansiktsmasksdiplomati” försöker den kinesiska regimen sälja in sig som världens räddare i nöden. Men hjälpen kan inte radera minnet av landets tidiga mörkläggning av covid-19.

Det skickas ansiktsmasker och provtagningsutrustning världen över, Kinas ledare Xi Jinping ringer alltifrån Frankrikes president Emmanuelle Macron till kungen i Belgien, Philippe, för att ”stötta” i virusbekämpningen. Den kinesiska auktoritära modellen för att bekämpa covid-19 framhålls som överlägsen i kriser.

Sedan Kina började få kontroll över spridningen av det nya

coronaviruset och ekonomin vaknade till liv har en intensiv internationell pr-offensiv inletts. Hjälp i virusbekämpningen har erbjudits frikostigt över och kinesiska experter har deltagit i videokonferenser där de delat med sig av sina erfarenheter i kampen mot viruset.
Och Kina får önskad respons. Hjälpen har tacksamt tagits emot av desperata länder med brist på medicinsk utrustning. Serbiens president Aleksandar Vucic gick så långt att han kysste den kinesiska flaggan när materiel för att bekämpa viruset anlände från Kina. ”Imponerande”, utbrast den ungerske premiärministern Victor Orban när tre miljoner ansiktsmasker anlände från Shenzhen med Orbans kampanjslogan ”Hajrá Magyarország!” (heja Ungern) på varje paket.
På två veckor har Kina, via staten, företag och organisationer, donerat över 26 miljoner ansiktsmasker och 2,3 miljoner provtagningsutrustning till 120 länder, enligt landets utrikesministerium.
För Kinas kommunistiska parti handlar donationerna inte bara

om att vara en barmhärtig samarit. Landet ser också en geopolitisk chans att öka sitt inflytande som global ledare. Med ett USA som står oförberett inför viruskrisen och har en ledare som avskärmar sig från internationellt samarbete är förutsättningarna att knapra åt sig makt och skaffa vänner i världen större än på länge.

Men hjälpen till resten av världen är också ett försök att tvätta bort skammen för att ha mörklagt viruset i dess inledningsskede och därmed ha bidragit till den pandemi vi nu ser. Ledningen kände till viruset redan i slutet av december. Ändå informerades inte allmänheten förrän långt in i januari. Då hade redan hundratals miljoner kineser gett sig ut på resor för att besöka familjen under det kinesiska nyåret. Läkare som varnade för viruset kallades till polisen, och till WHO sa ledarna att virusspridningen var under kontroll.

Den historieskrivningen jobbar nu Kinas ledare intensivt på att ändra. I stället ska uppmärksamheten falla på hur effektivt kommunistpartiet genom sina kraftfulla åtgärder

bekämpade virusspridningen och hur generöst landet nu hjälper resten av världen.
Och i länder som går i auktoritär riktning, som Ungern och Serbien, verkar budskapet gå hem. Även Italien, det enda EU-landet som gått med i Kinas stora infrastrukturprojekt den nya sidenvägen, har tacksamt tagit emot hjälp.
Andra länder är dock svårare att övertyga. Nederländerna och Spanien har tagit emot leveranser från Kina bara för att upptäcka att kvaliteten på produkterna har varit undermålig. Kinas kontrollerande system är heller inte särskilt attraktivt för demokratier. Och på hemmaplan har mörkläggningen i inledningen av virusutbrottet långt ifrån fallit i glömska.

Marianne Björklund

Oljeavtal klart – ska ge minskad produktion

TISDAG 14 APRIL 2020

Efter långdragna förhandlingar har oljekartellen Opec fått till ett avtal som begränsar världens oljeproduktion.

Det dröjde till annandag påsk innan Opec tillsammans med ytterligare tio oljeproducerande länder kunde meddela att ett avtal är färdigt. Förutom Opecs medlemmar, framför allt oljeländer i Mellanöstern och Afrika, deltar även viktiga spelare som Ryssland, Kazakstan och Mexiko i uppgörelsen. Under maj och juni kommer produktionen att minska med 9,7 miljoner fat om dagen, vilket motsvarar ungefär 10 procent av den globala tillgången på olja.

Nu riktas oljevärldens ögon mot de stora producenter som står utanför avtalet. Opec har bett länder som USA, Kina, Kanada, Brasilien och Norge att minska

produktionen med ytterligare fem miljoner fat per dag. Kanada säger sig vara villigt att strypa oljekranarna.
President Donald Trump hyllar avtalet eftersom han tror att det kommer att rädda amerikanska jobb i oljesektorn. Även Norges energiminister Tina Bru stämmer in i hyllningskören.
– Avtalet är mycket positivt, och är viktigt för att stabilisera oljemarknaden det kommande året. Norge kommer att dra sina egna slutsatser inom en snar framtid, säger hon.
TT-Reuters

Kris för influerarna när lyxlivet går i karantän

TISDAG 14 APRIL 2020

Nu är lyxresorna avbokade, stränderna stängda och kändisfesterna är inställda. Bloggare med miljoner följare ligger hemma uttråkade utan något att skriva om.

Coronapandemin har skapat kris även i influerarvärlden.
2018 flög mode- och resebloggaren Angelica Blick lika mycket som 146 personer tillsammans, enligt en sammanställning av instagramkontot Aningslösa influencers. I år ser dock Blicks sociala medier-flöde annorlunda ut. Hennes Instagramkonto, med 1,1 miljoner följare, är efter att coronakrisen slagit till fyllt med uttråkade selfies i sängen, bilder där hon äter pasta och bildtexter som ”Hello, I’m bored”.

Influeraren Kenza Zouiten Subosic, med 1,8 miljoner följare på Instagram, lägger numera upp gamla bilder från en resa till Maldiverna tidigare i år, och har förvarnat sina följare om att de kommer att få se gamla bilder ett tag framöver. I något som liknar ett samband meddelade hon nyligen att hon efter 15 år slutar att blogga eftersom hon ”tycker ärligt talat att det inte är så kul längre”.
För en yrkeskår som har livnärt sig på att visa upp ett liv bestående av långväga flygresor, lyxiga middagar och påkostade

fester har coronakrisen brutalt förändrat tillvaron. Reseförbud, stängda gränser, begränsningar av sammankomster och igenbommade restauranger innebär att influerarna måste rikta blicken mot annat innehåll. Irena Pozar, chefredaktör för Veckorevyn, säger att de ställs inför ett nästan existentiellt dilemma.

– De är vana vid att kunna ta till resor, evenemang, shopping och stora middagar för att skapa content som följarna vill ha. Hur översätter man sin ton och sitt tilltal, ja hela sin personlighet, om man skalar bort allt det? Vem är en influencer utan allt det där egentligen?

En som har tittat på vilken riktning flödet tar när man inte längre kan använda sig av det beprövade är Camilla Gervide som driver Bloggbevakning, en sajt som dagligen redogör för vad Sveriges mest kända bloggare, Instagramkändisar och youtubare publicerar.

– De flestas innehåll har på ett eller annat sätt förändrats, där vissa verkar ha gjort det av eget val medan andra framställer sig själva som offer som agerar under

tvång och som det är jättesynd om, säger hon.
– Många delar gärna inlägg med stöd för restauranger, salonger och affärer i sina flöden men vill gärna själva slippa ändra alltför mycket i det egna livet vilket stundtals kan skina igenom. Och eftersom influerare jobbar med att påverka sina följares vanor och attityder blir det problematiskt när de inspirerar till saker som kan sprida smittan. Deras beteende påverkar ju mycket mer än att en enskild individ åker på spa eller till fjällen, säger Gervide.
– De ger sken av att det är helt i sin ordning att göra så här, trots rådande rekommendationer, och riskerar att så ett frö av ignorans hos sina absurt stora mängder följare. Många av dessa influencers har runt 500 000 följare på Instagram. Om en ynka procent av dem påverkas av ett inlägg och gör saker som kanske inte är i enlighet med rekommendationen så innebär det 5 000 personer.
Gervide påpekar att vissa influerare har bytt inriktning åt ett positivt håll, som influeraren Angelica Lagergren som har

börjat jobba extra som servicevärd på BB på Danderys sjukhus. Detta för att underlätta för undersköterskor, barnmorskor och läkare så att de kan fokusera på att göra sakerna de är bra på och utbildade till.
Även en av Sveriges mest kända influerare, Margaux Dietz, använde sin kanal för att sprida information om coronaviruset och livesände på Instagram från Folkhälsomyndighetens presskonferens. Dietz fick senare kritik för ett annat klipp där hon manade folk att bunkra livsmedel eftersom hon hört att en total nedstängning var att vänta. I slutet av videon konstaterade hon att det rört sig om ”ett sms av en opålitlig källa”, men frågan är hur många som stannade kvar till slutet av klippet. Nu har hon tonat ned de folkbildande ambitionerna, säger hon.
– Jag kände då att det var viktigt för mina följare att få information direkt från källan. Nu har jag dock skiftat och väljer att inte uppdatera om covid-19 alls. Fokuserar nu endast på att sprida positiv energi, säger hon till DN.
Även Katrin Zytomierska, med 150 000 följare på Instagram, har

fått kritik sedan hon marknadsfört sin omega 3-olja som ett sätt att ”boosta immunförsvaret” mot coronaviruset.
På tidningen Resumé Insikt har redaktörerna Yasmine Winberg och Julia Lundin sedan länge granskat influerarbranschen och utkommer i höst med en bok på ämnet. De har också tittat på hur skrået påverkas ekonomiskt av krisen och säger att hur hårt influerare drabbas beror generellt på vilket segment de verkar inom.
– Vi har haft kontakt med flera av dem som verkar inom mode och livsstil och de vittnar om tappade intäkter och oro för framtiden. En influencer, med cirka 20 000 följare, säger att hen tappade 99 procent av intäkterna under 24 timmar efter att corona slog till i Sverige. Andra får leva på förra årets sparade vinst, säger Yasmine Winberg.
Jonas Colliander är forskare i marknadsföring på Handelshögskolan i Stockholm. Han säger att antagligen kommer den ekonomiska nedgången som coronakrisen medför påverka influerare i form av minskade annonsintäkter och samarbeten.

– Å andra sidan går ju användandet av sociala medier upp när många sitter hemma så möjligheterna att interagera med följare och att kanske nå en större publik kanske är större i och med den här krisen.
Det är en utveckling som efterfrågas av många som DN pratar med: att den påtvingade pausen i livet ska leda till en annan typ av innehåll där det vardagliga, småtråkiga, repetitiva och enkla visas upp mer, eftersom det finns i de flestas liv nu.
– Jag tror många vill och försöker vända blicken inåt, men kanske inte riktigt kommer våga eller kunna köra det i mål. Det är svårt och sårbart, säger Irena Pozar och fortsätter:
– Det är lättare att bli kritiserad för sina resor och shopping än sitt vardagsliv, familj eller hälsa. Jag tror inte att alla kan eller bör bli den typen av influencer, det kräver mycket och hårt jobb för att bli trovärdig. Om man ändå kommer att hoppa på första bästa plan till Dubai när det här har lagt sig kommer man att vara brännmärkt forever.
Margaux Dietz är som livsstilsbloggare bättre rustad för

krisen och kan fortsätta uppdatera med sitt sedvanliga innehåll ur vardagslivet.
– Självklart märker jag en ekonomisk påverkan precis som alla andra. Jag försöker så gott som det går att anpassa mig efter situationen vi lever i i dag och uppdaterar som vanligt utifrån de förutsättningar jag har. Jag fokuserar på att sprida positiv energi då det finns tillräckligt med negativa nyheter. Mina följare har förmedlat till mig att de tycker att det är skönt att få positivitet när de går in på mina kanaler och det tycker jag personligen också.
Kontentan verkar vara att de största profilerna med tunga, långtgående kontrakten inte är märkbart påverkade än så länge. Där är avtalen skrivna och samarbetet löper på som vanligt. De som däremot lever på att göra enstaka aktiviteter med kortare tidshorisonter och med fler olika partner kan mycket väl redan nu känna av att läget är lite avvaktande och att intäkterna minskar snabbt.
Det säger Jakob Wigselius, Sverigechef på United Influencers, ett företag som kopplar samman

företag med influerare för samarbeten.
– Vi som relativt ungt bolag är ständigt beroende av att sluta nya affärer med kunder och vi märker nu tydligt att många beslut skjuts på framtiden på grund av det allmänt osäkra läget i ekonomin, säger Wigselius.
– Det försätter oss i en position där vi måste se över våra kostnader och effektivisera på alla plan som är möjliga.
Marknadsbudgetar får ofta stryka på foten när besparingar måste göras och det drabbar så klart oss även om vi hoppas på en rekyl när detta lugnat ner sig.
Även om det finns företag och tjänster som gått bra i krisen – strömningstjänster för ljudböcker och tv-serier, nätapotek och hemleverans av mat – så gynnar det inte nödvändigtvis influerarna, säger Wigselius.
– De branscherna kan få svårigheter att leverera sina produkter och tjänster i tid vilket gör att man bromsar marknadsföringen av motsatt anledning – att man inte vill hamna i en situation där man inte kan hantera efterfrågan. Vi jobbar

alltså mot kunder som befinner sig i var sin ände av denna extrema situation.
Men även om influerarna lyckas skapa ett mer jordnära innehåll som simulerar vardagsliv så är det inte säkert att deras följare accepterar den nya ordningen i längden. Instagram har sedan starten varit en plattform för inspiration, snarare än verkligheten, säger Julia Lundin på Resumé.
– Följarna kan ha överseende med att den största idolen ligger hemma i sängen och deppar ett tag, men om coronakrisen blir långdragen så tappar man intresset och kommer förmodligen att avfölja till sist. Att tro att följarna håller ut länge är lite som att tro att alla gillar att titta på ”slow tv” dag ut och dag in. Man behöver kontraster. Det funkar att identifiera sig med coronakarantän om man dagen efter får ett spännande äventyr.
– Instagram erbjuder en verklighetsflykt från vardagen och det är nog så vi vill ha det även i fortsättningen.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

15 april 2020

Situationen just nu i ett urval europeiska länder

ONSDAG 15 APRIL 2020

Belgien: Skolor, barer, restauranger med mera är stängda sedan den 14 mars. Invånarna uppmanas att hålla sig inomhus. Utomhus får högst två personer umgås samtidigt eller det antal som bor i samma hushåll.
Danmark: Stängde sin gräns den 14 mars och kort därefter skolor och förskolor. Högst tio personer får umgås samtidigt. Efter påskhelgen öppnar skolorna igen.
Finland: Skolor och gränser stängda sedan mitten av mars. Högst tio personer får umgås tillsammans. Landskapet Nyland – landets folkrikaste – är avstängt från resten av Finland sedan den 28 mars.

Frankrike: Utegångsförbud med få undantag från den 17 mars, fram till den 11 maj. Nu aviseras vissa lättnader från detta datum, bland annat öppnas skolorna.
Grekland: Den 10 mars stängde skolorna. Kort därefter butiker, gym, museum, restauranger etcetera. Invånarna kan handla mat och läkemedel. Folksamlingar över tio personer är förbjudna.
Italien: Strikta rörelsebegränsningar sedan 9 mars, hela landet i karantän. Icke nödvändig produktion stoppad. Nu införs små lättnader och vissa affärer får åter öppna utöver livsmedelsbutiker och apotek.
Nederländerna: regeringen införde först en gräns för folksamlingar på 100 personer. Den 23 mars minskade den till tre personer. Skolor, butiker, restauranger med mera stängda.
Norge: Den 12 mars stängde skolorna, utom för barn vars föräldrar arbetar inom samhällskritiska yrken som vården och transportsektorn. Den 20 april kommer förskolorna att öppna igen.

Polen: Strikta rörelserestriktioner sedan den 25 mars. Vissa lättnader införda, bland annat för religiösa samlingar. Från nästa vecka kan vissa affärer öppna igen.
Portugal: Undantagstillstånd råder sedan den 19 mars. De som arbetar ska göra det hemifrån. Matbutiker, banker och apotek är öppna. Restauranger får bara ha hämtmat.
Rumänien: Den 25 mars förbjöds alla resor utom för att handla mat och ta sig till och från arbetet. Arbetstagare måste kunna visa upp intyg från sin arbetsgivare. Invånare över 65 får inte lämna sin hem.
Schweiz: Sedan den 16 mars gäller undantagstillstånd i landet. Alla offentliga och privata tillställningar är förbjudna. Matbutiker, bensinstationer, banker och ytterligare några branscher kan hålla öppet.
Spanien: Närmast total nedstängning av landet sedan den 29 mars. Nu får åter vissa anställda i ”icke nödvändig produktion” gå i tjänst.

Storbritannien: Strikta rörelserestriktioner sedan den 23 mars. Inga lättnader aviserade i nuläget.
Pia Gripenberg
Ingmar Nevéus

Oro för en andra våg av viruset när delar av Europa öppnas

ONSDAG 15 APRIL 2020

I Österrike blev det i går, tisdag, åter tillåtet för vissa butiker att öppna igen efter

nedstängningen. Även i Tyskland börjar man förbereda sig på en tid efter coronakrisen.
Samtidigt växer oron för en andra våg av smittspridning – och för att inskränkningarna har varit förgäves.
Runt om i Österrike ringlade köerna långa utanför byggvaruhus och mindre affärer som på tisdagen fick slå upp portarna för första gången på över en månad. Vissa kunder intog sin köplats långt innan portarna öppnades på morgonen.

Att butiker plockat ner sina stängt-skyltar och avspärrningsband är de första tecknen på att livet så sakteliga börjar återgå till det normala. Österrike var tidigt ute med att stänga butiker, restauranger, skolor och universitet, och sedan mitten av mars råder förbud mot att samlas fler än fem personer. Men sedan spridningen av det nya coronaviruset inte ökat i den takt som myndigheterna befarat följde Alplandet på tisdagen Tjeckiens exempel och tog de första trevande stegen mot en normalisering.

Från och med tisdagen får förutom byggvaruhus och affärer med en butiksyta om maximalt 400 kvadratmeter hålla öppet, liksom bland annat cykelreparatörer och trädgårdsbutiker. Bara i Wien handlar det om omkring 4 600 verksamheter som kan slå upp dörrarna igen, enligt landets handelskammare.
Butiksinnehavarna måste garantera att kunderna håller distans till varandra och bär munskydd. Den som bryter mot masktvånget som infördes i förra veckan riskerar motsvarande 275 kronor i böter.
Det dröjer dock till senare i vår innan landets hotell och restauranger får öppna, liksom köpcentrum, möbelvaruhus och skolor. Även frisörsalonger måste hålla stängt, vilket fick den österrikiska tidningen Die Presse att oroa sig över hur österrikiska män kommer att se ut i håret. De har att välja mellan hockeyfrilla eller prins Valiants pottfrisyr, skämtade tidningen.
De försiktiga stegen mot en exit sker samtidigt som fler än hälften (drygt 7 000 personer) av alla som

hittills bekräftats vara smittade av covid-19 har tillfrisknat, enligt siffror från landets inrikesministerium. På tisdagen hade Österrike rapporterat 384 avlidna, vilket kan jämföras med Sverige som har ungefär lika stor befolkning och samtidigt meddelade 1 033 döda.
Medan Österrike och flera andra EU-länder stegvis öppnar sina samhällen agerar grannlandet Tyskland mer försiktigt. I dag, onsdag, kallar förbundskansler Angela Merkel till sig det så kallade coronakabinettet för att fatta beslut om en färdplan framåt. På bordet ligger ett 19-sidigt dokument som en grupp forskare vid den ansedda vetenskapsakademin Leopoldina i Halle tagit fram och som regeringen väntas följa efter att de nuvarande restriktionerna löper ut nästa måndag. Det detaljerade förslaget går bland annat ut på att skolor i de högre årskurserna ska öppna så snart som möjligt, samtidigt som eleverna ska bära munskydd. Förskolor föreslås hålla stängt fram till sommaren då risken för att små barn ska smitta sina mor- och farföräldrar anses vara stor.

Vidare ska butiker, fabriker och idrottsanläggningar öppnas stegvis, och GPS-data från smarta telefoner ska mot samtycke samlas in för att kartlägga smittade personers kontaktmönster.

Fram tills nu har det i Tysklands ansetts vara närmast tabu att ens diskutera en exit-strategi av oro för att invånarna då skulle börja ta lättare på restriktionerna som införts. Angela Merkel sade i förra veckan att hon vore en oansvarig förbundskansler om hon nämnde ett datum för när det kan bli dags att öppna upp samhället på nytt.

Men efter att ökningen av nya bekräftade fall av covid-19 varit stabil och då sjukvården hunnit frigöra resurser och öka antalet intensivvårdsplatser, anser många att tiden nu är mogen.

– De åtgärder vi infört har fungerat, sade Lothar Wieler, chef för det tyska smittskyddsinstitutet RKI på tisdagen.

Samtidigt reses farhågor för att en andra våg av smittspridning ska tvinga länderna att stänga ner på nytt. Samt att de restriktioner som hittills begränsat människors vardagsliv ska ha varit förgäves.

Lina Lund. lina.lund@dn.se

Marianne Björklund: - Kinas väg tillbaka är långt ifrån spikrak

ONSDAG 15 APRIL 2020

Exemplet Kina visar den svåra balansgång som väntar när ett land öppnar efter nedstängning i coronakrisens spår. Här började regimen lätta på restriktionerna för flera veckor sedan. Men hotet om en andra virusvåg mullrar envist i bakgrunden och leder till en hackig väg där två steg framåt följs av ett steg bakåt.

Analys DN:S korrespondent

Sedan den kinesiska regimen förklarade seger över covid-19 har fokus legat på att åter få fart på ekonomin. Fabriker ska öppnas och människor gå tillbaka till jobbet, har varit budskapet från den kommunistiska ledningen.

Men vägen mot normalitet är i högsta grad krokig. Ledningen må ha deklarerat viruset besegrat, men är långt ifrån säker på att vinsten är bestående. Smittan är inte utraderad och kan snabbt få spridning igen när så många suttit isolerade i sina hem.
Med den vetskapen har återuppöppnandet skett med stor försiktighet, strikta kontroller och ständiga regelförändringar. Att det råder långt ifrån normalitet är lätt att inse när bilder kablas ut över fabriksanställda som sitter på pallar med två meters mellanrum iklädda skyddsdräkter för att äta lunch. Eller när invånare i Peking berättar att de för att köpa en kopp kaffe numera inte bara kan scanna koden på Wechat-kontot som vanligt, i Peking betalar nästan ingen kontant. Först måste gästens kroppstemperatur kontrolleras. Dessutom ska kunden visa baristan på sin mobil var hen har varit de senaste veckorna för att bevisa att hen inte har besökt något av de områden där smittan fortfarande florerar. Kunden kan också tvingas visa sin hälsostatus i en app i mobilen.

För Kina handlar det om att balansera hotet om en andra våg med smittspridning mot det ekonomiska bakslag som väntar om de ekonomiska hjulen inte börjar rulla igen. Båda faktorerna är viktiga för den kommunistiska regimen som har fått kritik för att ha mörkat viruset i inledningsstadiet och skulle förlora stort i anseende om spridningen ökar i takt igen. Samtidigt vill man till varje pris minimera det ekonomiska bakslag som virusspridningen innebär. Om Kinas ekonomi slutar att förbättras riskerar också kommunistpartiet att förlora i legitimitet.

Följden har blivit en återgång till större normalitet som kan beskrivas med två steg framåt följt av ett bakåt. Restauranger kan öppna för att efter några dagar stänga igen. Anställda kan kallas till jobbet för att efter några dagar senare få direktiv att återigen jobba hemifrån. Osäkerheten om viruset svävar över samhället som ett ständigt orosmoln.

Det gäller även provinser och städer. Nyligen har staden Suifenhe på gränsen till Ryssland stängts ner på ett sätt liknande det

i Wuhan, där virusutbrottet uppstod, efter att flera kineser som tagit sig över gränsen visat sig vara smittade.
Det är här det stora hotet finns för Kina nu, att anländande från utlandet ska bära med sig viruset. Som en följd förbjuds utländska medborgare in i landet och de kineser som kommer måste sitta i karantän i 14 dagar.
Samtidigt finns goda tecken som tyder på ett återvändande till vardagen. Ett sådant är att flera provinser har meddelat att skolorna börjar öppna i slutet av april eller början av maj. Men det sker försiktigt. I många städer är det bara de elever som går sista året på gymnasiet som får komma tillbaka till skolan.
På det här sättet kommer det förmodligen att traggla sig fram under lång tid framöver. Så länge viruset sprider sig i resten av världen och kineser fortsätter att återvända till sitt hemland är hotet om en andra våg ständigt närvarande.

Notre-Dame-bygget kan försenas av pandemin

ONSDAG 15 APRIL 2020

Ett år har gått efter branden i Notre-Dame – och nu har återuppbyggnaden av katedralen avbrutits. Covid-19-pandemin och förbudet för folksamlingar i Frankrike har tillfälligt satt stopp för restaureringen. Redan tidigare har arbetet präglats av förseningar.

För ett år sedan stod vi i tusental på broarna och längs kajerna vid floden Seine och såg lågorna slicka den 800-åriga katedralen. Den dramatiska branden chockade en hel värld. För många Parisbor var det som om en del av deras stads själ var på väg att gå upp i rök under den där kvällen och natten.

Nu blev det inte någon fullskalig katastrof.

Spiran föll ner, takstommen i ek brann upp, och mycket metall i byggnaden förvreds till oigenkännlighet. Men katedralens grundstruktur klarade sig.
Den berömda fasaden, som så många turister fotat och tagit selfies framför, står fortfarande upprätt på Île de la Cité.
Inte helt stadigt, förvisso. En avsevärd risk finns ännu för att katedralen kollapsar. Och detta trots de nya trästrukturer som byggts för att stötta den.
För snart ett år sedan lovade Emmanuel Macron att Notre-Dame skulle vara återuppbyggd lagom till sommar-OS i Paris 2024. 900 miljoner euro samlades in och avsattes för restaureringen.
Men året som gått har präglats av förseningar. Först kom ett larm om att 300 ton bly smält och spritts i och kring katedralen. Det ledde till ett tidsödande saneringsarbete.
I vintras tvingades uppröjningsarbetet flera gånger avbrytas av säkerhetsskäl, då hårda vindar hotade att få byggnaden på fall.
För en dryg månad sedan var det så dags att ta i tu med det nät av

nedsmälta, vanställda byggnadsställningar som måste bort innan återuppbyggnaden kan inledas.
Omkring 70 arbetare har tålmodigt och ibland på hög höjd tråcklat upp detta metallnät. Men sedan den 17 mars har ”ekorrarna”, som de kallats i folkmun, tvingats sitta hemma. Det nya coronaviruset har satt stopp för deras arbete – som för så mycket annat.
Vår Fru, Notre-Dame, står ensam. Och någon ceremoni är inte planerad på onsdagen, på grund av det partiella utegångsförbudet i Frankrike.
I fredags hölls en mindre religiös ceremoni med en handfull personer närvarande – den andra av sitt slag sedan branden. I centrum stod den relik som påstås vara Kristi törnekrona, och som fördes till Frankrike på 1200-talet.
– I dag har vi samlats i denna halvt kollapsade katedral för att säga att livet fortfarande är här, sa ärkebiskopen Michel Aupetit inför ett fåtal åhörare som fått specialtillstånd att samlas på långfredagen.

Det lär dröja innan någon större gudstjänst äger rum.
Chefsarkitekten Philippe Villeneuve har varnat för att många utmaningar återstår. Men generalen som fått i uppdrag att leda arbetet, Jean-Louis Georgelin, är övertygad om att det kan vara slutfört 2024.
– Många hävdar att vi måste fuska och göra ett slarvigt jobb för att hinna klart på fem år. Det är bara illasinnade kommentarer. Detta handlar om att arbeta hårt och utan tveksamhet, säger Georgelin till AFP.

Det är ännu oklart exakt vad som orsakade branden. Utredarna misstänker att en elektrisk kortslutning eller en slarvigt släckt cigarett med koppling till tidigare restaureringsarbeten låg bakom.

Fakta. Notre-Dame-katedralen

Notre-Dame-katedralen i Paris grundades år 1163 av biskopen Maurice de Sully och invigdes år 1345.
Huvudvalvet i katedralen är 34 meter högt och tornen i västfasaden är 69 meter höga.

Katedralen dedikerades till jungfru Maria - därav namnet Notre Dame (”Vår Fru”, på svenska). Den har klassats som ett världshistoriskt monument av FN. Notre-Dame beskrivs som ett av de mest välbesökta historiska monumenten i Europa.

Beredskaps-skandal upprör i Finland

ONSDAG 15 APRIL 2020

Finländska justitiekanslern har fått ett tiotal klagomål på att Försörjningsberedskapscentralen köpte in två miljoner felaktiga andningsskydd från Kina. Nu kräver medborgare att

den ansvariga ministern Tuula Haatainen ska utredas.
När Finnairs flygplan landade i Helsingfors den 7 april hade det två miljoner kirurgiska ansiktsskydd och 230 000 andningsskydd från Kina i fraktutrymmet. Utrustningen skulle användas på finländska sjukhus för att skydda vårdpersonalen mot coronasmitta.
Då skydden testades visade det sig att de inte håller sjukhusstandard. Försörjningsberedskapscentralen hade redan betalat fem miljoner euro för skydd som visserligen inte är helt värdelösa – de ska nu i stället sändas till äldreboende. Men det var inte vad man hade beställt.
På skärtorsdagen meddelade statminister Sanna Marin att Försörjningsberedskapscentralens chef Tomi Lounema inte längre har hennes förtroende. Lounema avgick på långfredagen. Nu är frågan om arbetsminister Tuula Haatainen i längden får sitta kvar.
Det pinsamma är inte felet i sig, eftersom det inte är första gången Kina har exporterat felaktig utrustning. Problemet är att köpet

skedde via mycket problematiska mellanhänder. Företaget som levererade maskerna ägs av Onni Sarmaste, entreprenör med ett stort antal konkursförsatta företag i bagaget. Hans skuldförteckning på utsökningsregistret är enligt Ilta-Sanomats uppgifter elva sidor lång och där ingår obetalda pensionsavgifter, bilskatt och böter.
Men enligt kosmetikföretagaren Tiina Jylhä var det egentligen med henne som Försörjningsberedskapscentralen hade förhandlat. Den före detta modellen, med ett förflutet som porrtidningen Hustlers pr-chef i Finland, har tidigare dömts till elva månader villkorligt fängelse för grovt skattebrott. Jylhä anklagar nu Sarmaste för att ha stulit affären mitt framför näsan på henne. Tomi Lounema har bekräftat att man skrev ett avtal med Jylhäs estniskregistrerade företag Look Medical Care. Myndigheten frös dock halva betalningen då det visade sig att maskerna inte höll måttet.
Nu får alltså justitiekanslern ta ställning till ett tiotal klagomål av finländska medborgare. Det kräver att det ska utredas om

Försörjningsberedskapscentralen har agerat lagligt och vilken den ansvariga ministern Tuula Haatainens roll varit.
Anna-Lena Laurén

CDU väntas skjuta upp partiledarval

ONSDAG 15 APRIL 2020

Tyskland.
CDU, Tysklands förbundskansler Angela Merkels parti, ser ut att skjuta upp valet av ny partiledare till december. Orsaken är coronavirusets spridning i landet, enligt den nuvarande partiledaren Annegret Kramp-Karrenbauer som aviserat att hon inte ställer

upp. De främsta kandidaterna till posten är Friedrich Merz, som lovar en högerinriktad ”nystart”, och mittenkandidaten Norbert Roettgen.

TT-Reuters

Kryssningsrobotar avfyrade

ONSDAG 15 APRIL 2020

Nordkorea.

Flera projektiler avfyrades på tisdagen från Nordkorea i riktning mot Japanska havet, uppger Sydkoreas militär.

”Nordkorea avfyrade flera projektiler, som misstänks vara kortdistanskryssningsrobotar”, uppger den sydkoreanska militärledningen i ett uttalande.

Den slutna diktaturen Nordkorea

har genomfört flera robottester de senaste månaderna.
TT-AFP

Sålde munskydd som inte fanns

ONSDAG 15 APRIL 2020

Tyskland.
Ett omfattande bedrägeriförsök har stoppats av Interpol och Europol. I den globala bristen på medicinsk skyddsutrustning ville tyska hälsomyndigheter köpa skyddsmasker till ett värde av 15 miljoner euro, men leverantören som sade sig sitta på 10 miljoner

skyddsmasker visade sig vara bedragare, skriver Europol i ett pressmeddelande. Två personer har gripits i Nederländerna.
TT

Vi borde egentligen inte förvänta oss att se vaccinet på tolv månader eller mer.

ONSDAG 15 APRIL 2020

WHO:s talesperson Margaret Harris om att ett vaccin mot coronaviruset kan dröja. Världen har inte nått kulmen på utbrottet,

enligt Harris, som poängterar att även om antalet nya fall av covid-19 minskar i vissa delar av Europa, ökar antalet samtidigt i andra länder. WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus har tidigare sagt att ett vaccin krävs för att coronaviruset ska kunna hejdas helt.
TT

Obama uttalar stöd för Biden

ONSDAG 15 APRIL 2020

USA.
Den förre presidenten Barack Obama uttalar nu officiellt sitt stöd för Joe Biden, Demokraternas ende kvarvarande kandidat, inför höstens presidentval.
– Att välja Joe till att bli min vicepresident var ett av de bästa besluten jag någonsin tagit och han blev en nära vän. Och jag tror

att Joe har alla kvaliteter vi behöver hos en president just nu, säger Obama.
Stödet var väntat. Biden var Obamas vicepresident under båda mandatperioderna.
TT-Reuters-AFP

Miljoner barn kan missa vaccinering

ONSDAG 15 APRIL 2020

Världen.
Fler än 117 miljoner barn i 37 länder kan bli utan vaccin mot mässling till följd av coronapandemin.
Vaccinationsinsatser i 24 länder har redan försenats och i 13 andra länder där insatser planerats till senare i år riskerar de att skjutas

upp, enligt Mässlings- och rödahundsinitaitivet (M&RI). Under 2018 avled 140 000 människor i sviterna av sjukdomen, och närmare tio miljoner människor smittades med sjukdomen, enligt WHO.
TT-Reuters

Gantz och Nethanyahu får mer tid

ONSDAG 15 APRIL 2020

Israel.
Reuven Rivlin, Israels president, ger ledaren för Blåvita alliansen, Benny Gantz, ytterligare 48 timmar att bilda regering. Gantz har öppnat för samarbete med rivalen och Likud-ledaren, Benjamin Netanyahu, med hänvisning till pandemin.

Tidigare fick Gantz nej, men presidenten har övertalats sedan de båda sagt att en överenskommelse är nära. Enligt obekräftade medieuppgifter är det tänkt att Netanyahu ska leda landet i 18 månader varpå Gantz tar över.

TT-AFP

Fransk ekonomi väntas krympa

ONSDAG 15 APRIL 2020

Frankrikes ekonomi beräknas krympa med åtta procent i år, enligt landets finansminister Bruno Le Maire. Det är andra gången på kort tid som den franska regeringen reviderar sin tillväxtprognos. Den 9 april flaggade man för att ekonomin skulle krympa med sex procent.

Frankrikes president Emmanuel Macron meddelade under måndagen att restriktionerna för att begränsa spridningen av coronaviruset förlängs till den 11 maj.
TT-Reuters

Brittiskt budgetunder-skott växer

ONSDAG 15 APRIL 2020

Nettolånebehovet inom brittisk offentlig sektor förväntas nå upp till 15 procent av BNP under 2020. Det skulle innebära det största budgetunderskottet under efterkrigstiden. Det bedömer det brittiska budgetkontoret (OBR) i en uppdatering på tisdagen, enligt brittiska medier. **Direkt**

Anne Applebaum. ”Diktaturer sägs klara kriser bättre – men titta på resultaten”

ONSDAG 15 APRIL 2020

Auktoritära ledare som Viktor Orbán och Donald Trump försöker dra nytta av coronapandemin. De kan mycket väl lyckas, eftersom - människor som är rädda också är beredda att offra sin frihet för säkerhet. Det säger journalisten och historikern Anne Applebaum i en DN-intervju från sitt hus i ett nedstängt Polen.

Det hände i Ungern, och snart kan det hända någon annanstans.

– Om man ser sig omkring i världen tror jag dess värre att de

flesta länder kan gå i samma riktning, säger Anne Applebaum. Hon syftar på den ”coronalag” det ungerska parlamentet klubbade häromveckan, som ger premiärminister Viktor Orbán makt att styra genom dekret så länge han själv tycker det är lämpligt. Sedan dess har regeringen i Budapest, utan att fråga parlamentet, bland annat drivit fram lagar om museer, teatrar och ett förbud mot könsbyten – alltså saker som inte har något alls med pandemin att göra.
Isolerad i sitt hus på den polska landsbygden följer Anne Applebaum coronakrisen, hur den förändrar världen i det stora och det lilla.
Här, i en renoverad gård från 1800-talets början, har hon ett av sina hem. Normalt tillbringar hon mycket av sin tid i London, men när maken Radoslaw Sikorski – tidigare polsk utrikesminister – ringde den 13 mars och berättade att Polens gränser skulle stängas, då kastade hon sig på ett av de sista flygen till Warszawa.
I sin lantliga karantän ser hon nu hur poliserna utanför den lokala lanthandeln släpper in kunder enligt principen en ut, en in, och

funderar på om detta verkligen är bästa sättet att stoppa smittan. Och på den globala nivån noterar hon att ledare som Viktor Orbán använder krisen till att skaffa sig mer makt. Anne Applebaum vill varna för att i pandemins spår finns det knappt något land som är immunt mot auktoritära krafter som flyttar fram sina positioner à la Orbán.

– Benyamin Netanyahu i Israel är ett exempel, han använder krisen för att skjuta upp starten på en rättegång där han själv står åtalad. Och det är mycket troligt att Donald Trump under den närmaste tiden kommer att expandera sin makt med krisen som förevändning. Fox News kommer säkert att applådera. Det kommer också många amerikaner att göra.

I sin gärning som historiker har Anne Applebaum en förmåga att skriva böcker om det förflutna som landar mitt i det som sker här och nu. Ofta helt oavsiktligt.

När hon började arbeta med ”Gulag – de sovjetiska lägrens historia” hade hon ingen aning om att en före detta KGB-officer skulle vara Rysslands president när den kom ut år 2003. När hon

drog i gång sitt projekt om hur Stalin på 1930-talet skapade en svältkatastrof i Ukraina visste hon inte att boken om Holodomor skulle komma att ses som ett politiskt ställningstagande.
Men när den gavs ut 2017 hade Moskva ännu en gång angripit Ukraina, lagt beslag på Krim och invaderat kol- och stålregionen Donbass i öster.
Nu slutför hon en bok som kommer ut i sommar, med den engelska titeln ”Twilight of -democracy”, om hur allt fler människor lockas av auktoritära ideologier.
Så här beskrivs boken i förhandsreklamen från förlaget Penguin Random House:
”I en beskrivning av politiker, journalister, intellektuella och andra har övergett sina demokratiska ideal i Storbritannien, USA, Spanien, Polen och Ungern, avslöjar Applebaum mönstren som binder samman illiberalismens nya tales-personer, och hur de använder konspirationsteorier, polarisering, sociala medier och nostalgi för att förändra sina samhällen”.
– Det är en väldigt personlig bok, den handlar om människor jag

känner. Om hur de har ändrat sina positioner och låtit sig lockas av personkulter, nationalism och populism, säger hon.
Ämnet känns nästan kusligt aktuellt. För är det inte så att auktoritära ideologier lockar ännu mer nu under coronakrisen?
– Ja, det tror jag de gör. Boken skrevs uppenbarligen innan krisen bröt ut, men jag lägger in några referenser till den nu medan jag korrekturläser.
– Saken är den att när människor blir rädda, då är de mer redo att byta sin frihet mot säkerhet. Frihetsinskränkningar som en gång motiverats av ett unikt nödläge kan i praktiken bli permanenta. När man har tagit de första stegen bort från det öppna samhället är det svårt att vända tillbaka.
Som historiker vet Anne Applebaum att även om man kanske inte kan lära av historien så har det mesta hänt förut. Som när Orbáns Ungern nu lagstiftar mot att ”sprida falsk information” om viruset – ett brott som kan ge fem års fängelse. Det påminner inte så lite om the Plague Act of 1604, en lag i

England som bestraffade dem som vågade kritisera tidens hårda karantänsregler som i sin tur var till för att stoppa pesten.
Då som nu handlade det om att hänga budbäraren: Den som berättar om hur de mäktiga agerar anklagas för att ”hjälpa till att sprida viruset”. Just detta hotfulla budskap förmedlar den ungerska regeringen nu till den inhemska oppositionen, men också till utländska medier.
– Det handlar också om att slippa få skulden för misstag man har begått, säger hon och hänvisar till Orbán som har låtit sjukvården förfalla i Ungern.
– Och i USA har vi sett hur Trump har skyllt på allt från delstatsguvernörer till Barack Obama och Kina, för sina egna tillkortakommanden.
Samtidigt som Anne Applebaum varnar för att auktoritära krafter ”smyger fram” i skydd av viruset verkar hon lite trött på den debatten.
– Vissa säger att diktaturer klarar den här sortens kriser bättre. Men titta på resultaten. De stater som klarar sig bäst är demokratier. Taiwan och Sydkorea har mycket

bättre kurvor än sina odemokratiska grannländer.
– Jag tror att vi snart kommer att sluta tala om diktaturer och demokratier i det här sammanhanget. Kanske går skiljelinjen snarare mellan - effektiva och ineffektiva byråkratier, mellan höga och låga nivåer av social tillit – huruvida människor är beredda att följa riktlinjer eller inte.
Men Kina då? Det är en enpartidiktatur där situationen ju verkar ha stabiliserats.
– Kina är det stora frågetecknet. Kan vi verkligen tro på siffrorna därifrån? Det är för tidigt att säga.
Jag frågar om hon följer debatten kring Sveriges vägval i coronakrisen.
– Visst har jag läst om det, det har väl alla. Jag antar att den svenska linjen baseras på vad medicinsk expertis säger, att den har att göra med att Sveriges befolkning är van att lyssna på råd från myndigheterna. Ofta är rekommendationer mer effektiva än strikta regler.
Vad kommer framtidens historiker att säga om 2020? Kan

pandemin också leda till något gott?
– Gott och gott. Man kan ändå säga att vi lever i ett unikt historiskt ögonblick där nästan hela jordens befolkning är i samma situation. Det är en universell erfarenhet av ett slag vi aldrig har upplevt förut, säger Anne Applebaum.
– Det binder ihop folk och länder på ett helt nytt sätt. Vilka de filosofiska och politiska följderna av detta blir vet vi inte än. Men de kommer att bli mycket omvälvande.
Ingmar Nevéus

Anne Applebaum.
Föddes i Washington DC 1964.
Bor i dag i London och på en gård i Polen, tillsammans med sin make Radoslaw Sikorski, polsk EU-parlamentariker och tidigare utrikesminister.
Är utbildad på Yale, London School of Economics och St Anthony's college, Oxford.
Var från slutet av 1980-talet korrespondent i Warszawa för The Economist och rapporterade om kommunismens fall. Hon har senare suttit i ledningen för Washington Post. Sedan januari i

år är hon fast skribent för den -amerikanska tidskriften The Atlantic.
Böcker i urval: ”Gulag – de sovjetiska lägrens historia” 2003. ”Järnridån – det kommunistiska maktövertagandet i Östeuropa” 2012. ”Röd hungersnöd: Stalins krig mot Ukraina” 2017.

Så används George Soros som verktyg av extremister i hela världen

ONSDAG 15 APRIL 2020

Coronaviruset är bara det senaste exemplet på hur finansmannen George Soros felaktigt får skulden för världens problem. Soros gör

rätt i att vara stolt över vilka fiender han har, skriver författaren Olle Wästberg som har läst hans nya bok.

En tv-kanal knuten till det ryska försvarsdepartementet påstod nyligen att George Soros stiftelse har varit med och finansierat ett laboratorium i Wuhan i Kina för att skapa coronaviruset. George Soros är känd över hela världen, som en av de rikaste och en stor filantrop som donerar miljarder varje år till progressiva rörelser. Han utsätts för ständiga attacker från ultrahögern, nationalister och antisemiter. Soros används som ett antisemitiskt kodord. Mest känt är hur Viktor Orbán i Ungern gick till val med Soros som påstådd huvudmotståndare, men också i Sverige utsätts han för förtal och lögner.

George Soros har skrivit mängder av essäer, hållit långa tal, skrivit flera böcker – ovanligt för en finansman. Nu har boken ”Till försvar för det öppna samhället” (i svensk översättning av Peter Staffansson, Natur och Kultur) just utkommit.

George Soros starka engagemang för global demokrati och mångfald grundar sig i den personliga

bakgrund han berättar om i boken. Soros växte upp i en judisk familj i Ungern. När han var 13 år invaderade nazisterna. Hans far, en framstående advokat, skapade en falsk, katolsk identitet åt familjen. Det är inte unikt. Flera judar i Ungern överlevde genom att Soros far gav dem nya identiteter. Raoul Wallenberg räddade många tusentals genom att ge dem svenska pass som han själv tryckt. Den tidigare amerikanska utrikesministern Madeleine Albright föddes i en judisk familj som formellt blev katolsk för att undkomma nazisterna i Tjeckoslovakien. Soros hade en katolsk kollega till pappan som beskyddare. Han har berättat om hur han som 14-åring fick lov att följa med denne på uppdraget att länsa mördade judars hem. Soros fiender har valt att tolka detta som att den unge Soros ville dra fördel av nazismen. En del av de nynazistiska mytbildningarna är att judar försökt vinna på Förintelsen. Skådespelerskan Roseanne Barr tweetade 2018 påståendet att Soros var nazist som dödade judar

under andra världskriget, vilket retweetades av Donald Trump Jr. George Soros överlevde alltså den nazistiska tiden i Ungern och kom därför att leva under sovjetstyrd diktatur. Som 17-åring flydde han till London där han arbetade som servitör och studerade på London School of Economics. Efter nio år i London emigrerade den 26-årige Soros till New York och började arbeta i den finansiella världen. Efter drygt tio år startade han en egen aktiefond och blev snabbt mycket förmögen.
När han skapat sin förmögenhet grundade han 1979 den ideella stiftelsen Open Society. Dess första stora internationella projekt var att undergräva apartheidregimen i Sydafrika genom att ge mängder av stipendier till afrikanska ungdomar. Open Society är nu aktivt i mer än 120 länder och arbetar för att främja demokrati, yttrandefrihet, rättssäkerhet, utbildning och jämställdhet. Det är världens största organisation för mänskliga rättigheter. Under årens lopp har Soros satsat motsvarande 320 miljarder svenska kronor på sin stiftelse.

Att den heter Open Society beror på att Soros i London hade Karl Popper (1902–1994) som lärare. Popper var, liksom Soros, barn till en judisk advokat och tvingades fly från Österrike när nazisterna tågade in. Popper blev en av 1900-talets mest inflytelserika filosofer, en av de främsta liberala tänkarna. 1945 kom hans bok ”Det öppna samhället och dess fiender” som vände sig mot den marxistiska utopismen och mot alla former av auktoritär politik. Sovjetunionen vacklade i slutet av 1980-talet och då blev Open Societys huvuduppgift att stödja demokratiska krafter i östblocket. Man gav stipendier till unga som ville studera utomlands, stöttade nya organisationer och öppnade, när Sovjetunionen fallit 1991, i flera länder demokratiska institutioner och fri akademisk forskning.

I Ungern grundade man ett universitet, Central European University. Just Ungern är centralt för bilden av George Soros, eftersom premiärministern Viktor Orbán ständigt angriper Soros. Det är historiskt märkligt. När jag själv i början av 1990-talet första gången träffade Viktor

Orbán hade han just kommit från universitetet i Oxford där han studerade på ett stipendium från Soros. Då var han vice ordförande i Liberal International och ledde det socialliberala ungdomspartiet Fidesz som fick betydande stöd från Open Society. Partiet vann sedan valet 1998 och Orbán blev ungersk premiärminister tills han förlorade 2002 års val.
Han svängde sedan Fidesz till ett auktoritärt högerparti. Och han vill inte låtsas om det stöd han en gång fick från Soros. Tvärtom har han förbjudit all verksamhet från Open Society och tvingat Central European University att stänga, och flytta till Wien. Ett av Orbáns motiv var att universitetet hade genusstudier, vilket han förbjudit i Ungern.
Open Society främjar också asylrättigheter. Soros skriver i sin bok om den stora flyktinginvandringen 2015 och har samma uppfattning som den svenska regeringen, nämligen att EU måste ta ett huvudansvar. Samtidigt menar Soros att ”fördelningen av flyktingar inom EU ska bygga på frivillighet.”
Både Viktor Orbán och Donald Trump har påstått att Soros

stöttar och finansierar invandring. Trump sa för två år sedan att Soros finansierade en – av Trump stoppad – flyktingström från Mexiko. I Fidesz valkampanj 2018 användes Soros som vapen. Man hävdade att han finansierade flyktingar som sökte sig till Europa. I valkampanjen sände Orbán ut en enkät till alla ungerska hushåll med ett formulär där de fick ta ställning till ”Sorosplanen”. Den påstod att Soros låg bakom flyktingströmmen från Syrien och Afghanistan och att han hade en plan som gick ut på att Ungern skulle tvingas ta emot massor av flyktingar och betala dem motsvarande 300 000 kronor per individ. Allt var ren lögn. Trumpkampanjens sista reklamfilm i valet 2016 beskrev en fientlig ”global maktstruktur” som kontrollerade Washington. Trumps tal sändes och i bakgrunden visades bilder av investmentbolaget Goldman Sachs chef Lloyd Blankfein, Federal Reserves dåvarande chef Janet Yellen och George Soros – alla med judisk bakgrund. Det associerade till Sions vises protokoll, en gammal antisemitisk

förfalskning, som påstod att judar samarbetade för att skapa kontroll över hela världen.
Angrepp mot Soros, med antisemitiska tendenser, dyker också upp i Sverige. För knappt två år sedan utsåg brittiska Financial Times Soros till ”Årets person”. Centerledaren Annie Lööf skrev på Twitter: ”George Soros försvarar den liberala demokratin, står upp för öppenheten, toleransen, yttrande- och mediefriheten. I den värld vi nu lever i där många av dessa värden utmanas – inte minst i hans hemland Ungern – är utmärkelsen helt rätt.” Det ledde till att hon i ett inlägg på Flashback kallades ”judehoran Annie Lööf”. Högerextrema Nya Dagbladet gick till samlat angrepp mot Annie Lööf och Soros. SD-anhängaren Åsa Sundh hävdade att Soros samarbetat med nazisterna för att konfiskera judisk egendom och att Annie Lööf ”önskar sig en personlig relation med honom”.
Nazistiska tidningen Nordfront kallar konsekvent Annie Lööf för ”Soros-lakej”. En av SD:s riksdagskandidater 2018, Thoralf Alfsson, sedermera utesluten ur

partiet, hävdade att Soros liksom i Ungern borde användas som ”slagträ” i den svenska valrörelsen. Björn Söder sa i riksdagens utrikesutskott för ett år sedan att Soros är ”en av de farligaste” och ”den som drar i trådarna” när EU kritiserar Viktor Orbán.

Soros tjänade miljarder på att spekulera i det brittiska pundets fall i september 1992. Det är knappast någon moralisk skillnad mellan att göra bedömningen att en valuta kommer att falla eller att spekulera i lägre kurs för till exempel H&M eller Ericsson. I båda fallen kan det skynda på kursnedgång. Samtidigt fanns det en saklig grund för den europeiska valutakrisen: underskott, inflation, belåning. Även om Soros tjänade många miljarder på det brittiska pundets fall, var det inte han som fällde det. Bengt Dennis, då riksbankschef, skriver i sin bok ”500 %” (1998) att ”fonder av det slag som George Soros Quantumfond representerade var aggressiva och synliga i marknaden, men deras betydelse för händelseförloppet har överdrivits.”

Det påstås inte sällan att Soros knäckte den svenska valutan 1992. Jag var statssekreterare i Finansdepartementet under valutakrisen. Vi försökte se om det fanns tecken på att Soros fonder agerade. Vi hittade inga. Den svenska kronan föll två månader efter pundet och Soros hade då dragit sig tillbaka från den europeiska valutamarknaden. Kronans fall berodde på den ekonomiska kris som började 1989 och valutautflödet främst på att svenska storföretag trodde att kronan skulle falla och därför väntade med att ta hem vinster och utländska betalningar. Själv frågade jag Soros, när jag var generalkonsul i New York och var hemma hos honom några gånger, om han agerat mot den svenska kronan 1992 och det förnekade han.

George Soros är alltså ett verktyg för extremister över hela världen och han sa i en intervju för några månader sedan att han är stolt över vilka fiender han har. George Soros bok kommer ut strax innan han fyller 90 år, och kan ses som ett testamente och en viktig

sammanfattning av hans intressen.

Olle Wästberg är tidigare svensk generalkonsul i New York och författare.

Olle Wästberg

16 april 2020

Finlands Anders Tegnell: ”Vi testar redan fler än Sydkorea”

TORSDAG 16 APRIL 2020

Finland häver isoleringen av Nyland. Nu vidtar en ny fas i

den finländska corona-strategin – att gradvis öppna landet efter begränsningarna. I Finland har färre dött i covid-19 än i något annat nordiskt land, per capita. Enligt Mika Salminen, direktör på Institutet för hälsa och välfärd, beror det på restriktionerna. Inte på att Finland befinner sig i en annan fas än Sverige.

Finlands Anders Tegnell heter Mika Salminen. Det är inte säkert att han skulle bli igenkänd på gatan i Helsingfors.

Salminens titel är hälsosäkerhetsdirektör, den finländska motsvarigheten till statsepidemiolog. Han har en mycket begränsad offentlig roll – Salminen blir ibland intervjuad, men då bara som en av flera experter. Han leder arbetet för att ta fram det vetenskapliga underlaget för regeringens arbete mot coronaviruset. Men han säger inte till regeringen vad den ska göra. Ansvaret ligger hos beslutsfattarna.

– Vi ger inga rekommendationer. Vi utvärderar situationen och sedan bestämmer beslutsfattarna vad som ska göras, säger Mika Salminen i en DN-intervju.

Salminens arbetsplats är Finlands motsvarighet till Folkhälsomyndigheten, Institutet för hälsa och välfärd (THL) i Helsingfors. Situationen i Sverige är han väl bekant med. Han talar perfekt svenska och känner Tegnell personligen.
I Finland är det många som höjer på ögonbrynen åt Sveriges politik. Salminen vill inte göra det. Enligt honom är skillnaderna mellan hans och Anders Tegnells utgångspunkter i praktiken små. Men det finns en avgörande skillnad och den ligger i utförandet.

– I Sverige tänker man att folk själva ska minska riskerna genom att tvätta händerna och undvika större folksamlingar. I Finland ges samma rekommendationer, men dessutom har beslutsfattarna gått in för en lite skarpare linje för att begränsa situationer där det finns stor risk för snabb spridning. Jag känner ju Anders mycket väl och vi träffas ofta i EU-sammanhang. I princip tänker vi på samma sätt. Men i Finland gjordes det ett tydligt samhälleligt val – och det var beslutsfattarna som gjorde det valet – att vi måste göra allt vi kan

föra att skydda människors liv och hälsa.
I klartext har detta betytt att Nylands län (där Helsingfors ligger) spärrades av från den 28 mars fram till i går då spärrarna avlägsnas. Skolorna ger distansundervisning från klass fyra och uppåt åtminstone fram till den 13 maj. Restauranger och kaféer har stängt till slutet av maj. I Sverige är inga områden eller städer avstängda, grundskolorna håller öppet och uteserveringarna i Stockholm har gott om kunder. Finländska skidcentrum avslutade säsongen den 23 mars, svenska Skistar stängde sina anläggningar den 6 april.
Hittills har antalet döda i relation till befolkningen i Finland varit det lägsta i Norden, klart under Sveriges som ligger i topp. Men det har också varit mycket kostsamt för samhället. Nu har Finland kommit till en punkt då man, precis som många andra europeiska länder, måste bestämma sig för hur och när man ska öppna sig.
– Det är inte ekonomiskt möjligt att fortsätta med de här restriktionerna i all evighet. Om man gör det för länge finns en stor

risk för att vi plattar ut kurvan för mycket. Då kommer epidemin tillbaka med kraft när vi avlägsnar restriktionerna. Nu då vi har lyckats bromsa upp epidemin handlar fortsättningen om riskhantering. Det finns åtgärder som inte begränsar rörlighet och företag på samma sätt, säger Mika Salminen.

För Finlands del kommer det med stor sannolikhet att handla om utvidgade tester.

– Vi måste få upp testnings- och smittspårningskapaciteten till en sådan nivå att man kan spåra en stor del av de nya fallen och införa individuella karantäner.

För att testandet ska vara effektivt och verkligen leda till att nya smittofall isoleras är det möjligt att Finland måste införa lagändringar. I dag kan bara en smittskyddsläkare fatta beslutet att placera en enskild medborgare i karantän.

– I Finland testar vi redan nu fler personer per capita än Sydkorea. De har 15 000–20 000 test per dag, vi har 2 000–2 500 test och vi har kapacitet för nästan 5 000 tester. Sydkorea har tio gånger

fler invånare än Finland, så sett till befolkningen testar vi fler. Om man ser på antalet tester kumulativt – det vill säga hur många tester som gjorts totalt – ligger Sydkorea långt före resten av Europa. Men det relevanta just nu, enligt Salminen, är inte vad man gjort tidigare utan hur många tester som görs per dag. Enligt Salminen är det knappast tänkbart att restriktionerna i Finland kan pågå särskilt länge till.

– Om vi håller på med dem för länge kommer en andra våg. Det kan bli lika illa som om vi inte hade gjort något alls. Det är inte alls attraktivt.

Är det inte oundvikligt att antalet smittade går upp när restriktionerna avlägsnas?

– Ja.

Går det att hålla under kontroll?

– Vad är alternativet? Vi orsakar redan nu stora skador på samhället med de här begränsningarna. Nu handlar det om att släppa på en del av restriktionerna men samtidigt hålla bromsen på tillräckligt mycket.

Anders Tegnell har flera gånger sagt att Finlands låga dödstal

beror på att man befinner sig i en tidigare fas av epidemin. Det håller Salminen inte med om.

– Det är snarare en tolkning. Visst var vi ungefär en vecka efter Sverige i början, men därefter har våra kurvor separerat ganska tydligt. Vår bedömning är nog att vi har lägre dödstal därför att vi har lyckats bromsa epidemin. Restriktionerna har fungerat. Och det bekräftas också av en studie i Imperial College nyligen.

Kan en andra våg så småningom tillintetgöra alla de ansträngningar som Finland har gjort?

– Första vågen är alltid den allvarligaste, sedan brukar det bli mildare. Restriktionerna infördes för att man inte ville ha en situation där folk som kunde ha klarat sig dör eftersom vårdkapaciteten är överansträngd. Nu gäller det att försiktigt öppna upp. Epidemin kommer att fortsätta, frågan är hur hårt man ska hålla på bromsen. Hittills har vår strategi fungerat som vi hoppades. Vi skulle ha många fler fall utan de här åtgärderna.

Anna-Lena Laurén

Finland har just nu totalt 75 coronapatienter i intensivvård. 64 personer har dött.
Dödligheten är den lägsta per capita bland de nordiska länderna.
Finland befinner sig i undantagstillstånd.
Skolor (från fjärde årskursen), universitet och läroinrättningar är stängda fram till den 13 maj och folksamlingar över tio personer är förbjudna.
Simhallar, teatrar, bibliotek och kulturinrättningar är stängda.

Den 28 mars avgränsades Finlands folkrikaste län Nyland för att hindra smittspridning.
På onsdagen meddelade regeringen att avgränsningarna avlägsnas, eftersom smittspridningen har bromsats.
Dela

Appar ska hjälpa EU lätta på restriktioner

TORSDAG 16 APRIL 2020

Appar, massiv testning och att medlemsstaterna delar information mellan sig är vägen framåt för att EU ska återgå till det normala, enligt EU-kommissionen.

Varje EU-land bestämmer själv när man vill lätta på sina restriktioner. Men för att undvika kaoset i början av coronapandemin, då länder plötsligt stängde sina gränser och EU-medborgare fastnade på väg till sina hemländer, vill kommissionen nu samordna insatserna när restriktionerna gradvis lättar.

Kommissionen kallar sin plan för ett ramverk för medlemsstaterna att hålla sig till. I det ingår bland annat att appar i mobiler ska hjälpa till att spåra smittspridning och varna invånarna. Ett system

som bland annat används i Sydkorea.
Enligt kommissionen kan apparna i kombination med utökade provtagningar ”hjälpa till att bryta infektionskedjor och minska risken för att viruset sprids vidare”. Kommissionen vill gärna ha en app som gäller för hela EU.
När Österrike nu tillåter butiker att öppna igen kräver regeringen att alla invånare bär skyddsmask. Det kravet finns inte med i EU-kommissionens ramverk.
– En ansiktsmask kan, jag säger kan, minska spridningen. Men den är ingen ersättning för andra åtgärder, säger EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen.

Pia Gripenberg

Dela

Danska elever tillbaka i skolan

TORSDAG 16 APRIL 2020

Efter att ha varit stängda i en månad har Danmarks skolor nu börjat öppna igen. Undervisning utomhus, strikt hygien och mindre klasser ska hindra smittspridning av coronaviruset.

7-åriga Tilde Hellesø är glad att vara tillbaka.

– Jag har längtat efter mina kompisar. Men nu är det viktigt att inte vara för nära varandra, för då kan coronaviruset sprida sig, säger hon.

Köpenhamn.

Hur säger man nej till elever som behöver en kram eller vill hålla handen på en utflykt i stan? Och hur får man dem att hålla avstånd när de har längtat efter varandra i en månad?

Det är onsdag förmiddag på Amager Fælled skole, en pampig skolbyggnad i rött tegel utanför Köpenhamn. I personalrummet

har en grupp lärare samlats för att lägga nya scheman.
– Den största utmaningen blir att få eleverna att känna sig trygga, att hjälpa dem att finna sin plats när allt är så nytt. Men också att hålla avstånd till dem när de behöver hjälp och tröst, säger lågstadieläraren Marie Brøndum.
Landets skolor har varit stängda sedan den 16 mars. Nu ska eleverna i låg- och mellanstadiet tillbaka till den ordinarie skolgången.
För eleverna på Amager Fælled skole är mycket nytt. När eleverna i årskurs 0 och 1 anlände till sin första skoldag tidigare på morgonen fick de ta farväl av sina mammor och pappor utanför skolgrindarna – föräldrar får inte komma in på skolan.
Eleverna ska tvätta händerna varannan timma och sitta två meter från varandra. Saxar, kritor och andra gemensamma redskap har plockats bort och alla elever har delats in i nya, mindre klasser.
– Tanken är att man ska hålla sig till sin grupp, så isolerat som möjligt och med samma pedagoger för att minska risken för smittspridning, berättar Signe

Rong Rossil, klassföreståndare i årskurs 2.
Skolgården har delats upp i mindre zoner, en för varje klass. Här ska eleverna vara på rasterna, men också under andra delar av dagen – enligt Sundhedsstyrelsens och regeringens rekommendationer ska så stor del av undervisningen som möjligt bedrivas utomhus.
Enligt rektorn Torben Bo Højman Jensen har den största utmaningen varit att ställa skolan i ordning i enlighet med Sundhedsstyrelsens regler.
– Vi är ju en innerstadsskola som plötsligt ska bedriva utomhusundervisning för sexhundra elever. Även om vi har gjort en skrivbordsplan vet vi ju inte hur den fungerar i praktiken. Det är därför vi har valt att öppna skolan för några klasser i taget, för att se hur barnen reagerar, säger han.
Totalt går det närmare 900 elever på skolan. I det första skedet är det bara årskurserna 0–5 som får komma tillbaka.
Många danska föräldrar har reagerat på att skolorna är de första delarna av samhället som

återöppnas när regeringen nu lättar på restriktionerna. ”Våra barn är inga försökskaniner” lyder rubriken på en namninsamling som på kort tid fått nära 20 000 underskrifter där föräldrarna kräver att regeringen tänker om. Enligt Signe Rong Rossil, själv trebarnsmamma, är en del föräldrar rädda att barnen ska bli smittade eller föra smittan vidare. Själv tycker hon dock att det är bra att skolarbetet kommer igång igen.
– Även om undervisningen hemma har varit intensiv tror jag inte att kunskapen stannar kvar på samma sätt.
I årskurs ett är det dags för rast. Eleverna går på rad in till tvättställen och tvättar händerna - mer eller mindre noggrant. Under tiden sjunger några av dem på en sång:
”Væske hænder, vaske hænder, sæbe på, sæbe på”.
Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Enligt siffror från Statens Serum Institut hade 1924 danska barn i åldern 0-9 år blivit testade för Covid-19 fram till förra veckan. 1,8

procent av dem testades positivt. För vuxna ligger andelen smittade på cirka 10 procent.
Fram till den 15 april hade 6681 fall av Covid-19 konstaterats i Danmark. 309 danskar har avlidit till följd av sjukdomen.

Margrethes 80-årsfirande ställs in på grund av corona

TORSDAG 16 APRIL 2020

Danmark.
I dag går tusentals danskar ut på sina balkonger för att sjunga för drottning Margrethe som fyller 80

år. Firandet av den älskade regenten skulle ha pågått hela april men på grund av coronapandemin har alla officiella festligheter ställts in. I stället blir det allsång över hela landet, bland annat av Facebookgruppen ”Danmark synger for dronningen”, som sjunger från balkonger, altaner, ut genom fönster, och i trädgårdar.
DN

Nordkorea: Dämpat firande av solens dag

TORSDAG 16 APRIL 2020

Nordkorea.
Den 15 april, känt som solens dag, är det viktigaste datumet i Nordkoreas politiska kalender. Då, för 108 år sedan, föddes nationens grundare och ”evige president” Kim Il-Sung. Normalt

högtidlighålls dagen med storslagna ceremonier men inte i år. Folkmassorna lyste med sin frånvaro.
TT-AFP

Misstänkt terrorcell sprängd – planerade dåd i IS namn

TORSDAG 16 APRIL 2020

Tyskland.
Tysk polis har gripit fem män från Tadzjikistan som misstänks ha planerat ett terrorattentat i Tyskland. Männen ska ha haft kontakt med högt uppsatta IS-funktionärer i Syrien. Målet tros ha varit att slå till mot amerikanska militärinrättningar i Tyskland, men även mot enskilda personer som gruppen ansett vara

fiender till islam. Ytterligare en femte man som misstänks tillhöra samma gruppering är gripen sedan tidigare.
Lina Lund

Närmare 700 smittade av corona på hangarfartyg

TORSDAG 16 APRIL 2020

Frankrike. Antalet smittade besättningsmän från det franska hangarfartyget Charles de Gaulle växer. Nu har 668 personer från fartyget och en medföljande fregatt testats positivt för coronaviruset.
Av de smittade vårdas ett 30-tal personer på sjukhus, varav en på intensivvårdsavdelningen, enligt försvarsdepartementet.
TT-AFP

Det här kommer inte i sig att förändra statsfinansern a, men det handlar om ledarskap.

TORSDAG 16 APRIL 2020

Nya Zeelands premiärminister - Jacinda Ardern om att regeingen och vissa myndighetschefer ska gå ned i lön med 20 procent under sex månader till följd av coronakrisen. De ekonomiska effekterna av landets nedstängning väntas bli tuffa. En rad andra länder — däribland Indien, Saudiarabien och

Sydafrika — har beslutat om liknande lönesänkningar.
TT

Chilensk fackledare prisas

TORSDAG 16 APRIL 2020

Norge.
Den chilenska fackföreningsledaren Barbara Figueroa Sandoval tilldelas det norska Arthur Svensson-priset, ofta kallat den fackliga världens Nobelpris. 2012 blev hon den yngsta ledaren någonsin, och den första kvinnliga, för landets största centralorganisation CUT.
TT

Tour de France startar i augusti

TORSDAG 16 APRIL 2020

Cykel.

Tour de France skjuts fram till efter sommaren och avgörs 29 augusti–20 september. Det meddelar det internationella cykelförbundet (UCI).
Giro d'Italia och Vuelta a España kommer att avgöras efter Tour de France,
TT-Reuters

Dessa människor arbetar 14-timmarsskift utan att klaga. Har masker, som de får sår

Inrikes DN-artiklar 10 - 16 april 2020

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företegsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

10 april 2020

”Regeringen måste leda arbetet med storskalig corona-testning”

FREDAG 10 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200410

Vi har länge drivit på för en betydligt mer omfattande provtagning av covid-19 i Sverige. Nu har regeringen äntligen givit Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell strategi för detta. Det är bra, men inte tillräckligt. Det behövs en detaljerad plan som involverar stora delar av samhället och som regeringen leder, skriver Ulf Kristersson (M).

Omfattande provtagning är ett avgörande verktyg i kampen mot covid-19. OECD och WHO har lyft

fram betydelsen av tester för att stoppa smittspridningen och säkerställa personalförsörjningen i hälso- och sjukvården. Nu höjs också allt fler röster för att storskalig provtagning krävs för att så fort som möjligt och på ett säkert sätt kunna återstarta ekonomin.

En svensk forskningsrapport, ”Six policy ideas for coping with the covid-19 pandemic”, beskrev omfattande provtagning som den viktigaste åtgärden för att lindra den massiva nedgången i svensk ekonomi.

En grupp schweiziska och tyska ekonomer lyfter fram behovet av att identifiera de som är immuna mot sjukdomen i rapporten ”Certified corona-immunity as a resource and strategy to cope with pandemic costs”. En tredje grupp med belgiska ekonomer har presenterat ett snarlikt förslag med tonvikten på hur själva testerna ska gå till i rapporten ”Rapidly identifying workers who are immune to covid-19 and virus-free is a priority for restarting the economy”.

Genom provtagning kan man se till att de som har drabbats av

coronaviruset verkligen stannar hemma – och att de som tvärtom är friska fortsätter att gå till sina viktiga jobb. Det är naturligtvis särskilt angeläget för personalförsörjningen inom samhällsviktiga funktioner: att vårdpersonal är friska när de går till jobbet är helt fundamentalt. Och det är inte lätt att avgöra utan provtagning.

Testning som nyligen genomfördes av de 50 anställda på en avdelning på Linköpings universitetssjukhus visade att hälften var smittade. Några hade inga symtom, utan skickades hem till synes friska. För många är det uppenbarligen svårt att känna av symtomen, och sannolikt är det detta som resulterat i att smittan spridit sig i stora delar av äldreomsorgen. Kunskapsläget om smittsamhet utan symtom ändras kontinuerligt.

Det är därtill nödvändigt att snabbt komma i gång med omfattande provtagning för att identifiera vilka som har varit smittade och nu har utvecklat immunitet. Immuna personer kan gå tillbaka till jobbet och vardagslivet – och vetskapen om att man inte längre riskerar att

bära smittan är naturligtvis mycket värdefull för de som jobbar inom sjukvård och äldreomsorgen.
Vi måste omgående lära av våra grannländer som på kort tid har klarat av att bygga upp stor provtagningskapacitet. I Tyskland genomförs sedan ett par veckor storskaliga tester, och i slutet av förra veckan påbörjade även Danmark masstester. I Danmark ser vi ett omfattande samarbete för att genomföra testerna, bland annat erbjuder landets blodbanker de som donerar blod att också testa sig för immunitet.
Sverige har ännu ingen organisation och kapacitet för det stora logistiska och organisatoriska projekt som omfattande provtagning innebär. Det kräver både tydlig nationell ledning och bred geografisk närvaro. Staten, regionerna och kommunerna kommer behöva samarbeta med företag och civilsamhälle på ett sätt vi inte är vana vid.
Det var en nödvändig början när regeringen i förra veckan tog intryck av Moderaternas initiativ och gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell

strategi för utökad provtagning. Och det finns flera bra delar i uppdraget. Utöver att tydliggöra provtagningskedjan och stötta regionerna inkluderar uppdraget även tester för att mäta immunitet bland befolkningen.
Det uppdrag som har presenterats lägger alltså en grund för att kunna genomföra ”en nationell strategi”. Men väldigt mycket mer måste till om vi ska klara av att få riktigt stora volymer. Sverige har varit sent i starten jämfört med andra länder och jag är orolig för att det går alldeles för långsamt. Dessutom är frågan om regeringen har förberett sig tillräckligt för att kunna ge det stöd som myndigheten kommer att behöva. Ofta handlar politik och förvaltning om veckor, månader och år. Nu handlar det om dagar.
Till detta kommer att i synnerhet vården redan är överbelastad och att det varken finns personal eller andra resurser för att genomföra ett stort provtagningsprojekt. Jag är däremot övertygad om att andra delar av samhället skulle vara redo att hjälpa till.
För två veckor sedan donerade Knut och Alice Wallenbergs

stiftelse 50 miljoner kronor till akademiska laboratorier för att få fram det material som krävs för att öka antalet coronatester. De aviserade samtidigt att de är beredda att ge mer. Detsamma gäller ökad laboratoriekapacitet. Medicinforskare vid Science for life laboratory i Stockholm och Uppsala har erbjudit sitt fulla stöd, liksom Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Och vi vet att svenska företag i denna stund håller på att ta fram tester både för att undersöka vem som är sjuk, och tester för immunitet.

Nu är tiden att tillvarata den fulla kapaciteten i det svenska samhället genom att i ett helt unikt nationellt arbete involvera myndigheter, företag, forskningsinstitut och civilsamhället i ett omfattande projekt. Den nationella strategin måste alltså omsättas i en mycket operativ plan.

1 För det första behöver processen för att få nya tester på plats snabbas på. Vi vill att regeringen uppdrar åt Folkhälsomyndigheten att omedelbart börja utvärdera de olika tester som nu tas fram. Detta är inte minst viktigt för att få

tillgång till de så kallade snabb-testerna. Dessa går väsentligt fortare att använda än de tester som i dag finns i Sverige, och har potential att drastiskt utöka vår kapacitet.

2 För det andra krävs en tydlig organisations- och ledningsstruktur. Det handlar till exempel om kedjor av personal och testanläggningar som måste sättas upp över hela Sverige – samtidigt som resurser inte får tas från vården. Alla som jag har talat med de gångna veckorna vittnar om att den logistiska strukturen för att genomföra testerna inte finns på plats.

3 För det tredje måste regeringen snabbt bestämma var i samhället provtagningen ska börja och i vilka personalgrupper. Stockholm är i dagsläget hårt ansatt av krisen, liksom Södermanland och Östergötland. En möjlig väg framåt vore att först bygga en organisation för masstester av en hel region så att de som ligger först i smittspridningen också kan bli först med att få i gång ekonomin igen.

Jag upplever att samarbetet mellan regeringen och riksdagen i

stort har fungerat bra under denna unika kris. Riksdagen stiftar lag mycket snabbt. Men för provtagning krävs inte nya lagar, utan tydligt ledarskap. Moderaterna kommer göra allt vi kan nationellt, regionalt och lokalt för att bidra till en mer omfattande provtagning. Men det är regeringen som måste ta ledningen för arbetet. Tiden går, Sverige kan inte vänta, och vi måste börja blicka framåt mot tiden efter coronakrisen.

Ulf Kristersson (M), partiledare

Mötet där det planeras för det oväntade

FREDAG 10 APRIL 2020

Var tionde anställd är sjukskriven, och lagren av skydd och läkemedel sinar. DN var med på Karolinska universitetssjukhusets stabsmöte, där ledningen planerar inför påskhelgen.

– Vi måste förbereda för det oväntade, säger sjukhusdirektör Björn Zoëga.
Minerna är allvarliga, replikerna snabba.
Varje dag under pandemin samlas sjukhusledningen på Karolinska för ett stabsmöte, vid ett specialinrättat ledningscentrum på fjärde våningen i Nya Karolinska i Solna. Under onsdagseftermiddagen får DN närvara vid ett, där tio nyckelpersoner förbereder inför påskhelgen. Just nu har antalet covid-19-fall planat ut, men inget är säkert.
– Vi måste använda det här mötet för att förbereda för det oväntade, inleder Björn Zoëga.
Operativa direktören Kalle Conneryd Lundgren visar snabbt upp ett antal powerpoint-bilder. Sjukhuset har hittills klarat att få fram intensivvårdsplatser som täckt behovet, beskriver han. Samtidigt har patienter kommit från andra sjukhus och från andra regioner. Totalt 20 patienter från Sörmland har kommit sedan i tisdags.
– Vi vet hur det var förra helgen, så vi behöver ha en hög marginal när vi går in i den här helgen.

Fördelning av personal till uppgifter utom den egna professionen kan bli aktuellt. Den omdiskuterade intensivakuten tar normalt endast emot patienter i ambulans som - kräver särskilt högspecialiserade vård.
Men förra helgen styrdes alla regionens högprioriterade ambulanser om till Karolinska, som har flest platser inom intensivvården, iva. Trycket blev under vissa tidpunkter extremt hårt – elva ambulanser kom in, inom loppet av 28 minuter.

Det kan hända även under påsken.
– Det fortsätter komma in patienter i hög takt. Vi får avdelningar med högre beläggning och avflödet måste fungera. Vi måste ha en plan för materialbrist om det uppstår på de här avdelningarna, säger Kalle Conneryd Lundgren.
Orosmolnen är många. Hjärtattacker, stroke och cancer stoppas inte av pandemin – den vården måste upprätthållas och separeras från smittan. Enligt staplarna som projiceras på väggen har vissa cancertyper som

bröstcancer inte helt nått målen, som sattes långt innan pandemin, i mars. Men enligt Conneryd Lundgren har inga medicinskt farliga köer skapats. Och endast ett fåtal patienter har fått vänta över åtta timmar på akuten.

○ ○ ○

Samtidigt ligger sjukskrivningstalen 10–12 procent över det normala och majoriteten av de anställda på sjukhuset jobbar just nu med helt nya arbetsuppgifter.

– Det gör naturligtvis att utmaningarna stiger ytterligare när det gäller bemanning. Vi måste hålla utbildningarna i takt. Lagren är små – FFP2-klassade munskydd och långärmade skyddsrockar sinar.

– Vi har fortfarande material så vi klarar oss, men kommer att behöva fortsätta fylla på daglig-dags.

Korta avtal har tecknats med privata aktörer som upplåter operationssalar för kirurger från Karolinska, så att anestesipersonal frigörs till iva. Bemanningen inför helgen, på intensiven och akuten framför allt, måste redas ut. David

Konrad, chef för intensiven, är med på länk från Huddinge. Han ger uppdaterade siffror om antalet patienter och att platserna ska öka från 155 till 216 under helgen.
– Vi har bekymmer med bemanning – den är väl stretchad. Vi har också bekymmer med en del av de privata vårdgivaraktörerna, som kommer på utbildningarna men sedan jobbar de deltid och kan inte gå in i avtalen.
En i ledningen frågar: Kommer vi fortfarande klara att ha intensivvårdsteam som stöttar akuten om vi får fler ambulanser, David?
– I början av helgen – ja. Sedan är det extraordinära omständigheter. Det är klart att det löser sig, men det kommer att bli tufft om vi behöver alla de här iva-platserna.
○ ○ ○
Från avdelningarna börjar man nu skriva ut patienter, 10–20 procent per dag. Hittills har 20 av de första 30 patienterna med covid-19 som lades in på iva kommit därifrån, levande. Glädjande, påpekar flera. Ylva Pernow, temachef för

inflammation och infektion, frågar om behov av ”step down”– platser för patienter som kommer ur intensivvården.
– Tyvärr har vi nu så himla många iva-patienter så jag har inte den överblicken. Vi försöker från datakällorna skapa oss en bättre koll. Det jobbas på det i verksamheterna och det kommer krävas ganska mycket inom 8–10 dagar.
Just nu rapporteras lugnt läge i hela regionen förutom från Sankt Görans sjukhus som har det ”jättetufft” – 50 procent av alla vårdplatser är tagna av covidpatienter.
– Jag tror krasst att vi ska räkna med att Sankt Göran och Danderyd kommer att ha det kämpigt hela helgen, säger någon.
Och så till frågan om ambulanserna. Tre ambulanser var tidigare vikta för att transportera patienter mellan Karolinska i Huddinge och Solna. Är de fortfarande tillgängliga? Och hur blir det med omstyrningen? Staben är överens om att det bästa vore att få hit svårt sjuka patienter direkt, i stället för att de ska hamna på

akuten på de andra sjukhusen som har färre iva-platser – att forsla iva-patienter mellan sjukhusen tar över fyra timmar åt gången och är enormt resurskrävande.
Per Mattsson, tillförordnad temachef vid akut och reparativ medicin:
– Jag tror vi måste vara ärliga med att om vi återgår till den tidigare ambulansstyrningen finns risk för att det blir tjockt på de andra sjukhusen igen. Den ordinarie ambulanstrafiken är ju tokig.
– Du talar till redan troende, säger någon och alla skrattar.
Varför regionen motsätter sig den ambulansstyrning som Karolinska förespråkar – som går emot tanken på en sluten intensivvårdsakut, kan Per Mattsson inte svara på efter mötet. Mellan raderna kan utläsas att frågan är prestigefylld.
– Den frågan passar jag på.
Han visar DN ned förbi ett rum som är en central där Karolinska samverkar med näringslivet för att få fram skyddsutrustning och läkemedel. Tre flygplan har flugits in från Kina med materiel, på

initiativ från Karolinska, som nu leder arbetet med att samla materiel till regionen.
– Det bästa hade ju varit om vi haft lager, men nu har vi inte det och då får vi göra vårt bästa och agera så snabbt som möjligt.
Läkemedel – sövningsmedel, smärtlindring, avslappnande – beräknas ta slut inom några veckor. Man ser över alternativen med industrin.
Vi kommer ned till en till synes lugn akutmottagning, där ingen bär skyddsutrustning. En man skjutsas igenom korridoren, sittandes på bår. Det är icke-covid-flödet vi hamnat i. Men på en sekund kan läget ändras helt, som under förra helgen, understryker Per Mattsson som bestämt sig för att jobba varje dag fram till midsommar.
– Och sedan ska jag dricka nubbe. Det känns rätt bra. Det är något med det här, att Karolinska aldrig kan stänga. Sjukhuset förenas under sådana här katastrofer.
Enligt Björn Zoëga är det mest kritiska just nu att få alla bitar att falla på plats.
– Vi tänker hela tiden på bemanningen. Skyddsmaterial och läkemedel finns så att vi

klarar helgen. Men vi måste tänka framåt hela tiden, vi vill ligga före så att det inte blir kris, då är det mycket svårare att styra, mycket mera stress som är svårt att hantera.

○ ○ ○

Källor till DN ger ledningen både ris och ros. Läkarföreningens ordförande Yvonne Dellmark anser att mer borde göras för att underlätta för de redan hårt belastade intensivvårdsläkarna – läkare borde snabbutbildas i iva-vård, precis som man gjort för sjuksköterskorna.

Sjukhuset meddelar att det fanns en brist på intensivvårdssjuk-sköterskor, medan tillgången på läkare var förhållandevis bättre. Därför prioriterades att utbilda sjuksköterskor i första hand men även läkare kommer med all sannolikhet att utbildas när behovet växer.

En kirurg som varit och är extremt kritisk till den stora omorganisationen med konsulter och frågor kring NKS som varit före Zoëgas tid, vill nu hylla anonymt: ”Nu måste jag säga att Karolinskas ledning är helt fantastisk i hur de har hanterat

denna situation med covid.
Hatten av för Björn Zoëga, operativa direktören, temachefer och David Konrad med flera. För alla medarbetare på golvet är det välbehövligt att den kompetensen visade sig nu. Helt fantastisk stämning här inne trots den enorma påfrestning denna pandemi innebär.”
Zoëga tar även berömmet med ro.
– Jag har hela tiden sagt att vi måste hålla oss till fakta, struktur och lugn och att alla chefer måsta jobba nära sin personal. Alla har gjort ett helt fantastiskt arbete och det är tack vare att vi gör detta tillsammans som vi svetsas samman och hittills har klarat det bra. Men det är lång väg kvar.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Fakta. 20 av de 30 första iva-patienterna utskrivna

Under onsdagseftermiddagen låg 281 vuxna patienter inne på Karolinska, varav 118 på intensivvårdsavdelning. I regionen fanns 198 iva-patienter.
Under påsken ska iva-platserna öka gradvis från 155 till 216 platser på Karolinska.

Hittills har 20 av de första 30 patienterna med covid-19 som lades in på iva lämnat. Vissa har skrivits ut, andra vårdas fortfarande på sjukhuset.
Det är en högre siffra än vad som rapporterats från andra länder.
Enligt tf temachef Per Mattsson kan det dels bero på hög iva-kvalitet på Karolinska, men även på att Karolinska är ”bra på att välja ut patienter som klarar iva-vård”.
Källa: Karolinska universitetssjukhuset.

Vårdpersonal larmar om brist trots leverans av skydds-material

FREDAG 10 APRIL 2020

Försvarsmakten har levererat 50 000 skyddsmasker och 40 000 skyddsdräkter till

sjukvården. Utrustningen ska förmedlas av Socialstyrelsen. Ändå kommer rapporter om att vårdpersonal saknar skyddsutrustning.

Läkare och annan vårdpersonal runt om i landet är oroliga över bristen på skyddsmaterial. I Stockholm har läkare privat köpt in långärmade regnrockar för att kunna skydda sig mot coronasmitta.

Under en presskonferens på Folkhälsomyndigheten i veckan bekräftades problemen med skyddsmaterial flera gånger.

– Just nu har vi relativt god tillgång till andningsskydd, men däremot är det lite sämre när det gäller skyddsrockar, sade Taha Alexandersson vid Socialstyrelsen.

– Engångsoveraller efterlyses mycket i vården just nu, underströk Anna Varg från Arbetsmiljöverket.

Men det finns en lösning som snabbt skulle kunna sättas in för att lösa några av dessa akuta problem.

Försvarsmakten har nämligen sedan 1990-talet stora mängder engångsskydd som tillfälligt kan ersätta de skyddsrockar och

engångsoveraller som saknas. Skydden togs fram ifall svenska trupper skulle utsättas för attacker från biologiska och kemiska vapen samt radioaktivt stoft.
Skydden benämns i försvaret C-vätskeskydd. De ingick i varje soldats utrustning och består av överdel, byxor och skoskydd i genomskinlig plast.
– Vi har levererat det vi kallar C-vätskeskydd. Det är skyddsutrustning som är kroppstäckande. Det har vi stöttat sjukhuset i Södertälje med. Vi har fler sådana kvar om det blir förfrågningar, sade generallöjtnant Johan Svensson i fredags till DN.
Försvarsmakten svarar DN att myndigheten har levererat stora mängder C-vätskeskydd till vården.
– Vi försöker på alla sätt skaka fram både prylar och personal. Vi har lämnat ut ungefär 40 000 C-vätskeskydd. Det har skett enligt en fördelning från Socialstyrelsen, säger pressekretare Jesper Tengroth vid Försvarsmakten.
C-vätskeskydden är på väg att - kasseras på grund av ändrade militära krav.

Det innebär att det nu finns stora mängder oanvända skydd i obrutna förpackningar. Som till exempel på Sjökrigsskolan i Karlskrona som lämnar över skydd till region Blekinge.
– Det är ett bra skydd, det är - ingen tvekan om det. Inga bakterier eller virus går igenom C-vätskeskyddet, säger Richard Sandström. Han är produktledare för skyddsutrustning vid Försvarets materielverk, den myndighet som köper in försvarsmateriel.
Richard Sandström påpekar att skyddet som finns i en storlek kan upplevas som klumpigt eftersom det utformades för att dras över fältuniformen. Den tjocka plasten gör också att det kan bli varmt att arbeta i.
– Det är kanske inte det mest optimala. Men vad är alternativet? Om det inte finns något alternativ så är det här alldeles utmärkt, säger han.
Flera nyckelpersoner med insyn är kritiska till att materialet från försvaret inte verkar ha nått fram till regionerna. Där har vårdpersonal som arbetat utan skyddsutrustning smittats.

– Krisledningen fungerar inte riktigt. Varför har Socialstyrelsen inte sagt till regionerna: ”all den här materielen finns, ni kan begära att få den.” Regionerna vet inte vad de kan få, och det blixtsnabbt. Det är fascinerande att man plockar ut saker ur förråden, men vart tar de vägen?, frågar sig en nyckelperson.
En annan brist som Försvarsmakten skulle kunna täcka är bristen på andningsskydd i vården. Under 1990-talet tillverkades totalt 750 000 exemplar av Skyddsmask 90 åt försvaret.
Dessa masker har länge varit eftertraktade av blåsljuspersonal och deras arbetsgivare. Men eftersom Skyddsmask 90 tillverkades före Sveriges EU-inträde 1995 så saknar de CE-märkning. Därför motsatte sig länge Arbetsmiljöverket att de används, men har i samband med pandemin godkänt detta.
– Skyddsmasker har vi stöttat flera organisationer och myndigheter med, säger generallöjtnant Johan Svensson till DN.
Personal i ambulanser använder numera ofta Skyddsmask 90. Men

enligt uppgift till DN är antalet masker i vården i övrigt litet – samtidigt som bristen på andningsskydd försvårar en effektiv och säker vård. Försvarsmakten uppger för DN att den levererat 50 000 exemplar av Skyddsmask 90 till Socialstyrelsen. Cirka 15 000 masker levererades till regionerna i södra Sverige i helgen. Enligt Försvarsmakten är maskens filter 90 mångfalt bättre än de andningsskydd som används i sjukvården. ”Sannolikt skyddar därför Filter 90 också bättre mot mindre partiklar, inklusive bakterier och virus, än motsvarande civila filter”, skriver Totalförsvarets skyddscentrum i en bruksanvisning anpassad för covid-19-smitta. Nackdelen är att Skyddsmask 90 kan vara ansträngande att bära. Rekommenderad arbetstid i masken är tre–fyra timmar i sträck. Men masken kan användas obegränsat antal gånger, vilket minskar behovet av andningsskydd av engångstyp. – Vi har fortfarande mycket resurser. Det är en konstant ström av stödbegäran som vi kontinuerligt överser och bereder

i samverkan med Socialstyrelsen, säger generallöjtnant Johan Svensson.
DN frågade Socialstyrelsen redan i måndags och tisdags om vart det militära materialet tagit vägen men har inte fått några svar med hänvisning till myndighetens arbetsbelastning.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Restauranger som inte följer de nya trängselreg-lerna riskerar stängning

FREDAG 10 APRIL 2020

Den restaurang som blir på-kommen med att inte följa de

nya trängselreglerna som införts kan komma att stängas. I helgen kommer inspektioner att genomföras bland annat i region Stockholm.

– Det finns stora möjligheter att njuta av vädret utan att man sitter så trångt som man gör på uteserveringar i dag, sade statsepidemiolog Anders Tegnell under en presskonferens på torsdagen.

När vädret blivit bättre har det blivit trångt på uteserveringarna. Statsepidemiolog Anders Tegnell sade under de svenska myndigheternas presskonferens på torsdagen att man kommer att stänga verksamheter om reglerna med att hålla avstånd och att det högst får vara 50 personer samtidigt i en grupp inte följs. Region Stockholm kommer till exempel att genomföra kontroller under helgen.

– Det finns stora möjligheter att njuta av vädret utan att man sitter så trångt som man gör på uteserveringar i dag, sade Anders Tegnell.

I en intervju med Sveriges Radios ”Studio Ett” säger statsminister Stefan Löfven (S) att myndigheternas

rekommendationer inte bara är tips, utan något man är skyldig att följa.
– Vi har sagt att vi inte är främmande för några som helst beslut om vi ser att det här har en stor påverkan. Där vi kan minska smittspridningen på ett substantiellt sätt så ska vi göra det naturligtvis. Vi är redo att fatta beslut när helst vi behöver det.
793 personer har hittills avlidit i covid-19 i Sverige, 106 fler än antalet avlidna som hade rapporterats in under onsdagen. Totalt har 719 intensivvårdats för covid-19 i Sverige och 8 419 fall har bekräftats.
– Vi har en hyfsat stabil trend. Det låg kvar lite fall i databaser, men vi ligger kvar på samma nivå som i slutet av förra veckan, sadeTegnell.
Anders Tegnell berättade också om hur man i Stockholm gjort en undersökning för att kontrollera smittspridningen i regionen. 773 personer i var med i provtagningsstudien.
– 2,5 procent bar på viruset just då. Man bär på viruset i kanske fem dagar.

Enligt Anders Tegnell betyder det inte att 2,5 procent är smittade utan antalet smittade är betydligt högre. Undersökningen har gjorts genom att pinnar för provtagning skickats ut till deltagarna. Sedan har Försvarsmakten hjälpt till att hämta pinnarna. Undersökningen ska upprepas efter påsk.
– Undersökningen i Stockholm gjordes för att det ligger först i epidemin. Den görs för att följa utvecklingen i immuniteten för att se vilka restriktioner som kan börja avvecklas, sade Anders Tegnell.

Juan Flores
juan.flores@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Fakta. De nya reglerna

Det får inte uppstå trängsel i lokalen.
Servering av mat och dryck ska ske genom bordsservering.
Gästerna ska alltid inta mat och dryck sittandes vid bord.
Buffé får serveras om gästerna kan plocka mat utan att det uppstår trängsel. Samma gäller hämtmat.

Det är verksamheten som - ansvarar för att det inte uppstår trängsel.
Smittskyddsläkaren har rätt att stänga verksamheten om reglerna inte följs.
Källa: Folkhälsomyndigheten

Nytt avtal ska säkra andnings-skydd

FREDAG 10 APRIL 2020

Socialstyrelsen har säkrat ett nytt avtal med svenska Mölnlycke för 1,5 miljoner andningsskydd i månaden resten av året. Avtalet är ett steg i ambitionen att stärka inhemsk produktion av

skyddsutrustning mitt i rådande global brist, säger Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell.

Det var under torsdagens pressträff efter krishanteringsrådets möte som Socialstyrelsen berättade om beställningen.

– Svensk sjukvård har trots en global brist lyckats köpa in material. Inte för någon längre uthållighet men för att klara det korta perspektivet. Vi försöker också se över en stärkt inhemsk produktion. I dag gjorde vi ett nytt avtal med Mölnlycke som ska leverera 1,5 miljoner andningsskydd i månaden resten av det här året till svensk vård, säger Olivia Wigzell.

Socialstyrelsen har inga nationella siffror som klargör hur mycket 1,5 miljoner munskydd per månad faktiskt är i förhållande till hur många som förbrukas per dag i Sverige.

– Just nu har vi ingen sammantagen bild och det är för att vi har 290 kommuner och 21 regioner. Vi har däremot en regelbunden dialog med regionerna för att se hur behovet ser ut den närmaste tiden, men vad gäller

totalförbrukningen i Sverige så finns det inga siffror på det.
Beställningen omfattar bland annat kirurgmasker av typen 2R, som är standard på svenska sjukhus. Avtalet skrevs under på torsdagen, berättar Mölnlyckes vd Richard Twomey.
– Vi har redan skickat 300 000 2R-masker till Stockholm och resten kommer att levereras de kommande månaderna.
Affären motiveras i första hand av att hjälpa till i en svår situation, inte av att tjäna pengar, säger Richard Twomey.
– Vår vinstmarginal är mycket låg på en sådan här beställning. Vi gör inte det här för att det ökar vår försäljning utan för att vi ser behovet bland patienter och sjukvårdspersonal.
Mölnlycke är en av de största leverantörerna av medicinsk skyddsutrustning i Europa och producerar utrustning i flera länder. Enligt Richard Twomey jobbar man nu extra noggrant med kvalitetssäkring i varje steg i produktionskedjan.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

”Villkorlig frigivning är något man ska förtjäna”

FREDAG 10 APRIL 2020

Justitieminister Morgan - Johansson (S) vill skärpa - reglerna kring villkorlig fri- givning och ändra dagens praxis där dömda brottslingar släpps fria efter två tredjedelar av tilldömt fängelsestraff.

– Det här har i alla år varit - stötande, säger Johansson.

DN har tidigare berättat om hur mordet på en trebarnsmamma i Göteborgsstadsdelen Kungsladugård har väckt starka reaktioner. Erik Nord, polischef i Storgöteborg, ville i en intervju med DN i början av april väcka debatt om straffrabatter och villkorlig frigivning för återfallsförbrytare. Polischefen menar att dagens system i onödan skapar brottsoffer och hans utspel har inte gått politikerna förbi.

Moderaternas rättspolitiske talesperson Johan Forssell vill se långtgående reformer som enligt partiets beräkningar skulle leda till att återfallsförbrytare tvingas sitta i fängelse mellan 60 och 70 procent längre tid jämfört med dagens system.
Justitieminister Morgan Johansson (S) kontrar:
– Under nästa månad kommer vi att lägga ett lagförslag där vi reformerar och förändrar regelverket kring villkorlig frigivning.
Förslaget går alltså på remiss till lagrådet i maj, en proposition väntas i höst och lagändringen kan träda i kraft nästa år.
Regeringens förslag innehåller två delar och syftar till att rätta till en praxis som Morgan Johansson kallar ”stötande”.
– Det ena är att vi intar som grundhållning att villkorlig frigivning efter två tredjedelar inte ska vara en självklarhet utan att det ska vara något man förtjänar. Om man till exempel inte deltar i vård och behandling på anstalten måste man också räkna med att få en uppskjuten frigivning, man får helt enkelt sitta tiden ut, säger han.

Enligt justitieministern skulle den föreslagna lagändringen innebära en rejäl skärpning av de principer som styr villkorlig frigivning. Men förslaget har dessutom en ytterligare del som handlar om att koppla villkorlig frigivning till de dömdas uppförande. Här vill regeringen sänka gränsen för när den dömde kan nekas villkorlig frigivning från synnerligen till särskilt misskötsam.
– Det innebär att om du bryter mot reglerna, beter dig aggressivt, ja då löper du också stor risk att få sitta tiden ut, säger Morgan Johansson.

Justitieministern ger inte mycket för Moderaternas förslag om att - begränsa de så kallade straff-rabatterna som gör att dömda brottslingar i dag bara avtjänar fängelsetid för sina grövsta brott. Han menar att ett sådant system skulle kunna få orimliga konsekvenser.
– Ta stöld som exempel. Maxstraffet för det är två år. Om du döms för sex stölder skulle du kunna få 12 år i fängelse. Maxstraffet för dråp eller grov våldtäkt är tio år. Jag tror att de flesta tycker att det är orimligt att man sitter längre i fängelse för

stöld än för dråp eller grov våldtäkt.
Morgan Johansson påpekar också att regeringen har skärpt straffen för en lång rad våldsbrott, grovt vapenbrott och för mord, det senaste i syfte att fler morddömda ska tilldömas livstids fängelse.
– Det har lett till att vi nu har en kraftig ökning av beläggnings-graden på både häkten och anstalter. Det har varit en medveten politik. Min inriktning är att de som begår allvarliga brott och har en gängkriminell livsstil, de ska buras in.

Skärpningen av reglerna kring villkorlig frigivning beräknas kosta Kriminalvården runt 100 miljoner kronor.
– Det finansierar vi så det kan Kriminalvården räkna med. De har fått ett ökat anslag med drygt 700 miljoner kronor i ramanslag, säger Morgan Johansson.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Fakta.

Enligt dagens praxis släpps de flesta som döms till fängelse ut efter att ha avtjänat två tredjedelar av sina straff. Det finns undantag

som gäller korta straff och personer som döms till skyddstillsyn. För livstidsdömda finns heller ingen villkorlig frigivning, även om det kan bli aktuellt om en livstidsdom omvandlas till ett tidsbestämt straff.

Regeringen vill nu ändra lagen så att fler tvingas att avtjäna hela strafftiden. För att förtjäna villkorlig frigivning måste den dömde medverka i vård och behandling. Misskötsamhet och våldshandlingar på anstalten ska också innebära att villkorlig frigivning inte blir aktuellt.

Källa: Kriminalvården, regeringen

Bildspecial: Sverige under coronakrisen

FREDAG 10 APRIL 2020

Förändrat land. En patient får vård av personal i full skydds-utrustning, tre damer tar en coronafika i trapphuset och Berwaldhallen fylls av orkesterns toner från Bach – men ingen är där för att lyssna. Hur vi arbetar, rör oss och umgås har förändrats efter

coronasmittans spridning. *DN:s fotografer* skildrar hur vardagslivet har tagit en ny form under de senaste sex veckorna.

”Ibland tror jag att vi klarar det – nästa stund är det nattsvart”

FREDAG 10 APRIL 2020

Den här veckan börjar intensivvårdpersonalen i Stockholm arbeta enligt krislägesavtalet. Ett avtal som aldrig tidigare har tillämpats,

men som det nya viruset tvingat fram.
På den sjudubblade IVA-verksamheten på Karolinska i Huddinge betyder det tvåskift för alla läkare. Natt eller dag. Och över tolv timmar per pass.
En parallell verklighet. Det är intensivvårdsläkaren Cecilia Arfwedsons ord på sin tillvaro. I många svenska hem betyder epidemin ett liv på lågvarv märker hon. Hemarbete, tid med barnen och långa promenader. Livet kan till och med kännas lite tråkigt. Så är det inte för den som arbetar på IVA i Huddinge.
– Det rasar in svårt sjuka patienter. Vi har sjudubblat antalet platser och arbetar ibland i ett kaos. Det är uppskruvat, men också meningsfullt. Jag tror att vi alla känner så – att det finns ju inget annat val och det är bara vi som kan göra detta, säger Cecilia Arfwedson.
Hon beskriver en nästan hudlös kontakt mellan arbetskamraterna. Det är en intensitet i allt som sker och känslorna är ofta utanpå kroppen.
– Jag har tänkt på det, att vi skrattat mycket tillsammans de senaste veckorna. Det låter kanske

konstigt, och beror så klart också på att vi är så fruktansvärt trötta, men det är det där att vi delar en upplevelse – som vi inte delar med någon annan. Det är en stor anspänning att vara på jobbet. Det är här människorna bakom alla uppåtstigande kurvor finns.
Det var under vecka elva som det första fallet av covid-19 lades in för intensivvård på Karolinska Huddinge. De senaste fjorton dagarna har antalet fall accelererat och den här veckan träder krislägesavtalet i kraft.
– Ibland tänker jag att vi klarar detta. Vi har ställt om rekordsnabbt. Men i nästa stund är det nattsvart. Det tar ju aldrig slut! Min största rädsla är att stå där en dag och inte kunna ta hand om en svårt sjuk patient. Att alla resurser på riktigt ska vara uttömda.
Stockholm är epidemins svenska centrum. Ingen annan region är lika ansträngd. Över 900 människor vårdas för covid-19, varav 250 får intensivvård. I Västra Götaland är det drygt 60 på IVA, i Skåne 24.
I fredags aktiverade parterna i region Stockholm för första gången någonsin krislägesavtalet

för intensivvården. Det betyder längre arbetspass, och längre veckoarbetstid, men också mer betalt.
På IVA Huddinge börjar ett av tolvtimmarspassen för Cecilia Arfwedson kl 07.30 med överlämning från natten på en av de numera fyra avdelningarna. Innan epidemin exploderade fanns det bara en. De ordinarie totalt tio vårdplatserna på sjukhuset, är sju gånger så många nu. I ett nybyggt utrymme ligger elva patienter på rad med tunna rumsavdelare mellan sig. De flesta är sövda.

– När vi går rond på IVA tar vi normalt sett lång tid på oss. Det finns så många instrument att läsa av och värden att analysera. Syresättning, hjärtrytm, levervärden, njurstatus. Vi är vana att vara väldigt omsorgsfulla, men med den här enorma mängden patienter måste vi minska på det. Ofta är det ändå ett fokuserat lugn på avdelningen. Cecilia Arfwedson brukar höra respiratorns pumpande, EKG:ns pip och lågmälda samtal mellan kollegor. Men nu finns det patienter som bryter mönstret.

– I början var vi förvånade, att en del av de som är lite yngre, men väldigt svårt sjuka – alltså där vi vet att de syresätter sig jättedåligt – ändå kan sitta och titta på sin telefon och vara rätt pigga. Den patientgruppen ser vi sällan hos oss. Nu har vi dem också.

Den första tiden lades alla sjuka bara *in* på intensiven. Ingen skrevs ut. Det var tungt, berättar Cecilia Arfwedson, att inte ens veta hur ett tillfrisknande kunde se ut. Nu har hon varit med om att de ovanligt långa vårdtiderna i respirator, i ett par fall slutat väl. Några covid-patienter har efter ett par veckor fått lämna IVA för eftervård på annat håll.

Den mer kaotiska delen av IVA-läkarnas arbete är i intaget. Patienterna som väller in via akuten och infektionskliniken. Svåra, akuta beslut. En del verkligt sjuka kommer inte ens ifråga för intensivvård, för det skulle ändå inte hjälpa.

– Det ingår i vårt arbete att ibland tvingas inse att vården inte längre gagnar patienten och då ska vi inte fortsätta. Det finns också alltid en komponent av lidande som måste vägas mot nyttan, säger Cecilia Arfwedson.

Det finns ingen kur mot covid-19. Läkarna kan stödja organen i en kropp, men patienten måste sedan själv återhämta sig från infektionen.
– En del överlever inte, trots att vi gör allt. Detta är en jättesvår sjukdom. Ingen vanlig förkylning.
Den här veckan är Cecilia Arfwedson schemalagd 12,5 timmar måndag, tisdag och torsdag. Natt lördag. Fast de passen kommer hon inte att kunna fullgöra. Söndag morgon visade termometern 38,5 grader och hon blev sittandes i soffan i träningskläder när familjen försvann på fotbollsträning och ridlektion.
– Jag vet att det betyder en mindre i arbetsgruppen och att det blir tungt för de andra. Det är ju inte bara jag som är sjuk heller.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Om samhällsbärarna
Pandemin sveper över Sverige. De som står längst fram när samhället ska möta hotet är vanliga människor, i viktiga roller. De är sjuksköterskor och läkare. Hemtjänstpersonal och volontärer. Smittosanerare och militärer.

I reportageserien Samhällsbärarna berättar de om sin vardag mitt i en kris som saknar motstycke i historien.

200 000 osäkra skydd skickades till vården

FREDAG 10 APRIL 2020

Ett andningsskydd som godkänts för försäljning inom EU har stoppats av Socialstyrelsen. Men först sedan 200 000 exemplar av masken skickats ut till regionerna.

– Vi utgick från att en vara vi beställt från Socialstyrelsen skulle vara kontrollerad, säger Rickard Lundin, särskild sjukvårdsledare för region Östergötland, en av mottagarna.

Det var på torsdagsmorgonen som regionerna nåddes av beskedet från Socialstyrelsen om att andningsskydd som skickats till ett tiotal regioner inte skyddade mot coronasmittan.

Enligt Olivia Wigzell, generaldirektör för Socialstyrelsen, omfattade den försändelse som nu har återkallats 200 000 CE-märka ansiktsmasker som inte håller den filtertäthet som krävs av ett skydd i klassen FFP2. Skydden klarade inte att hindra så kallad aerosolspridning trots att de gått igenom EU-kontrollen. Därför får de inte användas i de delar av vården där risken för smitta är som störst.

– Vi köpte in de här och sedan skickade vi dem till regionerna som har begärt stöd. Sedan ska varje region kvalitetsgranska sina produkter, men alla har ju inte Karolinska sjukhusets snabbhet och muskler att göra det här. Vi har skickat ut mejl till samtliga

regioner om att ta den här masken ur bruk, säger Taha Alexandersson, ställföreträdande krisberedskapschef på Socialstyrelsen.
Men Rickard Lundin, särskild sjukvårdsledare för region Östergötland, menar att ansvaret för en kontroll ligger på Socialstyrelsen:
– Vi gör kontroller av varor som vi själva beställer och då är vi ansvariga, i det här fallet är det något som Socialstyrelsen levererat till oss. Det rör sig om en CE-märkt produkt och vi hade ingen anledning att misstänka att den inte skulle vara okej.
I region Östergötland tog man emot 20 000 skydd, exakt hur många som var av den felaktiga typen är inte känt. När Socialstyrelsen larmade om problemen reagerade man snabbt, säger Rickard Lundin:
– Vi gick omedelbart ut till våra verksamheter och bad dem att plocka bort skydden ur förråden.
– Att det är jätteallvarligt. Oacceptabelt. Vi har redan inlett en diskussion med Socialstyrelsen om det som hänt.

En annan av de regioner som fick andningsskydden var region Södermanland som också drabbats hårt av coronasmittan. Så snart beskedet kom under torsdagen stoppade man användningen.

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Socialutskottet går på Moderaternas linje – lex Lilla hjärtat på plats om några månader

FREDAG 10 APRIL 2020

Socialutskottet beslutade på torsdagen att gå vidare med - Moderaternas utskottsinitiativ för att stärka tvångsvårdade barns rättigheter.

– Det är en viktig framgång. Jag är jätteglad, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

Socialdepartementet kommer ändå att fortsätta arbetet att ta fram förslag på lagändringar.

Barns rätt till stabilitet och trygghet måste vägas in i bedömningen när en placering ska upphöra. Om den saken råder politisk enighet, efter DN:s granskning av fallet Lilla hjärtat. Hur det ska gå till råder dock delade meningar om.

Regeringen har arbetat med flera förslag på lagändringar, som DN berättade om på onsdagen.

Men under socialutskottets sammanträde på torsdagen ställde sig samtliga oppositionspartier bakom Moderaternas utskottsinitiativ som innehåller en rad lagändringar för att stärka barns rätt i tvångsvårdsärenden.

– Det är första gången på flera decennier vi förändrar en lag för att stärka barns rättigheter. Det kommer inte att lösa alla problem,

men det är en bit på vägen, säger Ulf Kristersson.
Moderaternas utskottsinitiativ, som kallas lex Lilla hjärtat, baseras på förslag från den statliga tvångsvårdsutredningen 2015. Det handlar bland annat om en ny bestämmelse i LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga) där barnets inställning och relation till familjehemmet samt hur lång tid barnet vistats i familjehemmet ska vägas in i bedömningen om vården ska upphöra.
Förslagen handlar också om att en obligatorisk prövning om vårdnadsöverflyttning (att familjehemmet tar över vårdnaden om barnet) ska ske efter två år.
Utskottsinitiativet innehåller även förslag på förändringar som behöver utredas på längre sikt.
– Nu går vi vidare direkt till riksdagen och stiftar lag. Det är ovanligt men det händer då och då. Allt bygger på att det redan fanns färdigutredd lagstiftning, säger Ulf Kristersson.
Han räknar med att ny lagstiftning ska vara på plats om några månader.

Hur ska ni hantera kritiken som riktats mot förslagen från remissinstanserna?
– Man får alltid kritik när man försöker ändra på ordningen om vems intressen lagen ska skydda. Jag håller med om att vi borde göra om flera lagar i grunden, och jag vill gärna se en ny utredning som tittar på det, men nu när det fanns färdigutredd lagstiftning vore det skandal om inte riksdagen skulle passa på.
Acko Ankarberg (KD), ordförande i socialutskottet, säger i en kommentar till DN att arbetet med lex Lilla hjärtat ska ske under våren.
– Vi kommer säkerställa att riksdagen har de resurser som krävs för att ta fram en lag som tydliggör att barnets bästa ska komma i främsta rummet.
Socialminister Lena Hallengren (S) säger i en kommentar till DN att socialdepartementet ändå fortsätter arbetet att ta fram förslag på lagändringar.
– Vi vill alla att barnens skydd ska bli starkare. Jag känner en viss oro för att man nu väljer att hasta igenom lagstiftning i utskottet, som sedan i praktiken ska visa sig

inte vara tillräckligt stark för att skydda de utsatta barnen.
Socialministern uttrycker oro kring den kritik oppositionens förslag fått från bland annat Justitieombudsmannen och flera domstolar.
– Deras förslag beaktar inte heller frågan om föräldrars missbruk och vilka krav som kan ställas på uppvisad drogfrihet, säger Hallengren.
– Jag vill att det ska finnas tydligt lagstöd för att ta drogtest på föräldrar innan barn återförs. Dessutom saknas förslag om skyldighet för socialnämnden att följa upp barn som varit placerade.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Socialministern: Svårt ringa in riskgrupp som ska få ersättning

FREDAG 10 APRIL 2020

Personer som tillhör riskgrupper kommer att få ersättning när de stannar hemma från arbetet för att undvika coronasmittan. Men vilka som ska omfattas är oklart.

– Att ringa in målgruppen är en utmaning, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Smittbärarpenning betalas i dag ut till den som bär på en smittsam sjukdom och därför bör stanna hemma även om man i princip är arbetsför. Nu kommer ersättningssystemet att utvidgas till att även gälla personer som inte är smittade men löper särskilt stor risk att drabbas hårt av sjukdomen covid-19. Detta för att

människor ska kunna stanna hemma från arbetet utan att förlora ekonomisk på det. Det handlar om dem som inte kan ta med sig arbetet hem.
När riksdagens socialutskott samlades på torsdagen fanns sedan tidigare ett förslag från Moderaterna om en så kallad smittskyddspeng. Vid sittande bord presenterade regeringspartierna S och MP tankegångar som gick Moderaterna till mötes. Samtliga partier kunde därefter enas bakom ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med ett förslag om en smittskyddspeng.
Acko Ankarberg Johansson (KD) är utskottets ordförande.
– Det här gör att de som tillhör en riskgrupp inte behöver gå till jobbet men också att vi säkerställer att de inte kommer att behöva vård så att vi kan klara sjukvården under pandemin, säger hon.
En stor utmaning är enligt socialminister Lena Hallengren (S) att peka ut vilka som ska få rätt till ersättningen.
– Det är en mycket relevant fråga. Så här långt har de över 70 år

varit den enda riskgruppen som varit väl definierad. Nu får Socialstyrelsen i uppdrag att definiera hur de här målgrupperna ska se ut och det är en grannlaga uppgift, säger socialministern.
Senast den 21 april ska regeringen återkomma till riksdagen med besked om riskgrupperna. Socialministern vågar inte säga när ersättningen kan börja betalas ut. Exakta ersättningsnivåer är inte heller fastställda. Dagens smittbärarpenning ger knappt 80 procent av inkomsten men maximalt 543 kronor per dag.
Socialutskottet vill också att regeringen utreder om den som lever i samma hushåll som en riskperson ska omfattas, liksom den som är gravid.
Camilla Waltersson Grönvall är socialpolitisk talesperson för Moderaterna.
– Det gläder mig att regeringen ska göra detta men det borde ha skett för flera veckor sedan. De här riskgrupperna har svävat i ovisshet i flera veckor, säger hon.
Socialutskottets vice ordförande, socialdemokraten Kristina Nilsson, svarar på kritiken från Moderaterna:

– Det är lite oppositionens roll att jaga på regeringen i olika sammanhang. Regeringen gör mycket bra men det skadar aldrig att skynda på dem. Men jag är glad att vi har ett konstruktivt samarbete i utskottet och kan komma överens, säger hon.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Smittskydd och riskgrupper

Folkhälsomyndigheten, FHM, uppmanar dem som kan jobba hemifrån att göra det. Ju färre som rör sig ute i samhället bland människor desto mindre risk för smittspridning. Det är dock inte alla yrkesgrupper som har den möjligheten.

Alla över 70 år anser myndigheten löper extra stor risk att få allvarliga, kanske livshotande symptom av sjukdomen covid-19. Även underliggande sjukdomar kan spela in, som lung- och hjärt-kärlsjukdomar.

I vilken mån yngre personer med underliggande sjukdomar är i farozonen är enligt FHM oklart. Det är möjligt att risken är högre för personer med allvarlig

njursjukdom, leversjukdom och de med nedsatt immunförsvar. Det finns inga studier som tyder på att astma eller njursjukdom skulle innebära förhöjd risk.

Interna dokument visar vilka patienter som nekas intensivvård

FREDAG 10 APRIL 2020

Mitt under coronaepidemin tvingas sjukvården fatta tuffare beslut än normalt. Nu visar

interna dokument från Karolinska hur läkare vägleds att prioritera mellan patienter med underliggande sjukdomar för att avgöra vem som ska få intensivvård.

– Intensivvården är väldigt ansträngd, och äldre personer med covid-19 i behov av intensivvård har tyvärr en väldigt dålig prognos, säger Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska.

I måndags skickades ett dokument ut med tydliga åldersgränser till chefer på Karolinska, för prioriteringar inom intensivvården: har man en biologisk ålder på 80 år och äldre, eller är mellan 60 och 80 år med signifikant svikt i ett eller flera organsystem, ska intensivvård inte inledas.

Den biologiska åldern syftar på hälsotillstånd i relation till genomsnittet, och är alltså inte detsamma som kronologisk ålder som räknas i antal år sedan födelsen.

I dokumentet förklaras att personer med en kronologisk ålder på 60–70 år kan ha en högre biologisk ålder om de har en eller

flera allvarliga systemsjukdomar som kan ha påverkan på den förväntade livslängden.
Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska, säger att enskilda läkare ska ha dokumentet som stöd när de fattar svåra beslut.
– Vi har en extrem situation inom intensivvården med en väldigt hög belastning. I det läget är det extremt viktigt att vi använder våra resurser till de patienter som vi tror har allra störst nytta av intensivvård, säger han och fortsätter:
– Även om man kanske inte är kronologiskt gammal, kanske lite över 60 år, och har en sviktande hälsa och hamnar under intensivvård och kommer ur den, så avlider många av de här patienterna. Det är väldigt tufft för kroppen. Sedan gör vi en individuell bedömning i varje enskilt fall.

Ska man se riktlinjerna som att de är anpassade till covid-19?

– Framför allt har vi sett att patienter med covid-19 som har hög ålder, då har man en väldigt dålig prognos. Det är ett stöd för doktorer som ska kunna fatta de

här besluten dygnet runt, och som kanske inte har jättelång erfarenhet av intensivvård. Utan beslutstödet skulle det kunna lämnas utrymme för godtycke, och det tror jag hade varit sämre.
Olle Kämpe, överläkare och professor i klinisk endokrinologi vid Karolinska institutet, är kritisk.
– Nu har man modifierat och beskrivit biologisk ålder, men det tycker jag är fel. Jag tycker inte man ska ha ålderskriterier inom svensk sjukvård.
Han tar upp att man tidigare dömt ut ålderskriterier i ett fall som kommit upp i en ansvarsnämnd i Västerås.
– Man är biologiskt så väldigt olika. Det är vad man är för person som bedömningen ska grundas på och inte ålder. Det blir väldigt fyrkantigt.
Andra beskriver att riktlinjerna endast återspeglar hur man jobbar inom intensivvården generellt – även om det tills nu inte satts så tydligt på pränt.
Intensivvårdsläkaren Mattias Bergström i Malmö, som DN tidigare intervjuat, har tagit del av de nya riktlinjerna från Karolinska.

– För mig är det inget konstigt eller kontroversiellt. Det är ingenting som sticker ut eller som egentligen är nytt. I mina ögon är det precis så här vi resonerar kring varje patient då intensivvård övervägs. Skillnaden är att det formaliseras i text tydligt nu, vilket jag tycker är värdefullt, säger Mattias Bergström.
De nya beslutsstöden utgår enligt Karolinska från Socialstyrelsens nya nationella riktlinjer för prioriteringar inom intensivvården inom extraordinära förhållanden, som tagits fram särskilt under epidemin. Karolinskas beslutsstöd är mer specifikt hållna än Socialstyrelsens riktlinje. Enligt Lars Sandman, professor i hälso- och sjukvårdsetik vid Linköpings universitet, är det väntat att det görs en uttolkning av dokumentet.
– Det var ett medvetet val att vi inte gick in på sådana medicinska parametrar och inte heller på att specificera någon typ av ålder för en så kallad cut-off-gräns. Däremot finns en allmän skrivning om betydelsen av en hög kronologisk ålder, säger Lars Sandman.

Karolinskas sjukhusdirektör Björn Zoëga håller inte med om kritiken att prioriteringarna är annorlunda.
– Hos oss prioriterar vi som vanligt, enligt de angivelser som finns hos Socialstyrelsen. Men det går rykten att vi håller på med en helt tokig prioritering. Det stämmer inte, säger han.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Cancervård räddas med helg-operationer

FREDAG 10 APRIL 2020

Många cancersjuka påverkas av coronapandemin då operationer ställs in eller planeras om. Men operationer som inte kan vänta genomförs trots allt, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

– Vi gör nu operationer i samarbete med andra sjukhus i Stockholm eller hos privata aktörer. Vi har flyttat en del operationer vid de här enheterna, samt att vi gör en hel del operationer under helger, som nu under påskhelgen, säger Karouk Said, en av verksamhetscheferna vid Karolinska sjukhusets cancerklinik i Huddinge, till Ekot.
TT

Migrations-verket pausar asylärenden

FREDAG 10 APRIL 2020

Coronapandemin orsakar problem för asylsökande när Migrationsverket pausar alla ärenden som kräver muntliga utredningar. Runt 300 personer drabbas när möten skjuts fram.
– Vi kan inte ha muntliga utredningar just nu, säger

Andreas Hagelin vid Migrationsverkets presstjänst. Beslutet gäller till den 19 april, och under tiden ska Migrationsverket arbeta fram nya former för att genomföra samtal med asylsökande under coronapandemin.

TT

Baylan: Besked kring hyreslättnader kommer nästa vecka

FREDAG 10 APRIL 2020

Regeringen hoppas på ett godkännande från EU-håll gällande förslaget om tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader i utsatta branscher.

Det enligt näringslivsminister Ibrahim Baylan (S).

– Vi har haft en väldigt bra dialog med kommissionen och hoppas på ett beslut redan nästa vecka, sade Baylan på en pressträff på torsdagen.

Förslaget presenterades redan den 25 mars och bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna. I korthet ska det innebära att en hyresvärd som sänker den fasta hyran för hyresgäster kan söka stöd för att kompensera en del av nedsättningen.

Kompensationen ska dock ges med maximalt 50 procent av den nedsatta fasta hyran och dock maximalt 25 procent av den ursprungliga hyran. Då det dock handlar om en form av statsstöd måste satsningen godkännas från EU-håll.

Ursprungligen talades om att det vara något för utsatta branscher inom sällanköpshandel, hotell, restaurang och vissa andra verksamheter. På pressträffen breddade Baylan dock detta:

– Det handlar om verksamheter som är konsumentnära och tjänsteverksamhet. Det kan vara

tandläkare, kroppsvård och kongresser och mässor, säger han. Kritik har tidigare väckts då besked dröjt liksom att förslaget har tolkats olika från dels företagare, dels fastighetsägare.

– Vi har fått indikationer att viljan är svag hos fastighetsägarna och jag skulle vilja skicka ut en kraftfull signal till fastighetsägarna. Vi är i ett väldigt besvärligt läge men staten och skattebetalarna är beredda. Ska vi lyckas med detta måste vi alla vara med och bidra.

TT

Dela

Kraftig ökning av konkurser

FREDAG 10 APRIL 2020

Antalet företag i besöksnäringen som ansökt om konkurs eller rekonstruktion är fyra gånger högre under de senaste tre veckorna, jämfört med motsvarande period i fjol. Antalet anställda som berörs är tio gånger högre, visar statistik som Johan Kreicbergs, ekonom

på Svenskt Näringsliv, tagit fram.

Besöksnäringen har drabbats särskilt hårt av coronakrisen. Gäster uteblir från restauranger och hotell och konferensanläggningar står tomma.

Johan Kreicbergs har gått igenom siffrorna för företag som ansökte om konkurs eller rekonstruktion under veckorna 12 till och med 14 och jämfört dessa med med motsvarande veckor 2019.

Och krisen märks tydligt. Antalet är mer än 50 procent högre i år för de jämförande veckorna. Värst är det i besöksnäringen – där har antalet stigit från 29 till 117 företag. Antalet anställda som berörs har stigit från 100 till över 1 000. För alla företag har siffran stigit från 1 810 till 4 754,

Den senare siffran kommer att stiga kraftigt. Under denna vecka, som Kreicbergs inte granskat, har till exempel flygbolagen Bra och Norwegian – med hundratals anställda – ansökt om rekonstruktion.

– Många av industriföretagen har rätt välfyllda kassor och klarar sig ett tag, säger Johan Kreicbergs.

– Men de som är absolut mest känsliga och har minst reserver är besöksnäringen och transportföretagen, tillägger han.
Johan Kreicbergs satt med i den statliga Entreprenörskapsutredningen och den studerade hur det gick för företag som var satta i rekonstruktion. Och den statistiken var inte upplyftande.
– Då visade det sig att historiskt slutar 75 procent av rekonstruktionerna i konkurs, berättar Kreicbergs.
Han påpekar att det kan vara lite bättre förutsättningar under den extrema situation som nu råder. Många av företagen har möjlighet att överleva på sikt om krisen blir kortvarig – något utredningen såg hände under finanskrisen för drygt tio år sedan.
– Så jag skulle tro att det blir lite bättre siffror den här gången. Men i varje fall mer än vartannat av dessa företag kommer att gå i konkurs?
– Ja, jag är rädd för det.
Syftet med en rekonstruktion är att försöka nå en överenskommelse med fordringsägarna om att skriva av

en del av skulderna och på så sätt komma stärkt ur en kris.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Att leda under en kris – så kan mål dämpa oro hos medarbetare

FREDAG 10 APRIL 2020

Den situation som följt av smittspridningen ställer företagsledare inför stora

utmaningar. DN har talat med tre experter som tipsar om hur man som ledare ska agera i kris och hur medarbetare reagerar i pressade situationer.

Under tsunamikatastrofen år 2004 var Fritidsresors Lottie Knutson flitigt närvarande i tv-rutan. Hon var då företagets informationsdirektör och har hyllats för sin hantering av situationen. I kristider ökar kraven på närvaro och tydlighet, säger hon.

– Det är superviktigt att ledarna håller sig synliga under svåra tider. Särskilt i svåra tider, säger Lottie Knutson.

Den 1 april hade 26 500 personer inom besöksnäringen blivit av med jobbet eller varslats, enligt branschorganisationen Visita. - Lottie Knutson beskriver situationen som ”nattsvart”. Ledare som nu tvingas fatta svåra beslut kommer inte att bli omtyckta, oavsett hur budskapet framförs, enligt Lottie Knutson.

– Det är sällan man blir populär när man tvingas säga upp personal. Det här är en katastrof för massor av individer och deras verksamheter. Hur du än gör

kommer folk tycka att du gör fel. Det finns inga bra sätt att framföra fruktansvärda budskap. I turbulenta tider med mycket oro är det särskilt viktigt för ledare att se till att medarbetare arbetar mot tydliga mål, enligt stress- och arbetsmiljöforskaren Dan Hasson.

– Vi är byggda för att fokusera på hot och när vi mår dåligt blir vi ofta självfokuserade. När vi arbetar mot mål börjar vi leta efter lösningar i stället för att fokusera på problem.

Ett mål ska vara högt ställt, positivt formulerat och det ska finnas en strategi för hur det ska uppnås. Det ska också finnas ett engagemang och förändringsvilja hos chef och medarbetare, säger Dan Hasson.

För att se till att det fortfarande finns arbetsglädje kvar trots turbulenta tider är det bra att som chef prata ihop sig med gruppen, säger han. Arbetslivet består av personer från olika generationer och kulturer och det kan finnas olika förväntningar och behov inom en arbetsgrupp på den som är chef.

– Det är en dålig idé att tro sig kunna gissa vad medarbetare och

kolleger vill ha och behöver, säger Dan Hasson.
– Det handlar om att ta reda på vad det finns för behov och förväntningar. Ta fram lösningar tillsammans, fortsätter han.
Pr-konsulten Paul Ronge har lång erfarenhet av att arbeta med krishantering. Han har framför allt ett råd till ledare i kris:
– Tänk mycket mer på medarbetaren än på dig själv. Då är du en stark ledare.
Vid kristider ökar behovet av intern kommunikation, som kan ge trygghet och en känsla av sammanhållning, säger Paul Ronge. Till chefer som ska avskeda personal rekommenderar han att noga tänka igenom hur budskapet ska framföras, gärna med siffror som visar läget för företaget.
– Förklara att det saknas ljusning i sikte och att man är tvungen att göra detta för att företaget ska kunna överleva. Se till att ha en tonalitet som är respektfull mot medarbetare som måste gå.
Paul Ronge förespråkar rak och enkel kommunikation.
– Försök inte linda in eller sockra någonting. Och var beredd på att

hjälpa till med att skriva goda vitsord, säger han och fortsätter:
– Det viktigaste är inte att visa empati, det är att känna empati. Hur skulle jag må om jag skulle åka hem till den jag bor ihop med och berätta att jag inte har jobb om en månad?
Medarbetare som reagerar aggressivt ska visas särskild respekt, säger han, eftersom de ofta är i den värsta sitsen.
– Det kan vara människor som måste hem till familjen och säga att de förlorat jobbet på en arbetsmarknad som är mörk överallt i det här läget, säger Paul Ronge.
Samtidigt sitter många chefer med huvudet fullt tankar kring hur företaget ska kunna överleva krisen. Då är det särskilt viktigt att hålla isär de två sakerna.
– Fokusera först på de medarbetare som måste gå, lägg sedan allt krut på att fokusera på hur företaget ska överleva, säger Paul Ronge.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Krisen slog till – nu är ingenting sig likt i Ullared

FREDAG 10 APRIL 2020

Hamburgerrestaurangen har ansökt om konkurs och hotell Ullas sängar står tomma. Kommersens högborg vacklar i stormen.

– Vi kommer att klara det här, men jag tror aldrig att det kommer att återvända till det ursprungliga, säger Boris Lennerhov, varuhusjätten Gekås vd.

Ullared.

Boris Lennerhov kommer gåendes mellan hyllor fyllda av cashewnötter, batterier och påskägg. Det råder långt ifrån den vanliga trängseln i lågprisvaruhuset. I fjol lockade motsvarande måndag i påskveckan 11 000 besökare, som handlade för 15 miljoner kronor. När vd:n senare summerar ännu en prövningens dag under coronakrisen kan han notera

4.100 kunder och försäljning för 5,4 miljoner kronor.
– Vi har vädret mot oss också. Här gillar vi regn, säger Lennerhov samtidigt som solen lyser från en klarblå himmel på årets hittills varmaste dag.
Krisen har förändrat mycket och snabbt i Ullared.
En oktoberlördag i fjol slog varuhuset omsättningsrekord med över 40 miljoner på en dag. Året började i samma positiva trend och omsättningen steg med 18 procent under januari och februari.
När Lennerhov hörde på nyheterna om sportlovsfirare som tagit coronasmittan med sig hem från Italien förstod han omedelbart att konsekvenserna skulle bli stora – fast ändå inte hur allvarliga. Mars blev en brant utförsbacke.
– Första veckan backade vi tio procent, andra 20, tredje 30 och sedan 40. Nu har vi tappat 60 procent av försäljningen och dessvärre tror jag inte att botten är nådd, säger han och tillägger att om man kan vara tillbaka på 80 procent vid jul så skulle han vara nöjd.

I pengar uppgick försäljningstappet i mars till 100 miljoner kronor och prognosen säger att det kommer att bli dubbelt så mycket i april.
Men förlusterna riskerar att bli ännu större. Hela den stora lagerbyggnaden en dryg kilometer från varuhuset är fylld av varor.
Lennerhov beskriver paradoxen. För fem veckor var hans stora huvudbry hur man skulle klara varutillförseln och han fruktade varubrist till sommaren. Nu har han ägnat mycket tid åt att försöka stoppa leveranserna. Det går, men bara i vissa fall.
– När det till exempel gäller mode är det långa ledtider och det är inte alls säkert att det vi beställt går att sälja senare. Det kan handla om förluster på mellan 400 och 500 miljoner, säger han.
Gekås har personalkostnader på cirka 60 miljoner i månaden. Nu är 400 säsongsanställda är uppsagda och 1 200 tillsvidareanställda korttidspermitterade, men alla de senare är på sina arbetsplatser. Inte heller tjänstemännen tillåts arbeta hemifrån.
Enligt Lennerhov hade på måndagen inte någon av de

anställda konstaterats smittad av viruset, kanske en konsekvens av den förhållandevis långsamma smittspridningen i området och de skyddsåtgärder som varuhuset vidtagit.
Antalet kunder som tillåts vistas i lokalerna har halverats. Bara varannan av de drygt 80 kassorna är öppen och skyddande plexiglas har satts upp mellan kassör och kund.
Lennerhov är inte särskilt orolig för Gekås framtid. Decennier av succé har skapat stora tillgångar och gjort att lånen på 200 000 kvadratmeter affärsyta under tak har kunnat betalas av.
Däremot tror han inte att allt kommer att bli som förut. Gekås framgångsrecept bygger på att resa, träffas och handla – allt det som pandemin tvingar oss att inte göra. Lennerhov tror att några av de nya mönster som krisen skapar kan bli bestående.
– Vi har inte haft svårt att konkurrera med näthandeln, men nu har ju livsmedelshandeln fått en kundgrupp i de äldre som den aldrig fått annars. De tycker säkert att det här var ju bekvämt att få varorna levererade hem till

dörren. Beteenden kring hur vi reser och rör oss kommer att ändras och vi kommer säkert att få följdverkningar som vi inte räknat med. Å andra sidan tror jag inte att näthandeln heller kommer att må så bra av den lågkonjunktur som nu följer, säger Lennerhov innan han skyndar vidare till eftermiddagens styrelsesammanträde.
Beslut ska fattas kring det nya hotellet som koncernen vill bygga nära varuhuset och som fördubblar antalet hotellbäddar på området. Bygget har försenats sedan det överklagats två gånger av grannar i området.
– Det skulle ha stått klart 2022, men just nu gör det inget att det dröjer ett år till, säger Lennerhov.
Kommer Ullared att ha kvar sin attraktionskraft då?
Parkeringen utanför hotell Ulla vid infarten till samhället gapar tom. De 61 rummen likaså. Nattens fyra gäster har rest. Inte många nya väntas till påsk.
– Förra sommaren hade vi fullbelagt i tre månader. Påsken är en av våra stora helger. Vi brukar ha 85 procents beläggning. Nu har vi tio. Det känns som världskrig,

säger föreståndaren Anneli Andreasson.
Hon började sitt jobb för sex månader sedan med en ambition om att locka ännu fler gäster och hade just inlett rekryteringen av sommarpersonal när krisen slog till. 15 timanställda har sagts upp. Raman Rezia, som kom till Sverige från Afghanistan för fyra år sedan, är en av de fast anställda som nu försöker hitta arbetsuppgifter.
– Allting känns tomt, säger han.
Av smittskyddsskäl städas rummen först en dag efter att gästerna lämnat. Fast nu finns det knappt några alls att städa efter. Normalt kommer besökare från hela Sverige, från Danmark och Norge och andra europeiska länder. De flesta ska till Gekås och handla. Myndigheternas reserekommendationer gör att de betydligt färre kunder som besöker varuhuset mest kommer från närområdet.
– Jag har börjat tillåta husdjur på hotellet och så har vi kaffe och en chokladbit på rummet, säger Andreasson.
Hur länge tror du att ni klarar er?

– Vi kniper efter halmstrån. Ärligt talat, jag vet inte. Just nu tar vi en vecka i taget, säger hon.
Runt Gekås har en lång rad andra affärsverksamheter växt upp. Många har gynnats av varuhusets dragningskraft och haft goda tider. Gekås inbromsning blir nu andras fall.
Hamburgerrestaurangen Burger King ansökte härom veckan om konkurs och även bokhandlaren har beslutat att hålla stängt.
Magnus Kjellbin driver sedan 25 år tillbaka Kondomeriet, som marknadsför sig som Sveriges största butikskedja när det gäller sexleksaker. Han suckar tungt och konstaterar att större företag som Gekås är mer uthålliga.
– För oss småföretagare slår det här stenhårt direkt. Det finns inga pengar, säger han och berättar att en vädjan till fastighetsägaren om att få uppskov med hyran inte hörsammats.
Goda kontakter med leverantörer i Kina gör att han kan betala i efterskott, men kommer varorna att kunna säljas? Butiken i Svinesund vid norska gränsen, en av fem som han driver med sin bror, har redan fått stänga igen. Ingen idé att ha öppet när

norrmännen inte får resa över gränsen.

Kjellbin tycker att småföretagarnas problem har uppmärksammats för dåligt under krisen och säger att åtgärder som sänkt arbetsgivaravgift och slopad karensdag inte betyder så mycket i hans värld. Inte heller det lån hans hustru erbjudits av banken att ta till sex procents ränta känns lockande. På företaget fick Kjellbin inte låna.

– Magdalena, vi får inte pengarna vi behöver just nu. Det behövs ett direkt kontantstöd, säger han med adress finansminister Magdalena Andersson.

Några av de 10 000 kundvagnarna i Ullared fortsätter att rulla in och ut genom entrén. Veronica Hujanen från Varberg är en av kunderna som tycker det är skönt att slippa trängas och hon tycker att så länge folk respekterar avstånden har hon inga problem med att åka hit och handla.

Det blir en annorlunda påsk i Sverige och i Ullared. En del av snasket på den 500 kvadratmeter stora avdelningen för lösgodis lär bli kvar i behållarna.

Maria Edlin har arbetat på varuhuset i 20 år och säger att det varit fantastisk att få vara med på företagets resa. Hon märker att det är betydligt färre kunder än normalt och att det hamstras.

– Jag tror att det finns de som kommer att ha konserver för flera år framöver, säger hon och hoppas att krisen inte blir så långvarig.

Ullared kommer att reda sig, även om påskförsäljningen inte blir av vanligt snitt.

– Skulle tro vi kommer att ha kvar av de här påskäggen till nästa år, säger Edlin och lägger dit ett sista ägg i den välfyllda backen.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Dan Lucas: Sex lärdomar från tidigare kriser

FREDAG 10 APRIL 2020

Ekonomin har tvärbromsat och regeringen, med stöd av oppositionen, tar till tidigare otänkbara grepp för att rädda vad som räddas kan av näringslivet. DN:s Dan Lucas har bevakat en rad ekonomiska kriser under mer än 30 år. Här berättar han om de lärdomar han dragit av dem.

En kväll senhösten 1987 gick en av mina föräldrars grannar ut till sitt garage och tog sitt liv.

Varför gjorde han så? Den uppgift jag fick från andra grannar var att han hade spekulerat på börsen

och förlorat allt i den så kallade oktoberkraschen 1987.
Oktoberkraschen var den första finanskris jag bevakade som journalist. Det skulle komma många fler; bara några år senare kom 1990-talets finans- och fastighetskris – den för svensk del hittills värsta krisen under min karriär.
På den krisen följde Asienkrisen, ryska krisen, it-kraschen, finanskrisen 2007–2009, Greklands- eller eurokrisen och nu coronakrisen.
Även om kriser skiljer sig åt vad gäller orsak, djup och omfattning, så finns det en del drag som återkommer – så det går att dra lärdomar av dem.

1 Den första lärdomen

Ekonomiska kriser brukar synas först på börserna. Aktiekurser rasar och människors sparande faller i värde. Det var det som skedde hösten 1987 och den 19 oktober, ”svarta måndagen”, föll New Yorkbörsens Dow Jones-index med nästan 23 procent – det största raset hittills på en enda dag i börsens historia.
Oktoberkraschen var ändå en mild historia. Den gjorde inte några större avtryck i den reala

ekonomin (produktionen av varor och tjänster vid sidan av finanssektorn) och vid årsskiftet 1987/88 var aktiekurserna i stort tillbaka på samma nivå som innan fallet.
Ändå blev en del människor ruinerade och några, som mina föräldrars granne, klarade inte av pressen.
Den chocken fick mig att förstå att en finanskris, i synnerhet om den går över i en allmän ekonomisk kris, krossar drömmar, livsverk och hopp.
Så den första lärdomen är att kriser till sist inte handlar om aktiekurser – de handlar om människors hälsa och liv.

2 Den andra lärdomen

I början av 1990-talet hade det numera nedlagda Industriförbundet en ekonom och prognosmakare som blev smått legendarisk. Han hette Ola Virin och han varnade tidigt för den kris som skymtade allt tydligare vid horisonten. Jag har hört honom kallas för ”svartmålare”. Hans prognoser om en kommande massarbetslöshet viftades undan av många – av politiker, andra prognosmakare och journalister.

Det tycks som om de flesta människor är optimister – eller i varje fall inte vill se riktigt hur en viss utveckling kan leda till en djup och allvarlig kris.
Men krisen kom och medförde hård press på kronan och på statsfinanserna. Ändå kunde dåvarande statsminister Carl Bildt så sent som i augusti 1992 avfärda journalisternas frågor om sommarens valutaoro med att de var ”spekulationer av sommarvikarier på redaktionerna”.
En halv miljon människor blev av med jobben under 90-talskrisen och tre månader efter Bildts uttalande gav Riksbanken upp kampen för att försvara kronans värde mot andra valutor.
Den andra lärdomen är alltså att en kris i sin inledning allt för ofta underskattas.

3 Den tredje lärdomen

Om krisen underskattas i sin inledning sker något av det motsatta efter ett tag. Det är de bergsäkra påståenden från olika bedömare om vad krisen kommer att föra med sig, som jag tänker på.
Självklart är det viktigt att myndigheter och organisationer

försöker göra rimliga prognoser över hur krisen utvecklas och vilka följder den kan få. Det görs också och blir till viktiga verktyg för beslutsfattare. Men alla prognoser håller inte lika hög kvalitet. Ganska många påståenden, ärligt talat, bygger på tyckande, fördomar och i vissa fall förhoppningar.

Under de kriser jag har bevakat har jag gång på gång fått höra och läsa att krisen leder till att vissa länder kommer att vinna, andra förlora på krisen. Andra har förklarat att krisen innebär att EU som vi känner det kommer att förändras i grunden eller att euron kommer att försvinna (finanskraschen 2007–2009 och Greklandskrisen 2011). Vid andra tillfällen (Asienkrisen och den pågående coronakrisen) är det slutet på globaliseringen spådomsmakarna ser.

Och kanske mest populärt: Detta är slutet för nyliberalismen! (något jag hört under samtliga kriser jag varit med om – nyliberalismen tycks ha fler liv än katten).

Ta alla sådana utsagor för vad de är värda: ganska lite. Det är först efter en kris som vi har tillräckligt

med kunskap för att kunna dra några säkra slutsatser om dess betydelse.

4 Den fjärde lärdomen

I de flesta – om inte alla – kriser kommer en punkt när jakten på syndabockar kommer igång. Vilka ska stå till svars för att vi befinner oss i detta utsatta läge – det är frågan som ställs.

Det blir rätt obehagligt. Allt för ofta pekar folk finger åt andra, utanför landet. Det är utländska finansmän, ibland i samarbete med inhemska korrupta politiker eller bankirer, som orsakat krisen.

I dag är den ungerskfödde finansmannen George Soros känd som filantrop. Men bland högerpopulister och antisemiter är han föremål för hat, då han står för allt det som de avskyr – som globaliseringen.

Hatet mot Soros är dock inte nytt. Redan under 1990-talskrisen stämplades han som mannen som sänkte den svenska kronan.

Det är dumheter. Den svenska kronan var kraftigt övervärderad innan Riksbanken gav upp försvaret i november 1992. George Soros var bara en bland tusentals,

om inte tiotusentals, förvaltare och placerare som förstod det. Visst kan ogenomtänkta politiska beslut, bonusjakt i finanssektorn och spekulationer i valutor skada en ekonomi. Men de är sällan orsaken till en kris. En kris avslöjar i stället bristerna i en ekonomi.

Men det som är farligt med syndabocksjakten är att den bidrar till att skapa en vi-mot-dem-mentailitet. Det är alltid någon annans fel att läget är vad det är. Därmed försvåras möjligheten att lära av krisen.

5 Den femte lärdomen

När 90-talskrisen var som djupast var det lätt att tro att Sverige skulle vara ett annat land när krisen väl var över.

Och visst kom det förändringar. Den ekonomiska politiken blev stramare, bland annat genom en ny budgetordning och ett större oberoende för Riksbanken.

Massor av jobb inom framför allt industrin försvann för gott.

Men andra jobb skapades och Sverige är fortfarande en hyggligt välmående välfärdsstat med marknadsekonomi och demokrati – precis som före krisen.

Det är snarare så att det är andra rörelser som på djupet förändrar samhällen och ekonomin. Teknikspång, till exempel, har på sikt större betydelse.
Så den femte lärdomen är släkt med den tredje: tror inte att en ekonomisk kris nödvändigtvis betyder att samhället i grunden förändras.
6Den sjätte lärdomen
Det bästa med en kris är att den går över. Det kommer också den här att göra, även om det kommer att ta tid att reparera skadorna på ekonomin och på tilltron mellan oss människor.
Så denna sista lärdom är att det bästa vi kan göra är att hålla ut och inte tala illa om varandra i jakten på syndabockar – för eländet kommer att ta slut en dag.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Svensk Handel spår konkursvåg

FREDAG 10 APRIL 2020

Nya siffror visar hur djup krisen är för landets modehandel. I mars halverades skoförsäljningen, och nu spår Svensk Handel att en konkursvåg.
Totalt för mars ger det tapp på 39 respektive 47 procent för försäljningen av kläder och skor i mars, jämfört med mars 2019.
Tittar man specifikt på siffrorna för den fysiska handeln i mars ser det ännu mörkare ut.
Klädförsäljningen tappade över 46 procent och skoförsäljningen över 50 procent, enligt Mikael Sandström, ordförande för Svensk Handel Stil.
– Problemet är att den här krisen kom så fruktansvärt fort. Många har inte hunnit reagera, säger Mikael Sandström som själv driver tio egna modebutiker.
Han menar att hyresrabatter för de fysiska butikerna bidrar till att lätta bördan för många, men att

det främst är hyresvärdar i småstäder som erbjuder detta. Även Johan Davidson, chefsekonom på Svensk Handel, är oroad.

– Vi har aldrig varit med om något liknande. De här siffrorna speglar hur det ser ut inom stora delar av sällanköpshandeln, säger Johan Davidson, chefsekonom på Svensk Handel.

TT

Getinges vinst nästan fördubblad

FREDAG 10 APRIL 2020

Getinge har fått rejäl draghjälp av coronakrisen, visar en omvänd så kallad vinstvarning från medicinteknikbolaget. Getinges orderingång under första kvartalet i år ökade till 9 450 miljoner kronor, en ökning organiskt med 47,2 procent jämfört med

motsvarande kvartal ett år tidigare.
Rörelseresultatet, justerat, ökade till 660 miljoner kronor, upp från 369 miljoner ett år tidigare.
TT

Mirrey sörjer sin pappa: Corona kan drabba alla

FREDAG 10 APRIL 2020

Josef Gourie skulle ha fyllt 64 dagen efter att han tog sitt sista andetag i en syrgasmask på S:t Görans sjukhus i Stockholm. Familjen tror att han smittades av covid-19 vid en gudstjänst i

den syrisk-ortodoxa kyrkan i Hallonbergen i mitten av mars. – Varför har inte Sverige infört lagar för att skydda folket som andra länder har gjort, undrar dottern Mirrey Gourie.

Det är sex dagar sedan Mirrey Gourie, 31 år, hennes mamma, syster och bror tog ett sista farväl av pappan. Då hade Josef Gourie varit inlagd med konstaterad covid-19 på S:t Görans sjukhus med syrgas i fem dagar. Läkarna bedömde att hans kropp inte skulle klara respiratorvård som kan ge infektioner, hjärtstopp och andra svåra komplikationer.

– Pappa knöt sina händer och sade att ”jag ska kämpa”. Men till slut orkade han inte och somnade in, säger Mirrey Gourie.

Dottern vill berätta om sin pappa för att visa att covid-19 inte bara drabbar äldre med underliggande sjukdomar. Josef Gourie, eller al Golar, ”målvakten”, som han också kallades, var 64 år. Han hade varit känd fotbollspelare i syriska landslaget och hade inga kända sjukdomar.

– Pappa var starkare än oss alla tillsammans. Han jobbade heltid och mer än så, fast han inte behövde. Han ville spara så

mycket som möjligt till sin pension och planerade för framtiden.
Mirrey Gourie anser att myndigheterna underdriver riskerna att drabbas av covid-19.
– Corona kan drabba alla. Det spelar ingen roll hur gammal man är eller om man har underliggande sjukdom. Min pappa var väldigt hälsosam och hjärtat var bra enligt läkarna. Men hans lungor hade blivit så infekterade av viruset att han inte klarade det.
Josef Gourie kom till Sverige 1990 och jobbade på en större matbutik i Västerort i Stockholm i över 30 år. Planen var att han och hans fru Nina efter pensionen skulle sälja klädbutiken som hon driver i Rinkeby och tillbringa mer tid i den nyköpta lägenheten i Malaga i Spanien.
– Pappa hade många planer. Han hade precis byggt ett hus på kolonilotten på Järvafältet för att vi skulle kunna grilla där i sommar. Han älskade att odla grönsaker och frukt som han tog hem, det kommer vi inte att få i år, säger Mirrey Gourie.
Var han smittades vet man inte, men familjen misstänker att det

kan ha varit i samband med en gudstjänst i den syrisk-ortodoxa kyrkan Sankt Petrus i Hallonbergen den 15 mars. Kyrkan har efter flera sjukdoms- och dödsfall bland församlingsmedlemmar till följd av coronaviruset tills vidare stängt kyrkan. Två dagar efter kyrkobesöket fick Josef Guorie symtom.

– Han blev extremt förkyld och nös jättemycket. Men så blev han lite bättre och gick tillbaka till jobbet. Sedan blev han sämre igen och började hosta. Han hostade nonstop i några dagar och då tog vi honom till Järva närsjukhus i Spånga. Läkaren sade att han inte kunde ta något covid-test. I stället fick pappa antibiotika och hostmedicin.

Josef tog antibiotikan och stannade hemma från jobbet. Men efter ett par dagar förvärrades symtomen.

– Han hade ingen aptit och åt ingenting. Efter två dagar sängliggande kunde han inte säga en mening utan att hosta minst tio gånger. Då ringde jag ambulansen.

Dagen efter inläggningen på S:t Görans sjukhus ringde pappan

och berättade att han hade covid-19. Dottern åkte in med en laddare till mobilen för att familjen skulle kunna ha kontakt.
– Jag sade till pappa att ”du ska kämpa nu” och han svarade ”ja, jag ska kämpa”. Han facetajmade dag in och dag ut de sista fem dagarna. Han kunde inte prata för han hade syrgasmask men han tittade på oss.
Efter någon dag fick familjen besked från sjukhuset att pappans kropp inte skulle klara respirator, men att man hoppades att han skulle återhämta sig med hjälp av syrgas.
– Läkaren sade att din pappa säger att han ska kämpa och nu kämpar vi med honom.
Den femte dagen fick familjen beskedet att pappan inte skulle klara sig längre. Mirrey Gourie, hennes mamma, bror och lillasyster utrustades med skydd och åkte in till S:t Göran för att säga hejdå.
– Det mest sorgliga är att jag inte fått krama min pappa från det att han blev sjuk tills att han nu ligger i kylrummet på S:t Göran. Det hemska med det här viruset är att man inte får vara nära sina nära och kära. Vi fick hålla handen,

men pappa sade hela tiden ”ni måste tvätta händerna”.
Familjen sitter nu i karantän eftersom mamman och systrarna bor tillsammans och har vårdat pappan den sista tiden. De har heller inte fått testa sig för det nya coronaviruset och ingen smittspårning har gjorts av familjens kontakter den senaste tiden,
– Vi frågade om vi fick testa oss men de sade nej. ”Ni får vara hemma i karantän och får ni symtom får ni höra av er”. Jag tror inte att de har kapacitet för det.
Mirrey Gourie är oroad över att smittspridningen är större i Järva än i många andra stadsdelar i Stockholm.
– Jag tror att det är för att människor bor så tätt och att folk inte har så höga inkomster. Det handlar inte om språkbarriären utan om pengar och vad man har råd med. Man har kanske inte pengar att ta in på hotell för att isolera sig från familjen. Någon måste ju betala hyran.
Begravningen får vänta till slutet av månaden på grund av lång kö. Ceremonin får inte heller hållas i kyrkan utan kommer att ske

utomhus på Spånga begravningsplats.
– Pappa får ligga i kylrummet på S:t Göran till i slutet av månaden. Det är 20 personer före oss i begravningskön. Vi får bara samla de närmaste, mellan 20 och 45 personer och måste sprida ut oss.
Mirrey Gourie som själv jobbade på Arlanda tills hon nyligen friställdes säger att hon själv inte förstod allvaret förrän ganska sent. Däremot ifrågasätter hon regeringens ovilja att införa restriktioner mot bland annat större folksamlingar. Trots vetskapen om vad som hänt i Kina och Italien.
– Sverige kom ut med restriktioner om färre besökare mycket senare än andra länder. Om det hade skett hade väl kyrkor, moskéer och folksamlingar stannat upp och frågat sig om de verkligen skulle ha samlingar.
Hon menar att Sverige kanske kunde lära av Syrien, ett land i mångårigt krig där människor under lång tid tvingats begränsa sin rörelsefrihet för ren överlevnad.

– Vi har ingen lagstiftning i Sverige när det handlar om att skydda människors liv. Vi har ingen statsskuld och en stark ekonomi, varför kan vi inte bara stänga ned landet under en period. Sverige kommer inte att gå under, ekonomin kommer att blomstra igen, men nu handlar det om att rädda liv.

Mirrey Gourie anser att regeringen sviker folket när de behöver den som mest. Framför allt för att den levererar nya uppgifter och nya restriktioner från dag till dag.

Hon funderar mycket på vilket Sverige vi kommer att vakna till när coronaepidemin har ebbat ut.

– Jag tror att vårt samhälle kommer att förändras. Det kommer aldrig att bli som förr. Vi kommer att känna mindre närhet och ha mindre kommunikation. Min pappa sade att vi måste fortsätta gå till kyrkan. Vi brukar gå dit vid högtider som påsk. Jag tycker att det är en härlig känsla där och vi påminns om vilka vi är och varför vi är här. Att vi ska älska varandra, säger Mirrey Gourie.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Hans arm bröts av: ”Tror att de ville visa att de bestämmer”

FREDAG 10 APRIL 2020

Tre poliser ingrep utan motivering mot det fikande kompisgänget och lyfte hårdhänt ut Arash från bensinmacken. Senare visade en röntgenbild att hans överarm var bruten. 25-årige läraren Arash är chockad efter händelsen.

– Mina elever ska ju kunna känna förtroende för samhället. Ska jag ljuga för dem om vad som hände?

De fyra vännerna hade arbetat färdigt för dagen och sammanstrålade för en kvällsfika på en bensinmack i Rissne. Det var den 19 februari vid 21-tiden och de hade suttit och pratat och skojat med varandra en kort stund när situationen snabbt tog en

vändning till det sämre, berättar 25-årige Arash för DN.
– Jag och mina polare stämde träff på macken. En av dem kom direkt från jobbet och hade fortfarande sina jobbkläder på sig. Vi hade det jättetrevligt, säger han.
Ingen av dem reagerade därför när tre poliser – två i uniform och en civilklädd – lugnt kom in i lokalen till synes för att handla på macken. Men efter en stund kom poliserna fram till kompisgänget och verkade vara ute efter något.
– De började så här, ”jaha, så det är här ni hänger nu”. Mina kompisar sa bara att vi tar en fika. Då sa poliserna att fikan var över, berättar Arash.
Han säger att varken han eller hans kompisar har haft något med polisen att göra. Därför tänkte han att de möjligtvis hade blivit misstagna för några andra.
Arash, som är utbildad lärare och till vardags undervisar vid en skola norr om Stockholm, upplevde det som att poliserna var bryska utan anledning.
– Jag sa till dem att vi inte var riktigt färdiga ännu. Jag höjde inte tonen eller något. Då gick det plötsligt väldigt fort, säger han.

DN har även talat med en kompis till Arash som var med vid tillfället. Han ger samma beskrivning av mötet med poliserna.
– Han svarade bara: ”Ja, vi tar en fika. Är det något konstigt eller?” Något i den stilen, säger kompisen och intygar att allt gick lugnt till. En av poliserna säger då till Arash ”är du kaxig eller?” Sedan tog han enligt Arash tag i honom och började dra ut honom ur lokalen. Samtidigt vred han upp armen på Arash långt upp på hans rygg. Smärtan var så kraftig att Arash skrek när det kändes som att armen gick ur led.
– Jag hann inte svara dem. Och jag gjorde inte någon form av motstånd. De bara drog mig ut mot bilen, säger han.
Arashs kompis bekräftar att händelseförloppet var hastigt.
– Jag förstod inte ens hur det gick till. De bara hoppade på honom och drog ut honom. Det var så konstigt. Man såg att den ene var jättehårdhänt. Det var ju han som bröt hans arm, säger Arashs kompis.

Var det tydligt hur ont Arash hade?
– Ja, absolut! Det var nästan så att jag ville hoppa in och avbryta, men jag vågade inte riktigt. Det var en lite konstig situation, alltså. När poliserna till slut förstod att Arash hade rejält ont i armen släppte de honom och sa att han var avvisad från platsen. De tog hans personuppgifter och släppte honom sedan – utan att säkerställa att Arash verkligen lämnade platsen.
– De verkade lite stressade och nervösa då. När jag sa att jag måste få vård sa de att det var ”skrattretande”. Det var som att de fattade att de hade gjort något fel. Sedan åkte de bara i väg, säger Arash.
Hur kände du direkt efter händelsen?
– Jag var chockad, nervös, rädd, förtvivlad. Det var så många känslor på en och samma gång. Jag fattade ingenting.
Arash fick skjuts av en av kompisarna till S:t Görans sjukhus på Kungsholmen i Stockholm där en läkare snabbt kunde konstatera att hans högra överarm var bruten.

DN har tagit del av läkarjournalen där det framgår att Arash fick en ”distal humerusfraktur” i den nedre delen av överarmen. På röntgenbilder från undersökningen syns tydligt att benet i armen har gått av.
Varför tror du att polisen gjorde så här mot dig?
– Jag tror att de ville visa att det är de som bestämmer här.
Arash och hans vänner är uppväxta i Tensta. Själv har han flyttat till en annan stadsdel, men hans vänner bor kvar i barndomsområdet.
– Jag har haft en ganska tuff uppväxt och nu vill jag ge så mycket som möjligt till mina elever, säger han och berättar hur viktigt han tycker att det är att ungdomar från utsatta områden kan känna sig som en del av samhället.
För honom själv har händelsen förstört mycket av förtroendet som han har haft för den svenska polisen.
– Min bild har förändrats. Mina elever ska kunna känna förtroende för samhället. Ska jag ljuga för dem om vad som hände

så att de inte får en dålig bild av samhället?
Han är starkt kritisk till polisernas ingripande, som han menar inte hade någon grund alls. Han säger också att han inte har fått någon förklaring till polisernas agerande. Därför gick han redan dagen efter till en polisstation och anmälde händelsen.
Ärendet utreds nu av särskilda åklagarkammaren, som har hand om ärenden när exempelvis riksdagsledamöter, domare, åklagare och poliser misstänks för brott.
Per Nichols är den åklagare som har hand om ärendet och han meddelar att han inte vill berätta om några detaljer, men han bekräftar att fallet utreds.
– Det finns ett ärende och det finns en pågående förundersökning, säger han.
Enligt uppgift finns det video-material från övervakningskameror på platsen som bör kunna visa hur händelsen utspelade sig. DN har dock inte fått ta del av detta material – men Arash är övertygad om att det kommer att visa att poliserna har agerat felaktigt vid ingripandet.

– Jag hade inte uppvisat någon form av våld alls. Jag gjorde inte någon form av motstånd. Och ändå gör de så här. Jag blir rädd för vad som hade kunnat hända. Om de kan göra så här inne på en bensinmack, vad kan de då inte göra någon annanstans?
Fotnot: Arash heter egentligen något annat.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Korttidsboenden för trångbodda familjer i Järva ska stoppa smittan

FREDAG 10 APRIL 2020

För att stoppa smittspridningen i Järvaområdet öppnar nu

stadsdelarna korttidsboenden för trångbodda familjer.

– Man ska kunna isolera äldre i riskgrupp eller med symtom, eller den resterande familjen, säger Benjamin Dousa, ordförande i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd.

Rinkeby-Kista är den mest utsatta stadsdelen i Stockholm av det nya coronaviruset. Enligt regionen har stadsdelen 47 konstaterade fall av Covid-19 per 10 000 invånare, vilket är nästan fyra gånger fler än snittet i staden. Spånga-Tensta är också hårt drabbat med 37 fall per 10 000 invånare.

Stadsdelarna i Järva inför därför omgående en möjlighet för trångbodda familjer att ansöka om korttidsboende för att kunna isolera delar av familjen och därmed minska risken för fortsatt smittspridning.

– Vi kommer från och med nu att biståndsbedöma korttidsboenden så att man kan ordna boende, antingen för äldre i riskgruppen som då även får hemtjänst, eller ordna boende åt den resterande familjen, säger Benjamin Dousa (M).

Möjligheten till korttidsboende erbjuds familjer i båda

stadsdelarna som har en hög andel av generationsöverskridande boende, där tre generationer ofta bor tillsammans. Redan för ett par veckor sedan när indikationer om att stadsdelarna i Järva var extra utsatta, kom idén om en hotellösning för coronasmittade upp på bordet.
– Vi kontaktade då Folkhälsomyndigheten och Smittskydd Stockholm för att få klarhet i om det är medicinskt vettigt att öppna hotell för riskgrupper. Men de meddelade att det snarare skulle öka risken för smittspridning att flytta riskgrupper och äldre med symtom till en och samma fastighet, säger Benjamin Dousa.
I stället införs nu korttidsboende under coronaepidemin och Intresserade kan redan nu höra av sig till stadsdelsförvaltningarna för att ansöka om boendet.
– Det bygger helt på frivillighet. Vi tvingar ingen, men om man känner behov av att isolera sig från sina barn exempelvis så finns den möjligheten.
Stadsdelarna i Järva efterfrågar nu mer information från myndigheterna för att kunna vidta

fler åtgärder som kan ha medicinsk effekt i områden med stor trångboddhet.
– Järva präglas av trångboddhet och generationsboenden, och mycket av den information vi får från Folkhälsomyndigheten är anpassad efter stadsdelar som inte ser ut som vår, säger Benjamin Dousa.
Kan det bli aktuellt att stänga exempelvis skolorna i Järva?
– Det är klart att även skolfrågan behöver aktualiseras. En familj i Järva som bor ihop tre generationer påverkar smittspridning och ökar risken mer än i familjer i andra stadsdelar. Jag efterlyser att Folkhälsomyndigheten tittar närmare på frågan. Vi står redo att agera om vi får medicinska rekommendationer att göra det.
Enligt hälso- och sjukvårdsregionrådet återspeglar antalet fall både segrationen och folkhälsan i Stockholm?
– Det tror jag definitivt är också är en faktor. Det är ingen hemlighet att människors hälsa är sämre i Järva. Det är klart att om man går in med sämre hälsa och exponeras för viruset så säger det sig självt att utsätter sig för större risk.

Därför är det viktigt att vi reagerar.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

”Anders Tegnell har blivit en James Bond i svensk byråkrat-version”

FREDAG 10 APRIL 2020

Från hot och hat till en ström av kärlek och hyllningar i sociala medier. Under de senaste veckorna har statsepidemiologen Anders Tegnell varit en vattendelare i svensk offentlighet. Varför är vi så besatta av honom?

T-shirten ”The Landsfader” har Anders Tegnell-tryck på bröstet och säljs för 250 kronor i en webbshop. På ett dygn lyckades Instagramkontot @meme_lord_jeki, skaparen av t-shirten, dra in 20 000 kronor på försäljningen, där hälften av intäkterna går till coronadrabbade i Sverige och andra länder. Fantröjan är ett av många exempel på hur svenskar just nu sluter upp bakom Anders Tegnell. På bara ett par veckor har den svenska statsepidemiologen – nyckelpersonen i den svenska strategin mot coronaviruset – hunnit gå från att bli utmålad som landsförrädare till att hyllas som hjälte och gästa program som ”Skavlan”. Sveriges nya fixstjärna räds inte att slå tillbaka mot vare sig utspel från Donald Trump eller ha åsikter om sommarens - planerade festivaler.

Tegnelleffekten har även lett till en uppsjö av memkultur och skämt på nätet. I sociala medier har det modifierade Bröderna Lejonhjärta-citatet ”All makt åt Tegnell, vår befriare” cirkulerat och även tryckts på tröjor och kaffemuggar. En bild som blivit viral föreställer en skinnväska, påfallande lik statsepidemiologens nuna, med tillhörande texten ”Everything reminds me of him”. Flera låtar har gjorts till hans ära, bland annat av rapparen Shazaam. Och på Facebook lockar olika fangrupper tiotusentals medlemmar.

Varför tycks hela Sverige just nu vara så besatt av en 63-årig statlig tjänsteman från Uppsala, med trygg framtoning och förkärlek till vinrött? (Jo, även hans bästa outfits har listats av sajten Café). Jonas Arvidsson är initiativtagare till gruppen ”Anders Tegnell fanclub” med drygt 19 000 medlemmar. Gruppen startades som en motreaktion på det drev som tidigt riktades mot Anders Tegnell och Folkhälsomyndigheten i sociala medier, berättar han.

– Vi ville skapa ett andrum från alla alarmister, självutnämnda

epidemiologer och allehanda killgissare som härjar i så många andra grupper. En samlingsplats för de som föredrar att viktiga beslut grundar sig i forskning och evidens, snarare än i uttryck för ”handlingskraft” hos politiker, säger Jonas Arvidsson:
– För mig symboliserar Anders Tegnell sunt förnuft. Han vet vad han pratar om och är verkligen en klippa i stormen som outtröttligt säger hur det är utan att ducka. Kunskap är sexigt.
Liknande analyser upprepas i de många inlägg som postats i gruppen, ihop med ritade idolporträtt, sånger och digitala styrkekramar. Någon uppmärksammar att han bör utses till Årets svensk. ”Tror ni han får många friarbrev?”, skriver en annan. Alla negativa kommentarer raderas.
En vändning i opinionen går att spåra till den 20 mars. Det var då som Folkhälsomyndighetens chef Johan Carlson under en presskonferens röt till om det näthat som Anders Tegnell fått motta, och genast började kärleksbombningarna trilla in i mejlkorgen. Samma dag fick han omkring 500 mejl, nästan alla

med stöd och kärlek, enligt TT. Ett stort antal blombuketter budades till hans kontor på Folkhälsomyndigheten i Solna.

– Den prövning som Anders och hans kollegor genomgår just nu är värd vår fulla beundran och stöd. När allt är över förtjänar de att motta folkets hyllningar i Kungsträdgården, säger Jonas Arvidsson.

Enligt psykologen Björn Hedensjö beror hajpen på att vi i oroliga tider söker en stabil centralfigur att hålla fast vid.

– Han bockar av i stort sett hela checklistan på det som kallas ”assertiva” eller sunt självhävdande beteenden. Det handlar till exempel om att han talar lugnt och uttrycker sig kärnfullt. Sådant som i vardagligt tal brukar kallas ledaregenskaper. Det som är intressant med Tegnell jämfört med andra som slagit igenom stort är att han varit noga med att betona osäkerhet och komplexitet, snarare än enkla lösningar. Ett slags antipopulism alltså, men ändå har han verkligen slagit igenom bruset, säger Björn Hedensjö.

Att vi i dag lyssnar till experter, som bottnar i en personlig

övertygelse utan dold agenda, hellre än till politiker, förklarar populariteten bakom stjärnor som klimataktivisten Greta Thunberg och forskaren Hans Rosling – såväl som Anders Tegnell.
Han är inte det enda exemplet på hur relativt okända personer fått kliva fram för att visa ledarskap, både frivilligt och ofrivilligt, i samhällskriser. Under regeringsbildningen 2018 blev talmannen Andreas Norlén (M) en stabil och uppskattad röst i ett politiskt kaos.
I nätforum växer intresset för Anders Tegnells privatliv. Det har sagts att han är händig i trädgårdsarbete, har alla körkort man kan ha (inklusive buss med släp!) och pratar fem språk flytande. Om det stämmer tycks spela mindre roll, men bygger personkulten runt honom.
– Den typen av allroundkunskap passar bra in i det klassiska hjältenarrativet, det blir lite James Bond men i svensk byråkratversion, säger Björn Hedensjö.
I takt med att kritiken ersatts av kärleksbombningar, har journalisterna i stället blivit den nya måltavlan. I fangrupperna på

Facebook raljeras över ”dumma frågor” under presskonferenserna. Anders Tegnell hyllas för ”sitt mod” att svara på dem. Utvecklingen är logisk, menar Björn Hedensjö.
– Så fort vi identifierar oss med en grupp, vilket vi människor väldigt lätt gör, börjar vi definiera och klistra etiketter på ”de andra”. Att kritisera ”motståndaren”, vilket här blir de som ställer kritiska frågor till den som utsetts till hjälte, blir ett sätt att bonda och stärka gruppidentiteten.
Är kärleken till honom genuin eller handlar det om ironi?
– Bakom den ironiska kärleken kan det säkert dölja sig äkta kärlek eller beundran, eller en motvilja. Funktionen med ironi är ju ofta att uttrycka något som man inte vill eller vågar säga rätt ut. Sedan har ju humor också funktionen att kommunicera gemensamma värderingar eller ett gemensamt arv, att samlas kring något och skratta tillsammans, säger Björn Hedensjö.
Hur många friarbrev Anders Tegnell egentligen har fått förblir osagt. När DN ställer frågan till Tegnell själv blir han obekväm

och vill inte kommentera all uppmärksamhet han fått.
– Jag är inte ute i sociala medier, så jag har ingen aning om vad som händer där, och det kanske är tur, säger Anders Tegnell.
Björn Hedensjö tror dock att han lär få vänja sig vid uppmärksamheten.
– Eftersom han varit en centralfigur i ett historiskt händelseförlopp får han nog acceptera en ihållande kändisstatus, oavsett om han vill eller inte. Men när intresset för hans specifika expertis dalar får han kanske vara lite mer i fred, vilket jag gissar att han inte har något emot.

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se
Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

11 april 2020

Mötes-sjukan kan äntligen försvinna

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Att ta en fredags-aw framför -datorn, pratandes med en handfull vänner över videolänk, kan vara trevligt i coronatider. Men det går inte att jämföra med att träffa dem på riktigt.
Så är det med många lösningar som har exploderat under våren. De ligger snäppet under det man är van vid, men de fungerar, och framför allt är de bättre än ingenting alls. Dessutom: Det man förlorar i känsla vinner man i tid – och tillgänglighet.
Det är det senare som gör att mycket av det digitala sannolikt

kommer att leva kvar efter pandemin. Givetvis mer selektivt än i dag, men inom kort med betydligt högre kvalitet, eftersom ökad efterfrågan betyder att det finns pengar att tjäna, vilket leder till utveckling.

Ta alla teatrar och museer som numera visar pjäser och utställningar online. Mäklare som streamar bostadsvisningar. Förvaltningsrätter som håller förhandlingar över krypterad videolänk. Det ökade trycket på nätläkare och videokonferens-företag. Alla som inrett hemmakontor. Planeringen av en digital Almedalsvecka. Eller för all del årets Flandern runt, som avgjordes virtuellt, av deltagare på träningscyklar.

Inget av det här kan eller bör helt ersätta fysiska möten. Däremot kan lösningarna, särskilt när kvaliteten har förbättrats, vara utmärkta komplement till den ordinarie verksamheten. Det gäller inte minst de kulturinstitutioner som till stor del betalas av alla via skatten och som alla, oavsett bostadsort, bör ha god tillgång till.

Vidare kommer acceptansen för att man inte nödvändigtvis måste

träffas för att ha bra konferenser förmodligen att öka, nu när många har märkt hur väl det fungerar och hur mycket tid som sparas in. Därför kommer den långsiktiga effekten av coronakrisen sannolikt att vara omvärderingen av fysiska möten. Det vill säga, förutom tragiska dödsfall, ekonomisk kollaps och insikten om vikten av beredskap.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Ledare: Ensam-kommande behöver få amnesti

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Det har gått 15 år sedan påskuppropet, då trossamfund arrangerade en namninsamling, bland annat med krav på flyktingamnesti. Senare samma år klubbades en tillfällig asyllag som innebar att flera som redan befann sig i Sverige skulle få stanna.

Den sortens beslut är aldrig enkla. Å ena sidan finns en lagstiftning som ska gälla lika för alla, men som människor som befinner sig i landet utan uppehållstillstånd har rundat. Å andra sidan finns det människor, inte minst barn, som kan ha bott i Sverige i flera år, rotat sig, fått vänner och lärt sig svenska. Det är ingen optimal situation, vare sig för de direkt berörda eller för det svenska samhället, men det är den verklighet som beslutsfattare har att förhålla sig till.

Nu står vi där igen. Den 1 juli 2018 trädde den så kallade gymnasielagen i kraft. Med den kunde ensamkommande ungdomar, som nekats asyl och kommit till Sverige före den 24 november 2015, få tillfälliga uppehållstillstånd för att studera på gymnasiet. Efter studenten får de permanenta uppehållstillstånd,

förutsatt att de hittar ett jobb inom ett halvår. I annat fall ska lämna landet.
Var det någon som trodde att frågan därmed skulle vara avslutad?
Den tillfälliga lagen är i det närmaste konstruerad för att kunna dras i långbänk. Det är ett av skälen till att den var dålig när den röstades igenom i riksdagen, vilket exempelvis märktes när Lagrådet skrev att ”gränsen här har nåtts för vad som är acceptabelt i fråga om hur lagstiftning kan utformas”. Och den är inte bättre i dag.
Däremot är det den lag som gäller för flera tusen ungdomar, som tryckts in i det svenska systemet från sidan, och som i höst kommer att ha varit här i minst fem år. Därför är det inte särskilt konstigt att det har rests krav på en ny särlagstiftning för arbetslösa i gruppen, nu när de första studenterna närmar sig examen och coronaviruset slagit ut delar av svensk arbetsmarknad. Särskilt inom sektorer där många unga får sina första jobb, som affärer och kaféer.
Det är också därför de röster som förespråkar en generell amnesti

för de ensamkommande bör hörsammas. Alternativet är att Sverige har gett sken av att erbjuda dem en chans, för att sedan kräva att de tar sina första steg i arbetslivet när det är som svårast att ta sig fram. En annan lösning är att förlänga tiden och ge dem ännu ett eller två år för att etablera sig, fast då skjuter man egentligen bara problemet ytterligare på framtiden.
Men – och det är viktigt att understryka – det är inte så här det ska gå till. När amnestin är klubbad har riksdagen, och här riktas blickarna mot S, MP, C och V, en rejäl självrannsakan att göra, så att den aldrig godkänner ett liknande hafsverk igen.
Svenska migrationslagar måste vara tydliga, förutsägbara och mer robusta än att förutsättningarna förändras radikalt på grund av ett plötsligt fall i ekonomin. Tillfälliga lagstiftningar för specifika grupper bör undvikas, både av praktiska orsaker och av rättviseskäl.
Sist men inte minst får politiker inte fega ur och fatta beslut som knuffar problemen framåt i tiden, vilket var vad som hände när man röstade igenom

gymnasieamnestin och öppnade dörren på glänt för ungdomar som befann sig i en väldigt trängd situation. Därmed placerade Sverige dem i limbo. Det gör att det är Sveriges ansvar att ta dem därifrån.

DN 11/4 2020

”Pandemi-appar kan bli hot mot personliga integriteten”

LÖRDAG 11 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200411

När myndigheter i en kris vill samla in spårningsdata om medborgare måste vi säkerställa nivåerna och

omfattningen på ett tydligt och demokratiskt försvarbart sätt. Dataspårning måste vara proportionerlig, transparent och ha nödvändiga ramar för ansvarsutkrävande och nedmontering efteråt, skriver tre digitaliseringsforskare.

På kort tid har coronakrisen fått regeringar världen över att försöka använda individuella platsdata för att kunna spåra var medborgare befinner sig, hur viruset sprids och följa upp hur väl social distans efterlevs. Våra smarta mobiltelefoner är potentiella spårsändare som visar var vi alla befinner oss, när och hur länge. Din teleoperatör vet ungefär var din telefon befinner sig, och internetföretag samlar ofta in gps-koordinater från din telefon för att skicka riktad reklam. Men insamlingen kan vara mer eller mindre omfattande. I många länder arbetas det just nu intensivt på skräddarsydda appar för att hålla koll på om bäraren befunnit sig nära en coronasmittad. Enligt MSB arbetar även svenska forskare på någon form av corona-app. I linje med detta anordnas även så kallade hackathons, som nu

nyligen #hackthecrisis. Och i onsdags skrev Folkhälsomyndigheten avtal med Telia.
I Östasien har man varit snabbast med att skrida till verket. I Hongkong används Whatsapp, i Sydkorea en speciell app som varnar myndigheterna när bäraren bryter mot den beordrade karantänen, i Taiwan sker spårningen via mobilmaster. Även i EU och närområdet sker initiativ: I Polen blir folk ombedda att ta selfies för att visa att de stannar i karantän. Italien, Tyskland, Österrike och Ungern har infört spårning av medborgares mobiltelefoner för att få ett helikopterperspektiv baserat på aggregerad data. I Ryssland används krisen som förevändning att införa integritetskränkande övervakningstekniker som ansiktsigenkänning.
Mycket avgörs i det finstilta. I mer auktoritära länder är spårningen ofta obligatorisk. I mer demokratiska länder låter man ofta användningen vara frivillig, samt att enbart hälsovården tillåts få tillgång till den och att data raderas efter ett visst tidsintervall.

Genom att använda bluetooth kan spårningen dessutom göras mycket mer rumsligt begränsad och mindre integritetskränkande. Storbritanniens dataskyddsmyndighet bekräftade nyligen att landets regering får lov att använda mobiltelefondata för att bekämpa spridningen av det nya coronaviruset med försäkran om att lagstiftningen har vissa inbyggda skydd för personuppgifter när data används på det här viset. I Sverige har Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) noterat liknande skydd. Post- och telestyrelsen (PTS) är ansvarig tillsynsmyndighet, och gäller det personuppgifter regleras det genom dataskyddsförordningen (GDPR) med Datainspektionen som ansvarig tillsynsmyndighet. Visst informationsmaterial om platsdata och smittspårning finns redan.

EU-kommissionen överlägger med telekomsektorns internationella branschorgan, GSMA, om planer på ett gränsöverskridande program där mer än 700 operatörer ska samla geodata i syfte att kunna stävja framtida pandemier. Även

europeiska dataskyddsstyrelsen EDPB har ögonen på frågan, och arbetar på riktlinjer.
Spårningen kan vara av olika typ och delas in i olika nivåer av finkornighet, allt från helt anonyma stickprov (enbart av apparater utan vetskap om vem bäraren är) för att ge ögonblicksbilder av människors rörelser i rummet, till detaljerad information om vem innehavaren av en enskild apparat är och vad denne gör med sin apparat.
Den förra typen av information är sådan som teknikföretag som Google, Facebook och Foursquare redan börjat dela med sig av, på aggregerad (det vill säga sammanslagen) nivå, för att till exempel visa hur många som följer rekommendationer om social distansering.
Den senare typen är en typ av övervakning som länge varit helt främmande för demokratiska länder. Intressant är att de stora teknikföretagen ofta redan har den typen av ingående information, det ligger därmed ett stort ansvar på hur de väljer att förvalta den.
Övervakning kan alltså röra sig om radikalt olika saker, beroende

på vilken typ och nivå av övervakning vi pratar om. Inom telekom har hantering av konsumenters information länge varit föremål för reglering. Men numer finns också en digital app-ekonomi där beteenden registreras.
Redan under FRA-debatten i Sverige 2008–2009 noterades en skarp åtskillnad mellan generell, svepande övervakning av hela befolkningar kontra de behov som säkerhetstjänst och polis kan uppleva för att möjliggöra riktad övervakning mot specifika individer. De mildare nivåerna, där man endast ser aggregerad data, kan förvisso också vara problematiska, då enskilda individer ibland kan härledas även ur aggregerad data. Samhällsvetenskapligt bör man också fråga sig om de data som används är representativa eller överhuvudtaget nödvändiga för den grupp som studeras. På individnivå måste vi därtill ta i beaktande vilka framtida utvecklingar man bygger in i övervakningsapparaten. Ändras det politiska styret så kan denna apparat missbrukas.

Ifall åtgärder tas för att spåra medborgares rörelser i rummet är det av största vikt att våra lagstiftare och andra makthavare informerar allmänheten om vilken typ av spårning och omfattning det rör sig om. När krisen har passerat kommer vi att behöva tydliga, offentliga, transparenta och proaktiva processer som säkerställer att makthavaren samlar in data för rätt anledning, och på rätt sätt. Dessa behövs inte bara av principiella demokratiska skäl, utan för att myndigheternas möjliga interventioner ska accepteras, och inte mötas av misstankar eller försök att ”lura systemet”.

Transparens i vidtagna åtgärder, menar vi, är grundläggande för tilliten till beslutsfattandet.

Stat och företag måste rättfärdiga sina insatser och förklara ändamålen. Därtill behöver de redovisa eventuella risker för ändamålsglidning över tid. Ändamål tenderar ju ofta att förändras – över tid kan oväntade aktörer komma att vilja ha tillgång till den data som skapas, alternativt att den datainsamling som legitimeras av en pandemi senare används för helt andra

intressen. Hur motiveras de insatser man gör i en specialsituation, när situationen väl är över? Hur definieras och avgränsas avnämare, hur förvaltas övervakningen efteråt och hur förvaltas lärdomarna från krisen? Detta kan ses som en ytterligt svår balansakt i den svåraste av situationer, men också som en appell till innovationen på området – som är betydande. Se till exempel pågående projekt vid Stanfords HAI-institut. Hur kan man bäst bekämpa en pandemi utan att för den skull riskera oproportionerligt mycket av de grundläggande värderingar och rättigheter som vårt samhälle vilar på?

Jonas Andersson Schwarz, docent i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola och forskare vid tankesmedjan Fores
Claire Ingram Bogusz, forskare i tillämpad it vid Göteborgs universitet, vid House of innovation, Handelshögskolan i Stockholm samt vid tankesmedjan Fores
Stefan Larsson, docent i teknik och social förändring och jurist vid

Lunds tekniska högskola, Lunds universitet och forskare vid tankesmedjan Fores

”Det känns som att vi var på coronans ground zero”

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Samma kväll som tusentals svenskar trängs i Friends arena för att titta på Melodifestivalen, samlas 100 personer i en villa för att fira en nybliven 60-åring. Det finns ingen allmän smittspridning i Sverige, enligt

Folkhälsomyndigheten. Ändå blir runt 70 festdeltagare sjuka. Den 47-åriga värden är en av två som hamnar i respirator.

– Det känns som om vi har varit på ground zero för coronans inträdande i Stockholm, säger födelsedagsbarnet.

Niklas, 47, känner sig inte helt hundra när han vaknar. Han är inte sjuk, men han har den där känslan av att något håller på att bryta ut. Han berättar det för sin man Peter, sedan biter han ihop. Det är ju dags i kväll. 60-årsfesten Niklas har planerat för sin make i veckor ska utspela sig i deras villa i en förort till Stockholm. Maten är fixad, gästerna är på intåg. Och Niklas är faktiskt inte sjuk. Än.

Lördagen den 7 mars har svenska myndigheter bekräftat 179 fall av personer som smittats med det nya coronaviruset. Ingen svensk har ännu avlidit av covid-19, bara ett fåtal har vårdats på intensivvårdsavdelning. Folkhälsomyndigheten bedömer risken för spridning i samhället som måttlig, alla smittade svenskar kan knytas till utlandsresor till främst Italien.

På en presskonferens dagen innan har myndighetens generaldirektör Johan Carlson gett lugnande besked.
– Vi har alltså i dag ett inflöde av personer som har smittats med coronaviruset, men vi har ingen smittspridning i samhället utanför de här personerna och deras närmaste krets.
Samma lördag beslutar Italiens premiärminister att isolera hela regionen Lombardiet och flera provinser för att försöka stoppa smittspridningen. I Danmark rekommenderar regeringen att alla tillställningar med över 1 000 personer stoppas. Men i Sverige samlas tiotusentals personer på Friends Arena i Stockholm för att på plats se finalen i Melodifestivalen.
Här finns inga förbud eller rekommendationer som sätter stopp för vare sig tv-sända musiktävlingar eller privata 60-årsfester.
Anna dividerar länge med sig själv om huruvida hon verkligen ska gå på Peters 60-årsfest. Hon kallar sig själv ”nyhetsknarkare” och är redan i början av mars väl införstådd med att hennes lungsyndrom kan innebära att

hon är en riskgruppsperson. Samtidigt är hon så sugen på att gå på festen.
– Jag hade ju varit med i Facebooktråden där vi planerade present och samlade in till den. Jag funderade flera gånger på att fråga där om någon hade varit i Italien, eller skriva ”ingen går väl på festen om den är sjuk?”, men det kändes fånigt. Jag tänkte ”jag går en liten stund precis i början bara”.
Dörrarna till kalaset öppnas klockan 16. Det är öppet hus, man får komma och gå som man vill. Anna hänger på låset och stannar i en och en halv timme. Hon tänker att det kanske inte är så smart att hålla på och ta i hand med nya människor.
– Det var kanske 20 personer där samtidigt som jag, det var jättetrevligt. Jag drack två glas vin, sedan gick jag hem. Jag var sugen på att gå tillbaka igen senare på kvällen, min man var där då, men jag gjorde inte det. Det är jag glad för i dag.
Marschaller kantar uppgången till entrédörren.
Festen pågår både inne i huset och ute på altanen, där ett stort partytält har satts upp. I det är

buffén framdukad. En infravärmefläkt ser till att gästerna ska hålla sig varma. Ingrid kommer med två vänner, alla tidigare kollegor med födelsedagsbarnet, vid 18-tiden.
– Det var väldigt mycket folk som kom och gick. De hade gjort jättefint och byggt ut ett tält på altanen. Senare på kvällen hade de dansgolv där och det stod en värmefläkt därinne. Jag har tänkt på det i efterhand, den måste ha dragit runt luften därinne.
Ingrid dansar med kvällens festfixare och ena värd Niklas i tältet, runt, runt på dansgolvet.
En timme efter Ingrid anländer läraren Camilla med fem kompisar. Partyt är i full gång.
– Det är en helt fantastisk fest. En sådan man går på en gång var femte år. Bara härliga människor, alla har så roligt, alla kramas, alla dansar, man råkar ta varandras vinglas. En underbar fest verkligen, säger Camilla.
Maria har känt födelsedagsbarnet Peter sedan 80-talet. När hon kommer till festen hamnar hon i köket som hon nästan alltid brukar göra. Hon pratar mycket, dansar lite, äter av buffén och är

hemma först vid tretiden på natten.
– I vardagsrummet var det fullt med folk, i matrummet var det fullt med folk och på altanen fanns en diskjockey och ett litet dansgolv. Jag tror nog att alla som var där hade en jättetrevlig fest, som det alltid är hos Peter och Niklas.
– De är ett sånt par som man verkligen tror på. Det är en så stark kärlek, de är så olika och passar varandra så bra. Man står inte ut med tanken på att en skulle förlora den andre.
Det blir en fest som folk kommer att prata om i flera år.
Arkitekten Ulf är också där. Hans fru är med barnen på Friends Arena och ser finalen av Melodifestivalen men ska ansluta lite senare. Dagen innan har Ulf pratat med en kollega om det verkligen är så smart att gå på fest i virustider.
– Det var precis en sorts gränspunkt. Frågan var ju uppe, det här var nog sista helgen som det var fester kan man tro.
Två veckor efter festen kommer Ulf att sitta i en ambulans på parkeringen utanför sitt hus,

samtidigt som en sjuksköterska i skyddskläder och ansiktsmask hjälper honom att andas.
Det fanns inte på kartan att ställa in. Serveringspersonal och dj:s var bokade, catering levererad, baren påfylld. I dag är det svårt att minnas hur livet såg ut för bara en dryg månad sedan, men det var ungefär som vanligt, säger Peter.
– Samma dag som vi hade den här festen var det Melodifestivalen i en fullsatt arena. En av gästerna var en läkare som sa ”jag tar inte i hand, jag kramas inte, nu har det börjat, i morgon är det full beredskap och stabsläge på alla sjukhus”. Han var medveten om att det var i gång, säger Peter.
Han tror att han, i egenskap av nybliven 60-åring, var äldst på festen.
– Min mamma kom inte och våra äldre grannar var bortresta, så det var ingen i den äldre riskgruppen som var där.
Förutom Niklas, som kände att något litet virus kanske höll på att bryta ut, hade två av gästerna ett par dagar tidigare varit på middag hos personer nyligen hemkomna från skidsemester i Italien.
– De var lite snoriga, tydligen, säger Peter.

Även en fjärde person på festen var ”lite förkyld”. Men hon ville verkligen inte missa festen, förklarade hon ursäktande för Peter.
– Jag tror att flera kom till festen med corona. Ungefär 70 personer blev smittade, av 100. Det känns som om vi har varit på ground zero för coronans inträdande i Stockholm, säger Peter.
Dagen efter festen vaknar Niklas och känner sig riktigt dålig. Han har influensaliknande symtom och bäddar ner sig.
Sedan blir han bara sjukare och sjukare. Peter försöker ringa sjukvårdsupplysningen, men kommer inte fram. Dagen efter att Folkhälsomyndigheten har deklarerat att risken för samhällsspridning är ”mycket hög”, fredagen den 11 mars, ringer Peter 112. En ambulans kommer snabbt. Niklas har över 40 graders feber och är helt rödblossig i ansiktet. Han andas ytligt.
– Det var som att han inte andades med lungorna. De tog med sig honom till sjukhuset. Senare på natten ringde de och berättade att de skulle söva ner Niklas och lägga honom i respirator. Jag har förstått nu att

det är så de behandlar de här patienterna, men för mig kändes det ju som att ”nu kommer han att dö”, säger Peter.
Niklas testar positivt för covid-19. Peter skriver i festens Facebookevent:
”Niklas insjuknade i influensa i söndags och har blivit sämre för var dag. I går åkte han ambulans till Sös med dubbelsidig lunginflammation. Läget är kritiskt – han är nersövd och ligger i respirator. Jag fick precis veta att han har corona… två andra från festen har också testats positivt för corona under veckan, så om ni har influensasymtom finns det all anledning att vara försiktiga…”
– Då började folk höra av sig. Det var som värsta shitstormen, det var många som hade blivit sjuka den veckan, många redan på tisdagen. Veckan efter blev det ännu fler.
Ett par dagar senare slutar Niklas njurar att fungera.
Peter får veta att han måste förbereda sig på att Niklas inte kommer att överleva.
Läget förändras snabbt den här veckan efter festen den 7 mars.

Tisdagen den 10 mars ser Folkhälsomyndigheten tecken på samhällsspridning i regionerna Stockholm och Västra Götaland. Risknivån höjs till den högsta, mycket hög risk för samhällsspridning. Dagen därpå förbjuder regeringen allmänna sammankomster med över 500 personer och WHO klassar covid-19 som en pandemi.
På fredagen rekommenderar Folkhälsomyndigheten att bara vård- och sjukhuspersonal och patienter på sjukhus ska testas för covid-19.

Tisdag morgon kliver Maria på ett tåg söderut. Tre dagar har gått sedan hon satt i köket på Peters födelsedagsfest och nu ska hon hjälpa sin 77-åriga mamma att flytta ut från ett korttidsboende. Maria känner sig ”onormalt trött” och under dygnet som hon är hos sin mamma börjar hon må sämre. Mor och dotter håller lite extra avstånd från varandra men genomför flytten som planerat. Tillbaka i Stockholm får Maria flera lätta sjukdomssymtom och bestämmer sig för att stanna hemma från jobbet. Men redan på lördagen mår hon bättre och går

på en middag. På vägen dit ringer en väninna som också har varit på festen och berättar att Niklas vårdas på sjukhus.
– Vid sidan av att det är helt, helt fruktansvärt att min vän ligger nedsövd i respirator så kommer ju också skräcken: Har jag dödat min mamma? Hon är 77 år, hon har lungsjukdomen kol, hon har bytt hjärtklaff.
Maria vet inte om även hon faktiskt har smittats av coronaviruset men för att vara säker sätter hon sig själv i karantän. På söndagen ringer hennes mamma och säger att hon har feber, diarré och ont i kroppen. Även en väninna som hjälpte till med flytten har blivit sjuk i feber och tappat lukt- och smaksinnet. Ingen av dem behöver uppsöka sjukhus och ingen av dem har testats för viruset, efter några dagar tillfrisknar båda.
– Jag vågade inte säga till mamma att Niklas låg i respirator, jag ville inte att hon skulle bli rädd och ligga där alldeles ensam.
Läkaren som inte tar i hand och inte kramas blir inte sjuk.
Men en annan läkare som var gäst på festen blir det. Han testas

positivt i slutet av veckan efter kalaset.
Inkubationstiden för det nya coronaviruset är fyra till fem dagar, även om en del personer visar symtom så tidigt som två dagar eller så sent som 14 dagar efter att de smittats.
Flera gäster börjar känna sig dåliga mellan tisdag och onsdag, 10–11 mars. En av dem är Lars. Han och hans man kom sent till tillställningen och stannade bara i ett par timmar. Efter helgen åker Lars till Köpenhamn. Där blir han sjuk. Feber. Ont i kroppen.
På onsdagskvällen åker han febrig med med tåg hem till Stockholm. Ett par dagar senare får han veta att Niklas har testats positivt för covid-19.
– Det var väldigt skärrande att läsa om hur illa det gick för honom. Jag kände mig frisk redan på lördagen, men sedan kom febern tillbaka. Jag var sjuk i nästan två veckor och hade väldigt dålig aptit. Lukt- och smaksinnet påverkades, jag ville verkligen inte äta.
Samtidigt som Lars reser till Köpenhamn, reser läraren Camilla till Paris.

– Det var samtidigt som corona började spridas i Frankrike, så jag gick runt där och höll mig undan och spritade händerna. På torsdagen kände jag att jag hade värk i kroppen. På planet hem, på fredagen, blev jag riktigt sjuk. Jag ringde till min man och bad honom bädda i gästrummet så han inte skulle bli smittad.
Carin var på gott humör festkvällen den 7 mars. Barnen är stora, hon har tagit upp musiken igen, hon dejtar. Allt kan hända. Onsdagen den 11 mars börjar hon känna sig ”lite konstig”.

– När Peter hörde av sig och berättade om Niklas blev allt som en mardröm. Jag blev bara sjukare och sjukare och radion gick 24 timmar om dygnet med världen som rasade på grund av corona.
Efter en vecka är Carin jättesjuk. Hon har astma och får allt svårare

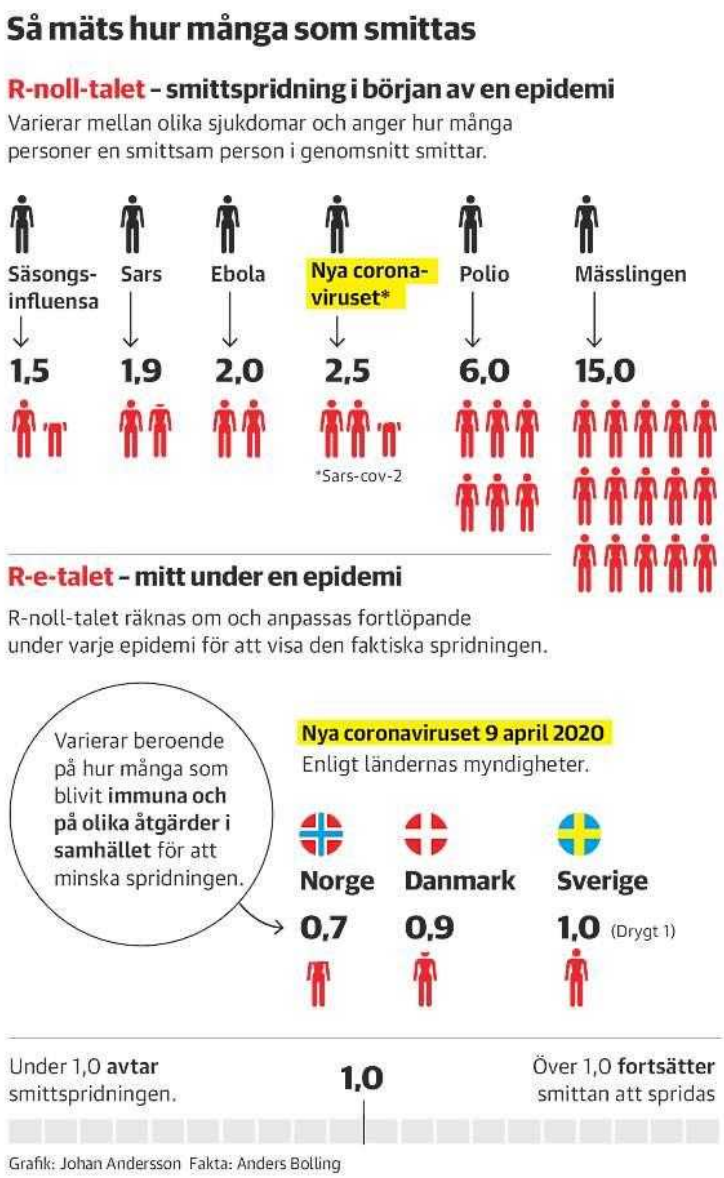

Tegnell ställer sig tveksam till grannländernas siffror

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Att Sverige infört mildrare coronarestriktioner än andra länder har väckt uppmärksamhet. Nu visar det sig att Sverige också redovisar smittspridningen på annat sätt

än exempelvis Norge och Danmark.
– Det är inget bra tal, säger statsepidemiolog Anders Tegnell om grannländernas siffror.
Hur många personer varje smittad person i sin tur smittar är en avgörande uppgift när man ska få kontroll över covid-19-spridningen.
Smittspridningen anges med det så kallade reproduktionstalet, R-noll. Om det ligger över 1 betyder det att varje smittsam person smittar mer än en ytterligare person, och sjukdomsspridningen fortgår. Om det däremot ligger under 1 smittar varje smittsam person i genomsnitt färre än en person, och epidemin klingar av.
Olika smittor ges olika R-noll-värden. Säsongsinfluensa ligger på cirka 1,5, ebola på 2 och det nya coronaviruset (sars-cov-2) antas ligga på runt 2,5.
Den smittsammaste sjukdom som drabbat mänskligheten är sannolikt mässlingen, som har ett R-noll-värde på runt 15, det vill säga varje smittsam person smittar i snitt 15 andra.
Men: allt detta gäller bara i inledningen av en smittspridning.

Efter hand händer olika saker som ändrar förutsättningarna.
Dels blir delar av befolkningen immun (eller får vaccin), dels vidtas olika åtgärder i samhället för att minska smittspridningen, som social distansering, stängda arbetsplatser och ökad handhygien. Då talar man om R-e, eller bara R-talet.
– Det som har allra störst betydelse är att om det är under 1 kommer smittan att klinga av. Om man inte gör någonting är det till en början 2,5 i det här fallet, och smittan tar fart, säger Tom Britton, professor i matematisk statistik med inriktning på smittspridning.
I Norge och Danmark, som infört strängare restriktioner än Sverige, talas nu om att sakta börja öppna samhället igen efter påsk. Man anser sig ha fått tillräcklig kontroll över smittspridningen för att kunna göra det.
Inför den här uppmjukningen har stort fokus lagts på R-talet. I Norge sade hälsominister Bent Høie i veckan att man nu ligger på R 0,7. Den danska smittskyddsmyndigheten SSI uppger att talet ligger på 0,9.

Målet är att inte hamna alltför högt över 1 när man väl börjar öppna skolor och annat. I Danmark säger Kåre Mølbak på SSI att man tagit höjd för ett R-tal på 1,2 när skolorna öppnas och hoppas kunna vända neråt därifrån.
Även i Tyskland och Österrike har stor vikt lagts vid smittspridningstalet.
I Sverige har Folkhälsomyndigheten däremot inte regelmässigt använt sig av detta värde i sin rapportering.
– Jag skulle tro att den svenska siffran just nu, i alla fall den senaste veckan, ligger väldigt nära 1, möjligen lite över, säger den svenska statsepidemiologen Anders Tegnell.
Men han är tveksam till att använda R-talet, eftersom det varierar så mycket, i princip dag för dag.
– Man väljer två mätpunkter med fyra fem dagar emellan, och har spridningen ökat ligger det över 1, har det minskat ligger det under 1. Man måste ha ganska många punkter innan man får en stabil siffra.
– Det är inget bra tal. Det är bättre titta på trenderna. Det ger

en bättre bild av vart man är på väg någonstans, säger Tegnell.
På fredagen hade 9 644 personer i Sverige bekräftats vara smittade. Det rör sig i stort sett om personer som sökt vård och/eller arbetar inom vården.
Tom Britton tror att det i själva verket är betydligt fler svenskar som smittats. Med hjälp av matematisk modellering drar han slutsatsen att andelen i Stockholm nu bör ligga på ungefär 20 procent – inte som är smittsamma nu, men som har viruset eller har haft det.
– Det finns mycket osäkerhet, men de flesta är överens om att det är en stor andel. Andelen är inte under 10 procent och inte över 50, säger Britton.
Folkhälsomyndigheten har gjort en första försiktig bedömning av hur många som kan vara smittade. Av ett representativt urval om 773 personer i Stockholmsområdet visade sig 2,5 procent bära på viruset.
– Men andelen som har haft eller har viruset är betydligt högre. Smittan har ju funnits en tid och man bär på viruset i kanske fem dagar, säger Anders Tegnell.

När han får frågan om hur många han själv tror det egentligen kan röra sig om svarar han med ”en vild gissning”:
– Fördubblingstiden ligger på sex sju dagar, så bara utifrån det är andelen troligen uppemot 10 procent nu. Hur många som haft det tidigare är mer trixigt, det vet vi inte riktigt.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Myndigheten om kurvan: Vi drar inte för stora slutsatser

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Sverige närmar sig 10 000 bekräftade fall av det nya coronaviruset, enligt Folkhälsomyndighetens senaste siffror. De senaste

dagarna har dock ingen kraftig ökning synts till, varken vad gäller antalet nyinskrivna på intensivvård eller antalet bekräftat smittade.

– Avmattningen i kurvan kan man dock inte dra för stora slutsatser av, säger Folkhälsomyndighetens Karin Tegmark-Wisell.

Folkhälsomyndigheten inledde långfredagens pressträff med att berätta att 749 personer hittills har fått intensivvård i Sverige. De senaste dagarna har man sett en stabil rapportering av nyinskrivna på intensivvårdsavdelningarna och även vad gäller antal bekräftat smittade syns en avmattning i kurvan.

Den positiva utvecklingen vågar Folkhälsomyndigheten dock inte dra några större slutsatser av.

– Det är dock bra att det inte skett en kraftig uppgång i de senaste dagarnas rapportering. Vi får se den kommande veckan och rapporteringen under helgen, eftersom vi vet att det finns en eftersläpning, säger avdelningschef Karin Tegmark-Wisell.

Fortsatt är det Stockholmsfallen som dominerar i landet. 509 av de nu 870 avlidna har dött i

regionen. Men även i Stockholm har det varit en relativt stabil rapportering av nya fall de senaste dagarna. Tegmark-Wisell understryker återigen betydelsen av att plana ut smittokurvan.
– Insatserna som görs i samhället är otroligt viktiga. Det är grunden för konsekvenserna i hela sjukvården, säger hon.
Regeringen har förbjudit allmänna sammankomster för fler än 50 personer, och en återkommande uppmaning är att hålla avstånd. Åtgärderna har haft en positiv inverkan på smittspridningen, säger Karin Tegmark-Wisell. Det har också tydliga effekter på andra sjukdomar.
– Influensautvecklingen har dykt kraftigt efter vecka 12 som tecken på att åtgärderna har effekt på virala luftvägsinfektioner.
Svenskarna har fått både beröm och kritik för sin följsamhet vad gäller Folkhälsomyndighetens och regeringens rekommendationer. Följsamheten bland svenskarna är generellt god, säger Karin Tegmark-Wisell, men att man har fått rapporter om att människor ignorerar myndigheternas restriktioner.

– Det är bland annat att det förekommit restauranger med en stor andel människor. Det är upp till smittskyddsläkaren i varje region att se om det finns skäl att se över vad man bör justera och huruvida man kan stänga ner en verksamhet, säger hon.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Ebba Busch: Socialdemokratin har svikit äldreomsorgen

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Runt 40 procent av de som avlidit i covid-19 i Stockholm har vårdats inom äldreomsorgen. Kristdemokraternas partiledare

Ebba Busch säger till DN att socialdemokratin har svikit delar av befolkningen.
– De får betala priset för att Sverige inte tog höjd för en - kraftigt förvärrad situation.
Ebba Busch vill dra sitt strå till stacken. Det betyder att hon jobbar hemifrån, partiet styrs från en villa i Uppsala. Här släpps ingen utomstående över tröskeln, inte ens i trädgården får DN fotografera henne. Det vore ”typiskt sturska politiker att tro att de är immuna”.
– Vidrigt detta med högt tempo fast man sitter hemma, säger Ebba Busch, över telefon, naturligtvis.
Att dra sitt strå till stacken betyder också att kompromissa och väga politiska principer mot varandra. Kristdemokraterna och Moderaterna var på vippen att stoppa Socialdemokraternas förslag kring ändringar i smittskyddslagen, men gick med på en lag som ger regeringen långtgående befogenheter att snabbt fatta beslut som kan få stora konsekvenser för individens frihet.
– I allt annat är vår grundinställning att politiken ska

ta sig så lite makt som möjligt. Men i det här fallet har politiken ett ansvar att göra det omvända, för det här är oförutsägbart och då måste man ha beredskap för ett kraftigt förvärrat läge, säger hon.
Efter onsdagens överenskommelse berömde statsminister Stefan Löfven (S) övriga partiledare för ”konstruktiva diskussioner”.
– Men ska det få full effekt så bygger det på att regeringen är intresserad av att förankra saker och ting innan man presenterar dem skarpt, säger Ebba Busch.

Dagarna före påsk har statsepidemiolog Anders Tegnell försiktigt antytt att den kurva som används för att illustrera antalet smittade med covid-19 kan vara på väg att plana ut.
Samtidigt ifrågasätts Folkhälsomyndighetens strategi. I Stockholm är uppemot 40 procent av de avlidna i covid-19 personer som har fått vård eller annan service genom äldreomsorgen.
– Jag blir bedrövad när jag hör det. Det här är medborgare som jag menar att socialdemokratin har svikit och delar av Sverige

som socialdemokratin har glömt i sin strävan efter makten, säger Ebba Busch.
De anställda inom välfärden kan snabbt bli ett slagträ.
– Nu är det välfärdssektorerna och de kvinnodominerade sektorerna som befinner sig i yttersta frontlinjen i kampen mot corona. De får betala priset för att Sverige inte tog höjd för en kraftigt förvärrad situation och inte hade större beredskap för att hantera det här svåra läget tidigare, säger KD-ledaren.
Vad du säger är att regeringen har handlat för långsamt?
– Jag säger att jag tycker att det är bra att regeringen nu tycks byta strategi. I stället för att göra minimum och ta ett steg i taget så skaffar man sig nu kraftigt ökade befogenheter trots att man inte vet om man kommer att behöva använda dem.
KD vill avveckla regionerna och förstatliga sjukvården. Ebba Busch anser att coronakrisen visar på vikten av att genomföra en sådan reform.
– Det är uppenbart att i en nationell kris så kan man inte förlita sig på att 21 olika regioner har krisberedskap. Då kan man

som nationell ledare inte ta ansvar för helheten i landet. Det riskerar att få otroligt allvarliga konsekvenser, och det har det fått här, när regionerna inte har haft den typ av lager som de egentligen ska ha.
I dag handlar allt om att visa handlingskraft, men när krisen är över kommer ansvar att utkrävas. KD har riktat kritik mot regeringen i skrivelser som inte har kommunicerats offentligt. I framtiden kan det komma väl till pass att peka på dem.
Ebba Busch säger att det finns en styrka och nödvändighet i vad hon kallar dagens ”nationella samling”. Samtidigt tror hon att den polarisering som skett kring frågor som gängkriminalitet och sjukvård kan förvärras av krisen.
– Den diskussionen kommer att komma tillbaka med förnyad kraft, men därtill med en väldigt svår diskussion kring ekonomisk återhämtning och hur vi möjliggör för människor att kunna komma tillbaka i arbete.
Den 2 april publicerade Ebba Busch en debattartikel i Aftonbladet där hon uppmärksammade spridningen av covid-19 bland svensksomalier i

Stockholm. Hon menar att situationen har förvärrats av kulturella skillnader och utbredd analfabetism.
Vad svarar du dem som säger att din text stigmatiserar somalier?
– Det gör mig berövad att den - landade så hos en del läsare. Min intention var glasklar och viljan har varit att hjälpa en grupp som har drabbats extra hårt av corona, säger hon och fortsätter:
– Man är betydligt mer utsatt och har en mycket mer riskfylld boendesituation.
Men du fick kritik för att du pekar på etnicitet och kulturella - skillnader och inte sociala - faktorer?
– Precis, men det hänger ju ihop. Och det är ju ett enormt misslyckande att vi just nu ser att smittotalen, men också dödstalen, är betydligt högre i vissa bostadsområden än i andra. En del har verkligen gått in för att tolka min debattartikel illvilligt, men jag har lyssnat till den somaliska läkarföreningen som har konstaterat att just nu så sviker svensk coronahantering en mycket utsatt grupp i samhället.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Företagarna på Gotland går mot en svår sommar

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Sommaren gör normalt att Gotland kan leva resten av året. Nu är Almedalsveckan inställd. Konferenser, kongresser och -konserter har skjutits upp. Ön genomgår en chock och en kramp, beskriver en -entreprenör. Sommaren år 2020 blir inte som den brukar, säger en annan företagare.

I denna tid står kreativitet och jävlar anamma högt i kurs.

Nancy Yussef var på jobbet till 23.30 kvällen innan vi hörs på telefon. Hon äger Eden Tapas & Bar i Visby och två hårsalonger och är ordförande för Företagarna Gotland.

– Vi har gjort en omställning och det blir långa arbetsdagar, säger hon.

I all hast har hon ihop med sex andra restaurangägare öppnat en

ny krogmarknad för att rädda vad som räddas kan.
Ica Maxi led med oss för våra dåliga affärers skull och erbjöd oss att hålla till i deras kafédel, berättar Nancy Yussef om erbjudandet.
När Visbybor åker och handlar kan de nu köpa med sig lunch eller middag hem från någon av de sju utlokaliserade restaurangerna.
– Det går bra därute, det finns en trafik som staden inte har, och vi räknar med att sälja 900 rätter på en vecka, ungefär som en normal vecka under lågsäsong, säger hon om den nya verksamheten i utkanten av Visby.
Kreativitet och jävlar anamma – är förhållningssätt att bemöta krisen som sprider sig.
Nancy Yussef försöker förmedla den inställningen till alla hon möter. Det är den ena sidan av myntet. Den andra är att inte hemfalla åt önsketänkande.
– Ta vara på varje dag nu, för det kommer att bli sämre med tiden, klargör hon i nästa andetag.
Uppmaningen visar att fromma förhoppningar inte ligger för henne.

Det räcker att hon tänker på att högsäsongen närmar sig, som i år riskerar att bli en ekonomisk katastrof.
Normalt under sommaren serverar hennes restaurang 900 rätter om dagen – inte i veckan.
– Den som i vår bransch inte ser till att nu ta de jobb som finns och i stället går ned på sparlåga riskerar att stryka med. Därför råder jag alla omkring mig att måla upp värsta tänkbara scenario och vidta åtgärder, säger Nancy Yussef.
Beslutet att ställa in Almedalsveckan var inte oväntat, men blev ändå en chock för besöksnäringen på Gotland.
– Vi är många restauranger som försöker hålla öppet året runt för att Visby inte ska dö på vintern. Vi går i stort sett med förlust från den stund högsäsongen tar slut i augusti och fram till så här års. Men det finns en stolthet i att vara ett året-runt-företag. Fast nu tror jag det blir många som tvingas hålla stängt i vinter, säger ordföranden för Företagarna Gotland.
Tidpunkten för virusutbrottet efter en lång lågsäsong var sämsta tänkbara för Gotland.

– Vi gick precis mot högsäsong. Under påsken brukar besökarna börja återvända. Nu är förutsättningarna att överleva för företag på Gotland sämre än på andra håll i Sverige, fastslår Nancy Yussef.
Öns geografiska läge, inställda flyg och färre avgångar med färjorna isolerar Gotland. Hennes vädjan är ett särskilt - riktat krispaket till turistnäringen på Gotland.
– Annars kommer Gotland inte se ut som det alltid har gjort, säger hon.

När politiker och andra står på - scenen och talar i Almedalen är det PA-kompaniet som ser till att ljud, ljus och bild fungerar. I 30 år har bolaget riggat för Visbys stora årliga evenemang.
Sedan Almedalsveckan ställdes in den 3 april råder ett slags kramp, beskriver Stefan Olsson.
En vecka efter beskedet som skakade Gotland har bolaget varit på banken för att få del av stödpaket. Åtta av tio fast anställda i bolaget har sagts upp.
– Det är bara vd:n och jag kvar, det fanns inget annat att göra, säger ägaren och grundaren

Stefan Olsson. Många hade det här på känn, men det är ett helt galet stort beslut att ställa in Almedalen, så ingen ville ta in det förrän beslutet var fattat.
Almedalsveckan har beräknats omsätta en kvarts miljard kronor, enligt en uppskattning av Dagens Industri 2017.
För PA-kompaniet står evenemanget för hälften av den årliga omsättningen. Bolaget hyr då in 120 extra tekniker.
– Det här är en bransch med ett ganska dåligt skyddsnät. Beslutet att ställa in är inte på något sätt konstigt, men det drabbar väldigt många hårt, förklarar Stefan - Olsson.
Just nu är hela branschen död: Romateatern har ställt in, Bergmanveckan likaså. Hur det blir med Medeltidsveckan är ännu inte klart.
– Vissa bokningar är kvar i sommar, för folk lever ändå på hoppet att restriktionerna ska lätta till i juli. Men det kommer inte in några nya bokningar som det brukar göra så här års, säger Stefan Olsson med oro i rösten.
Innan han sammanfattar den stundande högsäsongen:

– Vi var precis i startgroparna – som vi inte kommer ur.
Elva tält med 26 bäddar nära havet. En stor bar med plats för ett par hundra gäster. Vågsurfing, stand up paddle och en flirt med surfkulturen. Solnedgång i havet. Normalt brukar det räcka för att locka besökare till Surflogiet i Tofta, söder om Visby.
Sommaren 2020 riskerar coronasmittan att rubba på förutsättningarna.
– Vi tror inte att svensken åker utomlands i sommar och då hoppas vi att Gotland blir ett alternativ, men det finns en oro för hur tankarna går här, för man måste ändå flyga eller åka båt för att komma hit. Att sitta på en båt med 2 000 andra kan vara avskräckande, säger Mattias Andersson på Surflogiet.
Hittills sker en avvaktan i väntan på utvecklingen av virusutbrottet.
– Som alla andra lider vi av vad som händer ekonomiskt, och blir väldigt lidande om svensken väljer att inte komma hit, säger han.
När rädslan hos det svenska folket ökade för följderna av det nya coronaviruset märktes det hos Magnus Bolin på Gotland.

För samtidigt som folk baxade balar av toalettpapper och konserver till kassorna i Stockholm passade de på att bunkra ägg.
– Det syntes att det var hamstring i vecka tolv, då sålde vi mer ägg än normalt. Och sedan har vi kört mycket färdigmat från vår fabrik – pannkakor, plättar och raggmunk. Där märkte vi en uppgång efter att gymnasierna stängde, säger Magnus Bolin på Gotlandsägg.
Och nu är det påsk med alla ägg som säljs.
– På så sätt är vi påverkade i positiv anda, men det är också stökigt med kontorspersonal som måste jobba på distans och svårigheter med att få tag på emballage, säger han.
Gotland må locka hundratusentals turister varje år, men jordbruket räknas ofta som en minst lika viktig näring.
Före påskhelgen uppstod en debatt mellan gotlänningar och fastlänningar (stockholmare) angående påskresandet.
Destination Gotland uppmanade folk att boka av sina resor – och

det gjorde 90 procent av dem som hade planerat en Gotlandsresa. Möjligen var det någon som besökt ön under många år som inte kände sig välkommen längre. Men de flesta insåg att det då, precis som under den fortsatta smittspridningen, mest handlar om sjukvårdens resurser.
– Jag vill gärna ta död på den tramsiga debatten. För när det här har lugnat sig längtar vi efter alla som vill upptäcka vår fantastiska ö, säger Johan Lindvall.
Han är ordförande för Gotlands besöksnäringar och även vd för Wisby Strands kongress, som tappar 30 miljoner kronor i omsättning under det första halvåret.
En stor del av tappet beror på att Almedalsveckan inte blir av. Johan Lindvall använder ordet katastrof.
Men han har också lyckats flytta nästan alla inplanerade kongresser, konferenser och konserter till hösten.
– Det är en nervös väntan, som att gå på nålar, beskriver han, eftersom ingen vet vad som händer. Men på Gotland pratar vi om att smittan kanske klingar av från mitten av juni och framåt.

– Och då finns det en chans att sommaren och resandet till Gotland kommer igång ändå, säger ordföranden för öns besöksnäringar.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. 1 miljon besökare

Invånare på Gotland: 59 686.
Besökare per år: 1 miljon.
Kommersiella gästnätter per år: 1 025 000, varav 725 000 under juni–augusti
Helårsarbetande inom besöksnäringen: 2 500.
Totalt anställda i besöksnäringen under högsäsong: 6 000.
Besöksnäringen beräknas ha ungefär samma ekonomiska - betydelse för Gotland som det samlade värdet av jordbruket och livsmedelsproduktionen.
Källa: Region Gotland

Dela

Industrin redo ställa om – vill få raka besked

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Volvo Cars är ett av företagen som hjälper vården under coronakrisen. Men det tar tid att ställa om en fabrik – och industrin saknar tydliga signaler om vad som behövs.

– Man måste börja med behoven. Det kan ta tid att bygga upp kapacitet, säger Klas Wåhlberg, vd på Teknikföretagen.

På Volvo Cars i Göteborg görs nu visir till sjukvården i Västra Götaland. Omfattningen är ganska begränsad, cirka 1 000 visir i veckan. Men man kom i gång snabbt, eftersom tillverkningen kombineras med ordinarie verksamhet i en 3D-printverkstad som normalt sysslar med utvecklingsarbete. Visir och hållare varvas med andra plastprodukter, som prototyper till knappar eller växelspakar.

– För oss är det ingen skillnad. Vi får en tredimensionell detalj som

vi programmerar in i maskinen, och sedan printar vi den, säger Niklas Hvit, 3D-printtekniker med tredagarsvecka på Volvo i Torslanda.
I detta fall tar Volvo inte betalt för visiren, och har inget formellt produktansvar.
Att öka en befintlig produktion av något man redan tillverkar kan vara ganska enkelt. Att börja göra något som ligger nära den ordinarie tillverkningen kan också gå smidigt. Som Volvo Cars visir, eller massabruk som börjar med nya cellulosaprodukter, typ munskydd, till exempel.
Men i andra fall finns en startsträcka. Det kanske behövs ett nytt verktyg som sätts in en maskin, eller till och med en helt ny maskin. Från företagens sida vill man att vårdens offentliga aktörer tydliggör vad som behövs, eftersom det kan ta tid att bygga upp kapacitet.
– Och när det gjorts, kommer den att behövas? Då kanske problemet har lösts på något annat sätt, säger Klas Wåhlberg, vd på Teknikföretagen, med drygt 4 000 medlemsföretag.
Att ansvaret för vården är uppdelat på 21 regioner (tidigare

landsting) gör inte överblicken lättare. Socialstyrelsen hänvisar dock till internationella analyser, till exempel inom EU, av vilken godkänd personlig skyddsutrustning som behövs.
– De listorna finns ute, säger Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen.
Medicinteknisk utrustning är mera komplicerad. Och generellt är Sverige ganska beroende av import när det gäller skydd och utrustning som vården nu skriker efter. Därmed finns färre fabriker som har möjlighet att bara utöka sin produktion, eller snabbt starta något näraliggande.
TT

Hotell delar personal med butiker – undviker uppsägningar

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Malmö. När Hotel Dannegården i Trelleborg blev av med alla sina bokningar undrade den lokala Ica-handlaren om han fick låna deras personal.

Från att ha varit i stort sett fullbelagt stod Hotel Dannegården i Trelleborg plötsligt utan bokningar resten av våren. När den lokala Ica Maxi-handlaren ringde för att boka av en konferens var han med andra ord inte ensam.

– Jag skämtade och frågade om han kanske behövde låna personal. Jag stod ju här med alla mina anställda och hundra procent avbokningar. Dagen efter ringde han och undrade om jag kunde skicka folk redan dagen därpå, berättar hotellägaren Katarina Ivholt.

Nu jobbar fem av hennes elva anställda tillfälligt i livsmedelsbutiken. Det räcker inte för att täcka alla fasta kostnader, men gör att hon åtminstone inte behöver säga upp folk.
– Fördelen med en mindre storstad är ju att samarbetet är väldigt tätt. Jag ser det här som ett sätt att kunna behålla min personal, samtidigt som vi hjälper matvarubutiken som är hårt belastad i dessa tider, säger Katarina Ivholt.
För Ica-handlaren Anders Somstedt har hotellpersonalen blivit ett välkommet tillskott till den ordinarie personalstyrkan.
– Det här handlar inte om välgörenhet från vår sida. Vi har fler sjukskrivningar än vanligt och bunkringsbeteendet bland kunderna tycks hålla i sig. Hade inte den här möjligheten uppstått via hotellet hade vi behövt anlita ett bemanningsföretag, säger han.
De senaste veckorna har Arbetsförmedlingen sett en ny trend där företag inleder branschöverskridande samarbeten för att hjälpa varandra att matcha varslade med arbetsplatser i behov av personal.

– Jag har en känsla av att det är sådant som händer just nu, efterfrågan och utbud möts på ett sätt som vi inte har sett tidigare. Det som inträffar är väldigt konkret, vi har sett flera positiva exempel där man helt enkelt utbyter medarbetare mellan varandra, säger Mona Mårtensson, biträdande regionchef på Arbetsförmedlingen Syd.
Ett annat skånskt exempel är butikskedjan Lidl som börjat timanställa personal från Nordic choice hotels.

– För vår del handlar det om att samarbeta och hjälpa till i kristider, men också om att själva stå rustade för framtiden. Vi vet ju inte hur den här krisen kommer att påverka oss i längden eller hur framtida personalbehov kommer se ut, säger Vernes Popara, distriktschef för Lidl i Malmö.
Nu kan den varslade personalen från hotellkedjan söka jobb via Lidls interna kanaler. En av de första som nappade var 28-åriga Emelie Ivansson. Under de kommande månaderna ska hon jobba med allt från att packa upp varor till att ta emot leveranser

och ge service till kunderna i butiken.

– Jag är väldigt glad över att den här möjligheten dök upp, jag har erfarenhet från butiksarbete sedan tidigare och tror inte att omställningen blir så stor. Men på sikt är min högsta önskan att få komma tillbaka till Nordic Choice.

Hanna Grosshög

riksnatverket@dn.se

Dela

Generösare a-kassa hjälper kommuner

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Mer frikostiga regler gör att man nu får minst 6 100 kronor i månaden om man går med i a-kassan, förutsatt att man jobbat en knapp halvtid senaste halvåret.

– Gå inte till kommunen, gå med i a-kassan i stället,

uppmanar LO-basen som alternativ till försörjningsstöd.
Kommunerna befarar i krisens spår en anstormning av socialbidragsansökningar, något som i sådant fall gräver djupa spår i finanserna. Men regeringen och samarbetspartierna har höjt grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen och gjort reglerna mer frikostiga än tidigare, allt för att avlasta kommunerna. Och minimibeloppen har höjts.
Så den som går med i a-kassan får nu som minst drygt 6 000 kronor i månaden, förutsatt att man jobbat i snitt minst motsvarande två dagar i veckan det senaste halvåret. Det är en höjning från det lägsta beloppet som tidigare låg runt 1 600 kronor. Den arbetslöse som tidigare har jobbat heltid får grundbeloppet 11 200 kronor i väntan på att kunna få inkomstrelaterad a-kassa, något som med de nya generösare reglerna kickar in redan efter tre månaders medlemskap.
LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson manar därför: Gå med i a-kassan i stället för att söka om försörjningsstöd – ett stöd som dessutom kräver att man

säljer alla sina eventuella tillgångar som exempelvis bostadsrätten.
TT

Sonen mördades när han skulle ordna upp livet

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Det här är berättlsen om Ahmed. Född i Mogadishu, Somalia den 17 januari 2002. Död, ihjälskjuten i Hjulsta, Sverige den 17 mars 2020.

Ahmed var LVU-placerad i Stockholm, för att bli hjälpt undan kriminalitet och stök.
– De sa att de visste bäst vad han behövde. Nu är han död, säger hans mamma Halima.
Det var en tisdag kväll. I en liten stad en bra bit från Stockholm pågick livet precis som vanligt när det hände.
Ahmeds mamma Halima, 40, kan inte säga exakt vad hon gjorde samtidigt som hennes son blev mördad, men hon är ganska säker på att det var som vanligt, att hon var hemma i lägenheten, att hon stökat undan middagen och att hon umgicks med familjen.
Bara två dagar innan, på söndagen, hade hon kramat om sin son och sagt hej då. Av någon anledning hade de kramats extra hårt och länge. Kanske är det en efterhandskonstruktion, men det är så hon vill minnas det, nu när hon vet att han är död.
Ahmed hade varit hemma och hälsat på hos sin familj i fyra dagar, allt hade gått bra. På söndagen skulle han tillbaka till den ensamstående man i 40-årsåldern i Järfälla där socialtjänsten i Ahmeds

hemkommun hade placerat honom enligt, LVU, Lagen om vård av unga.
Klockan 20.54 den där tisdagen kom de första samtalen till SOS Alarm. Flera som ringde sade sig ha hört en rad smällar i Hjulsta. Samtalen kopplades vidare till polisen.
”Skottlossning, misstänkt”, rubriceras larmen efter att flera personer ringt in. Det blev en notis på polisens webbplats.
När polisen kom fram hittade de en ung man liggande på marken, svårt skottskadad.
Ambulanspersonalen gjorde de livräddande insatser de kunde på väg in till Karolinska sjukhuset i Solna, men det var försent.
Strax efter klockan ett den natten vaknade Halima och hennes man Mohammed av att det knackade på dörren. Det stod två poliser och två socialsekreterare i trapphuset.
Halima minns hur hon försökte förstå vad de faktiskt sa.
Var det hennes son de pratade om? Död? Hur skulle det kunna vara möjligt?
– De hade ju tagit min son för att de skulle hjälpa honom, säger hon nu när vi ses, tre veckor efter att Ahmed blev mördad.

Ahmed blev omhändertagen enligt Lagen om våd av unga efter en dom i en förvaltningsrätt i augusti 2018.
Det var socialnämnden i Ahmeds hemkommun som begärt att frågan skulle prövas. I domen står allting svart på vitt:
”Ahmed Mohamed bedöms ha behov av att få insikt i sin situation och ges redskap till att hantera sina känslor och sitt beteende. Han behöver stöd i att lära sig sociala sammanhang och bli medveten om de risksituationer han försätter sig i. Då ett tillförlitligt och hållbart samtycke från Ahmed Mohameds sida saknas för att ge honom vård anses det vara nödvändigt att ansöka om vård enligt LVU.”
Där står att hans mamma bett om hjälp. Där står att det var hon som vänt sig till socialtjänsten för att hon kände att hon inte kunde kontrollera sin son längre.
– Vi hade haft det så svårt. De sa att de visste bäst vad han behövde. Nu är han död. Jag håller mig stark för Guds skull, men jag är så arg, så ledsen, säger Halima.

Hennes son var omhändertagen enligt en skyddslagstiftning för unga.
– Kan man bli skjuten då?
Halima försöker andas. Hon förstår inte. Hur kunde det gå så fel?
Ahmed var sex år när han kom till Sverige med sin mamma som då var nybliven änka. Hon var gravid med sitt sjätte barn. Via Stockholm, Göteborg och efter nio månader i en mindre stad i Värmland hamnade de där familjen nu bor.
Det var här Ahmed växte upp. Kullersten på gatorna, nära till allt; skolan, fotbollsplanen, naturen.
Han var nummer två i syskonskaran, Halimas första son. Hon beskriver honom som barnkär, omhändertagande, rolig, generös. Han spelade fotboll och skötte sig i skolan. Han kom inte jättebra överens med hennes nya man, men det var något de kunde leva med. De hade det i huvudsak bra.
Så blev Ahmed tonåring. Det omkringliggande samhället hade påtagligt förändrats. I och med flyktingkrisen 2015 hade många nyanlända placerats i närområdet.

Ahmed hade fått nya kompisar, de flesta några år äldre.
– Det var svenskar, araber, afghaner. Innerst inne kände jag att det inte var bra för honom. Han började komma hem sent om kvällarna, han berättade inte längre vad han gjort eller var han hade varit. Jag blev mer och mer orolig, berättar Halima.
Sedan gick det snabbt överstyr, som hon säger. Fotbollskillen blev en bråkstake. Han var aggressiv, ville inte lyssna. Skolan hörde av sig, först för att försöka hitta sätt att tillsammans styra upp det som började gå fel, sedan genom att göra flera orosanmälningar till socialen.
– Vi kom inte åt honom. Han var utom vår kontroll, han började röka cigaretter. Det hände att vi ringde polisen och bad dem leta efter honom på nätterna. Ibland hittade de honom. Ibland inte, säger Halima.
Under hösten 2017 spårade det ur ordentligt första gången. Ahmed gör sig skyldig till misshandel och försök till rån. Först i maj 2018 faller domen mot honom – han får ungdomstjänst i 60 timmar, en lämplig påföljd enligt socialtjänsten.

Efter kontakter med Barn- och ungdomspsykiatrin diagnosticerades han med adhd och trotssyndrom. Läkarna tyckte inte att det var läge att medicinera så länge han var uppe i varv på det sätt han visade vid den här tiden.
– Jag förstod aldrig det där. Varför han inte kunde få sina mediciner, det kanske hade hjälp honom, tänker Halima högt.
Hon säger att hon hade många kontakter med socialtjänsten. Att hon upprepade gånger bad om hjälp. Hon säger också att det enda hon ville var att ta sin son utomlands, till släktingar i Kenya eller Förenade arabemiraten, allt för att han skulle komma bort från det dåliga umgänget.
Det tyckte inte socialtjänsten var någon bra idé.
Hösten 2018 placerades Ahmed på ett behandlingshem för ungdomar utanför Mariestad. Han var sexton år och ledsen och arg. Ville bara hem.
– Jag sa till honom, håll dig lugn, sköt dig. Då får du komma hem. Jag tror han blev bra behandlad där, vi var där och hälsade på, det verkade positivt, säger Halima.
Men det gick inte bra. En dag uppstod ett bråk med en annan

kille på boendet och en i personalen försökte ingripa. Det slutade med att Ahmed dömdes för misshandel och våld mot tjänsteman, till ungdomsvård enligt en vårdplan som socialtjänsten lagt upp.
”Han behöver verktyg för att hantera sin bristande impulsförmåga”, skrev socialtjänsten. Tjänstemännen där noterade också att det ”finns ett behov av fördjupad utredning av hans neuropsykiatriska diagnoser.”
Målet med vården: att han skulle kunna komma hem igen, återförenas med sin familj. Levande, och inte i en kista.
Efter domen flyttades han tillfälligt till ett familjehem i Skövde, till ett äldre par med en hund. Placeringen blev kort, bara någon dryg vecka, sedan fick Ahmed en plats på Tysslinge, ett av Statens institutionsstyrelses boenden utanför Södertälje.
– Vi fick alltid veta i efterhand vad de beslutat, de lyssnade inte på oss när vi sa att det viktigaste var att han skulle kunna få mediciner för sin adhd. De sa bara att jag inte kunde avgöra vad som var bäst för honom. Jag kände mig

helt maktlös, säger Ahmeds mamma.
På Tysslinge hände det som hon var mest av allt rädd för. Ahmed fick kontakt med andra kriminella, unga killar, flera av dem från stadsdelarna på Järvafältet. När man uppskattade han har var färdigbehandlad där placerades han i ett familjehem i Solna.
– Jag sa hela tiden, min son passar inte i Stockholm, han kan inte bo där. De lyssnade inte, säger Halima.
Det gick inte så bra i familjehemmet i Solna. Visserligen fick Ahmed väldigt bra kontakt med mamman i familjen, men även här hade man svårt att sätta gränser som han accepterade. Han blev omplacerad igen – till ett slutet ungdomshem i Skåne.
– Han sa till mig, ”mamma, det här är inte ett liv jag vill ha”. Jag sa till socialen, kan vi inte bara sätta oss ner och prata, börja om från början. Han behöver lugn och ro och mediciner, inte flyttas runt till olika hem, säger Halima.
Enligt henne tyckte socialtjänstens handläggare att hon slösade sin tid. Hon blev gång

på gång försäkrad om att det var de som kunde det här.
– Jag fick en känsla av att allting handlade mer om tjänstemännens arbetssituation än om min sons liv när vi pratade.
Ahmed blev placerad hos den ensamstående mannen i Järfälla. Enligt socialtjänsten hade han stor erfarenhet av att ta hand om unga kriminella. Enligt Halima var mannen sällan hemma, han jobbade hela dagarna. Om Ahmed gick på den praktik han skulle göra vet hon inte. Men han började plugga på Komvux.
När han kom hem på fyra dagars ”permission” i mars var det sista gången Halima fick se sin son.
– Nu vet jag knappt vem det var som mördade honom. Var det den som sköt eller var det socialtjänsten? Jag vet bara att jag hoppas att ingen annan tvingas uppleva det vi har upplevt.
Fotnot: Halima är ett fingerat namn

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Bakgrund.

Socialtjänsten i Ahmeds hemkommun ska göra en Lex

Sarah -anmälan till inspektionen om vård och omsorg med anledning av det som hänt.
Förvaltningschefen säger till DN att det som hänt är ”djupt tragiskt och ett misslyckade” även om utredningen visar att de gjort rätt och vad de kunnat hela vägen.
Förvaltningschefen säger också att det är svårt att hitta rätt placeringar med rätt kompetens, att placera någon ”långt ute på landet”, som Ahmeds mamma krävde är sällan möjligt då rätt kompetens ofta saknas där.
I dagsläget sitter tre män i 20-årsåldern häktade, på sannolika skäl misstänkta för mordet.
Ytterligare tre är misstänkta, men på fri fot. Varken polis eller åklagare vill uttala sig om det finns någon känd motivbild.
Efter att polis och socialtjänsten lämnade dödsbeskedet till Halima har ingen av myndigheterna tagit kontakt med henne.
Ahmed ligger begravd på Strandkyrkogården i Skrubba, Tyresö kommun.

Digitala vårdbesök ökar i Stockholm

LÖRDAG 11 APRIL 2020

De digitala videobesöken på Region Stockholms vårdcentraler har sjudubblats årets första månader, jämfört med samma period förra året efter att regionstyret har tagit bort taket för andelen digitala vårdbesök.

– Vi hoppas ha nytta av detta även efter krisen, säger sjukvårdsregionråd Anna Starbrink (L).

Stockholmarnas digitala vårdkontakter har ökat kraftigt under coronapandemin, visar siffror från Region Stockholm. Digitala videobesök hos vårdcentraler i regionen har sjudubblats årets första tre månader, jämfört med samma period i fjol. Även digital receptförnyelse och användning av e-tjänster hos 1177 har ökat

med nästan 80 respektive 60 procent under mars.
– Vi ser en otrolig ökning genom de beslut som jag och hälso- och sjukvårdsnämnden tog, säger hälso- och sjukvårdsregionråd Anna Starbrink (L).
Besluten handlar om att ta bort begränsningen för hur stor andel digitala besök specialistkliniker och vårdcentraler kan ha och hur ersättningen för dessa ska se ut.
Tanken med den tidigare begränsningen var att säkerställa att inte multisjuka patienter trängs undan till förmån för de som klarar sig med ett digitalt besök.
Anna Starbrink förtydligar att det är det nya coronaviruset som tränger undan patienter från vården:
– Det är för att motverka detta som vi gjort dessa åtgärder.
Det har också lanserats ett coronasjälvskattningstest på internet, för att människor lättare ska kunna avgöra om de ska kontakta vården eller inte och på så vis avlasta 1177:s telefontjänst.
– Bara det första dygnet användes den nästan en miljon gånger.
Fram till i dag har 1,6 miljoner

tester gjorts där, säger Daniel Forslund (L) ordförande för regionens innovations- och utvecklingsutskott.
Han oroas inte över risken att något missas när det fysiska mötet uteblir.
– Varje vårdmöte och vårdkontakt måste utgå från patientens behov och där finns det redan en stor kompetens inom vården. Detta omfattas av samma regelverk som ett vanligt vårdbesök.
Det är framför allt bland äldre patienter de digitala vårdmötena har ökat, särskilt de senaste veckorna, enligt Daniel Forslund.
– Tidigare har den största andelen varit väldigt små barn eller personer mellan 25 och 45 år. Nu har det krupit ganska högt upp i åldrarna. Ålderskategorin 50 år och uppåt har ökat mest.
Om taket för de digitala vårdbesöken ska slopas permanent är dock inte klart än.
– Det är tillfälliga beslut vi fattat under våren och vi måste analysera avtal för avtal. Vi var mitt i en stor översyn av primärvården när coronakrisen kom och översynen behöver göras under ordnade former. Men den

digitala vården är här för att stanna, säger Anna Starbrink.
Liz Gref är verksamhetschef på Vårby vårdcentral, där ökningen av de digitala vårdkontakterna märkts tydligt. Hon understryker att ett videomöte aldrig kan likställas med ett fysiskt möte med en patient, men säger att det är ett bra komplement.
– I en sådan här situation måste man ta bort taket, annars fastnar man i en byråkrati över hur många möten man kan ha, säger hon.
I nuläget är det hon och hennes kolleger som beslutar om ett besök ska hållas digitalt. Hon tror inte heller att det skulle vara bra om taket för de digitala vårdmötena skulle tas bort permanent. Då riskerar resurserna som läggs på de digitala vårdmötena att tränga undan mer vårdkrävande patienter, säger hon.
– Om det, när den här stormen är förbi, skulle bli fritt fram för patienterna att välja så vore det förödande. Det blir ett slöseri med våra resurser, där den som behöver minst vård får mest, säger Liz Gref.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

”De som har det svårast nu är våra mest utsatta”

LÖRDAG 11 APRIL 2020

De vanliga frukostarna för stadsdelens hemlösa inne på Söderledskyrkan i Farsta är precis som kyrkans övriga aktiviteter inställda på grund av coronaviruset. I stället har diakonerna packat ner en påskfrukost i påsar som delas ut vid entrén.

– De som har det svårast nu är våra mest utsatta, säger diakonen Lena Ljungström.

Intill den bruna tegelfasaden på Söderledskyrkan i Farsta står bruna påsar dekorerade med en färgglad pappersboll och orden ”glad påsk” uppradade. Inuti finns en macka, ett ägg målat som en påskkyckling och lite påskgodis i form av kexchoklad till stadsdelens hemlösa.

”Frukostklubben”, som diakonen Lena Ljungström kallar det, brukar vanligtvis ses inomhus.

Där dukas det upp en rejäl frukost bestående av gröt, fil och allt man kan tänka sig. Två timmar i värmen och samtal med gamla bekanta.
Men nu är det coronatider och inget är sig likt.
– Nu har vi nästan ingen verksamhet inomhus längre, och det går emot vår natur att be människor gå ut härifrån. Men det är tyvärr så det är nu, säger diakonen Anna Stiernstedt.
Ute skiner solen men det är bara fem grader varmt. En kvinna som hämtat frukostpåse kommer tillbaka och ber om påfyllning på kaffet.
Anna Stiernstedt har just sagt hejdå till kvinnan när tidigare Farstabon Victor Parra, 58, anländer. Han beskriver sig som en arbetslös målare, asbestsanerare och trubadur och har klivit av bussen som han tagit från en annan del av Söderort, där han har ett referensboende. Han får en kopp kaffe i ena handen och en frukostpåse i den andra. Victor Parra säger att han saknar gemenskapen inne i kyrkan men berömmer deras lösning.

– Det är en bra frukost! Lite kallt ute. Men annars hade jag inte haft någon frukost att äta alls, säger han.
Uppemot 40 personer brukar komma till frukostarna som serveras tisdagar och torsdagar, men inte i dag. Lena Ljungström tror att det beror på att staden lättat på reglerna på härbärgen, och att många äter frukost där.
– De som har det svårast nu är våra mest utsatta, säger Lena Ljungström.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Vårdpersonal på sjukhus testas

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Medarbetare på Danderyds sjukhus i Stockholm ska testas för att ta reda på om de har haft covid-19. Provtagningen görs i samband med en studie från Kungliga tekniska högskolan för att hitta antikroppar mot smittan.
”Genom att analysera en liten droppe blod hoppas vi kunna

avgöra om en person har varit smittad av viruset eller ej”, säger läkaren och forskaren Charlotte Thålin, ansvarig för studien på Danderyds sjukhus, i ett pressmeddelande.
Studien ska säkerhetsställa att KTH:s test för att hitta antikroppar ger säkra svar och väntar nu godkännande från Etikprövningsmyndigheten. TT

Polisen varnar för fräcka corona-bedragare

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Polisen varnar för bedragare som försöker sko sig på coronarädslan. Det har inkommit flera polisanmälningar.

– Den som swishat pengar till en bedragare har i stort sett

ingen möjlighet att få tillbaka pengarna, uppger Anna Engelbert, pressekreterare vid polisens nationella mediecenter.

På flera håll i Stockholm har det dykt upp lappar som vädjar om hjälp att ”hitta ett vaccin mot corona”. På lapparna står bland annat ”Forskningen behöver ditt stöd!” och en uppmaning om att swisha till ett svenskt mobilnummer.

Alla donationer går oavkortat till World health organisation, WHO, enligt lappen. Men enligt polisen hamnar pengarna i själva verket i fickan på en bedragare.

– Falska insamlingar till välgörenhet förekommer ofta i samband med kriser och katastrofer. Hittills har vi fått in anmälningar om bedrägeriförsök via mejl och sms. Gällande falska lappar finns det två anmälningar i Stockholmsområdet, uppger Anna Engelbert vid polisens nationella mediecenter.

Den som vill bidra till olika organisationer ska i första hand titta efter att de har ett 90-konto, påpekar Anna Engelbert. Hon råder alla att kontrollera

avsändaren innan man swishar pengar. Numret på lapparna är inte anslutet till Swish och det går i nuläget inte att ringa till.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

”Viruset ger oss en övning i att lyssna på forskare”

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Den italienska partikelfysikern och författaren Paolo Giordano ser epidemier som matematiska, snarare än medicinska, händelser. Nu kommer hans bok om covid-19, ”Smittans tid”, på svenska.

På 1700-talet dog enligt en uppskattning 400 000 européer varje år i smittkoppor. I Konstantinopel lärde sig britterna *variolisation*, ett sätt att uppnå immunitet genom att rispa in smittan i sår. Denna föregångare till vaccinet, som bland annat förespråkades av Voltaire, dödade vart hundrade barn. Var det värt risken?
Det ansåg vetenskapsmannen Daniel Bernoulli som 1760 blev först med en matematisk modell för sjukdomsspridning, som visade att ingreppet skulle höja befolkningens förväntade livslängd. Men dåtidens vaccinmotståndare la inte sina barn under smittkniven bara för att en schweizare i peruk visat att u = q/(c*L). *(se infogat tecken som bild)
Covid-19 har åter visat hur farligt det kan vara att misstro matte-nördarna.
Den italienska partikelfysikern Paolo Giordano skrev redan tre dagar efter landets första dokumenterade dödsfall en superspridd essä i tidningen Corriere della Sera (25/2). Där förklarar han epidemiologins grunder, bland annat talet som är

”varje epidemis dolda hjärta” – R0, hur många varje sjuk smittar. Att hålla r-noll nere är enligt Giordano ”den matematiska beskrivningen av syftet med våra uppoffringar”.
Nu har texten byggts ut till kortboken ”Smittans tid”, som i Sverige ges ut den 15 april på Mondial förlag, i översättning av Pär Svensson och med förord av epidemiologen Emma Frans. Där förklarar Giordano sitt kall: ”Epidemier är i första hand matematiska och inte medicinska händelser.”

– Jag såg snabbt i siffrorna från Kina hur allvarligt det var. Epidemier handlar om kurvor och andra abstrakta föreställningar som inte kan ses med blotta ögat. Detta kan också förklara den ursprungliga förvirringen, men jag dömer ingen. Vi har svårt att tro att sådant här kan hända på riktigt, säger Paolo Giordano på telefon från karantänen i Rom. Ordet karantän är för övrigt italienskt, efter antalet dagar (*quaranta*, fyrtio) som skeppen var tvungna att stå i Venedigs hamn innan besättningen kunde gå i land under digerdöden på

1300-talet. Paolo Giordano har snart varit instängd så länge, och i familjen turas de om att bryta ihop.
– I går var det min tur. Alla pratade så högt när jag försökte jobba och då skrek jag åt dem att hålla tyst. De lämnade mig i fred ett tag, och när vi åt middag var allt okej igen. Det här är en prövning för oss alla.
Han säger att många till en början avfärdade viruset som en mass-hysteri. Bara dagar innan landet stängdes ner vädjade vissa borgmästare om fortsatt resande till Italien. Politikern Nicola Zingaretti ordnade en fest på temat #milandoesntstop (”Milano låter sig inte stoppas”) men berättade senare att han fått covid-19. Stämningen i landet var dämpad men munter, och videor spreds på dragspelskonserter från balkongerna.
– Det var rörande till en början men snart blev det till ännu en pittoresk detalj hos Italien. Visst, vårt land är lätt att exotifiera, men just nu har jag svårt att acceptera det.
Snart infann sig allvaret, kanske när militären sattes in för att

frakta kistor i landets hårt drabbade norra delar.
– Flera av mina vänner har förlorat en förälder till viruset. Och svårast av allt är att inte ens få ha en ritual, bara de allra närmaste på kyrkogården. I vissa fall får familjen följa begravningen på Whatsapp. Vem kunde föreställa sig det för två månader sedan?
Redan som barn fick han lära sig om de exponentiella sambandens explosivitet. När familjen blev omkörd på autostradan påpekade hans pappa att kraften inte ökar med hastigheten rakt av, utan i kvadrat. Vägarna är inte farliga, utan livsfarliga. Precis som under en epidemis första veckor är intuitionen inte att lita på.
Enligt Paolo Giordano försvåras saken av vår ovana att lyssna till experter, av vilka vi förväntar oss tydliga svar. ”Vetenskapen har svikit oss”, skriver han i ”Smittans tid”. ”Vi begärde fakta men fick bara åsikter.”
– Osäkerhet är en del av vetenskapen. Därför är den mer ödmjuk än andra sätt att tänka. Det här har blivit en nyttig övning i att lyssna på forskare, hur de väljer sina ord, och hur de ibland

säger: vi vet inte det ännu. Vi är vana vid politiker som pratar mer bestämt och aggressivt. Det är en helt ny vokabulär som vi håller på att lära oss.
Han följer utvecklingen i övriga Europa, inklusive Sverige, och respekterar att man väljer olika strategier beroende på nationella förutsättningar och bedömningar.
– Den ena sidan vill stänga ner allt och den andra vill hålla i gång ekonomin till varje pris. Jag skulle önska att det fanns fler nyanser i samtalet.
Paolo Giordano är också författare, och hans debutroman ”Primtalens ensamhet” från 2008 följer en komplicerad vänskap över två decennier. Det missanpassade snillet Matteo tänker på sig själv och Alice som primtvillingar, primtal med bara ett tal mellan sig, som 17 och 19: ”ensamma och vilsna, nära men inte nära nog att vidröra varandra.”
Kan matematiken lära oss något om människor?
– Jag vet inte… För mig är det ett sätt att ordna världen. Men matte kan vara kallt, det ger en allmän beskrivning utan detaljer. Att bli behandlad som en siffra är

plågsamt. Jag tar mig in i matten när jag vill förstå något, men sedan återvänder jag snabbt för att inte glömma den mänskliga sidan.
Paolo Giordano säger att det är för tidigt att veta om något gott kan komma ur krisen.
– Det där snacket går mig på nerverna, men visst är jag full av nya tankar. Personligen fångade det här mig i en tid när jag var väldigt fokuserad på mina projekt, mina ambitioner, mina planer... Plötsligt behövde jag avstå från en massa saker för att värna något större och mer abstrakt, som vårt sjukvårdssystem. Hur ofta tänker man på det annars?
**Där u är mottaglighet, q andelen dödsfall som beror på smittkoppor, c sjukdomens dödlighet *,andelen av befolkningen som smittas årligen, och L förväntad livslängd.*

Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se

Paolo Giordano.
Paolo Giordano är född i Turin 1982. Han är doktor i partikelfysik, författare och kolumnist på tidningen Corriera della Sera. Han bor i Rom med sin familj.

Debutromanen ”Primtalens ensamhet” från 2008 vann Italiens mest prestigefyllda pris Premio Strega och året därpå gav Forum ut den på svenska. Uppföljaren ”Den mänskliga kroppen” gavs ut på Brombergs förlag 2013. Båda i översättning av Helena Monti. Den 15 april kommer ”Smittans tid”, en kort skrift om det nya coronaviruset, på förlaget Mondial – med ett förord av den svenska epidemiologen Emma Frans.

Tre läsvärda naturböcker för barn

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Martin Emtenäs och Jonas Källberg
”Svenska fåglar”
Rabén & Sjögren

Martin Emtenäs känner inte nötskrikan som nyfiket brukar sitta på mitt balkongräcke och fråga vad jag skriver, inser jag. Han säger att nötskrikan är skygg, vilket inte min nötskrika har

förstått. Men ”Svenska fåglar” som Martin Emtenäs har gjort tillsammans med illustratören Jonas Källberg är en tydlig, enkel och instruktiv förstabok med fyrtio av de vanligaste fåglarna. Boken drar en självklar parallell till Pokémon Go: det är ju samma sak som att leta efter fåglar (fast fåglar är lite mer oförutsägbara).

Emma Jansson
”Mina första träd”
Triumf förlag

Nej men titta, här är ju nötskrikan igen! Jag sa ju att den är nyfiken! Den dyker upp med ett ekollon i munnen när eken presenteras, i denna bok som presenterar sexton av våra vanligaste träd. Jag är inte helt förtjust i avståndsbilderna på träden, där Emma Jansson har valt att göra bladverket till ett töcken snarare än det vimmel av enskilda blad träden brukar ha. Men å andra sidan kan jag inte se mig mätt på de färgrika närbilderna på blad, kottar och alla glatt vimlande djur. Tredje delen i Emma Janssons serie ”Upptäck naturen”.

Cecilia Ottenby
”Förtrollad trädgård”
Natur & Kultur
Fascinerande närsynt bok om trädgårdens olika årstider. Här finns bara detaljer, i ett respektfullt perspektiv för den som är liten. Trädgårdsingenjören Cecilia Ottenby målar bara enskilda blommor, ingen överblickbar trädgård. I stället finns det fantasieggande kulturhistoriska detaljer som att man gjorde konfetti av blomblad i det antika Rom, tips på hur man gör en fågelrestaurang av ett urgröpt äpple, recept på lövpapper och bärbläck. Och, förstås, hur man gör en egen miniträdgård i en kruka.

Lotta Olsson
lotta.olsson@dn.se

Med en dold sprängkraft. Även den instängda kan hitta ett sätt att vidga sina vyer

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Anete Melece
”Kiosken”
Övers. Juris Kronbergs. Lilla Piratförlaget

Det är ovanligt, för att inte säga sällsynt, att äldre rundnätta kvinnor tilldelas huvudrollen i barnboken. Bifigur, absolut, men sällan fokus. Visst, alla känner bilderbokens *grand old lady*, Elsa Beskows lilla lilla gumma. Men ärligt, nog är det katten som intresserar mest? Oförglömligt är också mötet med Eva Lindströms ensamma dam i ”Limpan är sugen”, liksom Anna Höglunds vassnästa Syborg i ”Resor jag aldrig gjort, av Syborg Stenstump”.

Att som den lettiska författaren och konstnären Anete Melece spinna en historia runt korpulenta Olga som bor i sin kiosk, det är ovanligt och intresseväckande. Särskilt som Olga och hennes kiosk är i sådan symbios att hon aldrig lämnar det lilla kantiga huset. Precis som kioskägaren i Lennart Hellsings ”Krakel Spektakel köper en klubba”, längtar Olga bort. Hos Hellsing klämtar frihetens klocka när Krakel och Vitamin faktiskt köper, inte bara en klubba, utan snart

hela kiosken. För Anete Meleces dam handlar det om att tillvaron, läs kiosken, välter och rullar iväg mot nya äventyr. Självklart är kioskkvinnan glad över denna rörelse, hon som alltid drömt sig bort. På så vis har hon samma strategi som Syborg Stenstump, som också hon vattnar sin längtan med resebroschyrer.
Trots isolering och ensamma kvällar med chipspåsar, resdrömmar och en sömn då Olga makar in sin korpulens ovanpå toalettstolen, saknar hon inte kontakter. Tvärtom söker sig många till kiosken både för tidning och samtal. Men ändå, Olga är fast. Först när hon – inuti kiosken – rullat längst gatorna, snurrat iväg över ett broräcke och under flera dagar guppat omkring på havets våg, hittar hon en ny mening på en varm och livlig strand där hon säljer glass och beundrar solnedgången.
”Kiosken” är en berättelse om stillastående. Olga tar sig ingenstans, det är tillfälligheterna som för hennes tillvaro vidare och framåt. Den filosofiskt lagde kan naturligtvis grotta ner sig i funderingar om hur och varför Olga söker gemenskap, men ändå

inte lämnar sin rustning kiosken. Hon är långt ifrån den enda att se tillvaron passera förbi på håll. Men historien om Olga har dold sprängkraft då den är fylld av hopp, humor och – ändå – viss handlingskraft.
Om Olgas öde kan tyckas aningen torftigt så är Anete Meleces färgmättade, täta och yvigt generösa färgillustrationer så mycket större och vidare. Omslagets utskurna kiosklucka blir också den symbol för att även det som ter sig litet och inskränkt kan, när du gläntar på pärmen och historien, visa sig ha många oanade bottnar och djup.
På sätt och vis kanske ”Kiosken” också är en tankeställare till svensk kioskpolicy. Jag menar, hur många pressbyråbutiker har någon sett segla iväg mot drömmar och sydliga stränder?

Pia Huss
kultur@dn.se

Bergström petar hål på myterna om ockupationen

LÖRDAG 11 APRIL 2020

För bara drygt tvåhundra år sedan var delar av Sverige ockuperade av Ryssland i sju månader. I en ny bok av den gamle SVT-journalisten K-G Bergström punkteras några myter om denna dramatiska period i Sveriges historia.

1809 var ett svårt år för befolkningen i Norr- och Västerbotten, som även till vardags levde under knappa förhållanden. Först kom den svaga skörden, och sedan soldaterna. Till att börja med en svensk armé, som året innan blivit besegrad i Finland av ryska trupper, dragit sig tillbaka och därför behövde underhåll. Sedan gick Ryssland åter till angrepp. Snart gav svenskarna upp, och stora delar av övre Norrland ockuperades.

Återigen föll bördan att försörja en stor armé på den redan hårt prövade lokalbefolkningen. Dessutom följde andra gissel i soldaternas spår – tyfus och dysenteri. Först efter sju månaders rysk ockupation började man kunna se ett slut på eländet. Under senhösten 1809 gav sig ryssarna av – efter att en fred slutits som innebar att Sverige gav upp kontrollen över Finland en gång för alla.
Just detta dramatiska år, ett av de verkliga märkesåren i svensk historia, har på senare tid skildrats på flera håll, framför allt med fokus på det storpolitiska spel som bland annat ledde till att kung Gustav IV Adolf avsattes. I den nya boken ”Nöd och död. Den ryska ockupationen i norr 1809” ligger dock fokus på hur lokalbefolkningen i övre Norrland drabbades av det som skedde. Boken är skriven av journalisten K-G Bergström, i många år politisk reporter på SVT, som själv kommer från en by utanför Kalix och är uppvuxen med berättelser om tiden för den ryska ockupationen. Som ung student i Uppsala skrev han också en uppsats i historia om denna tid,

som han nu som pensionär – nästan 55 år senare – återvänder till i längre format.
Bokens innehåll vilar tungt på tidigare forskning, till exempel av professor Martin Hårdstedt vid Umeå universitet. Men Bergström har också gjort en del egna arkivstudier, som fördjupar kunskapen om vad ockupationen förde med sig. Inte minst kan han därmed slå hål på en del myter, särskilt sådana som överdriver det lidande som den ryska framfarten ska ha fört med sig.
För visst var året 1809 mycket svårt för lokalbefolkningen, med dödstal som på flera håll var fyra eller fem gånger så höga som vanligt. Men det var inte en följd av att ryssarna betedde sig särskilt brutalt mot lokalbefolkningen – snarare hade de strikta order om att uppföra sig väl, som i stora drag tycks ha efterlevts. Däremot dog många svenskar som följd av sjukdomarna som spreds i de två arméernas spår, samt av bristen på mat som kriget förde med sig. Även när det gäller detta har det dock spridits överdrivna uppgifter på sina håll. K-G Bergström har till exempel hittat en alldeles nyutgiven lärobok i historia för

mellanstadiet, där det påstås att av alla barn som föddes i Umeå år 1809 så överlevde inte ett enda sin ettårsdag. Enligt Bergströms undersökning stämmer det inte – i själva verket överlevde 21 av 38 barn minst så länge. Att så många som hälften dog under sitt första levnadsår är förstås fruktansvärt i sig, men K-G Bergströms genomgång är en påminnelse om hur viktigt det är att vara noggrann med fakta även i skildringarna av historiens mörkaste ögonblick.

Magnus Västerbro

Prinsessan Christina har skrivit om sin farmor som dog ung: Fråga de äldre innan det är för sent

LÖRDAG 11 APRIL 2020

En kärlekshistoria. Ett bortglömt förflutet. När prinsessan Christina började rota i vad som egentligen hände hennes farmor blev - hennes syskon oroliga. Nu berättar hon hela historien om kvinnan som blev Gustaf VI Adolfs första fru.

Hon kallades alltid Daisy och han kallades ibland Gusty. De träffades första gången i Kairo i slutet av januari 1905 och andra gången i samma stad en knapp månad senare. De dansade på en fest, tycke uppstod så snabbt och så intensivt att de omedelbart förlovade sig. De gifte sig den 15 juni. I april följande år föddes det första av deras fem barn, en son. Det var en klassisk romantisk historia, men de skulle bara få 15 år tillsammans. 1920 dog Daisy i en blodförgiftning, 38 år gammal och gravid med sitt sjätte barn. Gusty gifte om sig tre och ett halvt år senare och blev änkling ännu en gång innan han dog 1973, knappt 91 år gammal.

Daisy – det var den brittiska prinsessan Margareta av Connaught, 23 år gammal och barnbarn till drottning Victoria.

Gusty var Gustaf Adolf, prins av Sverige och Norge, 22 år och äldste son till kronprins Gustaf. Han skulle så småningom bli kung Gustaf VI Adolf. Nu har ett av hans barnbarn, prinsessan Christina fru Magnuson, tillsammans med kultur-journalisten Carl Otto Werkelid skrivit en bok om hans första hustru, ”Hon kallades Daisy. Att finna en farmor” (Bonnier Fakta). Författarna valde medvetet att inleda boken med en skildring av Daisys sjukdom och död.

– Vi ville inte börja med att berätta om hur förtjusande hon var, vilket fint eftermäle denna fantastiska människa fick. Det var nästan *too much*, jag var orolig för att den bilden skulle ta över helhetsbilden. Jag ville vända på kuttingen och börja med det som var den stora tragedin, säger prinsessan Christina.

Ja, kronprinsessan Margaretas död för nästan exakt 100 år sedan vållade djup sorg och förstämning inte bara i hennes familj utan i hela landet. Men efter någon tid blev det märkligt tyst om henne, även inom familjen. Varför?

– Till en del beror det nog på att man på den tiden inte talade inte

så mycket om sorger och bekymmer. Begreppet fanns inte – men många skulle kanske ha behövt det, säger prinsessan Christina. Farfar kanske bara försökte skydda sina barn: ”Vi ska inte prata om Mammy längre, hon är borta, nu går vi vidare…”
– Det kan inte ha varit lätt för barnen när han gifte om sig efter tre år. Pojkarna var i tonåren och klarade sig väl ganska bra. Det var värre för min faster (red anm: Ingrid, som skulle bli Danmarks drottning). Hon var tio år då hennes mor dog och hade nog väldigt svårt att acceptera en ny kvinna vid sin fars sida.
Daisy kom alltså till Kairo i januari 1905 tillsammans med sin far hertigen av Connaught, som skulle inspektera de brittiska trupperna i Egypten. Gusty kom ungefär samtidigt för arkeologiska utgrävningar och studier.
Gustaf VI Adolf skildrade veterligen aldrig i skrift detta omvälvande möte – men det gjorde Daisy, Margareta av Connaught, i förtroliga, jublande brev som hon skrev från Kairo till en nära väninna när hon just hade träffat sin blivande man.

Ur ett av breven:
”Aldrig i mina vildaste drömmar hade jag trott att någon kunde göra mig så fulländat lycklig och nöjd. Jag ler hela tiden av pur glädje och fröjd, och det är lika illa med honom, värre, han är ganska så hopplös [*foolish*]. I morse före tedags kom han med en stor bukett röda och gula rosor - - - Gustaf satte en vacker diamant- och safirring på mitt finger just som jag böjde mig över rosorna *and we had our first kiss!*”
Ur ett annat av Daisys brev, som prinsessan Christina hittade i Bernadottearkivet på Stockholms slott:
”Han är så enkel, så rättfram och har tänkt ut allt så bra för egen del, och så är han högst intelligent och klyftig, tar allting med så sunt förnuft. Och han är full av upptåg och humor, dessutom.”
Det är lätt att förstå att Daisy och Gusty blev förälskade.
– I ett av breven funderar hon över risken i att ha stor makt över en människa. ”Han är så förälskad i mig att jag verkligen kan bestämma över honom...” Jag tycker att det är en fantastisk iakttagelse av en ung kvinna, så

resonerar en människa som verkligen reflekterat över kärlekens kraft, säger Carl Otto Werkelid.
Efter bröllopet i Windsor i juni 1905 reste paret på bröllopsresa till Irland och sedan till Sverige och det nya livet. Daisy, nu med titeln hertiginna av Skåne, mottogs med stor värme i sitt nya hemland. Hon fann sig snabbt till rätta, lärde sig språket och insisterade efter ett och ett halvt år på att tala svenska i stället för engelska.
I parets våning på slottet ersatte hon den tunga och mörka oscarianska stilen med blommiga kretonger, många växter, vackra färger och mycket ljus. Hon förvånade omgivningen med att amma sina barn själv och dela sängkammare med sin man. När barnen blev lite äldre tillät hon dem att åka spårvagn på egen hand.
– Ja, hon levde sig verkligen in i den brytningstid mellan det gamla och det som växte fram i Sverige, säger prinsessan Christina.
Hon tog sånglektioner och målade tavlor i en stil som påminde konstnären Oscar Björck om den franske målaren Claude Monet.

Hon tyckte om att brodera, främst kyrkliga textilier, och hon älskade trädgårdsarbete, även grovjobb med spett om så krävdes. Sitt intresse för odling och växter fick hon utlopp för både vid parets sommarslott Sofiero i Skåne och i den vinterträdgård hon anlade ovanför Oscar II:s biljardsalong i slottet.

Allra mest uppmärksamhet väckte nog prinsessans mycket aktiva sportintresse. Hon tog med sig sporten landhockey från England och bildade egna hockeylag – Röda laget och Blåa laget – på is på Djurgårdsbrunnsviken och Östermalms IP, alltså något som liknade bandy. I SVT:s Öppet arkiv finns en charmerande journalfilm från 1915 med damerna i aktion på isen.

Hur vill ni karakterisera Daisy?

Prinsessan Christina:

– Hon var väldigt modern för sin tid, hon skulle ha kunnat leva femtio år senare och varit exakt samma person. Carl Otto kallar henne entreprenör – hon tog tag i saker, hon såg problemen och hon löste dem praktiskt. Hon var engagerad i det mesta och hade breda intressen. Hennes konstnärliga ådra tog sig olika

uttryck men hon var väldigt öppen för vad som hände i Sverige och världen. Hon ville gärna vara med, en katalysator för det som skulle komma. Jag tror att hon hade spelat en väldigt spännande roll i familjen om hon fått leva längre. Ja, påverkat kungahuset.
Carl Otto Werkelid:
– Hon var en väldigt reflekterande människa utan att vara självupptagen. Hon intresserar sig hela tiden för andra, och har respekt för andra. Jag tänker på ett brev där hon karakteriserar sina fem barn, och alla barnen är olika. Hon för inte fram några synpunkter på hur de är, hon bara beskriver dem, och det är ett tecken på mognad, att inte moralisera.
På senhösten 1919 drabbades kronprinsessan Margareta av svåra smärtor i ett öra. Hon opererades i december och tillfrisknade så pass att hon kunde genomföra en utställning med egna målningar. Men i april fick hon vattkoppor och rosfeber. Lördagen den 1 maj 1920 avled hon till följd av blodförgiftning och vad som kallades försvagad hjärtverksamhet.

Statsminister Hjalmar Brantings reaktion på dödsfallet är ett tecken på hur omtyckt hon var i vida kretsar. Vid budet om hennes död avbröt han sitt första maj-tal och lär ha yttrat ”nu har solstrålen i Stockholms slott slocknat”. I sitt officiella uttalande beskrev Branting kronprinsessan som ”en god, älsklig och rikt begåvad kvinna” och ”det har icke ett spår av servilism att göra att detta säges i en arbetarregering.”
En anledning till boken om Daisy är att hennes sondotter börjat intressera sig mer och mer för sin släkts historia.
– Saker händer i ens liv, man börjar fundera över sammanhang och mönster, hur man har formats och blivit den man är – var finns jag själv, hur passar jag in i den här väven som utgör familjens och släktens förflutna, skriver prinsessan Christina i förordet.
Så vad hittade hon om sig själv? Hon vet inte, säger hon. Men Carl Otto Werkelid ingriper:
– Jag tror att jag har hittat likheter mellan Daisy och Christina – det där med att stå på jorden, vara realistisk, praktisk i meningen att inte uppehålla sig så

mycket vid sig själv, inriktningen på problemlösning.
Men under sitt sökande efter spår av Daisy hittade prinsessan Christina i alla fall i ett förråd i slottet till sin förvåning och, skriver hon, förskräckelse mängder av kläder som tillhört henne själv och hennes syskon. I samlingen fanns också påsar med de troll hon samlade på i sin barndom, och hennes pappas rockar och hennes mammas utsökt pälskantade pampuscher och systern Desirées docksängar. Hon förmodar att det var barnsköterskan Ingrid Björnberg som såg till att allt sparades när barnen hade lämnat slottet.
Under arbetets gång upptäckte prinsessan Christina också mycket som hon inte tidigare kände till om sin farfar. I Daisys brev finns antydningar om att den man som i sin roll som kung utförde sina plikter med stor säkerhet och självförtroende som 22-åring 1905 var ganska tystlåten och ibland osäker, kanske nervös för att uppträda offentligt.
– Det var intressant att uppleva farfar med hennes ögon – denne unge man som plötsligt träder fram. När jag som vuxen lärde

känna honom var han ju en gammal man som jag behandlade med den respekt och vördnad som krävdes. Nu fick jag en inblick i hur han blev den han blev. De hade uppenbarligen ett väldigt kärleksfullt förhållande, och jag tror att hon betydde alldeles kolossalt mycket för hans personliga utveckling.
Bland annat bidrog Margareta säkert till att utveckla den blivande kungens intresse för konst och trädgård, och till att han var helnykterist under hela sitt liv.

Har Gustaf VI Adolfs övriga barnbarn intresserat sig för sökandet efter en farmor?
Prinsessan Christina svarar snabbt.
– Mycket lite, ärligt talat. De har nog varit lite oroliga. Ska du verkligen göra något av det där?
I efterhand ångrar prinsessan Christina att hon inte frågade sin farfar mera om Daisy, och att hon inte heller bad sin mamma att berätta mera om sitt liv.
– Jag gick ju förbi Oscar Björcks stora helfigursporträtt av farmor i gröna salongen i slottet tusentals gånger, men jag frågade inte, och

farfar visade inga tecken på att vilja tala om Daisy, och jag frågade heller aldrig min mamma om hennes liv.
Något att tänka på i dessa coronatider, säger hon.
– Fråga de äldre innan det är för sent. Be dem berätta hur det verkligen var.
Kurt Mälarstedt

Den 31 mars kl 14.03, regeringens lokal för press-konferenser

LÖRDAG 11 APRIL 2020

Det är glest mellan stolarna inne i regeringens lokal för presskonferenser. Handspritflaskor står utplacerade här och där. Regeringen talar nu om att vi kommer få räkna de döda i tusental och nyhetsläget tvingar fram i stort sett dagliga pressträffar. Så här i coronatider gäller det att hålla avstånd, även för reportrar med närgångna frågor. Ci Holmgren, politisk reporter på Sveriges Radio, visar upp en imponerande arm- och ryggstyrka när hon intervjuar socialminister Lena Hallengren. Owe Nilsson, TT:s politikreporter, och Ann Tiberg på TV4 köar föredömligt medan en stillbildsfotograf utmanar ryggen i sökandet efter den perfekta vinkeln.

Paul Hansen
paul.hansen@dn.se

Peter Wolodarski : Den som räddar ett liv räddar världen.

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Coronakrisen drabbar oss olika. De som står längst fram tar störst risker. Dessa svenska hjältar är värda allt stöd.

Det känns som en evighet sen BBC-journalisten Emily Maitlis intervjuade prins Andrew, en skicklig utfrågning som ledde till en historisk kris för den brittiska kungafamiljen. Det är bara ett knappt halvår sedan. Veckor upplevs nu som månader, månader som år. Det som förr omtalades som ”stort” framstår i dag som ganska litet.

I veckan var Emily Maitlis programledare i BBC:s kvällsprogram ”Newsnight”, och gjorde på nytt ett uppmärksammat framträdande. I en kort inledning till programmet tog hon sig an det ”vilseledande” språket om coronaviruset.
Nej, du överlever inte covid-19 genom ”mod” och ”karaktärsstyrka”, påpekade hon med tydlig hänvisning till vad premiärminister Boris Johnsons kollegor sagt om honom. Viruset bryr sig inte om din personlighet.

Emily Maitlis gjorde ytterligare ett viktigt påpekade. Även om till och med Storbritanniens premiärminister smittats fördelar sig inte viruset jämt bland befolkningen.
Alla kan drabbas, men olika grupper drabbas olika. Covid-19 är inte vår tids stora utjämnare mellan rika och fattiga, påpekade hon. Snarare tvärtom.
Vissa löper markant större risk än andra, särskilt de som just nu befinner sig i samhällets frontlinje: anställda i matbutiker och apotek, busschaufförer, omsorgspersonal, vårdanställda –

kort sagt: personer med samhällskritiska yrken som inte kan bedrivas på distans.
Förra helgen uppmärksammade DN flera av dessa samhällsbärare i ett stort reportage. De är mer exponerade för smittan än resten av oss. De förtjänar allas tacksamhet och respekt.
Det handlar dessutom ofta om personer med lägre inkomster, som ibland är timanställda.
Det finns tydliga klassaspekter av coronakrisen, som också visar sig i rapporterna om smittspridningen på Järvafältet i Stockholm.
Där man bor trängre, där man lever ihop över generationsgränserna, där man befinner sig längre bort från välståndet, där är risken att drabbas också större. Det dröjde innan uppmaningarna från svenska myndigheter nådde fram till utanförskapsområdena.
DN:s Jessica Ritzén intervjuade i veckan Mirrey Gourie, som förlorade sin pappa i covid-19. Familjen tror att han smittades i mitten av mars i samband med en gudstjänst i den syrisk-ortodoxa kyrkan i Hallonbergen.

I intervjun uttrycker Mirrey Gourie sin oro över att smittspridningen är större i just Järva än i många andra stadsdelar i Stockholm. Det är ett symtom på ett större socialt problem, och att Sverige inte bara kan förlita sig på ”folkvett” och frivillighet när vi ställs inför en pandemi. Förutsättningarna är väldigt olika. Det gäller även för de svenskar som är beroende av hemtjänst eller omsorg. Om personalen inte får skyddsutrustning, inte testas, inte ges möjlighet att isolera konstaterade fall – då utsätts både den som vårdar och den som blir vårdad för stora risker.

Hur kunde vi släppa in smittan på Stockholms äldreboenden? undrade författaren och virologen Lena Einhorn häromdagen på DN Kultur. Denna snabba och olyckliga utveckling har ägt rum trots att Folkhälsomyndigheten sagt – helt riktigt – att Sveriges viktigaste prioritet är att skydda de äldre. Misslyckandet är djupt nedslående.

Vi måste orka ställa oss frågan: varför gick det snett – och vad mer kan göras för att utvecklingen inte ska accelerera? Vilka

ytterligare åtgärder kan sättas in för att skydda de mest utsatta, de som inte har möjlighet att ta saken i egna händer?
På global nivå är utmaningen likartad: det är länder med lägre inkomster och bristande sjukvårdssystem som riskerar att drabbas - hårdast när viruset sprids över världen.
Det finns hopp i utvecklingen, exempel på heroiska insatser av enskilda och företag, länder som hittills lyckats kombinera låga dödstal med öppenhet i samhället, tack vare masstestning, digital spårning och isolering.
Vi måste lära av dem som kommit längst.
Världen kommer att ta sig igenom också denna prövning – något alternativ finns inte. Och det måste ske genom demokratisk sammanhållning, utan att vi raserar de grundläggande fri- och rättigheter som kännetecknar våra samhällen.
Men vi ska inte lura oss själva att detta blir enkelt. Eller att Sverige har rätt medan alla andra har fel, att vår svenska kultur har en särskild motståndskraft mot virussmittan. Hittills är dödstalen lägre i framför allt Norge och

Finland. Exakt vad detta beror på måste undersökas, och det återstår att se om utvecklingen håller i sig, men samtliga grannländer har valt en mer restriktiv linje än Sverige.
Vi behöver hopp och framtidstro. Kungens tal förra söndagen slog an rätt ton i en svår tid. Men politiskt krävs också ärlighet och öppenhet om de svåra valen och dess olika konsekvenser.
Vi sa att vi skulle skydda de mest utsatta. ”Den som räddar ett liv räddar hela världen”, heter det i judarnas skriftsamling Talmud. Det finns fortfarande ingen viktigare uppgift för våra samhällen.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

12 april 2020

”Sverige måste fortsätta sitt humanitära bistånd i krisen”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200412

När allt fler länder stänger sina gränser och ser om sitt eget hus, måste Sverige fortsätta att stå för viktiga värden och kombinera nationellt och globalt agerande. Ett starkt och effektivt internationellt utvecklingssamarbetet och ett generöst välkoordinerat humanitärt bistånd är en viktig del i detta, skriver sju läkare och organisationsföreträdare.

Det covid-19-utbrott som drabbar oss i Sverige liksom alla världens länder påverkar snart alla aspekter av våra dagliga liv. Direkt

eller indirekt kommer vi alla att drabbas, inget land står utanför. Aldrig förr, i modern tid, har vi erfarit en liknande global kris orsakad av ett sjukdomsutbrott. När sars kom 2002 insjuknade cirka 8 000 personer och närmare 800 dog. I utbrottet av ebola i Västafrika 2014–2016 insjuknade drygt 28 000 och 11 000 människor miste livet. Även vid dessa tillfällen påverkades inte enbart människors hälsa, utan även världsekonomin, men i betydligt mindre utsträckning än vad vi ser nu.

Covid-19 skapar enorma svårigheter för sjukvårdssystemen i industrialiserade länder. Men utmaningen är ännu större för stater där sjukvårdssystemen har trasats sönder av krig, där en stor del av befolkningen lever på flykt under svåra förhållanden eller där tillgången på rent vatten, tvål och mediciner är bristande. Människor i dessa länder riskerar att få betala ett skyhögt pris både för pandemin och den väntande ekonomiska nedgången.
Redan innan smittspridningen av det nya coronaviruset hade startat på den afrikanska kontinenten

hade man förlorat motsvarande 300 miljarder kronor, det vill säga motsvarande hela Ugandas bnp. Detta till följd av att den viktiga handeln med framför allt Kina ströps.
Vi får in rapporter om ökat våld i nära relationer, ökad utsatthet för människor som redan diskrimineras i samhället, unga som inte har någonstans att gå när skolorna är stängda och stater som passar på att minska demokratiskt utrymme med hänvisning till covid-19. Ökad fattigdom, matbrist och arbetslöshet riskerar att vrida klockan tillbaka i världen där vi de senaste decennierna sett både fattigdomen och barnadödligheten halveras.
Ebolautbrotten i Västafrika och nu nyligen i Demokratiska republiken Kongo har lärt oss att undanträngningseffekterna på hälso- och sjukvården är påtagliga, när vi för ensidigt fokuserar på ett enda sjukdomsutbrott.
Forskningsrapporter efter ebolakrisen visade att många fler än normalt insjuknade och dog till exempel till följd av graviditets- och förlossningsrelaterade

komplikationer, brist på akut sjukhusvård och att stora barngrupper ej gavs grundläggande vaccinationsskydd mot bland annat stelkramp och mässling.
I rådande situation är det därför nödvändigt att upprätthålla ett bredare perspektiv och att den grundläggande hälso- och sjukvården, andra samhällsbärande demokratiska institutioner och ett ansvarsutkrävande civilsamhälle får stöd, i synnerhet i fattigare länder som har mindre marginaler.

Sverige är ett litet land beroende av samarbete och partnerskap i omvärlden. Om allt fler länder väljer bort internationell samverkan kommer vi inte att kunna möta de globala hot som pandemier innebär. Viruset känner inga gränser. Isolerade kan vi inte handla varor som skyddskläder för personal, läkemedel och medicinsk utrustning eller mat och andra förnödenheter. Vi ska hjälpa andra, men vi måste också kunna lita på att andra hjälper oss.
Erfarenheter från ebolautbrottet används i dag för att vägleda

vårdgivare i bedömning av epidemins spridning och prioritering av personer med misstänkt covid-19. Personal som arbetade i Västafrika delar värdefull kunskap om hur man hushållar med begränsade resurser inom den svenska vården och på många andra ställen i världen.

Det finns ett stort behov av investering i forskning. Det pågår redan ett omfattande arbete med att få fram vaccin mot coronaviruset och läkemedel för behandling. Läkemedel som utvecklades mot ebola, kan bli en viktig hörnsten för läkemedel mot covid-19, och vaccin som utvecklats i samband med sars och influensa, ger oss ett försprång i att finna ett vaccin även mot detta nya virus. Men det behövs även forskning kring hur vi kan förstå och bemöta människors oro för att skapa tillit till hälso- och sjukvårdens system i olika länder, och hur vi bäst hanterar en nationell och global kris av den här storleksordningen. Vi behöver bättre kunskap om hur robusta hälsosystem kan byggas som klarar av att leverera vård

även när de ”chockas” av en global pandemi.
För att hantera den globala pandemin måste nationellt agerande gå hand i hand med globalt samarbete och ansvarstagande. Det är den sortens samarbeten och institutioner som Sverige bidrar med genom det internationella utvecklingssamarbetet.
Sverige är beroende av fungerande nationella och globala system för hälsa och andra samhällsfunktioner. Vi har en lång tradition av arbete med och genom internationella organisationer och strukturer. WHO, FN, EU och Världsbanken har i dag ett stort ansvar både i att utgöra plattformar för gemensamt agerande, men även för att bistå med kunskap grundad i evidens och vägledning. Röda korset-rörelsen och andra organisationer visar på frivillighetens räckvidd och medmänskliga kraft.
Sverige har lång erfarenhet av internationellt utvecklingssamarbete inom hälsa och mänskliga rättigheter, och en särskilt viktig roll i att bidra till människors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter

där många andra länder av politiska skäl backat de senaste åren. Sveriges röst för jämställdhet, allas rätt att välja sin partner och om och när man vill få barn, är av särskild vikt under rådande kris, där vi redan ser negativa effekter av karantän, stängda skolor, arbetslöshet och ökad oro i form av ökat våld mot kvinnor och barn från flera länder.

Globalt kommer priset som kvinnorna för betala för den pågående pandemin snabbt att bli synliga. Existerande och redan nedbantade resurser riskerar att minska eller försvinna helt. Bristen på preventivmedel, kondomer och barnmorskor kommer att leda till en ökning av oönskade graviditeter, osäkra aborter, och ökad risk under förlossningen. Det kommer att kosta tusentals kvinnoliv.

I en tid när allt fler länder stänger sina gränser och ser om sitt eget hus, måste Sverige fortsätta att stå för viktiga värden och kombinera nationellt och globalt agerande. Ett starkt och effektivt internationellt utvecklingssamarbete och ett generöst välkoordinerat

humanitärt bistånd är en viktig del i detta. Sverige har ett internationellt anseende som humanitär stormakt och bör leva upp till detta nu när det verkligen gäller.
Grundläggande utgångspunkter är mänskliga rättigheter, samarbete över gränserna, kunskapsgrundade beslut, och stöd till globala och nationella institutioner som värnar om gemensamma globala nyttigheter som kommer alla till del.
Det är tid för ännu mer samarbete och globalt agerande – det gynnar inte bara världen utan även Sverige. Vi lär oss mycket i dag som måste omsättas till en ny agenda för framtiden. Forskare, civilsamhällets organisationer, myndigheter och privata aktörer – alla kan bidra och behövs.

Tobias Alfvén, barnläkare docent, Karolinska institutet
Sofia Calltorp, internationell chef, Svenska röda korset
Anna Mia Ekström, klinisk professor i global infektionsepidemiologi, överläkare, Karolinska institutet & Karolinska universitetssjukhuset

Anders Nordström, läkare, ambassadör för global hälsa, utrikesdepartementet
Eva Nordlund, barnmorska, ordförande Svenska barnmorskeförbundet
Julia Schalk, internationell chef, RFSU
Johan von Schreeb, läkare, professor Karolinska institutet

Socialministern om smittan på äldreboenden: Vet inte orsaken

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Budskapet från regering och myndigheter har varit tydligt: de äldre måste skyddas.

Ändå sprider sig coronaviruset snabbare på svenska äldreboenden jämfört med de andra nordiska länderna.
– Det är jätteolyckligt och inte den situation vi skulle ha, säger socialminister Lena Hallengren (S).
Sveriges största bekymmer är, enligt Folkhälsomyndighetens stats- epidemiolog Anders Tegnell, att den nya coronasmittan tagit sig in på landets äldreboenden. 40 procent av de som dött i covid-19 i Stockholm har gjort det på regionens äldreboenden och under tisdagen kom beskedet att viruset finns på hälften av Stockholms stads äldreboenden. I våra nordiska grannländer ser det inte alls lika illa ut.
Som socialminister står du i tät kontakt med myndigheterna. Varför har det blivit så här?
– Vi vet inte riktigt orsaken än men det finns inte så många saker att välja på. Antingen har man inte upprätthållit besöksförbudet eller så har personal med symtom eller som inte upplevt sig ha symtom, gått till jobbet. Eller så har det varit brist på materiel som ska skydda.

Vad är ditt budskap till kommuner och verksamhetschefer för att stoppa ytterligare smittspridning på äldreboenden och i hemtjänsten?

– Socialstyrelsen har fått i uppdrag att sätta samman en utbildning för att se till att kunskapen når ut i verksamheten. Alla kommuner och huvudmän måste titta noga på detta och ta sitt ansvar. Cheferna måste se till att de som arbetar har rätt förutsättningar, som arbetskläder och kunskap om grundläggande hygienrutiner. Det är också ett ansvar på alla oss som har anhöriga på äldreboenden att inte hitta kryphål för att träffas. Har man för nära sociala relationer så är risken att man utsätter sina kära äldre för en livsfara. Folkhälsomyndigheten har betonat att rätt åtgärd ska vidtas vid rätt tidpunkt. Den 18 mars införde Stockholm stad besöksförbud på äldreboenden. Inte förrän två veckor senare, den 1 april, införde regeringen ett nationellt besöksförbud.

Var det inte sent med tanke på att de som nu är allvarligt sjuka

eller dör sannolikt smittades för flera veckor sedan?

– Det fanns en mycket stark rekommendation om besöksförbud innan och bilden är att det fanns en stor följsamhet. Men det blev svårare och svårare att upprätthålla. Det här är kanske är ett av de svåraste besluten vi fattat; att säga till anhöriga att de inte får träffas. Det behövdes ett nationellt förbud men det var inte öppen dörr till äldre-boenden innan.

Den 12 mars gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en informationsinsats riktad till personal inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården för att minska smittspridningen bland just äldre. Insatsen skulle ske skyndsamt.

Varför väntade ni till den 12 mars när det tidigt var tydligt att äldre tillhörde riskgrupp?

– Under tiden Sverige har varit drabbat har också kunskapsläget ändrats, man lär sig mer. Det har man användning av i verksamheten och den kunskapen ska man förmedla. Men grundläggande hygienrutiner och social distans har varit känt under

en längre tid och har varit tillgängligt för alla inom äldreomsorgen.
En enkätundersökning som Socialstyrelsen genomfört med landets kommuner visar att det i vissa kommuner finns en generell kompetens- brist av legitimerad personal sedan tidigare, något som ytterligare försvårar läget vid en allmän smittspridning. Just bristen på tillräcklig kunskap hos tillfällig personal är också ett problem som fackförbundet Kommunal pekar på.

Hur allvarligt är det?

– Det är viktigt att fundera över hur beredskapen sett ut inom äldreomsorgen. Det är inte bara en fråga om skyddsmaterial. Vi behöver jobba med att öka den generella kunskapen i verksamheten. Det finns många i äldreomsorgen med lång erfarenhet och gedigen kunskap men det finns också många med kortare anställningar och kanske ingen utbildning. Det är ju inget alternativ att inte ha någon medarbetare alls när någon blir sjuk.

Kommunals ordförande Tobias Baudin vill att kommunernas

äldreomsorg fastanställer personal i högre utsträckning för att öka kvaliteten. Vad kan ni göra åt det?

– Han har många kloka synpunkter. Det här är något som vi identifierat. Hur ska vi se till att man får rätt att jobba heltid och hur ska vi minska delade turer? Hur ser vi till att man har en vårdutbildning i botten?

– Även om jag utgår från att man tar sitt ansvar inser jag att man har olika skydd. Om man har en fast anställning och är hemma för att man känner symtom så får man ändå en lön men är man timanställd har man inte samma skydd.

Enligt Stockholms stad kan den stora smittspridningen på äldreboenden bland annat kopplas till brist på skyddsutrustning, ett problem flera kommuner larmat om till både Länsstyrelserna och Socialstyrelsen.

Regeringens uppdrag att samordna fördelningen av skyddsmateriel till kommunerna har bollats mellan Socialstyrelsen, MSB och länsstyrelserna och dragit ut på tiden. Först den 3 april gav regeringen i uppdrag till

länsstyrelserna att bistå Socialstyrelsen i arbetet.

Varför var det så komplicerat för regeringen att bestämma vem som skulle göra vad i ett akut läge?

– Jag vet inte om det var så mycket bollande. Vi vill inte att Socialstyrelsen bara ska samordna för regionernas räkning, det är viktigt att också kommunerna finns med när man gör inköp och fördelning. Dilemmat är att Socialstyrelsen kan ha kontakt med 21 regioner men det är ogörligt att ha kontakt med 290 kommuner. Om kommunerna hade vetat vilka lager de hade så hade det varit enkelt att sammanställa. Men många kommuner vet inte hur deras lager ser ut. Hur ska vi då hantera 290 kommuner med många vårdgivare? Det var ett mycket större jobb som behövde göras än vad vi först trodde, säger Lena Hallengren.

Från och med den 18 april kan regeringen fatta beslut om ytterligare inskränkningar för att stoppa smittspridningen utan att först ta det genom riksdagen. Det kan handla om stängda köpcenter, restauranger, järnvägsstationer

samt begränsa folksamlingar. Lena Hallengren vill dock inte ge några exempel på vilka åtgärder som kan komma ifråga härnäst. Regeringen utesluter inget men om det skulle behövas skarpare åtgärder som utegångsförbud eller karantän av stora delar av landet krävs ytterligare lagstiftning, enligt Hallengren.

– Undantagstillstånd finns inte i Sverige i dag, det skulle vi i så fall då behöva stifta en lag om, säger hon.

Regeringen avråder från icke nödvändiga resor inom landet. Hur gör du själv i påsk, reser du hem till Kalmar eller stannar du i Stockholm?

– Jag vill vända på frågan. Jag bor ju i Kalmar. Det är där jag har min familj och det är den sjukvården som ska ta höjd för att vårda mig om jag blir sjuk. Jag vidtar en nödvändig resa till Stockholm för att kunna göra mitt jobb. Alla som kan jobba på distans uppmanas att göra det men regeringen kan inte enbart arbeta på distans. Vi kan inte fatta beslut på det sättet, därför åker jag till Stockholm.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fakta.

Torsdag 12 mars: Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en informationsinsats riktad till personal inom den kommunala hälso- och sjukvården för att minska smittspridning bland äldre.
Onsdag 18 mars: Besöksförbud på äldreboenden i Stockholm stad.
Onsdag 1 april: Regeringen inför ett nationellt besöksförbud.

Kroginspektören: Upptäcker vi trängsel är det allvarligt

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Under påskhelgen kontrollerar Stockholms stad trängseln på krogar, för att se till att Folkhälsomyndighetens riktlinjer kring avstånd mellan människor för att minska

smittspridningen av covid-19 följs.

– Vi upplever att alla kanske inte förstått exakt vad som - gäller, säger Malte Molund, en av stadens inspektörer.

Stockholms krogar kontrolleras nu, så att det inte blir trängsel och för mycket folk. Om restauranger bryter mot Folkhälsomyndighetens riktlinjer riskerar de att stängas.

Malte Molund är en av de inspektörer som ska se till att riktlinjerna följs, även när solskenet och det varma vädret får stockholmarna att vilja sitta ute tillsammans. Än så länge har staden kontrollerat 90 restauranger och barer i både förorter och innerstan. Och Malte Molund upplever att restaurang-ägarna är måna om att göra rätt.

– De flesta följer reglerna, och när vi har haft synpunkter så har de rättat det där och då. De plockar bort bord, eller tejpar över bord och sätter upp skyltar, säger han.

Inspektörerna går inte runt med måttband och mäter exakta avstånd. I stället försöker de få en överblick och kontrollerar att det inte blir trängsel i köer och att bord inte står för tätt placerade.

– Ser vi trängsel är det allvarligt och då behöver de åtgärda det. Finns det risk för trängsel med för tätt placerade bord men utan så mycket gäster, så pratar vi med ägaren om hur man kan göra, säger Malte Molund.
Under inspektionerna i veckan har 19 restauranger fått anmärkningar om olika typer av avvikelser, enligt Miljöförvaltningen. Under helgen kommer inspektörerna åter besöka dessa ställen för att se om de vidtagit åtgärder. Har det inte skett kommer det att rapporteras till Smittskydd Stockholm, som är de som har mandat att besluta om att stänga restauranger som inte följer reglerna.
DN möter Malte Molund på Medborgarplatsen på Södermalm, några timmar innan dagens skift ska börja. Människor har samlats på uteserveringarna i solen. Det dricks öl och spelas musik.
Malte Molund vill inte recensera enskilda ställen, men han konstaterar att han hittills har upplevt att det varit mindre människor ute än normalt – trots att en del bilder som har spritts har visat trånga uteserveringar och restauranger som ett tecken

på att människor inte följer myndigheternas rekommendationer.
– Sedan är det klart att det har funnits en del ställen där det varit för trångt, och då har det framför allt gällt just bordsplaceringen. Det beror såklart också på väder och var man är. När det är soligt och varmt blir det mer folk på ute-serveringarna, men annars är det klart mindre än normalt.
Stockholms stads miljöförvaltnings inspektörer besöker bland annat ställen när de fått indikationer på att det har varit trängsel och mycket folk. Och det har varit en del privatpersoner som har hört av sig med observationer från olika ställen.
Malte Molund, som till vardags är livsmedelsinspektör, säger att han hoppas att hans nya arbete får -effekt.
– Förhoppningen är ju att de redan ska ha vidtagit åtgärder, så att vi inte ska behöva kontrollera. Men vi har märkt att det finns några man behöver prata med. Det här har kommit väldigt snabbt och alla kanske inte har förstått exakt vad som gäller.
Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. Regler för restauranger

Den 24 mars gick Folkhälso-myndigheten ut med åtgärder som ska vidtas för att minska smitt-spridningen av covid-19.
Reglerna gäller för restauranger, barer, kaféer, skolmatsalar, cateringverksamheter, nattklubbar samt andra verksamheter som serverar mat eller dryck.
Verksamheten ska se till att det inte uppstår trängsel i lokalen.
Riktlinjen är att gästerna ska kunna hålla lite mer än en armslängds avstånd mellan varandra.
Servering av mat och dryck ska ske genom bordsservering. Bara om det är möjligt att beställa och hämta mat vid en disk utan att det blir trängsel är detta tillåtet.
Gästerna ska alltid inta mat och dryck sittandes vid bord, eller om det är möjligt utan att trängsel uppstår sittandes vid en bardisk.
Buffé kan serveras om gästerna kan plocka sin mat utan att det uppstår trängsel.
Hämtmat kan köpas så länge det inte uppstår trängsel bland dem som väntar, hämtar eller betalar.

Verksamheten ansvarar för att det inte uppstår trängsel.
Källa: Stockholms stad

Över 10 000 bekräftade fall i Sverige

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Sverige har passerat 10 000 bekräftade fall av covid-19. Ytterligare 17 personer med sjukdomen rapporterades avlidna mellan långfredagen och påskaftonen, enligt Folkhälsomyndigheten.

I jämförelse med tidigare dagar framstår dödssiffran som relativt

låg, men Folkhälsomyndigheten har flaggat för en eftersläpning i rapporteringen av antal döda under helgdagar.
Över 10 000 personer har nu bekräftats smittade av det nya coronaviruset i Sverige och totalt har 887 personer avlidit i covid-19.
Folkhälsomyndighetens senaste siffror visade på lördagen att 789 personer – 194 kvinnor och 595 män – har fått intensivvård, och att situationen är fortsatt mest ansträngd i Stockholmsregionen. 13 av de 17 rapporterade döda det senaste dygnet inträffade i Stockholm. Där vårdas 213 personer i intensivvård, enligt Region Stockholm, som beskriver situationen som att det fortfarande finns ”gott om lediga intensivvårdsplatser och slutenvårdsplatser inom regionen”.
DN har tidigare rapporterat om oro inifrån sjukhus i Stockholm över just antalet intensivvårdsplatser. Enligt Folkhälsomyndighetens siffror har antalet rapporterade nyinskrivna för intensivvård stabiliserats de senaste dagarna. Det, uppger myndigheten, ska

dock inte tolkas som att sjukvården inte är fortsatt hårt belastad.
Ett annat orosområde för myndigheterna är äldreboenden runtom i Sverige. 30 procent av alla dödsfall i Stockholm har drabbat personer över 70 år och som bodde på äldreboenden. Det kallas av statsepidemiolog Anders Tegnell för en ”väldigt stor överrepresentation”.
– Den siffran gör att vi måste ta oss en funderare på vad olika aktörer kan göra. Siffrorna visar att risken att dö är väldigt mycket högre om man bor på ett äldreboende än om man bor ute i samhället, sade Anders Tegnell till DN på långfredagen.
Sedan den 1 april råder besöks-förbud på äldreboenden, men Anders Tegnell säger till DN att det inte är klarlagt vilken effekt som rekommendationer och förbud faktiskt har, samt att de höga dödsfallen på äldreboende i Sverige ”med hyfsad säkerhet uppträtt oavsett vilken strategi vi hade haft”.
– Ingen av de strategier som andra länder har använt sig av har på något sätt hanterat

spridningen på äldreboendena specifikt.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Dela

Antje Jackelén ser krisen som en tid för lärdom

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Ärkebiskop Antje Jackelén beskriver krisens tid som en tid för lärdom. En tid då många existentiella frågor blir tydligare.

– Det är viktigt att vi tar oss tid för de större frågorna, som hur

vi vill leva med varandra, säger hon.

”Kyrktornen är som orienteringsmärken i det svenska landskapet. Man kan jämföra dem med fyrtorn som behöver lysa särskilt när det stormar”, förklarar Antje Jackelén.

För stormar gör det just nu – och många har tillfälligt ändrat sin livsstil, även Antje Jackelén. Ärkebiskopen har precis avslutat ytterligare en inspelning av en andakt i Uppsala domkyrka som sedan ska läggas upp på hemsidan. Hon ser kyrkans uppdrag som viktigare än någonsin. Även om kyrkan haft samma uppdrag i 2000 år och under många stora samhällskriser så har coronakrisen medfört helt nya utmaningar.

– Församlingarnas grundhållning nu är att ställa om i stället för att ställa in. Vissa saker har därför flyttats ut på nätet. Uppfinningsrikedomen är stor i en församling. I Uppsala stift ordnades en drive in vid gudstjänsten i söndags. Det kom så många att gudstjänsten fick dubbleras, säger hon.

Hon är tagen av människors sätt att gå samman och hitta

lösningar. Det visar att vi på mycket kort tid kan ställa om ett helt samhälle för att rädda liv, menar hon.
– Jag tror att vi har en självbild i vårt land, att vi inte tränger oss på varandra i första taget. Men när någon ber om hjälp så ställer vi också upp.
Antje Jackelén menar att tiden nu är inne för samhället och enskilda att fundera över hur man vill komma ut på andra sidan krisen.
– Vi ska inte skyla över att det är orons tid, men det är också besinningens tid där vi kan reflektera, och dra lärdomar.
Vilken typ av frågor möts ni av i kyrkan just nu?
– Det är många existentiella frågor som blir tydligare i dessa kristider. Hur vi egentligen vill leva med varandra, hur hanterar vi frustration, oro och stress. Sen finns det lidande, många människor har upplevt och kommer att uppleva att någon som står en nära dör.
– Vi får naturligtvis en del frågor om begravningar, då brukar vi säga att det är viktigt att inte skjuta upp dem. För det är viktigt att få ha en ceremoni och inte för långt efter dödsfallet, så att sorgen

kan komma igång och man kan leva igenom den.
Hur märker ni av människors oro?
– En del människor har nästan mer än någonsin att göra, för andra är det tvärstopp. Båda - situationerna kan vara stressande i sig. Det kan ta tid att ställa om och landa när det har tagit tvärstopp, men det finns en möjlighet att möta sig själv och andra mer på djupet. Ställa frågan, vad som egentligen är viktigast och hur vi vill leva när krisen väl är över.
– Flera känner en oro över att kanske förlora jobbet, hur den ekonomiska situationen kommer att utveckla sig och hur det kommer att påverka samhället. Där blir det också väldigt tydligt att Sverige inte är en ö utan att vi alla är i detta tillsammans. Hela mänskligheten. Det kan vara en hjälp för oss att titta utöver våra egna sammanhang.
Vilka behov har blivit synliga?
– Behovet av gemenskap och närhet. Isoleringen ställer också krav, vi vet att det är en risk för kvinnor och barn som inte har ett tryggt hem. Kyrkan och andra

organisationer uppmärksammar och försöker att arbeta med det. Hur räcker ni till?
– Vi har redan för några veckor sedan förstärkt kring jourhavande präst, flera jobbar och tiderna är utökade, eftersom vi märkt att antalet samtal och chattar har ökat avsevärt. Man kan också alltid vända sig till sin lokala församling för själavård.
Vad har du själv förvånats över/fått syn på under den här tiden?
– Det finns en skrift av Martin Luther från 1520-talet när pesten härjade om man ska fly från död i farsot. Och det som slog mig var att även om det var i uråldrigt språk så var grundråden faktiskt väldigt lika. Råden säger: ta ansvar för dina medmänniskor, lyssna på medicinska råd, utsätta dig inte ör onödiga risker och särskilt, var omdömesgill, måna om de mest utsatta och förtrösta på Gud.
Vad tänker du om all den kapacitet som kommer fram hos människor – och det faktum att Sverige går samman för att hitta kreativa sätt att hjälpas åt?
– Det är väldigt bra, glädjande att se! Det är bland det bästa vi kan göra. Vi ser många goda exempel

och kan hoppas på att det inte bara är viruset som smittar av sig utan även goda initiativ.
– Normalt visar vi omsorg om varandra genom närhet. Nu lär vi oss att visa omsorg genom att hålla distans. Det känns förstås bakvänt för oss, men jag tycker att många gör det på ett bra sätt och tar ansvar för varandra.
Allt fler församlingar har gått över till att sända live, vad är fördelarna och utmaningarna med det?
– Det är aldrig samma sak som att träffas, men samtidigt märker vi att det uppskattas och att det är människor som inte tidigare kommit in genom kyrkportarna som tittar nu. Jag har inte några siffror från Sverige men såg från Norge att 1,5 miljoner norrmän har sett gudstjänster på nätet, en ökning med 2 500 procent. Det skapar gemensamhet ändå.
– Samtidigt är det många som tar ett skutt framåt i digitaliseringen, det är till största del en fördel att arbeta upp dessa kanaler. Det är intressant att se hur det här kommer att se ut framöver, och vilka möten vi kan fortsätta ha i digital form.

Hur upplever du själv att begränsas i dina sociala kontakter och rörlighet?
– Jag har ganska mycket i kalendern, i början skapades en hel del luckor. Men de har snabbt fyllts på av nya möten och andra saker som poppat upp och blev nödvändiga till följd av den här krisen.
– Jag längtar som många andra att kunna träffas igen utan restriktioner. Det är en hel del resor som jag skulle ha gjort som inte har blivit av, vilket är en ganska stor omställning.
– Men när vi ser meningen med att göra en uppoffring så är det lättare att acceptera den. Nu är det viktigt att vi skyddar varandra. Vad har du själv för planer för påsken?
– Jag leder påsknattsmässan i Uppsala domkyrka, och den sänds på webben. Jag leder också gudstjänsten på annandagen i domkyrkan. Sen har jag lite intervjuer inbokade, och texter som jag behöver skriva nu som inte hade skrivits annars.
– Min rytm bestäms mycket av gudstjänsten under de här dagarna men jag ser också fram

emot några luckor i schemat. Det är viktigt för de som är under en speciell anspänning nu, att ta tillvara på möjligheter för påfyllning och återhämtning, annars är risken att vi fattar beslut som är dåliga.

– Det ska inte underskattas att vara ute och gå, vi bearbetar i de stunderna när vi bara låter tankarna gå. Det är viktigt.

Vilket budskap är viktigast för dig att nå ut med som ärkebiskop i denna tid?

– Kyrkan står stabilt, trygg och öppen även i tider av kris. För mig är det viktigt att säga att vi behöver ta hand om oss själva och andra, men inte glömma bort att världen är större än våra egna kretsar. Och så tänker jag att det är viktigt att vi tar oss tid för de större frågorna hur vi vill leva med varandra, träna på vår andliga motståndskraft. Hålla ut i det hela och hålla fast i det som vi allra innerst vet är rätt, sant och vackert, säger Antje Jackelén.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Tegnell tror inte på teorin om 60-årsfesten som ”super-spridare”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Folkhälsomyndigheten såg ingen hög risk för samhälls-spridning av det nya coronaviruset den 7 mars. Men runt 70 personer som gick på en födelsedagsfest den dagen insjuknade sedan i influensaliknande symtom. Två av festdeltagarna hamnade i respirator.

– Det är långt ifrån alltid den typen av event leder till en stor spridning i samhället, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

I rapporteringen om pandemin har det pratats om så kallade ”superspridare” – personer som på egen hand smittat många andra med det nya coronaviruset.

Världshälsoorganisationen, WHO, har dock tagit avstånd från begreppet och sagt att man i stället bör prata om ”superspridarhändelser” – eftersom det är sammanhanget som avgör om viruset sprids.
Runt om i världen har smittskyddsläkare upptäckt flera sådana händelser som misstänks bidra till spridningen och ligga bakom att enskilda platser drabbats hårt av viruset.
DN har berättat om 60-årsfesten som värden beskriver som ”ground zero för coronans inträde i Stockholm”.
När den ägde rum den 7 mars fanns inga restriktioner om folksamlingar och de enda som testades för covid-19 var resenärer från riskzoner i Alperna, med symtom.
Ingen på festen hade varit i Alperna. Några stycken var däremot förkylda. Och veckan efter kalaset började gästerna insjukna en efter en.
Värst gick det för den 47-årige värden, som inte kände sig ”helt hundra” på dagen för festen. En vecka senare låg han i respirator och svävade sedan mellan liv och död i över två veckor.

Dagen före festen såg Folkhälsomyndigheten ingen hög risk för samhällsspridning av det nya coronaviruset. Hur kunde då så många personer ha blivit sjuka och fyra fått bekräftad covid-19 på en fest där inga alpresenärer befanns sig?
Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell är det mycket svårt att svara på i efterhand.
– Man kan säga att utvecklingen i Sverige inte alls ser ut som den har gjort på de ställen som man har haft sådana superspridarevent, som till exempel i Sydkorea där man fick en väldigt dramatisk brant spridning efter ett sådant event. Så har det inte alls sett ut i Sverige, säger han och fortsätter:
– Om du tittar på kurvan bakåt så har ju Stockholm och andra delar haft en ganska långsam spridning hela tiden och det talar ju ganska starkt för att det här eventet inte alls var ett slags ”kick-off” som man sett i Sydkorea. Så jag tror inte alls det här är spännande och intressant. Det är långt ifrån alltid den här typen av event leder vidare till en stor spridning i samhället, säger Anders Tegnell.

Det är alldeles för tidigt, menar han, att dra några slutsatser om huruvida Sverige borde ha vidtagit striktare restriktionerna för folksamlingar vid ett tidigare skede.
– Det finns i Sverige väldigt lite som talar för att stora folksamlingar haft någon större effekt, eftersom vi inte har sett de här pucklarna på kurvan.
– Vi har haft en långsam spridning som talar väldigt mycket för att vi hade en bred introduktion från början och en successiv spridning på väldigt många ställen med väldigt många olika smittkedjor. Att stora event skulle ha haft stor betydelse här har jag väldigt svårt att tro, säger statsepidemiolog Anders Tegnell. Det finns bara några tillfällen som man nu kan peka på att spridningen startat, säger Anders Tegnell. Sydkorea är ett exempel, där den stora ökningen av coronasmittade har kunnat härledas till en specifik grupp människor.
– Det finns liknande historier från både Italien och Spanien när man liksom såg en väldigt dramatisk ökning en till två veckor efteråt.

Så ser inte alls våra kurvor ut, säger Anders Tegnell.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Mikael Delin
mikael.delin@dn.se

Fakta. Misstänkta ”superspridarhändelser”

Runt om i världen har smittskyddsläkare upptäckt flera så kallade superspridarhändelser som misstänks bidra till spridningen och ligga bakom att enskilda platser drabbats hårt av viruset.

”Tysklands Wuhan”

Den 15 februari samlades 350 personer på en festival i den lilla tyska staten Gangelt. Åtminstone sju deltagare har sedan testats positivt, och Gangelt med 42 000 invånare har i april haft över 1 400 fall.

Middagsbjudning med feberkontroll

Den 15 februari hölls en privat middagsbjudning med runt 200 deltagare på restaurangen Joy Garden i Singapore. Åtminstone åtta personer som varit på middagsfesten har bekräftats

smittade – däribland en 12-årig pojke.

Viruset spreds trots att alla deltagare fick sin temperatur kontrollerad innan de gick in på middagen.

Smittan spreds under gudstjänst

Den 17 till 21 februari reste runt 2 500 personer till kyrkan La Porte Ouverte Chrétienne i östra Frankrike för en bönekonferens. Deltagarna levde nära varandra, höll händer under bön och hälsade med kindpussar.

Bland dem som smittades fanns kyrkans ledande präst och 17 andra personer i hans familj. - Deltagarna misstänks ha spridit viruset till andra platser i Frankrike och världen.

Enligt kyrkan har 22 personer med koppling till konferensen avlidit.

Kristen sekt bakom hälften av fallen

I februari i den sydkoreanska staden Daegu besökte en kvinna från den kristna sekten - Shincheonji gudstjänster trots att hon hade feber.

Kvinnan bekräftades senare smittad av det nya coronaviruset och över hälften av alla fall i Sydkorea kan kopplas till den kristna sekten.

Backpackers festade innan förbud infördes

Den 15 mars smittades åtminstone 30 personer på en fest på baren Bucket List som ligger vid den kända stranden Bondi Beach i Sydney. Festen ägde rum dagen innan Australien förbjöd folksamlingar över 500 personer. Flera av de smittade var backpackers, som bodde på vandrarhem med delade sovhallar och badrum.

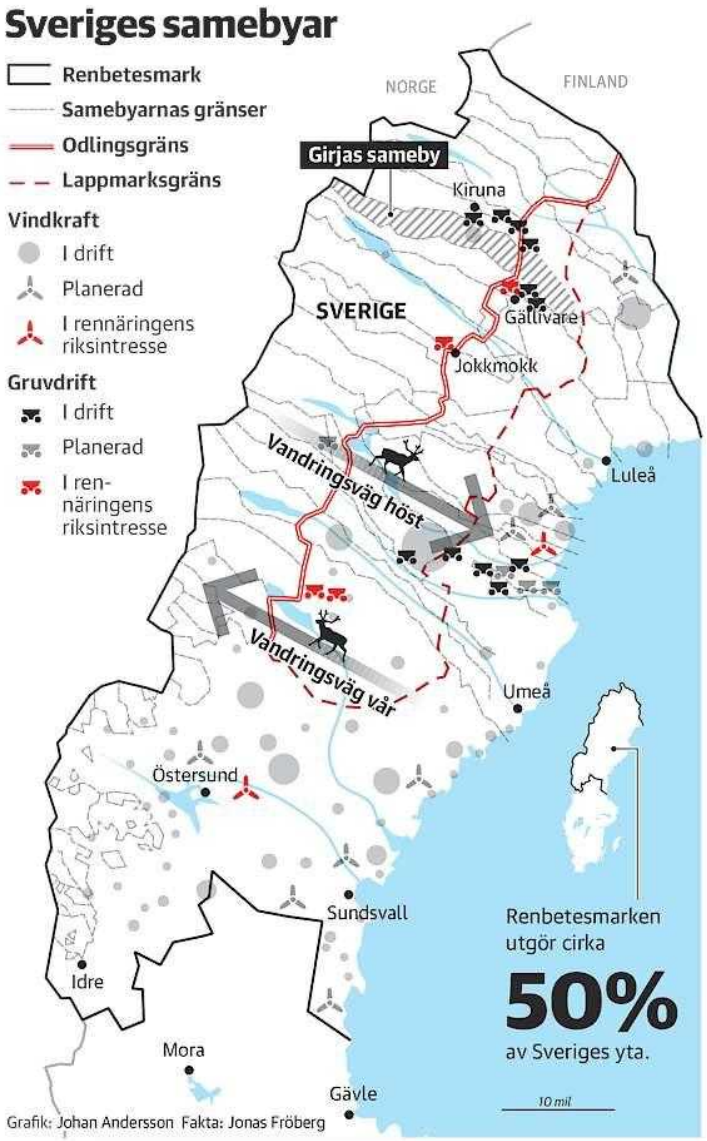

Så har den nya striden om fjället väckt samehatet till liv

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Kiruna. Efter Girjas samebys historiska seger över staten ökar hatet mot samerna. Renar plågas ihjäl – och samer vittnar om mordhot.

Allt är en del i en konflikt om vem som har rätt till marken på halva Sveriges yta – som regeringen vägrar att ta i.

Andedräkten ryker i mörkret. Renskötaren Lars-Ola Jannok släpper ut sina renar ur släpvagnens renfinka som han backat upp i snön femton meter från landsvägen utanför Gällivare. Då bromsar en mörk bil in på vägen.

– Föraren vevar ner rutan och ropar att han skjutit sju renar, säger Lars-Ola Jannok ett par veckor senare när DN besöker Norrbotten.

”Ser jag er renskötare ensamma i renskogen skjuter jag er också”, fortsätter mannen.

Lars-Ola Jannok känner nackhåren resa sig.

– Jag vågar inte gå fram. Om han sitter med en bössa i bilen skulle jag kanske bli skjuten. Jag blir så chockad.

Mannen i bilen försvinner i ett moln av drivsnö.

Det händer fyra dagar efter Girjasdomen i Högsta domstolen i februari.

Efter tio års rättslig kamp vann den lilla samebyn över svenska staten i Högsta domstolen – i ett

mål om rätten att fördela jakt- och fiskerättigheter i samebyns fjälltrakter utanför Kiruna. Samebyn återfick därmed de rättigheterna som staten fråntog alla samebyar 1992 efter att de haft dem sedan 1500-talet.
Någon timme efter domen kom de första kommentarerna: ”Självviska äckliga jävla as är vad ni är, hoppas att ni själva inser att ni startat krig nu”, skrev en person på Twitter.
○ ○ ○
Samerna erkändes som urfolk 1977 och deras långtgående rättigheter skrevs in i grundlagen 2011. Efter två tydliga HD-prejudikat har samers renskötsel dessutom samma starka egendomsskydd i grundlagen som det individuella markägandet.
Sverige har också folkrättsligt garanterat samernas markrättigheter genom att skriva på flera bindande FN-konventioner och Europarådets konvention för urfolk.
Men vi följer dem inte.
Kritiken i bland annat FN:s Rasdiskrimineringskommitté är, i skymundan, häpnadsväckande hård och kokar ner till: Sverige

respekterar inte mänskliga rättigheter och landfrågor för urfolket samerna.
Det är i detta rättsläge som Girjasdomen landar. Inte nog med att den öppnar för att de övriga 36 samebyarna med fjällmarker kan överklaga och kanske vinna rätten till jakt och fiske.
– Högsta domstolen slår fast att folkrätt ska tas med i bedömningen vid frågor som berör samisk markanvändning, säger Tilda Pontén, jurist på Civil rights defenders.

Hon tror att domen bör få efterspel och stärka samernas ställning i exempelvis gruvfrågor. Det är sprängstoff. En stor del av samekulturen som ska skyddas är renskötsel – där renarna vandrar mellan kust och fjäll på halva Sveriges yta och där områden måste lysas av för att skydda samernas kultur.
I exakt samma landområden som regeringen har högtflygande planer med nya gruvor och vindkraft.
Men det stannar inte där. I Kirunaområdet tillbringar många lokala jägare och fiskare en stor

del av sin fritid uppe på fjället – där nu samebyn åter ska bestämma.
Vi har stämt möte i Kiruna centrum med Tony Johansson som till vardags jobbar på ett kart-bolag.
– Jakt och fiske är allt för mig, säger han med lugn stämma och fortsätter.
– Det är själva anledningen till att jag bor här, mitt i naturen.
Februarisolen lyser i hans ansikte som ser ut som bleknat silver.
Bakom honom sticker Nikkaloukta-massivets klipputsprång upp som taggar mot horisonten.
Han säger att han föredragit om staten fortsatt att stå för jakt- och fiskekorten.
– Det är klart att det finns en oro hur det här ska påverka mig och lokalbefolkningen. Det finns ju många fler samebyar. Hur blir det i deras fjällmarker? Det handlar om en förvaltningsmodell där alla i Sverige som vill jaga och fiska i fjällen påverkas.
Blicken viker inte när han säger.
– Utan jakten vet jag inte vad jag hade gjort.

Så kommer vi in på näthatet, som han fördömer starkt. Han får en rynka mellan ögonbrynen.
– Det är helt förkastligt. Vi måste bli fler vuxna i rummet och få nolltolerans för det där.
Dagarna efter domen fortsätter aktiviteten på nätet. På det anonyma nätforumet Jodel i Kiruna skrivs:
”Kom ihåg nu, ta era gamla bilar, kör ihjäl alla renar ni vill och skär av öronen efteråt” och ”Save a wolverine, kill a sapmi” (rädda en djärv, döda en same).

Vi åker till Matti Berg, ordförande för Girjas sameby. Han bor i byn Puoltsa utanför Kiruna.
Här saknas en vägskylt.
Någon skruvade ner skylten med det samiska bynamnet – Buolza – efter att domen föll.
– Det finns tyvärr en inrotad rasism i samhället sedan ett sekel, säger Matti Berg och suckar vid sin dator vid köksbordet.
Det blåser snö rakt in mot fönstren från sjön Kaalaskjärvi.
Han återkommer till varför de valde att driva Girjasmålet.
– Vi måste få skydda våra renar och när länsstyrelsen hade den

rätten fungerade det inte alltid bra.
Han säger sig förstå oron och osäkerheten. Och gör sitt för att mildra oron.
– Vi ska försöka förvalta det här på bästa sätt. Som vi har sagt hela tiden. Det utrymme som finns för jakt och fiske ska förbehållas de jägare som finns här lokalt.
Matti Berg vill också lugna samer som står utanför samebyn och därmed saknar urfolksrättigheter – en konstruktion som svenska staten införde i en lag 1928 och som under åren har orsakat stora strider mellan samegrupper.
– Vi har alltid varit öppna och liberala och känner ju släktträden bakåt. Det kommer vi att fortsätta med.
○ ○ ○
Renklövarnas steg knäpper i snön.
– För mig är renen allt, säger 28-åriga renägaren Sara Skum som är medlem i Girjas sameby.
Vi vandrar ner mot en sjö i byn Puoltikasvaara mellan Kiruna och Gällivare.
Hon går tillbaka fem år till en händelse som även TV4:s ”Kalla fakta” uppmärksammat.

– Då körde några skoterförare ikapp ett femtontal av våra renar och körde av bakbenen på flera. De som inte dog med en gång slogs ihjäl med en yxa eller järnrör.
I en bäck utanför byn Äijävaara hittade hennes familj ett femtontal blå plastsäckar med renkadaver.
Hon säger att polisen under utredningen hittade blodspår som ledde fram till ett hus. Poliserna fick husrannsakningsorder. De gick inte in.
– De gjorde ju fel. Men jag tror inte de vågade.
Därefter fick hennes familj flytta sina renar. Trots bra renbetesområde.
– Vi vågade inte ha kvar dem.
Hon säger att hennes stora skräck är om någon ska göra något med djuren nu.
– Men tvärtom har flera människor kommit fram och gratulerat. Det är stort för mig. Det visar att jag varit fördomsfull – att de är glada för min skull.
På nätet startas motkrafter till hatet, som hashtagen #backagirjas” och det bredare ”#backasapmi”.

En som har stor påverkansmakt i det lokala samhället är Kirunas kommunalråd Gunnar Selberg (C).
Det ekar när vi går genom det 35 meter höga atriumrummet i Kirunas nya stadshus. Gunnar Selberg sätter sig bakom sitt skrivbord i björk på andra våningen.
– I mina ögon spelar det ingen roll hur länge man varit här. Det här är svenska statens marker. Det betyder att det är våra gemensamma marker, säger han. Blicken viker inte.

En anledning att centerpartisten Gunnar Selberg kunnat bli kommunalråd i röda Kiruna är hans tydliga kritik mot samebyarnas speciella folkrättsliga rättigheter i fjällen – rättigheter som nu förstärks genom HD-domen.
Sverige har alltså också skrivit på ett flertal bindande FN-konventioner som ger samerna långtgående landrättigheter.
Ska det inte spela någon roll?
– Jag har svårt att förhålla mig till det. Jag går på min känsla i min kropp som Kirunabo: Ingen

annan har mer rätt än jag till de här markerna och fjällen.
Han fortsätter:
– De säger att ”vi var här först” men det är ju inte ens säkert att man var här först. Det finns ju diskussioner om det också, säger Gunnar Selberg.
Att du – trots det – som tongivande kommunalråd säger att alla ska ha samma rättigheter, kan det underblåsa näthatet?
– Jag kommer att … försöka eliminera den risken. Om mina kommentarer om att jag pratar om allas lika rätt till fjällen, om det stärker den gruppen så kommer jag att markera mot dem. Jag kommer att göra något sådant inlägg på Facebook. Jag vill inte företräda den ytterligheten. Jag vill inte vara deras företrädare.
I den här vevan fördömer statsminister Stefan Löfven (S) och Svenska jägareförbundet kraftigt hatet mot samer. Även en enig politikerkår i Gällivare kommun och Norrbottens landshövding Björn O Nilsson gör samma sak.
Från Kiruna kommun är det tyst. Liksom på Gunnar Selbergs publika Facebooksida.

○ ○ ○

Vi åker sedan de tjugo milen till Jokkmokks marknad – där man firar samernas nationaldag.
Strax utanför Jokkmokk finns den riksbekanta planerade järnmalmsgruvan Kallak. Där fick kraftiga lokala protester framför allt från de lokala samebyarna svallvågor ända till al-Jazira och The Economist. Det explosiva gruvärendet har blivit en symbol för urfolksrätsskampen och ligger sedan 2017 färdigutrett på regeringens bord.
Men regeringen fattar inte beslut. Det är för känsligt när urfolksrätt står mot mineralexploatering.
I en kåta inne på marknaden träffar vi Jan-Erik Länta, som är ordförande i Jåhkåkasska sameby – som berörs direkt av gruvan. Ska även han hävda jakt och fiskerätt – som Girjas sameby? Det sprakar i elden när vi köper en buljong.
– Vi har inte tagit ställning till det, säger han.
Även kungen är på marknaden. Tillsammans med en stor delegation tittar han på

konsthantverk på Ájtte – det samiska museets bibliotek.
Efter att ha pratat med sin presschef två gånger väljer kung Carl XVI Gustaf att göra en kort intervju med oss.
Han fördömer näthatet mot samerna.
– Högsta domstolen har kommit fram till en dom. Den måste vi respektera. Vi lever i en rättsstat. Vi måste följa de regler och förordningar som högsta domstolen kommit fram till, säger kung Carl XVI Gustaf.
Bredvid står Norrbottens landshövding Björn O Nilsson.
– Jag förväntar mig nu att politikerna på riksnivå och det demokratiska systemet träder in och tittar på samernas rättigheter bredare, säger han.
Han får medhåll av Jaktförbundets ordförande i Norrbotten, Birgitta Isaksson, och renägaren Sara Skum.
○ ○ ○
Det skulle komma en reaktion från statligt håll. Men inte den många trodde:
En tjänsteman på statliga Kommerskollegium uttalar sig senare i februari att Girjas sameby

inte kan ge lokala jägare förtur: I stället ska samebyn ge alla medborgare i EU samma rättigheter till jakt och fiske. Om detta stämmer skulle hela Girjas samebys strategi att ingjuta lugn i en hel landsända omkullkastas.
Från Regeringskansliet är det tyst.
Några timmar efteråt skriver Kirunas kommunalråd Gunnar Selberg (C) till slut ett inlägg på sin Facebooksida om Girjasdomen. Det är inget fördömande av hat. Han insinuerar nu att Matti Berg hela tiden vetat om EU-reglerna. I inläggets kommentarsfält skrivs åsikter av andra att Matti Berg ljugit.
Dagen efter uttalar Kiruna kommunfullmäktige ett fördömande mot näthatet. Men inte det mot samer och Giras sameby utan, efter en lång politisk debatt, ett generellt uttalande.
Vi ringer Matti Berg.
– Vi hade absolut ingen aning om detta. Min inriktning är att ge lokala jägare och fiskare företräde. Det här måste vi analysera.
Han låter dämpad, trött.
– Riksdag och regering har inte skött det alls. De har sopat hela den samiska frågan under mattan.

Jag skulle vilja se ett seriöst samtal med de samiska organisationerna.
Han blir tyst på telefonlinjen.
– Jag tror inte att det initiativet kommer. Jag har inte så stort förtroende för regeringens politiker.
Varför inte?
– Hela den stora frågan om vem som har makten över marken här handlar inte om jakt och fiske. Den handlar om svensk basindustris behov: Det är de stora gubbarna med de stora plånböckerna som styr. Och Kiruna är ju byggt på LKAB:s gruva.
○ ○ ○
Där skulle denna artikel ha varit slut.
Men så ringer det i Sara Skums mobil hemma hos henne.
Samtalet får henne att kasta sig i väg i sin VW Caddy till byn Nilivaara.
– Det var så fruktansvärt. En av renarna hade skjutits i halsen så att den inte dött på en gång, den hade plågats länge. Det låg kadaver i blå plastsäckar. Exakt likadana som vi hittade de döda

renarna i för fem år sedan, säger Sara Skum och fortsätter:
– De var slängda i dikesrenen efter vägen nära Nilivaara så att vi alla skulle se.
Renarna som nu dödats och slaktats tillhörde Girjas sameby.
– Jag känner mig så dum. Jag satt tidigare vid köksbordet och sa till er att jag kände hopp. Att det skulle bli en förändring. Nu känner jag bara hopplöshet.
Samma kväll går kommunalrådet Gunnar Selberg ut på sin öppna Facebooksida. Han fördömer hatet och våldet mot Girjas sameby och samer i allmänhet.
Han tillägger att han fortfarande tycker att alla ska ha samma rättigheter att vistas i fjällen.
Efter det körs flera renar över av skoteråkare i skoterspår i trakten. De senaste sista helgen i mars.
Från svenska regeringen är det tyst.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Fakta. Girjas

Girjasmålet var under 10 år ett av Sveriges största rättsfall.
Sakfrågan var att svenska staten 1993 tog ifrån samebyarna rätten att upplåta småviltsjakt och fiske i

sina fjällområden. Därför stämde år 2009 Svenska samernas riksförbund (SSR) staten genom Girjas sameby utanför Kiruna. Svenska statens talan fördes av Justitiekanslern (JK). Målet gick genom tingsrätten i Gällivare 2016 och hovrätten i Umeå 2018. Målet avgjordes av Högsta domstolen den 23 januari 2020 som gav samebyn rätt. HD lutade sig mot urfolket samernas ”urminnes hävd” och samebyn får nu ensamrätt att upplåta jakt och fiske i sitt område.
Det råder stora oklarheter om vad HD-domen betyder för jakt- och fiskerätten i Sveriges övriga 50 samebyar – liksom för de samiska landrättigheterna på halva Sveriges yta, rättigheter som av allt döma förstärktes genom domen. Det är känsligt för regeringen som planerar fler gruvor och vindkraftverk på områden där det redan är konflikter.

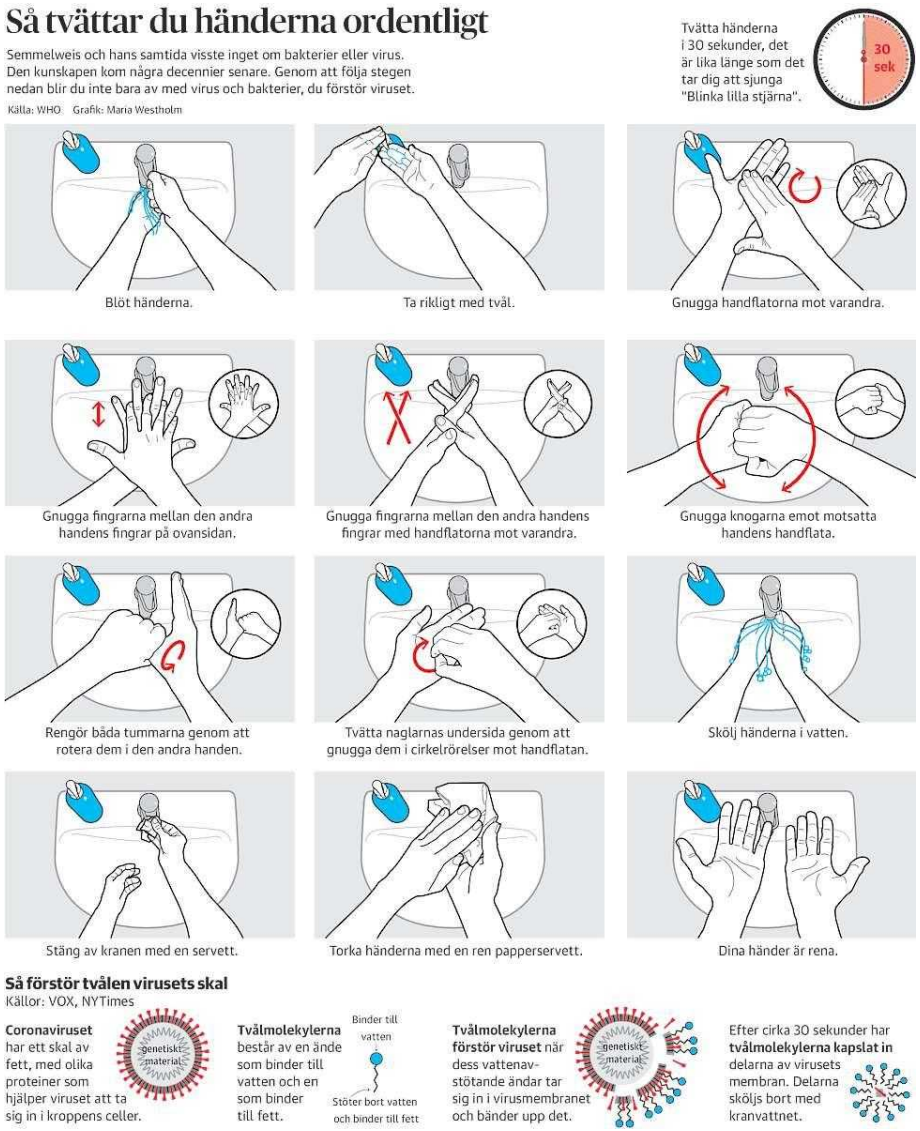

Risk för gräsbränder i stora delar

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Varningar för gräsbränder har utfärdats för stora delar av södra och mellersta Sverige.
– Det betyder att man ska avstå helt från att elda – annars kan det sluta illa, säger Ali Riekki, inre befäl vid Gästrike räddningstjänst.
Varningarna gäller Sjuhäradsbygden i Västra

Götalands län, Jönköpings län, Kronobergs län, Kalmar utom Öland, Östergötlands län, Södermanlands län, Stockholms län, Uppsala län, Dalarnas län och Gävleborgs län.

TT

Ministern om KD-kritiken: Osmakligt

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Justitieminister Morgan Johansson (S) kallar via Twitter Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch kritik för ett ”riktigt osmakligt påhopp, särskilt med tanke på att KD ansvarar för äldreomsorgen i Stockholm”. Busch anser i en intervju i lördagens DN att regeringen inte

hanterat situationen till följd av coronavirusets spridning tillräckligt kraftfullt, med tanke på att många av de avlidna vårdades inom äldreomsorgen, och kallar det ett svek. Morgan Johansson skriver att S gärna tar en debatt med KD, ”men det får bli efter det att Sverige tagit sig igenom smittkrisen”.

DN-TT

Ulf Kristersson vill se ny krislag i Sverige

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Smittskyddslagen räcker inte, menar Ulf Kristersson (M). Nu vill Moderaterna inrätta en ny lagstiftning som gör att regeringen får mer

befogenheter i kristider, uppger Kristersson i Ekots lördagsintervju.

Ulf Kristersson menar att där många andra länder har krislagstiftningar så brister Sverige, som har sådan lagstiftning för krig men inte för civila kriser.

Ett antal statliga utredningar har konstaterat samma sak, det saknas reglering av regeringens befogenheter i kriser som inte är krig. Moderaternas förslag om en krislag kom efter diskussioner om att ändra i smittskyddslagen för att stoppa spridningen av coronaviruset, ett förslag som M var kritiska mot men som partiet till slut valde att stödja. Enligt Ulf Kristersson finns det flera möjliga scenarion där den föreslagna krislagen kan komma att bli aktuell i framtiden.

– Terrorattentat, och det kan ju hända väldigt många saker som ni nästan har tänkt bort sedan kalla krigets dagar, säger Ulf Kristersson i Ekot.

TT

Så drabbar coronakrisen ditt jobb och din ekonomi

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Sverige har i flera år gått för högtryck och många har inte behövt lära sig ord som varsel, permitteringar eller a-kassa. Nu ritar coronakrisen om villkoren på svensk arbetsmarknad. DN:s Hans Strandberg förklarar hur det påverkar din ekonomi.

Vad är korttidspermittering? Permittering innebär att du friställs, går hem från arbetet under en begränsad tid när det inte finns tillräckligt med jobb, men du har fortfarande kvar din anställning och din normala lön. Korttidspermitteringen är en specialvariant, där staten under 2020 går in med särskilt stöd för att arbetsgivarna ska kunna ha kvar sina anställda när coronakrisen avtar och konjunkturen tar fart igen. Systemet har kommit att bli en

grundsten i regeringens arbete mot krisen. Finansministerns senaste uppskattning är en kostnad på 20 miljarder kronor.
Kan alla arbetsgivare få detta?
Ja, i alla branscher och i stort sett alla företag utom enskilda firmor och viss offentlig verksamhet. Det krävs fackliga avtal i grunden, sedan är det varje arbetsgivare som ansöker om stödet hos Tillväxtverket. Systemet gäller retroaktivt från 16 mars. DN har tidigare visat att nästan två miljoner svenskar omfattas av avtal som ger rätt till korttidspermittering. Det motsvarar 85 procent av de anställda i privat sektor.
Vad krävs för att få stöd?
Man måste ha ett kollektivavtal, eller ett skriftligt avtal med minst 70 procent av de anställda om att gå ner i tid. Företaget får inte vara på obestånd, alltså inte kunna betala sina skulder. Man måste också ha gjort det man kunnat för att minska sina kostnader, därför ser vi att företag nu gör sig av med konsulter. Företagen kan få stöd under sex månader, med möjlighet till ytterligare tre månader.
Hur mycket lön förlorar jag?

Staten tar den stora kostnaden för arbetstidsminskningen, du får behålla minst 92,5 procent av din vanliga lön. Jämfört med en vanlig permittering måste arbetsgivaren välja en av tre nivåer – en nedgång på 20, 40 eller 60 procent i arbetstid. Arbetsgivaren får bara stöd för löner upp till 44 000 kronor. Tjänar du 30 000 kronor i månaden och går ner till tvådagarsvecka blir din ”nya” lön 27 750 kronor. Tjänar du 60 000 kronor och jobbar tvådagarsvecka blir ditt avdrag som om du hade tjänat 44 000 kronor, och din tillfälliga lön 56 700 kronor. Detta om ni inte har kommit överens om annat på er arbetsplats.
Kan arbetsgivare kräva att du ska jobba mer än avtalad tid?
Nej, om inget oförutsett händer. Om arbetsgivaren utnyttjar systemet kan han bli återbetalningsskyldig. DN har rapporterat om att regeringen tillsätter en expertstyrka för att hitta dem som fuskar med systemet, efter att ha larmats av flera visselblåsare.
Nu verkar jättemånga söka det här stödet – kan pengarna ta slut?

Nej, det handlar om ett så kallat rättighetsstöd för de företag som uppfyller kriterierna i regelverket.
Ska jag bli rädd för alla varselsiffror?
Det är ett allvarligt läge på arbetsmarknaden, i vissa branscher har intäkterna rasat ner mot noll på väldigt kort tid. Att varsla är att varna om att en uppsägning kan bli aktuell om arbetsgivaren inte ser någon ljusning. Företagen måste anmäla varsel till Arbetsförmedlingen, hur långt i förväg beror på hur många anställda man har.
De senaste siffrorna visar på 50 000 varsel, dubbelt så många som för en enskild månad under finanskrisen. Förhoppningen är ju förstås att många varsel inte ska leda till att folk verkligen blir av med jobben. Inom industrin finns det företag som kan trycka på resetknappen ganska snabbt, i andra branscher kommer det att dröja innan man har normal efterfrågan igen. Och en del hel företag, inte minst inom besöksnäringen, kommer att tvingas i konkurs.
Vad händer om jag blir uppsagd?

Arbetsbrist är enligt lagen en saklig grund för att en arbetsgivare ska säga upp anställda. Varje uppsägning ska föregås av en förhandling, här kan du ta hjälp av facket för att bevaka dina intressen. Kolla noga upp vad som gäller för din uppsägningstid, din tjänstepension, dina försäkringar.

Vad är vitsen med att vara med i facket?

Frågan har många svar, det är uppenbart eftersom den fackliga anslutningen minskat stadigt de senaste årtionden. I dag är cirka 70 procent av svenskarna med i något fackförbund.

Invändningarna kan vara ideologiska, den historiska kopplingen till socialdemokraterna, att det är dyrt eller att det inte finns något fack som passar. Det senare gäller inte minst de som lever i ”gig-ekonomin” och jobbar i flera olika branscher.

Facken hjälper till med löner, rättsskydd och arbetsmiljö.

Många av dem har numera också inkomstförsäkring, ett extra skydd om du blir arbetslös.

Grundargumentet är att det är lättare att ha en organisation

bakom sig än att själv kämpa för schysta villkor – särskilt när det blåser kallt.
Som till exempel nu: DN har talat med LO-förbunden Handels och Hotell och restaurang, tjänstemannafacket Unionen samt Sacoförbundet Sveriges ingenjörer. Alla talar om att ansökningarna väller in.
Hur mycket a-kassa kan jag få?
Coronakrisen har också lett till att medlemsansökningarna till landets 25 a-kassor rusat i höjden – under första kvartalet ville 125 000 personer gå med, mot knappt 6 000 under samma tid i fjol.
Orsaken är framför allt att regeringen infört speciella regler för arbetslöshetsförsäkringen under 2020. Ersättningstaket höjs, kraven på arbetad tid sänks, karensdagarna slopas. Du behöver vara medlem under kortare tid än tidigare för att få så kallad inkomstbaserad ersättning, maximalt 26 400 kronor. Grundersättningen är som högst 11 220 kronor.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. Antal personer berörda av varsel under mars per län

1 Stockholms län 20 576
2 Västra Götalands län 5 967
3 Skåne län 2 137
4 Jönköpings län 1 626
5 Östergötlands län 1 153
6 Värmlands län 624
7 Uppsala län 571
8 Gävleborgs län 521
9 Hallands län 487
10 Norrbottens län 411
11 Västmanlands län 367
12 Södermanlands län 343
13 Kalmar län 302
14 Örebro län 291
15 Jämtlands län 279
16 Kronobergs län 257
17 Västerbottens län 240
18 Västernorrlands län 227
19 Dalarnas län 184
20 Blekinge län 102
21 Gotlands län 42
Ingen uppgift om län 93
Källa: Arbetsförmedlingen

Rusning efter matkassar ger restaurangfolk jobb

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Trycket på hemleverans av mat är fortsatt högt. Vissa företag har förlängda kötider men andra kräver att kunderna hänger på (det digitala) låset för att få en leveranstid.

Samtidigt hämtas varslad personal från restaurang- och techbranschen för att möta behoven.

På bara några veckor har Mathem.se ökat sin leveranskapacitet med 50 procent. Men trots rekrytering av 250–300 personer sedan början på mars kan företaget inte möta efterfrågan som skjutit i höjden sedan coronautbrottet. De kommande veckorna planerar företaget att fortsätta ta in folk i samma takt. För att lösa behovet av personal hämtar man från

närliggande branscher som restaurang och catering.
– Det finns ett överskott av människor som har betydligt mindre att göra i dag. Vi kan ge deras personal arbete under den här perioden, säger Johan Lagercrantz, vd för Mathem.
Omkring 50 företag med varslad personal har kontaktat Mathem för att hitta nya arbetsuppgifter åt de anställda. Redan nu har event-, catering- och restaurangpersonal jobbat för e-handelsaktören med både produktion och distribution. Det kan till exempel vara personer som arbetat med transporter inom catering, som nu får liknande arbetsuppgifter hos Mathem. Företaget för även diskussioner med techbolag som varslat utvecklare som behövs för arbete med e-handelsplattformen.
Det har även skett andra förändringar av verksamheten för att möta det nya behovet. När kötiderna blev allt längre infördes ett nytt system för hur kunderna kan boka leverans av mat. Nu släpps ”slottarna” (tidsintervallerna) varje dag mitt på dagen för två dagar framåt, för att undvika en

förändring i kundernas köpbeteende. Det går alltså inte längre att beställa mat för en vecka framåt. Maten som beställs levereras inom två dagar. På detta sätt undviks ett bunkringsbeteende.
– Vi vill att det ska vara möjligt att handla den mat man behöver nu, inte behöva sitta och planera för vad man kan behöva om åtta dagar. Då blir det ett annorlunda köpbeteende som inte gynnar någon, säger Johan Lagercrantz.
– Vår bedömning är att man kan handla enligt det normala köpmönstret i stället för att behöva planera för en leverans om 7–8 dagar, fortsätter han.
Axfoodägda Mat.se har också sett fortsatt hög efterfrågan med längre väntetider än vanligt. I påsk är alla tidsintervall för leverans redan uppbokade.
Däremot har bunkringsbeteendet lagt sig, enligt Viveca Järhult, marknads- och pr-ansvarig på mat.se.
– Nu handlar de flesta människor som vanligt, säger hon.
Mat.se har också startat tjänsten Matjouren för riskgrupper, som utlovar leverans nästa dag.

Axfood har omkring 10 000 anställda och sedan coronautbrottet har olika delar av koncernen påverkats på olika sätt. För att möta de nya behoven av personal har en bemanningspool startats. Det innebär att en del anställda inom Axfoodägda restaurangkedjan Urban deli eller personer som arbetar vid gränshandeln mot Norge exempelvis har kunnat börja arbeta i matbutiker, på lager eller inom e-handeln i stället.

– Det har varit bra för alla. En del medarbetare som annars inte skulle ha något att göra har fått sysselsättning och kan bidra, säger Axfoods presschef Magnus Törnblom.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

I Uddebo värderas tid högre än pengar: ”Staden har varit norm – vår tid är nu”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Uddebo. I en by tio mil från Göteborg bor människor som vill hitta alternativa sätt att leva. Och som ser krisen som en möjlighet.

Caroline Bergmann kisar mot solen.

– Det uppfattas kanske inte som så modernt, vårt sätt att leva, säger hon.

I byn Uddebo, tio mil från Göteborg, förenar viljan att leva på annat än lönearbete många av invånarna.

Utöver byns så kallade samodling finns här ett flertal kulturhus, en samåkningsgrupp, en gemensam

bastu, en bilpool, en ekologisk inköpsförening, en digital verkstad och flera ateljéer.
Flera av byborna arbetar eller studerar på distans och är vana vid de arbetssätt som coronakrisen tvingat många människor att lära sig på kort tid.
– Det som står stilla nu står inte stilla här, säger Caroline Bergmann och får medhåll av grannarna som samlats omkring henne. Byborna fortsätter att organisera aktiviteter med ett begränsat antal deltagare, att arbeta utomhus eller på kontor de delar med ett fåtal andra och att umgås ute i naturen.
– Staden har på många sätt varit normen. Jag tror att vår tid är nu, säger Marita Pahlén.
Många av de som flyttat till byn under det senaste decenniet är före detta stadsbor med en önskan om att leva miljömässigt och socialt hållbart.
Samhället som ligger i Tranemo kommun växte fram i början av 1900-talet, kring en textilindustri som då blomstrade. I takt med att arbetstillfällena blev färre sjönk invånarantalet. På 90-talet var föreningslivet borta, huspriserna

låga och befolkningskurvan negativ.
Vändningen kom med en ideell mäklare.
Caroline Bergmann som är född och uppväxt i Uddebo flyttade tillbaka när hon fick barn. Hon såg potential i ödehusen omkring sig.
– Nu upplever många samma puls som i en storstad här, säger hon.
Konstnären Linnea M F Larsson visar vägen in till det som är hennes kombinerade ateljé och vardagsrum. I bottenvåningen på ett av Uddebos få hyreshus arbetar och studerar konstnären på distans.
– Det svåraste är att hitta en publik. Och de stora institutionerna finns ju i städerna. Man får tänka om när det kommer till formatet, säger hon.
Fördelarna överväger. Boendekostnaderna är låga och tack vare internetuppkopplingen kan hon samarbeta med konstnärer i olika delar av världen.
Just nu arbetar hon med ett projekt som knyter textilindustrins historia i Uddebo till dagens industri i Sri Lanka.

Sedan det nya coronaviruset satt stopp för resor är projektet som finansieras av Kulturrådet helt internetbaserat.
– Det är egentligen inget problem. Som konstnär arbetar jag med att försöka övervinna hinder. Det kan handla om tid, rum eller teknik, säger Linnea M F Larsson.
Ett par hundra meter bort leder en svängd trappa upp till övervåningen i det som en gång var Uddebos väveri. Hit flyttade Liv Sonntag tillsammans med sin man och deras två barn för ett par år sedan. Innan dess bodde familjen i Majorna i Göteborg, ett område som i mäklarannonser beskrivs som en egen småstad i staden.
– Det är egentligen inte så stor skillnad. Det enda jag saknar är ett bageri. Så det ska vi öppna, säger hon.
Utöver familjens bostad rymmer det gamla väveriet i dag flera kontor och verkstäder, en yogastudio, en svampodling och ett garage där husbilar kan ställas under vinterhalvåret. De olika verksamheterna gör tillsammans med Liv Sonntags deltidsjobb som landskapsarkitekt att familjen får inkomster från flera olika håll. En

trygghet, i en tid när varsel och uppsägningar slår hårt mot en rad olika branschen.
– Det är lätt att tänka att en heltidstjänst är det fasta och robusta. Egentligen är det kanske tryggare med en blandinkomst, att få intäkter från olika håll och att odla en del själv, säger Liv Sonntag.
Grannen Ellen Rönnblad driver en grönsaksodling och hoppas att krisen för den globala ekonomin kommer att sätta fokus på Sveriges beroende av att importera livsmedel. Enligt Lantbrukarnas riksförbund producerade svenska bönder under början av 1990-talet 75 procent av landets livsmedel. I dag är andelen 50 procent.
– Det är inget hokus pokus, utan ett resultat av politiska beslut som gynnar det storskaliga, säger hon.
Liksom flera av byborna ser hon krisen som en möjlighet för samhället att ställa om.
Ellen Rönnblad säger att gröna näringar, som exempelvis livsmedelsproduktion, skulle kunna dra nytta av den arbetskraft som på grund av coronakrisen inte används inom industrin.

– Till exempel de som nu inte går till jobbet på Volvo. Det finns otroliga möjligheter att ställa om samhället just nu, säger hon.
Själva planerar Uddebos invånare nu för att öka byns grad av självförsörjning. Men en ökad självförsörjningsgrad uppmuntras inte alltid av staten, menar Caroline Bergmann. Minskade skatteintäkter skulle kräva att välfärden organiserades på ett annat sätt.
– Vårt sätt att leva är ett hot mot ekonomin, som den ser ut i dag. Konsumtionssamhället bygger på att människor lägger en stor del av sin tid på lönearbete, säger hon.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Kommuner räknar med fler som behöver socialbidrag

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Trots förbättringarna i a-kassan kommer många att hamna utanför. Kommunerna väntar sig nu att fler behöver nödhjälp i form försörjningsstöd.

Regeringen inför förbättringar av a-kassan, så att fler ska kunna få mer och bättre ersättning. Ändå, många kommer att stå utan försörjning. Särskilt i krisbranscher som handel, service, hotell och restaurang, där många jobbar som timanställda och inte uppfyller a-kassans krav på tillräckligt många arbetade timmar. Nu räknar kommunerna med att fler kommer att behöva söka försörjningsstöd.

– Än så länge har vi inte sett någon ökning, men vi tror att det är en eftersläpning. De flesta har fått en lön efter att krisen kom,

säger Jan Jönsson, socialborgarråd i Stockholm (L). Hur många det kan bli fråga om vet han inte. Han vågar sig inte ens på en gissning. Men helt klart är att många kommer att behöva hjälp, tror Jan Jönsson. Särskilt ungdomar, som inte har så mycket att falla tillbaka på.
Kaj Larsson, planeringsledare på stadsledningskontoret i Göteborgs stad, gissar att en första våg kan komma i slutet av maj. Många kommer nog att vara unga vuxna, tror han. I Göteborg har antalet som behövt försörjningsstöd minskat under flera år. Men nu i coronakrisen ser Kaj Larsson en ökning framför sig igen.
Försörjningsstödet är dock det allra yttersta skyddsnätet, förklarar Jan Jönsson. Det ska bara täcka det mest nödvändiga. Socialstyrelsens norm för försörjningsstöd ligger på drygt 4 100 kronor per månad för en ensamstående person, exklusive hyra.
Det gäller exempelvis egna besparingar, bilar och andra värdesaker. Men nu kan det vara knepigt att sälja sådant.
Situationen är så väldigt speciell,

marknaden är satt ur spel, konstaterar han.
Kaj Larsson i Göteborg berättar att de nu håller på att fundera på hur de ska göra med dem som har tillgångar, men har svårt att omsätta dem i pengar:
– Det pågår en diskussion om bostadsrätter, man ska ju ha skäligt rådrum. Men vi står inför en helt ny situation, så vi diskuterar om vi ska utvidga begreppet skäligt rådrum.
Nyligen presenterades ett krispaket på 15 miljarder kronor till kommunerna, för att klara ökade kostnader till följd av coronakrisen.
– Hela skatteunderlagstillväxten har försvunnit. Pengarna från staten är oerhört välkomna för att klara skola, socialtjänst och äldreomsorg, säger Jan Jönsson.
TT

Högre potatispriser i hamstringens spår

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Hamstrande svenskar har drivit upp priset på potatis, rapporterar atl.nu. I mars ökade försäljningen kraftigt och nådde nivåer som man annars bara ser vid storhelger.

– Vi har haft en bra snurr ett par veckor med kulmen i mitten av mars då vi hade en volymökning på 257 procent mot prognos, säger Tony Gustafsson, på Svegro.

Enligt Lisa Andrae, styrelse-ledamot i Potatisodlarna, har pris-höjningen för klass 1-potatis gått från 2:50 till 2:90 kronor per kilo.

Däremot går det sämre för den potatis som normalt går till skalerierna och sedan vidare till restauranger och storkök, i och med att skolor stängt och restaurangbesöken minskat.

TT

Nu avslöjar coronakrisen hur lite vi egentligen arbetar

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Distansarbetet under coronakrisen kommer att förändra hur vi arbetar för all framtid, menar forskare.

– När vi inte går till vår arbetsplats måste vi tydliggöra för oss själva vad vi utför. Då kan det visa sig att det inte är så jättemycket, säger sociologen Roland Paulsen vid Lunds universitet.

Tänk tillbaka på följande scenario före coronakrisen: Du kommer till kontoret när arbetstiden börjar. Du tar av dig ytterkläderna, sätter på datorn, småpratar med kollegorna och går och tar en kopp kaffe. Nu har det gått en halvtimme. Sedan börjar du arbeta.

Och tänk på hur det är nu, under den frivilliga karantänen: Du sätter på datorn och börjar jobba direkt.
När allt småprat, fikande och ostrukturerade, inte så viktiga, möten försvinner – vad innebär det? Det finns naturligtvis ett värde i att de anställda från olika avdelningar möts spontant vid kaffeautomaten. Men blir det ännu tydligare nu hur lite människor kan ha att göra på jobbet?
– Det är jag öppen för, säger Roland Paulsen, sociolog vid Lunds universitet, som under flera år forskat kring hur samhället är uppbyggt kring föreställningen att alla ska arbeta åtta timmar om dagen.
Vissa människor sliter på tunga jobb, särskilt inom vården nu i coronatider. Medan andra skulle kunna ägna sig åt annat än sitt kontorsjobb från nio till fem – om det inte vore för lönen.
Han fortsätter:
– Ett viktigt skäl till det, är att när man är fysiskt på en arbetsplats så kan man säga att man är på jobbet. Och då också att man arbetar. Det är oftast så vi definierar arbetet.

– Men när vi inte är på jobbet måste vi tydliggöra för oss själva vad vi utför. Och då kan det visa sig att det inte är så jättemycket, säger han.
Möjligheten till distansarbete har funnits i mer än ett decennium, men det är fortfarande inte så vanligt och forskarna har försökt förklara varför.
– Den tekniska möjligheten har vi haft ganska länge nu, så varför har det inte slagit igenom? frågar sig Roland Paulsen retoriskt.
– Ett skäl är att det ställer högre krav på ledningen i den operativa verksamheten, säger han och fortsätter:
– En chef ska veta hur lång tid ett jobb tar. Och den kunskapen har inte alla chefer.
Professorn och organisationsforskaren Jan Löwstedt vid Stockholms universitets företagsekonomiska institution arbetar just nu med en översikt på hur arbetslivet har förändrats de senaste 30–40 åren. Han menar att vetskapen om att det går att jobba enklare på distans, utan att ses på kontoret eller resa till varandras kontor, har funnits länge. Den stora

skillnaden nu under coronakrisen är att det snabbt kommer att bli en vana att ha digitala möten.
– Jag tror att det här kommer leda till ganska stora förändringar och ett ifrågasättande av hur vi arbetar, till exempel kommer onödiga möten att försvinna. De kanske man kan hålla lite snabbt på en digital plattform, säger han.
Om arbete i hemmet kan blottlägga hur mycket tid vi använder till annat än att faktiskt jobba, så behöver det inte innebära att vi blir mer effektiva hemma. Det går att hitta andra saker att fylla sin tid med – som att sätta på kaffe eller kolla på Youtube, till exempel.
Roland Paulsen pekar på hur vi drillas in i att vara beroende av en struktur från tidig ålder och att det då inte är konstigt att vi blir vilsna när den dagliga strukturen försvinner.
– Det finns något passiviserande i hur vi normalt strukturerar en arbetsdag, alltså att vi lär oss att förlita oss på externa ramar snarare än en inre disciplin. Från skolan, ja även från förskolan, lär vi oss att följa scheman. Om man då ska lägga upp sin vardag helt

själv, så är det inte lätt. Det inre drivet är ofta svårt att hitta.
Jan Löwstedt menar, även han, att människor kan ha svårt att arbeta utan att få hjälp att organisera sitt arbete. Han hävdar att den stora utmaningen för dagens chefer blir att lära sig stötta på distans.
– Vi är sedan 90-talet mer fokuserade på uppföljningar och utvärderingar. Och mindre fokuserade på att utforma vettiga jobb för folk, säger han och fortsätter:
– Tanken att man ska organisera människors arbete har försvunnit. I dag är det mer upp till var och en hur de gör det. Man kräver att något ska bli klart, men hur man ska göra har lite grand försvunnit. Arbetsgivarna borde ta tillfället i akt under coronakrisen och fundera på hur människor kan arbeta på ett bra sätt, menar Jan Löwstedt.
– Om arbetsgivarna bara ser sina anställda som ett gäng satelliter där ute som skickar sina rapporter och når sina mål så finns det en risk för negativa aspekter av distansarbetet. Men har man chefer som ger stöd i hur man ska lägga upp sitt arbete så mildras osäkerheten och stressen.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se

Björn Wiman: Sjukdomen tar inte bara våra liv, den tar vår död

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Långmåndag, långtisdag, långtorsdag, långfredag... I den sociala distansens tid är alla dagar lika, vilket en av Folkhälsomyndighetens annonser i svenska tidningar inför påsken har påmint om.
Som i Per Olov Enquists roman ”Musikanternas uttåg”. Här har den fromme Karl Valfrid Markström på långfredagseftermiddagen samlat familjen i väntan på att denna lidandets dag ska gå mot sin ända. De samtalar med tysta och

dämpade röster om världens flärd och himmelrikets kommande nöjen, då Markström, på tal om jämmerdalens ändå existerande goda sidor, konstaterar: ”Jåå, bland världsliga nöjen jer de nog som likest att sitt oppå skithuse.” Bland världsliga nöjen! Denna fantastiska replik, uttalad med bottenlöst gravallvar men återgiven med ogenerad glädje, visar hur den största litteraturen alltid skapas när entertainern samspelar med melankolikern. Min pappa älskade den där repliken. Han släppte lös sitt bullersamma skratt och påminde, för vilken gång i ordningen, om vilken ”suverän” författare ”den där Enquist” är.

Pappa dog för två och ett halvt år sedan. En kväll i början av september 2017 fick han en stroke och föll ihop på köksgolvet. Jag fick beskedet om att han var vid gott mod och medvetande och körde upp genom Sverige i gryningen. I samma stund som jag svängde in på parkeringen vid Mora lasarett såg jag en helikopter lyfta från plattan på sjukhusets tak. När jag kom upp på vårdavdelningen visade det sig att det var pappa som låg i den,

för akut transport till Akademiska sjukhuset i Uppsala. Han hade snabbt blivit sämre. Bara att vända och köra hela vägen tillbaka igen.
Också åt denna farsartade vändning hade pappa skrattat högt och hjärtligt – om han hade fått komma tillbaka till sitt riktiga liv. Det fick han inte. Ingreppet i Uppsala lyckades inte häva hjärninfarktens verkningar. Pappa fördes tillbaka till Mora, där han vårdades sängliggande i tre månader innan livet långsamt men obönhörligt började lämna honom. Vi åkte regelbundet upp och besökte honom, vördnadsfulla men valhänta inför sjukdomens förmåga att förvandla en kraftfull och rolig människa till en språklös kropp nästan utan rörelseförmåga. I början av december berättade läkaren att man skulle övergå till palliativ behandling. Några dagar senare ringde det igen. Återigen blixtfärd till Mora.
Den här gången kom jag fram i tid. Jag höll hans hand, strök honom över håret och viskade några ord som bekräftade den försoning som vi båda hade kommit fram till. Hans hand var

större än min, som vanligt. Skägget strävt och vältrimmat. En halvtimme efter att jag kommit dit gav han upp andan. Jag minns det sista ytliga andetaget – hur han liksom drog in lite luft och att den sedan inte kom ut igen. Eller om det var tvärtom. Det var en av de viktigaste erfarenheterna i mitt liv. Att döden under dessa omständigheter är oerhörd och samtidigt helt odramatisk: en glidande övergång från en existensform till en annan. Det är förundransvärt att följa, mirakulöst och naturligt på samma sätt som när ett barn kommer till världen.

I veckan som gick skrev författaren Göran Greider i Aftonbladet om sin mammas död i covid-19: ”Min mor somnade in som kanske det trehundrafemtionde svenska offret för viruset. Hennes barnbarn ringde henne och deras röster nådde fram genom mobiltelefonens högtalare, i handen på en modig, skyddsklädd sköterska.” Greider noterar att ”en bit obearbetad sorg” nog alltid kommer att dröja kvar hos honom

själv – och tusentals andra i samma situation.
Det Göran Greider belyser är ytterligare en av coronapandemins mest tragiska aspekter: att den förändrar förutsättningarna för både döden och sorgen. Det handlar inte bara om *att* människor dör under en pandemi, utan om *hur* de gör det. Det finns de som menar att den skräck som coronaviruset har utlöst över världen visar att det moderna samhället lider av ett slags oförsonad dödsskräck, att vi på något sätt skulle ha trott oss ha ”avskaffat” döden. Det tror jag inte stämmer. De flesta gamla är klarsynt folk; de vet att deras död är ett ovedersägligt faktum, liksom de flesta yngre vet att åldern kommer att ta deras äldre anförvanter.
Det som i dag fyller oss med rättmätig fasa är inte detta, utan de omständigheter under vilka många kommer att dö: isolerade, kämpande efter luft, avskurna från dem vi älskar. På så sätt deformerar denna sjukdom dödens organiska intåg i våra liv, där de flesta mycket gamla människor lämnar livet gradvis, ofta med gott om tid att ”räkna in”

sin flock och ta farväl. Den nya farsoten berövar oss på så sätt rätten att erfara döden på samma villkor som vi erfar livet: i frihet. Smittan, rädslan och den obearbetade sorgen sprids parallellt i våra samhällen.
Det är påsk, en tung och tom påsk, då det är lättare att tro på döden än på uppståndelsen. Från andra delar av världen kommer rapporter om helvetesliknande scener där döda kroppar ligger på gatorna eller lämnas kvar på äldreboenden. I de svenska morgontidningarna börjar dödsannonserna fylla fler sidor än vanligt, där anhöriga som inte fått dela döden med sina nära ger uttryck för sin saknad. ”Min Gud, varför har du övergivit mig?” utropar Jesus på långfredagen i Markusevangeliet. Men inte heller här tvingas huvudpersonen dö ensam. ”Alla hans vänner, och bland dem kvinnorna” var där, berättar Matteus – som om han inte kunnat tänka sig ett grymmare straff än att låta någon dö ensam, avskuren från de relationer som ger livet mening. I Bachs ”Matteuspassionen” handlar ett av de vackraste musikstyckena om hur Josef från

Arimataia, en okänd man, ombesörjer att Jesus får en anständig begravning.
Kanske finns hans motsvarighet i dag inom vården och omsorgen. Här finns de modiga människor som med fara för sitt eget liv arbetar med att vårda de som ska dö ensamma och plågade, som tröstar, pratar och – med en skyddsbeklädd hand – sträcker fram den mobiltelefon som kanske för många blir den sista kontakten med dem man delat sitt liv med. De efterlevande blir kvar utanför. Inte heller i dag torkas några tårar utan handskar.

När pappa dog var jag där, med hans livskamrat Karin och en vän till familjen, som arbetat med vård i livets slutskede. Hon berättade att det som hade hänt under den sista timmen av hans liv var ganska vanligt. Döende väntar ofta in en nära anhörig – eller så passar de på att lämna världen medan en särskilt troget vakande anförvant är ute på en paus, kanske av hänsyn.
Min relation till pappa var inte okomplicerad. Vi träffades mindre än vad vi båda skulle ha velat; i början av mitt liv mindre än jag skulle ha behövt, i slutet av hans

liv kanske mindre än vad han skulle ha önskat. Det var betydelsefullt att han väntade på mig, den sista gången. På så sätt blev hans död en naturlig del också av mitt liv och min framtid. Den grymma sjukdom som nu rasar fram över världen tar inte bara livet av människor. Den tar också döden från oss. Det är därför vi måste se till att så många som möjligt får fortsätta leva.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Språkkröni ka: Kungen är ett pronomen-proffs

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Vi är inte roade. Så sägs det att drottning Victoria av Storbritannien uttryckte sig en gång när hon ogillade ett skämt. Citatet har blivit ett klassiskt exempel på *pluralis majestatis*, ett kungligt *vi* som används när en härskare talar om sig själv. För kungligheter, kejsare, påvar och andra ledare gör detta *vi* ofta anspråk på att representera folkviljan. Ibland har också Carl XVI Gustaf använt det kungliga *vi:et*.

Men när kungen i söndags talade till nationen i coronakrisens spår var det ett annat *vi* som hördes. I det sex minuter långa talet navigerade han skickligt mellan svenskans pronomen. Han använde dem för att skapa samhörighet, att understryka individens ansvar och att framställa sig som en av folket. Kungen gjorde sig med hjälp av *vi* till en i mängden av drygt tio miljoner svenskar.

I talet tackar han vårdpersonal och andra som kämpar för att rädda liv och för att samhället ska fungera. Då väljer Carl XVI Gustaf pronomenet *jag*: ”Till alla er som deltar i detta viktiga arbete vill jag rikta mitt djupt kända tack.” Valet

av *jag* signalerar att det rör sig om ett personligt tack.
När kungen påpekar ansvaret för att motverka smittspridning skiftar han perspektiv. Här säger Carl XVI Gustaf *vi* – men det är ett *vi* som inkluderar samtliga invånare: ”Den skyldigheten har vi alla i vårt land. Var och en av oss.”
För Carl XVI Gustaf är det alltid vanskligt att använda *vi*. Republikaner har öppet mål när en monark gör anspråk på att dela folkets villkor. Risken med *vi* är nämligen att kungen uppfattas som världsfrånvänd. Men han garderar sig för sådan kritik genom att lyfta fram sin ålder som en symbol för livserfarenhet – ett retoriskt knep som gör honom till en auktoritet: ”Och en sak har jag lärt mig: oavsett hur djup eller långvarig krisen blir, så tar den förr eller senare slut.”
Det är först i avslutningen som han vänder sig till åhöraren genom att säga *du*: ”Och även om det kan kännas svårt, så kom ihåg: Du är inte ensam.” Genom att hushålla med *du* blir effekten av det direkta tilltalet större.
Vi var kanske inte så roade av det allvarstyngda budskapet. Men *jag*

kunde åtminstone glädja mig åt att Carl XVI Gustaf kom ut som ett fullfjädrat pronomenproffs.

Anders Svensson
anders@spraktidningen.se

”Det går inte att tänka sig mänskligt liv utan lidande”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Idéhistorikern Ronny Ambjörnsson har ägnat ett helt liv åt att fundera över vårt sätt att arbeta, älska och drömma om perfekta utopier. När han fick en dotter med cp-skada började han omvärdera vad

som skapar trygghet och frihet i en människas liv.

Att tro att man kan säga något om en människa och hennes vanor efter att läst hennes böcker är rätt obegåvat. Det är ett tecken på att inte kunna skilja mellan verk och person, en oförmåga som i humaniora och litteratursammanhang inte sällan gäller för enfald.

Men bilderna uppstår likväl automatiskt, ja, intuitivt. Ibland vill man bara testa dem.

Jag har med ojämna mellanrum återvänt till idéhistorikern Ronny Ambjörnssons böcker om skötsamma arbetare, Ellen Key, utopier och den egna klassresan. Med åren har jag av någon dold anledning skapat mig en bild av hans hem. Jag föreställer mig att han bor i en funktionalistisk lägenhet med interiörer i ljusa träslag. Den är oerhört välstädad, en bedrift eftersom den är så full av saker, böcker, möbler och pryttlar.

– Ja, det var ju lustigt men det var ganska nära, säger Ronny Ambjörnsson i telefon.

Vi träffas inte. Han är 84 fyllda, kry på det hela taget men av åldern riskgrupp. Döttrarna är

stränga och snälla – orden är hans egna – de ringer och kontrollerar att han och frun Lilian inte bryter isoleringen. Det är lätt hänt att glömma av sig annars och traska iväg till butiken för de dagliga middagsinköpen.
De bor i en fyrarumslägenhet i Hägersten i södra Stockholm. Ena hörnet av vardagsrummet fungerar som Ronny Ambjörnssons arbetsrum. Här finns alla böcker. För någon månad sedan sprang ett rör läck i just den delen av rummet. Böckerna behövde omedelbart kånkas ner i källaren. Det var bökigt, särskilt som Ronny Ambjörnsson har artros i knät och går med kryckor. Nu är vattenskadan reparerad och hyllorna uppsatta igen.
– Det stämmer att jag lätt fastnar för saker. Jag förälskar mig i miniatyrbilar och miniatyrskepp men också i större grejer. Här i vardagsrummet har vi till exempel en stor gunghäst som jag hittade i Paris på 80-talet. Den var dyr men jag kunde inte avstå och hoppades få med den på flyget. Jag nekades förstås men fick den till slut hemfraktad av ett svenskt

tv-team. Sådana episoder har inte varit helt ovanliga i mitt liv. Hemma är bästa platsen. Hemma i fyran i Hägersten och hemma i sommarhuset på södra Gotland där han hängivet odlar sin trädgård.
Utöver dessa platser känner han sig också hemma på KB. Kanske lite för hemma. Ronny Ambjörnsson har nämligen en tid försökt begränsa antalet besök på Kungliga biblioteket till högst en gång per vecka. Han får inte riktigt gjort det han behöver där, materialet liksom uppslukar honom. Och när han går för att fika kommer det alltid fram folk som vill prata. På ett personligt plan passar det alltså ganska bra att biblioteket nu håller stängt.
– Jag får mycket mer skrivet här i lägenheten. På så sätt är isolering inte så dumt. Men det är viktigt att klä sig ordentligt och strama upp sig lite även fast man jobbar hemma. Skulle jag sätta mig och skriva i pyjamas skulle jag känna mig oskyddad på något sätt. Det är lättare att tänka när man är påklädd, va?
Detta lilla ”va?” avslöjar honom. Ett muntert pockande på medhåll som lättar upp i slutet av en

sägning. I övrigt talar han inte mycket göteborgska, inga ”änna”, inga ”la”. Men ”va:et” röjer västkustursprunget.
Ronny Ambjörnsson föddes 1936 i Göteborg. Han växte upp i ett rum och kök i arbetarstadsdelen Lunden. Pappan arbetade på SKF, mamman i hemmet. De läste tidningar, besökte föreläsningsaftnar, var noga med hälsa och hem. I lägenheten stod fönstren på vid gavel mest hela tiden – all unken luft skulle ut – och diskhon glänste blank.

Ronny Ambjörnsson hade läshuvud, han blev tidigt familjens framtidshopp.
”Jag älskades inte i första hand för den jag var utan för den jag kunde bli” skriver han i den självbiografiska boken ”Mitt förnamn är Ronny” från 1996. Han blev den första i familjen att gå vidare till gymnasium och universitet. Där studerade han till en början litteraturhistoria men att läsa romaner på arbetstid rimmade illa med den flitighetskultur han fostrats i. Det var så han kom in på idéhistoria. 1974 disputerade han med en

avhandling om Ellen Key och hennes kvinnosyn.
– Jag var en del av 60-talsvänstern. När jag började intressera mig för Ellen Key var kvinnofrågan fortfarande ganska marginell i dessa kretsar. Kamraterna i gänget raljerade en del över mitt val och refererade till Key som ”den där tanten”. Det blev inte lättare när kvinnofrågan väl kom upp på dagordningen, då ansågs hon med sin särartsfeminism inte som tillräckligt feministisk. Hon var aldrig riktigt rätt.
Hur förhöll du dig till det?
– Jag vet inte riktigt men jag minns att jag någon gång gav svar på tal i stil med: Hur skulle forskningen se ut om alla bara skrev om idéer de höll med om?
Ett annat ämne som Ronny Ambjörnsson intresserade sig för idéhistoriskt vid den här tiden var kärlek. Han såg hur den uppstod som ett ideal på 1700- och 1800-talet i och med framväxten av en borgerlig medelklass. När makarna inte längre hade ett gemensamt jordbruk att sköta krävdes ett annat kitt i äktenskapet. Så uppstod kärleks-idealet.

En kväll 1972 gick han till Arena teaterbåten som under ett par decennier fungerade som en flytande teater för Stockholms skärgård. Just den kvällen låg den inne i Nybroviken. Det arrangerades en öppen scen och Ronny Ambjörnsson intog den. Han la fram sina tankar om kärleken som konstruktion.
– Jag bredde på, förenklade och ville väl också underhålla lite. Det lät som att jag sa att kärlek var ett rent påhitt, att den egentligen inte fanns. Det var mycket folk i publiken. En kvinna på första raden begärde ordet. Hon rättade mig och sa att kärlek alltid har existerat. Jag kom av mig, för det var ju alldeles sant.
Kvinnan tog senare kontakt med Ronny, de fortsatte samtalet om kärleken. Hon var psykolog och hette Lilian Levin. De blev ett par och är det än.
– Lilian är genuint intresserad av andra, hon är inte rädd för människor utan tar gärna kontakt med dem. Det var en av sakerna jag attraherades av. Jag däremot spelar eller låtsas vara social medan Lilian *är* social. Jag förälskade mig i egenskaper jag inte själv hade. Genom kärleken

blev jag större än den jag kunde vara ensam.
Anser du fortfarande att kärlek är en konstruktion?
– Ja, men jag tror att vi går in i den konstruktionen och att den på så vis blir verklig för oss. Jag har så att säga accepterat konstruktionen.
Ronny och Lilian bosatte sig i Tavelsjö utanför Umeå, där fick de fyra döttrar. Så småningom blev han professor i idéhistoria vid Umeå universitet. Han talar om de akademiska framgångarna som lyckliga tillfälligheter. Nog ansträngde han sig men mest var han på rätt plats vid rätt tidpunkt.
– När jag framställer det så spelar Jante eventuellt en roll. Jag förenklar kanske. Igen.
Rösten är resignerad i luren. Han fortsätter:
– Som forskare har jag ofta kastat mig över ämnen som inte riktigt hör ihop med idéhistoria utan som befinner sig i något slags gränsland till andra fält; etnologi, litteratur. Jag har också använt mig av mina egna erfarenheter, och av stilistiska grepp och bildspråk som inte är så vanligt inom vetenskap. Emellanåt

framkom det antydningar till kritik mot mitt forskningssätt men i stort var det en generös och liberal institution.
När tvivlar du själv på din insats?
– Ibland efter att jag publicerat något. Så blev det efter att jag hade skrivit om skötsamhetskulturen i arbetarklassen. Jag såg samvetsgrannhet i allt. Efteråt kunde jag känna att jag hade överdrivit, att ämnet hade dragit i väg med mig.
Han talar om sin bok ”Den skötsamme arbetaren” från 1988. Den är något av en modern, svensk idéhistorisk klassiker, tillika en studie om mentalitet och livsstil i ett norrländskt sågverkssamhälle. Ronny Ambjörnsson beskriver hur det vid sekelskiftet växte fram ett skötsamhetsideal inom och för arbetarklassen. Världen, tänkte man sig, skulle förbättras om arbetarna var nyktra och levde stillsamma och ordentliga liv, utan överdrifter.
Jag undrar om hans egen rädsla att gå för långt också gäller det privata.
– Jo, hehe. Den finns där också. Det beror på att när man träffas

på middagar och bjudningar bjuds det ofta på vin och eftersom jag är blyg och egentligen inåtvänd dricker jag kanske något extra glas. Då hävdar jag saker för starkt. Det har hänt att jag i efterhand varit tvungen att ringa upp och be om ursäkt för att jag gått på så hårt.
Det låter som något som skulle kunna komma från Karl Ove Knausgårds penna. Min Kamp-sviten är ju på många sätt en studie i skam. En skam över det skrivna, en skam över det som blev sagt eller inte blev sagt. Knausgård gestaltar stumheten i de sociala sammanhangen och spärren som släpper när alkoholen tagit sig ut i blodet. Då väller orden okontrollerat ut.
– Just det! Det där känner jag mig väldigt – ja, obehagligt – bekant med. Antingen förblir jag tyst eller så har det slunkit ner ett glas för mycket och då finns det inget som kan stoppa mig.
Ronny Ambjörnsson och frun Lilian ska strax ut och promenera. Varje dag går de ner till Vinterviken. Nu när de inte får träffa någon köper de kaffe och kaffebröd och fikar utomhus.

Vi hörs igen på hemtelefonen dagen därpå.
Han berättar att vanorna med åldern har kommit att styra allt större del av tillvaron. Dagarna är strikt indelade. Kaffe och tidning om morgonen, sen skrivande på förmiddagen, han skriver på en bok om vardagskänslornas historia. Efter en middagslur ägnar han eftermiddagarna åt läsning. Just nu läser han en bok som heter ”The last utopia” där juridikprofessorn Samuel Moyn argumenterar för att mänskliga rättigheter är vår sista utopi.
Ambjörnsson har själv forskat på utopier och utopister, han fascineras av människor som skapar och tror på ett idealsamhälle.
– Men utopister vid makten är inte bra, det leder till totalitarism och detaljstyrning. Fast politiker och makthavare som inte tänker utopiskt alls är inte heller bra. När politik främst blir en fråga om förvaltning tappar människor intresset för den, säger han.
Så vad föreslår du?
– Det vore trevligt och lämpligt om partierna konkretiserade sin ideologi i form av en kortfattad utopi. Ett slags arkitekturritning

eller blåkopia av hur de faktiskt föreställer sig ett önskvärt samhälle. Som det är nu är det så abstrakt, som det här med mänskliga rättigheter till exempel. På vilket sätt är det abstrakt?
– Jag tror att många uppfattar mänskliga rättigheter som ett borgerligt begrepp som inte är tillräckligt långtgående. Men skulle man verkligen införa mänskliga rättigheter, det vill säga att alla människor verkligen ansågs ha like värde, ha rätt till medborgarskap och vissa basala livsförnödenheter vore det högst revolutionärt. Mänskliga rättigheter är med andra ord en ganska bra utopi.
Ronny Ambjörnsson skrattar till i telefonen. Han gör så ofta; ger ifrån sig ett dovt skrockande. Jag skrattar med, det är angenämt om än oklart exakt vad som är roligt. För det är knappast så att Ambjörnsson skämtar eller är ironisk. Det är något annat. Kanske har det något att göra med det han skriver i självbiografin: ”I de mest angelägna sammanhang kan jag brista ut i ett invärtes skratt, riktat inte minst åt mig själv: här sitter du och gör dig märkvärdig, när du

borde stått vid svarven på SKF och tillverkat kullager. Vad är det du tillverkar? Ord. Fraser.”
Han tror inte att den stora utopin är möjlig. Det går inte att tänka ut ett helt nytt samhälle och sedan realisera det, säger han. Samhällen skapas inte så.
– Den lyckade utopin, det vill säga den som inte mynnar ut i totalreglering, har jag bara sett genomförd i det lilla sammanhanget. Jag tänker på kollektiv där medlemmarna är likvärdiga och delar på arbetsuppgifter, utgifter och ansvar efter förmåga.
Själv har han inte särskilt goda erfarenheter av just kollektiv. På 70-talet köpte han och Lilian ett hus på Gotland tillsammans med några vänner, de delade politiska värderingar och livsstil, trodde de. Tanken var att de på Gotland skulle leva i ett slags sommarkollektiv. Det sprack på det banala. Det blev bråk om diskning, tandborstar och vilket smörgåspålägg det var rimligt att lägga pengar på. Efter några år tog Lilian och Ronny över de andra medlemmarnas andel i huset.
– Nu känner jag väldigt tydligt att det inte passar mig att leva i ett

kollektiv. Det är alldeles för kollektivt! Det finns säkert människor som trivs med utdragna diskussioner och umgängen som pågår och pågår. Jag uppskattar naturligtvis också goda samtal men för mig är utsikten om att den jag samtalar med senare ska gå sin väg lika viktig.
Ytterligare ett skäl till att utopin – och i viss mån även kollektivet – kan framkalla känslor av obehag är, tänker jag mig, just föreställningen att man där ska ha det så bra. Positiviteten är kvävande. För vad ska man göra av sitt existentiella lidande i en utopi?
– Det är besvärligt, utopisten vill ju det perfekta. Men lidande hör till det mänskliga, det går inte att tänka sig mänskligt liv helt utan kroppsligt eller psykiskt lidande. Vad har lidandet handlat om i ditt liv?
– Jag har inte lidit så mycket. Men det är klart, det var en svår tid när vi fick tvillingarna.
I mitten av 80-talet fick Ronny och Lilian döttrarna Nadja och Liv, de var sladdbarn. Under förlossningen drabbades Nadja av syrebrist och därefter en

hjärnhinneinflammation. Följden blev epilepsi och en cp-skada, hon kan inte prata, inte röra sig, inte se.
– Vi var så glada när vi väntade dem, men när de väl kom blev allt svårt och obegripligt. För mig och Lilian handlade den första tiden mycket om att inte ta ut sorgen på våra andra tre döttrar.
Han suckar och fortsätter:
– Innan Nadja fick assistenter avlastades vi emellanåt av en grannfru som såg efter barnen någon timme. Då for vi ut på skidor över sjön. På sjön kunde vi prata och gråta. Gråtande ville de inte visa upp sig för andra, inte den gången.
Nu, med telefonen tryckt mot örat vid skrivbordet i biblioteksdelen av vardagsrummet i Hägersten, säger Ronny Ambjörnsson att han ångrar det. De borde ha visat döttrarna att sorg finns och får finnas.
– Jag var så ledsen att hon aldrig skulle kunna se oss, att vi aldrig skulle kunna prata med varandra. Jag ville att vi skulle bära henne med oss överallt men det gick inte. Hon hade ont också. Det var inte lätt.

De första åren bodde Nadja hemma, stegvis fick familjen allt mer hjälp och stöd. Ronny Ambjörnssons dotter Siri Ambjörnsson har skildrat den första tiden i radiodokumentären ”Syster min”. Hela familjen hörs i programmet, liksom Nadjas assistenter.

– Nadja har haft och har fantastiska assistenter. Den hjälpen gav mig och min fru frihet att göra saker ihop bara vi två, vi kunde resa eller bara umgås. Dessutom gav de oss chans att tillbringa egentid med de andra barnen. För mig är det den stora behållningen av ett modernt socialdemokratiskt samhälle. Jag har allt mer kommit att omfamna detta kompromissens samhälle. Vari ligger kompromissen?

– Jo. Kompromissens samhälle plockar fördelar från olika ideologier och politiska hållningar. Det erkänner liberalismens frihet och självförverkligande och socialismens trygghet och beskydd. För det är vad alla behöver: trygghet och frihet.

Sandra Stiskalo

Ronny Ambjörnsson

Född 1936 i Göteborg, bosatt i Hägersten i Stockholm.
Är sedan 1973 gift med psykologen Lilian Levin. De har fyra gemensamma barn, varav ett är socialantropologen Fanny Ambjörnsson. Han har också en son från ett tidigare äktenskap.
Disputerade i idéhistoria 1974 med en avhandling om Ellen Keys kvinnosyn. 1981 blev han professor vid Umeå universitet.
Till forskningsområdena hör socialismens idéhistoria, utopier och arbetarklassens kultur.
Han har även skrivit barnböcker och dramatik, bland annat tillsammans med Agneta Pleijel och Leif Zern.
Hans senaste bok ”Den hemliga trädgården” kom 2015 och är en trädgårdens idéhistoria.

Ronny Ambjörnsson väljer tre tänkare som inspirerat...
… idéhistoriskt
”Karl Marx tänkte sig att ekonomi, klassförhållanden och tankar hängde ihop, ofta på det sättet att ekonomin bestämde helheten. Så har jag också föreställt mig den idéhistoria som jag skrivit om.”
… politiskt

”Tage Erlander ville skapa vad han kallade ’det starka samhället’ där gemenskapen är viktigare än den stat som skall förverkliga den. Han var radikal reformist och en ganska rolig person. Han var bra på att berätta historier.
… privat
”Tove Jansson skildrar ofta intensiva stunder, som till exempel en sommarmorgon, uppfylld av förväntan och spänning samt en liten del förundran.”

Nils Ferlins samlade dikter. ”Och man frös, och man svalt, men man klarade allt...”

SÖNDAG 12 APRIL 2020

Det finns bara en poet jag har i ryggmärgen: Klarabohemen Nils Ferlin (1898–1961). De flesta har hört något ur ”Nasarevalsen” (”jag har sålt mina visor på nöjets estrader/och Gud må förlåta mig somliga rader”) eller ”Du har tappat ditt ord” (”Du har tappat ditt ord och din papperslapp/du barfota barn i livet./Så sitter du åter på handlarns trapp/och gråter så övergivet.”)
Det är något med Nils Ferlins lekfulla rim, där orden dansar i självklar takt. Det ser så förunderligt lätt ut, lite som i Lennart Hellsings verser men utan nonsensinslag.
Ferlin är en melankoliker, snett och sorgset leende åt mänsklighetens självgoda, småsinta drag. ”Byborna” är ofta uppblåsta och fantasilösa sprättar. Just nu är det ”Den stora kometen” som är aktuell, med en annalkande katastrof: ”Järtecken, sade man till slut/- en rackare att blänka! -/Nu blåstes nådatiden ut,/nu är det dags att tänka!”
Den gången handlade det om Halleys komet, Ferlin beskrev i korta, effektiva rader hur rädda alla blev, så rädda att de blev

bättre människor en tid, ”och vägde rätt i handelsbon/i nästan fjorton dagar”. Fast allt gick ju bra, och tja, då kan man ju vara som förr igen. ”Vi sitter där vi sitter nu/och har det ej så galet./ Den där kometen kommer ju/tre gånger i kvartalet.”
Ibland slår Ferlin ”kullbyttor” i ”narrens brokiga kläder”, och ibland skriver han vackra små verser som ”Inte ens en grå liten fågel” (den står på hans gravsten i Bromma). Ibland är han mer förvånat besviken över moderniteten, som när han skriver om hur allt blir välstädat och nivellerat: ”Och så blev det så här:/vi är lika som bär./Kan ni se något särskilt i det?/Folk betalar sin skatt och är snälla/fastän inte ett skvatt originella.”
Hans texter är som gjorda att sjunga, och han har blivit tonsatt många gånger med varierande resultat (Lille Bror Söderlundh är bäst). Det är roligast att höra honom själv läsa, såna inspelningar kan man hitta både på Youtube och på Litteraturbanken. Han läser sina dikter rytmiskt, allvarligt och utan att dramatisera: texten får tala för sig själv.

Hade han levt i dag hade han nog blivit rappare, för han har samma sätt att leka med ord i både betydelse och melodi. Fast han blev folkkär, älskad och citerad i stället.
Boken: ”Samlade dikter”, av Nils Ferlin, Albert Bonniers förlag 2014.

Lotta Olsson
lotta.olsson@dn.se

13 april 2020

Ledare: Det kan resten av Sverige lära av Stockholm

MÅNDAG 13 APRIL 2020

I Stockholm är spridningen av coronaviruset ett faktum. Både i samhället i allmänhet och tyvärr även på äldreboenden, dit det absolut inte skulle få komma in. På så sätt är huvudstaden i viss mån förlorad. Nu handlar arbetet om att platta ut den berömda kurvan, så att sjukvården slipper använda sig av den nya prioriteringslistan som anger vilka som ska få intensivvård i ett pressat läge.
Men samtidigt som Stockholm ger en indikation om hur det kan gå, är huvudstaden inget facit över hur det måste gå. Många regioner och kommuner kan dra fördel av att de befinner sig i en tidigare pandemifas än Stockholm, genom att ta del av det som har kommit fram längs vägen.
Ett exempel är äldreboendena. För en vecka sedan fanns viruset på hälften av Stockholm stads äldreboenden och 40 procent av coronadödsfallen i Stockholm har skett just där.
Här finns det en hel del rutiner att se över, både i Stockholm och i andra städer, som i många fall inte heller är förskonade från smittspridning på de särskilda boendena. Det handlar bland

annat om att anställda inom äldreomsorgen har arbetat både med äldre som varit smittade och med dem som inte varit det. Men även om att kompensera timanställd personal så att de stannar hemma ifall de har små symtom, även när de inte har råd att avstå från sin inkomst.
Om man lyssnar på Stockholms stad kan man dessutom koppla den stora smittspridningen till brist på skyddsutrustning, vilket också har varit ett problem inom sjukvården, där otydlighet i kommunikationen förstärkte vårdpersonalens oro när regionen lättade på skyddsriktlinjerna. Det visar varför det är extra viktigt att det offentliga just nu är oerhört tydligt när man informerar om nyordningar.
Att de i frontlinjen vet att de får all information och uppbackning de behöver är avgörande. Därför borde också de anställda inom Stockholms sjukvård ha fått krislägesavtalet, som bland annat innebär ökad arbetstid och högre lön, aktiverat så fort läget började bli kritiskt, vilket övriga regioner bör ha i bakhuvudet.
Ytterligare ett riskområde är restauranger, som behöver

konkret information. Det gäller inte minst på uteserveringar, där gästerna precis som inomhus ska sitta glest. För att underlätta bör kommunerna bevilja större ytor för borden än vanligt, när det finns utrymme, men också skicka ut inspektörer som kontrollerar och ger handfasta direktiv.
En annan lärdom från Stockholm är vilka grupper, förutom äldre, som drabbas extra hårt. I huvudstaden handlar det framför allt om personer i Järvaområdet, där många bor trångt och ibland även tre generationer tillsammans.
Det gör att det är svårt för en del äldre att isolera sig, och för att stoppa smittspridningen har kommunen börjat erbjuda korttidsboenden för trångbodda familjer, dit antingen de äldre eller den resterande familjen kan flytta under en period. Av förklarliga skäl inrättades detta först när många dödsfall var ett faktum och andra städer med utbredd trångboddhet bör införa liknande möjligheter direkt, samt säkerställa att nödvändig information når fram.
Det kommer att finnas gott om tid att analysera den svenska

strategin när den akuta fasen är över. Men det finns ingen anledning för resten av landet att göra om nollåttornas misstag.
DN 13/4 2020

”Vi behöver ett vaccin mot våldet i hemmet”

MÅNDAG 13 APRIL 2020
DN. DEBATT 20200413

Under isoleringen i hemmet som coronapandemin ger upphov till kommer våldet att öka mot kvinnor och barn i hemmet. Det är inte en fråga om våldet kommer att öka, utan om

hur många fler som kommer att utsättas. Vi måste ta signalerna från kvinnoorganisationer och polisen på allvar och agera nu. Vi har fyra tydliga förslag, skriver företrädare för Centerkvinnorna.

Statistik visar tydligt att barn och kvinnor tillhör en ständig riskgrupp att utsättas för våld i nära relationer. Många lever med våld i hemmet utan samhällets vetskap. Våldet i hemmet ökar vid längre ledigheter och olika kriser i samhället. Det vet vi. Vi måste rusta samhället. Vi måste ”vaccinera” mot våldet.

Centerkvinnorna har fyra tydliga förslag:

Anmälningsskyldigheten för oros-anmälan ska även omfatta oro för kvinnor som far illa i en nära relation.

Fler yrkesgrupper ska omfattas av anmälningsskyldigheten.

Grundanslaget till Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) utökas kraftigt.

Pengar i vårändringsbudgeten öronmärks till skola och socialtjänst för att förebygga våld i nära relationer.

Förra året dog 16 kvinnor till följd av våld i nära relationer och

årligen utsätts tiotusentals kvinnor för våld i hemmet. Barn och kvinnor är en ständig riskgrupp och under kriser ökar denna utsatthet. Under lågkonjunktur med högre arbetslöshet då den psykiska påfrestningen är påtaglig ökar våldet. Psykisk ohälsa och missbruk är ytterligare faktorer. Under den isolering i hemmet som den pågående pandemin ger upphov till kommer våldet att öka mot kvinnor och barn i hemmet. Det är inte en fråga om våldet kommer öka, utan en fråga om hur många fler som kommer att utsättas.

Våldet börjar tidigt. I dagarna presenterades en rapport om våldet bland unga som stiftelsen 1000 möjligheter tillsammans med ungarelationer.se har tagit fram. Det är en nedslående rapport som bland annat visar att nästan var fjärde ung kvinna i åldern 16–24 år har utsatts för våld av en nuvarande eller före detta partner, en eller flera gånger. Unga kvinnor utsätts oftare för grövre och sexuellt våld. Medan killar ofta utsätts för psykiskt våld. Rapporten

bekräftar också att porrkonsumtion är en faktor i det sexuella våldet. Unga killar och tjejer vet inte var gränsen går, vad samtycke innebär i en nära relation. Centerkvinnorna vill återigen uppmana Skolverket att tänka om! Sex- och relationskunskap måste bli ett obligatoriskt och enskilt ämne i skolan, där pornografi kan diskuteras och problematiseras.
Våldet mot barn och kvinnor i hemmet är ständigt närvarande och kommer att öka i och med coronapandemin, varnar nu flera kvinnoorganisationer för. Unga uttrycker rädsla för att vara isolerade i hemmet. Polisen ser också en ökad aktivitet hos pedofiler på nätet då fler barn och unga är hemma i karantän. Dessa signaler måste vi ta på allvar. Våldet kommer inte att avta de närmaste åren, tvärtom. Det är hög tid att agera.
För att upptäcka fler tjejer och kvinnor som far illa behöver vi vara fler som reagerar och vågar se våldet. Det handlar dels om att skydda kvinnan, dels om att hindra mannen från att begå våldsbrott. Personal inom till exempel skola, hälso- och

sjukvård och tandvård är skyldiga, enligt lag, att anmäla om de misstänker att ett barn far illa.
Centerkvinnorna vill att anmälningsskyldigheten för orosanmälan även ska omfatta oro för kvinnor som far illa i en nära relation.
Vi vill även att fler yrkesgrupper ska omfattas av anmälningsskyldigheten, så som till exempel arbetsförmedlare och försäkringshandläggare som möter såväl unga som vuxna i sin yrkesroll. Våldet syns inte alltid direkt men det finns flera varningssignaler som gör att det går att upptäcka. Fler behöver kunskap för att i sin yrkesroll upptäcka våldet.
NCK är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet som arbetar på regeringens uppdrag med metodutveckling, information, utbildning, forskning och kunskapssammanställning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Centerkvinnorna vill att NCK:s grundanslag utökas kraftigt, för att de ska kunna skala upp sin verksamhet så att fler yrkesgrupper får verktyg att upptäcka våldet.

Centerkvinnorna välkomnar att Centerpartiet tillsammans med Liberalerna och regeringen har tagit beslut om ett krispaket som ger 100 miljoner kronor till civilsamhället för att kunna möta bland annat barn och kvinnor i samband med coronakrisen. Utöver detta har samarbetspartierna föreslagit ett tillskott till Sveriges kommuner och regioner med 22 miljarder kronor i vårändringsbudgeten för 2020.

Vår uppmaning är att dessa medel investeras klokt för att möta den kommande våldsvågen. Därför vill vi vädja till kommunerna, att av de 22 miljarderna ska en viss andel öronmärkas och gå direkt till skola och socialtjänst för att förebygga att brott i nära relationer begås. När kvinnorna kommer till kvinnojourerna har brottet redan begåtts. Det behövs mer resurser till förebyggande arbete.

Det kan tyckas rationellt att skära ner på det förebyggande arbetet i en tid med stramare budget och lågkonjunktur, men mäns våld mot kvinnor kostar ungefär 40 miljarder kronor varje år (uträkning från regeringen 2019).

Det gäller både de direkta kostnaderna för våldet och de indirekta kostnaderna som det ibland livslånga traumat innebär för den våldsutsatta. Samhället måste förhindra att pojkar blir våldsutövare senare i livet. Våldet får aldrig normaliseras. Jämställdhetsaspekterna ska vara med i alla beslut, i alla krispaket framöver. FN:s generalsekreterare António Guterres uppmanar regeringar i världens länder att inkludera skydd för kvinnor i sina insatser mot coronapandemin. Sveriges kommuner och regioner måste nu agera för att främja jämställdhet såväl i de ekonomiska strukturerna som i det förebyggande arbetet kring mäns våld mot kvinnor. Låt inte kvinnorna ta smällen.

Sofia Jarl, förbundsordförande
Centerkvinnorna, regionråd
Dalarna
Helena Vilhelmsson, vice förbundsordförande
Centerkvinnorna, riksdagsledamot
Örebro län
Julia Färjhage, andre vice förbundsordförande
Centerkvinnorna, kommunalråd
Lilla Edet

Hon pendlar mellan två olika regelsystem i krisen

MÅNDAG 13 APRIL 2020

I decennier har skånska vårdarbetare tagit färjan till Helsingör för att jobba. Nu överväger Danmarks regering att stoppa gränspendlingen för att minska risken för smittspridning.

– Jag förstår oron, men vi har alla gedigen vårdutbildning och vi behövs, säger undersköterskan Maria Vegehall.

Helsingborg/Helsingör.

Dagen har ännu inte grytt och färjeterminalen vid Knutpunkten i Helsingborg är ekande tom på folk. Strax före klockan sex droppar de in. Vårdpersonal, hantverkare, brevbärare. Svenskar som gör sitt dagsverke på andra sidan Öresund.

Undersköterskan Maria Vegehall har varit uppe sedan klockan fyra på morgonen. Utfodrat hästarna, tagit bilen från hemmet utanför - Kågeröd de tre milen till Helsingborg. I avgångshallen hejar hon glatt på kollegor och andra gränspendlare. Många ansikten är välbekanta efter 16 års arbete i grannlandet.

– Bara på min arbetsplats är vi omkring 60 svenskar, totalt i Helsingörs kommun är vi 200, främst inom äldreomsorgen, säger hon.

Svenskarna utgör 35 procent av den totala vårdstyrkan i Helsingör och är ”helt oumbärliga” för kommunen, uppgav borgmästare Benedikte Kiær i en intervju med Danmarks radio nyligen.

– Det säger sig självt att om de plötsligt, från en dag till en annan inte kan komma till jobbet, så får vi väldigt stora problem som jag inte vet hur vi ska hantera, sade hon.

Borgmästarens orosscenario är inte taget ur luften. Under coronapandemins spridning har det i Danmark väckts skarp kritik mot att utländska arbetspendlare kan fortsätta resa fritt in och ut ur landet trots stängda gränser.

Kritiken kommer från flera politiska partier och nu diskuterar den danska regeringen möjligheten att stoppa gränspendlingen, bland annat över Öresund, för att minska risken för smitta utifrån.
– Vi är i gång med att titta på hur vi kan minimera risken med att folk reser till Danmark för att arbeta. Det är en svår utmaning, det är ganska många utifrån som arbetar i Danmark och det är en arbetskraft som på många ställen är värdefull och viktig, sade statsminister Mette Frederiksen under en presskonferens i måndags.
Redan när färjan stävar ut från Helsingborgs hamn syns konturerna av renässansslottet Kronborg på andra sidan. Öresund är som allra smalast här – 3,5 kilometer. Två hamnstäder så nära, men numera ändå så långt bort från varandra.
I Danmark har gränserna varit stängda sedan den 14 mars. Folksamlingar på fler än tio är förbjudna. Restauranger och frisörer, kyrkor och bibliotek håller stängt. Barnomsorg och skolor för de lägre årskurserna ska

öppna upp igen efter påsk – men vid det laget har de varit stängda i en månad.
Samtidigt håller svenska förskolor och grundskolor öppet, det finns inga förbud mot att hålla restauranger öppna och gränsen för folksamlingar är satt till femtio personer.
Maria Vegehall upplever kontrasterna mellan grannländerna varje dag.
– Det är så paradoxalt, vi lever i två olika världar. I Sverige är det business as usual. Fullt med bilar på Välas parkering (köpcenter i Helsingborg, red.anm), och rea på rea i butikerna som lockar folk. I Danmark är hela landet i sorg. Allt är stängt, säger hon.
Medan några av kollegorna sitter i färjans pendlarlounge, har hon valt en avskild plats med panoramautsikt över sundet, allt för att hålla det rekommenderade avståndet på två meter från andra och inte överskrida gränsen för den tillåtna folksamlingen.
– Vår arbetsgivare vill att vi följer de danska riktlinjerna både i jobbet och privat. Och det gör vi självklart, för vår egen skull och för vårdtagarnas. Vi har nästan isolerat oss i hemmet och när min

son fyllde nio ställde vi in hans kalas. Helt ärligt tycker jag att Sverige borde stramas upp och gå samma väg som Danmark, säger hon.
På äldreboendet Grønnehaven där Maria Vegehall jobbar, sitter de äldre isolerade på sina rum sedan flera veckor. De får inte träffa anhöriga, inte umgås med varandra. Många är oroliga och känner sig bortglömda. Var har deras barn och barnbarn tagit vägen?
– Jag lider med dem, de är så ledsna. I vanliga fall är det ett väldigt levande hem, vi gör utflykter till stranden och håller oss aktiva. Nu försöker vi liva upp dem med en gemensam sångstund varje dag då vi sjunger för dem utanför balkongerna.
Siffrorna hittills visar att smittspridningen har varit lägre i Skåne än både i Köpenhamnsområdet och på Själland. Trots det är den generella inställningen i Danmark att den svenska coronastrategin är för ”öppen”.
Även om ingen, vare sig personal eller äldre, har insjuknat i covid-19 på äldreboendet Grønnehaven, är många anhöriga

oroliga att den svenska personalen ska föra smittan med sig.
– Jag har full förståelse för oron och att det finns en del som tycker att vi borde hålla oss i Sverige. Men vi är välutbildade, legitimerade och vet hur vi ska hantera situationen. Jag tycker inte att kritiken mot oss är riktigt rimlig, den har nästan blivit rasistisk, säger Maria Vegehall.
Hon syftar bland annat på ett utspel från Ældre Sagen, Danmarks största pensionärsorganisation med över 900 000 medlemmar, som nu bland annat kräver att all personal som pendlar över sundet ska coronatestas.
Elisabeth Persson-Strandberg, en annan svensk undersköterska på Grønnehaven, tycker att det vore helt okej med ett test.
– Vi arbetar ju med de äldsta och sköraste som inte har samma motståndskraft som vi. Jag försöker att inte ta åt mig av kritiken som kommer nu, man får förstå att danskarna är rädda om sina gamla, säger hon.
Bland pendlarna denna morgon ger alla en samstämmig bild av Danmark som ett nedsläckt land

medan Sverige är ungefär som vanligt. Samtidigt har det blivit en liten snackis att man fortfarande kan höra cafégäster i Helsingborg som pratar danska.
– Det är ju lite märkligt, att danskarna kan resa hur de vill till Sverige när det är så hårda restriktioner i andra riktningen, säger Elisabeth Persson-Strandberg.
Ett annat motsägelsefullt fenomen som blivit ett samtalsämne är svenskarna som fortsätter att tura med färjorna över sundet som om ingenting hade hänt.
– De brukar vara ombord när jag åker hem från jobbet. Eftersom de inte kommer in i Helsingör köper de öl på färjan och sitter och dricker. Det blir lite skevt när man själv följer den danska Sundheds-styrelsens rekommendationer till punkt och pricka, säger Maria Vegehall.
Efter att ha visat sitt arbetsintyg i gränskontrollen promenerar hon i rask takt längs de pittoreska gågatorna i Helsingör medan morgonsolen letar sig upp bakom hustaken. Ett vanligt år hade förberedelserna inför påskveckans svenskinvasion pågått redan vid

den här tiden på dygnet. Men nu är det spöklikt tomt. Bagerierna håller stängt, restaurangerna och de flesta av butikerna.
Maria Vegehall har just nu en tjänst som koordinator med uppdrag att styra upp kollegornas arbetsscheman. Det har inte varit enkelt de senaste veckorna.
– Skolorna är ju stängda, och föräldrarna förväntas ha hemundervisning. Men många har börjat gå i skift med sina partners för att lösa situationen och just nu ser det ut som påskschemat är löst, berättar hon lättat utanför äldreboendets entré.
På väg tillbaka mot Helsingborg är färjan i stort sett tom på passagerare, frånsett ett gäng nattarbetande vårdanställda som just gått av sitt skift. Någon beställer en röd pölse med rostad lök till frukost, en annan tar en kaffe. I kassan står ett torn av snapsglas till brädden fyllda med Gammeldansk. Får de stå kvar där orörda under dagen?
– Nej. Inget annat är sig likt men de svenska stamkunderna kommer nog och turar senare i dag, säger kvinnan i serveringen.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta. Danmark under - coronakrisen

I Danmark har barnomsorg och skolor varit stängda i en månad till följd av coronapandemin.
Efter påsk kommer delar av det danska samhället att öppna upp igen meddelade statsminister Mette Frederiksen på en presskonferens den 6 april. Det innebär bland annat att barnomsorg och skolor från årskurs noll till fem öppnar igen.

Samtidigt förlängs flera av restriktionerna, bland annat förbudet mot folksamlingar på över tio personer. Restauranger, frisörer, kyrkor och föreningslokaler etc. ska fortsatt hållas stängda.
Källa: Sundhedsstyrelsen

Skolverket: Risk att elever halkar efter med distans-undervisning

MÅNDAG 13 APRIL 2020

När Skolverket har följt upp hur distansundervisningen fungerar har man sett att den påverkar vissa elever särskilt negativt.

– Jag tycker att man ska vara orolig för de som vi vet har svårt att klara skolan och behöver stöd, säger Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson.

Distansundervisningen har visat sig fungera oväntat bra på många håll. Det visar Skolverkets utvärderingar och även enkäter som en del skolor själva har gjort. Men distansundervisningen har också slitit hårt på lärare, och det är den huvudsakliga anledningen till att elever och lärare inte kommer att använda påsklovet för att ta igen moment som man inte

hunnit med, uppger flera skolor när DN ringer runt.
Efter påskledigheten är det dock möjligt för mindre grupper av elever att få komma tillbaka in på skolan för att genomföra vissa moment som krävs för att de ska få sin examen.
Det är också ett tillfälle för lärare att mäta och göra uppskattningar av elevernas färdigheter så att de kan ge dem rättvisa avgångsbetyg.
Distansundervisningen fungerar ofta bra för elever som är motiverade och skötsamma och kommer från resursstarka hem, menar Skolverkets - generaldirektör Peter Fredriksson.
– Jag har varit med när lärare har distansundervisat och själv sett att elever kan vara väldigt motiverade och ta eget ansvar för sitt lärande.
Men elever har olika förutsättningar och det fungerar sämre för en annan grupp elever som Peter Fredriksson är mer orolig för.
För dem riskerar vårterminen att bli tuff och det finns en risk att de inte ska klara att gå ut gymnasiet med godkända betyg.
– Det är elever som kanske har en social problematik och en lägre

motivation för skolarbete som gör att det finns annat som lockar mer än distansundervisning.
Även skolor uttrycker oro för att man riskerar att tappa den gruppen elever om man inte håller en tätare kontakt.
– Det är framför allt dessa elever som kan behöva komma till skolan i mindre grupper för att man ska kunna säkra deras kunskapsinhämtning och mäta deras färdigheter så de kan få godkända avgångsbetyg, säger Peter Fredriksson.
– Det är oerhört viktigt för varje enskild elev men även för samhället, tillägger han.
Skolverket gör regelbundet uppföljningar för att se hur det går för elever som lämnar gymnasiet med eller utan fullgod examen.
Då har det visat sig att de som går ut skolan utan godkända betyg i långt större utsträckning hamnar i en social problematik och arbetslöshet.
– Så en avklarad skolgång är en oerhört viktig framgångsfaktor när man senare ska förklara

varför det gick som det gick för en ung människa senare i livet.
Men det är inte bara elever som ska prioriteras.
Det finns också vissa moment i undervisningen som kan behöva genomföras inne på skolan, poängterar Peter Fredriksson.
Det kan handla om enstaka lektioner som är kopplade till praktiska färdigheter som laborationer eller svetsning där elever kanske måste träna upp sig på att använda ett visst redskap och sedan visa upp vad de kan.
Vissa examinationer kan också behöva göras på plats i skolans lokaler. Lärare har vittnat om att det förekommit fusk vid distansarbete där de har misstänkt att elever har redovisat resultat som någon annan har gjort åt dem.
Vem ska då välja ut vilka elever som ska få komma tillbaka till skolan?
– Det är nog den knivigaste frågan i det här, säger Peter Fredriksson.
Det huvudsakliga ansvaret ligger på skolhuvudmannen som behöver ta ett rejält grepp och organisera det här i samråd med lärare och rektorer, menar han.

– Man behöver också ta hänsyn till att lärare är fullt upptagna med att driva distansundervisningen. Därför behöver det här organiseras så att inte lärarna nu får en helt orimlig arbetsbörda.

Det har förekommit uppgifter om att vårterminen kan förlängas och sommarlovet kortas för elever som inte klarar betygen?

– Det är svårt att säga något säkert om det i nuläget. Men det vi ser i våra uppföljningar med skolorna är att man prioriterar avgångseleverna. Det kan ju vara rimligt med tanke på att deras skolgång upphör i och med vårterminens slut.

– Man kan tänka sig att andra elever, som går i ettan eller tvåan, kan ta igen förlorad undervisning i sommar, eller att man förskjuter viss undervisning till höstterminen.

Redan nu har man börjat diskutera möjligheten att erbjuda fler elever lovskola för att de ska kunna ta igen vad de missat. Men det kostar pengar och om den möjligheten ska utökas är det ytterst en fråga för regeringen, enligt Peter Fredriksson.

– I nuläget behöver vi alla laga efter läge och lösa de mest akuta problemen innan vi blickar framåt.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Fakta. Efter påsk får vissa komma tillbaka till skolan

Sedan den 18 mars genomförs distansundervisning på gymnasieskolor, komvux, yrkeshögskolor och högskolor. Det är en rekommendation som inte gäller för gymnasiesärskolan. Nu har regeringen i samråd med Folkhälsomyndigheten formellt godkänt att gymnasieskolorna efter påskledigheten får ta emot ett mindre antal elever vid särskilda tillfällen om risken för smittspridning minimeras. Bakgrunden är att elever annars riskerar att inte klara att få godkända slutbetyg.

Folkhälsomyndigheten pekar på framför allt två situationer där undantag kan göras:

När praktiska examinationer inte kan göras på distans.

När elever med uttalade behov av stöd behöver få komma till skolan för att klara sin utbildning.

Dela

Tegnell om dödstalen: Facit kommer på tisdag

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Ytterligare tolv personer har - rapporterats avlidna i covid-19 det senaste dygnet, uppgav Folkhälsomyndigheten på påskdagen. Det är fem färre än vad som rapporterades in under föregående dygn och mönstret känns igen från de senaste dagarna. Men enligt Folkhälsomyndigheten ska siffrorna tolkas försiktigt.

– Riktigt facit får vi inte förrän på tisdag när allt går tillbaks som vanligt igen, säger statsepidemiolog Anders Tegnell till TV4.

På skärtorsdagen rapporterades 106 nya dödsfall. Sedan dess har den siffran gått stadigt ned och på påskdagen rapporterades tolv nya dödsfall, fem färre än dagen före. Folkhälsomyndigheten har tidigare betonat att avmattningen i kurvan är svår att tolka, något

som Anders Tegnell upprepade på lördagen.
– Det är som det ofta har varit under helgerna. Det är väldigt låga siffror och de får man vara väldigt försiktiga med att tolka. Riktigt facit får vi inte förrän på tisdag när allt går tillbaks som vanligt igen, säger han till TV4 Nyheterna.
Eftersläpningen på helgerna beror enligt Tegnell på att det är mindre personal på sjukhusen och att man då får man koncentrera sig på det som är viktigt.
– Och det är ju att ta hand om patienterna och lägga annat administrativt arbete åt sidan, säger han.
Sedan Sveriges första bekräftade dödsfall den 11 mars har 899 personer med covid-19 avlidit i Sverige. 839 personer får eller har fått intensivvård. Några dramatiska ökningar vad gäller inrapporterade fall förväntar sig Anders Tegnell ändå inte när påskhelgen är över.
– Jag tror att vi kommer hamna på den nivån vi låg på förra veckan, det är väl så det ser ut om man jämför med tidigare helgerna.

Region Stockholm har överlägset flest dödsfall i Sverige och på söndagen rapporterades att ytterligare sex personer dött. 220 patienter med covid-19 intensivvårdas på akutsjukhus, uppger regionen. Enligt överläkaren David Konrad, funktionschef på Karolinska sjukhusets intensivvård, överlever 80 procent intensivvård, vilket enligt honom är bättre än befarat.

– Det är mycket positivt, vi hade befarat en mycket värre situation än så. Så det ser väldigt bra ut, men man ska inte dra slutsatser för tidigt. Vi är nöjda och glada att det ser ut så här just nu, men vi måste vara lite försiktiga med att ropa hej för tidigt, säger David Konrad till SVT.

På lördagen passerade Sverige 10 000 bekräftade covid-19-fall och på påskdagen var siffran 10 483. Sedan en tid tillbaka prioriteras provtagning på personer med svåra symtom, samt personal inom sjukvård och äldreomsorg med misstänkt covid-19. Folkhälsomyndigheten har klargjort att de som har influensa-liknande symtom inte prioriteras för provtagning, utan ska hålla sig hemma.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Jakt på teddybjörnar ska ge barn en paus från virusoron

MÅNDAG 13 APRIL 2020

För allt fler har det varit svårt att undgå de fluffiga djuren som nu sitter i många fönster. Maja Höglund tog teddybjörnsjakten från Australien och USA till Bagarmossen.

– Nallarna visar att vi ser - varandra, säger hon.

”Allt kommer bli bra”, står det på lappen i ett fönster på Södermalm där två fluffiga nallar sitter och omfamnar varandra.

På kort tid har det blivit en global trend att placera gosedjuren i sin fönsterruta. Dels för att inge en känsla av trygghet men också på grund av en lek som är menad att roa barn (och vuxna).

Småbarnsmamman Maja Höglund ville sprida initiativet vidare till Bagarmossen efter ett

samtal med sin väninna som är fast med sin familj i Nya Zeeland. På grund av stängda gränser kan de inte ta sig hem, och har under dagarna börjat underhålla sig med teddybjörnsjakt.
– Där är det strikt karantänsläge, man får gå ut på promenader men inte vara i några parker. Häromdagen sa en av dem att ”nu ska vi gå på nallejakt” och då berättade hon att man sätter ut en nalle i sin fönsterruta framför allt för att barnen ska ha något extra att göra, säger Maja Höglund.
Leken är ett perfekt sätt att få ut barnen på menar Maja Höglund, som likt många andra familjer varit hemma under flera veckor. Efter samtalet med sina vänner utomlands beslutade hon sig för att dela leken i Bagarmossens Facebookgrupp.
Några timmar senare svämmade inlägget över av bilder på teddybjörnar i grannskapets fönster.
– Jag kom på att det säkert skulle gå hem i ”Bagis”. Det blev genast en liten happening här. Vi är många i samma situation och på detta sätt knyter man ihop sin stadsdel lite ”en för alla, alla för en”. Nallarna visar att vi ser

varandra, förklarar Maja Höglund.
Under den senaste veckan har hon tillsammans med sin sexåring och tvååring varit ute och letat dagligen. På några få dagar ha de hittat sammanlagt 38 nallar i grannarnas fönster.
– Vi har tagit det i etapper och har koll på var de finns när folk skrivit ut adresser på Facebook men ibland springer man bara på dem. Det har varit roligt att titta upp i fönstren och lyckats se dem, säger hon.
Men även om barnen tycker att den nya aktiviteten varit spännande så upplever Maja Höglund att den intresserar de vuxna allra mest.
– Redan i går när vi hade varit ute en stund så sa den äldsta att nu vill jag gå ut och leka här borta. Det är jag som vill fortsätta att leta, mina barn tycker att jag är jättebarnslig och säger ”mamma är du ett barn, varför pratar du med nallarna hela tiden för?”
I Bagarmossen har teddybjörns-jakten förstärkt känslan av gemenskap och fått barnen att tillfälligt tänka på annat.
– Sexåringen undrar mycket över vad de säger på radion nu och är

lite orolig. Leken är som ett litet positivt avbrott i allt det här hemska som är nu, säger hon.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

SL tappar 155 miljoner när få åker kollektivt

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Försäljningen av månadskort till Stockholms kollektivtrafik har störtdykt, rapporterar Mitti. Under vecka 13 och 14 såldes 166 500 månadskort färre än under samma veckor förra året. Det innebär en minskad omsättning på omkring 155 miljoner för SL.

– Vi kommer att hantera det ansvarsfullt från regionens sida. Men vi är också tydliga med att staten måste vara med och hjälpa till. Kan man stötta flyget, sjöfarten och bankerna måste man vara villig att stötta regionerna, säger Kristoffer Tamsons (M), trafikregionråd i Stockholm, till tidningen Mitt i.
SL (Storstockholms lokaltrafik) har, i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer, uppmanat pendlare att undvika kollektivtrafiken i möjligaste mån och bara resa om det är absolut nödvändigt. För att skydda sina bussförare från smitta har SL även valt att inte låta passagerare gå på framtill i bussen, där man i normala fall läser av sin biljett.
SL har informerat om att de tillfälligt inte kommer göra några rutinmässiga biljettkontroller. Personalen ska i stället arbeta med att informera resande om att hålla avstånd och minska trängseln. De poängterar samtidigt att det fortfarande krävs gilltig biljett för att resa med kollektivtrafiken.
TT

Så ledde en borttappad sedelbunt fram till en osannolik vänskap

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Bilden är gammal. Med coronamått mätt.

De varma kramarna mellan en 80-årig änkling och en ung man som snart tar studenten var självklara i det lilla hushållet i Skepplanda fram till mars eller så.

Nu har oron flyttat in.

Johannes och Fazel har trotsat fördomar, åldersgap och kulturskillnader.

Nu kämpar de mot viruset.

Fazel ligger på sitt rum, en halvtrappa ner, i ena hörnet av annexet i den stora enplansvillan. Just i dag är han ledig från jobbet som restaurangchef på Liseberg och behöver inte kasta sig iväg så

fort han vaknat. Men nu snurrar tankarna igen kring Johannes, den osannolikt sege och energiske änklingen han numera kallar pappa.
Fazel har inte vågat säga till honom hur ofta han tänkt på att försöka hitta någon annanstans att bo, tills ”det här” är över. Johannes är 80 och ”det här” är det nya coronaviruset.
○ ○ ○
Johannes sitter i stora rummet med tv:n påslagen men han följer inte det som visas. Blicken är på den stora hägerkolonin som häckar i träden utanför. Och när någon påminner honom om viruset vill han helst tänka bort det. Han kan inte föreställa sig ett liv utan Fazel längre.
De är ett hushåll. De är familj. En osannolik kombination som på egen hand upptäckt att samer och afghaner är ”så himla lika”.
Ta bara det här med torkat kött. Efter ett helt vuxenliv på västkusten kan Kirunafödde Johannes Marainen längta ihjäl sig efter barndomens salta, rökta och torkade renkött. Men det var först häromåret, efter att ha blivit sambo med Fazel Habibi som flytt

hit från Afghanistan, som han förstod att det fanns runt hörnet, på: Orientlivs.
– Jag pratade väl om det här hemma i köket, vad vi åt när jag var barn. Jag bodde ju i kåta tills jag var tretton. Och så sa Fazel att sånt kött äter vi också, i norra Afghanistan – ja, inte ren då, men tillrett på samma sätt – och så åkte vi till Orientlivs, och det var ju fantastiskt gott!
Ur frysen plockar Johannes fram brödkakor som Fazel bakat efter samiskt recept. Sedan några år tillbaka delar de två männen kyl och hem och långa sms-trådar. Oftast är det Fazel som skriver: ”Jag är hemma nu, vattnar blommor.” ”Jag är hos en kompis, kommer hem i morgon.” ”Tack så mycket, min pappa!” Hjärta, hjärta, hjärta, hjärta, hjärta.
○ ○ ○
Om Johannes inte hade tappat sina pengar på Ica en dag, hade de aldrig mötts. Inga hjärtan, ingen ny pappa för Fazel. Ingen ny son, inget torkat kött för Johannes.
– Jag hade nyss blivit änkeman och råkade ha kontanter med mig till affären. Men när jag kom fram till kassan var de borta. Gudskelov

sa jag det till kassörskan, att ”vad förargligt, fyra hundralappar…”
Sen ringde hon upp mig och sa ”visst var det du som blev av med pengar?” Och berättade att det var någon ensamkommande från hvb-hemmet i Slittorp som hittat sedlarna och lämnat in dem. Jag åkte dit för att tacka.
Var det du alltså, Fazel?
– Nej, det var min kompis. Men Johannes blev kvar. Kom ofta dit och hjälpte oss med läxor och så.
– Alltid var det Fazel som kom fram först och frågade om jag skulle ha kaffe. ”Vill du ha kaffe?” Kommer du ihåg? säger Johannes med en varm blick på bonussonen.
När Fazel fyllde 18 fick han inte längre bo kvar på HVB-hemmet. Han flyttade runt mellan vänners soffor tills Johannes förstod läget.
– Du kan flytta in hos mig, sa han. När då? I dag! Jag hade mina kläder i stan, i Göteborg, men vi tog bilen dit direkt, säger Fazel.
– Jag satt utanför och väntade medan han gick upp och hämtade allt. Det kändes självklart direkt, säger Johannes.
Området i Skepplanda består av trygga enplanshus på enkelriktade gator. Plats för en bil på varje

uppfart, brevlåda vid tomtgränsen. Många flyttade in här samtidigt – när barnen kom på 60-talet. Fazel sänker medelåldern rejält och eftersom han är en sån som gärna hälsar och byter ett par ord, ligger han bra till hos de äldre grannarna. Villan han flyttade in i för två år sedan är mörkröd med bruna foder och fylld med pinaler som plockats på under ett 80-årigt liv. Bilder på Johannes barn och barnbarn i samiska högtidskläder vid bröllop och konfirmation. De kallar Fazel bror nu.

Det samiska bryter av lite från den härskande normen, men annars verkar banan sopad för limpmackor, kulörttvätt och Vinterstudion. Ett stabilt liv helt enkelt. Så känns det för den som hälsar på.

○ ○ ○

Här har de två männen hittat sin lite otippade samhörighet. Utanförskapet som flyktingen kan känna av är uppenbarligen bekant även för den som hör till en nationell minoritet. Manlighetsnormerna under uppväxten delar de också.

– Jag älskade att sy som barn. Sitta med min mamma och se hur hon arbetade med tyg och läder. När jag skaffade ett eget hem köpte jag en symaskin, men det var alltid lite hånat, säger - Johannes.
De står framför slöjdsamlingen i bokhyllan och Fazel ler lite åt undervisningen han får från den pensionerade läraren Johannes. Samisk historia kan han en del om numera, om man säger så.
Men i början var det tyngre. När bonussonen var nyinflyttad fick Johannes höra de mörka berättelserna som även nu får - Fazel att känna av något i halsen när han ska sammanfatta dem. Hotet från hembyns mäktigaste man, som fick mamman att tvinga sonen i landsflykt. En harkling. Femtonåringens veckolånga vandring över gränslinjen mot Iran. Smugglarna. Påhuggen. Jakten på en madrass eller lite mat. Fler harklingar. Ny vandring mot Turkiet, med en jämnårig hjärtsjuk på ryggen. Och så färden över Medelhavet. Nä, nu måste - Fazel faktiskt gå och dricka.
– Han ringde sin mamma sedan. När de kommit till Grekland och tagits till sjukhus. Hon hade bett

hela natten för att det skulle gå bra. Han sa till henne att det gick lätt. ”Det var ingenting, mamma.”
Men jag har ju hört om kvinnorna som var medvetslösa när räddarna nådde dem. Vatten till hakan. Mörker och kyla, säger Johannes.
Han kramar kaffekoppen och sneglar mot den afghanske sonen som kommer tillbaka till köksbordet. Tar hans hand i sin och de blir sittande så en stund.
I februari alltså. När bilderna togs. Nu är den fysiska kontakten på sparlåga. Fazel handlar och hjälper Johannes att undvika alla andra risksituationer. Så länge Fazel känner sig frisk är Johannes inte särskilt orolig.
– Men *jag* är jätteorolig. Inte för mig, men för honom. Jag håller mig mest på mitt rum när jag inte är på jobbet, säger Fazel.
○ ○ ○
Fazel har fått stanna i Sverige med stöd av den så kallade gymnasielagen. I sommar tar han studenten och då måste han ha ett fast jobb inom ett halvår för att kunna få fortsatt uppehålls-tillstånd. Det jobbet är ordnat

sedan länge och verkar än så länge stå emot varselvågen.
– Första sommaren när han bodde här och sökte jobb på Liseberg ringde jag faktiskt upp rekryteraren och sa att den här killen kommer ni inte att ångra om ni anställer. När han fått jobbet var jag där på besök, och när de förstod vem jag var sa de att jag hade haft helt rätt. De vill inte släppa Fazel, säger Johannes.
Den här våren läser Fazel – som alla andra gymnasister – på distans. Examen ska han ta, även om det är svårare att förstå och ställa frågor över nätet, och även om den stora festen som var planerad i trädgården känns osäker.
Nu värmer vårsolen där ute och Johannes – optimisten – tror ändå att det kan bli ett firande på baksidan i juni. Världen ljusnar ju, även om epidemin sätter mörka avtryck.
När vi träffades i februari var det snöglopp på gräsmattan och grå skyar över kullarna som tornar upp sig inåt land. Både Fazel och Johannes ser andra landskap för sitt inre, när de tittar dit.
– Du borde följa med till Norrland nån gång snart, säger Johannes.

– Ja, jag saknar bergen, säger Fazel. Vi är så lika. Samerna... ni matchar med oss.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Dela

Bättre luftkvalitet och mer återvinning – så har Sverige förändrats under krisen

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Under coronakrisens veckor av hemmajobbande och minskad rörlighet har många verksamheter och företeelser i samhället förändrats. Somligt har ökat, somligt har minskat, ibland dramatiskt. På andra områden är det för tidigt att se säkra tendenser. DN har tittat närmare på vad som hänt på åtta områden.

Luftkvalitet

Trafiken på Stockholms gator har minskat med mellan 10 och 35 procent under mars månad, visar stadens beräkningar. Det betyder att kväveoxider och sotpartiklar har minskat i motsvarande mån. På Hornsgatan, en av Sveriges mest luftförorenade gator, är minskningen 20 procent. Även i Södertälje och Uppsala syns markanta minskningar. Om minskningen håller i sig i flera månader kan den bättre luftkvaliteten leda till mellan 10 och 20 färre förtida dödsfall under perioden, enligt forskare vid Stockholms universitet, som också tror att bättre luft stärker immunförsvaret mot covid-19. Motsvarande mätningar på andra håll i Europa visar samma tendens, i vissa fall ännu starkare.

Exempelvis har kvävedioxidhalten minskat med runt 50 procent i Barcelona, Madrid och Lissabon och med mellan 24 och 35 procent i Milano och Rom.

Andra sjukdomar

Andra smittor än covid-19 har närmast tvärstannat tack vare de åtgärder som vidtagits i samhället för att minska smittspridningen. Vinterkräksjukan gick ner från drygt 200 fall i vecka 10 till mellan 30 och 40 fall i vecka 13 – ”en brantare nedgång än vi sett någon gång tidigare”, enligt Karin Tegmark-Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten.

Säsongsinfluensan dök mellan vecka 10 och vecka 12 från knappt 1 000 fall till runt 300 (efter en relativt mild säsong), och kurvan pekade då nästan rakt nedåt. Avmattningen under våren brukar vara betydligt flackare.

Samma sak gäller rs-virus: en brant nedgång under loppet av vecka 12 från 200 fall till knappt 50.

Trafik

Trafikmängden på landets vägar har minskat allt mer vecka för vecka sedan krisen började, visar Trafikverkets siffror.

Under vecka 11 syntes en liten nedgång för personbilar på knappt 4 procent, medan den tunga trafiken ökade en aning. Därefter har även lastbilstrafiken börjat visa minussiffror och personbilarna minskat i allt snabbare takt.
Under vecka 14, fram till den 5 april, var det 23 procent färre personbilar än under motsvarande vecka förra året, och det var 8,5 procent mindre tung trafik. (Påskdagarna kommer att jämföras med påskdagarna i fjol, som inföll en vecka senare än i år.)

För flyget liknar trafikminskningen en kollaps. I mars gick antalet resenärer ner med 60 procent jämfört med mars 2019, enligt Swedavia. Hittills i april är nedgången hela 97 procent. Flera flygplatser har helt lagt ner reguljär trafik.

Fordon

Svenskarna köpte 8,6 procent färre personbilar i mars månad jämfört med samma månad förra året.
En del av den nedgången beror troligen på en fortsatt rekyl efter ökningen i december, som berodde på att många passade på

att köpa ny bil innan fordonsskatten höjdes vid årsskiftet, tror branschorganisationen Bil Sweden.

Nyregistreringen av lastbilar sjönk dock ännu mer: de tunga lastbilarna minskade med 22 procent och de lätta med hela 39 procent. Nyregistreringen av bussar gick ner med 38 procent.

Biluthyrning

Uthyrningen av bilar minskade med 50 procent i mars jämfört med samma månad 2019. När det gäller bokningar framåt i tiden är minskningen ännu större, minus 60 procent.

På vissa platser går uthyrningen mot noll. Det gäller exempelvis flygplatser.

”Våra medlemmar sliter ont ekonomiskt, då en stor del av kostnaderna består av outnyttjad vagnpark och binder stora fasta kostnader”, skriver Anders Trollsås, vd på branschorganisationen Biluthyrarna Sverige AB, i ett mejl.

Alkohol

Folkhälsomyndigheten har ännu ingen statistik över

alkoholkonsumtionen under coronakrisen.

Däremot gjorde Systembolaget en specialstudie i slutet av mars med anledning av krisen. Den visade att försäljningen under månaden fram till dess hade ökat med 10 procent jämfört med samma period förra året, motsvarande 3 miljoner liter mer vin, öl och sprit.

Systembolagets presschef Lennart Agén tror att ökningen till stor del kan förklaras med att kunderna nu köper drycker på Systembolaget som de annars skulle ha köpt på restauranger och barer.

– Vi har lite fler kunder i butiken, och de handlar generellt något mer än vanligt. Det är inte någon hamstring, säger Agén till SR.

Sopor

Det finns tecken på att svenskarna slänger mer sopor dessa dagar, i alla fall rapporterar återvinningscentralerna att de fått ett ökat antal besök, uppger branschorganisationen Avfall Sverige för DN.

Den bilden bekräftas i ett inslag från SVT i Västerbotten, där Vatten- och avfallsbolaget Vakin berättar att man fått 2 000 fler besök på de sju

återvinningscentralerna i Umeå under mars månad än i mars 2019.

Brottslighet

Någon säker brottsstatistik för pandemins första veckor i Sverige finns ännu inte. Statistiken över anmälda brott för mars månad publiceras av Brottsförebyggande rådet först den 16 april.

Från bland annat Frankrike har det rapporterats att anmälningarna om våld i hemmet ökat under karantänen. Även i Sverige har Stockholmspolisen, kvinnorättsorganisationer och en del politiker uttryckt oro för att det kan bli så här också. Men det är för tidigt att veta.

”Våld i nära relation är en typ av brott där det finns ett stort mörkertal, det vill säga de allra flesta som utsätts anmäler inte det till polisen. De som ändå anmäler, kanske inte gör det förrän pandemin och karantänen är över”, skriver Monica Landergård, pressansvarig på Brå, i ett mejlsvar till DN.

”Så det kanske kommer att bli ett ökat antal anmälningar om våld i nära relationer, om ett par månader eller så. Det vet vi inte.”

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Högst coronatryck i landet: ”Aldrig upplevt sådan stress”

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Sörmland har i förhållande till befolkningens storlek just nu flest intensivvårdade patienter med covid-19 i landet. På intensivvårdsavdelningen på Nyköpings lasarett är trycket mycket hårt.

– I Stockholm har man 13 intensiv- vårdade patienter per 100 000 invånare och i Sörmland 23. Det är en väsensskillnad. Det är inte en tävling i att vara värst, men vi känner väl igen det våra kollegor i Stockholm beskriver och mer där till, säger Harald Zetterquist, läkarchef på Anestesikliniken vid Nyköpings lasarett.

– Vi är nog egentligen personellt och maskinmässigt snålare rustade, tillägger han.

Trots detta har intensivvårds-avdelningen snabbt lyckats ställa om och eskalera sin verksamhet för att kunna ta hand om tillströmningen av patienter med covid-19.
– Vi har tillsammans med Mälarsjukhuset i Eskilstuna ökat vår kapacitet med 200 procent på två veckor. Det är mycket att stå i. Vi skolar in personal, som inte är intensivvårdsutbildade, samtidigt som vi kör. Alla bjuder till allt de orkar, säger Anders Ersson, ledningsläkare och medicinskt ansvarig på intensivvårdsavdelningen.

Nyköpings lasarett har tolv respiratorplatser, men förbereder sig för att öka antalet platser successivt till 14 och sedan 18. Det innebär en påtaglig förändring, eftersom intensivvården ställs om till att bli mer rutinmässig för att man ska hinna med och för att den nya personalen snabbt ska kunna sättas in i arbetsuppgifterna. Dessutom betyder det att antalet patienter per sjuksköterska ökas från en till två upp till sex, och antalet per läkare ökas från en till tre upp till nio.

I korridoren utanför den sal där patienterna ligger nedsövda och uppkopplade till en hel maskinpark med bland annat ventilatorer och dialysmaskiner tar ett par sjuksköterskor på sig skyddsutrustningen.
Plastförkläde, andningsmask, plasthandskar och visir åker raskt på, enligt den speciella påklädningsrutin som finns. Det ser svettigt ut.
– Det är varmt, det minsta man rör sig rinner svetten, säger Maria Berg, sjuksköterska och teamledare på intensivvårdsavdelningen.
Anders Ersson berättar att det inne i salen, där fotografen inte får ta några bilder med hänsyn till patienternas integritet, nästan ser ut som ett fältsjukhus, där patienterna ligger på rad omgivna med maskiner.
Ett problem när antalet platser ska utökas är bristen på ventilatorer.
– I nuläget har vi inte tillräckligt med maskiner. Vi väntar på maskiner som har befunnit sig i Frankrike, men som vi inte vet var de är. Vi har också försökt beställa maskiner, men Europa som ligger ett par veckor före oss har hunnit

före. Nu är det tio till tolv veckors väntetid när man beställer nya maskiner, säger Harald Zetterquist.
I väntan på nya maskiner tvingas personalen använda maskiner som var moderna på 1970-talet.
– Det fungerar i vissa lägen, men det innebär att vi får springa runt och byta maskiner beroende på i vilken fas patienterna befinner sig i. I början när de är väldigt dåliga behöver man kunna styra andningen på ett mer finkänsligt sätt och då behövs moderna maskiner.

Harald Zetterquist önskar att det fanns en central fördelning av ventilatorer i landet.
– Jag skulle önska att det fanns en nationell inventering av ventilatorer. Om de inte används för tillfället skulle de kunna skickas dit de behövs. Man vill inte att någon sitter och håller på dem när vi så väl behöver dem nu, säger Harald Zetterquist.
Han anser att intensivvårdsavdelningen utifrån sina resurser bedriver en god intensivvård.
Men alla vittnar om att läget är exceptionellt.

– Det är riktigt tufft, säger sjuksköterskan Maria Berg.
– Det går nästan inte att hitta tillbaka till energin mellan arbetspassen. Jag brukar alltid kunna släppa jobbet när jag är ledig, men nu mal det i bakhuvudet. Det är en inre stress, som jag aldrig tidigare har upplevt, säger hon.
TT

Fosterpappa dömd för flera brott

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Två barn från Umeå placerades för fem år sedan i ett familjehem hos en man som tidigare dömts för bland annat grovt vapenbrott, rapporterar Västerbottens-Kuriren.
Nu misstänks mannen för nya brott och barnen har omplacerats.

Det var Umeå kommun som 2015 beslutade att placera de två barnen i familjehemmet. Det var ett akut ärende och eftersom det vid tillfället inte fanns tillgängliga jourhem i Umeå valde kommunen att vända sig till ett konsultföretag.

– I det skedet, rätt eller fel, så utgick vi ifrån att konsultföretaget hade tagit registerutdrag och att allt var i sin ordning, säger Monica Wahlström, verksamhetschef vid individ- och familjeomsorgen i Umeå kommun, till Västerbottens-Kuriren.

Åtta månader senare gjorde Umeå kommun en familjehemsutredning av mannen och den kvinna han bor med, då framkom att mannen var dömd för en rad brott. Han har bland annat suttit ett år i fängelse för grovt vapenbrott, vapenbrott, häleriförseelse och dopingbrott. Trots det valde kommunen att ge familjehemmet uppdraget och låta barnen bo kvar.

– Ja, vi gjorde den bedömningen. Med facit i hand så var det ingen bra bedömning, för nu misstänker vi att han har begått ett

bedrägeribrott mot oss, säger Monica Wahlström.
Umeå kommun har inga misstankar om att barnen farit illa i familjehemmet men har nu valt att inleda en egen utredning av sin hantering av familjehemmet. De kommer även göra en anmälan enligt Lex Sarah till IVO, inspektionen för vård och omsorg.
TT

120 kontroller av krogar utförda i Stockholm

MÅNDAG 13 APRIL 2020

På söndagen hade Stockholm stads miljöförvaltning utfört 120 kontroller av krogar i staden för att se om de håller sig till Folkhälsomyndighetens riktlinjer

för att minska smittspridning av covid-19.
Fram till lördagen hade 20 restauranger av 90 kontrollerade fått någon typ av anmärkningar. Men vid återbesök hade restaurangerna vidtagit åtgärder för att minska trängseln. På lördagen gjordes fyra ytterligare anmärkningar, som kommer att följas upp.
– Så till dags dato har vi inte rapporterat någonting till Smittskydd Stockholm. De vi har lyckats följa upp har varit okej, säger Kristine Fornander, tf avdelningschef på Miljöförvaltningen.
Evelyn Jones

Barn omkom i olycka – åkte madrass i backe

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Ett barn i yngre tonåren omkom på påskdagen efter en olycka i Tandådalen, skriver Dalarnas tidningar. Med tre andra ungdomar åkte den avlidna madrass nerför en backe. I hög fart tappade de kontrollen över madrassen och åkte ut i skogen. Två personer i yngre tonåren skadades allvarligt i olyckan och en av dem fördes med ambulans-helikopter till Universitetssjukhuset i Örebro, men avled senare av skadorna. De två andra barnen skadades inte fysiskt.

TT

Försvarets helikoptrar ska avlasta sjukvården

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Försvarsmaktens helikoptrar i Luleå, Kallinge och Linköping görs nu redo för att avlasta sjukvården och transportera coronapatienter, rapporterar P4 Blekinge.

Helikoptrarna är bland annat utrustade med skydd för piloter, civil sjukvårdsutrustning och en patientbår. Patienterna ska hållas nedsövda och intuberade under resorna för att minimera smittspridning.

– Det finns en förmåga i samhället i dag med civila ambulans-helikoptrar, och vår uppgift är att stödja den funktionen i samhället och förstärka den på alla sätt och vis, säger Jonas Nellsjö, chef för helikopterflottiljen, till P4.

Det formella uppdraget att bistå med transporterna förväntas att

komma från Socialstyrelsen snart, säger Nellsjö.
– De signaler jag fått från min uppdragsgivare är att någon gång i slutet av nästa vecka kommer Socialstyrelsen att rikta en förfrågan till Försvarsmakten.
TT

Ambulans-personal får hjälp med corona-sanering

MÅNDAG 13 APRIL 2020

En saneringsfirma har tagit över uppgiften att sanera ambulanser i Stockholm som transporterar

patienter med covid-19-symtom, rapporterar P4 Stockholm.
Tidigare har uppgiften legat hos ambulanssjukvårdarna själva, men det har tagit tid och gjort att flödet av tillgängliga ambulanser har bromsats. Nu har saneringsstationer byggts upp vid fem akutsjukhus.
– Framför allt gör de att vår tid ut på vägen ut i samhället igen blir snabbare. Därför är det här väldigt, väldigt bra, säger ambulanssjukvårdaren Leif Rydell på Södersjukhuset.
TT

Kronofogden förbereder för en ökning av ärenden

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Än så länge har inte fler privatpersoner än vanligt hamnat hos Kronofogden för obetalda räkningar.
Men myndigheten förbereder sig på att antalet ärenden

kommer att öka i coronakrisens spår.

– Vi är medvetna om att ärendena snart kommer att börja ticka in, säger Johan Krantz, analytiker hos Kronofogden.

Coronakrisen slår hårt mot svenskarnas inkomster. I mars i år varslades rekordmånga om uppsägning och många företag använder sig av avtal för korttidsarbete och går på sparlåga. Varselsiffran är den högsta Arbetsförmedlingen har sett och antalet inskrivna - arbetslösa ökar rekordsnabbt.

Företagen har redan börjat dyka upp hos Kronofogden eftersom myndigheten kommer in bilden vid konkurser och rekonstruktioner. Men än så länge har inte antalet ärenden som rör privatpersoner ökat.

Det är svårt att förutspå hur den här krisen kommer att slå mot svenskarnas privatekonomi. Men vi har haft två kriser de senaste 30 åren och kan jämföra med dem. Den globala finanskrisen startade i september 2008 när den amerikanska investmentbanken Lehman Brothers gick i konkurs. Grunden var att lånemarknaden i

USA fungerade dåligt och paniken spred sig på världens finansmarknader.
Det finansiella systemet slutade fungera, bankerna vågade inte låna pengar av varandra och därmed kunde inte heller hushåll och företag få lån. Den svenska börsen sjönk med nästan 60 procent på ett år och arbetslösheten steg kraftigt när efterfrågan på varor och tjänster minskade över hela världen.
– Men finanskrisen fick ganska begränsad effekt hos Kronofogden. Under 2009 ökade antalet personer med skulder hos Kronofogden med 10 000–15 000 och sedan vände de ner igen, säger Johan Krantz.
Krisen i början av 1990-talet drabbade svenskarna mycket hårdare. Det var en kombinerad bank-, finans-, fastighets- och budgetkris. Krisen ledde till massarbetslöshet, fastighetspriserna sjönk kraftigt och många tvingades lämna sina hem.
– 90-talskrisen var mer långvarig än finanskrisen och mellan 1992 och 1994 ökade antalet ärenden hos Kronofogden med 100 000 per år, säger Johan Krantz.

Han säger att det ännu är för - tidigt att säga vilka följder coronakrisen kommer att få.
– Jag kan bara spekulera. Det känns som Sverige har starkare finanser och vi har också ett gynnsammare ränteläge än under 1990-talskrisen. Men det finns en uppenbar risk att fler får problem om arbetslösheten går upp till de 8–10 procent som det talas om, - säger Johan Krantz.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

Pandemin på väg att orsaka brist på kondomer

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Coronakrisen riskerar att slå hårt mot den sexuella hälsan. Snart kan bristen på kondomer bli en verklighet i flera länder, larmar en av världens största kondomtillverkare.

Var femte kondom i världen tillverkas av en och samma producent – företaget Karex i Malaysia. Under coronakrisen har de varit tvungna att hålla flera fabriker stängda. Ungefär en veckas stopp motsvarar 100 miljoner färre gummin i världen. I slutet av mars fick företaget tillstånd att öppna sina fabriker igen. Trots det riskerar läget att leda till en kondombrist. Bland annat eftersom bara halva arbetsstyrkan återgår till arbetet.
– Bristen kommer inte att bara vara två veckor eller en månad. Bristen kan pågå i månader, säger Goh Miah Kiat, vd på Karex till TT.
FN:s befolkningsfond UNFPA förser flera utvecklingsländer med preventivmedel, såsom kondomer. FN-organet larmar om att bristen på gummit kan få allvarliga konsekvenser. Framför allt vad gäller oönskade graviditeter och ett ökat antal fall av könssjukdomar.
I Sverige sprider den ideella organisationen RFSU kunskap om sex och samlevnad. Föreningen ägs av RFSU AB, som står för mellan 80 och 85 procent av den nordiska kondomförsäljningen.

– Det är förstås inget bra om det blir kondombrist i andra länder, det riskerar att påverka hälsan väldigt länge, säger Katarina Knutz, vd på RFSU AB.
Hon understryker att situationen ser betydligt annorlunda ut i Sverige. Till att börja med köper RFSU inte kondomer från företaget Karex. I själva verket har de en handfull andra leverantörer. Likaså har de säkrat upp sina inköp.
– Produktionen är i fullgång och levererar bra. Det finns inget som tyder på att vi skulle drabbas av kondombrist här, säger Katarina Knutz.
Dessutom har efterfrågan på kondomer ökat. I mars ökade den svenska försäljningen, men exakt hur mycket är ännu inte beräknat.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Dela

Maria Crofts: Här är några tips för att klara en tuffare ekonomisk situation

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Coronakrisen kan gå hårt åt privatekonomin. Därför gäller det att förbereda sig på att inkomsterna kan sjunka - dramatiskt.

Här är tips på hur du kan tänka för att klara krisen så bra som möjligt.

Gå med i a-kassan. Förvånansvärt nog stod ungefär en tredjedel av arbetskraften utanför a-kassan före Coronakrisen. Den senaste tiden har rekordmånga gått med men är du inte en av dem bör du gå med så fort som möjligt.

Avgiften till a-kassan är drygt en hundralapp i månaden. Är du inte medlem kan du aldrig få mer än cirka 11 200 kronor i månaden före skatt om du blir arbetslös. Är du medlem kan du få 80 procent av din snittinkomst de senaste 12 månaderna men högst 26 000 kronor i månaden före skatt.
För att få a-kassa över huvud taget måste du ha arbetat minst 60 timmar i månaden under 6 av de senaste 12 månaderna.
För att få en ersättning som beräknas på din tidigare inkomst måste du ha varit med i a-kassan i minst tre månader innan du blir arbetslös.
Många fackförbund har en inkomstförsäkring som bygger på ersättningen från a-kassan för dem som tjänar mer än 33 000 kronor i månaden före skatt. Kolla med ditt fackförbund.
Summera utgifterna. Lägg ihop alla nödvändiga utgifter du har under en månad och se hur mycket det blir. Förhoppningsvis blir det mindre än du tror och då har du möjlighet att spara.
Bygg en buffert. Om du inte har sparpengar för oförutsedda händelser är det hög tid att skaffa

det nu innan du blir arbetslös.
Försök åtminstone få ihop så pass mycket pengar så att det täcker dina utgifter i två månader.
Räkna med att det i bästa fall tar ungefär två månader att få den första a-kassan. Det förutsätter att du har alla papper till hands och inte behöver komplettera din ansökan vilket är ganska ovanligt.
Stiger arbetslösheten kraftigt kan det ta längre tid eftersom ärendena samlas på hög.
Kontakta banken. Många som köpt bostad under de senaste åren måste amortera 1, 2 eller 3 procent av skulden varje år. Det kan bli en dryg utgift varje månad.
Finansinspektionen har gjort det möjligt för bankerna att lätta på amorteringskravet under corona-krisen.
Men du kan inte bara sluta att amortera utan du måste kontakta banken och göra en överens-kommelse med dem.
Gör om krediter till lån. Om du har många avbetalningar och/eller kontokrediter kan det sammanlagt bli en dryg utgift varje månad.
Undersök möjligheten att ta ett större lån och lösa krediterna. På

så sätt kan du sänka både räntekostnaden och månadsutgiften.
Om du inte kan betala. Det - absolut sämsta är att inte göra någonting alls.
Ta kontakt med elbolaget, hyresvärden eller vem det nu är som du är skyldig pengar och säg som det är. Helst så fort som möjligt. Då finns åtminstone möjligheten att du kan få uppskov med betalningen till du till exempel fått ersättningen från a-kassan.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

När vänner blev fiender – här är historien om mordet på Ndella Jack

MÅNDAG 13 APRIL 2020

I Råcksta skjuts 18-åriga Ndella Jack ihjäl med 19 skott från två automatvapen. I en annan

skottlossning i Sickla skadas en taxichaufför och en student. Måltavlan för de två attackerna var en känd kriminell 33-åring. Det här är historien om vad som hände när gamla vänner plötsligt vände sig mot varandra – och om hur oskyldiga människor blev deras offer.

De två åtalade männen är 23 och 30 år gamla och de har åtalats för mord och mordförsök vid den uppmärksammade skjutningen i Råcksta i västra Stockholm den 28 augusti förra året då en 33-årig man besköts och hans 18-åriga fru dog till följd av skottlossningen.

I åtalet framgår att två automatkarbiner användes vid skjutningen.

En annan man, även han 30 år gammal, åtalas samtidigt för mordförsök tillsammans med 23-åringen för en attack som ägde rum mot samma 33-årige man i Sickla den 8 september.

Ytterligare en man, 38 år gammal, åtalas för försök till grovt vapen-brott. Enligt åtalet ska han ha försökt ta hand om vapen som kastades undan efter skjutningen i Sickla.

– Utredningen har bland annat bestått av tekniska undersökningar, förhör och analyser av de misstänktas rörelsemönster, säger kammaråklagare Maria Hävermark.
Totalt omfattas alltså fyra män för inblandning i de två uppmärksammade attackerna mot 33-åringen.
Vad har de åtalade männen för koppling till 33-åringen?
– De har känt varandra sedan tidigare. De är kompisar, säger Marie Hävermark.
Hon berättar vidare att utredningen visar att det har uppstått en konflikt mellan 33-åringen och de andra. Denna konflikt har sedan kulminerat i ett möte som skedde på Södermalm i centrala Stockholm bara timmar innan skjutningen i Råcksta. En av personerna drog då pistol mot 33-åringen.
Enligt utredningen uttryckte 33-åringen vid tillfället att han skulle ”jaga och döda” de andra.
– Exakt vad det handlar om har vi inte fått fram, säger Marie Hävermark.

Historien tar sin början för allmänheten när en 18-årig kvinna, Ndella Jack, blir skjuten genom ett fönster på bottenvåningen vid 01.30-tiden på natten mot onsdagen den 28 augusti förra året. Hon befinner sig i lägenheten i Råcksta tillsammans med sin man, en 33-årig känd kriminell, som hon bara veckor tidigare har gift sig med i Gambia.
Attacken är obarmhärtig, enligt vittnesuppgifter som grannar senare ska förmedla till DN. Någon ställer sig utanför lägenheten och skjuter med automatvapen mot fönstret. Ljudet från vapnet är så kraftigt att det är omöjligt att sova igenom oväsendet.
33-åringen undkommer utan en skråma, men hans fru träffas av kulsvärmen och dör senare av skadorna. Av stämningsansökan framgår att hon träffats av 19 kulor.
Reaktionerna efter mordet på Ndella Jack blev starka i Fisksätra där hon växte upp. Sörjande målade hennes namn på en vägg vid torget och hundratals ljus placerades på asfalten för att hedra 18-åringen.

När DN besökte en minnesstund för Ndella Jack berättade hennes pappa Pa-Modu Jack om hur hon hade ett stort umgänge i stadsdelen.
– Vi kallade henne drottning Ndella. Hon var alltid glad och ville bland annat bli skådespelare. Hon har alltid varit en kändis.
Redan efter händelsen i Råcksta fanns misstankar om att 33-åringen var det egentliga målet för attacken. Drygt en vecka senare fick misstankarna allt fastare konturer.
Sent på kvällen den 8 september skakades ett lugnt bostadsområde i Sickla plötsligt av snabb skottlossning. En taxibil rivstartar och kör i väg trots att den har träffats av flera kulor. Från platsen försvinner en annan bil i hög fart, en silverfärgad Audi.
Det visar sig att 33-åringen även denna gång var på platsen.
Polisens spaningsledare Ville Paloheimo säger senare till DN att båda dåden verkar vara illa genomförda och att detta kan härledas till att 33-åringen inger stor fruktan i sina motståndare.
– De är väldigt rädda för honom. Det vanliga är att man går så nära att man är säker på att träffa. Nu

står man tio meter bort och missar honom i stället, säger Ville Paloheimo.
Efter skjutningen i Sickla visar det sig att två oskyldiga personer har skadats svårt.
Dels har en musikstudent träffats i ögat av en förlupen kula, dels har föraren till den taxi som 33-åringen har hoppat in i för att fly från sina motståndare fått flera skott i ryggen. I en intervju med DN berättar taxiföraren om kvällen när han träffades av kulorna och 33-åringen skrek åt honom att köra.
– Direkt sa han ”kör, kör kör”! Men kulorna träffade mig. De träffade bilen på vänster sida, vid vänster bakdörr. Och så såg jag som en dimma från framdäcket, säger han.
Men angriparna hinner försvinna innan polisen kommer till platsen.
Under hösten genomför polisen ett intesivt utrednings- och spaningsarbete för att ringa in de misstänkta och sent på året står det klart att fyra män – varav tre sedan tidigare är dömda för ett flertal brott – häktas för inblandning i skjutningarna.

Genom en kartläggning av 33-åringens historia kan DN berätta att minst två av de fyra häktade männen tidigare har varit bekanta med honom.
Minst en har även begått brott tillsammans med honom.
Redan i slutet av 2008 dömdes 33-åringen och den 30-åring som nu åtalas för skotten i Sickla i samma ärende gällande bland annat rån. 33-åringen dömdes vid tillfället även för misshandel och våld mot tjänsteman.
Den 23-åring som nu står åtalad för mordet på Ndella Jack i Råcksta har också haft kopplingar till 33-åringen.
För fem år sedan, i april 2015, dömdes han för försök till grovt rån. Vid tillfället åtalades även 33-åringens bror för samma brott men frikändes av tingsrätten.
Bilden av hur 33-åringen vid flera tillfällen har blivit förrådd av sina tidigare vänner får också stöd av polisutredningen. Vid skjutningen i Sickla är utredarnas bild att 33-åringen blev ditlurad av någon han hade förtroende för, vilket också Ville Paloheimo sade till DN redan i slutet av oktober.

– Han hade stämt träff med en person som lurar dem i en fälla. Förespeglingen är att de ska genomföra någon typ av affär och de kommunicerar i sociala medier inför händelsen. Men han vet egentligen inte vem han stämmer möte med.
Under de år som 33-åringen har tillbringat i fängelse har han också rapporterats för misskötsamhet och har misstänkts för våldsbrott. När mannen efter en fängelsevistelse – då han dömdes till 4,5 år för bland annat rån och grov misshandel – släpptes fri i april förra året inleddes grunden till en konflikt i kriminella kretsar i samband med att 33-åringen ska ha försökt återfå sin tidigare maktposition, enligt polisens teori.
– Han har ett ganska brett nätverk i den kriminella världen. Han har också varit väldigt respekterad i den världen. Men nu har han gjort sig ovän med folk, har Ville Paloheimo tidigare sagt till DN.
En annan polis uppger att det finns en mycket stor risk att konflikten trappas upp och att det finns 15 personer som är dömda för brott i kretsen kring 33-åringen, som har beskrivits i

termer av ”negativ ledare” i Kriminalvårdens utredningar.
Det står också klart att 33-åringen under hösten införskaffade en -pistol efter de två mordförsöken på honom.
Polisen hade dock ögonen på 33-åringen och han dömdes i januari för grovt vapenbrott till två års fängelse.
Domen fastställdes av hovrätten i mars.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

All vårdpersonal får parkera gratis

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Nu får personal inom sjukvården, äldreomsorgen och hemtjänsten i Stockholm parkera gratis. Staden ber också regering och riksdag att pausa trängselskatten.

– Skälet är att göra det enklare att ta bilen i ett läge när vi uppmanas att inte åka kollektivt, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP).

De som arbetar i vården och äldreomsorgen är grupper där det är särskilt viktigt att de inte smittas och tar med sig smittan in på arbetsplatsen.

Coronadispensen innebär både att det blir möjligt att parkera på fler platser än normalt och att parkeringen för dessa blir gratis. Särskilt prioriteras att få fram fler parkeringsplatser nära sjukhusen, bland annat på Ringvägen nära Södersjukhuset, vid Ersta sjukhus, S:t Göran och på Barnhusbron vid Sabbatsberg. Staden för också en dialog med Solna om att få fram platser vid Karolinska.

De p-platserna markeras med p-förbud – som inte gäller den som har dispens men de flesta andra bilister.

– I ett läge där till och med SL själva säger att människor bör undvika kollektivtrafiken vill vi underlätta ytterligare att välja andra alternativ, så att anställda på sjukhus och äldreboenden inte riskerar att smittas i

kollektivtrafiken, säger Daniel Helldén.
Dispensen får de som arbetar inom vård och omsorg via sin arbetsgivare, som kontaktar trafikkontoret.
– Det kan tänkas att dispensen även kan komma att gälla andra grupper med samhällskritiska yrken, men det vet jag inte i dag, säger Daniel Helldén.
Under coronakrisen är det inte heller motiverat med trängselskatt, anser han.
– Syftet med trängselavgifterna är att minska trängseln i Stockholm. Trafiken har minskat med 15–20 procent på vardagar i Stockholm och med 30–40 procent på helgerna. Antalet trängselskattpassagerare över tullsnitten har minskat med runt 25 procent. Det finns helt enkelt inte samma trängsel, och därmed inte samma syfte med trängselavgifterna just nu, säger Daniel Helldén.
Han hänvisar även där till rekommendationer från ansvariga myndigheter om att undvika kollektivtrafiken.
– Vi ser också att Folkhälsomyndigheten nu rekommenderar människor att

undvika kollektivtrafiken om de kan. Då är det rimligt att göra en tillfällig lättnad för de som nu väljer bilen.
Trängselavgifterna är fastställda i lag, något som bara kan ändras av riksdag och regering. Det vill Helldén se en ändring på.
– Om vi lokalt kunde styra över trängselskatten hade vi snabbt kunnat anpassa den till lägre flöden, som nu under coronakrisen. Vi vill att regering och riksdag delegerar det till oss i det här akuta läget. Det är fyrkantigt och ger väldigt lite flexibilitet att trängselskatten ligger fast i lag, säger han.
Stockholms stad kommer också att ordna fler motorcykelparkeringar och ta bort avgifterna på platser märkta som mc-parkering. För cykling så har trafikkontoret i uppdrag att prioritera snabba åtgärder där eventuella framkomlighets- och säkerhetsproblem finns. Samt att särskilt prioritera att få fram nya cykelparkeringsplatser om det blir trångt.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Fakta. Här gäller dispensen

Avgiftsdispensen gäller på p-ytor på gatumark samt på Stockholm parkerings p-platser där det särskilt skyltats att dispensen gäller. Dispensen gäller tills den återkallas av trafikkontoret eller som längst till
och med 31/8 2020. Den kan förlängas även då om situationen så kräver.

”Jag tar gärna ansvar där jag kan”

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Före detta moderatledaren Anna Kinberg Batra arbetar hemma just nu som så många andra. Hon önskar sig kanske inte tillbaka till hetluften men har fortfarande ett stort samhällsintresse.

Inget blir som man har tänkt sig, i alla fall inte i dessa dagar. Anna Kinberg Batra skulle ha varit i Göteborg vid tiden för den här intervjun. Hon hade planerat möten och umgänge med släkt och vänner. Det blev inget av med det.

– Vi är mitt i den största kris som jag kanske får uppleva under min livstid. Allting ställs på ända för alla människor och för hela samhället, säger Anna Kinberg Batra.

När vi hörs på telefonen sitter den före detta partiledaren för Moderaterna hemma i Nacka med mjukisbyxor och Bodil i knät. Det är familjens kelsugna spaniel, som

numera får gott om tid med både matte och husse.
Normalt ingår många möten och föreläsningar i Anna Kinberg Batras arbete. Nu sköter hon det mesta från hemmakontoret, bland annat rådgivning till företag som står inför stora samhällsförändringar. Vilket nog gäller de flesta rörelser i dag.
– Det som händer nu är stort och brutalt och tvingar alla ledare att tänka om. Mitt första råd är att själv försöka hålla sig frisk och lugn. Det andra viktiga är att våga tänka nytt och stort. Det som var otänkbart förra veckan kan vara rätt och nödvändigt att göra nu. Och för det tredje måste man också våga fatta beslut. Våga agera, annars kan din verksamhet gå under. Och det kan gå fort.
Hon är ändå obotlig optimist i grunden och sätter sig aldrig ned och deppar över motgångar.
– Dyker det upp något får man lösa det. Sådan har jag alltid varit.
Anna Kinberg Batra växte upp i Rotterdam och har fortfarande användning för sin holländska.
– Men den är lite rostig. När jag träffade en gammal klasskompis och hon berättade om sin skilsmässa fick vi gå över till

engelska. Sådant hade jag aldrig pratat om på holländska som barn.
Hon var tio år när familjen flyttade tillbaka till Sverige och bosatte sig i Djursholm. Men i hennes pass står det Skärholmen där familjen bodde när hon föddes.
– Det var sådana kontraster, det allra rikaste området i Stockholmsområdet och det allra fattigaste. Djursholm är en miljö där många har det väldigt bra men jag har aldrig tagit den för given eftersom jag inte kommer därifrån.

Anna Kinberg Batra har alltid levt med känslan av att inte riktigt passa in. Det berättar hon i sin bok ”Inifrån” som hon skrev efter att hon avgått från posten som partiledare för Moderaterna sommaren 2017.
I boken återkommer hon flera gånger till bilden av henne som lite stram.
– Det var många kriser och omvälvande saker som hände under åren jag var partiledare. Det är ju intressant att det blev debatt om att jag skulle se gladare ut. Ingen tidigare moderatledare

hade eftersträvat att vara rolig, de ville framstå som seriösa.
Det är svårare för en kvinna att hitta balansen mellan att vara uppsluppen och allvarlig än för en man, tror hon. Ingen bryr sig väl om hur glada Stefan Löfven eller Ulf Kristersson ser ut, eller vad de har på sig.
– Sedan har vi den uppdelningen i familjen att det är en av oss som jobbar som komiker. Och det är inte jag, säger Anna Kinberg Batra, och syftar på maken David Batra som bland annat skojade om deras relation i föreställningen ”Elefanten i rummet”.
Själv lärde hon sig att undvika att skämta offentligt efter att ha skojat om ”lantisar” i en intervju år 1998. Det har hon ångrat många gånger.
Så här långt fram i intervjun hörs ett ljud i bakgrunden som skulle kunna vara Anna Kinberg Batra som steker pannkakor. Mitt under en telefonintervju?
– Nej, skrattar hon, det är komikern i familjen som brygger kaffe. Vi har en sådan där högljudd gammal kaffemaskin som skakar. Men den funkar fortfarande.

Anna Kinberg Batra har en betydligt mer avslappnad tillvaro nu än under partiledartiden. Då hade hon den ständiga pressen på sig, medieexponeringen och de stora och avgörande besluten att fatta.
– Det var inte min idé att jag skulle sluta i förtid, men tillvaron blev mycket skönare och lättare på en gång.
Om du blir erbjuden en ministerpost i en kommande regering, vad svarar du då?
– Det har jag faktiskt inte tänkt på. Men jag får väl ta ställning till det ifall frågan kommer. Jag har ett stort samhällsintresse och tar gärna ansvar där jag kan. Men jag trivs också väldigt bra med tillvaron som jag har nu.
Johan Ekfeldt TT

Anna Kinberg Batra
Gratuleras till: Fyller 50 år den 14 april.
Gör: Rådgivare, föreläsare, författare.
Bor: Nacka
Familj: Maken David, en dotter och en cavalier king charles spaniel.
Så firar hon födelsedagen: ”Det bästa man kan göra för dem man

tycker om är i dag att *inte* träffas. Men jag ser fram emot att återkomma i frågan!”

Om att fylla 50: ”Det är skönt att vara mitt i livet, jag har hunnit med mycket men hoppas ha långt kvar. Jag känner inte att jag behöver bevisa något längre.”

Det vet inte många: Som ung spelade hon kontrabas i en orkester. Senare i livet insåg hon att det var som att sitta i en riksdagsgrupp. ”En orkester låter bra när alla spelar sina olika instrument men med samma gemensamma plan och mål.”

”Hur kan jag uppnå min dröm om att kunna fjällvandra igen?”

MÅNDAG 13 APRIL 2020

Hon är 70+ och väger för mycket - men drömmer om komma i form för att kunna

fjällvandra och cykelsemestra igen. Fysiologen Jessica Norrbom ger råd.

Fråga:

Jag är 72 år, kvinna och väger 87 kg, alldeles för mycket. Jag försöker nu att gå ner till 70 kg och det är en kamp. Jag äter medicin för högt blodtryck och min förhoppning är att det ska sjunka med en viktminskning. Jag skulle vilja ha hjälp med ett bra träningsprogram. Jag tycker inte om att gå på gym utan föredrar att träna i min ensamhet. Jag älskar att vandra och vill kunna fortsätta med det i många år till men jag känner nu att jag är alldeles för tung. Jag skulle vilja få förslag på träning med målsättning att framför allt förbättra kondition, smidighet och styrka.

En dröm jag har att ännu en gång kunna vandra i fjällen med ryggsäck och tält, och att kunna ge mig ut på en veckas långcykling. Är detta orealistiskt när man snart är 73 år?

Kristina

Svar:

Jag börjar med att svara på din avslutande fråga. Nej, det behöver absolut inte vara en orealistisk

dröm om att kunna vandra i fjällen eller ge sig i väg på cykelsemester, även om man har passerat 70-årsstrecket. För att kunna förverkliga din dröm, skriver du, behöver du gå ner i vikt och samtidigt förbättra din kondition, styrka och smidighet. Det låter som ett både realistiskt och klokt mål men jag vill samtidigt skicka med dig några tankar om viktnedgång.
Vikten i sig säger inte så mycket om kroppssammansättningen, alltså hur stor del av din kropp som består av fett och hur stor del som utgörs av muskler. Att ha mycket fett runt magen är kopplat till ohälsa och till en ökad risk för olika sjukdomar, som exempelvis högt blodtryck.
Förutom att ha koll på vikten kan du därför även mäta ditt midjemått. Kvinnor bör ha en omkrets på maximalt 80 cm och män 94 cm, över dessa mått ses en ökad risk för ohälsa. Ofta kan man få betydande förändringar av midjemåttet när man gör livsstilsförändringar även om vikten inte förändras så mycket.
För viktnedgång spelar maten en stor roll. Se över dina matvanor och ta bort det som ger mycket

energi utan att bidra med vitaminer, mineraler och fibrer. Fokusera på att lägga till bra saker till maten, som grönsaker, rotfrukter och fullkornsprodukter. En enkel regel är också att släcka törsten med vatten i stället för att dricka juice eller andra sockersötade drycker.
För många hjälper det också med regelbundna måltider för att skapa en struktur och undvika hunger och småätande. På Livsmedelsverkets hemsida finns det mycket bra information. Du kan också ta hjälp av en dietist med detta.

Fysisk aktivitet har enormt många positiva effekter på både fysiskt och psykiskt välmående. För att förbättra både kondition, smidighet och styrka är det bra att variera din träning. och hitta en rutin som gör att träningen blir en naturlig del av din vardag så att du inte behöver fundera så mycket på om du ska träna eller inte.
Rådgör med din läkare som har förskrivit din medicin för högt blodtryck och berätta att du vill göra en livsstilsförändring som innebär mer fysisk aktivitet. Både träning och viktnedgång kan bidra till att ett högt blodtryck blir lägre

och din medicinering kan därmed behöva justeras efter hand.
Både vardagsmotion och träning har betydelse och eftersom du har som mål att orka vara fysiskt aktiv under lite längre tid är det bra att öka din aktivitet även i vardagen. Många uppskattar att ha en stegräknare eller aktivitetsklocka för att få ett objektivt mått på hur mycket man rör sig.
Utgå ifrån där du är just nu, inte från där du vill vara, och öka gradvis längd, antal och intensitet på vardagsrörelsen och träningen. Det är viktigt att steg för steg vänja kroppen vid ökad belastning för att minska risken för skador eller överbelastning.
Konditionsträning påverkar inte bara kroppens inre positivt utan gör också att du kommer att orka mer i vardagen. Variera gärna stavgång och vanlig gång i plan och kuperad terräng med cykelturer. Sträva mot att få till vardagsmotion varje dag och lite mer ansträngande aktivitet 3–4 gånger per vecka och variera då mellan kondition och styrka.
Går du i dagsläget inte så mycket kan det kännas övermäktigt att ha till exempel 10 000 steg per dag som mål. Sätt då ett lägre mål och

när du nått upp till det under en veckas tid, öka antalet steg med cirka 10 procent i taget varannan vecka tills du nått ditt långsiktiga stegmål. Sätt upp en plan för hur mycket du vill klara till sommaren.
Du behöver inte gå på gym för att förbättra din styrka, det som är viktigt är att belasta musklerna mer än vad du gör i vardagen. Med belasta menar jag att musklerna ska bli trötta på kort tid. Du kommer långt med att göra övningar med den egna kroppsvikten, och enkla redskap som till exempel en stol och ett träningsgummiband.
Eller var utomhus och använd till exempel en bänk. Exempel på upplägg för styrka kan vara att du gör sex övningar, tre för underkroppen och tre för överkroppen. Gör 12–15 repetitioner av varje övning. Upprepa ett varv till och gör detta två gånger per vecka.
Efter några veckor kan du lägga till ytterligare ett varv och sedan även lägga till några övningar till. Du kan hitta förslag på övningar genom att söka på internet. Jag skulle också rekommendera dig

att ta hjälp av en fysioterapeut eller tränare så att du kan få ett program som är mer anpassat till dig.
För att få ett kvitto på dina framsteg kan du göra enkla tester. Har du inte tränat så mycket tidigare, men skulle vilja öka din kondition, kan det vara en god idé att starta med ett gångtest.
Gå en slinga som du känner till längden på eller gå ner till en idrottsplats där det finns en 400-metersbana. Gå så raskt du kan på sex minuter och notera hur lång sträcka du tog dig på den tiden. Eller spring/cykla så långt du kan på 12 minuter. Upprepa testet varannan månad och lägg märke till hur mycket du förbättrar tiden eller sträckan.
Lycka till med träningen och dina framtida mål!
Jessica Norrbom

14 april 2020

Därför är övervakning nödvändigt för att stoppa framtida virus

TISDAG 14 APRIL 2020

När coronakrisen är över kommer många politiker och tjänstemän att ställas till svars. Gjorde Sverige rätt vägval? Hade smittspridningen kunnat hindras i ett tidigare skede? Är krisberedskapen tillräckligt god? Räcker lagstiftningen? Borde företag ha kompenserats mer eller på ett annat sätt?

Det är inget fel på frågorna. Men eftersom vi numera vet att pandemier inte är Guds straff eller något som uppstår ur tomma intet, utan en smitta som rör sig mellan djur och människa, finns det en ännu viktigare fråga: Vad

kan vi göra för att hindra att pandemier bryter ut? Och för att mildra dem som ändå gör det? Svaret är: En hel del. Vilket är en god nyhet.
I boken ”Pandemi – myterna, fakta, hoten” från 2010, som nu finns i nytryck, målar Björn Olsen, överläkare och professor i infektionssjukdomar, upp scenariot där ett flygplan från Sydostasien landar på Arlanda med minst en ombord som insjuknat i en ny, oupptäckt influensa. Personen, som har hosta och feber, smittar fem medpassagerare och influensan är så pass smittsam att varje person sedan smittar två till tre andra, i olika städer. Med en dödlighet strax under spanska sjukans skulle det leda till att cirka 140 000 människor i Sverige dör.
Vidare ställer Olsen frågan vad som skulle hända rent praktiskt med vårt samhälle (förutom dödsfallen), när vi får in ett virus som vi aldrig tidigare stött på, som kanske inte ens är särskilt aggressivt, men som vi inte har någon flockimmunitet emot. Hans svar är att effekterna på samhället och den sjukvård som vi tar för

given skulle överträffa vår vildaste fantasi.
För tio år sedan framstod hans framtidsskildring som en svartmålad domedagsprofetia, som få förstod vidden av. Att WHO under de senaste elva åren har utlyst globalt nödläge sex gånger på grund av ett virus har sannolikt gått de flesta obemärkt förbi. Precis som att Världshälsoorganisationen har uppmanat världens länder, forskningsråd och företag att prioritera virusorsakade infektioner (DN Debatt, 20/3).

Nu är vi i ett annat läge. Det har troligtvis aldrig funnits något bättre tillfälle för den som vill äska pengar till virusforskning. Det har heller aldrig funnits större förståelse för vikten av att jobba förebyggande, eftersom de allra flesta instämmer i att allt är bättre än att hundratusentals människor dör. Dessutom blir det tydligt att det mesta är billigare och mindre skadligt än att hela länder tvingas stänga ner.
Därför är det hoppingivande att vi vet varför den här sortens pandemier startar och sprids. Dels på grund av miljöförstöring och

klimatförändringar, att vi bor tätt och enkelt flyger över jorden. Dels på grund av relationen mellan djur och människa.
I och med att våra förfäder tämjde hästar, kor, grisar och höns blev det lättare för virus att vandra från vilda till tama djur och vidare till oss, när vi fanns nära varandra. Här är ett exempel djurmarknaderna i Kina, varifrån sars-viruset i början av 2000-talet kan härledas och troligtvis även covid-19, där vilda djur trängs i burar samtidigt som tamdjur springer omkring. Men det kan även handla om transporter och slakt, samt om att ett ökat köttätande har lett till ett industriellt förhållningssätt till djur, vilket gör att djuren för det första är väldigt många. För det andra rätt genetiskt lika, vilket ökar riskerna.
Lösningen, om man ska lyssna på Björn Olsen, är bland annat övervakning, mediciner och vaccin, där övervakning kanske för tankarna till Kina eller något annat land som noterar nästan varje steg befolkningen tar. Här syftar det dock på att övervaka vilka virus som cirkulerar i naturen, eftersom man då kan

märka när ett visst virus börjar bli problematiskt och sätta in tidiga insatser. Det gäller inte minst i de tätbefolkade regionerna i utvecklingsländerna, där människor och djur ofta lever nära varandra.

Men – och det är den tråkiga nyheten – att vi kan övervaka betyder inte att vi kommer kunna förhindra all spridning. Därför är det även viktigt att bygga upp en stock av läkemedel mot de vanligaste virusen, eftersom en del av dessa sannolikt även fungerar mot de nya som vi i dag inte vet särskilt mycket om.

Samma sak gäller delvis vaccin, där målsättningen bör vara att försöka få fram sorter som är gränsöverskridande över flera virusvarianter, just för att man inte vet vilket som kan ställa till problem nästa gång.

Satsningar på övervakning, medicin och vaccin kommer givetvis att kosta pengar. Men det gör pandemin som vi just nu upplever också.

I boken från 2010 skriver Olsen att Världsbanken räknat ut att kostnaden för en ospecificerad influensapandemi skulle hamna någonstans kring 1 000 miljarder

dollar, men att det är lågt räknat enligt de finansanalytiker som studerat ämnet djupare. Dessutom är det mänskliga lidandet inte medräknat, vare sig med tanke på dödsfall, det ekonomiska efterspelet eller de sociala konsekvenserna. Därför ligger det i de flesta länders intresse att vara med och finansiera övervakning. Precis som att dra sitt strå till stacken för att ta fram mediciner och vaccin. Kanske i form av att börja producera vaccin i Sverige, som nationalekonomen Rikard Forslid föreslog förra veckan. Det skulle i så fall kunna vara en del av ett program för att stödja svensk virusforskning, med målet att utveckla nya läkemedel och vacciner, vilket flera virusforskare slog ett slag för i början av året. För som vi numera är plågsamt medvetna om spelar det ingen roll var viruset först dyker upp. Är det tillräckligt smittsamt blir det på kort tid hela världens angelägenhet.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

”Förvånande att regeringen bara löser näringslivets kris”

TISDAG 14 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200414

En ny studie visar att statens satsningar inom välfärden och byggbranschen historiskt gynnat löntagarna. Därför är det anmärkningsvärt att regionerna, som driver sjukvården, nu bara får ungefär 1 procent av vad företagen får i krissatsningar. En långsiktig satsning på välfärden och sjukvården kan effektivt minska inkomstskillnaderna framöver, skriver Lars Ahnland.

På sikt behöver regeringen prioritera sjukvården och andra välfärdstjänster framför näringslivet, och det inte bara av folkhälsoskäl. Tillsammans med byggandet har välfärdssektorn varit avgörande för den svenska inkomstfördelningen mellan löner

och vinster i över hundra år. Det visar en ny studie från Stockholms universitet.
Vårdanställda får applåder i coronakrisen, men fjolårets varsel ligger kvar och alltjämt väntas stora nedskärningar inom svensk sjukvård i år. Samtidigt öser regeringen och Riksbanken hundratals miljarder över näringslivet. Det gäller även exportindustrin, trots att utrikeshandeln årligen gått med gigantiska överskott sedan 1990-talet. Plötsligt finns det hur mycket pengar som helst. För vissa saker.

Detta är inte bara ett folkhälso-problem, utan även problematiskt för inkomstfördelningen på lång sikt. En färsk studie från Stockholms universitet som presenteras i det kommande numret av den vetenskapliga tidskriften Labor history visar att den svenska statens jobbskapande inom välfärdssektorn och byggbranschen har haft ett långsiktigt samband med lönernas andel av inkomsterna (från löner och företagsvinster) sedan sekelskiftet 1900.
När tillgången till välbetalda jobb ökat inom sjukvård, skola, omsorg

om barn och gamla, samt jobb inom byggandet av infrastruktur och bostäder, så har det även förbättrat förhandlingsläget för löntagare i allmänhet. Det har i sin tur varit avgörande för inkomstfördelningen mellan löner och vinster även utanför bygg- och välfärdssektorerna.

Studiens resultat visar även att löneandelen anpassat sig efter statligt jobbskapande, men inte tvärtom. I genomsnitt har statligt jobbskapande, i förhållande till bnp, gett en lika stor förändring i den privata löneandelen inom fem till sex år.

Under 1930-talskrisen skapades offentliga beredskapsarbeten med marknadsmässiga löner, men det var främst under efterkrigstiden som jobbskapandet tog fart på allvar, med stigande löneandel som följd. Socialdemokratins sociala ingenjörskonst innebar både satsningar på vård, skola och omsorg, samt krafttag för att bygga moderna bostäder och tillhörande infrastruktur för svenska arbetarfamiljer.

Byggjobben skapades ofta inom privata företag, men genom politiska åtgärder. Genom den allmänna pensionsreformen och

ett flertal kreditregleringar kunde staten styra över stora resurser både till välfärdssektorn och till bostadsbyggandet.
Om expansionen av välfärdsstaten drev upp sysselsättningen och löneandelen under efterkrigstiden, så försämrades löntagarnas förhandlingsläge när byggandet sjönk från cirka 1970 och den offentliga sektorn krympte från 1980, med sjunkande löneandel som följd. Denna trend kan endast vändas genom politisk handlingskraft liknande den vi såg under efterkrigstiden. Om regeringen önskar minska inkomstskillnaderna i framtiden kan därför satsningar på välfärden, inte minst sjukvården, vara ett effektivt sätt. På många håll i Sverige gick sjukvården på knäna redan före coronakrisen. Så sent som i höstas kritiserades regeringen för att lämna sjukvården i sticket. En prognos från tidningen Vårdfokus visar att 17 av 21 regioner behöver göra besparingar inom vård och omsorg i år.
Samtidigt ska nu regeringen skjuta till uppemot en halv biljon kronor till coronakrisande företag,

och Riksbanken skjuter till 300 miljarder till bankerna. I det senaste krispaketet får regionerna, som driver sjukvården, ungefär 1 procent av vad företagen får. Liknande räddningspaket från president Trump i USA stoppades av Demokraterna, som krävde betydligt mer pengar till bland annat sjukvården.

Mycket tyder på att coronaepidemin kan komma att hemsöka världen under lång tid framöver. I kombination med en åldrande befolkning och redan stora brister inom hela välfärdssektorn i Sverige är regeringens prioriteringar förvånande. Räddningspaketen för näringslivet är på sin plats, men på lång sikt bör välfärden prioriteras. Restauranger i all ära, men de är inte samhällsbärande funktioner såsom vård, skola och omsorg är. Uppdelningen i en närande privat, och en tärande offentlig, sektor bygger på en missuppfattning. Inte heller exportföretagen bör prioriteras när Sverige har gått med ett överskott på runt 150 miljarder kronor om året i 25 år gentemot utlandet.

För att finansiera välfärden bör skattetrycket höjas. Därtill kan Riksbanken köpa upp en växande statsskuld, precis som den redan gör i massiv skala – en metod som centralbanker världen runt ägnat sig flitigt åt sedan finanskrisen 2008 – samtidigt som den håller ögonen på inflationen.

Den privata tjänstesektorn har upplevt en sjunkande löneandel av inkomsterna sedan 1980-talet i hela västvärlden. När den offentliga sektorn krympt under samma period har de jobb som försvunnit inom industrin på grund av automatisering och globalisering ersatts av främst lågbetalda servicejobb, en trend som bidragit till inkomstklyftorna. Om vård och omsorg, den bransch som har flest anställda av alla branscher i Sverige, inte tillåts växa i takt med behoven kan det sänka löneandelen ännu mer framöver.

En sjunkande löneandel har många allvarliga och negativa konsekvenser, på alltifrån folkhälsan och kriminaliteten till den politiska stabiliteten och tilltron i samhället. Den har även negativa konsekvenser på ekonomin på sikt, både när det

gäller ekonomisk tillväxt och finansiell stabilitet. Därför är det av yttersta vikt att regeringen nu får sina prioriteringar rätt.

Lars Ahnland, doktor i ekonomisk historia vid Stockholms universitet.

Politisk strid om rabatter för friskole-koncern

TISDAG 14 APRIL 2020

En strid om Internationella engelska skolan har blossat i många kommuner där den vinstdrivande koncernen kräver olika rabatter från kommunen för att starta skola. Just nu pågår en sådan strid i

Trelleborg där S-oppositionsrådet är kritiskt mot att det borgerliga styret gett skolan flera miljoner i hyressubventioner.

Det regnar på tvären och himlen är cementgrå när vi parkerar bakom kommunhuset i Trelleborg.

Det är fortfarande någon vecka kvar innan Folkhälsomyndigheten ska deklarera att det råder allmän spridning av coronaviruset i Sverige.

Alldeles intill parkeringsplatsen i Trelleborg ligger hamnen som snart ska flyttas för att ge plats för 10 000 nya bostäder.

Sveriges sydligaste stad kallar sig för en framtidskommun.

Om politikerna i kommunhuset får som de vill ska antalet invånare nästan fördubblas från dagens 35 000 invånare till 60 000 om tio, femton år.

Det är här bråket om Internationella engelska skolan (IES) kommer in i bilden.

Trelleborg behöver nya skolor och den moderatstyrda kommunen vill att just Internationella engelska skolan ska etablera sig i där.

Problemet är att friskolekoncernen kräver en rad rabatter, bland annat ett extra hyresstöd med 4 miljoner per år, utöver den ordinarie skolpengen.
– Vi är beredda att göra detta för att få Internationella engelska skolan till kommunen. Om det sedan blir 4 miljoner eller ett lägre belopp, det får visa sig när skolan är färdigbyggd, säger kommunstyrelsens ordförande Mikael Rubin (M).
Vi träffar honom på en gräsplätt i östra delen av stan där den gamla Köpingeskolan en gång stod. Här är det tänkt att IES ska flytta in i en sprillans ny byggnad som ska stå färdig om två år.
Om skolan gör ett dåligt resultat och beslutar sig för att lägga ned så behöver den inte ta konsekvenserna av sin felsatsning.
Då har kommunen lovat att ta över den tomma skolan och stå för alla kostnader.
Frågan som många ställer sig är varför kommunen ska ta alla risker för att ett vinstdrivande skolföretag ska kunna dra sig ur om skolan inte blir lönsam?
– Avtalet är inte färdigt än, och om Internationella engelska

skolan lägger ned finns det en ny skolbyggnad med 500 elever. Då får kommunen helt enkelt driva den som en vanligt kommunal skola, säger Mikael Rubin.
Men om den är olönsam så betyder det väl att den inte behövs?
– Det är det som är det felaktiga tänket, det finns ett behov, säger Mikael Rubin och förklarar att själva syftet med satsningen på Internationella engelska skolan är att locka nya familjer att bosätta sig i kommunen och att samtidigt öka mångfalden och valmöjligheterna.
– När det blir omkring 60 000 invånare i kommunen så tror jag att det är bra med den typen av diversifiering.
I Trelleborg styr Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.
Tillsammans har de full majoritet att kunna fatta så många beslut de vill.
I opposition sitter socialdemokraten Lennart Höckert som är starkt kritisk till att kommunens pengar används för att gynna IES.

– Någonstans måste Internationella engelska skolan göra avkall i verksamheten för att den ska kunna generera en vinst till aktieägarna, säger han.
– Vi menar att kommunens pengar ska stanna i kommunens verksamhet där den kan komma eleverna till del, och inte att vinsten skickas vidare för att betala för andra saker. Vi vet ju inte ens om pengarna stannar i Sverige, säger Lennart Höckert och syftar på att IES redovisar hundratals miljoner i vinst samtidigt som den öppnar nya skolor utomlands.

Han är inte det enda socialdemokratiska oppositionsrådet som protesterar mot IES hyresreduktioner. Liknande konflikter har blossat upp i en rad andra kommuner där det finns ett borgerligt styre och en socialdemokratisk opposition.
– Om vi tittar på de ställen i landet där Internationella engelska skolan etablerar sig så ser det ut att finnas en gräddfil, företrädesvis i borgerligt styrda kommuner, säger Lennart Höckert och nämner Kävlinge kommun som bara ligger några mil norrut från Trelleborg.

Före jul var Kävlinge kommun positiv till IES skulle etablera sig med en grundskola och fritidshem, trots att den krävde att få en hyresersättning som låg långt över kommunens ordinarie skolpeng.
Kommunen konstaterade i ett remissvar att en etablering skulle påverka de andra skolorna på ett negativt sätt genom att locka elever från kommunala skolor som sedan riskerade stå med kostnader för tomma lokaler och personal.

Precis samma varningar som S-oppositionsrådet sänder ut i Trelleborg.
– När vi har tittat på besluts-underlagen i Kävlinge och jämfört med våra beslutsunderlag här i Trelleborg så har de sett väldigt likalydande ut, säger Lennart Höckert.
Efter årsskiftet hände dock något som fick kommunstyret i Kävlinge att backa.
Camilla Mårtensson (L) som är ordförande i bildningsnämnden sade till Sydsvenskan att det ”inte känns bra i magen”.

”Möjligheten finns för oss att göra undantag. Men vi är inte beredda att ta den risken”, förklarade hon och syftade på att lagstiftningen tillåter kommunen att ge hyressubventioner till en friskola om det finns särskilda skäl, särskilt som en nybyggd skola ofta får högre hyreskostnader än äldre skolbyggnader.
Andra friskolor hade inte fått lika förmånliga villkor i Kävlinge och det är inte rimligt att bara låta hyresrabatten gå till IES, menade Camilla Mårtensen.
Så vad är problemet med att ge Internationella engelska skolan en gräddfil i Trelleborg, om nu lagen tillåter det?
– Internationella engelska skolan suger åt sig elever som har föräldrar som har en större möjlighet att vara vara stödjande föräldrar i undervisningen. Det gör att den kommunala skolan dräneras på elever som inte behöver lika mycket extra stöd, säger S-oppositionsrådet i Trelleborg, Lennart Höckert.
Skolpengen kan därför drivas upp eftersom den beräknas på kostnaderna per elev i den kommunala skolan. Den högre skolpengen ges sedan till friskolan

som inte har elever som kostar lika mycket, menar han.
Frågan är om det finns robusta data som visar att det verkligen är så.
Här hänvisar Lennart Höckert till Östersund där kommunen fått ta mer kostnader än det var tänkt från början. Där förs också diskussioner om att nivån på skolpengen har ökat på grund av IES.
Det är en debatt som bygger på ideologiska resonemang och inte på hårda fakta, menar Mikael Rubin (M).
Om medvetna föräldrar med högpresterande barn väljer Internationella engelska skolan, leder det väl till att dessa barn blir färre i andra skolor?
– Det där är bara ideologiskt snack och en skröna för att man inte gillar friskolor. Du kan inte hindra 90 procent av föräldrarna att välja skola för sina barn, bara för att 10 procent inte gör något val, säger Mikael Rubin.
Eva Andersson, som är jurist vid Internationella engelska skolan, lutar sig mot skollagen. Där står det att kommunen får ersätta kostnader för en enskild

skolhuvudman om det behövs för att ”möjliggöra en etablering i en kommun”, förklarar hon.
Den högre ersättning som en del kommuner ger för exempelvis lokalkostnaderna får motsvara de faktiska kostnader som skolan har om beloppen anses vara skäliga, förklarar Eva Andersson.
– Vid prövningen får också hänsyn tas till intresset av att en utbildning med en enskild huvudman kan etableras, säger Eva Andersson.
Hon hänvisar till en dom i förvaltningsrätten 2015 då ett avtal som liknar det som är på väg att slutas i Trelleborg prövades.
I domen står att kommunen fick ge friskolan en högre i skolpeng i form av lokalersättning för att ersätta IES för den faktiska hyreskostnaden eftersom det ansågs skäligt.
Utanför Ljunggrenska skolan i centrala Trelleborg träffar vi Nathalie Nilsson som precis har hämtat sonen Liam som är nio år och går i trean.
Hon är en av initiativtagarna till föräldranätverket Skolmarschen som protesterar mot nedskärningarna i skolan.

– I det läge vi är med stora besparingar så känns det helt orimligt att ge hyresrabatt till en vinstdrivande skolkoncern, säger Nathalie Nilsson samtidigt som hon hållet ett öga på sonen Liam som gör kullerbyttor på en gräsplätt.
Hon är kritisk till att IES när som helst ska kunna dra sig ur och lämna Trelleborg och att kommunen då ska ta över lokalerna och stå för alla kostnaderna.
– Jag kan inte förstå varför kommunen ska ta alla riskerna, för att Internationella engelska skolan ska kunna göra miljonvinster till ägarna, och starta skolor utomlands. Det är våra pengar det handlar om.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Fakta. Friskolekoncern med 27 000 elever i Sverige

I Sverige driver Internationella engelska skolan 37 skolor med sammanlagt 26 814 elever.
De närmaste två åren ska skolan öppnas på sju nya orter i Sverige. Till hösten öppnas nya skolor i Skellefteå, Upplands Väsby och Östersund.

Nästa höst startas nya skolor i Solna, Kungsbacka, Sigtuna, Värmdö, och om två år planeras en ny skola i Göteborg.
I februari i år presenterade Engelska skolan en nettovinst för andra kvartalet för oktober-december 2019 på 56 miljoner kronor.
Det är 16 miljoner mer än motsvarande period förra året.
Bolaget har det senaste åren förvärvat fyra nya skolor i Spanien.
Det betyder att IES i dag driver sammanlagt sju skolor i Spanien med totalt 4 800 elever.
En bidragande orsak till Internationella engelska skolans vinst är att den tar emot statsbidrag.
Under förra året tog IES tog emot 104 miljoner kronor från staten.
DN
Fakta. Fem borgerligt styrda kommuner där det bråkas om friskolekoncernen IES
IES har ansökt om att få starta grundskola och fritidshem.
Kommunstyrelsen vill ge IES extra hyresstöd med 4 miljoner per år, utöver ordinarie skolpeng för en ny skola som fastighetsbolaget Hemsö ska bygga till 2022. Om

IES beslutar sig för att lämna så tar kommunen över lokalerna, eleverna och samtliga kostnader. IES vill ha hyresersättning som ligger långt över kommunens ordinarie skolpeng. Före årskiftet sade utbildningsnämnden ja, trots att IES ”troligen kommer att påverka de närliggande skolorna och deras elevunderlag” på ett negativt sätt, enligt ett remissvar. I februari ändrade sig kommunen och sade nej med motiveringen att hyresrabatten är orimlig.
IES har fått tillstånd att starta skola men en strid pågår om de ska få hyresreduktion. Kommunen har lovat att ta över hyresavtalet om IES vill lämna inom fyra år. Men när det det överklagades sade Förvaltningsrätten nej med motiveringen att det är otillbörligt gynnande av enskild näringsidkare och strider mot kommunallagen.
Byggstarten för en ny grundskola i centrala staden för 900 elever planeras ske i april. Nämnden för skola är positiv, pekar på att kommunala skolor kan påverkas negativt inledningsvis men menar att IES kan utveckla de andra skolorna på sikt. S-oppositionen är negativ.

När kommunen tidigare var S-ledd fick IES avslag på sin ansökan med motiveringen att IES skulle öka konkurrensen med behörig personal och förstärka segregationen. Nu har det borgerliga styret beslutat att investera många miljoner kronor för att rusta upp lokaler som IES ska flytta in i. S och V protesterar och menar att IES ska finansiera sina egna lokaler, samt oroar sig för nedskärningar i kommunala skolan.

12-årige Amir mördades – ”Han var full av kärlek”

TISDAG 14 APRIL 2020

Två veckor före sin 13-årsdag knivhöggs Amir på en skola i Göteborg och dog senare av sina skador. En annan pojke under 15 år är nu misstänkt för mord.

Kvar finns en skola i chock och en familj i djup sorg.
– Mest minns jag hur full av kärlek och hjälpsam han var, säger Nabaa Aldulaimi, Amirs kusin, till DN.
Göteborg.
Mitt under coronakrisen hände det ofattbara på Utmarksskolan i stadsdelen Kortedala. Ett barn dödades på en skolgård av ett annat barn. I backen på väg från skolgården går en grupp flickor i tårar. De försöker samla sig för att säga några ord om Amir:
– Han borde ha varit här. Det är det enda jag tänker på. Han var alltid glad och snäll. Han var en bror.
Mitt på skolgården, bara några meter från platsen där dramat utspelade sig ligger blommor i prydliga rader, ljus, kort och en påse solrosfrön. ”Vila i frid min lilla ängel”, har någon skrivit. ”Du har mycket värme och kärlek där du är, men saknaden av dig är jättestor här”, står det på ett kort från fritidsgården.
En grupp pojkar står alldeles bredvid och pratar om dådet. Upphetsat och med yviga gester upprepar de samma historia om och om igen.

– Jag mår bra nu, läget är under kontroll, säger en av killarna när - någon vuxen närmar sig.
En annan pojke berättar för DN att händelsen utspelade sig under lektionstid. Från ett fönster såg han skolkamraten ligga på marken. Då levde han fortfarande. En lärare rusade fram först. Sedan kom andra. De hjälpte honom tills ambulansen kom.
Vad som föranledde knivskärningen är ännu inte känt. Enligt uppgifter till DN kan det ha funnits en konflikt mellan de båda pojkarna sedan tidigare.
Polisutredningen pågår fortfarande.
Det hände en måndag för två veckor sedan. Natten till onsdagen visste pojkens familj att det var över. Nabaa Aldulaimi, hans kusin, berättar att Amir hade blivit gradvis sämre under det sista dygnet.
– Du kunde märka åt vilket håll det var på väg. Negativa uppdateringar från läkare fortsatte komma. Han kämpade i två dygn, vår lilla unge. Han kämpade och krigade för sitt liv. Han ville leva, säger hon.

Hon är några år äldre än Amir men de har alltid stått varandra nära.
Hon berättar om somrarna i Turkiet och hur Amir alltid ville vara med de äldre släktingarna. Hon minns hur de gillade att busa vid havet och hur de en gång försökte smita ut från sin farmors hus via balkongen fastän de inte fick gå ut.
– Om man känner vår farmor vet man att det inte gick så bra för oss, säger hon och skrattar.
– Men mest minns jag hur full av kärlek och hjälpsam han var. Om vi kollade på film kom han till de äldre och frågade om någon ville ha te. Han skulle alltid bära påsar åt mig. Han ville att vi alltid skulle vara tillsammans.
Ett annat soligt minne dyker upp.
– Innan jag flyttade utomlands satt vi ute och åt solrosfrön. Han pratade om framtiden och sa att han ville bli läkare. Han ville bli stor och rik och köpa hus åt varenda familjemedlem så att vi skulle bo nära varandra. Han tänkte alltid på oss alla, säger hon.
Nu tänker hon på Amirs mamma som har flyttat från land till land för att barnen skulle få en trygg uppväxt.

– Min underbara, starka faster. Hon är inte ensam. Det här är vår sorg, vi kommer att ta oss igenom det här tillsammans. Och till andra vill jag säga: Ta hand om era barn, allt kan ändras på ett ögonblick.

Nabaa var i Storbritannien när hon fick beskedet och åkte hem till Sverige några dagar senare för att stötta familjen och ta avsked av sin släkting. Tillsammans med sin faster valde hon ut bilder för den här publiceringen.

Bilderna är lite äldre. I själva verket hade Amir hunnit bli längre än sin pappa, berättar hon.

På annandag påsk skulle han fylla 13 år. I stället begravdes han i helgen på Kvibergs kyrkogård.

– Jag tänker hela tiden på sista gången som jag var i Sverige och han frågade om jag kunde sova över hos honom. Nästa gång jag kommer ska jag sova över hos dig i en vecka, sa jag till honom, berättar Nabaa Aldulaimi.

– Nu kommer jag i stället få besöka hans grav.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se

Bakgrund.

Måndagen den 30 mars, strax efter lunch, knivhöggs 12-årige Amir på Utmarksskolans område i stadsdelen Kortedala i Göteborg. Han fick bland annat skador på halsen och på onsdagen avled han.
En några år äldre pojke misstänks för dådet och han har omhändertagits av socialtjänsten. Eftersom den misstänkte pojken är under 15 år bedrivs en så kallad brottsutredning enligt LUL (lagen om unga lagöverträdare). Utredningen är egentligen identisk med en vanlig förundersökning, men skillnaden är att LUL-utredningen aldrig kommer att leda fram till ett åtal och den syftar främst till att ge socialtjänsten ett underlag för att kunna bedöma behovet av insatser.
Den kan dock sluta i en så kallad bevistalan, en rättegångsliknande förhandling där skuldfrågan avgörs utan att straff utdelas.

JK bryter tystnaden – kritisk mot regeringen efter Girjas-domen

TISDAG 14 APRIL 2020

Justitiekanslern Mari Heidenborg var statens juridiska ombud i rättegången mot Girjas sameby. Nu vänder hon sig mot staten och regeringen med hård kritik.

– Regeringen måste ta sitt ansvar i samefrågorna och inte låta dem landa i domstolstvister eller samehat, säger hon.

Oroligheter och samehat ökar i spåren av Girjasrättegången – som många ser handlar om samers rättigheter i vidare perspektiv – kontra lokalbefolkning och gruvetableringar.

Girjas sameby vann efter tio års processande i en av Sveriges största rättegångar mot svenska

staten om rätten att upplåta jakt och fiske i sina fjälltrakter.
Justitiekanslern (JK) Mari Heidenborg var statens ombud i rättegången. Hon tar nu bladet från munnen och går till angrepp mot regeringen, som hon menar inte tagit tag i den känsliga samefrågan. Även hennes företrädare Anna Skarhed, som drev Girjasprocessen i tings- och hovrätt gör samma sak.
– Samernas frågor är breda rättighetsfrågor som påverkar stora delar av samhället. De lämpar sig därför inte att avgöras i domstolar utan bör avgöras på den politiska arenan, säger Mari Heidenborg och fortsätter:
– Ett mål i en domstol är bundet till vad parterna vill ha provade och ser inte till helheten. Konsekvenserna i verkligheten är svåra att överblicka och medför osäkerhet, precis som i Girjasfallet. Därför är det olyckligt att frågorna hänvisas till domstol.
Justitiekansler Mari Heidenborg har flera uppgifter. En viktig är att vara statens eget rättsliga ombud i rättegångar. Och det var hon och hennes företrädare Anna Skarhed som drev det så högprofilerade Girjasmålet för statens sida.

– Nu väcks frågor om domen även ska gälla andra samebyar som har mark i fjällvärlden. Men även samers rätt till mark i en bredare mening. Det är önskvärt att det kommer en reaktion från näringsdepartementet hur man ska hantera de här frågorna framöver.
Det är samma näringsdepartement som Mari Heidenborg fram till nyligen rapporterade till under Girjasmålet.
Något som spär på osäkerheten är vad målet för för ytterligare rättsliga konsekvenser.
Mari Heidenborg pekar på att samebyarnas rättsliga ställning av allt att döma stärkts generellt genom HD:s dom, även gällande känsliga landrättigheter inför gruvetableringar där stora summor står på spel.
– Då finns det skäl för riksdag och regering att titta på: hur ska man lösa de här frågorna – via lagstiftning eller förhandlingar?
Exakt hur måste politikerna själva svara på.
Även förra JK, Anna Skarhed, är lika kritisk. Hon företrädde svenska staten i Girjasmålet i både tingsrätt och hovrätt och

överklagade personligen målet till Högsta domstolen innan hon gick i pension i september 2018.
Hon menar att det nu finns ett omedelbart behov av att bistå Girjas sameby: som hela tiden försökt lugna hetsiga stämningar bland ortsbefolkningen med att lokala jägare ska prioriteras framför utlänningar. Men den 16 februari hävdade statliga kommerskollegium att EU-rätten säger att samebyn inte får göra en sådan skillnad mellan ortsbor och utländska turister.

Det var efter det som renar från Girjas sameby hittades styckade efter en landsväg.
– Domen har skapat en situation som är väldigt svår för samebyn, säger Anna Skarhed.
Hon fortsätter:
– En annan fråga är vad som händer i de andra 50 samebyarna? Det har sagts att Girjasmålet är ett pilotmål men det är en öppen fråga om den nu meddelade domen har någon betydelse för övriga byar vilket skapar en stor osäkerhet.

Hon nämner även den stora gruppen samer som inte tillhör samebyar.
– Även konflikten mellan renägare och övriga samer kommer upp i ljuset eftersom de som står utanför samebyarna inte får de här rättigheterna. Girjas sameby får därmed stå till svars för alla gamla oförrätter. Det är orimligt.
Vad bör regeringen göra?
– Regeringen måste ta sitt ansvar och tillsätta en kommission eller utredning med uppgift att se framåt med ett bredare perspektiv. Vi måste hitta en politisk lösning på hur samernas rättigheter ska kunna skyddas samtidigt som också andra intressen måste värnas. Målet måste vara att samerna ska kunna bevara sin kultur enligt de rättigheter de har – men att också andra än samer ska kunna nyttja naturresurserna på ett sätt som ger möjlighet till en fungerande samexistens.
Kan domen även påverka gruv- och vindkraftsprojekt – och bör regeringen även där sätta ner foten om vad som egentligen gäller?

– Jag har inget klart svar, men även den frågan bör utredas. Vår minerallagstiftning kom till i en tid när varken urfolksrättigheter eller miljöhänsyn tillmättes samma vikt som i dag.
Sametinget krävde den 21 februari en statlig parlamentarisk utredning om de samiska rättsfrågorna efter Girjasdomen.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Bakgrund. Småviltsjakt och fiske

Girjasmålet är ett av Sveriges största rättsfall. Sakfrågan var att svenska staten 1993 tog ifrån samebyarna rätten att upplåta småviltsjakt och fiske i sina fjällområden. Därför stämde år 2009 Svenska samernas riksförbund (SSR) staten genom Girjas sameby utanför Kiruna. Svenska statens talan fördes av Justitiekanslern (JK). Målet gick genom tingsrätten i Gällivare 2016 och Hovrätten i Umeå 2018. Målet avgjordes av Högsta domstolen den 23 januari 2020 som gav samebyn rätt. HD lutade sig mot urfolket samernas

“urminnes hävd” och samebyn får nu ensamrätt att upplåta jakt och fiske i sitt fjällområde.
Det råder därefter stora oklarheter om vad HD-domen betyder för jakt- och fiskerätten i Sveriges övriga 50 samebyar – liksom för de samiska landrättigheterna på halva Sveriges yta, rättigheter som av allt döma förstärktes genom domen. Det är känsligt för regeringen som planerar fler gruvor och vindkraftverk på samma område där det redan är konflikter – om vem som egentligen bestämmer över samebyarnas traditionella landområden.

Dela

Över 900 har dött i covid-19

TISDAG 14 APRIL 2020

Nu har totalt 919 personer rapporterats döda i Sverige till följd av sjukdomen covid-19. Siffran är inte absolut, då påskhelgen har inneburit en eftersläpning i rapporteringen, enligt Folkhälsomyndigheten. – Vi anar en dämpning som vi hoppas ska hålla i sig, säger biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten.

Ytterligare 20 dödsfall rapporterades på måndagen då myndigheterna höll sin samlade presskonferens. Siffran ger inte en fullständig bild, då Folkhälsomyndigheten räknar med en eftersläpning av rapporteringen under påskhelgen. Eventuellt ger antalet nya intensivvårdsfall en aning om hur smittspridningen ser ut, sade biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten på dagens presskonferens. Det senaste dygnet har 20 nya intensivvårdsfall rapporterats, till totalt 859.

– Möjligen är trenden att det minskar något. Vi kan konstatera att det i alla fall inte är någon kraftig ökning, säger han.
Omkring en femtedel av landets samlade intensivvårdskapacitet har ännu inte utnyttjats, förklarande Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell.
Svensk sjukvård har näst intill fördubblat antalet intensivvårdsplatser under de senaste månaderna.
– Det finns nu 1 093 intensivvårdsplatser, att jämföra med de 526 platser som fanns när vården började sin omställning, säger hon.
Nästan 11 000 har bekräftats smittade i Sverige, vilket är en ökning med runt 500 personer sedan i söndags. Nästan 40 procent av de som intensivvårdats i Sverige är över 65 år, enligt siffror från intensivvårdsregistret.
Det går ännu inte att se när toppen i smittspridningen är nådd, och inte heller när Sverige kan komma att lätta på restriktionerna, säger Anders Wallensten.
– Vi har tack och lov valt en ganska hållbar strategi i och med

att vi inte har stängt ned på samma sätt som många andra länder. Så det är lättare att hålla ut dem under en längre tid, sade han.

Amanda Dahl

Rum för avsked av avlidna redo på mässans parkering

TISDAG 14 APRIL 2020

På Älvsjömässans parkering finns tio rum för avsked av covid-19-patienter som dött. Där ska anhöriga som inte kommer att få tillträde till

sjukhuset kunna ta farväl av dem som avlider.

– Upp till sex personer kommer att kunna ta farväl av den anhörige, säger Hesam Akbari, pressansvarig på region Stockholm.

Det nybyggda sjukhuset vid Älvsjömässan har varit redo ta emot totalt 600 covid-19-patienter i en vecka men Region Stockholm har hittills inte behövt ta platserna i förfogande.

På Älvsjö sjukhus kommer det att råda besöksförbud och därför har man byggt särskilda avskedslokaler på parkeringen för att anhöriga ska kunna ta ett sista farväl.

Två baracker rymmer tio rum som fått namn som Skogen och Briset. I rummen finns sex stolar som kan ställas runt en säng där den avlidne placeras.

– När personer avlider ska det finnas rum för anhöriga att ta farväl, förutsatt att de inte själva har symtom eller är smittade, säger Hesam Akbari.

Avskedsceremonierna väntas ta omkring en timme. De anhöriga kommer att mötas av läkare och eskorteras till avskedslokalen. På en grön gård utanför byggnaden

får de anhöriga samlas i väntan på att kroppen görs i ordning i rummet.
– Vi vet att det kan vara svårt men de anhöriga rekommenderas att inte ta i personerna, att inte ha munkontakt eller pussa kroppen, på grund av smittorisken, säger - Hesam Akbari.
Om Älvsjö sjukhus inte aktiveras för patienter kan barackerna med rum för avsked komma att användas av andra sjukhus i regionen vid behov.
– Vi hoppas förstås i den här situationen att vi inte behöver ta Älvsjö sjukhus i bruk. Vi förbereder oss för det värsta men hoppas på det bästa.
Älvsjömässans lokaler rymmer i dag ett enormt sjukhus med 600 så kallade IMA-platser för covid-19 patienter som byggts av Försvarsmakten och frivilliga från Hemvärnsbataljoner i Stockholm.
Volontären Pär Ahlgren arbetade under tre dagar med bygget av sjukhuset och skrev ett inlägg på Facebook om arbetet. ”Vad har du gjort i dag? Jag byggde minneslokal för avlidna Corona-patienter på Älvsjömässans parkering. Du läste rätt – en

avskedsplats för döda på en P-plats.”
Inlägget hade inför helgen delats 12 000 gånger och innehåller en uppmaning om att ta pandemin på allvar. ”Att titta på kylcontainrar avsedda för människor känns surrealistiskt. Någon har beställt dom hit i tron att de kommer användas. En människa som nu lever, kan inom några dagar ligga här i en tillfälligt uppställd kylcontainer. Kan någon jag känner hamna här, rent någon av mina nära och kära...?”

Pär Ahlgren berättar att han blev förvånad över inläggets genomslag.
– Inlägget var bara tänkt som en privat delning till mina vänner, men efter önskemål om att dela det gjorde jag det publikt. Reaktionen var helt oväntad. Man blir ödmjuk inför det stora engagemanget och jag är tacksam för uppmaningen, säger Pär Ahlgren.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Många lyssnade på statsministerns resevädjan inför påsken

TISDAG 14 APRIL 2020

Stanna hemma. Res inte. Rekommendationerna inför påskhelgen var tydliga – och folk tycks ha lyssnat. Men inte alla, och inte överallt.

Statsminister Stefan Löfven (S) sade en vecka före påsk på en presskonferens att alla måste ta ansvar för att minska spridningen av coronaviruset i landet.

– Res inte bort i påsk, sade statsministern.

Flera regioner dit turister ofta åker under långhelger gick ut med liknande uppmaningar, och på många håll tycks budskapen ha gått fram.

– Vi har inte sett någon stor anstormning av turister. Det har inte varit några större strömmar, säger region Jämtland Härjedalens hälso- och

sjukvårdsdirektör Maria Söderkvist.
– Det var fullbokat i påsk, men efter stängningarna av liftarna på skidanläggningarna såg vi successivt en avbokning. Cirka 75 procent var bokat i slutänden.
Enligt Söderkvist är läget på regionens sjukhus bra.
– Men det är ingen normal situation. Inom intensivvården är det ansträngt. Vi har satt ihop en krisledning och hanterar situationen.
Johan Rosenqvist är hälso- och sjukvårdsdirektör i region Kalmar, där normalt turisttäta Öland ingår. Även han upplever att trycket på regionens sjukhus varit under kontroll.
– Fram till påskafton, som är den senaste informationen jag har, har det varit lugnt på akuten. Ett mindre antal än vad vi hade räknat med. Överlag är det ett stabilt läge, det har inte varit några stora förändringar. Att folk har lyssnat på uppmaningar är värdefullt för sjukvården, säger han.
På andra ställen i Sverige har dock resandet och turismen tilltagit under påsken, trots vädjandet om att stanna hemma.

– Vi har sett ett extra tillskott av folk, och det oroar mig lite, säger Simrishamns kommunalråd Jeanette Ovesson (M).

TT

De gör sig redo för att analysera 10 000 covid-19-tester varje dag

TISDAG 14 APRIL 2020

Folkhälsomyndigheten hoppas att 100 000 tester för covid-19

ska kunna göras varje vecka i Sverige.

En del av proverna ska analyseras på ett laboratorium i Uppsala, som nu ställt om från provtagning för prostatacancer.

– Vi kommer kunna köra över 10 000 tester per dygn, säger Ola Steinberg, grundare av A23 Lab.

I slutet av mars gav regeringen uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell strategi för att utöka kapaciteten för att testa personer för covid-19 i Sverige. Veckan därpå uttryckte Karin Tegmark Wisell, som är avdelningschef på myndigheten, i SVT:s Agenda en förhoppning om att 100 000 tester ska kunna genomföras varje vecka.

Den storskaliga testningen ska bland annat genomföras av A23 Lab, ett kliniskt laboratorium baserat på Biomedicinskt centrum på Uppsala universitet.

Laboratoriet arbetade fram tills för några veckor sedan enbart med ett egenutvecklat test (Stockholm3) för prostatacancer. Nu är A23 Lab dessutom officiell partner till Folkhälsomyndigheten för provtagning för covid-19.

– Vi insåg att vi kunde göra en stor insats för Sverige och Folkhälsomyndigheten har varit otroligt snabbfotad och pragmatisk, säger grundaren Ola Steinberg och fortsätter:
– All infrastruktur, från remiss till provtagning till analys, finns på plats och fungerar. Vi är redan sedan tidigare en vårdleverantör, så nu är det bara en fråga om skala.
När DN besöker laboratoriet på måndagen pågår de sista förberedelserna innan man drar igång analyser av covid-19-tester. Febril aktivitet har rått den senaste tiden: ny personal har anställts, kompletterande utrustning har jagats fram och ett oanvänt utrymme har byggts om till ett laboratorium med förhöjd biomedicinsk säkerhet och flera stationer, från intag av prover till dataanalys.
På långfredagen anlände en sista komponent till laboratoriet. En liten behållare med en vätska som är kritisk för att viruset ska brytas sönder, varpå analysen blir möjlig. Behållaren med vätskan satt fast i Köln sedan ett flyg blivit inställt. Den fick i stället budas

med bil till Uppsala, en transport som tog 22 timmar.
– Det var tredje försöket att få tag i den och till slut lyckades vi. Det är ett formidabelt slagsmål på världsmarknaden om utrustning och viktiga komponenter, berättar Karl Andersson, vd på A23 Lab.
För covid-19-testerna ska laboratoriet använda en metod liknande den som används vid deras vanliga analyser av tester för prostatacancer. Med tekniken PCR, polymeraskedjereaktion, mångfaldigas det genetiska materialet i viruset. För varje prov mäts sedan tre olika delar som gör det möjligt att avgöra om personen som lämnat testet bär på det nya coronaviruset eller inte.
– I akuta fall kan vi ha ett resultat tre timmar efter att provet ankommer. Vi räknar dock med att det kommer ta i genomsnitt sex timmar för varje prov, säger Karl Andersson.
På tisdagen tar laboratoriet emot och börjar analysera de första proverna, som är tagna i Stockholm. De inledande dygnen handlar mycket av arbetet att säkerställa att rutinerna fungerar, och att säkerheten för personalen

kan upprätthållas. Ingen obehörig, och ingen utan tilläcklig skyddsutrustning, får passera förbi den gräns som finns i laboratoriets nyinredda korridor.

Hur kan ni vara säkra på att provresultaten är korrekta?

– Vi jämför provresultat med internationella samarbetslabb i Finland, Portugal och Belgien för att vara säkra på att vi gör rätt. De första testerna har visat minst 99 procent likheter. Vi är åtminstone lika bra som dem, om inte bättre, säger Karl Andersson.

Vad är den största risken?

– Att proverna kontamineras. Därför måste säkerheten vara hög. Samtidigt använder vi artificiell intelligens i sista skedet som söker efter oregelbundna mönster i resultaten. Om vi har ovanligt många prover nära varandra som visar positivt så kan det vara ett tecken på att de kontaminerats. Under den första veckan siktar laboratoriet på att analysera upp emot 300 prov om dagen. Sedan, när rutinerna sitter, vill man snabbt skala upp. Eftersom man har tillgång till flera PCR-maskiner så kan nära 1 000 prover köras samtidigt. Det

innebär att minst 10 000 provresultat ska kunna levereras varje dag. Enligt Ola Steinberg når laboratoriet förhoppningsvis den nivån inom några veckor.
Mest tid går att vinna i själva provtagningsfasen, menar Steinberg. Med hjälp av deras samarbetspartners finns planer på ”drive-in”-testning, där personer får ett testkit och kan skrapa en provtagningspinne mot svalget eller insidan av näsan. I första skedet ska man dock rikta arbetet mot prioriterade grupper – inneliggande patienter och vård- och omsorgspersonal.

– Vi testar det Folkhälsomyndigheten säger åt oss att prioritera. När de väljer att prioritera en annan grupp så tillåter vi att även dem får testas, säger Karl Andersson.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Så ska provtagningen gå till

A23 Lab samarbetar med flera olika aktörer för provtagningen, däribland Folkhälsomyndigheten, InfoSolutions, 1177 Vårdguiden och Samtrans.

Testerna tas efter remiss i mobila provtagningsenheter. De transporteras sedan till laboratoriet i Uppsala, där analysen genomförs.
När provresultatet är klart meddelas det till berörda personen genom 1177 Vårdguidens digitala system, PEP (Patientens egen provtagning). Resultat går även till ansvarig vårdgivare.
Anders Wallensten, biträdande statsepidemiolog, uppgav på måndagen för DN att de prioriterade grupperna för provtagning i Sverige är de som är sjuka och vård- och omsorgspersonal.
Som ett tredje steg förs även diskussioner om att även testa personer som arbetar inom andra samhällsviktiga sektorer.
Dela

Busschauffö-rerna har börjat köra sjukvårds-transport

TISDAG 14 APRIL 2020

Westin buss såg chansen att slå två flugor i en smäll. Genom att hyra ut förarna till vården har bussbolaget nu sluppit både permitteringar och varsel.

När inkomsterna från turisttrafiken helt utraderats såg sig bussbolaget Westin Buss om efter andra möjligheter för sina chaufförer. Det var då en före detta ambulanssjuksköterska tipsade om att sjukvården behövde förare. Bussbolaget kontaktade Samariten Ambulans, som utför ambulanssjukvård åt flera regioner, och erbjöd sina tjänster. Snart hade mer än 20 busschaufförer fått nytt jobb.

– De gör en otrolig samhällsnytta, och tack vare det här har vi varken behövt permittera eller varsla någon chaufför. Det hade vi helt

säkert tvingats göra annars, säger Björn Boman, vd för Westin Buss. Bussförarna hjälper nu till både med att skjutsa ut sjukvårdare till äldreboenden i mobila provtagningsbilar tillsammans med en legitimerad sjuksköterska, och med att köra sjuktransporter i sällskap av ett sjukvårdsbiträde.
Jonas Bobjörk är en av förarna som tillfälligt skolat om. I den här situationen är det nästan tryggare att köra ambulans än buss, menar han.
– Det är flera andra som har sagt också. Här har man skydd efter behov, medan man på en buss inte vet vem som är smittad och inte, säger Jonas Bobjörk.
Med snart två veckor i tjänst har han gjort sig tämligen hemmastadd i sitt nya fordon. Efter en tvådagarsutbildning, där han och de andra busschaufförerna bland annat lärde sig hur man hanterar radion och hur man bär patienter på båren, var han redo att kasta sig ut i det nya yrket. Men vissa saker tar lite tid att vänja sig vid än andra.
– Man kan såklart inte kolla upp så långt innan var man ska. Sedan kan det vara lite svårt också att

veta var man ska köra när man ska in på gårdar och så. Man är van vid att åka till vissa stationer. Han har arbetat till och från med att köra buss sedan busskortet togs 2004. Att ta sig runt ute i trafiken är således inga problem. Just ambulans är emellertid en ganska ny erfarenhet. Men några kunskaper kan han ta med sig från sitt vanliga yrke.

– Precis som när man har passagerare bak i bussen måste man kunna köra mjukt med patienter i ambulansen. Nu är det dessutom ganska tomt på gatorna vilket underlättar mycket

Jonas Bobjörk tar dock inte hand om några akuta fall. Uppgiften är istället att hämta personer som misstänks vara smittade av coronaviruset. Något större stresspåslag jämfört med det vanliga jobbet är det alltså inte att tala om.

– Nja, det är ungefär samma skulle jag säga. Sen beror det sig såklart på vilken busstur det gäller. Men ambulansbilarna är ju betydligt lättare att köra än bussarna.

Hur länge han kommer att köra ambulans vet han inte. Allt beror på hur coronakrisen utvecklar sig.

Men förhoppningen är att så småningom kunna återgå till att köra buss.
– Men om det inte skulle vara möjligt är det inga problem att fortsätta köra ambulans.
Torkel Kanfjäll, vårdutvecklare på Samariten, ser också rockaden som en ypperlig lösning.
– Är det någon typ av personal som man vill ha i sådana här lägen så är det yrkeschaufförer. Det är en väldigt lämplig personalgrupp med tanke på att de är vana med att möta andra människor. Jag har inte varit i kontakt med förarna personligen men jag förutsätter att det fungerar väldigt bra, säger Torkel Kanfjäll.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se

Två häktade efter mord i Norrköping

TISDAG 14 APRIL 2020

En man i 40-årsåldern sköts ihjäl på en parkering i ett handelsområde i Norrköping i förra veckan. På måndagen häktades två män, en på sannolika skäl misstänkt för mord och mordförsök. Den andra häktades på sannolika skäl misstänkt för skyddande av brottsling, skriver SVT Nyheter Öst. Männen greps förra veckan och nekar till brott. ”Direkt efter händelsen inleddes ett intensivt polisarbete som snabbt kunde leda till att två personer kunde gripas för inblandning i mordet”, säger kammaråklagare Anna Hjorth vid åklagarkammaren i Norrköping.
TT

Krogarna sadlar om – börjar med utkörning

TISDAG 14 APRIL 2020

Restaurangstolarna står tomma i landet, men samtidigt ökar efterfrågan på hemkörd mat. Nu ansluter sig hundratals restauranger till utkörningsleverantörerna Foodora och Wolt.

– Vi kommer att få se en ny matkultur, säger matforskaren Richard Tellström.

Vårvärmen har kommit till Sverige, men trots det är det glest på många restauranger och uteserveringar i landet. I vissa fall är det helt tomt.

Nu exploderar efterfrågan på hemkörd mat. Två av marknadens största aktörer är Foodora och Wolt. Med hjälp av cykel- och bilbud kör de hem maten till din dörr. Tjänsterna finns tillgängliga både på datorn och som appar i telefonen.

Allra mest sugna är svenskarna under lunchen. Då ökar beställningstrycket enormt, enligt både Foodora och Wolt. Samma trend syns även på helgerna. Coronakrisen kommer att bli starten på en ny matkultur, förutspår Richard Tellström. Han är docent i måltidskunskap vid Stockholms universitet och forskar bland annat om svensk matkulturhistoria.
– När allt återgår till det normala kan vi tänka oss att fler är vana vid att beställa hemkörd mat. Jag tycker mig även se en förskjutning av dagens huvudmål. Lunchen blir det tydliga huvudmålet för oss som stannar hemma, säger Richard Tellström.
Coronavirusets framfart innebär att tusentals svenskar förlorar sina jobb. Restaurangbranschen är långt ifrån ett undantag. I ett försök att rädda företagen har regeringen beslutat att införa en hyresrabatt. Företag som har skadats i coronakrisen ska kunna få sänkta hyror fram tills slutet av juni, till exempel restauranger.
Genom alla tider har samhällets matkultur förändrats. Den senaste övergången var när Sverige gick med i EU. Resultatet blev att vi

intresserade oss mer för närproducerat. Faktorer som politik och ekonomi påverkar matkulturen.
Coronautbrottet kan bli den milstolpe som inleder en ny sådan kultur, enligt Richard Tellström. För att få en glimt av hur den kan se ut vänder vi blickarna mot arbetslösheten.
– Ju högre arbetslösheten är desto mer äter vi kolhydrater, till exempel pasta eller ris. Vi minskar på det som är dyrbart, vilket just nu är färska grönsaker och vegetariska dieter, säger Richard Tellström.
För att råda bot på restaurangkrisen har Wolt startat ett samarbete med över 100 restauranger. Majoriteten befinner sig i Stockholm. Även Foodora har fått ett större utbud och märker att fler krögare ansluter sig till dem.
Ett av nytillskotten är Stockholmsrestaurangen Sthlm brunch club. Lisa Vogel startade verksamheten 2015. Sedan dess har stället blivit populärt, men i dag ekar lokalerna tomma.
– Regeringen säger att vi ska hålla öppet, men samtidigt ska alla människor stanna hemma. Nu

står vi kvar med fasta kostnader men knappt någon efterfrågan, säger Lisa Vogel.
Hon understryker att det är ren överlevnadstaktik att börja med hemkörning. Under normala omständigheter hade Lisa Vogel aldrig gjort det.
– När folk inte vågar gå ut är det här det sista alternativet. Vårt koncept bygger ju annars på att maten ska ätas när den är färdiglagad, inte att den ska åka runt i en cykelväska, säger hon och fortsätter:
– Det här är ju inte direkt drömmen som krögare. Vi vill ju ha allting: lokalen, personalen och atmosfären.
Hittills genererar appen bara några leveranser per dag. Foodora har tagit bort vissa avgifter, vilket gör samarbetet billigare enligt Lisa Vogel.
Om vi fortsätter att beställa hem mat efter coronakrisen är en svårknäckt fråga. Det menar Richard Tellström.
– Jag kan tänka mig att det blir vanligare, men å andra sidan är det här ett storstadsfenomen. I Stockholm finns det många singlar och så fort en uteservering öppnar flockas människor där. De

sociala relationerna är viktiga för oss. Det kan faktiskt bli så att hela utkörningsbranschen kraschar, säger han.
Richard Tellström ställer retoriskt en sista fråga:
– Efter att coronakrisen är över; går du hellre ut och tar några bärs med kompisarna eller föredrar du att sitta hemma och äta ensam?
Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Facket lockar i kristider

TISDAG 14 APRIL 2020

Alla varsel i hotell- och krognäringen har medfört rusning till facket. I mars vände medlemssiffrorna upp, speciellt i de mest utsatta branscherna. Hotell- och restaurangfacket (HRF) och Musikerförbundet har båda fått 10 procent fler medlemmar i mars. Och merparten har tillkommit mot slutet av mars, enligt LO-basen

Karl-Petter Thorwaldsson. För hela LO-kollektivet ökade antalet medlemmar med cirka 10 000, varav HRF stod för 2 717 av dessa.
TT

Smittkrisen ger ökad försäljning av datorer

TISDAG 14 APRIL 2020

Coronautbrottet och det ökade kravet att arbeta hemifrån har gjort att försäljningen av hemteknik har ökat, rapporterar SR.

Främst har försäljningen av datorer, tangentbord och annan utrustning för hemmakontoret ökat kraftigt. På Elgiganten har man sedan mitten av mars sålt tre gånger så många hemmakontorsartiklar jämfört med samma period 2019, bland annat har försäljningen av headset ökat med 1 500 procent.

TT

”Fördubbla lönen för personal i äldreom-sorgen”

TISDAG 14 APRIL 2020

Coronaviruset. När man talar om vårdpersonalen glömmer man den viktigaste vårdpersonalen av alla

just nu. Det är den värdefulla äldreomsorgspersonalen.
De som kämpar i fronten mot coronasmittan inom äldreomsorgen är inte läkarna och sjuksköterskorna. Det är ofta lågavlönade undersköterskor. Det är de som ansvarar för all den praktiska tidskrävande omvårdnaden som dessa smittsamma patienter får.
Många är ensamstående mödrar som dagligen exponeras för smittan. Dessa lågavlönade nämns och syns sällan i coronadebatten. Äldreomsorgen nämns inte när man pratar om dubbla löner och kompenseringar för hälso- och sjukvårdpersonal.
Det är i äldreomsorgen som många av dödsfallen skett. Vilket hyckleri!
Lönen undersköterskorna får är otillräcklig och arbetsförhållandena hemska. De förtjänar mycket mer, framför allt vår respekt och uppskattning. De skulle behöva dubbla löner när de tvingas arbeta med livet som insats.
Martin Oscarsson, Enskede Gård
Dela

Företagare kan söka stöd för försörjning

TISDAG 14 APRIL 2020

Stockholms stad lättar nu på riktlinjerna och ger även företagare, bostadsrättsägare och bilägare möjlighet att söka försörjningsstöd.

– Man ska inte behöva avveckla sitt företag för att få försörjningsstöd, säger socialborgarråd Jan Jönsson (L).

Stockholms stad har nu bestämt att förtydliga riktlinjerna för försörjningsstöd. I dag har socialförvaltningen skickat ut nya rekommendationer till social-kontoren som innebär att även företagare nu är välkomna att ansöka om stöd utan att behöva avveckla sina företag.

– Det stora flertalet av de här personerna skulle i normalfallet aldrig ha kommit i närheten av socialtjänsten för sin försörjning. Vi har rekommenderat att man ska få behålla sin

företagsverksamhet eftersom det råder så exceptionella förhållanden. Men så fort man får minsta intäkt från företaget ska man förstås använda dem, säger Jan Jönsson.
Socialkontoren kommer också att ge rådrum för den som äger en bostad eller en bil. I normalfallet har man då inte rätt till försörjningsstöd, men nu behöver man inte sälja bostad.
– Vi kan ge rådrum på tre månader för både bostad och kapitalvaror som bil. Eftersom man nu inte ska åka kollektivt, behöver man kanske bilen för att söka jobb.
Det kommer alltid att göras en individuell bedömning. De nya reglerna gäller dock inte för den som har tillgångar på sina bankkonton.
– Har man sparade pengar på sitt konto så måste man använda dem i första hand. Man behöver visa kontoutdrag på vilka tillgångar man har när man söker försörjningsstöd, säger Jan Jönsson.
Socialkontoren i Stockholm har redan sett en viss ökning av ansökningar om försörjningsstöd.

– Vi har en liten ökning på vissa håll. Då är det framför allt personer med eget företag där efterfrågan fullständigt försvunnit och de inte har haft a-kassa som egna företagare, säger Jan Jönsson (L).

Många som varslats under mars har troligen fått lön nu i dagarna och därför förväntar man sig fler sökande nästa månad.

– Däremot tror vi att det kommer en större ansökningsmängd nästa månad. Om det fortsätter att krisa en längre tid är det troligen i början av nästa år som vi kan se en riktigt stor ökning när folk blir utskrivna från a-kassan, säger Jan Jönsson.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Nya regler: Foodtruckar får hålla öppet längre nu

TISDAG 14 APRIL 2020

Stockholms stad lättar på reglerna för foodtruckar. De får i princip ha öppet dygnet runt och även stå i city på kvällarna, något som har varit förbjudet hittills. Men i Rålambshovsparken är det stopp.

– Jag är jätteglad, jag har drivit den här frågan i tio år. Det är ett steg mot en mer levande och tryggare stad, med fler ögon ute på gatorna, säger stadsmiljöborgarrådet Jonas Naddebo (C).

Det här är förändringarna i korthet:

Tiden en foodtruck får stå på samma plats förlängs från 3 till 4 timmar. Tillstånden förlängs och gäller från klockan 06.00 till 04.00, i praktiken dygnet runt. Tidigare fick de bara hålla öppet till midnatt.

Tillstånden kommer nu att bli möjliga att söka även för bara en månad, mot tidigare som kortast tre månader. Det gör det enklare för den som driver verksamheten bara på sidan om, till exempel på sommaren.
Staden har i dialog med polisen hittat ett antal platser i city, bland annat på Regeringsgatan, Mäster Samuelsgatan och Klarabergsviadukten – platser som enligt Stockholms stad upplevs som otrygga kvällstid – där foodtruckar tillåts under kvällstid, från 21.00. Det är platser där de i dag är förbjudna.
Ändringarna är framtagna i dialog med branschen, trafikkontoret hade ett samråd med dem i höstas dit 15 innehavare kom.
– Ju färre regler vi har för foodtruckar, desto enklare blir det för dem, säger Jonas Naddebo.
– Det här är ett sätt att möta innehavarnas önskemål och förhoppningsvis hjälpa dem att överleva i coronatider, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP).
Men finns det någon efterfrågan, det är inte så många stockholmare som är ute på gatorna?

– Det får vi se. Om det inte finns en marknad mitt i natten så kommer foodtruckarna inte att vara ute då, säger Daniel Helldén. Men i Rålambshovsparken är det stopp, parken ska åter omfattas av krav på polistillstånd för tillfällig försäljning. Förra sommaren kunde truckarna stå på Smedsuddsvägen med enbart nyttoparkeringstillstånd, men räddningstjänsten hade åsikter på framkomligheten och besökare i parken ansåg bland annat att utsikten över vattenspegeln till stor del skymdes.

Däremot kan de stå vid Rålambshovsleden, utanför parken.

– Utryckningsfordonen har haft problem med att komma fram i Rålambshovsparken, så vi förbjuder dem att stå där, säger Daniel Helldén.

Ska Stockholms stad förenkla för foodtruckarna nu när myndigheter uppmanar oss att stanna inne?

– Det är många stockholmare som fortfarande går till jobbet. Det är bättre att vara utomhus än att gå in på en restaurang och äta, foodtruckar är inte annorlunda än

uteserveringar, säger Daniel Helldén.
– Många näringar går på knäna just nu. Det är bra att kunna köpa mat och samtidigt hålla distansen, säger Jonas Naddebo.
Daniel Helldén skulle helst vilja att truckarna går över till el, det finns bara en foodtruck som drivs med el i dag.
– Ambitionen är att det ska vara tysta fordon som inte bränner diesel, säger han.
De nya reglerna var tänkta att träda i kraft i juli, men Daniel Helldén ska se över om det går att snabbspola ärendet.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Fakta. Max 100 truckar

Ett försök med foodtruckar inleddes i Stockholms stad 2013 och permanentades den 1 april 2015.
Det totala antalet tillstånd för foodtruckar är begränsat till 100 stycken.
I januari 2020 var antalet beviljade tillstånd 17.

De utreder fallen som andra poliser undviker

TISDAG 14 APRIL 2020

Stockholmspolisens barnpornografigrupp ser en skrämmande utveckling där sexualbrott mot barn blir grövre – och där anmälningarna har tredubblats sedan 2017.

– Inte ens inom polisen vill man prata om det vi håller på med, säger utredaren Peter Eriksson.

Under våren 2015 får barnutredaren Peter Eriksson in en anmälan. Det är en mamma som uppger att hennes 12-åriga son berättat om en okänd man som erbjudit honom skjuts hem från en busshållsplats. Bussresan, som skulle ha tagit tio minuter, slutade i stället i en timmes bilfärd med mannen som snart diskuterade sex med den 12-åriga pojken. Brottet rubriceras senare som sexuellt ofredande,

men Peter Eriksson berättar att historien inte slutar där. Det är ett typiskt exempel på ett fall som visar att man aldrig vet vad rotandet i barnpornografibrott kommer att visa i slutändan.

– Det började med en mamma som får en historia återberättad av sin son och slutar i grov våldtäkt mot barn, säger han.

Några månader senare leder fallet vidare – det visar sig att mannen i bilen har haft kontakt med ytterligare en förövare. Närmare 200 000 granskade meddelanden och bilder senare visar det sig att tre gärningsmän är kopplade till varandra. Peter Eriksson hittar bland det beslagtagna materialet en film på en man som våldtar en treåring samtidigt som en annan man filmar.

– Vi hittade även en konversation där de två männen planerar hur de ska ha en trekant med flickan. ”Jag tror att jag har ett datum när min fru har kick-off med jobbet, då kan vi köra”, skrev pappan till den andra mannen, förklarar Peter Eriksson.

Pappan fick slutligen nio års fängelse och den andre mannen åtta år.

Poliserna som utreder dessa brott tillbringar större delen av sin arbetstid framför datorskärmen. Skärmar som visar bilder av miljontals unga offer. Det kan innebära allt ifrån våldtäkter av spädbarn till föräldrar som utnyttjar sina barn. Ofta väljer utredarna att stänga av ljudet för att slippa höra gråten och skriken. Ibland skrattar barnen.

– Det är absurt. Jag vet inte vad som är värst, att de skriker eller skrattar, säger utredaren Sara Olsson med en bister min.

När DN besöker barnpornografi-avdelningen hos Stockholmspolisen ekar arbetsplatsen tom. Från början var de tolv i teamet. I dag är de sex stycken. Barnutredarna Maria Wickman och Sara Olsson ägnar dagarna åt att gå igenom bilder som få orkar se och har ett jobb som många skyr inom polisen. Ändå är de här fallen bland de viktigaste att utreda på polismyndigheten i Stockholm, anser de, och antalet anmälda brott ökar. Sveriges Radio rapporterar att sexbrotten mot barn har ökat under coronakrisen. Det handlar om att förövare i högre utsträckning tar kontakt

med barn för att utnyttja dem sexuellt, men också om att övergreppsmaterial delas i högre utsträckning.
Utredarna Sara Olsson och Maria Wickman ser på varandra och säger suckande att ”det är lite hopplöst”. Högarna av uppgifter om barnsexbrott växer ständigt – samtidigt som medarbetarna blir allt färre. Det var i samband med en stor polisomorganisation som man beslutade att brott om barnpornografi skulle utredas regionalt på grund av att det var eftersatt.
Barnpornografigruppen startade 2016, men man har i dag problem med att rekrytera fler utredare, vilket har lett till tillfälligt tillslagstopp och man kan då inte göra husrannsakan.
– Under den sista rekryteringen var det väldigt få poliser som sökte, säger Ann Tranefalk, gruppchef för barnpornografigruppen i Stockholm.
Det råder dessutom brist på it-forensiker hos polisen i Stockholm, vilket också drabbar många brottmål. Till exempel drar

utredningar om barnsexbrott över nätet ut på tiden upp till flera år.
– Det kanske är Stockholms regions största problem, forensiker är sjukt svåra att rekrytera. De tittar på innehållet bakom allting och är oerhört viktiga. Efter att vi har gjort ett tillslag kan materialet ligga och vänta i två år utan dem, säger hon.
Bakom varje fall som går under termen barnpornografi, utnyttjande av barn för sexuell posering och köp av sexuell handling av barn, döljer sig ett barn och en berättelse om övergrepp som i många fall inte går att beskriva i ord.
– Man har blivit förvånad över hur pass grova övergreppen är, barnen tycks bli yngre. Ibland undrar man ”vart är världen på väg?”, säger Maria Wickman.
Hon understryker vikten av utredarnas arbete och deras kall att förhindra dessa brott – oavsett hur påfrestande arbetet är.
För varje ny anmälan som hamnar på hög riskerar fler barn att utsättas för övergrepp som även tenderar att se allt värre ut i Stockholm där fallen har tredubblats sedan 2017. Från 100

till 224 anmälningar i Stockholms region mellan 2018 och 2019. Under 2020 ser man att antalet anmälningar kommer att överstiga ett tal om 300.
De båda utredarna konstaterar att somliga fall kommer en särskilt nära. Att dagligen granska tusentals bilder på utnyttjade barn påverkar en. Men det mest påtagliga är då ansiktet plötsligt får ett namn.
– Det finns ärenden där vi har åkt hem och gjort en husrannsakan med bara tanken på innehavsbrott. I ett av fallen upptäckte jag väldigt grova övergrepp mot en ung flicka. Det kom så plötsligt, jag var inte alls beredd. Jag tänkte att jag skulle utreda ett innehavsbrott och så hade han spelat in material själv, säger Sara Olsson.
Vid tips om barnpornografibrott tar det ofta polisen flera år att gripa den misstänkte i målet.
– Jag slutför ett ärende nu som är från 2015, säger Maria Wickman.
I dag är det fler fall av barnpornografiska brott än någonsin i Stockholms län, och de brottsmisstänkta tycks bli allt yngre. Den stereotypa gärningsmannen är inte längre

densamma på grund av ett ökande porrmissbruk hos den svenska befolkningen, något som även ses globalt.
Maria Wickman och Sara Olsson ser en skrämmande utveckling – fler barn tvingas till övergrepp, innehållet blir allt grövre.
– Inom polisen och utanför så möts man alltid av ”oj, gud vad hemskt att ni gör det. Det skulle jag aldrig kunna göra”. Folk tycker såklart att det man gör är viktigt, men det är ingen som vill veta någonting om det, säger Sara Olsson.

Trots utvecklingen ser de båda utredarna att barnpornografigruppen är starkt sammansvetsad och att de med sitt arbete åstadkommer skillnad i samhället.
– För varje fall vi löser får ett barn chans till ett bättre liv, förklarar de.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Barnpornografibrott

Barnpornografibrott är sällan lokala brott och samarbete inom polisen krävs alltid, både på nationell och internationell nivå. Nationella Operativa Avdelningen

(tidigare Rikskriminalpolisen) har ett övergripande ansvar. Barnpornografi är ett brott mot allmän ordning. Straffet för barnpornografibrott är böter eller fängelse i högst två år. Grovt brott ger fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

När pandemin är över kommer vi att finnas här för varandra

TISDAG 14 APRIL 2020

Coronaviruset sätter ljus på vad vi gjort med vår värld genom förfärande ekonomisk och politisk ojämlikhet. Den som drabbas av smittan bär den

visserligen ensam, men det är för oss alla som klockan nu slår, skriver författaren Niklas Rådström.

Då jag de senaste två åren genomgått en svit av cellgiftsbehandlingar och en stamcellstransplantation har vår familj på grund av min infektionskänslighet fått leva ett liv präglat av isolering, munskydd, handsprit och mycket inskränkta sociala kontakter. Nu till våren hade vi en förhoppning om att kunna lätta på dessa begränsningar. I stället har de blivit allas vår vardag.

Susan Sontag inleder sin numera klassiska essä ”Sjukdomen som metafor” med att konstatera att vi människor har dubbla medborgarskap, ett bland de friska och ett bland de sjuka. De flesta människor får under sina liv användning för båda passen, men vanligtvis är bara ett av dem giltigt åt gången. Hypokondrikern lägger då och då fram sjukdomspasset och får på en gång lättat och besviket tillbaka det utan giltiga stämplar, sjukdomsförnekaren försöker krampaktigt hålla fast vid de friskas pass men får se det

förklaras ogiltigt och sig själv som skyddssökande i de sjukas värld. Den pandemi vi nu är mitt uppe i verkar ställa den ordningen på ända. Den tvingar oss att färdas med båda passen samtidigt på fickan, osäkra om vilket av dem som för stunden är giltigt. Det är en tid av ofattbar oro och vilsenhet, men som trots det kräver beslutsamhet och handling. Efter ett par års intensiv kontakt med svensk sjukvård kan jag bara med ödmjukhet se tillbaka på alla de biträden, sköterskor och läkare jag mött, genomgående djupt engagerade och hängivet kunniga människor. Klarar vårt samhälle rimligt det vi nu ställs inför är det helt och hållet deras förtjänst.
Det allvarliga sjukdomsbeskedet och en farsot som den som nu hotar utmanar var och en av oss just där vi bottnar i varandra. I den stund som döden slumpmässigt tycks peka ut någon av oss i massan är vi på den plats där bara det grundläggande gäller, det egentligen hela tiden enda självklara: vad vår stund på jorden är, med vilka vi delar den, vilka vi är och vilka vi har blivit.
Till de i långa stycken vackraste och mest märkliga

sjukdomsberättelser som skrivits hör John Donnes dagbok från 1623 med böner och meditationer efter en tjugotre dagar lång åkomma med feberattacker, värk och utmattande trötthet. Vilken krämpa han egentligen hemsöks av i ”Devotions upon emergent occasions” är oklart; några menar att det kan ha handlat om tyfus, andra en form av borrelia. För Donne, liksom för många i hans samtid, är dock sjukdomen att se som ett besök från Gud för att pröva honom för hans brister. Hos Donne kastar sjukdomen den friske in i den sjukes gestalt som är en hel värld i sig själv: han utsätts för feberfrossans jordbävningar och smärtans åskviggar och blixtar, tröttheten fördunklar hans blick likt vid en månförmörkelse, i ådror och vener pulserar blodet som svallande floder ... Febern bryter ner honom som bly och järn smälter i smedjans masugn och sjuksängen ser han som en grav där allt patienten säger blir en del av hans dödsruna. Och ändå, menar Donne, är människan större än världen. Skulle människans alla egenskaper fördelas och sträckas ut över

världen kunde den inte rymma dem alla. Donne säger att sjukdomens tyngsta prövning är att vi i den lämnas ensamma och han ser att det är en ensamhet som inte ens graven tvingar på oss.
I den sextonde meditationen slår hela tiden dystra klockor som ger bud om dem som dukat under för sjukdomens angrepp och avlidit. Han säger att när turkarna intog Konstantinopel lät de smälta ner kyrkoklockorna för att tillverka krigsmaterial och att han hört både klockklangen och krigsmullret, men att av dem har klockornas slag påverkat honom mest. Han påminner sig om en historia om en klocka i ett kloster som slog av sig själv så snart någon i församlingen avled. För den djupt troende Donne är döden ingen slutpunkt. Han skriver att när en människa dör så är hon inte bara ett kapitel rivet ur en bok, utan en berättelse som blir översatt till ett bättre språk.
Och så formulerar han i den sjuttonde meditationen de rader som för många är de enda som de kan förknippa med hans namn: Ingen människa är en ö, hel och fullständig i sig själv; varje

människa är en del av fastlandet, en del av det hela; om en jordklump sköljs bort av havet, blir Europa i samma stund mindre, och så även en udde eller ett stycke mark som hör till dig eller dina vänner; varje människas död förminskar mig, ty jag är innesluten i mänskligheten; så sänd därför inte bud att fråga för vem klockan slår; den klämtar för dig.

Att den klocka John Donne hör slå för oss alla har aldrig bekräftats så påtagligt som nu då världen drabbas av en förfärande viruspandemi. Den för oss samman till ett gemensamt ansvarstagande som bringar fram det bästa hos många av oss och tyvärr även det sämsta hos en del. Och den sätter ljus på vad vi gjort med vår värld genom förfärande ekonomisk och politisk ojämlikhet, girighet och egenintresse, trångsynthet och kortsiktighet med inte minst miljön och klimatet som främsta offer.

Det vi nu står inför understryker att två saker förenar oss människor.

Det ena är vår dödlighet, denna obönhörliga och just genom sin

obönhörlighet skrämmande vetskap. När Odysseus efter sju år hos Kalypso inte längre kan motstå sin längtan hem till sin hustru och sin son ger han också upp den odödlighet som gudinnan lovat honom. Han väljer sin dödlighet därför att den är det enda som ger honom möjligheten att höra till de levande.
Vi behöver aldrig göra Odysseus val mellan dödlighet och evigt liv, det har redan gjorts åt oss. Det som nu hemsöker vår värld ställer vår dödlighet i fokus. Den som drabbas av smittan bär den ensam, men det är för oss alla som klockan slår. Vad vi kan göra är att skydda varandra och sörja för att hålla livsslutet ifrån oss så länge det går.
Och kanske är det just därför ännu viktigare att vi påminner oss om den andra sak som förenar oss. Det är det förhållandet att vi faktiskt lever.
Vi lever och delar ansvaret att sörja för denna vackra och skrämmande värld som är vårt enda hem. Att vår hemhörighet i den inte är självklar har vi påmints om allt oftare under senare tid. Men vi skulle inte uppleva det vi nu står inför som så

omskakande om det inte vore för att det hotar att rycka oss från denna makalösa plats vi är satta att på en gång underkasta oss och förvalta.
Det vi nu befinner oss i visar inte minst hur beroende vi är av varandra och hur mycket vi behöver varandra. I decennier har en tankefigur fått vara dominerande för hur vi fattar våra beslut och det är marknadens. Dess grundläggande principer är konkurrens, rivalitet, utslagning. Men det vi gör för andra kan aldrig ha en prislapp, det är en outtömlig resurs som upphäver marknadens enkla spel om utbud och efterfrågan.
Förmodligen kommer krisen vi nu är i att få långtgående ekonomiska konsekvenser. Men när den väl är över kommer de flesta av oss trots allt finnas här för varandra. Vi kommer att upptäcka nya vägar för hur vi kan stödja och hjälpa varandra. Och världen kommer att finnas kvar med sin uppmaning att vi ska ta ansvar för klimat och miljö.
Denna enastående skapelse med sin ofattbara mångfald och ännu oupptäckta möjligheter. Fåglarna förbereder sig ivrigt för en ny vår.

Knopparna knyter sina trotsiga nävar i buskar och träd. I dikeskanten spirar redan vitsippor och tussilago. På ett fält trumpetar en flock tranor ut sin återkomst. Överallt liv. Överallt det levande. Var rädd om det, min vän.
Niklas Rådström

Så kan Sverige bli ett föregångsland efter coronakrisen

TISDAG 14 APRIL 2020

Coronaviruset har visat att politisk handlingskraft är möjlig. Nu måste denna handlingskraft också omsättas i vår klimatpolitik efter den akuta

krisen. Och Sverige kan bli ett föregångsland, skriver Anders Wijkman och Filip Johnsson.

Coronaviruset är här och nu och har visat vårt samhälles sårbarhet. Det kräver stor politisk handlingskraft. För beslutsfattarna är det en balansakt mellan att säkerställa att sjukvården inte kollapsar och att inte effekterna på ekonomin blir alltför omfattande. Men en sak är uppenbar. Beredskapen för ett virus med dessa långtgående konsekvenser är klart otillräcklig. Lager av viktig skyddsutrustning saknas. Sjukvården är hårt slimmad och sängplatserna, inkluderande intensivvård, är hårt ansträngda även under normala förhållanden. Beredskapen på livsmedelsområdet är ett annat exempel. Ännu i början av 1990-talet producerade svenska bönder mer än 75 procent av den mat vi konsumerar. I dag är siffran under 50 procent. Att till varje pris hålla nere kostnaderna har dominerat tänkandet på alltför många områden.

Men coronaviruset är inte den enda utmaning våra samhällen står inför. Sårbarheten finns på många områden, som en

konsekvens av globaliseringen av ekonomin men också av ett extremt kortsiktigt ekonomiskt tänkande. Kvantitativ tillväxt i ekonomin – med ringa hänsyn till konsekvenserna för den fysiska miljön – har haft högsta prioritet. Priset har varit en accelererande klimatförändring och alltmer utarmade ekosystem. Decimeringen av tropiska skogar och förlusten av biologisk mångfald har som en av många konsekvenser haft spridningen av nya virus till människan från djurvärlden. Sårbarheten finns även i form av ett finansiellt system som sprängt alla ramar och där det totala skuldberget uppgår till mer än tre gånger den globala bruttonationalprodukten. Coronavirusets effekter visar hur känslig vår ekonomi är för störningar. Regeringar världen över satsar nu enorma belopp för att stärka bankerna, undvika att företag går i konkurs och hjälpa löntagare som förlorat sina jobb. Allt detta är helt nödvändiga åtgärder, inte minst i ett kortsiktigt perspektiv.
Även om det mesta av beslutsfattarnas ansträngningar nu går ut på att hantera

coronaviruset får inte situationen leda till att allvarliga risker på andra områden skjuts på framtiden. Att klimatkonferensen i Glasgow i november flyttas till nästa år är ett djupt olyckligt beslut. Risken är helt klart att det momentum som byggts upp vad gäller hållbarhetsarbetet – inte minst klimatfrågan – kommer att stanna av.

I stället bör vi ta lärdom av coronakrisen för att på olika sätt understödja den omställning av ekonomin som är absolut nödvändig om vi ska undvika både en accelererande klimatförändring och en fortsatt utarmning av vitala ekosystem och den biologiska mångfalden. Ödets ironi är att coronaviruset precis som finanskrisen 2008 gett en snabb och kraftig minskning av utsläppen. Bara i Kina bedömdes coronaviruset under en enda månad ha minskat koldioxidutsläppen med runt 200 miljoner ton (fyra gånger mer än Sveriges årliga utsläpp av växthusgaser). Även halterna av andra miljöfarliga ämnen har minskat. Samma utveckling kommer vi att se i övriga världen.

Men vad händer när coronaviruset klingar av? Efter finanskrisen ökade utsläppen igen, vilket har tydliggjort samhällets oförmåga att hantera hotet från klimatförändringarna. Detta politiska misslyckande har inte bara uppmärksammats av forskarvärlden, olika företrädare för det civila samhället utan också av Klimatpolitiska rådet. Rådet har som uppgift att granska regeringens klimatpolitik och de konstaterar i sin rapport i mars bland annat att ”utsläppsminskningarna har bromsat in när de behöver accelerera” och att ”inget av målen i det klimatpolitiska ramverket bortom 2020 kommer att nås med nuvarande förutsättningar och beslutad politik”.

Misslyckandet beror till väsentlig del på att samhället – i Sverige och globalt – inte lyckats prissätta klimatutsläppen. Det är helt enkelt för billigt att släppa ut koldioxid. Detta är allas vårt misslyckande då vi är fast i vårt nuvarande system och har svårt att ändra kurs. Den finlandssvenske filosofen Georg Henrik von Wright (1916–2003) myntade begreppet

”omständigheternas diktatur”. I dagens komplexa och högteknologiska samhälle kan begreppet förstås som att det på alla nivåer – från individer upp till regeringsnivå – finns en svårighet att agera. Vi sitter fast i en mängd beroenden såväl på individnivå som inom politik och företagande.

Klimatförändringarna – men också hoten mot vitala ekosystem och den biologiska mångfalden – måste lösas kollektivt såväl lokalt, regionalt som globalt. I vår tävlingsinriktade tillväxtekonomi blir utmaningen vem som ska gå före och visa att en förändring är möjlig, samtidigt som vi undviker det man brukar benämna ”fripassagerarproblemet” (där vissa åker snålskjuts utan att själva betala). Våra samhällen har därmed förblivit i stort sett handlingsförlamade. Trots att nästan alla numera erkänner klimatkrisen har de globala utsläppen fortsatt att öka under de två senaste åren.

När det gäller coronaviruset visar regeringar i olika delar av världen betydande handlingskraft. Insatserna för att stoppa smittspridningen varierar dock

stort. Samtidigt satsas stora resurser på att hålla i gång ekonomin. Det är dock viktigt att inse att den ekonomiska krisen inte kan mötas som en konventionell lågkonjunktur. De förslag i form av inkomstbortfallsstöd till företagen och betala lönen för de som permitterats eller blivit arbetslösa, som John Hassler och Per Krusell framfört (DN Debatt 3/4), är därför välkomna. Den fråga som måste ställas är hur den handlingskraft vi nu ser från politiken kan utvecklas till att också omfatta andra stora och överhängande risker som våra samhällen står inför? Det gäller naturligtvis speciellt klimatförändringen men även andra miljö- och hållbarhetsproblem. Det gäller också vårt finansiella system som synes lika stabilt som ett korthus. Dessa frågor väcktes nyligen i ett öppet brev till politiska ledare världen över initierat av Romklubben, Potsdam institute for climate impact research samt WWF international.

Sveriges årliga utsläpp av växthusgaser är ungefär 50 miljoner ton. Om det i genomsnitt

kostar 1 000 kr/ton att minska utsläppen blir kostnaden 50 miljarder kronor per år, en kostnad som dessutom minskar allteftersom utsläppen tas bort. Detta kan jämföras med de hundratals miljarder som nu – självklart helt riktigt – satsas i akuta åtgärder på att mildra effekterna av coronaviruset.
Det finns mycket att vinna på att utnyttja efterdyningarna av coronakrisen som en möjlighet att komma bort från fossilberoendet. Om utsläppen av växthusgaser kraftigt reduceras skapas en mängd mervärden som till exempel minskat beroende av importerat bränsle, bättre luftkvalitet, minskat buller och – på sikt – troligtvis lägre energipriser då bränslebaserad energiproduktion till stor del ersätts av el från vind- och solkraft, vätgas samt syntetiska bränslen. Om däremot kraftfulla åtgärder mot utsläppen skjuts på framtiden ökar risken för en accelererande klimatförändring. Vidare urholkas konkurrenskraften hos företagen.
När coronakrisen lagt sig bör arbetet initieras att se över statens principer för den ekonomiska

politiken. Politiken måste på alla områden riktas mot åtgärder som stöder omställningen mot en kolsnål och mer hållbar ekonomi. Steg för steg bör budgetpolitiken ses över så att den blir i linje med Klimatpolitiska rådets rekommendation. Samtidigt bör investeringarna inriktas mot att ställa om våra energi-, transport-, bostads- och jordbrukssektorer och lägga resurser på att återställa våra naturliga ekosystem. De areella näringarna har en viktig roll, inte minst jordbruket. Allt måste göras för att förvandla jordbruket från en kolkälla till en kolsänka. Metoderna finns.

Sverige har goda möjligheter att påskynda övergången till ett mer hållbart samhälle. Vi kan därmed utgöra ett föredöme och förhoppningsvis bidra till att världen i stort rör sig i en mer hållbar inriktning.

För det första måste Sverige verka proaktivt inom EU för att den nya kommissionens förslag om en *green deal* inte ska hamna i vänteläge med hänvisning till coronakrisen utan ges högsta prioritet i närtid.

Regeringen bör vidare kunna villkora alla typer av framtida företagsstöd med att de färdplaner som tagits fram inom Fossilfritt Sverige ges prioritet. Ett stort antal branscher har tagit fram planer syftande till fossilfrihet. Färdplanerna innebär åtaganden från företagen och förslag till staten som staten förhoppningsvis kan leva upp till. I de branscher som saknar färdplaner bör stöd villkoras mot att sådana tas fram.
Regeringen bör även se till att lagar och regler går hand i hand med färdplanerna och att forskningspolitiken stimulerar utvecklingen i linje med färdplanerna. Inte minst kan stat, kommuner och myndigheter styra sina egna investeringar och upphandlingar med hjälp av grön upphandling – en möjlighet som borde kunna vara kraftfull men där det inom många områden hänt väldigt lite.
Det bör också utformas en strategi som gör att hela den svenska industripolitiken relaterar till målet om netto nollutsläpp.
Slutligen bör Sverige i EU ta upp diskussioner om en reformering av finanssystemet. Både för att

begränsa den totala skuldsättningen och för att utlåningen styrs bort från klimat- och miljöskadliga aktiviteter. Sverige kan bli ett föregångsland genom att utveckla handlingskraft även för långsiktiga utmaningar inom klimat och hållbarhet. Coronaviruset har visat att politisk handlingskraft är möjlig. Nu måste denna handlingskraft också omsättas i vår klimatpolitik – och i förlängningen skyddet av ekosystem och biologisk mångfald – så att de kan utgöra naturliga ramar för vår ekonomiska utveckling.

Anders Wijkman och Filip Johnsson

Anders Wijkman är ordförande Climate-KIC (ett innovationsprogram på EU-nivå för att stötta omställningen till en hållbar ekonomi)
Filip Johnsson är professor, Chalmers tekniska högskola

Så överlever kärleken när du och partnern är isolerade i hemmet

TISDAG 14 APRIL 2020

I coronakrisens spår arbetar många hemifrån.

Vad är viktigast att tänka på nu om man plötsligt blivit ”kollega” med sin kärlekspartner? Hur ser man till att inte gå varandra på nerverna?

Och vilka positiva saker kan komma ur det nya sättet att leva?

Psykologen Egil Linge tror att många par inledningsvis ser fördelen med att äntligen få extra mycket tid tillsammans. Men när det gått en vecka, tio dagar, börjar det bli jobbigt. Den automatiska distansen som annars sker i vardagen försvinner. Plötsligt

börjar hemmet kännas trångt och vårt eget personliga utrymme krymper.
– I de flesta familjer ses man i vanliga fall kanske ett par timmar på kvällen och på helgen. Tiden med barnen brukar man även dela upp sinsemellan, den ena skjutsar till en aktivitet och den andra hämtar. Vi är helt enkelt ovana vid att ha så här mycket gemensam tid, säger Egil Linge.
En vanlig dag på jobbet innebär inte bara arbete, vi samlar också på oss intryck som vi delar med oss, och den som lever i ett parförhållande gör det oftast till partnern. För många är situationen nu helt annorlunda. Jobbet har flyttat hem, händelserna och interaktionerna med andra människor blir färre.
– Även om man nu inte får så många intryck är det viktigt att våga anförtro sig och visa känslor, säger Per Carlbring, professor i klinisk psykologi vid Stockholms universitet.
De som nu börjat arbeta hemifrån, kanske på en liten yta, kan upptäcka nya delar av personligheten hos sin partner. I digitala möten eller telefonsamtal kanske man har en annan jargong

eller ett annat sätt att prata mot vad man har hemma. Det kan misstolkas och det i sin tur kan bli problematiskt. Risken är att man börjar reta sig på varandra.
– För att undvika det är det bra att prata om hur det är och hur man upplever att situationen fungerar, säger Per Carlbring.
Ursula Grönberg, socionom och legitimerad psykoterapeut, menar att det är viktigt att hålla på rutiner när det gäller tiden för arbete och privatliv när man arbetar i samma bostad. Det kan också vara det svåraste att få till, tror hon.
– Eftersom man nu har hemmet som sin gemensamma arbetslokal är det viktigt att verkligen tänka på att man är två som på bästa möjliga sätt ska kunna jobba hemma, säger hon.
Hon föreslår gemensamma morgonmöten där man går igenom hur dagen kommer att se ut. Då kan man också identifiera vem som behöver vad för att få allt att fungera.
– Man kan behöva tänka lite extra på vad den andra personen behöver, och fråga sig själv vad man kan göra för att få den andras arbetsdag att bli så bra som

möjligt. Tänk igenom hur man kan hjälpas åt. Då känner båda sig validerade och viktiga, säger hon. Gör även upp om praktiska saker: Vem ska sitta på vilken plats? Hur gör vi om någon måste fokusera? Gå igenom tänkbara situationer och försök att vara flexibel om ni till exempel behöver byta plats med varandra under dagen.
I den utsträckning det går, bestäm när ni går upp, när ni tar rast och när dagen är slut. Schemalägg ensam respektive gemensam tid under dagen. Gör också plats för gemensam fika eller lunch – när det finns något att se fram emot kan det bli lättare att fokusera.
– Är man två kan man också peppa varandra och hjälpas åt. Men sätt en tydlig sluttid för när arbetsdagen är slut, säger Per Carlbring.
I hemarbetet blir det viktigt att försöka behålla sitt arbetsjag och sin professionella roll, menar Ursula Grönberg. Om irritation uppstår, försök att inte låta det sippra in i ”arbetsdagen”.
– I den professionella rollen ingår inte att kritisera någon annan för hur den utövar sitt yrke, säger Ursula Grönberg.

Hänsyn, ödmjukhet och snällhet är ledord att ha med sig, menar hon. Tänk på att båda behöver anpassa sig – ge och ta plats.
Om ni börjar bråka – försök att ta den andras perspektiv.
– Det är det absolut viktigaste, att inte bara fokusera på att försvara sina egna argument utan försöka förstå vad den andra säger, säger Per Carlbring.
Det kan vara lättare sagt än gjort, men försök att tänka ”ros i stället för ris”, uppmanar han. Det innebär att man uppmuntrar de beteenden som man uppskattar i stället för att bestraffa de beteenden man inte gillar.
Det kan kännas svårt att försöka vara koncentrerad och mentalt ställa in sig på att jobba när man befinner sig på en plats som inte är förknippad med arbete. Just därför kan det vara bra att skruva ned förväntningar på hur den här tiden kommer att vara, menar han.
– Det finns många nackdelar med den här tiden, men det är också en chans till en stund då vi faktiskt skulle kunna arbeta på att inte ta varandra för givet, utan lägga

manken till och satsa på relationen, säger Per Carlbring.
Ursula Grönberg framhåller också vikten av att känna att man som par är i samma lag.
– Man får tänka att båda nu är i samma situation – att vi ska klara det här – och förmedla det till varandra, säger hon.
Var snälla mot varandra, respektera varandras arbeten och vad arbetet kräver av den andra personen. Men lyssna också och kliv fram om din partner känner sig orolig, påminner hon.
– Det är en turbulent tid vi lever i. Oron kan röra allt från hälsa till ekonomi. Var observant på din partner, och när ni pratar: försök att tänka ut lösningar tillsammans. Lever man med någon som oroar sig lätt och man vet om att det är så, då behöver man visa ännu mer hänsyn och tolerans när det finns så många extra triggers, säger Ursula Grönberg.
Är man själv en person som känner mycket oro är det lika viktigt att dela med sig av sina känslor så att man låter sin partner eller annan anhörig få möjlighet att hjälpa till.

– Jag tycker också att man kan vara tydlig med att vara ett team i ett läge med ekonomisk oro. Men delar bördan, även om det inte löser alla problem.
För många par har det varit naturligt att ägna partnern mycket tid i början för att lära känna varandra, för att efter hand, när relationen pågått ett tag, utgå ifrån att man känner partnern utan och innan. Nyfikenheten avtar och diskussionerna handlar mer om dagliga vardagsbestyr som inköp och vad man ska äta till middag, menar Egil Linge.
– Man blir en så kallad ”tankeläsare”, vi tror att vi vet exakt vad partnern tänker och vad den kommer att säga. Men det är ju det som är det fantastiska i den här situationen, vi vet ju faktiskt inte det. Hur länge vi än varit tillsammans, finns det alltid något mer att lära känna, säger Egil Linge.
Han föreslår att vi ska se tiden i karantän som en möjlighet.
– Grunden för en bra relation är trygghet. Och trygghet får man genom kunskap om den andra. Se det som ett tillfälle att utforska varandra på nytt. Be partnern att

berätta mer om sin uppväxt, kanske om ett syskon eller annan familjemedlem, försök helt enkelt fördjupa samtalet.
I vårt moderna samhälle finns också en idé om att det inte skulle vara bra för relationen att vara tillsammans mycket. Särskilt vi svenskar hyllar egenskaper som ”att klara sig själv” och vara oberoende.
– I själva verket är det ju tvärtom, det är bra och naturligt att vilja vara tillsammans mycket i en relation. Och det går inte att bygga en kärleksrelation utan att vara beroende. Men jag märker att framför allt unga är så rädda för att ge upp sin egentid att de aldrig hinner lära känna varandra och får den plattform som behövs för att skapa en kärleksrelation.
Egil Linge menar att det handlar om en anpassning till hur vårt samhälle är organiserat.
– Vi ska vara effektiva och jobba väldigt mycket på olika arbetsplatser. Vilket förstås är perfekt för arbetsgivaren, och mindre bra för kärleken.
– Men vi skulle kunna se den här karantäntiden som ett sätt att återskapa tid i relationen som vi förlorat. Och förhoppningsvis kan

coronakrisen föra det goda med sig att den minskar vår rädsla för att vara tillsammans, säger han.

Catia Hultquist
catia.hultquist@dn.se
Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se

Tips. Sju sätt att underlätta tiden i hemmakarantän

1 Se jobbtimmar som jobbtimmar och privat tid som privat tid. Håll på de normala arbetsrutinerna. Undvik till exempel att jobba i fritidskläder, fortsätt äta frukost vid samma tid som vanligt och så vidare.

2 Planera in egen tid och gemensam tid. Se till att du får egentid och ditt utrymme, kanske se en film eller träffa kompisar, men schemalägg även den gemensamma tiden.

3 Strukturera även det praktiska. Vem sitter var? Vem behöver vad? Gemensamma ”morgonmöten” kan vara ett sätt att strukturera.

4 Visa hänsyn och omtanke. Fråga hur den andra mår, vad den behöver. Det stärker känslan av att vara viktig och sedd.

5 Om din partner är orolig: lyssna och kliv fram som ett stöd, och tänk ut lösningar tillsammans.
6 Om ni börjar bråka – försök att ta den andras perspektiv.
7 Se krisen som en möjlighet – ett tillfälle att utforska varandra på nytt, ge varandra tid, ställa frågor och fördjupa relationen.

15 april 2020

Muf efterlyser ett statligt regelverk för friskolorna

ONSDAG 15 APRIL 2020

Det behövs ett tydligare statligt regelverk som gör att kommuner inte kan gynna – eller missgynna – olika friskolor.

Det säger Moderata ungdomsförbundet efter DN:s reportage om förmåner och rabatter till Engelska skolan i borgerliga kommuner.

Många har reagerat starkt på reportaget i gårdagens tidning om att Internationella engelska skolan (IES) får subventioner och hyresrabatter för att etablera sig i Trelleborg och även andra borgerligt styrda kommuner.

Moderata ungdomsförbundets ordförande, Benjamin Dousa, har inga invändningar mot att en privat skolkoncern som Engelska skolan gör vinst för pengar som kommer från skattebetalarna.

– Jag har inga problem med det så länge kvaliteten på undervisningen är så hög som möjlig, säger han.

Däremot efterlyser han ett statligt regelverk som ska hindra att borgerligt styrda kommuner kan ge hyressubventioner på det sätt som nu görs i Trelleborg.

– Min grundinställning är att man inte ska ge subventioner till fristående skolor på det sätt som man gör i Trelleborg.

– Därför behövs ett statligt grundregelverk som ska

tydliggöra vad det är som gäller, säger han

Problemen är att det i dag är väldigt otydligt vad som gäller mellan kommunala och fristående skolor. Det skiljer också mellan olika kommuner när det kommer till momsregler, elevpengar, och även lokalkostnader, menar Benjamin Dousa.

Det är också ett problem att företrädesvis borgerliga kommuner tenderar att skapa regler för att locka till sig ett urval av de mest attraktiva skolorna till den egna kommunen, menar han.

– Att fristående skolor finns överrepresenterade i många välmående borgerliga kommuner är ett problem eftersom det skadar likvärdigheten i den svenska skolan.

Men ett lika stort problem är att det också finns kommuner som motarbetar fristående aktörer, till exempel genom att inte erbjuda dem lokaler eller fifflar med uträkningen av elevpengen för att missgynna friskolor, menar Benjamin Dousa.

Daniel Riazat, som är utbildningspolitisk talesperson för Vänsterpartiet, anser att det borde

vara olagligt för en kommun att ge rabatt till en fristående skola som vill etablera sig i en kommun.
– Det är inte rimligt att våra skattepengar ska gå till att subventionera företag som gör mångmiljonvinster varje år och som inte ens tar ansvar om verksamheten läggs ned, säger han och syftar på avtalet i Trelleborg som går ut på att kommunen tar över skolan och alla kostnaderna om det visar sig att den inte blir lönsam.
Vänsterpartiet försöker motverka utvecklingen, enligt Daniel Riazat.
– Men tyvärr har vi en majoritet i riksdagen som tycker att de är bra att våra skattepengar försvinner från barnen och lärarna till skatte-paradis.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Ledare: Behåll friskolorna – men skruva till ersättningen

ONSDAG 15 APRIL 2020

Att Sverige har öppnat för att fler aktörer än kommunerna kan driva grund- och gymnasieskolor är bra. Det gör att det ofta finns möjlighet för elever och föräldrar att välja bland alternativ och inriktningar. Däremot fungerar inte modellen om regelverket bara ser rättvist ut på pappret. Eftersom skolan bekostas med skattemedel, där varje satsad krona ska ge eleverna bästa möjliga utbildning, måste den även uppfattas som rättvis när man ser till helheten. Det betyder exempelvis att en kommun inte bör göra undantag och ge en specifik friskola extra

hyresstöd eller lova att ta kostnaderna om koncernen känner att skolstarten var en felsatsning och bestämmer sig för att stänga. Ändå är det precis vad som hänt när kommuner försökt locka Internationella engelska skolan att starta en skola just på deras ort (DN 14/4).

Löftena visar på en avgörande skillnad mellan kommunala och fristående skolor. Medan de fristående kan lägga ner verksamheten om söktrycket sjunker, och välja hur många elever som ska gå där, kan de kommunala av olika skäl behöva fortsätta bedriva undervisning, även om klasserna är halvfulla. Inte minst eftersom kommunen enligt lag är skyldig att ta hand om alla barn vid en eventuell friskolestängning.

Det här är inga argument för att friskolor ska strykas ur det svenska skolsystemet. Däremot synliggör diskussionen som uppstått kring skoletableringarna varför dagens finansieringslösning bör ses över.

I Trelleborg förklarar ett social-demokratiskt oppositionsråd att Engelska skolan (men det gäller även en del andra friskolor) drar

till sig många elever som har bra uppbackning hemifrån. Det gör att andelen elever i den kommunala skolan som behöver mer stöd, och alltså kräver mer resurser för att nå målen, ökar. Då stiger ofta den kommunala skolans kostnad per elev, varpå skolpengen höjs, och eftersom friskolor har rätt till lika stor skolpeng som de kommunala leder det till att även dessa får mer pengar, oavsett elevernas behov. En liknande slutsats har dragits i en rapport från tankesmedjan Balans, vilket just vittnar om att ett system som ser rättvist ut på pappret inte nödvändigtvis är det i praktiken.

Det skeva utfallet betyder inte att dagens modell behöver slås sönder. Det finns ingen anledning till att det inte skulle gå att göra en utjämning inom ramen för det befintliga systemet. I exempelvis Stockholm är ersättningen till friskolor redan i dag uppdelad i olika delar. Först en summa som är lika för varje elev (skolpengen). Sedan en pott som fördelas så att skillnader i resultat som antas bero på elevers socioekonomiska förutsättningar ska jämnas ut. Sist

ett tilläggsbelopp för elever som behöver särskilt stöd.
Det är i grunden en rimlig konstruktion, men den behöver skruvas till. En lösning är att låta själva skolpengen utgöra en mindre del, medan de socioekonomiska förutsättningarna (som kan beräknas på olika sätt) i både kommunala och fristående skolor får större genomslag.
En annan kan vara att inte ge friskolor hela skolpengen. Så var det när friskolesystemet infördes i början av 1990-talet, då ersättningen sattes till 85 procent.
Orättvist, tycker säkert vissa. Varje elev ska väl få kosta lika mycket i en likvärdig skola?
I själva verket är det precis tvärtom. Om de kommunala skolorna behöver ett extra tillskott, för att de kanske har svårare att fylla klasserna och generellt har mindre självgående elever, måste det tillgodoses.
I en likvärdig skola är det inte pengarna som fördelas lika mellan skolor. Det är elevernas möjlighet att nå målen.
DN 15/4 2020

Rekordlåg nivå på utsläppen

ONSDAG 15 APRIL 2020

Minskningen av koldioxidutsläpp kan bli 4 procent, enligt nyhetssajten Carbon brief.

Coronakrisen ser ut att få en större påverkan på de årliga utsläppen än tidigare ekonomiska kriser eller krig, exempelvis andra världskriget och finanskrisen runt 2008–2009.

Utsläppen under året kan minska med 4 procent, eller 1600 miljoner ton koldioxid. Det visar preliminära beräkningar som klimat- och energinyhetssajten Carbon brief har gjort.

De påpekar att beräkningarna är osäkra – krisen liknar ingenting som tidigare har hänt i den globala ekonomin och den pågår fortfarande.

Om utsläppen globalt minskar 4 procent i år så är det ändå inte tillräckligt för att nå klimatmålet att hålla den globala

uppvärmningen till runt 1,5 grader. Ska det målet nås krävs att utsläppen minskar med 6 procent varje år hela decenniet, påpekas i analysen med hänvisningar till FN:s klimatpanel IPCC. Tidigare har Carbon brief presenterat en analys som beräknade att Kinas utsläpp av koldioxid tillfälligt minskade med 25 procent när delar av landet stängdes på grund av viruset. Två månader senare ligger utsläppen fortfarande under det normala.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Nej, socialdemokrater, just denna gång drabbas män hårdare än kvinnor

Det hävdas ibland att feminismen har gått för långt. Ett sådant påstående är lätt att avfärda. Cirka 40 procent av världens flickor och kvinnor lever enligt FN i länder där jämställdhet är ett främmande ord. Inkomstgapet mellan könen är förfärande stort. Kvinnor hålls tillbaka på alla fronter; till det värsta förtrycket hör att flickor förvägras rätten till utbildning och därmed tvingas till ett liv i slaveri under en mans och ett patriarkats nycker.

Det betyder inte att feminismen aldrig kan gå för långt, eller att allt som sägs och görs i feminismens namn är berättigat. Exempel på detta gavs i dagarna av några framstående social-demokratiska politiker.
Först ut var Annika Strandhäll och Heléne Fritzon. På en affisch som bland annat lagts ut på Facebook påstår de båda:
”Kvinnor betalar priset. I corona-tider ökar våldet, hälsan försämras och ekonomin går i bitar.”
Och för att ytterligare förtydliga skriver Strandhäll, i versaler, på

sina sociala medier: ”KVINNOR BETALAR ALLTID HÖGSTA PRISET I KRISER.”
Samma budskap upprepas av utrikesminister Ann Linde och Åsa Regnér, tidigare S-minister men nu jämställdhetstjänsteman på FN. ”Kvinnor drabbas extra hårt av coronakrisen”, hävdade de på måndagen i en debattartikel i Aftonbladet.
Nu är det så att just under coronakrisen tycks det vara män som drabbas extra hårt och ”betalar det högsta priset”, nämligen med insjuknande och död.
New Yorks hälsomyndigheter rapporterar till exempel 71 manliga dödsfall per 100 000 människor mot 39 kvinnliga. På svenska intensivvårdsavdelningar är cirka tre fjärdedelar av covidpatienterna män.
Det går utmärkt att invända att männen genom sina livsval kan vara medskyldiga till denna dödens statistik. Man kan också poängtera att corona slår hårt även mot kvinnor som inte blir direkt sjuka; de sliter i vården och plågas säkert extra hårt av avskyvärda män som nu inte har något jobb att gå till. Om allt detta

kommer det att forskas och debatteras frenetiskt när detta elände blåst över.
Men då måste man mena att dessa coronaplågor för kvinnor är ett öde värre än döden. Bokstavligen. Lugna er lite med att dra politiska poänger av det som sker. Ni ger intryck av att desperat försöka mjölka fram ert budskap oavsett om det är en ko som står framför er eller en punkterad cykel.
Påstå inte slentrianmässigt och med plakatord att kvinnor drabbas hårdare av en pågående epidemi som enligt all tillgänglig statistik är extra vedervärdig mot just ickekvinnor. Sådant agerande är cyniskt mot offren och lär snarare missgynna feminismen.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Lägre ränta för företag som vill skjuta upp skatten

ONSDAG 15 APRIL 2020

Nu blir det billigare för krisdrabbade företag att skjuta upp sina skatteinbetalningar. Riksdagens finansutskott har beslutat att räntan på uppskjutna skatteinbetalningar halveras.

– Vi hade velat gå ännu längre, säger Elisabeth Svantasson (M).

En av de första krisåtgärder som regeringen genomförde var att ge företag möjlighet att skjuta upp sina skatteinbetalningar. Åtgärden syftade till att snabbt stärka företagens likviditet efter coronakrisens brutala påverkan på många bolags omsättning. Uppskovet är dock just ett uppskov som ska betalas tillbaka senare. Årsräntan i det ursprungliga förslaget uppgick till 6,6 procent, vilket både

företagarrepresentanter och opposition ansett vara för högt. Nu har riksdagens finansutskott fattat beslut om att sänka anståndsräntan till 3,14 procent på årsbasis. De första sex månaderna blir dessutom avgiftsfria.

– Vi moderater hade velat gå ännu längre men jag är ändå glad att vi lyckats få ned räntan så här mycket, säger Elisabeth Svantesson (M), ekonomisk-politisk talesperson.

Enligt finansminister Magdalena Andersson (S) var det ursprungliga förslaget hämtat från en modell som användes efter finanskrisen 2008. Det viktiga för regeringen var att snabbt få ett fungerande system på plats, menar hon.

– Vi tog fram det som fanns i byrålådan, nämligen förslaget från finanskrisen, säger Magdalena Andersson.

Hon framhåller att det är en exceptionell situation och att det kräver exceptionella åtgärder som kostar mycket pengar.

– Det är klart att det här kommer att ha en offentligfinansiell effekt men vi tycker att det är väl avvägt, säger Magdalena Andersson.

Även Kristdemokraterna hade velat se en större sänkning av anståndsräntan men anser ändå att beslutet i finansutskottet är en stor förbättring för landets småföretagare.
– Det här är inte minst viktigt för de mindre företagen som vill utnyttja möjligheten till retroaktiv återbetalning av skatten men som har tvekat på grund av den väldigt höga räntan, säger Jakob Forssmed (KD), ekonomisk-politisk talesperson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fack och arbetsgivare kräver större krispaket

ONSDAG 15 APRIL 2020

I dag, onsdag, presenterar finansminister Magdalena Andersson en vårbudget som inte liknar någon annan. Regeringen och samarbetspartierna har redan hunnit lägga fram fem

ändringsbudgetar värda långt över 100 miljarder kronor. Men både LO och Svenskt näringsliv anser att det snabbt behövs mer.

Utöver att vara ett hot mot liv och hälsa har pandemin utsatt samhällsekonomin för påfrestningar av sällan skådat slag. Inom branscher som flyg, hotell och annan besöksnäring föll efterfrågan snabbt mot noll. Men även tunga industriföretag som Volvo och Scania behöver dra ner för att parera raset.

Omständigheterna är därför unika när finansminister Magdalena Andersson (S) klockan 8 på onsdagsmorgonen offentliggör regeringens vårproposition. Även om den kanske inte innehåller så mycket som inte redan är känt kommer alla att lyssna uppmärksamt på varje ord från henne. Hur långt borta är ljuset i tunneln?

Den nya budgeten ska ses mot bakgrund av att regeringspartierna S och MP tillsammans med samarbetspartierna C och L har fått ur sig fem ändringsbudgetar den senaste månaden. Det började med slopat karensavdrag vid

sjukdom och anstånd med skatteinbetalningar för företagare. Och så sent i går kom beskedet att systemet med korttidspermitteringar utökas (se artikel till höger).
Före gårdagens besked hade finansdepartementet summerat krispaketens direkta kostnader för staten till cirka 100 miljarder kronor. Nu blir de väsentligt högre. Till det kommer lånegarantier på 230 miljarder och anstånd med skatter på 335 miljarder.
Ändå har både tunga ekonomer och oppositionspartier anklagat regeringen för att vara för försiktig. Moderaterna föreslog i förra veckan 100 miljarder kronor per månad i april och maj, bland annat i form av helt slopade arbetsgivaravgifter och direkta kontantstöd till företag som tappat i omsättning.
Finansminister Magdalena Andersson betonar att problemen måste hanteras både på kort och på lång sikt.
– Vi vill ha resurser kvar så att vi kan återstarta ekonomin, både i form av konsumtionsstimulanser och investeringar, har hon sagt till DN.

Men kraven på större insatser kommer också inifrån arbetarrörelsen. Åsa-Pia Järliden Bergström, tillförordnad chefsekonom på LO, pekar på a-kassan. Hon anser inte att det räcker att trösklarna har sänkts och ersättningen höjts.
– Den arbetslöshetsförsäkring som vi har haft skulle ha varit otillräcklig även i en vanlig lågkonjunktur och det sätts i blixtbelysning när vi får en sådan här extrem inbromsning i ekonomin.
LO vill att den högre ersättningen ska permanentas och gälla mer än de första 100 dagarna. Helst ska månadslöner upp till 38 000 kronor täckas med 80 procent.
– Vi bedömer att arbetslösheten kan hamna på 10 procent och då måste hushållen ges en möjlighet att övervintra även om man drabbas av arbetslöshet, säger Åsa-Pia Järliden Bergström.
Både LO och Svenskt näringsliv välkomnar tisdagens besked om att företag ska kunna permittera personal upp till 80 procent. De delar också synsättet att stora satsningar nu är bättre än att spara resurser till ett senare skede.

Jan-Olof Jacke, vd på Svenskt näringsliv, varnar för vad konkurser och uppsägningar annars kan leda till.
– Det är oerhört viktigt att ta stora kostnader nu för att klara övervintringen och inte dra på sig större kostnader och större sociala konsekvenser i det långa loppet.
Överst på Jan-Olof Jackes kravlista står att företag ska kompenseras med reda pengar för tappad omsättning. Svenskt näringsliv har föreslagit att de som tappat exempelvis 40 procent ska få tillbaka från 25 procent från staten.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Ekonomisk krispolitik

Korttidspermitteringar. Kan göras upp till 80 procent av arbetstiden. Staten, arbetsgivare och anställda delar på bördan. Kostnad för staten: kan överstiga 100 miljarder kronor 2020 (prislappen beror på i hur stor utsträckning möjligheten utnyttjas).
Sänkta arbetsgivaravgifter för upp till 30 anställda och månadslöner upp till 25 500 kr. Kostnad för staten: 33 miljarder kronor 2020.

Extra generella statsbidrag till kommuner och regioner. Kostnad för staten: 15 mdr kr.
Staten tar över sjuklöneansvar för de två första veckornas sjukskrivning från arbetsgivare. Kostnad för staten: 7 mdr kr.
Tillfälligt förstärkt a-kassa där fler kan kvalificera sig och både golv och tak för ersättningen har höjts. Kostnad för staten: drygt 5 mdr kr.
Hyresrabatter för företag. Kostnad för staten: 5 mdr kr.
Utbildning på komvux, yrkeshögskolor, universitet etc. Kostnad för staten: 3 mdr kr.
Arbetsmarknadspolitik. Kostnad för staten: 2,6 mdr kr.
Slopat karensavdrag vid sjukskrivning: Kostnad för staten: 2 mdr kr.
Statliga lånegarantier: 230 mdr kr.
Anstånd med skatter: 335 mdr kr.

Utökat stöd för korttidsarbete

ONSDAG 15 APRIL 2020

Stödet för korttidspermittering utökas nu ytterligare. Regeringen och samarbetspartierna föreslår att företagen med stöd från staten kan minska arbetstiden för sina anställda med 80 procent.

– Det här är ett kraftfullt sätt att lyfta bort kostnader från företagen, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

I vårändringsbudgeten föreslår regeringen och samarbetspartierna Centerpartiet och Liberalerna att stödet för korttidspermittering utvidgas. En arbetsgivare ska från och med den 1 maj kunna minska arbetstiden för sina anställda med 80 procent och staten ska stå för större delen av kostnaden. Förändringen ska gälla i tre månader: maj, juni och juli.

– Det här kan rädda fler svenska företag och jobb och löntagare som riskerar att bli av med sina jobb kan i stället ha kvar sin

anställning, säger Magdalena Andersson.
Med det tidigare förslaget kunde företagen låta personalen gå ned 60 procent i arbetstid och få det mesta täckt av staten. Att det inte blev en nedgång till 80 procent redan då förklaras av att det tidigare förslaget var möjligt att genomföra omgående.
– Det var vad vi kunde genomföra med en gång, vi maxade det systemet. Nu förstärker vi det, säger Emil Källström (C), ekonomisk-politisk talesperson.
Tillväxtverket har hittills fått in cirka 24 000 ansökningar om stöd för korttidsarbete och 16 000 ansökningar är godkända. Det är betydligt mer än vad regeringen först räknade med och Magdalena Andersson vill inte spekulera i vad den slutliga notan blir för staten.
Om systemet utnyttjas för 700 000 löntagare skulle statens kostnad bli svindlande 127 miljarder kronor.
– Det här är något som utvecklar sig hela tiden. Vi vill vänta så länge som möjligt med att sätta ned foten om vad som är vår bästa bedömning, säger Magdalena Andersson.

Svenskt näringsliv välkomnar att regeringen och samarbetspartierna enats om att utöka stödet till korttidspermitteringar och även sänkt anståndsräntan för företag som vill skjuta upp sina skatteinbetalningar.
– Svenskt näringsliv har arbetat aktivt för sådana förstärkningar. Men det behövs än mer kraftfulla åtgärder för att rädda företag och jobb, kommenterar Svenskt näringslivs vd Jan-Olof Jacke.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Snabbt svar begärs om utökad ersättning

ONSDAG 15 APRIL 2020

Socialstyrelsen ska i expressfart utreda vilka riskgrupper som kan komma ifråga för ersättning från Försäkringskassan för att de kan behöva stanna hemma från

jobbet för att inte smittas av coronaviruset.
Det kan handla om gravida, om föräldrar till svårt sjuka barn eller personer som har sjukdomar som kan göra en virussmitta särskilt farlig.
– Vi måste ha Socialstyrelsens hjälp och stöd med att identifiera målgrupperna. Det är verkligen inte enkelt att göra det för att kunna komma vidare i frågan, säger socialminister Lena Hallengren (S).
Redan på fredag, den 17 april, vill regeringen ha myndighetens svar. Uppdraget är en följd av att riksdagens socialutskott begärt att regeringen ska se om smittbärarpenningen och graviditetspenningen kan omfatta grupper de normalt inte gör. Socialstyrelsen ska ta reda på hur många barn, gravida samt personer som arbetar, som kan tänkas tillhöra grupper för vilka insjuknande i covid-19 kan vara extra allvarlig. Myndigheten ska föreslå hur personer ska kunna visa att de tillhör en riskgrupp och därmed ha rätt att stanna hemma från jobbet, om de inte kan arbeta hemifrån. I uppdraget ingår även att beskriva hur allvarlig en

sjukdom eller ett sjukdomstillstånd ska vara för att en person ska kvalificera sig.

TT

Tegnell: ”Vi har misslyckats med att skydda våra äldre”

ONSDAG 15 APRIL 2020

Över 1 000 personer i Sverige har rapporterats avlidna i covid-19. Spridning på

äldreboenden fortsätter att vara ett stort problem.

114 nya dödsfall rapporterades på tisdagen, vilket innebär att totalt 1033 har bekräftats döda i covid-19 i Sverige.

Fortfarande släpar rapporteringen efter på grund av påskhelgen och statsepidemiolog Anders Tegnell tror att det är först under onsdagen vi kommer att få en bättre bild av läget.

– Mätningen går från klockan 11.00 på måndagen till klockan 11.00 på tisdagen, så när det är första dagen efter en helg vet vi att vi inte har några bra siffror, säger Tegnell.

Under påsken har mellan 10 och 20 dödsfall per dag rapporterats.

– Vi har ganska konsekvent haft 60-talet fall per dag, det har ökat lite från vecka till vecka, så säg att säg att vi går upp till 65 den här veckan, gissar Anders Tegnell om hur de verkliga dödstalen ser ut.

Sveriges dödstal är långt högre än grannländernas. Även i övriga Europa har många länder lägre dödstal per capita än Sverige. I Finland har endast strax över 40 personer avlidit, i Norge är siffran

omkring 140 och i Danmark runt 300.
Samtidigt lyfter Anders Tegnell exemplen Belgien och New York, som kan jämföras med Sverige ur befolkningssynpunkt och där läget är långt värre än här.
Folkhälsomyndigheten är säker på att den relativt höga dödssiffran i Sverige beror på den pågående spridningen på äldreboenden.
– För oss är det ganska klart att det som skett är att vi har fått in smittan på äldreboenden. Om man jämför med Norge har de en lägre medelålder för dödsfallen. Så det är inte ett misslyckande för strategin, men för vårt sätt att skydda våra äldre. Det är det, säger Anders Tegnell.
Att personer som hamnar på äldreboenden i Sverige generellt är äldre än i många andra länder tror statsepidemiologen kan vara en faktor som påverkar de höga dödstalen bland svenska äldre.
– Populationen på äldreboenden i Sverige är väldigt sköra. De har många andra diagnoser och är äldre. De hade säkert legat inom någon typ av sjukvård i många andra länder.
Folkhälsomyndigheten har tagit fram siffror på viket födelseland,

utöver Sverige, som de avlidna har. Människor födda i Somalia är tydligt överrepresenterade i smittostatistiken – den här gruppen utgör knappt en procent av befolkningen i stort men är nästan fem procent av de som smittats.
Siffrorna gällande födelseland är främst baserad på vilka som behöver sjukhusvård.
– Jag tror att det finns flera anledningar till det här. Socioekonomin är en stor del av detta. Vi vet att de här personerna inte har integrerats så bra i samhället och att socioekonomi spelar in – det vet vi från till exempel USA, säger Anders Tegnell.

Amanda Dahl

Fakta. Svårt att jämföra siffror mellan länder

Siffror över antalet smittade och döda i ett land ger en lägesbild av situationen i just det landet, men siffrorna från olika länder kan inte utan vidare jämföras med varandra.

Antalet konstaterade fall av smitta är kraftigt beroende av hur många tester ett land genomför, och kan säga mer om landets strategi för smittspårning än hur utbredd smittan är. Det innebär att antalet genomförda tester också kan påverka relationen mellan mängden bekräftat smittade och döda i ett land.

Hur många döda ett land har måste sättas i relation till dess befolkningsmängd. Men även jämförelser mellan antal döda per capita är vanskliga. Dels för att den siffran är beroende av var i utbrottet landet befinner sig. Dels för att vilka dödsfall som räknas, liksom möjligheten till exakt statistikföring, skiljer sig åt mellan länder.

I Sverige går det att köra personnummer mot dödsregistret, vilket innebär att alla som avlidit i covid-19 fångas upp, medan exempelvis Italien saknar data på individnivå. Flera länder räknar också, till skillnad från Sverige, enbart personer som avlider på sjukhus och inte de som dör hemma eller på äldreboenden. Bägge faktorerna bidrar enligt Folkhälsomyndigheten till att Sveriges dödstal per capita ser

relativt högt ut i en internationell jämförelse.
Bilden av hur hårt pandemin slagit på olika håll förväntas klarna i framtiden, då dödligheten i olika länder kommer att kunna jämföras med genomsnittliga värden från år då viruset inte härjat. TT

Äldreboenden granskas efter smittspridningen

ONSDAG 15 APRIL 2020

Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, har inlett en tillsyn av äldrevården i Stockholmsregionen och region Sörmland. Detta med anledning av den utbredda

smittspridningen av covid-19 på äldreboenden.

– Vi hoppas kunna bidra till att smittspridningen inte fortsätter på samma sätt i andra delar av landet, säger Anette Nilsson, enhetschef på Ivo region öst.

Tillsynsmyndighetens granskning startade efter att omfattande smittspridning upptäckts på äldreboenden i de båda regionerna. I Stockholms stad finns smittan på hälften av kommunens 100 äldreboenden, enligt stadsledningskontoret, och över 40 procent av dem som avlidit av covid-19 i regionen har bott på äldreboenden.

Den 18 mars införde kommunen besöksförbud på alla kommunala boenden i huvudstaden, efter att flera fall av coronasmitta konstaterats både bland äldre och bland personal.

Även inom hemtjänsten har smitta konstaterats. Bristen på skyddsutrustning är stor, har äldreborgarrådet Erik Slottner (KD) tidigare sagt till DN, samtidigt som staden uppges sakna uppgifter om det är så att äldrevård utförts utan skydd.

– Med den här granskningen vill vi uppmärksamma verksamheter på vad som har fungerat och var bristerna finns. Det här handlar främst om ett lärande och ökad kunskap. Vi hoppas kunna bidra till att smittspridningen inte fortsätter på samma sätt i andra delar av landet, så att den här tillsynen kan få effekter på annat håll, säger Anette Nilsson, enhetschef på Ivo region öst.
Sörmland är den region i landet med högst andel sjukdomsfall per 100 000 invånare, enligt Folkhälsomyndigheten och smittan konstaterades tidigt i boenden för äldre.
Enligt Anette Nilsson har Ivo fått in synpunkter på smittspridningen via olika kanaler, både genom anmälningar till myndigheten och genom en ny tipstjänst som gäller just covid-19.
Syftet med granskningen är att ta reda på vilka åtgärder som vidtas för att minska och förhindra smittspridningen.
I Stockholm har ett urval av både privata och kommunala verksamheter gjorts. I Sörmland tas kontakten med kommunerna.

Ivo kan inte göra platsbesök, och tillsynen görs därför via telefon. Frågorna handlar om basala hygienrutiner, och vilka förändringar smittspridningen medför, liksom hur personalen känner till rutinerna och följer dem.

– Vi vill ju inte själva bidra till ökad smittspridning, och gör därför inte fysiska besök. Vi tar kontakt med verksamhetschefer, och MAS, medicinskt ansvarig sjuksköterska, och frågar vilka åtgärder som vidtagits när covid-19 uppkom, och vad man har gjort för att förhindra smittspridningen, säger Anette Nilsson.

Granskningen har inletts som en pilot, som nu ska utvärderas och eventuellt utökas.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Handplockad specialgrupp ska stoppa smittan inom hemtjänsten

ONSDAG 15 APRIL 2020

En grupp med handplockade medarbetare inom hemtjänsten tillsattes för att stoppa spridningen av coronaviruset och vårda sjuka i Nyköping.

Redan efter en vecka var behovet så stort att gruppen fick utökas från sex till 16 medarbetare.

I januari fick Pia Bejedal, enhetschef inom hemtjänsten i Nyköping, och hennes närmaste kolleger känslan att smittspridningen av coronaviruset skulle få allvarliga konsekvenser för såväl kunder som medarbetare.

– Vi funderade på hur vi skulle lösa det här inom hemtjänsten, där vi har svårt att påverka arbetsmiljön hemma hos kunderna som alla tillhör

riskgrupperna, säger Pia Bejedal, som i grunden är en distriktssköterska som gillar att hitta innovativa lösningar på problem.
Hon förstod att samordning av personal och skyddsutrustning skulle bli nödvändig, eftersom det råder brist på båda delarna.
– Vi är nio enheter med omkring 200 medarbetare och om alla skulle ta hand om kunder med covid-19 skulle det krävas enorma mängder med skyddsutrustning. Därför valde vi i stället att handplocka duktiga medarbetare i ett team, som åker runt till de drabbade, säger Pia Bejedal.
En förutsättning för att passa in i gruppen är att man ska ha respekt för, men inte vara rädd för, covid-19. Dessutom ska de arbeta lugnt och metodiskt, två och två.
– I vanliga fall är det tidspressat i hemtjänsten. Men med de här kunderna ska den ena kunna sitta och prata med personen medan den andra plockar fram, städar eller vad som behöver göras, säger Pia Bejedal.
Alla medarbetarna i gruppen har en egen låda med skyddsutrustning, som de har

ansvar för. Vid varje besök följer de en viss påklädnings- och avklädningsritual för att inte föra smittan vidare. Dessutom spritas bilen efter varje besök.
Teamet började arbeta i början av april. De var då sex undersköterskor. Men redan efter en vecka behövde gruppen utökas till 16 personer, som förstärkts med sjukgymnaster, sjuksköterskor och arbetsterapeuter.
– Vi har haft flera dödsfall och därför arbetar vi palliativt, säger Pia Bejedal.
Flera i teamet säger att kunderna brukar vara positiva när de kommer.
– I dag var det en som sade att det är så bra att vi kan komma, även om vi ser ut som rymdmänniskor, säger Emma Hjort.
TT

Kritiserade slöjförbudet – nu stängs rektorn av

ONSDAG 15 APRIL 2020

Mattias Liedholm, rektor i Skurup, är arbetsbefriad med lön medan kommunen utreder anklagelser mot honom om ”allvarliga brister i ledarskapet”. Liedholm har kritiserat Skurups politiska ledning för det slöjförbud som klubbades i december. Men anklagelserna handlar om andra saker, enligt kommunen.

Skurups kommun har arbetsbefriat Prästamosseskolans rektor Mattias Liedholm och spärrat hans mejlkonto. Enligt Åsa Ekblad (M), ordförande i kommunens personalutskott, pågår en utredning om ”allvarliga brister i ledarskapet” från Mattias Liedholms sida.

Åsa Ekblad, vars parti är med och styr Skurup, betonar att anklagelserna inte har att göra med Mattias Liedholms öppna

kritik av Skurups politiska ledning med anledning av det slöjförbud i skolorna som klubbades igenom i kommunfullmäktige i december, med stöd av M och SD.
– Absolut inte. Det har ingen koppling till slöjfrågan överhuvud taget, säger Åsa Ekblad.
Varken hon eller Skurups skol- och förvaltningschef Anders Grundberg vill gå in på innehållet i anklagelserna mot Mattias Liedholm.
– Det är en bred samlad bedömning, av allvarliga brister i ledarskapet, säger Åsa Ekblad.
Personalen på Prästamosseskolan fick information om avstängningen av deras rektor vid ett stormöte på tisdagsmorgonen.
– Jag förstår att det väcker många frågor, men vill be er att inte spekulera, sa Skurups skol- och förvaltningschef Anders Grundberg till lärarna vid mötet.
Mattias Liedholms chef Anders Grundberg säger att en utredning av Mattias Liedholm har pågått under cirka tre veckor. Liksom Åsa Ekblad säger han att det som rektorn anklagas för inte har någon koppling till hans agerande i slöjfrågan.

– Det handlar om händelser över en längre tid. Både före och efter beslutet om slöjförbudet, säger Anders Grundberg.
Mattias Liedholm bekräftar att han fått ett besked från sin chef att han är arbetsbefriad med lön. Han är även avstängd från sitt mejlkonto.
– Jag märkte att något hänt när personal hörde av sig och undrade varför min mejl inte fungerade. När jag hörde av mig till förvaltningschefen Anders Grundberg messade han och sa att jag var arbetsbefriad med lön. Det är allt jag vet just nu, säger Mattias Liedholm.
Rektorn reagerar starkt på Åsa Ekblads ord om allvarliga brister i hans ledarskap.
– Jag har inte fått någon information om vad detta skulle vara för allvarliga brister. Det känns som att det är en efterkonstruktion, säger Mattias Liedholm.
Det var skol- och förvaltningschefen Anders Grundberg som i torsdags beslutade att stänga av Mattias Liedholm från hans mejlkonto.

– Det gjordes på grund av den pågående utredningen, säger Grundberg.
De senaste månaderna har Mattias Liedholm blivit en av Sveriges mest omskrivna rektorer. Som rektor för grundskolan Prästamosseskolan i Skurup med 630 elever har han försvarat elever och personal med slöja efter att kommunfullmäktige i december klubbade igenom ett förbud mot att bära slöja för både lärare och elever.
För några veckor sedan intervjuade DN Liedholm i ett stort reportage om slöjförbudet i Skurup. Han upprepade vad han sagt flera gånger tidigare: Att han anser att slöjförbudet som klubbats igenom av Skurups moderater och sverigedemokrater strider mot grundlagen, och att han tänker vägra att följa kommunpolitikernas beslut.
Loubna Stensåker-Göransson, M-politiker i Skurup och entusiastisk anhängare av slöjförbudet, sa nyligen att hon anser att Mattias Liedholm agerar ”oerhört dåligt och omdömeslöst” när han kritiserar slöjförbudet.
– Vi har fattat ett demokratiskt beslut som ska respekteras. Från

första dagen har han sagt att det här är ett olagligt beslut, men det vet han inte. Han behöver inte uttala sig, sa Loubna Stensåker-Göransson i DN-reportaget som publicerades den 17 mars.
Sedan dess har striden mellan kommunens politiska ledning och rektorn trappats upp ytterligare. I ett stort reportage i SvD den 4 april riktade Mattias Liedholm skarp kritik mot Skurups politiska ledning. Han talade om påtryckningar mot honom från kommunens ledning.
– Det handlar om interna utredningar i syfte att få mig avskedad. Skol- och utbildningsutskottets ordförande har i klartext sagt att jag ska passa mig noga och fundera över vilket klimat jag vill ha. Via min förvaltningschef har politikerna förmedlat att jag inte ska uttala mig i medier, sa Mattias Liedholm till SvD.
Skurupsrektorn berättade även om hur han och hans familj hotats efter att han kritiserat slöjförbudet.
– Jag har blivit mordhotad. Jag har fått filmer skickade till mig där kvinnor stenas ihjäl. Folk har

gett sig på mina barn, sa Liedholm till SvD.
När DN frågar Mattias Liedholm om han tror att avstängningen och anklagelserna mot honom har med hans agerande kring slöjförbudet att göra, väljer han att inte svara.
– Det ska hållas en förhandling, och jag kan inte yttra mig under den.
Kritiken mot Mattias Liedholm har inte enbart kommit från M. Under hösten 2019, före beslutet om slöjförbudet, luftade även S och flera andra oppositionspartier kritik mot Mattias Liedholms ledarskap på Prästamosseskolan. Britt Sundström, ombudsman på fackförbundet Sveriges Skolledare, företräder Mattias Liedholm i den förhandling som enligt Skurups kommun ska hållas under denna vecka – samtidigt som utredningen om Mattias Liedholm ska avslutas.
– Arbetsgivaren utreder olika saker som man ser allvarligt på. Men jag har inte fått anklagelserna ordentligt presenterade för mig, säger Britt Sundström.

Har anklagelserna att göra med Mattias Liedholms kritik av Skurups slöjförbud?
– Jag kan inte spekulera i det. *No way*. Men vi har som förbund tidigare stöttat honom i det. Och nu hjälper jag honom i det arbetsrättsliga, i det som har att göra med hans anställning, säger Britt Sundström från Skolledarna.
Sveriges Skolledarförbunds förbundsordförande Matz Nilsson anser att Skurups kommun försöker tysta Mattias Liedholm.
– Som rektor och som anställd i en kommun har du som alla andra medborgare din yttrandefrihet. Nu har arbetsgivaren agerat genom att stänga av en rektor som använt sig av sin yttrandefrihet.
I februari anmälde Sveriges Skolledarförbund Skurups kommun till Justitiekanslern, JK. Kommunen hade beordrat Mattias Liedholm att ta bort en artikel från Prästamosseskolans Facebooksida om varför ett slöjförbud på skolan inte är lagligt.
– Vi ser en tydlig koppling mellan förbundets anmälan och avstängningen nu, säger förbundsordförande Matz Nilsson.

Vid sidan av sitt arbete som rektor har Mattias Liedholm i många år varit politiker för Moderaterna. Han meddelade för en dryg månad sedan att han begärt utträde ur partiet på grund av att ”lokala moderata företrädare” tillåts driva ”icke-frihetlig politik”. Skurup styrs av Moderaterna tillsammans med Centerpartiet och det lokala Skurupspartiet. Kommunstyrelsens ordförande Johan Bolinder (M) har hänvisat DN:s frågor om Prästamosseskolans rektor till personalutskottets ordförande Åsa Ekblad (M).

Förhandlingarna om Mattias Liedholms situation i Skurup ska inledas i dag, onsdag.

Niklas Orrenius
niklas.orrenius@dn.se

Bakgrund. Slöjförbudet

Sverigedemokraterna – som är största parti i Skurup – lade motionen om att förbjuda ”huvudduk, burka, niqab och andra klädesplagg som har till syfte att dölja elever och personal” i Skurups skolor. Motionen röstades igenom i

kommunfullmäktige den 16 december med stöd av M och det lokala Skurupspartiet.
Förbudet ska gälla både elever och personal. Det har inte implementerats än, eftersom det först ska föras in i en kommunal integrationsplan. Hur förbudet ska genomföras i praktiken är oklart.
Att förbjuda skolelever att bära slöja skulle enligt Skolverket strida mot religions- och yttrandefriheten som regleras i Europakonventionen och regeringsformen, och även mot den svenska diskrimineringslagstiftningen.

Förbudsbeslutet har lett till omfattande debatt, anmälningar till flera myndigheter och en stor protestdemonstration – samt att antalet elever som bär slöja i kommunens största skola Prästamosseskolan har ökat, enligt skolans rektor Mattias Liedholm.

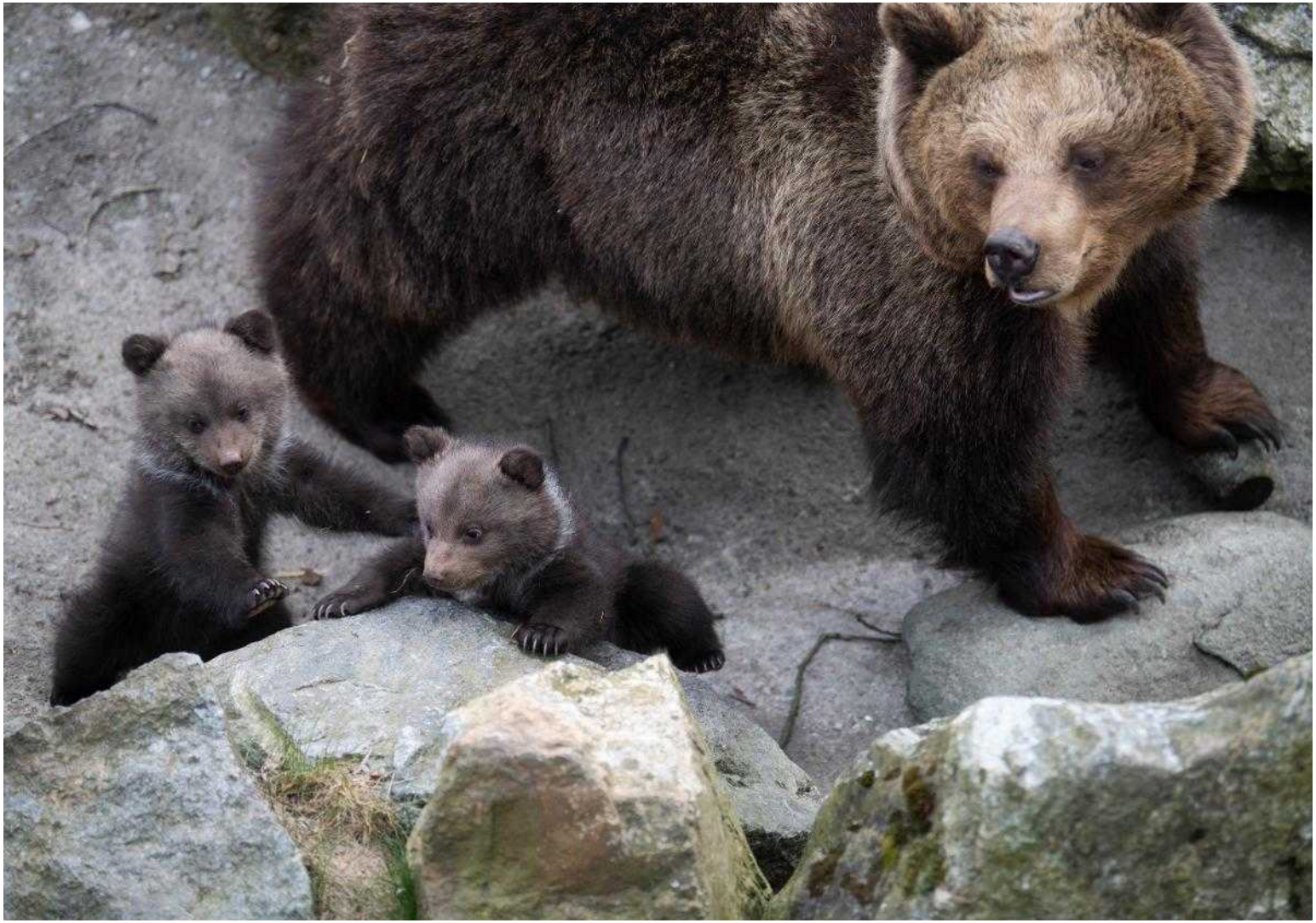

Nu brummar våren i gång

ONSDAG 15 APRIL 2020

Flera ulliga, gulliga och tultande björnungar på Skansen har kommit ut ur sitt bo i björnhägnet för att upptäcka världen. Det var i januari som björnmamman Lill-Babs fick en kull med fem ungar som nu kan ses av besökarna.
TT

”80-90 procent av våra larm är coronarelaterade”

ONSDAG 15 APRIL 2020

Lunchtid i centrala Stockholm. Catrin Gellborn, ambulanssjuksköterska i skyddskläder och Emelie Törnell, ambulanssjukvårdare, har precis

hämtat ännu en misstänkt covid-19-patient.
– 80-90 procent av våra larm är coronarelaterade nuförtiden. Att jobba med skyddsmask blir tungt för kroppen, flera av våra kollegor har fått problem med nacke och skuldror, man får huvudvärk och känner sig stel i hela kroppen efter ett pass berättar Emelie.

Lotta Härdelin
lotta.hardelin@dn.se

Färre söker hjärtvård

ONSDAG 15 APRIL 2020

Sedan coronasmittan slog till har antalet patienter som söker hjälp för hjärtproblem minskat kraftigt.

Patienter med misstänkt hjärtinfarkt har minskat med runt 25 procent sedan coronautbrottet tog fart i Sverige, visar det nationella kvalitetsregistret Swedeheart, där patienter med hjärtproblem registreras.

– I rimlighetens namn borde det innebära att man inte får den hjälp man skulle kunnat få och det borde då gå sämre för de patienter som inte söker. Men det vet vi inte än. Vi vet bara att det minskat, säger Peter Vasko, tf ordförande för Swedeheart.

Förändringen gäller för perioden 24 februari–5 april där antalet hjärtpatienter har jämförts med samma period 2015–2019.

Vid Akademiska sjukhuset i Uppsala är antalet patienter som vårdats för hjärtinfarkt 50 procent lägre i år, jämfört med samma period förra året, säger Stefan James, överläkare vid sjukhusets hjärtklinik, till Upsala Nya Tidning.

– Utvecklingen är mycket oroande. Det är ytterst viktigt att alla med symtom på hjärtinfarkt snabbt söker vård.

TT

Många personer på kirurgavdelning smittade

ONSDAG 15 APRIL 2020

Ett 20-tal personer som arbetar på Näl, Norra Älvsborgs Länssjukhus, kirurgavdelning i Trollhättan har smittats med covid-19. Det rapporterar SVT Väst.

NU-sjukvårdens kommunikationschef Niklas Claesson uppger för DN att en patient på avdelningen testats positivt för viruset för en dryg vecka sedan. Sedan dess har avdelningen haft intagningsstopp för nya patienter.

– De som behöver vård får det på andra avdelningar. Just nu är det relativt lågt tryck i och med att vi ställt in mycket av vår planerade vård, säger Niklas Claesson.

De medarbetare som bekräftats smittade ska inte ha arbetat på någon annan avdelning under den senaste tiden. Personalen uppges

ha symtom, men ingen har behövt intensivvård.
Hur löser ni bemanningen på kirurgavdelningen?
– För närvarande har vi god kapacitet på andra avdelningar, trots den reducerade bemanningen, säger Niklas Claesson.
DN

Två svårt skadade efter skottdrama

ONSDAG 15 APRIL 2020

Två personer blev allvarligt skadade efter en skottlossning inomhus i går eftermiddag i ett industriområde i Vällingby i västra Stockholm.
– När vi anlände till platsen fick vi omedelbart bekräftat att två personer är allvarligt skadade. Vi bedömer att det är två personer

som har träffats av skott, säger Ola Österling.
Polisen misstänker att gärningsmannen är en av de två personer som har skottskadats.
DN

Kvinna misstänks mördad i lägenhet

ONSDAG 15 APRIL 2020

En kvinna misstänks ha blivit mördad i en lägenhet i Mölndal söder om Göteborg, rapporterar lokala medier. En man som befann sig i lägenheten har anhållits, misstänkt för mord.

Polisen larmades till bostaden natten mot tisdagen. När patrullen kom fram hittades den döda kvinnan. Samtidigt greps den misstänkte mannen. Han anhölls under natten.

TT

”Lilla hjärtats” mamma omhäktad

ONSDAG 15 APRIL 2020

Mamman i Norrköping som misstänks för att ha vållat sin treåriga dotters död i slutet av januari har omhäktats ännu en gång. Hon misstänks för grovt vållande till annans död och även för grov misshandel vid två tillfällen.

Kvinnan, som nekar till brott, har genomgått en så kallad paragraf 7-undersökning, en liten psykiatrisk undersökning. Enligt utlåtandet från läkaren kan kvinnan ha lidit av en allvarlig psykisk störning när det misstänkta brottet begicks.

TT

Två anhållna efter misstänkt mord

ONSDAG 15 APRIL 2020

Två personer har anhållits misstänkta för mord på en kvinna i Sundsvall, enligt polisen.

– Vi larmades under måndagskvällen om ett misstänkt mord på en adress i centrala Sundsvall, säger Åsa Mjörndal vid polisen i region Nord.

Den avlidna är i 60-årsåldern.

– Två personer greps och har senare anhållits. De inblandade har en relation, säger Åsa Mjörndal.Flertal länder tar små steg bort från strikta förbud

ONSDAG 15 APRIL 2020

Ett efter ett börjar Europas länder se sig om efter vägar bort från utegångsförbud och andra strikta regler som förlamar befolkningar och ekonomier – men som har setts som nödvändiga för att stoppa pandemin. Även Italien och Spanien tar nu små steg mot en öppning.

Under påskhelgen har snart sagt varje nationell ledare i Europa vänt sig till sin befolkning med budskap om coronakrisen. De har försökt gå en balansgång: å ena sidan ännu en gång påpeka situationens allvar, å andra sidan visa att det finns ett ljus i andra änden av tunneln.

Så meddelade exempelvis Frankrikes president Emmanuel Macron i ett delvis självkritiskt tv-tal på måndagen att utegångsförbudet förlängs ytterligare en månad, till den 11 maj. Men han talade samtidigt om att ”hoppet är på väg tillbaka” och

aviserade att förskolor och skolor gradvis ska öppnas efter detta datum.
Även Italien och Spanien, de två hårdast drabbade europeiska länderna, inför nu några smärre lättnader i reglerna. Dessa länder har varit nästan totalt nedstängda, med förbud för ”icke nödvändig produktion”.
Men i Spanien kan från och med denna vecka vissa sådana verksamheter, till exempel byggen, starta på nytt. Och Italien tillåter nu exempelvis bokhandlar och affärer som säljer barnkläder att öppna.
Det är närmast symboliska lättnader, men som är tänkta att visa vägen mot någon sorts normalitet.
I Polen meddelade hälsoministern Lukasz Szumowski på tisdagen att det var dags att ”tina upp den frysta ekonomin”, och att affärer gradvis kommer att kunna öppna från nästa vecka. I Tjeckien tilläts redan förra veckan en del handelsplatser att slå upp portarna igen, exempelvis cykelaffärer och varuhus för byggmaterial.

Danmark börjar denna vecka gradvis att åter öppna skolor och förskolor.
Ett av länderna med högst dödssiffror sticker ut, och det är Storbritannien. På måndagen klargjorde Dominic Raab, utrikesministern som vikarierar för covid-19-sjuke premiärministern Boris Johnson, att undantagstillståndet fortsätter tills vidare.
– Vi planerar inte att förändra några av de åtgärder som har införts, och vi tänker inte göra det innan vi är säkra på att det kan göras på ett säkert sätt.
Ingmar Nevéus

Coronaraset har återhämtats något

Utvecklingen för Stockholmsbörsens index omxspi och New York-börsens breda composite-index sedan årsskiftet.

Grafik: Johan Andersson Foto: TT Källa: Infront

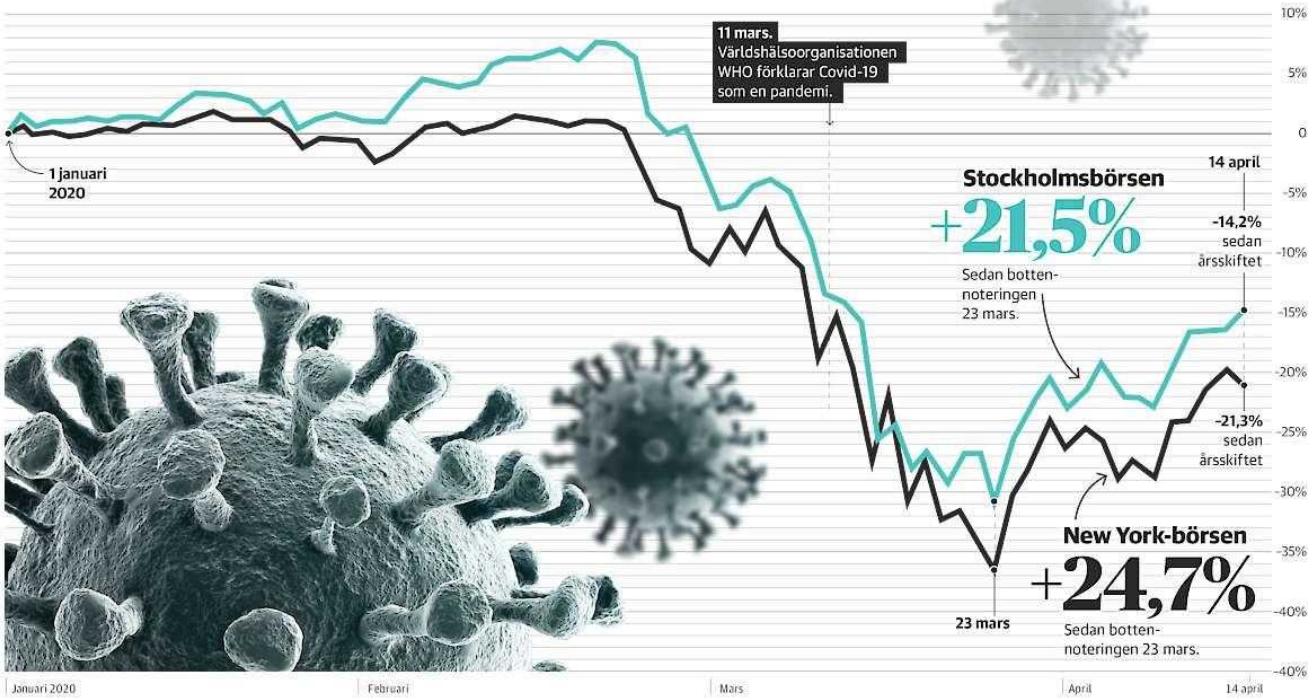

Börserna rusar – men faran är långt ifrån över

ONSDAG 15 APRIL 2020

Börskurserna rusar och Stockholmsbörsen har stigit med över 20 procent sedan botten i mitten av mars.
Men experterna varnar – krisen är långt ifrån över och vi kan få rejäla bakslag.

– Jag befarar att vi kommer att testa de tidigare bottennivåerna, säger finansanalytikern Peter Malmqvist.

Stockholmsbörsens breda index OMXSPI har stigit med 21,5 procent sedan bottennivån den 23 mars och ligger nu på samma nivå som i augusti i fjol.
Mönstret upprepas på de stora börserna. Sedan bottennivån under coronakrisen i mitten av mars har Londonbörsen stigit med närmare 26 procent och New York med nästan 25 procent.

Peter Malmqvist ser en kombination av faktorer bakom uppgången. När nedgången var så stor som 35–40 procent kom köparna tillbaka. Stora kapitalförvaltare som pensionsbolagen har också ett ständigt inflöde av pengar och efter stora ras kommer de in på marknaden igen.
Malmqvist kallar det för ett ”lättnadsrally”, samtidigt som det kommer stora stödpaket från regeringar och centralbanker.
– Då säger placerare att nu finns det en ”fundamental grund” att köpa på sig lite. Det är den fasen vi har varit inne i fram till förra veckan, säger han.
Även signalerna om att ökningen av antalet smittade och döda planar ut har betydelse för börshumöret.
– Då ser man början på ett slut på grundproblemet – den explosionsartade smittspridningen, säger han.
Samtidigt påpekar Malmqvist att det inte är viruset som sänkt ekonomier och börser. Även om antalet bekräftade fall skulle vara tio gånger färre än antalet verkliga fall så saknar det betydelse för ekonomin.

– Det som slår långt mer är motåtgärderna, framför allt att hålla människor instängda, säger han.
– Och det som skrämmer mig är att politikerna har så lätt att förlänga de här nedstängningsperioderna, tillägger han.
Att länder som Frankrike och Italien nu säger att de kommer att fortsätta med restriktionerna i kanske ytterligare en månad är ”en total katastrof”, menar Malmqvist.
– Det här tycker jag att börsplacerarna underskattar. De tar för lätt på de ekonomiska effekterna av att bortåt 400 miljoner européer är mer eller mindre instängda i sina bostäder, säger han.
Följden blir att Malmqvist tror att när effekten sjunker in kan börsen åtar falla lika mycket som den gjorde i mars.
Frida Bratt, sparekonom på Nordnet, tror på en ”sidledes” utveckling av börskurserna, men med stora rörelser upp och ned under enskilda handelsdagar.
Även hon tror att placerare har tagit fasta på de positiva signalerna om att

smittspridningen går i ett lugnare tempo. Det och de stora stödpaketen underblåser optimismen.

– Men det verkar som att placerare helt bortser från att det ser oroväckande ut i USA och den skada som redan skett i ekonomin.

Med anledning av att flera länder sagt att de kommer att förlänga restriktionerna – har placerare varit lite väl optimistiska den senaste tiden?

– Ja, det tror jag. De har letat efter signaler om att ekonomin ska öppnas upp och när det kommer små sådana signaler så tar man det som intäkt för att vi går mot det hållet.

– Men tyvärr finns det risk för besvikelser. Det känns som om den här börsuppgången vi har haft har varit lite för snabb, svarar Bratt.

Under de kommande veckorna kommer dels data som beskriver vad som sker i ekonomin, dels en rad rapporter från storbolag om hur första kvartalet har varit.

– Det kommer se otroligt mörkt ut. Men å andra sidan får vi det svart på vitt. Det som var jobbigt för börserna under den stora

nedgången var att placerarna famlade i mörker. All information är att föredra, framför att det inte finns någon alls, säger Bratt.
Maria Landeborn, sparekonom på Danske Bank tror även hon att utvecklingen i framför allt USA kommer att vara avgörande för om börsoptimismen ska hålla i sig.
Men än så länge är det en långsammare takt i smittspridningen och stödpaketen som ger råg i ryggen på aktieplacerare.
– Det ingjuter mod i marknaden. Om det är befogat eller inte återstår att se, säger Landeborn. Den bild hon har just nu är att placerarna räknar med att lågkonjunkturen blir mycket djup, men inte långvarig. Historiskt har börskurser reagerat sex månader innan konjunkturen vänder.
– Det är något liknande vi ser nu. Förväntningarna är att tillväxten kommer att öka igen under andra halvåret.
– Att det här är ett förlorat år när det gäller sådant som vinsttillväxt, det är inte något som placerare tar fasta på för tillfället, tillägger hon.

Maria Landeborn varnar dock sparare från att skynda sig in på börsen.
– Att kasta sig in på börsen nu ska man nog inte göra. Osäkerheten är fortfarande hög, säger hon.
Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

”Företags-hälsovården glöms bort i virusbekämp-ningen”

ONSDAG 15 APRIL 2020

Viktiga resurser inom vården riskerar gå förlorade när myndigheter glömmer bort företagshälsovården. Det säger Peter Munck, vd för

branschorganisationen Sveriges Företagshälsor, som drar paralleller till hanteringen under svininfluensan.

Inom den privat finansierade företagshälsovården finns 4 500 medicinskt kunniga tillgängliga för att avlasta vården, enligt Peter Munck. I personalstyrkan finns läkare, psykologer, sjuksköterskor och fysioterapeuter som inte utnyttjas i hanteringen av coronaviruset.

– Vi ser en återupprepning av hanteringen under svininfluensan, där man glömde bort resurserna inom företagshälsovården och i stället belastade den offentliga vården enormt mycket, säger han.

Företagshälsovården är inriktad på arbetsmiljö, däribland att hantera kriser på arbetsplatser. Kompetensen kan användas till att avlasta vårdpersonal, men också bidra med information till personal på äldreboenden om hur smittspridningen kan minskas genom att utbilda i bland annat hygien och hygienregler.

– Med väldigt lite resurser från staten går det att säkra upp äldreomsorgen. Hela

omsorgsapparaten kan förstärkas med 4 500 personer på studs. Peter Munck ser också hur företaget kan hjälpa till med att utföra tester, framför allt i omsorgsmiljö.
– Vi behöver skyddsutrusning och testkit men när vi väl får det är det bara att köra.
Ett uppdrag från Folkhälsomyndigheten skulle även kunna innebära psykologisk krishantering och krisstöd för vårdanställda.
– Våra psykologer är oroliga för vad som kommer hända efteråt. Om man inte stöttar upp personalen som ska ta hand om de döda och döende nu blir det katastrof i höst, säger Peter Munck.
– Allt preventivt arbete är i princip nedlagt, fortsätter han.
Peter Munck har skrivit Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Folkhälsomyndigheten och till departementen där han meddelat att företaget kan hjälpa till. Men myndigheternas intresse för att utnyttja resurserna har varit svalt, säger han.
– Det är som att ropa in i en tunnel och mötas av tystnad.

DN har sökt Socialstyrelsen för kommentar.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Obemannad butik väcker liv i glesbygd

ONSDAG 15 APRIL 2020

Holsljunga har fått tillbaka sin mataffär, men inte sin snabbköpskassörska. Den obemannade butiken är en symbol i kampen för en levande landsbygd och har blivit ett alternativ i coronakrisen.

Eija Liljerup låser upp dörren till den obemannade butiken med sin

mobil. Hon använder även telefonen för att scanna de varor hon vill ha. Några kontanter eller kreditkort behöver hon inte när det är dags att betala. Appen i mobilen sköter om hela besöket.
– Det här är fantastiskt bra. Nu slipper vi ta bilen för att åka och handla, säger Eija Liljerup.
Till huvudorten Svenljunga är det knappt två mil från lilla Holsljunga, vackert beläget vid Holsjön i det inre av Västergötland. Här försvann Ica-butiken för några år sedan och med den en naturlig mötesplats. I mitten av mars återuppstod den i form av en dygnet-runt-öppen affär, inte mycket större än en byggbarack med 22 kvadratmeter butiksyta, där allt fler av byns cirka 250 invånare numer handlar.
Eija Liljerup satt själv i kassan i den gamla butiken på 90-talet och berättar att hennes framsynte chef då hävdade att det i framtiden kanske inte skulle behövas någon personal i kassan.
– Jag bara skrattade åt honom och sade att så kan det väl ändå inte bli, säger Eija.
Holsljungabutiken är en av 14 som Stockholmsföretaget Lifvs

hittills slagit upp i Skåne, Västergötland, Örebro och Uppland. Affärerna byggs i kluster för att klara transporter och ekonomi och Östra Frölunda och Grimsås, grannorter till Holsljunga, har också fått en.
Bea Garcia, som grundat företaget tillsammans med Daniel Lundh, berättar att hon själv kommer från Norrbotten och vet hur mycket en mataffär betyder för orter i glesbygden. Tillgänglighet är honnörsordet i affärskonceptet.
– Alla vill inte bo i en stad, men de som väljer att bo i glesbygd har ofta långt att åka när de ska handla. Vi hoppas att affären ska bli en samlingsplats och siktar på att även kunna erbjuda annan service, säger Garcia och nämner paketutlämning och elbilsladdning som verksamheter som efterfrågas.
Lifvs har stora expansionsplaner. I dagarna öppnas en butik i Örebro och vid årsskiftet siktar man på att ha 100 obemannade affärer runt hela landet. Garcia poängterar att tanken inte är att konkurrera ut annan verksamhet. Tvärtom kan den obemannade butiken skapa nya arbetstillfällen.

Och vad händer om ett mobilnät ligger nere?

– Då kopplas man automatiskt upp mot ett annat. Och dörren till butiken går alltid att öppna inifrån, så ingen behöver bli inlåst, säger Bea Garcia.

Monica Bruvik, analytiker vid HUI Research (Handelns utredningsinstitut) ser obemannade butiker som en trend och pekar på Amazons stora satsning Amazon go. Hon tror inte att de små obemannade butikerna kommer att konkurrera ut de bemannade, utan mer ska ses som ett komplement.

– Det finns i och för sig en solidarisk aspekt. Bor man på en mindre ort kan man välja att handla mer lokalt, men för många är pris och utbud det som prioriteras, säger Bruvik, som tror att den stora utmaningen för obemannade butiker är att få omsättning på sina varor, särskilt om man satsar på att ha mycket färskvaror.

HUI spår att coronakrisen kommer att skynda på den strukturomvandling som pågår med mer e-handel. Kundgrupper, som tidigare inte handlade så ofta på nätet, har upptäckt fördelar.

– Sannolikt blir det så att till - exempel gruppen 70 plus, som kanske tyckt att det var krångligt med e-handel men prövat på det nu, kommer att att fortsätta med det, säger Bruvik.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Ida Yttergren: Viruset driver utvecklingen framåt

ONSDAG 15 APRIL 2020

De nya vanorna som följer av restriktionerna driver sannolikt på utvecklingen mot en mer digital värld, så även utvecklingen mot fler obemannade butiker.

Analys

Det är få företag som berättar om satsningar just nu. Ett undantag är svenska Instabox, som erbjuder paketskåp till e-handeln. I veckan kommunicerade företaget att en investering på 400 miljoner kronor har säkrats till en värdering på 1,1 miljarder kronor. Bakom investeringen står bland annat finansmannen Sven Hagströmer. Värderingen är visserligen nästan försvinnande liten jämfört med de redan etablerade internationella e-handelsjättarna (amerikanska Amazon värderas till 1 biljon dollar, kinesiska Alibaba till ungefär hälften), men det säger ändå något om vart vi är på väg. När de flesta företagsnyheter handlar om varsel, kostnadsbesparingar och rekonstruktioner presenteras här i stället en lyckad investeringsrunda.

E-handeln har länge stått för hela eller den största delen av

tillväxten inom handeln. Utvecklingen har drivits på ytterligare av smittspridningen och trenden kommer sannolikt bestå även efteråt. Många aktörer kommer också slås ut. Men med restriktioner om hur vi får närma oss varandra söker människor alternativ som kan förändra även hur vi handlar i fysiska butiker. När köer kräver meterlånga avstånd mellan sällskap och därmed upplevs som outhärdligt långa kan självscanning och självutcheckning framstå som bra alternativ.

Brittiska the Independent har uppmärksammat att även pekskärmarna kan upplevas som en smitthärd dessa dagar. De intervjuade experterna rekommenderar våtservetter bredvid betalstationerna och sedvanlig handtvätt som förslag på lösningar till problemet. Men medan vissa beteenden är övergående kan andra blir mer bestående. Inom handeln varslas nu personal i rasande fart. När anställda redan sagts upp finns en risk att butiker struntar i att återanställa och överväger obemannade varianter. Där

butikspersonalen tidigare var en viktig del av ett företags arbete för att bygga relation till kunden handlar det nu i stället om hur väl företaget lyckats kommunicera digitalt.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Varsel om uppsägning i olika näringsgrenar från 1 mars till 12 april

Berörda personer.

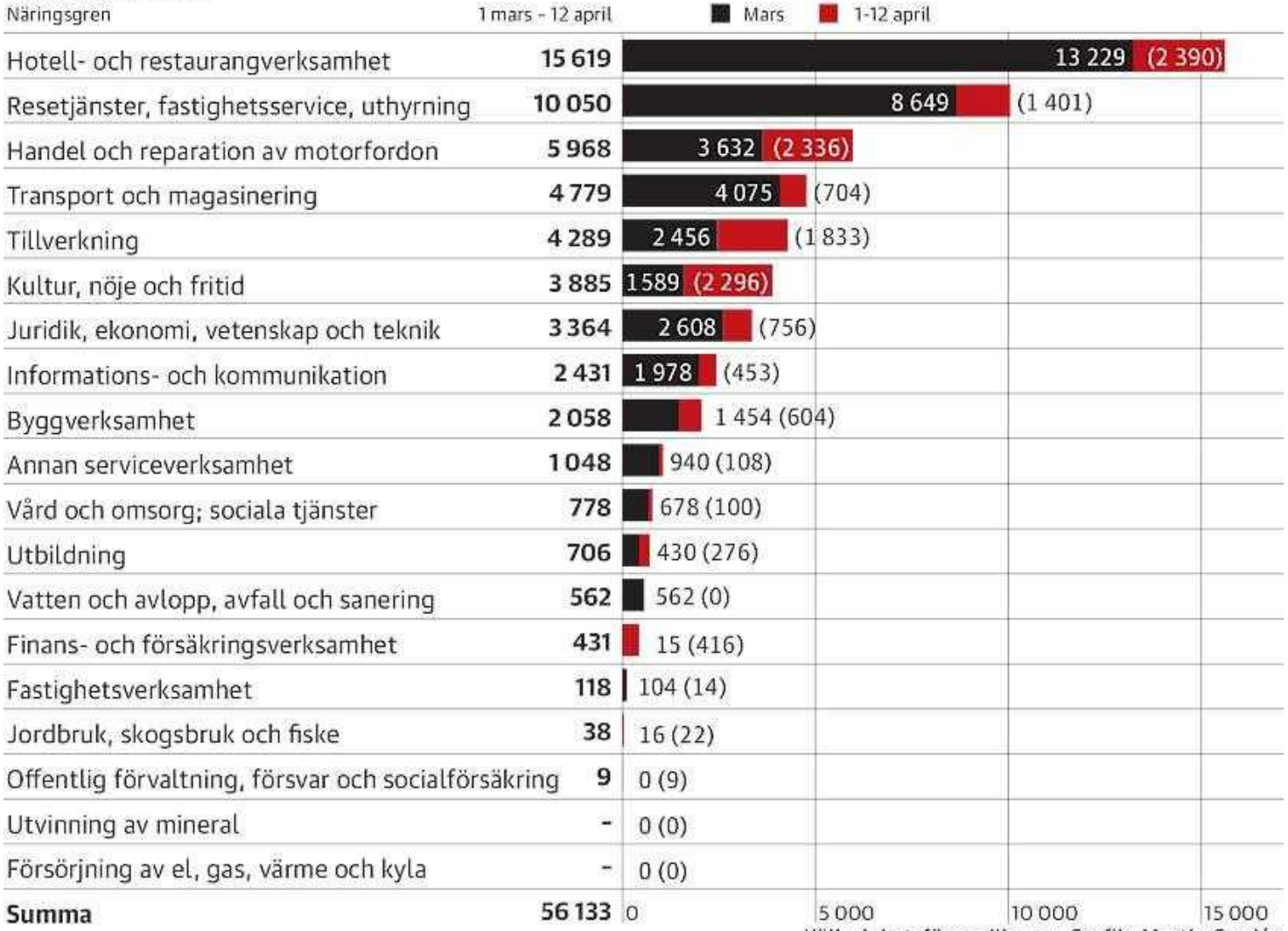

Källa Arbetsförmedlingen, Grafik: Martin Gradén

Antalet arbetslösa och varsel fortsätter öka

ONSDAG 15 APRIL 2020

Mer än 82 000 personer har skrivit in sig som arbetslösa sedan den 1 mars, då coronaepidemin började i Sverige. Det är dubbelt så många som under samma period förra året.

Arbetsförmedlingen gör bedömningen att arbetslösheten når tio procent i sommar.

– Det handlar om hur krisen utvecklar sig. Men om man tar det som Folkhälsomyndigheten säger om smittspridningen och tittar på förloppen från andra ekonomiska kriser så gör vi bedömningen att vi hamnar på en arbetslöshet som toppar i sommar på runt 10 procent, säger Annika Sundén, analyschef på Arbetsförmedlingen.

Senast Sverige hade en arbetslöshet på den nivån var

efter krisen på 1990-talet och efter finanskrisen 2008–2009. Då handlade det om strukturella problem och många arbetstillfällen som försvann i industri och byggsektorn.
Skillnaden den här gången är att många unga drabbas av arbetslöshet.
Värst drabbat av varsel är hotell- och restaurangbranschen, bemanning och handel och resesektorn.
– Många gånger handlar det om ingångsjobb, men enligt forskningen är det också en grupp som har relativt lätt att komma tillbaka i arbete när det vänder eftersom de står nära arbetsmarknaden, säger Annika Sundén.
Men följderna av virusutbrottet sprider sig också – den senaste veckan ökade industrins andel. Under förra veckan varslades 6 600 personer om uppsägning, enligt Arbetsförmedlingens veckostatistik, vilket är färre än veckorna dessförinnan. Flest varsel registrerades under den 23–29 mars, då antalet berörda uppgick till 18 433.
– Det är för tidigt att säga om det här är en varaktig nedgång, 6 600

varslade i förra veckan är fortfarande en hög siffra, på nivåer som är högre än under tidigare kriser, säger Annika Sundén.

En annan faktor som kan ha påverkat statistiken var påskhelgen, som gjorde arbetsveckan kortare än vanligt.

Antalet som skriver in sig som arbetslösa fortsätter att öka. Mellan den 6 och 12 april nyinskrev sig 13 835 personer som arbetslösa på Arbetsförmedlingen, vilket är mer än dubbelt så många som under samma vecka 2019.

Under hela perioden från utbrottet av det nya coronaviruset den 1 mars till den 12 april registrerades 82 255 personer som arbetslösa. Det är också dubbelt så många som under samma tid i fjol.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

SRF: Senfärdighet hotar tusentals jobb

ONSDAG 15 APRIL 2020

Tusentals arbetstillfällen är hotade och över en miljon konsumenter riskerar att bli av med pengar. Det varnar Svenska resebyrå- och arrangörsföreningen (SRF) för och anklagar regeringen för att vara senfärdig.

– Läget är extremt akut. Vi har noll försäljning hos samtliga våra bolag som är medlemmar, samtidigt som vi har kraven från resenärerna som fått sina resor inställda, säger SRF:s generalsekreterare Didrik von Seth.

SRF har föreslagit att en stödfond på sex miljarder kronor – finansierad via framtida avgifter på resor och administrerad av Kammarkollegiet – ska inrättas för att hantera återbetalningarna. Men trots att mer än tre veckor

har gått sedan förslaget lades fram har regeringen inte gett besked i frågan, enligt SRF.
– Vi vet att näringsdepartementet har tagit fram något baserat på vårt förslag, men att det har fastnat hos finansdepartementet. Det är vad vi har fått reda på, säger von Seth.
SRF beräknar, baserat på bokningar, att över en miljon svenskar kommer att få sina resor inställda om nuvarande situation består under sommaren och hösten.
TT har sökt näringsminister Ibrahim Baylan (S) för att fråga om SRF:s förslag. Via sin pressekreterare har han gett en skriftlig kommentar:
”Det kommer in många förslag till regeringen om sätt att mildra effekterna av coronapandemin. Vi välkomnar förslagen och utesluter inte fler åtgärder.”
TT

Intersports skuldberg: 800 miljoner

ONSDAG 15 APRIL 2020

Intersport Sverige ansöker om företagsrekonstruktion. Sportkedjan brottas med skulder på nästan 800 miljoner kronor. Dåligt vinterväder och den rådande coronapandemin är två saker som har slagit hårt mot Intersport och försäljningen har minskat dramatiskt, enligt vd:n Marcus Wibergh.

I rekonstruktionsansökan som inkommit till Göteborgs tingsrätt uppges att Intersport har skulder på drygt 792 miljoner kronor.

TT

Scania testar att öppna fabriker

ONSDAG 15 APRIL 2020

Fordonsbolaget Scania har beslutat att testa en återstart av bolagets nedstängda fabriker från och med den 21 april. Återstarten sker dock på halvfart, skriver Dagens Industri.
– Vi har beslutat att påbörja en försiktig och blygsam återstart av det europeiska produktionssystemet den 21 april”, säger Scanias presschef Hans-Åke Danielsson.
Scania stängde på grund av coronaviruspandemin en rad fabriker den 25 mars. Därefter har bolaget siktat på återstart i april.
Direkt

Astra Zeneca gör coronastudie

ONSDAG 15 APRIL 2020

Läkemedelskoncernen Astra Zeneca inleder en klinisk prövning av ett läkemedel för behandling av patienter som är allvarligt sjuka i covid-19. Läkemedlet Calequence som ska testas används för närvarande för att behandla vissa typer av blodcancer.

Målet med studien är att utvärdera om Calequence kan bidra till att minska dödligheten hos covid 19-patienter och deras behov av andningsstöd.

TT

Avloppsvatten testas för att spåra en andra virusvåg

ONSDAG 15 APRIL 2020

Stockholms avloppsvatten testas nu av forskare för att snabbare kunna följa smittspridningen av covid-19 bland alla Stockholms invånare. – Vi hoppas snabbt kunna få en första varning inför en andra virusvåg, säger David Nilsson, föreståndare vid KTH Vattencentrum.

Sedan en vecka tillbaka provtas avloppsvattnet vid reningsverken i Bromma och Henriksdal dagligen för att kontrollera hur hög smittspridningen av covid-19 är bland Stockholmarna.

– Vi använder avloppsvattnet för att få en tidig indikation på hur smittspridningen ser ut bland en stor mängd individer i Stockholm. Vi vet att viruset följer med avföringen ut och därför enkelt kan spåras i avloppsvatten, säger

David Nilsson, föreståndare på KTH Vattencentrum.
Projektet startades rekordsnabbt och drivs av ett tiotal personer från KTH, SciLifeLab och Stockholm vatten och avfall.
De utför provtagningar och analyser för att hitta en snabb och säker metod för att kunna följa smittspridningen i hela befolkningen.
– Det är en snabbare metod än att testa människor. Att testa individer är både kostsamt och i Sverige nu begränsat till de som tas in på sjukhus. Det kan ta upp till tre veckor innan testerna visar att personer smittats. Det här är ett snabbt sätt att se smittspridningen bland alla stockholmare och kunna följa den dag för dag, säger han.
Provtagningen startade den 6 april och kontrollprover tas även vid Sandhamn på Värmdö där man förväntar sig en lägre smittnivå.
– Vi har börjat provta på tre platser och hoppas att de första analyserna är klara inom någon vecka. Vi matchar det genetiska materialet i avloppsvattnet med den genetiska koden från viruset.

Det är som ett fingeravtryck av covid-19, säger han.
Avloppsvattenproverna ska kunna användas för att tidigt varna för en andra virusvåg.
– Det finns risk för en andra virusvåg några månader efter den första virustoppen. Till dess hoppas vi ha etablerat en metod för att kunna följa detta, och kunna få en förvarning om smittspridningen vänder upp igen, säger David Nilsson.
Någon risk för att coronaviruset ska spridas via avloppsvattnet och smitta människor har man hittills inte sett någonstans i världen.
– Covid-19 är ingen vattenburen sjukdom och avloppsvatten är inte heller någon känd smittoväg. Det har hittills inte funnits några indikationer på att viruset klarar avloppsverken. När vattnet kommer ut renat i andra änden så är viruset nedbrutet, säger David Nilsson.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Linus Larsson: Debatten om skärmtid kanske aldrig återhämtar sig

ONSDAG 15 APRIL 2020

Nu gillar till och med Världshälsoorganisationen datorspel. Coronakrisen har fått oss att bada i skärmtid. När det här är över kan vi inte fortsätta prata om den på samma sätt.

Våren 2019 var ganska händelselös jämfört med denna, men detta inträffade: Världshälsoorganisationen lade till datorspelsberoende på den officiella listan över diagnoser. ”Folk som deltar i spel ska vara uppmärksamma på mängden tid de tillbringar med spelaktiviteter”, skrev organisationen med viss

okänslighet för hur många försök vissa av oss behöver för att ha ihjäl en slutboss i ”Dark souls”.
Det var en enklare tid, de där pandemifria åren. ”Gå ut och lek.” ”I väg och träffa kompisar i stället för att grisa i soffan”, kunde man säga utan att uppmana till aktiv smittspridning. Folk försökte genomgå rening genom att utesluta skärmar från sina liv. Henrik Schyffert köpte en sådan där vikbar gammal mobil för att bli fri. Det gavs ut böcker med titlar som ”Den digitala drogen” och ”Skärmhjärnan”. Själv raderade jag Twitter, Instagram och Facebook från mobilen som ett nyårslöfte för ett friskare sinne.
Sedan kom covid-19. Vi övergick till fredagsfika i videomöten. Netflix- och HBO-konton blev en överlevnadsfråga. Och det enda ansvarsfulla sättet att träffa farmor var Facetime.
Då kom Världshälsoorganisationens helomvändning. Plötsligt var datorspel grejen. Tillsammans med några av de största spelföretagen (och Kim Kardashian, som har släppt ett spel som handlar om Kim

Kardashian) startades Play apart together, en kampanj för mer ugglande framför skärmar och mindre livsfarligt socialiserande bland folk. Men tillsammans, ungefär.
Den initierades av Ray Chambers, organisationens ambassadör för global strategi, och backas upp av generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus, två män med obefintlig gamer-aura men en ny, glödande passion för en tv-spelande befolkning. ”Vi måste alla #PlayApartTogether”, twittrade Tedros Adhanom Ghebreyesus och hyllade samarbetet med spelföretagen. (För dem är det givetvis kul att få både vara symboler för godhet och sälja enorma mängder spel. Jag har hört folk i branschen nästan skamset medge att det är utmärkt för deras affär att folk isolerar sig i sina hem.)
Man förstår Världshälsoorganisationen. Ställd inför en global pandemi är det begripligt att bry sig mindre om eventuellt spelberoende och att folk blir stillasittande, även om man efter några veckor i soffan lätt känner sig som en kurva som behöver plattas till.

I New York Times skriver Nellie Bowles: ”Coronaviruset gjorde slut på skärmtidsdebatten. Skärmarna vann.” Hon beskriver hur hon vill vara täckt av skärmar, hur de nu är källan till allt gott i livet. Kontakt med nära, en inblick i andras liv. Arbete, avslappning, umgänge. De mest skärmfientliga bland oss har bytt sida. En klubb för ”skogsbad” (ett avancerat ord för att promenera) har börjat med digitala skogsbad. (Nej, jag förstår inte heller.)

Folk som hoppade av sociala medier i protest har återvänt.

Det här kanske kan bli dödsstöten för den trubbigaste debatten om skärmtid, den som inte gör någon skillnad på att evighetsskrolla ett Instagramflöde, läsa The - Economist, spela ”Fortnite”, skriva kod, se på bordtennis, mala ”Candy crush” eller att ha afterwork i en videokonferens. Nu har vi ju fått känna hur skärmarna blev livlinan.

Vi kommer att ta oss igenom detta som samhälle, det är jag övertygad om. Men skärmtidsdebatten kan ha ådragit sig skador den aldrig återhämtar sig från.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

Gamla böcker får nytt liv under coronakrisen

ONSDAG 15 APRIL 2020

En tio år gammal bok hamnade på topplistan och en nyöversatt klassiker ges ut tidigare än planerat. Bokbranschen anpassar utbudet efter läsarnas intressen under pågående coronapandemi.

En av de experter som återkommer i medierna för att kommentera den pågående coronapandemin är infektionsläkaren och forskaren Björn Olsen. 2010 gav han ut fackboken ”Pandemi – myterna, fakta, hoten”.

– En sådan bok har en normal livslängd på två tre år, säger Olle Lidbom, kommunikationschef på Norstedts.

Därmed är den slut i lager sedan lång tid. Men när författaren började synas i tv i samband med covid-19-utbrottet uppstod plötsligt ny efterfrågan på boken.

– Det fanns ett intresse som uppenbart drevs av nyhetsrapporteringen. Vi insåg att den behövde finnas fysiskt, inte enbart som e-bok, säger Olle Lidbom.
Förlaget agerade snabbt. Tryckfilen letades upp i arkivet och ett omslag med det nya coronaviruset formgavs i all hast. Dessutom skrevs ett nytt avtal med författaren. Samma dag fanns boken att köpa på nätet, tack vare modernprint on demand-teknik där varje enskilt - exemplar trycks på beställning.
Efter några veckor låg den på topplistan.
– Det är nytt för oss att en äldre titel säljer så här bra. Det enda liknande exemplet jag kan komma på är när skådespelaren Michael Nyqvist gick bort 2017 och hans självbiografi ”När barnet lagt sig” från 2009 fick ny aktualitet. Det som varit speciellt med ”Pandemi” är att bokhandlare beställt den för att ha i lager, annars brukar print on demand vara en produkt som säljs på webben, säger Olle Lidbom.
Ett av de företag som erbjuder print on demand-tjänster till

bokförlag är Publit, som ändrade sin affärsmodell när coronapandemin riskerade att försvåra distribution och leveranser i branschen. Den administrativa avgiften på 500 kronor per titel slopades. Det gav snabb effekt.

– Vi ser tydligt att framför allt stora och medelstora förlag erbjuder print on demand-versioner av böcker som kanske annars hade tryckts i större upplagor i andra länder. Det gäller främst äldre titlar, som ”Pandemi”, säger Publits vd Per Helin.

En trend bland ljudbokslyssnare är att de väljer böcker som är minst ett år gamla. Det har gett förlagen en ny syn på sin så kallade ”backlist”.

– En bok ska aldrig behöva ta slut. Framgången för ”Pandemi” blir nog startskottet för oss att ha större fokus på att äldre titlar finns tillgängliga inte enbart som ljud- och e-böcker utan även i tryckt form, säger Olle Lidbom.

Stig Dagermans ”Tysk höst” är en av Norstedts klassiker som varje år säljer i ett antal exemplar, men inte tillräckligt många för att motivera att ha den i lager.

– Då är det roligt att ändå kunna erbjuda den som print on demand, säger Olle Lidbom.
På Albert Bonniers förlag har man märkt en ökad efterfrågan på framför allt två böcker i coronakrisens spår: Albert Camus ”Pesten” och Hanne-Vibeke Holsts ”Som pesten”.
– Även om det är från blygsamma nivåer så har försäljningen åtminstone tredubblats jämfört med samma period förra året, så vi har tryckt till av båda pocketupplagorna. Det är kul att se hur intresset för gamla titlar återuppväcks, samtidigt som det förstås är av en mindre rolig anledning, säger förlagschef Isa Widerståhl.
Jan Stolpes nyöversättning av ”Pesten”, som DN skrivit om tidigare, var planerad till november men kommer nu att ges ut redan i april.
– Vi har flyttat fram hela den produktionen, men använder än så länge samma tryckerier och distributionskanaler som vanligt, säger Isa Widerståhl.

Per Bengtsson
per.bengtsson-kling@dn.se

Dela

Stim betalar ut miljoner i förskott till musiker

ONSDAG 15 APRIL 2020

Coronapandemin slår hårt mot musiklivet. Nu erbjuder Stim sina anslutna medlemmar att få ersättning i förskott. Totalt har 50 miljoner kronor avsatts för förskottsutbetalningar.

Svenska musikbranschen drabbas hårt av den pågående pandemin, med inställda och uppskjutna spelningar och festivaler. För att få en uppfattning om hur utbredd krisen är har riksorganisationen Svensk Live, tillsammans med musikbolaget Westside Music Sweden, börjat samla in data på hur olika aktörer inom branschen påverkats.

Initiativet, döpt till Musiken tystnar, går ut på att aktörerna själva anger hur de påverkats via ett formulär på hemsidan. Formuläret är öppet för alla som har förlorat inkomst i

livemusikbranschen. Fokus ligger på popmusik och närliggande genrer.
Enligt hemsidan har sammanlagt 3 538 konserter hittills blivit inställda, och 6 594 personer drabbats. Totalt rör det sig om närmare 42 miljoner i förlorade intäkter.
Karsten Dyhrberg Nielsen, vd på upphovsrättsorganisationen Stim med 90 000 anslutna medlemmar, delar bilden av ett musikliv i djup ekonomisk kris.
– Det är ingen nyhet att kultursektorn i stort, och särskilt musikbranschen, lider enormt just nu med inställda konserter och uppdrag som bokas av. Vi på Stim gör allt vi kan för stötta våra anslutna genom den här krisen, och därför kan vi nu göra vår största satsning hittills i Stims historia, säger Dyhrberg Nielsen.
Initiativet innebär i korthet att de låtskrivare, kompositörer och musikförlag som är anslutna till Stim, och som fått minst 10 000 kronor i ersättning under 2019, kan ansöka om att få ersättning i förskott. Förskottets storlek baseras på hur mycket den anslutna fått utbetalt under 2018 och 2019, samt på hur många

andra som ansöker, och kan maximalt uppgå till 200 000 kronor. Totalt kommer 50 miljoner att betalas ut.

– Det är inga nya pengar, utan det här är pengar som hade betalats ut förr eller senare ändå. Men vi är ganska övertygade om att det här kommer att göra skillnad för enstaka musikskapare. Vi utesluter inte att ytterligare initiativ kan komma att bli aktuella framöver, säger Karsten Dyhrberg Nielsen.

Vilka då?

– Det vet vi först när vi fått återkoppling från våra medlemmar. Baserat på den kunskap vi får in kan det bli aktuellt med andra åtgärder. Vi är en organisation med stort pengaflöde i systemet och ständig överskottslikviditet. Men det är för tidigt att lova något mer konkret än så, säger Dyhrberg Nielsen.

Ansökningar från anslutna musikskapare och förlag tas emot fram till den 5 maj. Utbetalningarna kommer sedan att se i slutet av maj.

Haidl
kajsa.haidl@dn.se

Vi behöver ett nytt samhällskontrakt

ONSDAG 15 APRIL 2020

Trots att vi just nu sitter isolerade från varandra beter vi oss samtidigt alltmer som ett samhälle. Coronakrisen har fått oss att inse att vi behöver varandra och det bör innebära slutet för finanskapitalismen, skriver Carsten Jensen.

På kort tid har vår värld förändrats i grunden. Vi minns de senaste veckorna som om de tillhörde ett annat århundrade, och som om en dörr har stängt sig för alltid.

Även de mest triviala vardagssysslorna, inköpen i mataffären, pendlingen till jobbet med tåg eller buss, omges plötsligt av ett förskönande, nostalgiskt skimmer. En gång var det bara rutiner som skulle gås igenom. Nu drömmer vi om den tid när vi stegade genom affären utan att

hemsökas av en inre oro. Vem har tidigare rört vid varorna jag plockar från hyllan? Står jag för nära de andra i kön till kassan? Vi får inte bara en obekväm känsla av de andras närhet, utan också av vår egen kropp, som plötsligt inte längre tillhör oss: utsatt som ett hus utan lås.
Vår situation är rakt motsatt de flyktingars som världen överväldigas av. De har förlorat sina hem och tvingas söka skydd i det främmande. Vi har fortfarande kvar våra bostäder. Men bara dem. Det är världen utanför som stänger sig för oss. Vi har ingenstans att fly.
Vi väntar i vanmakt. Vi hoppas att världen ska bli som förr igen. Framför allt hoppas vi att de människor som omger oss fortfarande ska vara kvar när viruset tömt ut sina krafter. En farfar, en mamma, en make eller maka, gamla vänner som har följt oss genom livet.
De är alla i farozonen. Tänk om vi plötsligt mister dem och stora, oläkliga sår öppnas i våra liv.
Vår självisolering innebär också omsorg för dem vi inte känner. Vi isolerar oss inte enbart för att

rädda oss själva, utan också för att rädda andra, om vi utan att veta det skulle bli smittbärare. Trots att vi sitter isolerade i var sin ensamcell beter vi oss samtidigt som ett samhälle.
Om våra samhällen har en symbol i dessa dagar så är det de som inte isolerar sig själva; personalen på sjukhusen, de stressade läkarna, de alltid underbetalade sjuksköterskorna, som självuppoffrande ställer sig mitt i smittzonen för att hjälpa oss. I det hårt trängda Italien hyllar landets medborgare varje dag sjukvårdspersonalen med sång och musik från balkongerna.
Jag hade en upplevelse under krigen på Balkan, som jag bevittnade under en period på 1990-talet. Det var ett annat sorts drama, våldsammare, blodigare, som krig alltid är. Men också med likheter. I december 1991 befann jag mig i kroatiska Osijek, en belägrad by där bomberna föll dygnet runt. När folk gick till arbetet om morgnarna blev beskjutningen av byn intensivare. Att gå till jobbet var att riskera livet, och plötsligt fick arbetet en helt ny betydelse. Invånarna

arbetade inte bara för att de behövde sin månadslön. Det skulle finnas bröd varje dag i byns bagerier, potatis hos grönsakshandlaren, kött i slakteributikerna, husen skulle ha värme, el och vatten. Därför gav de sig ut i bombregnet. Någon behövde dem. Pengar utväxlades som vanligt, men på ett annat och djupare plan innebar varje köp och försäljning en hjälpande hand.
Så är det också i dag, i interneringens tid. Vi behöver varandra. Vi är ett samhälle.

Danmark har från ena dagen till den andra nästan blivit statssocialistiskt. Även EU har blivit statssocialistiskt och har abrupt skiftat från den så kallade åtstramningspolitiken, som följde på finanskrisen 2008, och delar nu generöst ut sina reserver. Den ultraliberale amerikanske presidenten Trump tömmer statskassan i botten och delar ut biljoner. Samma nationer som i åratal har skurit ner på utbildning, sjukvård och pensioner visar sig nu ha outtömliga statskassor.

Det är samma näringsliv som - hyllar den fria marknaden och är redo till varje krumsprång för att slippa betala skatt, som i coronakrisen ska hållas på benen med statlig första hjälpen. När konkursen hotar är de inte längre liberaler, utan redo att kyssa Stalins röv, om den fortfarande hade varit tillgänglig.
För småföretagarna, som inte bara kan förlora verksamheten utan också hus och hem, är det begripligt. Men för de stora företagen, där coronakrisen inte innebär mycket annat än ett komma som flyttar sig på årets börsnoteringar? Varför ska asociala finansjättar leva gott på vår välgörenhet?
Jag har ett råd till Danmarks för tillfället folkkära socialdemokratiska minister Mette Frederiksen. När du går till förhandling med näringslivet, så ha en pengapåse i ena handen och en revolver i den andra. Rikta revolvern mot styrelseordförandens panna och formulera ett budskap som är omöjligt att missförstå: Pengarna eller livet!
Jag uppmanar inte till statligt sanktionerat bankrån, utan motsatsen: väpnad välgörenhet.

”Vi räddar dig bara om du skriver under ett samhällskontrakt”, lyder Mettes budskap till direktörerna. ”Annars kan du gå i konkurs.”
Vad ska det stå i samhällskontraktet?
Där ska stå något så uppenbart simpelt som att varje företag, oavsett storlek, oavsett antal lobbyister, oavsett förbindelser med den politiska toppen, nu lyder under samma demokratiska villkor som en outbildad arbetare från landsorten: behandla dina anställda väl. Betala din skatt utan krångel och knep. Bidra till samhället. Betrakta dig själv som del av en förpliktande gemenskap. Det innebär också att verksamheten ska betala en särskild klimatskatt. Du ställer om din maskinpark och dina produktionsmetoder till hållbarhet. I styrelsen viker du platser för representanter för de anställda, för klimatrådet, för Fridays for future och Extinction rebellion, ju yngre och argare, desto bättre. På så sätt blir du del av den gemenskap som bygger framtiden, när vi en dag har lagt coronakrisen bakom oss.

”Skriv under här”, avrundar Mette, som slutligen lever upp till sina egna klimatlöften från den valkampanj som i somras gav henne makten. Hon spänner hanen på revolvern: ”Eller kursa!”
De länder som på senare år cyniskt har privatiserat staten, avreglerat finanskapitalismen, brutit sönder varje känsla av gemenskap och solidaritet, kommer under följande månader att gå upp i flammor. Länder där befolkningen trotsigt har bundit sina politiker vid välfärdsstatens förpliktande normer för ömsesidig omsorg kommer att klara sig från sammanbrott.
Det rådvilla EU bör göra detsamma, sluta att bara tänka i pengar och i stället börja tänka i framtid. Gå från medlemsland till medlemsland med pengapåsen, revolvern och samhällskontraktet. På fem minuter kommer vi överallt att uppleva samma folkliga uppror mot nyliberalism och populism.
Om socialdemokraterna själva vill det, så har deras renässans och nya storhetstid kommit. Vi ropar på ledarskap mitt i corona- och klimatkris, och varför skulle det

inte komma från den rörelse som sedan andra världskriget stått för det bästa bidraget till att mänskliggöra en obarmhärtig värld?
Carsten Jensen

Per Svensson: Skandalen i Skurup ger Moderaterna en fingervisning om vad som står på spel

ONSDAG 15 APRIL 2020

Mattias Liedholm har en bild av Abraham Lincoln i sitt arbetsrum,

en liten tavla lutad mot väggen. Lincoln, död 1865, tittar betraktaren i ögonen och säger förmanande: Tro inte på allt du läser på internet bara för att det finns ett citat bredvid en bild. Ett populärt nätskämt med pedagogiskt värde; en påminnelse både för rektorn själv och för hans elever om vikten av källkritik. Men det finns också ett annat skäl till att Abraham Lincoln försvarar sin plats i arbetsrummet. I Skåne och Blekinge tycks sverigedemokrater och moderater gemensamt sträva efter att bryta sig loss från resten av Sverige för att på populismens tvärsäkra grund bygga Sydsveriges konfedererade kommuner; ett bålverk till försvar för söderns rätt att fritt odla fördomar och fobier mot slöjor, tiggare, menskonst och politiskt korrekta 08:or.
Det är mot denna bakgrund man måste förstå att Mattias Liedholm sedan några dagar tillbaka är påtvingat ledig från sin tjänst som rektor för Prästamosseskolan i Skurup. Han upptäckte att han ”arbetsbefriats” när hans mejl inte längre fungerade. Så hanterar man femtekolonnare i de

kommuner där ”folket” styr på riktigt.
Det rådde så sent som på tisdagen fortfarande hysch-hysch kring vilka försyndelser det är som kommunen vill lägga Mattias Liedholm till last. Men skolor är ofta laddade med konflikter och letar man kan man säkert alltid hitta något som kan ”utredas” och kan motivera att den ansvariga skolledaren ”arbetsbefrias”.
Det finns ändå goda skäl att misstänka att rektorns verkliga brott består i att han inte lojalt accepterat de konfedererades nyordning, utan har insisterat på att också en skola i Skurup måste hålla sig till nationella normer och regelverk.
Moderaterna, Sverigedemokraterna och det lokala Skurupspartiet har i fullmäktige röstat igenom ett förbud mot slöjor i Skurups skolor. Mattias Liedholm har deklarerat att han inte kan följa det beslutet eftersom det skulle strida mot lagen.
Allt tyder på att det är för detta han straffas. Det överensstämmer väl med ett allt tydligare mönster i de sydsvenska kommuner där Sverigedemokraterna fått ett

avgörande inflytande. Tjänstemän som inte känner sig hemma i det nya klimatet flyr eller stöts bort. Kulturchefen i Sölvesborg gav upp i höstas. I Hörby har över två dussin chefer lämnat den SD-styrda kommunen.

Det finns en logik här. Det är populismens version av folksuveräniteten på Lingonbodanivå. ”Vi” är ”folket” och ”folket” har alltid rätt att köra över motståndare, pedantiska tjänstemän och, ytterst, lagar och förordningar.

Det kan vara värt att poängtera att Mattias Liedholm inte är någon vänsteraktivist i rektorshamn. Han var till helt nyligen aktiv moderat, grundade en MUF--avdelning i åttonde klass, och är gift med Sophia Ahlin, profilerad vice ordförande i förbundet Öppna moderater som driver hbtq-frågor.

Skandalen i Skurup har därför relevans långt bortom bygde-politiken: den speglar också en konflikt inom ett av de två stora samhällsbärande svenska partierna. Vilken väg Moderaterna väljer när coronaepidemins nationella borgfred till sist bryts

kommer att vara av avgörande betydelse för oss alla.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Ett mångfalds-samhälle kräver tydligare signaler från myndigheter-na, skriver Qaisar Mahmood

Varje dag klockan 14 har vi kunnat höra hur berörda myndigheter vädjat till befolkningens samvete och goda omdöme. Statsministern håller tal till nationen och understryker vikten av att invånarna hanterar den akuta situationen på samma sätt som vi traditionellt sett har hanterat kriser. Genom att sluta upp bakom offentliga institutioner och dess experter. Men också att vi anpassar våra beteenden, utan att det offentliga behöver fatta beslut om förbud. Mjuk styrning framför hård.
Det verkar ha fungerat. Runt om i Sverige har en överväldigande majoritet av befolkningen agerat i enlighet med myndigheternas önskemål. Social distansering har idkats. Semesterresor till fjällen och sommarhus har ställts in. Påskfirandet har flyttats till digitala rum. Parallellt med detta har vi dock läst om hur covid-19 slagit hårdare mot områden där en majoritet är födda i andra länder. Under tisdagen bekräftade Folkhälsomyndigheten att utlandsfödda de facto är

överrepresenterade bland de smittade.
Även om förklaringen till överrepresentationen bland utlandsfödda troligtvis är komplex, kan man ändå reflektera över om inte den mjuka styrning som regeringen och ansvariga myndigheter valt, möjligen förutsätter ett värderingsmässigt mer homogent samhälle. För den styrning som vädjar till vårt omdöme, i form av värdeladdade formuleringar som ”bör överväga”, ”göra rätt” eller ”som man förväntas”, har hittills inte varit lika framgångsrik i områden där majoriteten har andra värderingsbaser än de traditionellt svenska.
Det gäller nämligen att komma ihåg att det inte finns några universella uttydningar av begrepp såsom ”rätt”, ”nödvändiga” eller ”ta ansvar”. Sunt förnuft består i själva verket av en uppsättning kulturella normer och värderingar. Beroende av vilka värderingar man är uppvuxen med kommer också olika begrepp tolkas på olika sätt och därmed leda till olika beteenden.

Ju mer homogen en värderingsbas är bland en befolkning eller en grupp, desto mer snarlikt tolkar individer styrsignaler och agerar därmed också relativt enhetligt. Sändare och mottagare har samma chiffernyckel.
Det är ett samspel som även gäller det motsatta förhållandet: ju mer heterogen värderingsbasen är i ett samhälle, desto mer spridda kommer tolkningarna av ett specifikt begrepp att vara, vilket också kommer att prägla det individuella agerandet. Med all sannolikhet är det därför svårare att få en heterogen samling individer att agera på ett önskvärt sätt eftersom det önskvärda beteendet helt enkelt tolkas olika. Mottagaren har inte samma chiffernyckel som sändaren och delar den heller inte med de andra mottagarna.
Inom ledarskapsfilosofin brukar man tala om ett situations- och individanpassat ledarskap. Det gäller att möta olika individer utifrån deras förutsättningar i stället för att utgå ifrån att one-size-fits-all. Det tål att funderas på om inte det mångfaldssamhälle som Sverige faktiskt är i dag, kräver och förutsätter en annan typ av politisk och byråkratisk signalstyrning jämfört med när

Sverige var ett mer homogent land.
Kanske har denna pollett – det vill säga behovet av en diversifierad signalstyrning – nu äntligen trillat ned hos våra myndigheter. Under den senaste veckan har såväl statsministern som ansvariga myndigheter sent omsider börjat förtydliga att en rekommendation inte ska tolkas som tips utan i stället som ett starkt påbud från de ansvariga. Man kan bara hoppas.
Qaisar Mahmood

”Det betyder oerhört mycket att vi får hjälp”

ONSDAG 15 APRIL 2020

Många äldre som saknar anhöriga som kan hjälpa till med matinköp ber nu kommunen om hjälp. Trots uppmaningen från Folkhälso-myndigheten om att äldre ska hålla sig isolerade får många

betala en avgift på 489 kronor för hjälpen.

– Den här avgiften ska bara bort. Jag vet gamla som inte har råd och som fortfarande går och handlar själva och därmed utsätter sig för risker, säger Alf Andersson på PRO i Stockholms län.

Gerd Sterner, 83, öppnar dörren till lägenheten i Farsta. Karin Sjöberg, som är husmor på Söderledskyrkan i Farsta, ber henne att ta två steg tillbaka innan hon ställer in fyra fulla papperspåsar med mat i hallen. Tidigare på dagen har hon och diakonen Anna Stiernstedt fått en inköpslista över telefon.

Karin Sjöberg lagar vanligtvis mat till ett hundratals församlingsmedlemmar varje vecka, men har liksom många andra anställda fått nya arbetsuppgifter nu när kyrkans ordinarie verksamhet lagts på is under coronakrisen.

När hon backat tillbaka kan Gerd stiga fram och hämta påsarna, som innehåller bland annat fiskbullar, tomater, glass, jäst, mjölk, choklad.

– Om man ska sitta inlåst så är det bra att ha något gott att äta. Jag

och Hans har också bakat bröd, för min del är det första gången sedan barnbarnen var små för nästan 20 år sedan, säger Gerd Sterner.
Hans är Gerds särbo sedan sex år, som för fyra veckor sedan oplanerat blev hennes sambo. De brukar ses på helgerna, men när Folkhälsomyndigheten uppmanade alla äldre att hålla sig isolerade blev Hans kvar.
– Han kom till mig som vanligt efter att han sjungit i sin kör och sedan dess har han inte kunnat åka hem, berättar Gerd Sterner.
Nu fördriver de tiden med korsord, matlagning och en daglig promenad. Men de vågar inte gå och handla själva och har därför tagit hjälp av Gerds son, som har bil och bor i Täby. Men nu har personer i sonens närhet insjuknat i det nya coronaviruset varför hon inte längre vågar träffa honom. Vid två tillfällen har hon bett okända människor utanför matbutiken att handla mjölk åt henne.
– Vi hade ingen mjölk här, till kaffet. Så vi gick ner på centrum, väntade utanför Lidl och då kom en man som såg trevlig ut så jag

frågade om han kunde köpa två liter mjölk och gav honom en tjuga. En annan gång var det en kvinna, hon sa att hon gärna skulle hjälpa mig fler gånger men hon bodde i Saltsjöbaden.
– Löfven pratar om att folk erbjuder sig att handla och sätter upp lappar men jag har inte sett en enda lapp någonstans, säger hon om statsministern, och tillägger att det mestadels är andra äldre som bor i området.
På stadsdelsförvaltningarna runt om i Stockholms stad råder högtryck. Folkhälsomyndigheten uppmanar alla som är över 70 år att låta bli att åka kommunalt, att handla i butiker eller vistas i lokaler där det finns många människor samtidigt. På myndighetens hemsida uppmanas äldre i stället att ”ta hjälp av anhöriga eller grannar för att till exempel handla mat eller uträtta ärenden”.
Men de som saknar nära anhöriga eller kontaktnät kan vända sig till kommunen om hjälp.
Stadsdelsförvaltningar runt om i Stockholms stad vittnar om en ökning av ansökningar från äldre som vanligtvis inte har hemtjänst.

I Skarpnäck rör det sig hittills om 14 personer innan påsk. 17 i Farsta.
– Vi har fått in ett flertal ansökningar gällande inköp från äldre som är oroliga för corona. Avgiften räknas fram utifrån inkomster, bostadskostnad och omfattningen av insatser som beviljas. Vanligtvis beviljas inköp en gång i veckan, maxavgiften för denna insats är då 489 kronor i månaden, säger Sara Hollertz, tillförordnad enhetschef på Södermalms stadsdelsförvaltning, beställarenheten för äldre.

Sedan i början av mars har 27 äldre bett om hjälp med inköp på grund av oro för corona, enligt Sara Hollertz, alla har beviljats hjälpen. Av dessa betalar 23 maxtaxan på 489 kronor. Två har en delvis reducerad avgift och två betalar ingenting, eftersom deras ekonomi inte tillåter det.
Detsamma gäller i exempelvis i Enskede-Årsta-Vantör, tjänsten debiteras enligt Stockholms stads riktlinjer om avgifter.
– Vi har inga särskilda avgiftsgrupper, ändrade nivåer på grund av corona, säger Catarina Söderberg, enhetschef på

stadsdelsförvaltningen, beställarenheten för äldre.
Alf Andersson, intressepolitisk samordnare för PRO i Stockholms län, är kritisk:
– Bort med den här avgiften. Det här ska vara bortkopplat från pengarna. Vi måste skydda de äldre. 489 kronor är väldigt mycket pengar för den som har det dåligt ställt eller är van att leva väldigt sparsamt. Vi vet gamla som därför går och handlar själva och utsätter sig för risker, säger han.
I mars meddelade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges kommuner och regioner att man kommit överens med civilsamhället om att stötta kommunerna med hjälp till personer i riskgrupper eller över 70 år, med matinköp och upphämtning av mediciner.
I exempelvis Hägersten-Liljeholmen och Farsta är samarbetet i gång.
– Det är via stadsdelens biståndshandläggare som vi får information om vilka som önskar hjälp med matinköp, säger Hannes Hellgren, samordnare för seniorverksamheten på Farsta stadsdelsförvaltning.

Stadsdelen samarbetar med Ica Bomben i Hökarängen och inköpen görs bland annat av personal från Svenska Kyrkan. För Gerd Sterner är hjälpen livsvikig, menar hon.
– Det betyder oerhört mycket, och det känns tryggt. Det är nog det viktigaste. För två år sedan var det en man i parken som hotade mig med en hammare, och ville ha mina pengar. Och det händer så mycket annat så att man vågar ju inte sätta upp lappar själv och be om hjälp.
Hon beskriver den nuvarande situationen som en ond dröm.
– Det är så otäckt allting. Vi vet vad som händer om vi får corona, då dör vi bägge två. Man tror inte att det är sant att det är så här man ska leva nu. Det är nog det allra värsta, att man inte ser något slut på det hela.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Fakta. Så gör stadsdelsförvaltningarna

Skärholmen
Har fått flera förfrågningar om inköp av mat. Om den sökande inte vill ha det som en ordinär hemtjänstinsats så hänvisar

stadsdelen till föreningar som man samarbetar med.

Östermalm

Cirka 35–40 helt nya ärenden som tidigare inte har några insatser och som endast ansökt om matinköp. Enligt preliminära uppgifter har majoriteten fått betala maxtaxa, alltså 489 kronor per månad. Något ärende har helt reducerad avgift, det vill säga betalar inget.

Stadsdelen hänvisar också till aktörer inom civilsamhället, församlingar och föreningar men detta är inget som stadsdelsförvaltningen för uppgifter över.

Spånga-Tensta

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har fått sex ansökningar om hjälp med matinköp. Alla har beviljats. Fyra personer har maxavgift, en har reducerad avgift och ytterligare en betalar ingen avgift alls.

Södermalm

Har fått in 27 ansökningar gällande inköp från äldre som är oroliga för det nya coronaviruset. 23 betalar maxavgift, 489 kronor i månaden.

Tre är delvis reducerade och en betalar ingen avgift.

Kungsholmen

Fyra nya personer har sökt om hjälp med matinköp och får via stadsdelen hjälp från Röda korset eller Västermalms församling.

Hägersten Liljeholmen

Hittills har fem äldre utan tidigare hjälpinsatser bett om hjälp med matinköp.

De som inte tidigare har några insatser från kommunen och endast har behov av inköp får via kommunen gratis hjälp av civilsamhällesorganisationer.

Enskede- Årsta-Vantör

Hanteras inom Stockholms stads riktlinjer om avgifter. Inga särskilda avgiftsgrupper eller ändrade nivåer på grund av corona.

Skarpnäck

14 ansökningar om hjälp med inköp eller matlådeleverans. Inga avslag på dessa ansökningar i dagsläget. Det är sekretess i varje enskilt ärende men personerna hamnar på en avgift mellan 0 kronor och maximalt 489 kronor.

Farsta

I Farsta är det kyrkan och frivilligorganisationer som hjälper de äldre med handling, gratis.

Hjälpen samordnas av stadsdelen. Hittills har 17 äldre fått hjälp med matinköp.

Rinkeby-Kista

Har beviljat alla som ansökt om handling på grund av att de behöver isolera sig, cirka 28. Avgiftsgruppen de hamnar i är grupp 2 vilket innebär 489 kronor per månad (hemtjänstinsatser 1–4,5 timmar per månad). Utifrån den enskildes ekonomiska situation kan avgiften också komma att reduceras.

Hässelby-Vällingby

Flera nya personer som inte annars har hemtjänstinsatser. De betalar enligt Stockholms stads riktlinjer om avgifter för äldreomsorg.

DN har frågat Stockholms stadsdelsförvaltningar hur många äldre som har bett om hjälp med matinköp med anledning av oro för det nya coronaviruset och vad hjälpen kostar. Elva stadsdelsförvaltningar har svarat hittills.

Fakta. Äldreomsorg

Äldre i behov av hjälp får betala en avgift för service, vård och omsorg inom äldreomsorgen. Hur

mycket det kostar beror på individens inkomst och utgifter, något som styrs av Socialtjänstlagen.
Enligt kommunen ska alla ha råd med äldreomsorg varför det finns ett högkostnadsskydd i form av en maxavgift.
För inhandling av mat hamnar de flesta i avgiftsgrupp 2, som innebär hjälp i 1–4,5 timmar per månad och en maxavgift på 489 kronor.
Källa: Stockholms stad

16 april 2020

”Statens” pengar är våra

TORSDAG 16 APRIL 2020

Att lägga en budget är alltid som att hissa segel inför okända vatten och väder. Det blir inte

nödvändigtvis enklare om man vet att orkan råder.
Den nu presenterade vårbudgetens viktigaste uppgift är att rädda företag och jobb undan krisens svepande effekter. Olika typer av ekonomiska stöd till företagen är självklart, även om stöden måste kombineras med sträng kontroll och krav på återbetalningar i bättre tider.
En del debattörer tar nu chansen att jubla över vad de ser som kapitalismens misslyckande. Nu passar det minsann att ropa på skattebetalarnas hjälp, konstaterar de. Skulle inte marknaden vara svaret på allt?
Vänsterpartiet ser till och med pandemin som en chans att socialisera delar av ekonomin: ”Staten (bör) ha ett långsiktigt och aktivt ägande i de företag man räddar”, skrev Jonas Sjöstedt och den ekonomisk-politiska talespersonen Ulla Andersson nyligen på DN Debatt.
Att marknaden liksom hela samhället skakas av ett våldsamt sjukdomsutbrott betyder inte att den är helt defekt. Det bevisar inte heller att den misslyckats med sin grundläggande uppgift, att

effektivare än något annat system hitta en balans mellan utbud och efterfrågan.
De ”skattepengar” som nu ska rädda företagen har inte genererats av Magdalena Andersson eller Anders Borg, de kommer från just företag och arbetande människor. Företagen har skapat de mervärden som staten har förmånen att kunna använda för att mildra pandemins konsekvenser. Utan företag – betydligt mindre välstånd att fördela.
Under goda tider ska företagen betala rimlig skatt och bidra till statskassan. I ekonomiskt oväder kan i nödfall, som under bankkrisen, staten gå in som delägare av företagen för att rädda dem. När solen åter gått upp ska statens ägande avvecklas och statskassan stärkas än mer.
Marknad och politik i skön förening.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Den bottenlösa saknaden efter mitt kontor

TORSDAG 16 APRIL 2020

Kommer ni ihåg det papperslösa kontoret? Datorn skulle göra skräpiga skrivbord förlegade, dokumenten samlas i virtuella mappar.
Strunt, sa jag. Skrivaren och den gula överstrykningspennan förblir mina bästa kompisar (för säkerhets skull sparar jag dock allt som är bra att ha i både pappershögar och digitalt).
Således är frånvaron av en snabb printer min första olägenhet med att jobba hemifrån. Vänner har talat lyriskt om begreppet, men jag har aldrig gillat det.

Nu har fem veckor gått sedan jag satte min fot i DN-huset. Visst, det är lugnt i den småbarnslösa bostaden, ingen gapskrattar plötsligt eller svär över att ha spillt ut kaffet på sitt tangentbord. Restiden från sovrummet till verkstaden är kort. Ändå. Jag avskyr viruset.
Fattar att det måste svältas ut. Klarar disciplinen hyggligt, städar inte kylskåpet eller stryker skjortor (använder väl inga heller) på arbetstid. Mitt jobb passar bättre än många andras för att sköta hemma. Det ska läsas mycket, funderas lite och formuleras en text. Fotarbete är inte av nöden.
Och jag är inte överdrivet social på jobbet. Jag blir lunchhungrig före alla andra. Men även en relativ ensamvarg har nytta av flocken. Jag hämtar kaffe, hejar på någon, utbyter ett par ”jo det är bra” och ser hela tiden saker som skvallrar om att här pågår en kreativ process. En tidning görs av många tillsammans.
Arbetslöshet är ofta en ekonomisk mardröm för individen. Politiker har också rätt när de talar om vikten av jobbet som socialt sammanhang: att ha någonstans

där man behövs, att ha folk att umgås och gnabbas med. Många arbetsgivare har förtätat kontoren, det blir billigare med mindre yta och lättare att hålla koll på personalen. Åtskilliga drömmer om lokaler där ingen har ett eget skrivbord utan alla slår sig ned med datorn där det är ledigt. Men företag borde dra andra lärdomar av karantänen, anstränga sig för att de anställda ska trivas och vara glada för att de infinner sig. Varken ensamhet eller trängsel främjar produktiviteten.

En ledarskribent kan inte alltid skilja på arbete och fritid, nyheter och påhopp duggar in hela dygnet. Ändå tycker jag att jobbet hör hemma på jobbet, medan hemma ska vara hemma.

Gruppen, redaktionen, går inte att vara utan. Fler ögon ser fler logiska kullerbyttor i mästerstycket. Men elektroniska forum har sina begränsningar, och videomöten har jag haft tillräckligt många för att veta att IRL är överlägset. Att gå några meter till kollegorna eller chefen är så mycket behändigare.

Vi tvingas att anpassa oss. Digitaliseringen har många förmågor. Men jag hoppas innerligt att coronaviruset inte tar död på kontoret. För jag saknar det.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Bråk kring fältsjukhuset skakar Sahlgrenska

TORSDAG 16 APRIL 2020

Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg skakas av ett energislukande bråk kring vården av covid-19-patienterna. I centrum står fältsjukhuset IVA Kronan. Kan äldre apparater i

ett tält verkligen ge en säker vård? undrar kritikerna. Ja, säger de ansvariga.

Göteborg.

När fältsjukhuset i Göteborg visades för pressen i slutet av mars log de inblandade mot mediernas kameror. Det var militärer som gladdes åt att göra nytta och läkare som såg fram emot en mängd extra intensivvårdsplatser. Staden kändes väl rustad inför den anstormning av sjuka som väntades inom kort.

Men smittspridningen gick långsammare än befarat och i stället växte oron i organisationen. Innan den första patienten ens hade lagts in för vård i tältet började det ifrågasättas. Var det säkert? När fältsjukhuset togs i bruk förra onsdagen blev kritiken publik. Anonyma läkare uttalade sig till medierna och oroliga anhöriga hörde av sig.

Den som leder arbetet i tältet är överläkaren Bertil Andersson, som på tisdagsmorgonen hade 14 patienter inlagda.

– Jag förstår oron, men patienterna här får väl så god vård som de hade fått någon annanstans. Vi har lite äldre

respiratorer, men de är minst lika säkra. Vi har vatten och el och skulle någon behöva dialys till exempel, så flyttar vi den personen.
Han tycker att det öppna bråket just nu är det mesta skadliga.
– Vi har *noll* dödlighet i tältet, - säger han med eftertryck.
De oroliga läkarna har i vissa fall hört av sig till sitt huvudskyddsombud, Ingrid Stubelius, som också är vice ordförande för Läkarföreningen på Sahlgrenska. Hon har personligen varit schemalagd som läkare på IVA Kronan, men till Dagens Nyheter uttalar hon sig enbart som ombud för andra.
– Jag får signaler om att kollegor känner en hög grad av etisk stress under arbete i tältet. Det handlar till exempel om att inte känna sig bekväm med utrustningen och att inte arbeta med sitt vanliga team. Det är en exceptionell situation och vi har lagt hur mycket fokus som hest på tältet, när vi borde fokusera på att ta hand om patienterna. Vår linje har hela tiden varit att så länge det finns andra platser är det bättre att utnyttja dem i stället för att ta

tältet i bruk, säger Ingrid Stubelius.
Sjuvården i Västra Götaland har valt att vika just Östra sjukhusområdet – där fältsjukhuset ligger – för covidvården, och försöka freda området runt Sahlgrenskaberget från smittan. Den pandemiplanen skiljer sig från till exempel Stockholms, där sjukhusen haft delat ansvar för covid-19-patienterna. Upplägget i Göteborg försvaras av politikerna och sjukhusledningen, men har ifrågasatts underifrån när behovet av epidemiplatser ökat. Tältbråket är också en del av den debatten.
I förra veckan avgick verksamhetschefen för IVA på Östra för att hon inte ville ta ansvar för den rådande situationen. Den först tillförordnade chefen valde också att hastigt stiga åt sidan och på onsdagskvällen fick i stället Sahlgrenskabergets IVA-chef, Henrik Sundeman, verksamhetsansvar för just fältsjukhuset på Östra.
– Jag är inte det minsta orolig för säkerheten där, men jag har stor respekt för att folk har olika

åsikter. I Stockholm finns det de som avundas vårt upplägg, här har vi kritiker till upplägget. Vi måste ändå fatta beslut.

Vad betyder den här publika striden mitt i ett läge när epidemin kräver enorm kraft?

– Jag tror det handlar om att vi är i olika lägen i utvecklingen. På chefsnivå har vi pratat ihop oss om det här i flera veckor. Jag är trygg med organisationen och att vi använder också IVA Kronan.

Finns det någon risk att det gått prestige i tältet? Att ni bundit er vid det beslutet?

– Nej, nej, nej, nej! Jobbar man med prestige i en pandemi, då tror jag man ska jobba med något annat. Vansinne! Nu har vi öppnat tältet och börjat trimma in teamen där. Då tar vi nästa steg och öppnar tio platser till inne på Östra sjukhuset och ytterligare tio i Mölndal. I dag har vi också fattat beslut om att se över Sahlgrenskatomten.

Och släppa upplägget med ett epidemisjukhus och ett fredat sjukhus?

– Vi tittar på det, men det handlar om en byggnad som ligger bredvid

huvudbyggnaderna. Vi får se, säger Henrik Sundeman.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Färre brott anmäls under coronakrisen

TORSDAG 16 APRIL 2020

Antalet anmälda brott har minskat med 4,6 procent under mars jämfört med motsvarande period förra året. Det finns ett tydligt samband med den pågående coronakrisen, enligt polisen.

– Den enda förklaringsfaktorn är att samhället har stängt på vissa

områden. Pandemin påverkar brottsutvecklingen, det gör den, säger Håkan Wall, Nationella operativa avdelningens biträdande kommenderingschef i den nationella särskilda händelsen corona.
Han och hans kolleger har jämfört brottsutvecklingen under mars månad 2019 med samma period 2020. Resultatet är en generell minskning på 4,6 procent av antalet anmälda brott, närmare 5 000 färre anmälningar.
– Vi kan inte dra några långtgående analyser eller slutsatser, men att färre människor träffas i mindre utsträckning på nöjesetablissemang tror vi är den huvudsakliga förklaringen. Många har stängt eller har det luftigt i lokalerna, och finns det inga köer blir slagsmålsrisken mindre och våldsbrotten minskar, säger Håkan Wall.
Skadegörelsebrott är ett annat område som minskat, kanske för att saker som klotter hamnar där och att de som brukar begå de brotten ägnar sig åt annat.
Snatteri, eller ”tillgrepp i butik”, har minskat med 11,5 procent, troligen eftersom upptäcktsrisken

är betydligt större när det är så glest mellan butiksbesökarna. Håkan Wall poängterar att de också noggrant följer utvecklingen för särskilt utsatta brottsoffer, barn och kvinnor. Antalet anmälda brott mot barn under de jämförda perioderna har minskat med 17,4 procent och de anmälda våldtäkterna mot vuxna har minskat med 7,3.

– Utvecklingen för brott mot barn är svår att bedöma, grundskolan är ju inte stängd, men kanske befinner sig färre barn i skolmiljöer och kanske görs därför också färre orosanmälningar. Nedgången för våldtäkter kan kopplas till att inte lika många rör sig ute, men vi har inte analyserat det ännu, säger Wall.

Polisen har på senare tid pratat mycket om internationella brottsnätverk som kommer till bland annat Sverige för att i huvudsak begå brott. Med skärpta gränser är det en typisk grupp som har svårare att genomföra sina inkomstbringande planer, exempelvis smuggling eller bostadsinbrott.

– Det är väldigt svårt att bedöma detta på bara en månad, men vi

ser ändå en nedgång på brott som dessa nätverk typiskt begår. Gränsöverskridande brottslighet påverkas direkt av nedstängningen i Europa och resten av världen, säger Wall.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Historiskt få omkomna i trafiken i mars

TORSDAG 16 APRIL 2020

Sex personer dog och 922 skadades i vägtrafiken i mars, enligt preliminära siffror från Transportstyrelsen. Av de sex döda färdades fyra i personbil och två var gående som blev påkörda. ”Det är första gången vi noterar så få omkomna per månad i trafiken. Antalet döda är under hälften än

snittet för mars för de senaste tio åren”, säger statistikern Khabat Amin på Transportstyrelsen.
Bland de skadade i mars räknas 83 som svårt skadade och 839 som lindrigt skadade.
Under april 2019–mars 2020 miste 208 personer livet i vägtrafiken. Jämfört med ett medelvärde för motsvarande fem tidigare tolvmånadersperioder har dödstalen minskat med 24 procent.
TT

Reform ska ge fler fast läkarkontakt

TORSDAG 16 APRIL 2020

Regeringen är överens med C och L om ett första lagförslag inom primärvårdsreformen. Målet är fler fasta läkarkontakter för patienter och en starkare ställning för vårdcentralerna. Vården behöver ställas om, enligt en lagrådsremiss som presenteras på torsdagen.

– I dag utgår man från sjukhusen. Nu ändras lagtexten så att primärvården i stället blir navet för den svenska sjukvården, och det som inte kan skötas där får skötas på andra ställen, säger Anders W Jonsson (C), vikarierande partiledare.

TT

Reaktor sätts på paus: ”Finns mycket el i systemet”

TORSDAG 16 APRIL 2020

En mild och blåsig vinter följd av coronakrisen har fått efterfrågan på el att sjunka. Nu sätts återstarten av reaktor 1 vid Ringhals på paus. Även kärnkraftverkets reaktor 3 står stilla under en dryg månad.

Ringhals 1 skulle ha tagits i bruk efter revision i fredags, men återstarten dröjer till i höst, vilket Hallands Nyheter var först med att berätta.
Reaktorn, som stoppades den 15 mars, var klar att tas i bruk igen efter bränslebyte och underhåll, men ägaren Vattenfall har bestämt att den ska stå stilla. Att industrin går på lågvarv har skapat svag efterfrågan på el och sjunkande priser.
– Den milda vintern med mycket nederbörd och vind har gjort att det finns mycket el i systemet. På grund av marknadssituationen med väldigt låga elpriser har våra ägare beslutat att avvakta med återstarten till efter sommaren, säger Anna Collin, presschef vid Ringhals.
Det innebär att reaktor 1 bara har några få månader kvar i drift. Sedan tidigare är det bestämt att reaktorn stängs för gott den 31 december.
Av Ringhals fyra reaktorer är just nu bara en igång. Nummer 2 togs ur drift vid förra årsskiftet och i förra veckan kopplades även reaktor 3 bort från elnätet inför revisionen som ska påbörjas den 22 april.

Arbetet utförs bland annat av utländsk personal, som ska resa till Sverige samtidigt som det på grund av coronakrisen finns skarpa reserestriktioner.
Anna Collin förklarar att vissa av dem som kommer inresande har försetts med intyg på att deras resa är arbetsrelaterad. Hon säger att alla förväntas följa riktlinjer för att hålla sig friska i samband med att arbetet utförs. Att skjuta upp revisionen på grund av det rådande läget har inte varit aktuellt.
– Vi tillhör ju en av de verksamheter som betraktas som samhällsviktiga och det är väldigt viktigt för oss att den här revisionen blir genomförd inför det kommande driftåret, säger Collin.
Planen är att reaktor 3 ska återstartas den 4 juni.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Lundin kräver att förundersökning läggs ned

TORSDAG 16 APRIL 2020

Förundersökningen mot topparna inom Lundin Energy har pågått så länge att deras mänskliga rättigheter kränks, anser försvarsadvokaterna. Nu kräver de att den läggs ned.

Efter rapporter om att över 100 000 tvingats fly och tiotusentals dödats då militär ska ha rensat oljefälten där svenska Lundin Oil verkade kring millennieskiftet, pågår sedan 2010 en förundersökning om folkrättsbrott mot oljebolaget. 2016 delgavs ordförande Ian Lundin och vd Alex Schneiter misstanke om medhjälp till grovt folkrättsbrott och 2019 tillkom ytterligare misstankar om anstiftan till övergrepp i rättssak, sedan vittnen ska ha hotats och misshandlats.

I inlagor till Stockholms tingsätt kräver nu försvarsadvokaterna att förundersökningen läggs ned.
– Vi kräver att förundersökningen ska avslutas eftersom den nu har pågått så lång tid att den medför en kränkning av våra klienters rätt till att få en rättvis rättegång inom skälig tid, säger en av försvarsadvokaterna, Thomas Olsson.
Han uppger att rättspraxis säger att en förundersökning som pågått i över sju år är oskäligt. Här har förundersökningen pågått i tio år, rättegången beräknas ta 300 dagar.
– Sedan ska domen prövas i hovrätten. Det är alltså en handläggningstid som springer iväg i åtminstone 15 år. Det åsamkar mina klienter enorm skada.
Men frågan har inte tidigare prövats, och inte heller förutsetts av lagstiftaren, enligt Olsson.
– Det är ett problem att det inte finns ett sätt att få en förundersökning avslutad när den bedrivs i strid med fri- och rättigheterna. Det är en kränkning i sig att man inte har en möjlighet att åtgärda kränkningen. Men tingsrätten har möjligheten att ta

det här beslutet och på så sätt undvika ytterligare en kränkning.
Robert Eriksson, Lundin Energys presschef, kommenterar i ett mejl:”Åklagarmyndighetens anmärkningsvärt långsamma handläggning och oförmåga att avsluta förundersökningen utgör ett brott mot de utpekades mänskliga rättigheter, vilket gör det nödvändigt för försvararna att be domstolen att tillse att utredningen omedelbart avslutas. Vi har att göra med åklagare som gång på gång visat sig vara villiga att bryta mot reglerna för att försvåra försvarets arbete, vilket Stockholms tingsrätt vid ett flertal tillfällen slagit fast när man givit bolaget och de misstänkta individerna rätt i sina överklaganden”.
Kammaråklagare Henrik Attorps leder förundersökningen.
– Jag ser ingen anledning att i media kommentera inlagan från bolaget, utöver att säga att min uppfattning är att det inte finns några skäl att lägga ned förundersökningen – i så fall skulle vi förstås inte ha bedrivit den.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Högtryck för glassbilen när många stannar hemma

TORSDAG 16 APRIL 2020

Karantän i hemmet i kombination med vårvädret ger ökad försäljning för Hemglass.
– Det är som om högsäsongen har kommit en månad tidigare, säger Anders Granath, bolagets affärsutvecklingschef.
För att minska risken för smittspridning uppmuntrar bolaget kunderna att betala via Swish – och betalningsmetoden har ökat med 200 procent.
TT

Volvo Cars öppnar fabrikerna på måndag

TORSDAG 16 APRIL 2020

Volvo Cars öppnar sina fabriker igen på måndag. Beslutet är baserat på materialförsörjning, situationen i produktionsländerna och efterfrågan.

– Tittar vi på de tre faktorerna ser vi att det är en rimlig plan att öppna upp, säger presschef Stefan Elfström.

Fabrikerna stängdes den 26 mars, efter att nya coronaviruset slagit ut underleverantörer i Kina och Europa. Samtidigt spelade kraftigt minskad efterfrågan och omsorg om anställda in i beslutet att stoppa produktionen. Totalt har 25 000 anställda i Sverige berörts.

DN

Järnvägsorder på 14 miljarder till Skanska

TORSDAG 16 APRIL 2020

Byggbolaget Skanska ska bygga en del av Storbritanniens nya höghastighetsjärnväg, HS2. Skanska är avtalspart i ett samägt bolag med Costain och Strabag. Ordern är för Skanskas del värd 1,12 miljarder pund, eller cirka 13,9 miljarder kronor som kommer att inkluderas i orderingången för andra kvartalet 2020, enligt ett pressmeddelande.

TT

Därför är cheferna största problemet med distansarbete

TORSDAG 16 APRIL 2020

Distansarbete under coronakrisen kräver ett nytt ledarskap. Det är inte teknologin som brister på världens arbetsplatser, utan chefernas förmåga att organisera distansarbetet, anser forskarna.

– Det är viktigt att cheferna tar reda på vad varje medarbetare behöver individuellt, säger professor Lena Zander på Uppsala universitet och får stöd av en färsk undersökning från den internationella handelshögskolan Insead.

För en dryg månad sedan skickade ett forskarteam på Insead ut en enkät till chefer och medarbetare i flera olika länder

om hur distansarbetet går i coronakrisen. De har fått svar från 429 personer i 58 länder som visar att bara hälften anser att deras chef stöttar distansarbetet på ett effektivt sätt. Uppkopplingarna fungerar generellt ganska bra och mjukvaran håller för distansmöten och kommunikation mellan medarbetare och externa kontakter. De första stapplande försöken med videomöten har övergått till att bli en vana. Det som brister nu är hur cheferna organiserar arbetet. För många chefer faller det sig naturligt att då gå in och styra mer. Men det viktiga är att tänka efter vilken hjälp varje enskild medarbetare behöver, menar forskarna.

– Ledarna behöver vara proaktiva och tänka igenom hur arbetet ska gå till innan man sätter i gång. Vilka frågor kommer att komma? Det är också viktigt att hitta en gemensam syn på vart gruppen ska och hur ni ska komma dit, säger Lena Zander som är professor på Uppsala universitets företagsekonomiska institution. Hon har under många år studerat hur grupper jobbar ihop på distans och hon har sett hur den

uppkopplade kommunikationen påverkar medarbetare på olika sätt. Vissa blir mer ensamma och isolerade än vad som är bra för deras arbete. Andra kan bli utmattade av den interaktiva kommunikationen.
– Många som sitter i digitala möten hela dagarna är helt slut på kvällen. Det blir en annan intensitet när man träffas via videolänk. När du har möten på jobbet har du möjlighet att flytta blicken åt lite olika håll, se i dina papper eller ut genom fönstret. Men för dem som sitter mycket i möten nu blir det svårt att slappna av under dagen, säger hon och fortsätter:
– Vissa är väldigt bekväma med att prata via skärm, medan andra måste få lite betänketid och komma fram till saker i sin egen takt. Därför är det bra att mixa medierna så att man kommunicerar skriftligt, muntligt och via videosamtal.
Lena Zander berättar att grupper som arbetar ihop i extrema situationer – som under naturkatastrofer – klarar arbetet bäst om de har en långtidsplan för arbetet men också alltid stämmer

av med varandra när och hur de ska höras av härnäst.
– Under distansarbetet är det viktigt som chef att alltid fråga de anställda hur det går och om de behöver något. I normala fall så kanske man räknar med att de anställda kommer förbi skrivbordet om det är något de vill. Men det är inte lika lätt nu och det kan bli en tröskel att ta sig över. Därför måste ledaren fråga en extra gång.
Chefen bör skapa en struktur utifrån varje individ. Vissa behöver att chefen hör av sig varje dag, medan andra inte har samma behov. Vissa medarbetare behöver praktiskt stöd, andra behöver bolla idéer och problem, medan andra har ett behov av socialt stöd.
Lena Zander menar att man inte får glömma det sociala behovet och även behov av att ta pauser.
– Att dricka kaffe är inte bara att dricka kaffe. Förutom att det är ett sätt att känna av vad som händer, påverkar det arbetet. Det är på fikat och de gemensamma rasterna man kan känna av hur folk mår. Man kan lösa det genom att till exempel bestämma en tid

när man har videomöten som bara är sociala, säger hon.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se

Fakta. Pågående forskning

Phanish Puranam, professor på den internationella handelshögskolan Insead och hans team har samlat in svar från 429 anställda medarbetare och chefer i 58 länder (Eurozonen, Indien, USA, Singapore, Förenade arabemiraten, Storbritannien och Australien) som arbetar inom industrier och företag där hälften har över tusen anställda. Deras forskning fortsätter och de samlar fortfarande in information. Respondenterna hade olika roller och var till största delen högutbildade personer som fattade beslut, ledde andra eller arbetade med kunskapsöverföring.

Frågan: På det hela taget, tror du att du har blivit mer eller mindre produktiv när du arbetar på distans i stället för att arbeta från ditt kontor?

- Mer produktiv 40
- Ingen skillnad 37
- Mindre produktiv 23

Män köpte sex av 15-årig flicka i Östermalms-lägenhet

TORSDAG 16 APRIL 2020

En 29-årig kvinna från Rumänien åtalas för grovt koppleri och människohandel efter att polisen avslöjat en omfattande bordellverksamhet i två lägenheter på Östermalm. En av kvinnorna som såldes var bara 15 år.

– Det är en mycket mörk marknad, säger Michaela Hedberg-Mäkynen, polisens utredare.

Det började med att prostitutionsgruppen på polisens människohandelssektion bedrev inre spaning på internet. De upptäckte att en lång rad annonser på så kallade eskortsidor innehöll bilder som tycktes fotograferade på samma plats.

Under resans gång växte ärendet. Efter inre och yttre spaning, kameraövervakning och flera av poliser fingerade sexköp kunde polisen i maj förra året slå till mot flera adresser; varav en på Gärdet i Stockholm.
Fem personer – en kvinna, tre svenska män och en utländsk medborgare – blev sedan misstänkta för att i olika grader ha främjat och organiserat bordellverksamheten där ett 30-tal kvinnor, huvudsakligen från Rumänien och Ungern sålde sex. Bland kvinnorna fanns det även ett fåtal svenskar.
Kvinnorna tog emot sina kunder i två lägenheter på Östermalm samt i en lägenhet i Solna, men de erbjöd även sina kunder att möta dem på andra platser.
Huvudmannen, en 38-årig svensk, avled hastigt i mars månad, varför misstankarna mot honom avskrevs. Därmed föll också misstankarna mot två andra svenska män, en skriven på Östermalm, den andre på Kungsholmen, eftersom bevisningen mot dem byggde på den nu döde mannens vittnesmål. Kvar blev då den 29-åriga kvinnan från Rumänien och en man.

Kvinnan åtalas i dag för såväl grovt koppleri som människohandel. Mannen kommer att åtalas vid ett senare tillfälle.
Åtalet om människohandel rör den 15-åriga flicka från Rumänien som i tre olika omgångar under förra året kom till en av lägenheterna och sålde sig. Hon fick hjälp med boende, annonsering och fotografering av de misstänkta.
– Hon kunde ingen engelska och de som hjälpte henne hit var väl medvetna om att hon var under 18 år, säger Michaela Hedberg-Mäkynen, utredare vid Region Stockholms människohandelssektion.
15-åringen arbetade i två av lägenheterna.
Enligt Martina Winslow, kammaråklagare på Åklagarmyndighetens riksenhet mot internationell och organiserad brottslighet, RIO, innebar gärningarna ett hänsynslöst utnyttjande av 15-åringen.
Utredaren beskriver prostitutionen som i det närmaste industriellt organiserad. Cirka 30 kvinnor arbetade i lägenheterna i olika omgångar och allt var

uppstyrt av den 38-åriga man som avled i mars. Lägenheterna hyrdes i andra hand, helt lagligt.
Av de 30 kvinnorna har 14 hörts. De tycks alla – utom 15-åringen – haft tidigare erfarenhet av att sälja sex och flera av dem har även arbetat i andra länder.
– De gör det för att försörja sina familjer, betala sina studier, någon renoverade ett hus och någon hade släktingar i behov av kostsam medicin. Det är precis så det brukar se ut, säger Michaela Hedberg-Mäkynen som har mångårig erfarenhet av att utreda den här typen av ärenden.
Flera saker sticker ut i ärendet. En är att tre av dem som har varit misstänkta i ärendet är svenskar, en annan är att huvudmannen avled, vilket har lett till att han inte kommer att kunna höras. Det har i sin tur gjort att två av männen som skulle ha åtalats går fria.
I tidigare förhör har den nu avlidne sagt att han gjorde det han gjorde av altruistiska skäl. Han ville hjälpa kvinnorna att komma ur de fattiga hemförhållandena. Samtidigt har polisen kunnat spåra minst 700 000 kronor som

på olika sätt har förts över till hans bankkonto.
Utredningen visar också att han har haft kopplingar till minst sju andra lägenheter och att han har ägnat sig åt att boka hotellrum åt kvinnor som sedan kom till Sverige för att arbeta.
Ytterligare en sak som sticker ut är att marknaden för sexköparna tycktes hyfsad mättad under den period som verksamheten bedrevs.
– Det ledde till att de här kvinnorna erbjöd mer än vanligt sex för att säkra tillgången på kunder. Det handlade till exempel om sex med inslag av dominans och våld, något man annonserade om helt öppet, säger Michaela Hedberg-Mäkynen.
15-åringen hade dock ingen aning om vad man hade skrivit i den annons där hon förekom. Hon har vittnat om kunder som blivit mycket upprörda då hon inte ställt upp på saker som de ansett sig ha betalat för.
Flickan är nu tillbaka i sitt hemland och ska enligt uppgift till svensk polis få hjälp och stöd av rumänska myndigheter.
Första gången hon kom till Stockholm gjorde hon det med

buss, i sällskap med två andra kvinnor.
– Hon var medveten om vad det handlade om, men hennes ålder gör att vi kan åtala för människohandel, säger Martina Winslow.
När det gäller sexköparna kommer endast sex av dem att åtalas. Polisen har haft hemlig kameraövervakning vid en av de aktuella adresserna och har spårat bland annat swishbetalningar och chattar som sexköparna haft med såväl hallickarna som kvinnorna.
– Ett av problemen med den här typen av utredningar är hur man ska begränsa dem – både när det gäller säljarna och köparna.
I samband med dagens åtal, åtalades två av sexköparna. Båda två är 50-åriga män hemmahörande i Huddinge.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Dela

Lärare köpte sex – mister legitimation

TORSDAG 16 APRIL 2020

För ett år sedan dömdes läraren i hovrätten för att han köpt sex av barn. Nu har Lärarnas ansvarsnämnd beslutat att återkalla mannens legitimation.

Det är mot bakgrund av ett yrkande från Skolinspektionen som mannens lärarlegitimation dras in.

Mannen, som varit verksam som lärare i Stockholmsområdet, dömdes 2018 i tingsrätten för två fall av köp av sexuell handling av barn. Enligt åtalet kom mannen i kontakt med en flicka på en digital mötesplats. Därefter förmådde han henne att vid två tillfällen ha sex med honom i utbyte mot cigaretter och sprit.

Då mannen var tidigare ostraffad och levde under, som det stod att läsa i domen, ordnade förhållanden dömdes han till villkorlig dom. För ett år sedan fastställdes domen av hovrätten.

Mannen har genomgående nekat till brott.
Efter domen skrev Skolinspektionen i en anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd att mannen borde få sin legitimation återkallad. Det noterades då att brotten inte hade begåtts i samband med lärarens yrkesutövning, men myndigheten underströk ändå att det är olämpligt att mannen får bedriva undervisning.
Enligt Skolinspektionen ska brottsligheten betraktas som allvarlig eftersom det rörde sig om sexualbrott riktat mot ett barn – ett barn som dessutom hade problem i tillvaron, något som läraren visste om, framhåller myndigheten.
Lärarnas ansvarsnämnd har gett läraren möjlighet att yttra sig, men han har inte svarat.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Hushåll uppmanas att spara på vattnet efter läckor

TORSDAG 16 APRIL 2020

På tisdagseftermiddagen inträffade en större vattenläcka i Kungsängen. När den skulle repareras uppstod ytterligare en läcka. Nu uppmanar kommunen invånarna att spara på vattnet.

Tisdagens omfattande läcka, som påverkade stora delar av kommunen, innebar bland annat att en buss gick genom asfalten utanför tennishallen i Kungsängen. Lokaltidningen Mitt i rapporterar att vägen helt enkelt sjönk ihop på grund av de framforsande vattenmassorna. Ingen skadades vid händelsen, men bussen behövde bärgas. När läckan sedan skulle lagas uppstod ytterligare en läcka på kvällen. Den var emellertid betydligt mindre än den första.

Orsaken till läckan var att systemet tryckbelastades när vattenvolymen skulle återställas. Sara Eklind, kommunikationschef på Upplands-Bro kommun, säger nu till Mitt i att reparationsarbetet kommer att ta några dagar och flaggar för att det eventuellt kan uppstå flera mindre läckor från gamla ledningar. Tidigt på onsdagsmorgonen meddelade Upplands-Bro kommun att nära nog samtliga hushåll fått tillbaka vattnet i kranarna. Invånarna uppmanas nu att vara sparsamma i sin vattenkonsumtion. ”Tills reparationen är klar kommer det att vara sämre tryck i höga fastigheter och rekommendationen är att alla hushåll och verksamheter är sparsamma med vattnet. Aktiviteter som kräver stora mängder vatten bör undvikas som att fylla poolen, tvätta bilen eller ta ett bad”, skriver man.
För den som behöver vatten har ett tappställe upprättats vid Kungsängens kyrka.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Stadsteatern syr förkläden till äldreom-sorgen och hemtjänsten

TORSDAG 16 APRIL 2020

Normalt sett hade Catarina Persson suttit vid sin symaskin och sytt kostymer till Kulla-Gulla och Parkteatern. Men nu är det inte normalt. I stället syr hon förkläden till äldreomsorgen och hemtjänsten.

Catarina Persson och ett 20-tal andra skräddare på Kulturhuset Stadsteatern jobbar för högtryck i kostymateljén på Klarabergsgatan, men inte med en mängd olika sorters tyger i regnbågens alla färger utan med gore-tex och en typ av galon i kungsblått och mörkgrönt. Under torsdagen kommer skräddarna att få lite variation i det blå och gröna arbetet. Då levereras 1 000 meter tyg i en beige nyans från en grossist i

Borås. Tyget, som ska kunna tvättas i hög temperatur, finns inte att köpa i butik, möjligen i Italien där det tillverkats.
Nancy Andreasson Peters, kostym- och maskchef på Kulturhuset Stadsteatern var den som kom med idén att disponera om personalstyrkan för att hjälpa till i coronakrisen och personalen var snabbt med på noterna.
– Det känns jättebra att kunna hjälpa till, säger Catarina som har arbetat 29 år på Stadsteatern, men något liknande uppdrag har hon aldrig haft tidigare – inte ens i närheten.
Hur många förkläden hinner du göra på en dag?
– Om jag kör på kan det bli mellan tio och tolv i timmen, men eftersom vi just nu inte har så gott om material finns det ingen anledning att speeda.
DN besökte kostymateljén samtidigt som finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) och kulturborgarrådet Jonas Naddebo (C) och borgarråden var fulla av beundran över det arbete som nu utförs i kostymateljén. Inte minst när Nancy Andreasson Peters berättade att skräddarna hittills

har färdigställt nästan 10 000 engångsförkläden.
– Jag såg siffran och trodde att det hade blivit en nolla för mycket, men så var det alltså inte, säger finansborgarrådet retoriskt.
– Nej, vi jobbade hela långfredagen och fick ut en hel del. Nu väntar vi på nästa tygleverans. Vi har beställt 2 000 meter, säger kostym- och maskchefen som räknar med att skräddarna (och viss övrig personal på Stadsteatern) kommer att ägna den närmaste månaden åt förklädesproduktion. Även tio kostymassistenter på Kulturskolan Stockholm kommer att involveras i arbetet.
Har ni tillräckligt många symaskiner?
– Vi har så många som vi behöver och alla kan ändå inte sy samtidigt. Några arbetar med tillskärning och andra med att packa.
Det är för övrigt tillskärarna på Kulturhuset Stadsteatern som har designat förklädena (alla i samma storlek) som är höga i halsen och har knytband i ryggen.
Vad läggs åt sidan när ni ägnar er åt förklädssömnad?

– Vi skulle ha arbetat med kostymerna till ”Det stora teaterkalaset”, som har premiär den 21 oktober. Det blir en månad försenat, men vi får lösa det. Premiärdatumet står fast, förklarar Nancy Andreassen Peters.

Nu är det inte enbart de anställda på Kulturhuset Stadsteatern som har fått helt nya arbetsuppgifter. På stadsbyggnadskontoret arbetar delar av personalen med att printa 3D-visirhållare.

– Löneadministratörer och medarbetare på vår serviceförvaltning rycker ut med en timmes varsel kväll som helg för att säkerställa leveranser, säger finansborgarrådet Anna König Jerlmyr.

– Och kulturförvaltningen har blivit logistikförvaltning. Vi har tio bilar som kör nästan dygnet runt för att leverera material. De har till och med varit utanför länet och hämtat. De jobbar nästan *för* mycket, men de är evenemangsmänniskor. Så där är det verkligen ”hands on” som gäller, säger Naddebo.

– Men då borde väl de kunna samordna med våra leveranser? Det är ju dumt att vi sitter fast här

och väntar på tyg, säger Catarina Persson vid sin symaskin när hon hör detta.

– De kommer att lösa allt, lovar finansborgarrådet och berättar att hon har fått många bevis på att stockholmarna vill dra sitt strå till stacken.

Anna König Jerlmyr berättar att hon från serviceförvaltningen har fått höra om personer som har kommit dit och lämnat saker.

– En man kom in och berättade att han hade renoverat och lämnade in tio oanvända ansiktsmasker som hade blivit över. Vi märker en enorm uppslutning från stockholmare och våra egna medarbetare som ställer om. Alla känner att de vill hjälpa till.

Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se

Stockholms stad öppnar för hyreslättnad i allmännyttan

TORSDAG 16 APRIL 2020

Stockholms stad har vidtagit åtgärder för att hjälpa hyresgäster i stadens bostadsbolag under krisen. Omkring 1 000 hyresgäster har hört av sig om att de inte klarat den senaste hyran.

– Vi följer situationen väldigt noga och är öppna för nya lösningar, säger bostads- och fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M).

Det är ännu inte så många bostadshyresgäster som hört av sig om anstånd med hyran, enligt honom.

– Antalet lokalhyresgäster som har hört av sig är många fler, och vi räknar med att ännu fler tar kontakt. Det är ett väldigt bekymmersamt läge. Det görs en individuell prövning i varje fall

och alla kommunala fastighetsbolag arbetar på samma sätt.
Bara i Svenska bostäder har 459 lokalhyresgäster inte betalat hyran för april, jämfört med 74 under samma period i fjol.
Regeringen har meddelat att man har avsatt 5 miljoner kronor i ett hyresstöd för verksamheter som har drabbats särskilt hårt av coronakrisen. Det handlar om att hyresgäst och hyresvärd ska kunna komma överens om en sänkt hyra, och att staten går in och kompenserar upp till hälften av denna nedsatta hyra. Stödet gäller mellan den 1 april och den 30 juni.
– Det är ont om besked om vad som gäller, regeringen har börjat peka ut olika branscher och jag tolkar hittills beskedet som att det exempelvis inte omfattar kulturverksamheter. Det finns en stor oro där ute, säger Dennis Wedin.
Verksamheter som hyr lokaler av Stockholms kommunala bostadsbolag kan ansöka om att skjuta fram hyresinbetalningarna, att dela upp dem utan extra kostnad, samt ansöka om hyresrabatt.

– Min instruktion till bolagen är att de verkligen ska göra allt de kan för att lindra verkningarna av krisen, säger Dennis Wedin.
I slutet av mars menade oppositionsborgarrådet Clara Lindblom (V) att lättnaderna även borde komma bostadshyresgäster till del.
– Stockholms kommunala bostadsbolag – Stockholmshem, Svenska bostäder, Familjebostäder och Micasa som har omsorgsfastigheter – är ekonomiskt starka. De skulle rent ekonomiskt klara en hyresnedsättning under några månader, sade hon då.

Vad gör ni för bostadshyresgästerna?

– Hyreskrav går inte längre direkt till inkasso, i stället får den hyresgäst som inte har betalat hyran ett brev om att de kan ansöka om en avbetalningsplan utan extra kostnad, säger Dennis Wedin.
Allmännyttan har också ett direktiv om att arbeta mot avhysningar.
– Jag vill inte se några vräkningar i det här allvarliga läget. Min uppmaning är: om du har

problem med att betala hyran – ta kontakt med ditt bostadsbolag och de kan utifrån dialogen hjälpa dig vidare till exempelvis din stadsdelsförvaltning. Det finns starkare stödmöjligheter för bostadshyresgäster än för lokal-hyresgäster, säger Dennis Wedin. Det finns, påpekar han, socialtjänst och a-kassa och Stockholms stad har också gett direktiv om uppluckringar i kraven för att få försörjningsstöd.
– Lokalhyresgäster har mycket mindre marginaler.
I dag har runt 1 000 bostads-hyresgäster hört av sig och sagt att de ännu inte har kunnat betala hyran för april, mot 350–400 stycken samma period i fjol. Lokalhyresgästerna som har tagit kontakt är, enligt Dennis Wedin, sex gånger fler jämfört med förra året.
– Men fler bostadsrätthyresgäster kommer att höra av sig. Vi följer situationen väldigt noga och är öppna för andra lösningar. Men den individuella bedömningen är viktig att hålla fast vid, vi vill säkerställa att de mest drabbade får mest hjälp, säger Dennis Wedin.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Kommunala bostadsbolag

De fem kommunala bostadsbolagen i Stockholms stad har tillsammans 83 097 lägenheter.
Stockholmshem: 27 725
Svenska bostäder: 26 729
Familjebostäder: 19 410
Micasa: 7 600
Stadsholmen: 1 633

Dela

Evakuering kan skydda riskgrupper

TORSDAG 16 APRIL 2020

Stockholms stad väntas erbjuda evakueringsbostäder för äldre och riskgrupper som bor trångt. Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta är först ut i satsningen som syftar till att minska coronasmitta.

I mars presenterade Smittskydd Stockholm siffror som visade att

det fanns en överrepresentation av smittade i Järvaområdet i nordvästra Stockholm.
Nu har stadsledningskontoret tagit fram en modell för evakueringsbostäder och på onsdagen sammanträder Stockholms stads krisledningsnämnd för att fatta beslut om man ska erbjuda lägenheter till personer i Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta. För att få tillgång till bostäderna ska man vara över 70 år eller tillhöra en riskgrupp samt bo trångt.
– Vi vill kunna erbjuda boende för de som är oroliga, säger finansborgarråd Anna König Jerlmyr som leder nämnden. Bostäderna är för personer som inte omfattas av biståndsbedömda boenden. Det handlar om mindre lägenheter med kokmöjligheter och tillgång till dusch/wc på före detta servicehus och omsorgsboenden. I vissa fall finns möjlighet till hemtjänst som kan hjälpa till med att handla mat.
Men med bostaden kommer krav.
– Vi har restriktioner om att man inte får träffa anhöriga, det blir en karantänliknande situation som man försätter sig i. Det här är ett

erbjudande som bygger på att man accepterar det.
Anna König Jerlmyr utgår ifrån att krisledningsnämnden kommer att säga ja vid mötet klockan 14 på onsdagen.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Klart: O-ringen ställs in

TORSDAG 16 APRIL 2020

Orientering.
Världens största orienterings-evenemang, O-ringen, skjuts upp. Tävlingarna genomförs i Uppsala nästa sommar i stället. Det är första gången som O-ringen, som startade 1965, inte kan genomföras. Tävlingarna skulle ha avgjorts i Uppsala den 19–25 juli. Nästa år ska tävlingarna genomföras den 25–31 juli.

Hittills har 9 300 anmält sig till årets tävling, och de behåller sin startplats till nästa år. Orienteringsförbundet äger tävlingen, och det kan krävas ägartillskott eller lån för att klara O-ringens likviditet.

TT

Niklas Wahllöf: Klappat och klart för ännu en knarkkartell i dumburken

TORSDAG 16 APRIL 2020

Varför ska vi glo på ännu en mexikansk knarkkartell som tvättar pengar och tar livet av folk? ”Narcos” si och ”Narcos” så. Det är fördummande konformism. Vi talar ju om en verklig humanitär katastrof.

Jag kan höra den. ”If you leave me now, you’ll take away the biggest part of me ...” Och jag kan se mig, hur jag ligger i sängen med vitnande knogar, muttrande ett *jag visste det* och en barnets svordom på läpparna.
På radion hade Chicagos vämjeliga ballad smugits igång. Som alla andra kvällar. Och så var också den förstörd. Nu avskydde jag inte bara ”If you leave me now”, utan också en rad andra låtar som med självklarhet skulle komma ur klockradions minimala monohögtalare under de formativa åren. Som Dr Hooks ”Only sixteen”, eller, svårt ångestgenererande ”I’m not in love” med 10CC.
Varför sådan avsky i pojkbröstet? Det där var väl fina bitar, som en vuxen i min närhet kunde ha sagt med ointressets frånvarande blick. Kanske, men själva självklarheten, förutsägbarheten, musikkonformismen var vad som malde ned min eventuella upplevelse.
Sedan dess kan man inte tala om något medium i singularis. Världen har växt, valmöjligheterna, de personliga preferenserna är i dag oändliga.

Ni vet. Men vårt medelklassiga kulturkonsumtionsmönster, som det heter, är fortfarande förutsägbart.
Det är obegripligt att inte ett spelbolag har kommit på att oddssätta kommande kulturyttringar. Vilken författare, illustrerad med rådjurets sorgsna blick, kommer härnäst att uttrycka att vi ska ta oss igenom det här gemensamt, ni och jag? Oddsen startar på 1,26. Eller: vad kommer nästa globalt älskade tv-serie att handla om? En otrohetsaffär som övergår i mord, odds 2,83. Politiskt rävspel som övergår i otrohet och sedan mord, odds 1,76. En seriemördare som inspirerats av de sju dödssynderna, odds 1,25. Eller en hederlig medborgare som hamnar i knarkkartellernas garn, inga pengar tillbaka.
Jag märker, och här kommer något högst förutsägbart, hur jag i dessa coronatiders kompulsiva tv-tittande nu har fyllt mina ögon till bräddarna med – knarkkarteller. Sydamerikanska knarkkarteller. Det började för länge sedan, men sedan ”Breaking bad” blev absolut favorit för jordens då 7,2 miljarder människor har

konceptet varit krattat och klart. Stoppa in en knarkkartell som lurar i kaktusars skuggor. Och där pratar vi ju våld på köpet. Jösses, IS ter sig som scouter i jämförelse och blodstänksvariationerna är oändliga.
Walter Whites metamfetaminlabb har följts av sådant som ”Narcos” si och ”Narcos” så, ”Better call Saul”, ”Queen of the south”, ”El chapo”, ”Power”, ”El Dragón”. Och den amerikanska versionen av svenskdanska gränsdramat ”Bron”, ”The bridge”, behandlar givetvis drogkarteller.
Men diamanten i kartell-tv-diademet är ändå ”Ozark”. Serien där det medelålders tjänstemannaparet med kristet utseende råkat, hoppsan, börja tvätta mexikanska knarkpengar i en sådan omfattning att den svenska regeringens vårbudget ligger i lä. Och som redan i första säsongen var så förhärdade att de knappt blinkade åt sådant som ett avblåst huvud.
Konformism är ofta problematisk. Ett tv-drama har, likt alla annan konst och kultur, förstås inget som helst geopolitiskt ansvar. Men det finns något groteskt

cyniskt i vårt (ja, jag också) massiva, fnissiga mysrysande till sydamerikanska knarkkarteller (den engelska serien ”McMafia” inkluderar för säkerhets skull också ryska och israeliska knarksyndikat).
Ju längre det pågår, ju mer förutsägbar den dramaturgiska ingrediensen blir, desto mindre verkligt intresse för denna humanitära tragedi riskerar vi att få. Urvattnat, trist, löjligt, ointressant. Man stänger av. Precis som när ”If you leave me now” har smugits igång. Orkar inte höra.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se

Döden har kommit till Amerika

TORSDAG 16 APRIL 2020

Coronaviruset har synliggjort vilka grupper som är mest sårbara i klassklyftornas USA. Zadie Smith ser hoppet om en förändrad ordning torna upp sig på andra sidan pandemin.

Han talar så sällan sanning att när man hör sanningen från hans egen mun – 29 mars 2020 – har det uppenbarelsens kraft: ”Jag önskar att vi kunde få tillbaka vårt gamla liv. Vi hade den mest fantastiska ekonomi vi någonsin har haft och vi hade inte någon död.”

Okej, kanske inte den hela och rena sanningen. Den första meningen var varken sann eller falsk: den uttryckte bara en längtan. En längtan som, när den formulerades gav upphov till ett klagande eko inom mig. För ett ögonblick, det ska erkännas, vägde jag den i min hand, som ett skinande blankt äpple.

Det lät som en rimlig längtan i ”krigstid”, kriget är ju den analogi han har valt att använda sig av. Men 1945 var det ingen som ville återvända till ”det gamla livet”, till 1939 – utom för att få de döda att återuppstå. Katastrofen krävde en ny morgon. Och bara nya tankar kan leda oss till en ny morgon. Vi vet att det är så.
Men ändå, när han sa det där – ”jag önskar att vi kunde få tillbaka vårt gamla liv” – halade han in sin publik just när den var försvarslös: i nattlinnen, gråtande, eller i ett jobbsamtal, eller med en baby i knät under ett jobbsamtal, eller i färd med att dra på sig en hemgjord skyddsdräkt för att sedan våga sig ner i tunnelbanan, på väg till ett jobb som inte kan skötas hemifrån, medan miljoner uttråkade barn runt om i landet klättrar på väggarna. Och ja, i den sköra kontexten kunde ”våra gamla liv” låta trösterikt, om än bara genom sin retoriska resonans, som ”det var en gång” eller ”men jag älskade honom”. Den andra meningen fick mig att ta mitt förnuft tillfånga. Ormolja, ormolja, ormolja. Djävulen är i alla fall konsekvent. Jag tappade

äpplet och minsann, det var ruttet och maskätet.
Sedan sa han sanningen: *Vi hade inte någon död*.
Vi hade döda. Vi hade förluster och vi hade offer. Vi hade mer eller mindre oskyldiga åskådare. Vi hade *body counts* och ibland till och med bilder av liksäckar i tidningarna, trots att många ansåg att det var fel att visa dem. Vi hade ”ojämlika hälsoutfall”. Men i Amerika var den döda i något avseende alltid medskyldig. Fel plats. Fel tidpunkt. Fel hudfärg. Fel sida av stan. Fel postnummer. Fel religion. Fel stad. Händerna på fel ställe när man blev ombedd att stiga ut ur bilen. Fel sjukförsäkring – eller ingen alls. Fel attityd mot polismannen.
Det vi helt och hållet saknade var en föreställning om döden som sådan, döden som något absolut. Det slags död som väntar oss alla, oavsett vilka vi är. Det är i den absoluta döden som sanningen om existensen i dess helhet finns, men Amerika har sällan känt den filosofiska lockelsen i att se existensen som en helhet utan har föredragit att hantera döden som en serie disparata problem. Krig

mot droger, cancer, fattigdom och så vidare.
Det finns i sig inget löjeväckande i att försöka vidga avståndet mellan datumen på våra födelseattester och datumen på våra gravstenar: ett etiskt liv grundas på det meningsfulla i att göra den ansträngningen. Men i Amerika har denna ansträngning, som kanske ingen annanstans i världen, varit bergfast länkad till pengar. Kanske är det därför farsoter – betraktade som till sin natur otillräckligt hierarkiska, inte tillräckligt lyhörda för betydelsen av inkomstskillnader – i den amerikanska föreställningsvärlden länge var förvisade till historien, eller till andra kontinenter.
Som han redan tidigt gjorde klart under sitt presidentskap måste hela ”skithål” till länder själva anses ha varit skyldiga till sina höga dödstal – per definition befann de sig på fel plats (*over there*) vid fel tidpunkt (ett tidigare utvecklingsskede). Sådana länder var permanent pinade och plågade därför att de inte varit förutseende nog att vara Amerika. Inte ens den globala massutrotningen – i form av en

miljökollaps – skulle drabba Amerika, åtminstone inte förrän allra sist, i allra sista minuten. Förhållandevis tryggt i sin borg, innanför sina höga murar, skulle Amerika kalasa på återstoden av sina resurser, fortfarande ”great” i jämförelse med lidandet där borta, bortom dess gränser.
Men nu är vi, som han så korrekt framhåller, stora på död, *great with death*, uppfyllda av död. Man kan befara att USA i slutändan kommer att visa sig vara världsledande på området.
Samtidigt har, perverst nog, farsotens förmodat demokratiska karaktär visat sig vara något överdriven, detta att den kan drabba alla väljare utan åtskillnad. Det är en farsot, definitivt. Men de hierarkier som i hundratals år byggts upp i Amerika ruckar man inte på så lätt.
När den urskillningslösa döden drar fram kan man fortfarande urskilja några gamla amerikanska särskillnader. Svarta och latinos har dubbelt så höga relativa dödstal som vita och asiater. Fler fattiga än rika dör. Fler dör i urbana områden än på landsbygden. New Yorks

viruskarta blir mörkare längs exakt samma linjer som den skulle ha blivit om nyanserna av lila speglat inte infektion och död utan inkomstnivåer och skolrankningar. Den förtida döden har sällan varit slumpmässig i dessa förenade stater. Den har vanligen haft en typisk fysionomi, lokalitet och slutrad på resultaträkningen. Miljoner amerikaner har alltid utkämpat ett krig.

Nu ska han tydligen för första gången ha sett det. Och för att inte gå miste om äran utnämner han sig själv till krigspresident. Låt honom lägga beslag på den titeln. På andra sidan oceanen försöker den brittiska premiärministern på samma sätt ge sig själv den churchillska rollen.

Churchill (som faktiskt agerade i nivå med sin roll under kriget) lärde sig den hårda läxan att även när folket följer dig in i kriget, och även när folket är enigt om att du förde ”ett bra krig”, så betyder det inte med självklarhet att det vill återvända till sitt ”gamla liv” eller att det är du som ska peka ut riktningen för det nya livet.

Krig förändrar sina deltagare. Det en gång nödvändiga framstår som

onödigt. Det som togs för givet, som var ringaktat och missbrukat, visar sig vara av fundamental betydelse för vår tillvaro. Överallt äger oväntade omkastningar rum. Människor upptäcker att de nu applåderar en nationell sjukvård som deras regering de senaste tio åren underfinansierat och försummat på ett kriminellt sätt. Människor tackar gud för ”oersättliga” arbetstagare som de tidigare såg ner på, vars krav på 15 dollar i timmen de för inte så länge sedan mötte med förakt. Döden har kommit till Amerika. Den har alltid funnits här, om än fördold och förnekad, men nu är den synlig för alla. ”Kriget” som Amerika utkämpar mot den måste föras ovan, vid sidan av och bortom en ihålig galjonsfigur. Detta är en kollektiv kraftansträngning, miljoner människor är delaktiga i den och de kommer inte att i första taget glömma vad de ser. De kommer inte att glömma det sjaskiga, exceptionellt amerikanska, predikamentet att tvingas se enskilda stater ägna sig åt budgivning på livräddande utrustning som om de, med New York-guvernören Andrew Cuomos

minnesvärda formulering, vore ”på eBay”.
Döden kommer till alla, men i Amerika har det länge ansetts rimligt att den bästa chansen till uppskov ska gå till den som lägger det högsta budet.
Ett möjligt hopp för det nya amerikanska livet är att en föreställning av det slaget till sist ska bli otänkbar och att nästa generation amerikanska ledare kan låta sig inspireras inte av Winston Churchills krigiska retorik utan av hans motpol i underhuset, Clement Attlee – ledaren för Labour som vann en jordskredsseger i valet efter kriget – och av hans fredstida ord:
”Kriget har vunnits genom hela vårt folks insatser, alla har med mycket få undantag satt nationen främst och hänvisat särintressen och sina privata intressen till en mycket avlägsen andraplats…
Varför ska vi då anta att vi kan nå våra mål för freden – mat, kläder, bostäder, utbildning, fritid, social trygghet och arbeten åt alla – genom att sätta våra privata intressen främst?”
Som amerikaner aldrig tröttnar på att framhålla kan det finnas många områden där det privata

intresset är av central betydelse. Men, som efterkrigstidens Europa, utmattat av den absoluta döden, kollektivt beslöt: sjukvården ska inte vara ett av dem.

Zadie Smith

Zadie Smith

Engelsk författare och essäist, född 1975 och uppvuxen i London.
Slog igenom stort 2000 med romanen ”Vita tänder” som kom ut på svenska året efter. Hennes senaste roman är ”Swing time” från 2016 som också finns på svenska. 2019 kom hennes första novellsamling ”Grand Union: Stories”.
Bor sedan 2010 i New York där hon även är professor i kreativt skrivande vid New York University.

Svenska Akademien ger miljonstöd under krisen

TORSDAG 16 APRIL 2020

Litteratur.

Svenska Akademien ger miljonstöd till kulturarbetare som förlorar inkomster under coronakrisen.

Det är framför allt författare, översättare och kulturskribenter med inriktning mot svenska språket och litteraturen som är målgruppen för de 80 arbetsstipendier på max 50 000 kronor vardera som utlystes i tisdags.

– Akademien delar varje år ut mellan 15 och 20 miljoner kronor i bidrag och priser, av egna medel och från de stiftelser den förvaltar. I det här läget framstår det som rimligt att omfördela en del av medlen som var avsatta för ansökningar till sedvanliga arrangemang, men också avsätta lika mycket nya medel. Fem miljoner bör kunna göra en del

nytta, kommenterar ständige sekreteraren Mats Malm satsningen i ett mejl till DN.
Per Bengtsson

Per M: Det pladdras för mycket i djurens värld

TORSDAG 16 APRIL 2020

Märta? Bosse?
Är det en ovilja att låta sina hundar förbli just tikar och hannar som får så många mattar och hussar att ge dem flick- och pojknamn som mer hör hemma i en svensk femtiotalsroman än i en rastgård?
Ni har nog stött på någon av filmsnuttarna med den dalmålstalande chichuahuan Ebbot. Han är symtom på en ganska ny folksjukdom – antropomorfismen som gracerar likt en farsot på Facebook och i filmkanaler.
Där disneyfieras djur allt oftare och över det tröttsammas gräns till att uppföra sig som människor, fastän de förstås inte är det. I tv-reklamen räcker det inte med att travhästar kan springa fort, de ska kunna prata också.
Varför faller vi för detta? Nåväl, Ebbot vinner i längden med sin charm. Han är i alla fall mer ”mänsklig” när han bland annat reflekterar över alternativ till sluthamstrat toapapper än de bestar som ”befolkar” dokumentären ”Tiger King” på Netflix.

Ty ett monster är ett monster, om än på Skansenakvariet eller i en djurpark. Det var därför lika självklart för krokodilen att bita av en besökares vänsterarm förra sensommaren som för ett gäng vargar att 2012 göra slut på en djurskötare, som berättas om i aktuella dokumentärserien ”Vargattacken på Kolmården”.
Det är precis så skorpionen resonerar och urskuldar sig i fabeln där han stungit grodan så att båda drunknar: ”Jag kunde inte rå för det; det ligger i min natur.”

Man behöver inte vara etolog för att förstå att djur har instinkter, känslor, just en natur att följa.
Saliga mördarhunden var alltid orolig och förnärmad om hon tvingats vara ensam i lägenheten i mer än fem minuter, och alltså inte hade någon familjemedlem att vakta.
Det ville hon inte visa, men hur reserverad hon än försökte verka när man kom hem avslöjade svansen som dunkade i golvet henne alltid.
På samma sätt vaknar ibland den mycket rasblandade kuddhundens taxgener till liv, och hon börjar

bokstavligen gräva efter gryt där hon står. Det må vara i en soffa eller på trottoaren.
Folk är inte fä, det visste såväl Aisopos som La Fontaine som båda lade ord i djurens munnar för att förmedla en sensmoral. Men visst finns de som i likhet med doktor Dolittle, Christopher Robin och Tintin i åtminstone böcker förunnats förmågan att kommunicera med djur.
Lufsens favoritrestauratör Tony säger sig förstå vad ett djur har att säga – ”Han pratar med mig!”
Ett tidigt exempel på sådan språkbegåvning finner vi också i Första Moseboken. Den lede ormen föreslår försåtligt och framgångsrikt Eva att hon ska ta den där tuggan av äpplet, och det blir förutsättningen för att vi nu besitter jorden.
Ett av de kortaste men också viktigaste samtalen någonsin mellan människa och djur.
Ebbot kanske i längden pladdrar för mycket. Till skillnad från den mer sofistikerade Cheshirekatten som brukar få sista ordet mot Alice. Sedan lämnar han bara kvar sitt illmariga leende.

Per Mortensen
per.mortensen@dn.se

Bengt Westerberg: Från högerspöke till vänsterspöke

TORSDAG 16 APRIL 2020

Bengt Westerberg, en av våra mer erfarna politiker, är rädd för att klyftorna växer i det svenska samhället. ”Tidigare blev man med mina värderingar kallad högerspöke bland vänstersympatisörer – i dag är man med samma värderingar vänsterspöke för högerpopulisterna”, säger han.

Vi och dom

Del 7

En artikelserie om polarisering, om att höra till och om att stå utanför. Tidigare artiklar publicerades den 24 och 25/3 samt den 1, 2, 8 och 15/4.

Under ett tal sade USA:s president Donald Trump att latinamerikaner på flykt norrut inte är människor utan djur. Sedan frågade han sin publik vad

vi ska göra med ”sådana”. En vrålade ”döda dem!”. Presidenten skrattade glatt och sade att ”det är nog bara i västra Florida man kan säga så”.
I över femtio år har Bengt Westerberg varit en ivrig försvarare av mänskliga rättigheter. Han är före detta partiledare, framträdande minister samt ordförande för bland annat Friidrottsförbundet, Röda korset och Dyslexifonden. Nu tittar han ut över ett samhälle där klyftorna växer och grupper av människor ställs mot varandra.

– Presidenten i världens största demokrati kallar män, kvinnor och barn som flyr från förtryck och misär för djur. Det är ett exempel på dehumanisering som ofta används av ledare när de vill försvara omänsklig behandling av andra människor.
– Hitler kallade judar sjukdomsalstrande parasiter. Ungerns starke man Orbán jämför syriska flyktingar med ”myror”. Det är verkligen att göra skillnad på ”vi” och ”dom”. Ett sådant språkbruk breder ut sig också här i landet, påpekar Bengt Westerberg.

Han säger att bilderna nyligen, där Jimmie Åkesson delar ut flygblad om att Sverige är fullt i svenska folkets namn till flyktingar i Turkiet, väcker ett starkt obehag. Likaså när moderatledaren Ulf Kristersson visar upp sig på sociala medier klädd i oljerock och keps i skogen, med texten ”stärk gränsen”.
– Båda två visar tydligt på att de delar in folk i ”vi” och ”dom”. Vi som har haft turen att födas i Sverige, och dom som vill snylta på vår, eller åtminstone Europas, lott.

Bengt Westerberg påminner om att när flyktingarna från forna Jugoslavien kom i början på 1990-talet sågs flyktingkrisen som just deras kris. I dag används ”flyktingskris” i stället för att beteckna den katastrof det skulle innebära för Sverige och andra europeiska länder att behöva ta emot flyktingar.
– Nu beviljas flyktingar inte asyl i våra länder utan möts med tårgas och gummikulor. Att det bakom statistiken över hur många som är på flykt i världen i dag finns levande människor glöms

medvetet bort. Det gör mig både arg och sorgsen.
– Naturligtvis kan inte Sverige ta emot alla miljontals flyktingar, asylpolitiken kräver ett internationellt ansvar. Men vi måste fortsätta att ta vår del av ansvaret.
Bengt Westerberg är färghandlarsonen som växte upp i industristaden Södertälje, med lastbilstillverkaren Scania som ortens största privata arbetsgivare. Han säger att han som barn och ung inte upplevde att grupper stod mot varandra.
– Det fanns ingen stor överklass i Södertälje, ingen Djursholmskänsla, även om människor självklart levde under olika ekonomiska villkor. När jag första gången fick rösta och studerade partiernas program tyckte jag att det fanns en bred samsyn i den politiska mitten om vikten av demokrati och av att värna mänskliga rättigheter.
Den unge Bengt valde 1965 att engagera sig i Folkpartiets ungdomsförbund och Folkpartiet. Karriären tog fart och till slut blev han ordförande för hela partiet, det som numer har bytt namn till

Liberalerna och i dag balanserar på gränsen att ramla ur riksdagen. Bengt Westerberg berättar om ett starkt engagemang för fattiga och förtryckta, både i Sverige och i världen, bland de unga folkpartister han mötte i slutet av 60-talet och början av 70-talet. Han säger att det politiska landskapet såg helt annorlunda ut då. Insikten om att ett samhälle skulle bygga på solidaritet och jämlikhet var ganska utbredd. Det var också en tid då en stark vänstervåg svepte över stora delar av världen. Gruvarbetare i Norrbotten strejkade för bättre villkor, studenter ockuperade kårhuset i Stockholm och på gatorna demonstrerade folk mot USA:s krig i Indokina. I den andan föreslog Bengt Westerberg att Folkpartiets lokalavdelning i Södertälje skulle ansluta sig till lokalavdelningen av Svenska kommittén för Vietnam.

– Jag valde liberalismen därför att den passade mig med sin kombination av internationell solidaritet, socialt ansvarstagande här hemma och marknadsekonomi. Vi som har haft tur i livet måste ställa upp för dem som inte har haft samma tur

och företag och företagare måste få verka inom ganska vida ramar. Visst förekom den tuffa debatter mellan liberaler och vänsteranhängare, erkänner Bengt Westerberg. Men det handlade då ofta mest om vem som var bäst på solidaritet, säger han.

Efter riksdagsvalet 1976 fick Sverige en borgerlig regering för första gången på över fyrtio år. Bengt Westerberg började arbeta som sakkunnig hos partikamraten och arbetsmarknadsministern Per Ahlmark, som även hade ansvar för invandrarfrågorna.

– Jag kunde notera att han fick många brev som vädrade invandrarhat. Först blev jag förvånad, men jag insåg så småningom att det fanns en ganska osynlig opinion som var negativ till invandrare.

– Bland breven fanns både sådana som var anonyma och sådana som var undertecknade med namn. Den erfarenheten gjorde att jag inte blev förvånad när den främlingsfientliga opinionen blev tydligare i slutet på 1980- och början på 1990-talet.

1991 valde ett nytt politiskt parti att gå till val med ett program som

innehöll krav på att stoppa flyktingar. Ny Demokrati, grundat av Ian Wachtmeister och Bert Karlsson. Partiet kom in i riksdagen samma år – men åkte sedan ut i nästa val.
– Redan då fanns alltså ett tydligt embryo till det vi ser i dag, en auktoritär nationalpopulistisk rörelse som präglas av en stark främlingsfientlighet.
Det som allvarligt har stärkt de främlingsfientliga stämningarna är den muslimska invandringen från utomeuropeiska länder, tror Bengt Westerberg .
– Sverigedemokraterna har gjort allt för att förstärka oro och rädsla. Övriga partier har misslyckats att förklara att den stora majoriteten av muslimer som har flytt har gjort det i protest mot regimerna i deras hemländer och vill inte annat än leva i fred.
Vad förenar auktoritära nationalpopulistiska rörelser?
– Det är hatet mot muslimer, som ges skulden för allt ont. Precis på samma sätt som Hitler gav judarna skulden för alla problem på sin tid. Vi får aldrig köpa de enkla bilderna där ”dom andra”

pekas ut som syndabockar, säger Bengt Westerberg.
Den överväldigande majoriteten av dem som tror på Allah kränker inte sina döttrar och spränger inte bomber, fortsätter han.
– Och om vi ställer ”oss” äkta svenskar mot ”dom” farliga muslimerna, eller någon annan grupp, ger vi oss ut på ett sluttande plan där hederliga människor demoniseras. En sådan värld vill i varje fall jag inte leva i.
Bengt Westerberg påpekar att en socialliberals viktigaste uppgift är att lyfta fram nyanserna och inte köpa alltför förenklade bilder. Det ger kanske inte några korsiktiga politiska poäng, men ett av liberalismens viktigaste bidrag historiskt har varit att se individerna, menar han.
– Människor kan naturligtvis gå samman för att motverka diskriminering på grund av kön, hudfärg eller sexuell orientering – men även i sådana intressegrupper är varje medlem en individ. I andra avseenden än det som förenar är de ofta helt olika.
Som ung tänkte Bengt Westerberg bli psykiatriker. Redan under tonåren läste han många böcker i

ämnet, och han blev upprörd när han hörde om missförhållanden inom vården av psykiskt sjuka.
– Jag minns också hur boken ”De avvikande” av Henning Pallesen gjorde ett stort intryck på mig. Den handlade om homosexuellas situation, som ännu på 1960-talet var helt förfärande.
– I dag glömmer vi lätt bort att homosexualitet klassades som sjukdom ända fram till 1979. Partnerskapslagen gick igenom i riksdagen 1994 efter politisk strid där alla de borgerliga partierna utom Folkpartiet var emot.

Samtalet är snart slut. Bengt Westerberg vill dock gärna lyfta fram ett besök som han gjorde på Carlslunds vårdhem norr om Stockholm en dag 1971. På hemmet bodde flera hundra barn och vuxna med olika diagnoser, som autism.
Bengt blev förfärad av det han mötte och inte minst av att barn kunde behandlas så illa. Senare avvecklades Carlslund. Barn fick växa upp i sina familjer och vuxna flyttade ut i samhället till egna bostäder eller särskilda gruppboenden. Men när de senare

skulle byggas väckte det ofta ett ramaskri.
– Grannarna i villaområden ville inte ha ”dom” – personer med utvecklingsstörning – i sin närhet. De egna barnen kunde ta skada och huspriserna riskerade att sjunka. Det handlade också om att dela in människor i ”vi” och ”dom”.
– Att sätta en etikett på människor och tro att det är likadana är alltid så fel!

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se
Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

TORSDAG 16 APRIL 2020

Om vi ställer ”oss” äkta svenskar mot ”dom” farliga muslimerna, eller någon annan grupp, ger vi oss ut på ett sluttande plan där hederliga människor demoniseras. En sådan värld vill i varje fall jag inte leva i.

Bengt Westerberg

Fakta. Bengt Westerberg

Ålder: 76 år.
Bor: Stockholm.
Familj: Sambo.
Bakgrund: Född i Södertälje. Gick som ung med i folkpartiet (som senare bytt senare namn till Liberalerna). Var partiledare för Folkpartiet 1983–1995, riksdagsledamot 1984–1994 och

socialminister i den borgerliga regeringen 1991–1994. Har suttit i en rad styrelser.
Gör i dag: Pensionär. Läser mycket böcker. Ordförande i Institutet för handikappvetenskap till årets slut. Har skrivit en bok som kommer ut i höst. Den innehåller politiska betraktelser bakåt och framåt i tiden.

Bengt Westerberg om …

… ”vi och dom” inom idrotten
Jag var ordförande i Fri-idrottsförbundet några år. Inom idrotten blommar verkligen de nationalistiska känslorna. När det går bra för en idrottare som tävlar för Sverige tar var och en nästan personligen åt sig en del av äran. Ludmila Engquist var född i Ryssland, men blev svensk medborgare 1996. Senare samma år vann hon OS-guld på 100-meter häck. Hon hyllades och fick ta emot Svenska Dagbladets bragdguld. Alla kände att hon var en av oss.
Senare provade hon på att köra bob och hoppades kunna delta i ett vinter-OS. Det gick inte så bra som väntat och hon lockades att dopa sig. Det var naturligtvis jättedumt.

Men hon fördömdes också hårdare än en ’ursvensk’ som skulle ha gjort samma sak. I stället för svensk hjältinna blev hon snabbt bespottad ryska, i stället för att vara en av oss blev hon en av dem.

… Ny Demokrati och att resa sig från soffan

Efter riksdagsvalet 1991 samlades vi partiledare för en direktsänd tv-analys. När Ny demokratis båda ledare Ian Wachtmeister och Bert Karlsson kom till studion och satte sig i soffan reste jag mig helt sonika och gick därifrån. Jag hade studerat deras partiprogram noga och ville inte hamna på samma bild som dem. Så blev det i stället bilden där jag lämnade studion. Ännu nästan trettio år senare, kommer folk fram och tackar mig. De är liksom jag upprörda av det som sker i Sverige i dag, när folk delas in efter ursprung. Precis det som Ny demokrati förespråkade. Det fanns naturligtvis de som var kritiska också, men jag tycker fortfarande att jag gjorde rätt.

18 april 2020

”Inte så säkert att vaccinet är lösningen på coronakrisen”

LÖRDAG 18 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200418

Många hoppas att ett vaccin ska vara lösningen på coronakrisen. Men något vaccin mot andra coronavirus har hittills inte kommit till användning och det är oklart hur länge ett skydd skulle räcka. Ett stort bekymmer som sällan diskuteras är att yngre människor som löper liten risk att dö kanske inte vill utsätta sig för riskerna med ett nytt vaccin, skriver Johan Frostegård.

Världen står inför ett nytt hot, viruset sars-covid-2, som i kölvattnet för med sig andra hot: informationsspridning med fake news, propaganda, hysteri – allt med den extra hävstång som sociala medier innebär. Utmärkande för debatten om sars-covid-2 är den hätska tonen i

debatten och politiseringen av sjukdomen och snart sagt av själva viruset! Visserligen har människan redan drabbats av coronavirus tidigare, som orsakar sjukdom – från förkylning till mycket allvarlig sjukdomsbild som sars och mers. Men sars-covid-2 är något nytt. Situationen är allvarlig, många dör eller får allvarliga men av sjukdomen. Många fäster sin tilltro till att ett vaccin ska lösa problemet, men är det verkligen så enkelt? Jag återkommer till detta nedan.

Vi vet en del men inte så mycket som man skulle önska om det nya viruset. Bilden över hur det sprider sig håller på att klarna, och här tycks sedvanlig lärobokskunskap gälla: Det kan spridas innan det ger symtom, men troligen sprids det mer när det börjar ge symtom. Mängden smittämne man exponeras för är också av betydelse. Vi vet alldeles för lite om hur vanligt det är och hur spritt i befolkningen det blivit där smittan har brutit ut. Ett skäl är att det inte finns etablerade tester vad gäller antikroppar, som visar om man haft infektionen. Men det är knappast bara antikroppar som utgör vårt

försvar mot sars-covid-2. En annan del av immunförsvaret, i form av T-celler, brukar spela en central roll i försvaret mot virusinfektioner.
Man får ändå räkna med att ett antikroppstest ger viktig information, till exempel kan vårdpersonal som haft smittan och har antikroppar lättare arbeta nära patienterna. Dessutom är det av största betydelse för strategi och planering att få ökad kunskap om hur många som genomgått infektionen. Tester för att påvisa aktiv smitta bör användas så mycket som möjligt, inte minst hos sjukvårdspersonal. Men vi ska inte bortse från de diagnostiska svårigheterna och tester måste användas i kombination med sunt förnuft och klinisk blick.
Virusets sätt att ta sig in i kroppen är relativt väl beskrivet, men virus har en stor förmåga att lura oss. Ett stort problem är att de immunologiska kunskaperna om viruset är ofullständiga. Är det själva viruset eller immunreaktionen mot det som orsakar mest problem? Påverkas rent av själva immunsystemet av viruset?

Vaccin mot sars-covid-2 forskas det på över hela jorden, och många studier är i gång. Tanken att sådant snabbt ska utvecklas och leda till så kallad flockimmunitet, där en stor majoritet av befolkningen blir immuna genom vaccination, är mycket attraktiv, men här finns problem. Något vaccin mot andra coronavirus har hittills inte kommit till användning, och det är mycket oklart hur länge ett skydd skulle räcka, samt hur mycket viruset muterar och i så fall, hur stor effekt av ett vaccin som kvarstår.

Men ett stort bekymmer när det gäller detta vaccin, som sällan diskuteras är att yngre människor, från lägre medelålder och nedåt, löper mycket liten risk att dö, eller ens få bestående skador av viruset. Varför skulle de vilja utsätta sig för riskerna med ett nytt vaccin? Vill föräldrar vaccinera sina barn, som inte löper någon risk nästan, att bli allvarligt sjuka eller dö? Här är kontrasten mot till exempel mässlingsvaccin formidabel: Där vill man ju skydda det vaccinerade barnet mot en sjukdom som kan vara förödande. Även om vaccin

alltså kan utvecklas relativt snart så får man räkna med ytterligare lång tid innan så många yngre accepterat ett vaccin, att flockimmunitet uppstår. Eftersom viruset tycks vara här för att stanna får vi alltså räkna med en spridning, långsam eller snabb, även om despotier säkerligen kommer att tvångsvaccinera befolkningen på sina håll eller genomföra än mer omfattande övervakningssystem. Flock-immunitet lär alltså uppstå vare sig man har det som strategi eller inte.

Ett stort antal kliniska studier med läkemedel pågår. Tyvärr har inga sådana studier hittills lyckats visa på tydligt signifikant effekt. Här finns dock ändå anledning till optimism, kanske kan nya läkemedel som dämpar den så kallade cytokinstormen, där kroppens egna immunsvar löper amok, vara till nytta. Själva handläggningen av patienterna kan också väntas förbättras, där syrgasbehandling och omvårdnad av ny typ har en central roll, något som kan visa sig vara helt centralt för att minska dödligheten.

Mot den bakgrunden ter det sig märkligt att ett stort antal forskare gått ut i våra största tidningar de allra sista dagarna, ett exempel är de 22 forskarna som på DN Debatt 14 april, med dramatiska och tvärsäkra rekommendationer, som går ut på att vi med tvingande åtgärder ska stänga ner väldigt stora delar av samhället utan att ange hur länge och vad vi ska göra sedan. Närmast krigiska formuleringar används, man ska vinna kampen mot viruset heter det. Men någon metod för att stoppa viruset beskrivs inte alls, tvärtom faktiskt – man vill ”göra allt för att flacka av kurvan”, alltså inte stoppa det utan bara göra spridningen långsammare. Vilket rimligen innebär att kriget är förlorat även enligt författarna: viruset går inte att utrota. Vi måste leva med det. Att stänga skolorna får väldiga konsekvenser, något som debattörerna inte går in på. Över huvud taget är argumentationen enögd. Människor dör av andra sjukdomar också. Ensamhet, misshandel i hemmet, missbruk och självmord är också allvarliga tänkbara biverkningar av den nedstängning som förordas. Den

ekonomiska historien visar att epidemier och pandemier kan få enorma konsekvenser. Med största sannolikhet får en sådan nedstängning av det svenska samhället svåra ekonomiska konsekvenser vilket förstås även gäller en ohämmad smittspridning. Även ur hälsosynpunkt måste samhälls-aspekter och ekonomiska faktorer vägas in.

Vad ska man göra? Centralt är att öka kunskaperna om viruset och våra immunreaktioner mot det, platta till kurvan, försöka utveckla bättre behandling samt ett vaccin – och att skydda riskgrupperna. Det senare måste ha högsta prioritet, att skydda de mest utsatta så kraftfullt som möjligt, med tillgängliga metoder. Att äldrevården under längre tid skötts otillfredsställande i Sverige är välkänt, och vi är många som försökt påverka politiker och utredare att inte avrusta sjukhusvården så att Sverige fick överlägset lägst antal sjukhussängar jämfört med liknande länder. Detta spelar förstås en central roll i den alarmerande överdödligheten som

konstaterats i äldreomsorgen där underbehandling tycks vanlig.
Nu måste man försöka hantera situationen så gott det går, men det blir viktigt att i ett senare skede reda ut ansvarsförhållandena.
Folkhälsomyndigheten har också gjort bedömningar i tidigare skeden av pandemin där man underskattat problemen och vi får hoppas att prestigelöshet och pragmatism är ledstjärnor och att man noga studerar empirin.
Matematiska modeller är ett viktigt vetenskapligt redskap, men dåliga modeller är sämre än inga alls.
Vi får hoppas på att evolutionen efter hand gör viruset mer ofarligt (och i så fall måhända mer smittsamt) vilket borde gynna dess spridning och reproduktion, evolutionens hårdvaluta. Men detta kan ta tid och nya vågor av smittan kan komma innan något sådant händer.

Johan Frostegård, professor i medicin, Karolinska institutet och överläkare, forskare i immunologi, författare aktuell med romanen ”Kameran ljuger”